This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Это цифровая коиия книги, хранящейся для иотомков на библиотечных иолках, ирежде чем ее отсканировали сотрудники комиании Google в рамках ироекта, цель которого - сделать книги со всего мира достуиными через Интернет.

Прошло достаточно много времени для того, чтобы срок действия авторских ирав на эту книгу истек, и она иерешла в свободный достуи. Книга иереходит в свободный достуи, если на нее не были иоданы авторские ирава или срок действия авторских ирав истек. Переход книги в свободный достуи в разных странах осуществляется ио-разному. Книги, иерешедшие в свободный достуи, это наш ключ к ирошлому, к богатствам истории и культуры, а также к знаниям, которые часто трудно найти.

В этом файле сохранятся все иометки, иримечания и другие заииси, существующие в оригинальном издании, как наиоминание о том долгом иути, который книга ирошла от издателя до библиотеки и в конечном итоге до Вас.

Правила использовапия

Комиания Google гордится тем, что сотрудничает с библиотеками, чтобы иеревести книги, иерешедшие в свободный достуи, в цифровой формат и сделать их широкодостуиными. Книги, иерешедшие в свободный достуи, иринадлежат обществу, а мы лишь хранители этого достояния. Тем не менее, эти книги достаточно дорого стоят, иоэтому, чтобы и в дальнейшем иредоставлять этот ресурс, мы иредириняли некоторые действия, иредотвращающие коммерческое исиользование книг, в том числе установив технические ограничения на автоматические заиросы.

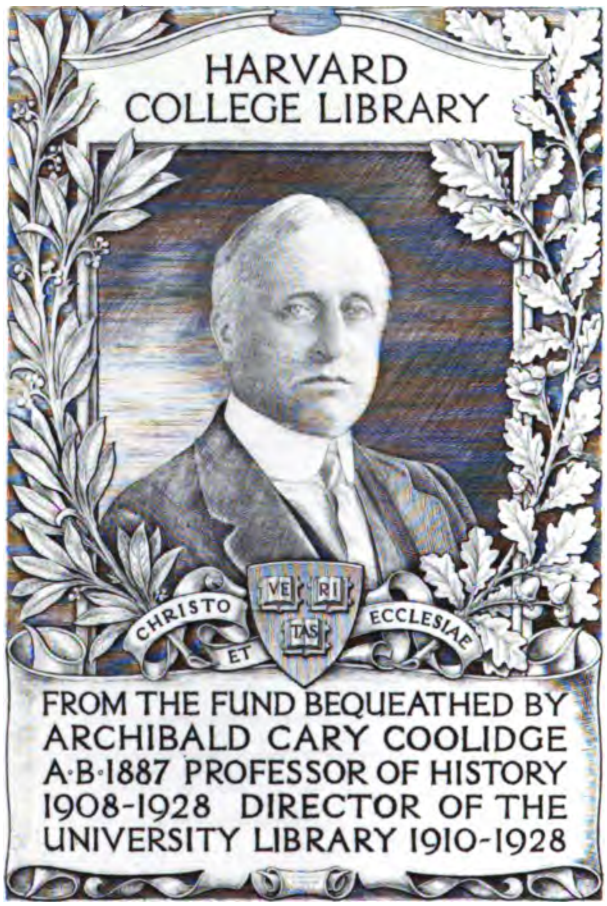
Мы также иросим Вас о следующем.

- Не исиользуйте файлы в коммерческих целях.
  Мы разработали ирограмму Поиск книг Google для всех иользователей, иоэтому исиользуйте эти файлы только в личных, некоммерческих целях.
- Не отиравляйте автоматические заиросы.
  Не отиравляйте в систему Google автоматические заиросы любого вида. Если Вы занимаетесь изучением систем машинного иеревода, оитического расиознавания символов или других областей, где достуи к большому количеству текста может оказаться иолезным, свяжитесь с нами. Для этих целей мы рекомендуем исиользовать материалы, иерешедшие в свободный достуи.
- Не удаляйте атрибуты Google.
  В каждом файле есть "водяной знак" Google. Он иозволяет иользователям узнать об этом ироекте и иомогает им найти доиолнительные материалы ири иомощи ирограммы Поиск книг Google. Не удаляйте его.
- Делайте это законно.
  Независимо от того, что Вы исиользуйте, не забудьте ироверить законность своих действий, за которые Вы несете иолную ответственность. Не думайте, что если книга иерешла в свободный достуи в США, то ее на этом основании могут исиользовать читатели из других стран. Условия для иерехода книги в свободный достуи в разных странах различны, иоэтому нет единых иравил, иозволяющих оиределить, можно ли в оиределенном случае исиользовать оиределенную книгу. Не думайте, что если книга иоявилась в Поиске книг Google, то ее можно исиользовать как угодно и где угодно. Наказание за нарушение авторских ирав может быть очень серьезным.

О программе Поиск кпиг Google

Миссия Google состоит в том, чтобы организовать мировую информацию и сделать ее всесторонне достуиной и иолезной. Программа Поиск книг Google иомогает иользователям найти книги со всего мира, а авторам и издателям - новых читателей. Полнотекстовый иоиск ио этой книге можно выиолнить на странице http://books.google.com/

Slav 3232.4

HARVARD
COLLEGE LIBRARY
CHRISTO ET ECCLESIAE
VE RI TAS
FROM THE FUND BEQUEATHED BY
ARCHIBALD CARY COOLIDGE
A·B·1887 PROFESSOR OF HISTORY
1908-1928 DIRECTOR OF THE
UNIVERSITY LIBRARY 1910-1928

ПАМЯТНИКИ,

ИЗДАННЫЕ

ВРЕМЕННОЮ КОММИСІЕЮ

ДЛЯ РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ.

"Pamiatniki"

ПАМЯТНИКИ,

ИЗДАННЫЕ

ВРЕМЕННОЮ КОММИСІЕЮ

для

РАЗБОРА ДРЕВНИХЪ АКТОВЪ,

ВЫСОЧАЙШЕ УЧРЕЖДЕННОЮ

при

КІЕВСКОМЪ ВОЕННОМЪ, ПОДОЛЬСКОМЪ И ВОЛЫНСКОМЪ

ГЕНЕРАЛЪ-ГУБЕРНАТОРѢ.

"3"

ТОМЪ ТРЕТІЙ.

ЦЕНТРАЛЬНАЯ ВЪ МОСКВѢ БИБЛІОТЕКА

КООПЕРАТИВА
БИБЛИОТЕКА
Шифр. 947 / Т-75
Инвент. № 7880
Города КАЛУГИ.

КІЕВЪ.

ВЪ УНИВЕРСИТЕТСКОЙ ТИПОГРАФІИ.

"1852."

PRINTED IN RUSSIA

Slav 3232.4

HARVARD COLLEGE LIBRARY
FROM THE
ARCHIBALD CARY COOLIDGE FUND
Feb. 12, 1932

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ.

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Кіевъ, 12 сентября 1851 года.

Ценсоръ *Д. Мацкевичъ.*

ПРЕДИСЛОВІЕ.

Въ третьемъ томѣ Памятниковъ, издаваемыхъ Временною Коммисіею для разбора древнихъ актовъ, помѣщены:

I. Акты Львовскаго Братства.

II. Акты объ устройствѣ помѣщичьихъ имѣній югозападной Россіи, въ XVI вѣкѣ.

III. Матеріалы для исторіи Малороссіи.

Исторія Львовскаго Братства тѣсно соединена съ судьбою православной церкви, въ югозападной Россіи. Главная цѣль этого религіознаго общества состояла въ томъ, чтобы соединенными силами поддерживать и распространять православіе и добрые нравы въ народѣ Русскомъ. Ему дано было право обличать противниковъ закона Христова и удалять отъ церкви всякое безчиніе. Если кто нибудь изъ братьевъ преступалъ законъ, то братство предавало его своему церковному суду и подвергало наказанію. Непокорявшійся рѣшенію братскаго суда былъ судимъ какъ противникъ церкви Христовой и отлучался отъ церкви, какъ невѣрующій и явный грѣшникъ; священникъ братскій обличалъ его торжественно во храмѣ и отлучалъ отъ церкви. Такого отлуче-

нія не могла снять никакая духовная власть, даже епископская, и никто не смѣлъ имѣть общенія съ осужденнымъ братомъ. Власть Львовскаго братства не ограничивалась одними только членами, его составлявшими, но простиралась и на посторонних. Если свѣтскія или духовныя лица жили не по закону, то братство увѣщавало ихъ словесно или письменно, а о непослушныхъ доносило епископу. Если бы и епископъ нарушалъ законъ истины и управлялъ церковію не по правиламъ святыхъ апостоловъ и святыхъ отцевъ, совращая праведныхъ въ неправду и поддерживая беззаконниковъ, то такому епископу должны были противиться всѣ, какъ врагу истины.

Для распространенія православнаго ученія о вѣрѣ, братство имѣло типографію и училище, въ которомъ дѣти православныхъ гражданъ обучались священному писанію, Славянскому и Греческому языкамъ.

Вторая цѣль братства состояла въ томъ, чтобы оказывать помощь страждущимъ и творить поминовеніе по усопшихъ. Для этого составлялась казна изъ вкладовъ, которые жертвуемы были братьями. Казна братская употреблялась для воспитанія сиротъ, для прокормленія старыхъ и больныхъ, для призрѣнія странниковъ, для попеченія о сиротахъ и убогихъ, для пособія вдовамъ, для вспомоществованія дѣвицамъ, для защиты обидимыхъ, для помощи въ несчастіяхъ отъ пожара и наводненія, для искупленія плѣнныхъ, для прокормленія во время голода, для одѣянія и погребенія умиравшихъ въ бѣдности, для возобновленія опустѣвшихъ церквей и монастырей. Если кого изъ братьевъ постигало несчастіе, то ему изъ братской казны оказывалось пособіе безвозвратною выдачею денегъ или безпроцентнымъ займомъ.

Для поминовенія усопшихъ, каждый братъ вписывалъ въ помянникъ имя своего отца, матери и всѣхъ умершихъ родственни-

ковъ [1]. Священникъ братскій читалъ этотъ помянникъ на утрени и вечерни, во дни поминовенія и въ великій постъ, по уставу церковному. Сверхъ того, ежегодно совершались двѣ литургіи за все братство, заздравная и заупокойная, при чемъ раздавалась милостыня.

Лица всѣхъ состояній могли записываться въ братство, какъ Львовскіе жители, такъ и посторонніе. Братство имѣло свои собранія одинъ разъ въ мѣсяцъ. Въ этихъ собраніяхъ, по окончаніи дѣлъ, подлежавшихъ рѣшенію братства, братья читали священныя книги и вели скромную бесѣду; всякое праздное слово наказывалось штрафомъ. Совѣщанія должны были оставаться въ тайнѣ, и каждый братъ, разглашавшій о нихъ за порогомъ братскаго дома, подвергался наказанію.

Для управленія дѣлами братства, ежегодно избирались четыре старшіе брата. Они исполняли приговоры, постановленные въ собраніи, имѣли на сохраненіи казну и, по истеченіи года, въ полномъ собраніи, давали отчетъ въ управленіи. Старшіе братья наказывались за проступки втрое противъ младшихъ, *чести ради.*

Братство Львовское зависѣло непосредственно отъ патріарха Константинопольскаго. Патріархъ Антіохійскій Іоакимъ, посланный въ Россію отъ собора всѣхъ вселенскихъ Патріарховъ, предоставилъ Львовскому братству, грамотою 1586 г., старѣйшинство надъ всѣми другими братствами; въ слѣдствіе чего, всѣ братства югозападной Россіи обязаны были, въ своемъ устройствѣ

---

[1]) Эти помянники сохранились до сихъ поръ во многихъ братскихъ церквахъ и могутъ служить важнымъ матеріаломъ для генеалогіи древнихъ княжескихъ и дворянскихъ родовъ.

и въ своей дѣятельности, имѣть образцомъ Львовское Братство и ему повиноваться [2]).

Акты, помѣщенные во второмъ отдѣлѣ, представляютъ четыре вида помѣщичьяго хозяйства, образовавшіеся путемъ обычая, въ югозападной Россіи:

1. Хозяйство въ имѣніяхъ, населенныхъ вотчинными крестьянами, которыми владѣли помѣщики на правѣ полной собственности.

2. Хозяйственный бытъ и отношеніе къ помѣщику крестьянъ, поселенныхъ на дворищахъ, къ которымъ приписаны были пахатныя поля.

3. Устройство селеній основанное на раздѣленіи земель на волоки, образовавшееся подъ вліяніемъ нѣмецкаго хозяйства; наконецъ

4. Устройство селеній, занимавшихся лѣснымъ хозяйствомъ.

Крестьяне вотчинные (люди отчизные, oiczyczy) находились въ полномъ распоряженіи помѣщика. Они не пользовались правомъ выхода; когда имѣніе дѣлилось между наслѣдниками, то вотчинные крестьяне поступали въ дѣлежъ съ женами и дѣтьми [3]).

Повинности вотчинныхъ крестьянъ были весьма тяжки: помѣщикъ имѣлъ право требовать отъ нихъ ежедневной барщины, сверхъ того облагать ихъ денежными платежами и доставкою сельскихъ

---

[2]) Подробная исторія Львовскаго Братства изложена въ статьѣ Зубрицкаго, напечатанной въ Журналѣ Министерства Народнаго Просвѣщенія, подъ заглавіемъ: Лѣтопись Львовскаго Ставропигіальнаго Братства. См. Ж. М. Н. П. 1849 г. час. LXII. отд. II. стр. I.

[3]) Смот. Раздѣлъ имѣнія Пузова 1580 февр. 21, въ книгѣ гродской Владимірской за 1580 годъ, листъ 37 на обор.

произведеній. Описаніе имѣнія, населеннаго такими крестьянами, представляетъ инвентарь имѣнія Заборольскаго (Отд. II. стр. 1). Этотъ инвентарь бѣденъ содержаніемъ: нѣтъ въ немъ ни раздѣленія земли, ни точнаго опредѣленія крестьянскихъ повинностей, такъ какъ всѣ хозяйственныя распоряженія зависѣли отъ произвола помѣщика. Въ статьѣ о повинностяхъ сказано только, что крестьяне ходятъ на работу, какъ приказано будетъ, сверхъ того, платятъ *поволовщину* — по мацѣ (½ четверти) овса съ каждаго вола ежегодно (Отд. II. стр. 16) [1]).

---

[1]) Кромѣ описи имѣнія Заборольскаго, въ актовыхъ книгахъ находятся еще слѣдующіе инвентари, заключающіе въ себѣ описаніе помѣщичьихъ имѣній въ Луцкомъ повѣтѣ, населенныхъ вотчинными крестьянами:

1. *Реестръ списанья села Галичанскаго, Зборошювскаго и Скрыголовскаго 1566 сентября 6.* Крестьяне обязаны работать ежедневно, какъ приказано будетъ, съ каждаго дворища платятъ ежегодно по 12 грошей (около 60 нынѣшнихъ коп. серебр.) и сверхъ того, даютъ по 4 мацы (2 четверти) овса и по 2 курицы. Книга грод. Луцкая 1566, листъ 347 — 350.

2. *Реестръ списанья двора Берестскаго и дворца Зубелна 1573 апрѣля 3.* Въ селеніяхъ, приписанныхъ ко двору Берестскому: Старомъ Берестkѣ, Вишнѣ и Стыденѣ, крестьяне работали на помѣщика ежедневно, платили съ дворища ежегодно по копѣ грошей (около 3 руб. серебр.), давали по двѣ курицы, по гусяти и по десяти мотковъ пряжи. Въ селѣ Зубелнѣ жили прихожіе люди; они работали три дня въ недѣлю, платили ежегодно по копѣ грошей, давали по 2 курицы и по одному гусю.

3. *Реестръ списанья замку Голятинскаго 1587 апрѣля 19.* Къ нему принадлежали села: Голятинъ Старый, село Звинячая, село Красово. Крестьяне работали ежедневно, платили ежегодно отъ 15 до 20 грошей (отъ 75 коп. до 1 руб. серебр.), давали отъ 2 до 8 мацъ овса и подводу, куда понадобится.

4. *Инвентарь двора Козинскаго 1596 сентября 20.* Къ нему принадлежали села: Любче, Тихотинъ и Ставъ. Крестьяне вотчинные жили вмѣстѣ съ прихожими. Вотчинные крестьяне работали ежедневно, платили ежегодно по полукопѣ грошей (около 1 руб. 50 коп. серебр.), давали по двѣ мацы (1 четверть) овса, по пяти возовъ сѣна, по 2 ведра прѣснаго меду, по 2 курицы. Прихожіе работали 3 дня. Кн. грод. Луц. 1596 листъ 758.

Второй инвентарь заключаетъ въ себѣ описаніе имѣній, принадлежавшихъ князю Роману Сангушку. Здѣсь мы находимъ болѣе точности въ раздѣленіи земель и въ опредѣленіи повинностей. Крестьяне поселены были на дворищахъ, то есть на дворовыхъ мѣстахъ, къ которымъ приписаны были опредѣленные участки пахатнаго поля. Величина дворищъ не означалась никакою опредѣленною мѣрою, но опытный помѣщикъ или его управляющій опредѣляли по глазомѣру количество земли, достаточное для водворенія крестьянскаго хозяйства. Дворища раздѣлялись на полдворища и жеребьи, жеребьи на полжеребьи.

Крестьне раздѣлялись на тяглыхъ, огородниковъ, подсусѣдковъ и вольниковъ.

Тяглые крестьяне платили поземельный оброкъ, смотря по величинѣ и качеству поземельныхъ участковъ, имъ отведенныхъ. Крестьяне владѣвшіе большими дворищами платили отъ 60 до 80 грошей (отъ 3 до 4 руб. серебр.), нормальная плата за меньшія дворища простиралась отъ 29 до 30 грошей (отъ 1 руб. 45 коп. до 1 руб. 50 коп.). Кромѣ поземельнаго оброка, тяглые крестьяне давали дань медовую и отбывали барщину по старому обычаю. *Огородники* не имѣли пахатныхъ полей, а пользовались только дворовыми мѣстами съ огородами. Они платили поземельный оброкъ отъ 3 до 12 грошей (15 до 60 коп. серебр.), и отбывали барщину по старому обычаю. *Подсусѣдки* не имѣли ни дворовъ, ни пахатной земли; они платили за право жить въ помѣщичьемъ селѣ отъ 1 до 5 грошей (отъ 5 до 25 коп. серебр.). *Вольниками* назывались прибывшіе вновь крестьяне, которые, на первое время, получали льготу въ платежѣ оброка и въ исполненіи натуральныхъ повинностей; они платили по 3 гроша (около 15 коп. серебр.) отъ дворища.

На такихъ основаніяхъ устроено было хозяйство въ 11 селеніяхъ, подлежавшихъ управленію двора Черногородскаго. Къ этому же двору приписаны были четыре села *землянскія*, которыми владѣли земляне, то есть водворенные на помѣщичьей землѣ шляхтичи, обязавшіеся служить военную службу, по приказанію помѣщика.

Въ селеніяхъ Карасинѣ и Поворскѣ, въ которыхъ проживалъ помѣщикъ или его управляющій, крестьяне давали меньшій поземельный оброкъ, но за то натуральныя повинности были весьма разнообразны и обременительны.

Крестьяне села Карасина платили поземельный оброкъ отъ 1 до 24 грошей и давали 26 ведеръ меду. Сверхъ того, они обязаны были давать подводу и провожать ее, куда бы приказано ни было, пахать фольварочную пашню, сжать, смолотить все снятое съ господской пашни, и доставить, куда приказано будетъ; наконецъ, когда проживалъ въ селѣ Карасинѣ князь или его управляющій, то крестьяне обязаны были давать кормъ имъ самимъ, ихъ прислугѣ и лошадямъ.

Крестьяне села Поворска платили: поземельный оброкъ отъ 1 до 12 грошей, *полуковщину* по грошу съ лукна, или гнѣзда боброваго, *сторожевщину* по 2 гроша съ дыму, и по грошу отъ каждой косы надсмотрщику за роботою, по окончаніи господскаго сѣнокоса.

Сельскими произведеніями крестьяне давали: 73 ведра меду и 2 яловицы ежегодно, со всего села, по гусю съ дворища; съ гнѣзда сокольяго должны были отдать всѣхъ соколовъ, съ ястребинаго и кобчаго по одной птицѣ, одинъ исправный возъ для доставки дани. Работы отбывали слѣдующія: строили и починяли господскій домъ и всѣ хозяйственныя зданія; обязаны были сжать хлѣбъ на господской пашнѣ, смолотить и отвезти на мельницу, косить сѣно на господ-

скомъ сѣнокосѣ, но не вдругъ цѣлымъ селеніемъ, а одна половина села въ одинъ годъ, а другая въ другой, обязаны были ходить на облаву и на бобровые гоны, когда бы приказано ни было.

Инвентарь имѣнія Полоннаго представляетъ высшую степень совершенства, до которой могло достигнуть помѣщичье хозяйство въ XVI вѣкѣ. Въ этомъ инвентарѣ находимъ самое точное распредѣленіе земли, разныя званія крестьянъ и ихъ повинности.

Самыя лучшія земли избирались для устройства *фольварковъ* и для господской пашни, другая часть удобныхъ земель назначалась для крестьянскихъ усадьбъ, огородовъ и пахатныхъ полей, а остальная земля находилась подъ сѣнокосами и лѣсами. Фольварковыя пахатныя поля или оставались во владѣніи помѣщика и обработывались посредствомъ барщины, или раздѣлялись на участки и раздавались крестьянамъ, за опредѣленную плату.

Отводъ особой *усадебной земли*, необходимый въ селеніяхъ, раздѣленныхъ на дворища, какъ въ описанномъ выше Черногородскомъ имѣніи, считался излишнимъ, при раздѣленіи земель на волоки. Каждый крестьянинъ, получившій волоку земли въ пользованіе, долженъ былъ водвориться на своемъ участкѣ, съ домомъ и всѣми хозяйственными принадлежностями. Но такъ какъ Полонное имѣніе было размѣрено на волоки незадолго до составленія инвентаря, то крестьяне, по недостатку строеваго лѣса, не могли устроиться на своихъ волокахъ и оставались на прежнихъ усадебныхъ мѣстахъ.

Нормальною мѣрою для раздѣленія *пахатныхъ полей* между крестьянами служила *волока*, заключавшая въ себѣ около 19 нынѣшнихъ десятинъ. Это количество земли считалось достаточнымъ для водворенія полнаго крестьянскаго хозяйства. Но отдѣльныя семейства невсегда имѣли достаточно средствъ для обработки

19 десятинъ, поэтому, участки часто раздавались въ пользованіе нѣсколькимъ семействамъ [5]), составлявшимъ товарищество. Товарищи или раздѣляли волоку на нѣсколько частей, и каждый пользовался своею частію отдѣльно [6]), или волока оставалась нераздѣльно въ общемъ пользованіи всѣхъ [7]); въ обоихъ случаяхъ товарищи платили поземельную подать и исправляли крестьянскія повинности съобща, по взаимному между собою условію. Рабочій скотъ, принадлежавшій товарищамъ, означался въ инвентарѣ нераздѣльно. Такой способъ надѣленія крестьянъ землями представлялъ важныя выгоды, давая возможность соединять разрозненныя средства производительности. Если оставалась вдова съ малолѣтними дѣтьми, и если, при достаточномъ земледѣльческомъ капиталѣ, недоставало въ крестьянскомъ семействѣ рабочихъ рукъ и опытнаго управителя, то этотъ недостатокъ устранялся принятіемъ одного или двухъ товарищей [8]). Крестьянинъ, способный къ трудамъ, если не могъ обзавестись хозяйствомъ, по недостатку земледѣльческаго капитала, то вступалъ въ товарищество съ зажиточнымъ крестьяниномъ и дѣлался хозяиномъ, вмѣсто того

---

[5]) Въ числѣ 169 хозяйствъ, принадлежавшихъ тяглымъ крестьянамъ и осадникамъ, находилось 65 товариществъ.

[6]) Напримѣръ: Иванъ Танкевичъ съ сыномъ имѣлъ $1/2$ волоки, Прокопъ Назарчичъ $1/2$ волоки; или: Мартынъ Митковичъ имѣлъ $1/3$ волоки, Гаврило Танкевичъ $1/3$ волоки, Иванъ Бичина $1/3$ волоки; или: Сазонъ Гораевичъ имѣетъ $5/6$ волоки, Мартынъ Шепель $1/6$ волоки, и т. д.

[7]) Напримѣръ: Іосько Танкевичъ, Игнатъ Нѣсциянковичъ, Андрей Караимовичъ имѣютъ нераздѣльно одну волоку; такимъ же образомъ, Левко Улемчичъ, Войтехъ Андрейчичъ съ двумя сыновьями и Антонъ Яцовичъ съ однимъ сыномъ имѣютъ одну волоку нераздѣльно, и т. д.

[8]) Ульяна Степановна съ двумя сыновьями владѣла волокою вмѣстѣ съ товарищемъ Иванковичемъ; Агапка, имѣвшая одного сына, владѣла волокою вмѣстѣ съ товарищемъ Николаемъ Корчмаремъ и т. д.

чтобъ жить подсусѣдкомъ или работать по найму. Равнымъ образомъ крестьяне, имѣвшіе капиталы, недостаточные для заведенія полнаго хозяйства, соединялись въ товарищество и дѣлались хозяевами; наконецъ, зажиточный крестьянинъ, у котораго оказывался излишекъ въ сельскомъ капиталѣ, обработывая одну волоку на правѣ полнаго хозяина, участвовалъ въ обработкѣ другой волоки, въ качествѣ товарища [9]).

Сѣнокосныя земли раздѣлялись на морги. Троякій былъ способъ пользованія этими землями: часть сѣнокосовъ распредѣлялась между нѣсколькими селеніями, и каждое селеніе обязано было скосить сѣно на отведенномъ ему участкѣ и доставить въ назначенное мѣсто. Сѣнокосъ, принадлежавшій къ селу Полонной, былъ отданъ въ оброчное содержаніе товариществу (Чабаю съ потужниками), которое платило по 6 грошей съ каждаго сѣнокоснаго морга; наконецъ, сѣнокосы въ селѣ Коршевѣ раздавались моргами въ пользованіе тяглымъ крестьянамъ, которые платили отъ 2 до 8 грошей съ морга, смотря по качеству земли.

Лѣсныя угодья оставались въ непосредственномъ владѣніи и пользованіи помѣщика [10]).

Въ составѣ населенія находились слѣдующіе *классы сельскихъ обывателей:* 1) осадники; 2) крестьяне тяглые; 3) огородники; 4) подсусѣдки; 5) бояре путные; 6) бояре конные.

---

[9]) Грицко Кондратовичъ съ двумя сыновьями имѣлъ одну волоку, тотъ же Грицко имѣлъ $^3/_4$ другой волоки, составляя товарищество съ Филипомъ Левченичомъ, имѣвшимъ $^1/_4$ волоки. Такимъ же образомъ, Андрей Полешко имѣлъ одну волоку; тотъ же Андрей Полешко имѣлъ съ Иваномъ Евтуховичемъ и съ Коржевичами по $^1/_3$ волоки и т. д.

[10]) Всей земли въ имѣніи Полонномъ считалось 302 волоки, 2 морга, 20 прентовъ. Она распредѣлена была слѣдующимъ образомъ: для фольварка — 7 вол.

Осадниками назывались крестьяне, платившие большій въ сравненіи съ тяглыми крестьянами оброкъ, именно 3 копы грошей съ волоки, и увольнявшіеся отъ всѣхъ прочихъ повинностей. Сюда преимущественно относились *бояре осадные*, то есть поселяне, обращенные изъ бояръ въ пахатныхъ крестьянъ.

Тяглые крестьяне платили деньгами: поземельный оброкъ, бирчее и писчее, давали опредѣленное количество сельскихъ произведеній, сверхъ того, отбывали барщину и другія повинности.

Поземельнаго оброка платили крестьяне 2 копы и 40 грошей (около 8 руб. серебр.) съ каждой волоки. *Сельскими произведеніями* они давали: по полмѣрки ржи съ каждой волоки, для засѣва фольварковыхъ полей; каждое село съобща давало опредѣленное количество овса; на случай пріѣзда князя, крестьяне доставляли съѣстные припасы: съ каждыхъ десяти волокъ — одну яловицу и одного барана, съ каждой волоки — по одному гусю, по двѣ курицы, по 20 яицъ и по возу сѣна. Крестьянскія *работы* на помѣщика состояли въ слѣдующемъ: 1) крестьяне пахали господскую пашню по одному дню въ лѣто, обязаны были посѣять на ней рожь, собранную съ крестьянъ, бороновать по одному дню въ лѣто, наряжая по одной боронѣ съ каждой волоки; 2) должны были сжать, свезти на гумно и сложить въ скирды все посѣянное на господской пашнѣ; 3) ежегодно, съ каждой волоки, доставляли по 4 воза дровъ, въ дворъ помѣщика; 4) должны были скосить сѣно на помѣщичьемъ сѣнокосѣ, сложить въ копны и доставить въ господскій дворъ; 5) давали стражу по 2 человѣка въ недѣлю, поочередно съ каждаго села; 6) да-

---

47 мор. 17 прен.; усадебной земли съ выгонами — 11 вол. 5 мор. 10 прен.; лѣсу — 26 вол. 5 мор. 20 прен.; сѣнокосовъ — 4 вол. 11 мор. 3 прен. Остальная земля назначалась для пахатныхъ полей.

вали по одной подводѣ въ годъ, съ каждой волоки, не далѣе 20 миль; 7) исправляли греблю сгономъ, доставляя для этого хворостъ и солому [11]). Крестьяне села Коршева несли нѣсколько большія повинности, такъ какъ земля у нихъ была добротнѣе, и такъ какъ имъ была предоставлена въ пользованіе фольварковая пашня и рыбная ловля въ прудѣ Коршевскомъ [12]).

Огородники получали въ пользованіе дворы съ огородами и тремя моргами поля. Они ежегодно платили по 12 грошей поземельнаго оброка и отбывали пѣшую барщину по два дня въ недѣлю [13]). Въ селѣ Коршевѣ, фольварковая пашня была роздана крестьянамъ; поэтому огородники платили только поземельный оброкъ по 10 грошей съ морга и увольнялись отъ барщины. Назначеніе работъ зависѣло отъ произвола помѣщика [14]).

Подсусѣдки не имѣли ни дворовъ, ни огородовъ, и жили въ чужихъ дворахъ. Они обязаны были работать на помѣщика одинъ день въ недѣлю и освобождались отъ всѣхъ прочихъ повинностей [15]).

Недостатокъ почтъ заставлялъ помѣщиковъ имѣть особое сословіе крестьянъ, которые, вмѣсто всѣхъ повинностей, занимались развозкою писемъ и другихъ бумагъ, по приказанію помѣщика. Эта обязанность называлась *листовною службою*, а крестьяне,

---

[11]) См. Отд. II. стр. 97 — 101.
[12]) См. Отд. II. стр. 121.
[13]) См. Отд. II. стр. 75 и 96.
[14]) См. Отд. II. стр. 120 и 128.
[15]) См. Отд. II. стр. 76, 97, 121.

ее исполнявшіе, — *боярами путными* [16]). Они получали въ пользованіе участки земли отъ $^1/_2$ до 1 волоки.

Для исполненія земской военной службы, лежавшей на помѣщичьемъ имѣніи, существовало особое сословіе поселянъ подъ названіемъ конныхъ, или панцырныхъ бояръ [17]). Каждый бояринъ получалъ въ пользованіе 4 волоки земли и за то обязанъ былъ имѣть наготовѣ добраго коня, ружье и рогатину и являться въ полномъ вооруженіи, по требованію помѣщика. Въ тогдашнее смутное время, сельскіе жители, безпрестанно тревожимые неспокойными сосѣдами, козаками и татарами, часто принуждены были составлять изъ себя ополченіе, для отраженія непріятеля. Этимъ ополченіемъ предводительствовали панцырные бояре, опытные въ военномъ дѣлѣ. Сверхъ того, при парадныхъ поѣздахъ, панцырные бояре составляли почетную свиту помѣщика [18]).

Корчмы, пруды и мельницы отдавались въ арендное содержаніе.

Въ Полѣской волости [19]), гдѣ крестьяне занимались лѣснымъ хозяйствомъ, селенія состояли изъ весьма немногихъ большихъ

---

[16]) См. въ концѣ втораго Отдѣла примѣчаніе 14.

[17]) См. тамъ же примѣчаніе 16.

[18]) Всѣхъ хозяйствъ, водворенныхъ въ Полонномъ имѣніи на волокахъ и моргахъ, считалось 216, изъ нихъ 26 осадниковъ, 143 тяглыхъ, 31 огородникъ, 11 бояръ путныхъ, 5 бояръ конныхъ. Число подсусѣдковъ не опредѣляется.

[19]) Полѣсьемъ называется полоса земли между Бугомъ и Днѣпромъ, начинающаяся на сѣверѣ близь Слонима, Слуцка и Бобруйска и простирающаяся на югъ почти до Ковля, Клевани и Радомысля. Это пространство покрыто лѣсами и болотами, между которыми, въ видѣ острововъ, разсѣяны земли, годныя для хлѣбопашества. Рубка лѣсу, гонка смолы, охота и бортное пчеловодство суть главные промыслы жителей. Сплавъ лѣсныхъ продуктовъ производится по рѣкамъ Днѣпру и Припети. Такое качество почвы препятствовало развитію сельскаго хозяй-

дворищъ, которыя назначались не для отдѣльныхъ крестьянскихъ семействъ, но для цѣлыхъ родовъ. Нѣкоторыя селенія заключали въ себѣ не болѣе двухъ дворищъ. Каждое дворище имѣло свое особое названіе, заимствованное, вѣроятно, отъ имени родоначальника, получившаго первоначально землю во владѣніе: дворище Савичъ, Тхоржевичъ и пр. Каждое дворище заключало въ себѣ отъ 5 до 16 жилищъ или дымовъ, въ которыхъ водворены были отдѣльныя крестьянскія семейства [20]).

Крестьяне платили съ каждаго жилья, или дыму, опредѣленный инвентаремъ поземельный оброкъ и по одному злотому за освобожденіе отъ работы на Полонской фольварочной пашнѣ; сверхъ того, каждое село давало съобща опредѣленную инвентаремъ сумму денегъ, за увольненіе отъ медовой дани.

Помѣщенные въ третьемъ отдѣлѣ матеріалы для исторіи Малороссіи, составляя продолженіе актовъ, напечатанныхъ въ I и II томахъ Памятниковъ, изображаютъ дѣятельность Богдана Хмельницкаго по заключеніи Бѣлоцерковскаго мира, неудавшуюся коварную политику Выговскаго и первыя распоряженія Юрія Хмельницкаго, по вступленіи его въ урядъ гетманскій, въ 1660 году. Эти матеріалы состоятъ, большею частію, изъ частной и оффиціальной переписки лицъ, управлявшихъ военными дѣйствіями или участвовавшихъ въ дипломатическихъ переговорахъ. Здѣсь находимъ письма и универсалы короля Польскаго, Яна Казиміра, письма Татарскаго хана, Мехметъ Гирея, гетмановъ: Богдана Хмельницкаго,

---

ства, поэтому и самое устройство селеній такъ долго сохраняло свою древнюю форму. (См. Starożytna Polska. p. Balińskiego i Lipińskiego. Warszawa. 1849. T. III, str. 834).

[20]) См. Отд. II. стр. 158.

Выговскаго и Юрія Хмельницкаго, Адама Кисѣля, воеводы Кіевскаго, Станислава Потоцкаго, гетмана великаго короннаго, Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, Павла Сапѣги, гетмана великаго княжества Литовскаго, Льва Сапѣги, подканцлера короннаго, Юрія Любомирскаго, маршала короннаго, Казиміра Бѣневскаго и другихъ лицъ, имѣвшихъ вліяніе на дѣла Польши и Украины. Тѣмъ важнѣе эти несомнѣнные историческіе памятники, что до сихъ поръ главными источниками для исторіи козачества служили Польскія и Малороссійскія лѣтописи, сочиненныя, большею частію, подъ вліяніемъ вражды народной.

Акты Львовскаго Братства доставлены Почетнымъ Членомъ Коммисіи Діонисіемъ Зубрицкимъ; акты, помѣщенные во второмъ томѣ, заимствованы изъ актовыхъ Луцкихъ книгъ, доставленныхъ въ Коммисію изъ Архива Луцкаго Уѣзднаго Суда; большая часть актовъ, помѣщенныхъ въ третьемъ отдѣлѣ доставлена Почетнымъ Членомъ Коммисіи, Константиномъ Свидзинскимъ [21]); письма Богдана Хмельницкаго и Выговскаго, помѣщенныя подъ №№ VIII — X, доставлены Почетнымъ Членомъ Коммисіи,

---

[21]) Собраніе актовъ, доставленное Г. Свидзинскимъ, заключаетъ въ себѣ матеріалы, заимствованные изъ разныхъ библіотекъ. Подъ каждымъ актомъ означено, въ сокращенномъ видѣ, изъ какой библіотеки актъ заимствованъ:

Z orygin. B. K. S. значитъ: Z oryginału Biblioteki Konstantego Swidzińskiego.

Z B. K. S. Zbioru O'N. значитъ: z Biblioteki Konstantego Swidzińskiego zbioru O'Nacewicza.

Z RP. B. Szczorc. значитъ: z Rękopismu Biblioteki szczorczowskiey. Эта библіотека находится въ мѣстечкѣ Минской губерніи Щорсѣ, древней вотчинѣ Литаворовъ-Хребтовичей.

Z orygin. w Arch. Sławuck. значитъ: z oryginału w Archiwum Sławuckiém. Этотъ архивъ находится въ мѣстечкѣ Волынской губерніи Славутѣ, принадлежащемъ князю Сангушку.

Управляющимъ Московскимъ Архивомъ Иностранныхъ Дѣлъ, княземъ Оболенскимъ. Въ прибавленіи напечатана, въ Французскомъ и Польскомъ переводахъ, грамота Султана Турецкаго, Мохаммеда IV, Богдану Хмельницкому. Оригиналъ этой грамоты вмѣстѣ съ Польскимъ переводомъ доставленъ въ Коммисію княземъ Оболенскимъ; Французскій переводъ сдѣланъ Почетнымъ Членомъ Коммисіи, извѣстнымъ оріенталистомъ, Гаммеромъ - Пургсталемъ. Въ концѣ тома приложенъ снимокъ съ грамоты, литографированный въ Вѣнѣ, подъ надзоромъ Гаммера - Пургсталя.

ОГЛАВЛЕНІЕ.

ОТДѢЛЪ ПЕРВЫЙ.

Акты Львовскаго Братства.

Стран:

I. Грамота Іоакима, Патріарха Антіохійскаго, на основаніе церковнаго братства Львовскаго 1586 г. . . 1.

II. Посланіе Іереміи, Патріарха Константинопольскаго, къ Епископу Гедеону Балабану о невмѣшательствѣ въ дѣла Львовскаго братства 1588 г. 22

III. Грамота Іереміи, Патріарха Константинопольскаго, съ подтвержденіемъ грамоты Патріарха Іоакима 1588 г. 25.

IV. Грамота Патріарха Іереміи, которою утверждается независимость монастыря Св. Онуфрія отъ Львовскаго Епископа 1590 г. . . . . 31.

V. Грамота Патріарха Іереміи, вновь утверждающая и излагающая правила Львовскаго братства. . . . . 37.

VI. Грамота Кіевскаго Митрополита, Михаила Рогозы, утверждающая за Львовскимъ братствомъ свободное и независимое управленіе монастыремъ Св. Онуфрія,— данная на Брестскомъ соборѣ 1590 г. . . . . . 46.

VII. Судная Грамота Брестскаго Собора по дѣлу Львовскаго Братства 1590 г. . . . . 56.

VIII. Благословенная грамота Кіевскаго Митрополита, Ми-

Стран:

ханла Рогозы, данная Львовскому братству, относительно устройства монастыря Св. Онуфрія 1591 г. 66.

IX. Грамота Іереміи, Патріарха Константинопольскаго, Львовскому Братству, на основаніе храма Успенія Пресвятой Богородицы, съ правомъ Ставропигіи Патріаршей 1593 г. . . . . 73.

X. Грамота Польскаго Короля Владислава IV, — въ подтвержденіе грамоты Короля Сигизмунда III-го, данной Львовскому Братству на управленіе монастыремъ Святого Онуфрія 1633 г. . . . . 79.

XI. Грамота Кіевскаго Митрополита, Петра Могилы, благославлающая Львовское братство и утверждающая въ православіи 1637 г. . . . . 86.

XII. Списокъ замѣчательнѣйшихъ лицъ, вписавшихся въ книгу Львовскаго братства, со времени основанія сего братства Антіохійскимъ Патріархомъ Іоакимомъ, въ 1586 году . . . . 90.

XIII. Грамота Короля Польскаго, Сигизмунда I. освобождающая Львовскій Онуфріевскій монастырь отъ взноса одной части денежной платы за садъ, этому монастырю принадлежащій. 1522 г. . . . . 93.

XIV. Другая грамота Короля Сигизмунда I, совершенно освобождающая Львовскій Онуфріевскій монастырь отъ взноса денегъ за монастырскій садъ. 1524 года. . . 96.

ОТДѢЛЪ ВТОРОЙ.

Акты объ устройствѣ помѣщичьихъ имѣній Югозападной Россіи, въ XVI вѣкѣ.

Стран:

I. Опись имѣнія Заборольскаго. 1566 августа 29 . . . 1.

II. Опись имѣнія Черногородскаго. Въ апрѣлѣ 1578 г. . 17.

1. Село Черногородокъ. . . . . 19.
2. Село Маневичи . . . . 20.
3. Село Колки . . . . 21.
4. Село Рудники . . . . 23.
5. Село Воля Ситная . . . . 25.
6. Село Дѣдовичи . . . . 27.
7. Село Опоєовичи . . . . 28.
8. Село Звозъ . . . . 30.
9. Село Козинъ Ставъ. . . . . 31.
10. Село Бруховичи . . . . 31.
11. Село Козлиничи. . . . . 35.
12. Село Кречевичи . . . . 41.
13. Села землянскія: Волька Ломачинская, Шовтысова Руда и Васильки . . . . 44.
14. Село Карасинъ . . . . 46.
15. Село Поворскъ . . . . 49.

III. Инвентарь имѣнія Полонскаго. 1598 г. сентября 18 . 60.

1. Село Городище . . . . 72.
2. Село Горки . . . . 80.
3. Село Полонна . . . . 84.
4. Село Оздовъ . . . . 92.
5. Село Баіевъ . . . . 106.
6. Село Коршовъ . . . . 116.

IV. Волость Полѣская въ повѣтѣ Пинскомъ.

1. Село Угриниче . . . . 158.
2. Село Берчиче. . . . . 165.
3. Село Быхово . . . . 168.

ОТДѢЛЪ ТРЕТІЙ,

Матеріалы для исторіи Малороссіи.

Стран:

I. Письмо Адама Кисѣля, воеводы Кіевскаго, къ королю. 1652 февраля 24. . . . . 1.
II. Письмо А. К. М. къ подкоморію Слонимскому. 18 М. 1652 7.
III. Письмо Іеронима Радзеіовскаго къ Хмельницкому, изъ Стокгольма. 1652 Мая 30 . . . . 10.
IV. Королевскій универсалъ, призывающій великихъ урядниковъ и сенаторовъ на совѣтъ, по случаю разбитія Польскаго войска подъ Батовымъ. 1652 Іюня 12. 18.
V. Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Подольскаго, изъ лагера подъ Сокалемъ. 14 августа 1652 . . . 20.
VI. Отвѣтъ гетмана польнаго коронна го, Станислава Потоцкаго, съ предложеніемъ Хмельницкому средствъ къ умилостивленію короля. 1653 г.. . . . . 23.
VII. Письмо Богдана Хмельницкого, гетмана войска Запорожскаго, къ королю. 1653 года . . . . 31.
VIII. Письмо Богдана Хмельницкаго къ патріарху Никону. 9-го августа 1653. . . . . 35.
IX. Второе письмо Богдана Хмельницкаго къ Патріарху Никону. 12-го августа 1653 . . . . 36.
X. Письмо Ивана Выговскаго къ Патріарху Никону. 12 августа 1653. . . . . 37.
XI. Донесеніе королю Польскому, Яну Казимиру, объ успѣхахъ войска коронна го въ войнѣ съ Хмельницкимъ, писанное офицеромъ изъ полка П. Потоцкаго, воеводы Брацлавскаго. 1653 . . . . 39.
XII. Просительныя статьи козаковъ, посланныя чрезъ Антона, полковника Кіевскаго, къ королю, подъ Глиняны. 1653 г. 53.

Стран.

XIII. Универсалъ Хмельницкаго къ старшинѣ войска Запорожскаго, данный въ Переяславлѣ, 17-го января 1654. 57.
XIV. Инструкція, данная его королевскою милостію послу Марію Яскольскому, отправленному къ Хану Крымскому. 20 февраля 1654 . . . . 59.
XV. Жалованная грамота царя Алексѣя Михайловича Богдану Хмельницкому, на городъ Гадячъ. 1654 марта 27. 65.
XVI. Письмо войсковаго стражника Яскольскаго, посла его королевской милости, изъ Орды, къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Рускому. 1654 мая 2 . . . . . 67.
XVII. Листъ господаря Волошскаго къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Русскому. Изъ Яссъ, 25 сентября 1654 года . . . . 81.
XVIII. Письмо хорунжія Новгородскаго, Корыцкаго, къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Рускому. 29 сентября 1654 . . . . 85.
XIX. Письмо Корыцкаго къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Русскому. 6-го октября 1654. . . . . . . 87.
XX. Показаніе козаковъ Запорожскихъ, присланныхъ съ береговъ Березины, 10-го октября 1654, захваченныхъ въ Вѣлятичахъ, въ администраціи его милости, пана писаря польнаго великаго княжества Литовскаго. 89.
XXI. Письмо господаря Волошскаго изъ Яссъ, къ королю. 16 октября 1654. . . . . 95.
XXII. Письмо господаря Волошскаго къ его милости, ксендзу подканцлеру коронному, Андрею Тржебицкому. 16 октября 1654. . . . . 97.
XXIII. Письмо Кутнарскаго изъ Яссъ, къ ксендзу подканцлеру коронному, А. Тржебицкому. 18-го октября 1654 . . . . 99.

Стран:

XXIV. Письмо Маріана Яскульскаго, бывшаго у Татаръ посломъ отъ короля, къ Стефану Корицинскому, канцлеру коронному. 18 декабря 1654. . . . . 102.

XXV. Письмо Казиміра Льва Сапѣги, подканцлера Литовскаго, къ ксендзу Андрею Лещинскому, Архіепископу Гнѣзненскому. . . . . 109.

XXVI. Письмо, писанное изъ Радошковичъ Минскаго воеводства. 26 октября 1654. . . . . 113.

XXVII. Письмо Хмельницкаго къ хану Крымскому. 29 октября 1654. . . . . 116.

XXVIII. Письмо Станислава Потоцкаго, гетмана великаго коронналго, писанное къ королю. Въ апрѣлѣ 1655. . . 121.

XXIX. Письмо Татарскаго хана Мехметъ-Гирея къ Станиславу Потоцкому, гетману великому коронному, изъ Святина. 13 декабря 1655. . . . . 125.

XXX. Письмо Хмельницкаго къ подканцлеру коронному Радзѣіовскому. 11 генваря 1656. . . . . 128.

XXXI. Письмо Яна Выговскаго, писаря войска Запорожскаго, къ Іерониму Радзѣіовскому, бывшему подканцлеру коронному, изъ Чигирина. 11 генваря 1656 года. 132.

XXXII. Письмо Яна Выговскаго, писаря войска Запорожскаго, къ Стефану Корицинскому, канцлеру великому коронному, изъ Чигирина. 18 апрѣля 1657. . . . 136.

XXXIII. Письмо Б. Хмельницкаго къ королю. 18 апрѣля 1657. 138.

XXXIV. Письмо Станислава Потоцкаго, гетмана великаго коронналго, къ королю, изъ Сокаля. 23 мая 1657. . . 142.

XXXV. Грамота Богдана Хмелницкаго обывателямъ Пинскаго повѣта. 8 Іюня 1657. . . . . 145.

XXXVI. Инструкція, данная благородному Станиславу Казиру Бѣнѣвскому, секретарю и послу его королевской

Стран:

милости и Республики, отправленному къ благородному гетману Богдану Хмельницкому и всему войску Запорожскому, извлеченная изъ сенатскаго опредѣленія, данная въ Данковѣ. 13 Іюня 1657 года. 153.

XXXVII. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ Казимиру Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 19 декабря 1657 . . . . 161.

XXXVIII. Письмо Яна Выговскаго, гетмана войска Запорожскаго, къ королю. 1-го января 1658 . . . . 166.

XXXIX. Письмо Яна Выговскаго, гетмана войска Запорожскаго, къ Андрею Лещинскому, архіепископу Гнезненскому. 1 генваря 1658 . . . . 170.

XL. Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго, гетмана великаго короннаго, къ кастеляну Бѣнѣвскому. 8 генваря 1658 . . . . 174.

XLI. Письмо пана Сапѣги, воеводы Виленскаго, гетмана великаго княжества Литовскаго, къ Станиславу Казимиру Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 8 января 1658. 177.

XLII. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ его милости пану С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 9 января 1658. . . . . 181.

XLIII. Письмо Павла Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана великаго княжества Литовскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 15 января 1658. . . 184.

XLIV. Краткое описаніе Украинскихъ произшествій, присланное Казиміромъ Бѣнѣвскимъ, кастеляномъ Волынскимъ, сперва королю, а потомъ канцлеру. Въ генварѣ 1658 г. . . . . 188.

Стран:

XLV. Письмо Тарнавскаго Залоги-Корецкаго къ пану С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 26 января 1658. 198.

XLVI. Письмо С. Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, къ Стефану Корыцинскому, канцлеру великому коронному, писанное изъ Полонной. 27 генваря 1658 201.

XLVII. Письмо Өедора Михайловича, полковника Подольскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 31 генваря 1658. . . . . 207.

XLVIII. Письмо Павла Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана великаго княжества Литовскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 9 февраля 1658. . . 210.

XLIX. Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго, гетмана великаго короннаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 13 февраля 1658 . . . . 213.

L. Письмо воеводы Краковскаго и гетмана великаго короннаго, Станислава Потоцкаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 19 февраля 1658. . . . . 216.

LI. Донесеніе объ Украинѣ, составленное изъ разныхъ вѣрныхъ извѣстій, присланное королю, его милостію, паномъ С. К. Бѣнѣвскимъ, кастеляномъ Волынскимъ. Въ февралѣ 1658. . . . . 219.

LII. Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго, гетмана великаго короннаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 7 апрѣля 1658 . . . . . 231.

LIII. Письмо Андрея Лещинскаго, Архіепископа Гнѣзненскаго, къ королю. Изъ Скернѣвичъ. 11 апрѣля 1658. 234.

LIV. Письмо Станислава Казимира Бѣнѣвскаго, къ Павлу Сапѣгѣ, воеводѣ Виленскому. 13 апрѣля 1658. . . 237.

LV. Письмо Викентія Корвина Госѣвскаго, подскарбія и

Стран:

гетмана польнаго великаго княжества Литовскаго, къ кастеляну Бѣнѣвскому. 19 апрѣля 1658. . . . . . 242.

LVI. Письмо Тимоша Носача, обознаго войска Запорожскаго, къ Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 29 апрѣля 1658 . . . . 244.

LVII. Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго и гетмана великаго короннаго, къ кастеляну Бѣнѣвскому. Въ апрѣлѣ 1658. . . . . 246.

LVIII. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ его милости, Станиславу Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 5 мая 1658 . . . . 248.

LIX. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 15 мая 1658. 251.

LX. Письмо Юрія Любомирскаго, маршала короннаго, гетмана польнаго, къ кастеляну Бѣнѣвскому. 16 мая 1658 254.

LXI. Письмо Яна Выговскаго къ Станиславу Потоцкому, гетману великому коронному, отъ 20 мая 1658, изъ Подпульезера . . . . 261.

LXII. Письмо Павла Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана, къ кастеляну Бѣнѣвскому. 26 мая 1658. . . 264.

LXIII. Письмо Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, къ королю. 7 Іюня 1658 . . . . 267.

LXIV. Увѣдомленіе С. К. Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, посланное королю около 15 Іюня 1650 г. . . 270.

LXV. Письмо Станислава Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго къ королю, писанное въ Полонной. 22 іюня 1658. . . . . 276.

LXVI. Письмо Станислава Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, къ Андрею Требицкому, епископу Кра-

Стран:

ковскому, канцлеру великому коронному, писанное изъ Полонной, 22 Іюня 1658. . . . . 282.

LXVII. Письмо Казимира Ѳвлашевскаго, кастеляна Смоленскаго, къ королю, изъ Полонной. 23 Іюня, 1658. . 286.

LXVIII. Письмо Станислава Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, къ королю. Изъ Полонной, 30 Іюня 1658. 288.

LXIX. Письмо Яна Выговскаго, гетмана, къ Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному, писанное изъ Ржищева, 5 декабря 1658 . . . . 290.

LXX. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ его милости, Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному. 27 декабря 1658 г. . . . . . 295.

LXXI. Предостереженія его милости, пана Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, касательно Украины, 1659. 299.

LXXII. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ королю. 16 января 1659 г. . . . . 305.

LXXIII. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ королю. 9 марта 1659 . . . . 310.

LXXIV. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ Николаю Пражмовскому, великому коронному канцлеру. 17 марта 1659 . . . . 312.

LXXV. Мѣры къ исполненію договорныхъ статей Гадяцкихъ, представленныя, съ покорною просьбою, его королевской милости и всей Республикѣ. Актъ, поданный послами козацкими, во время сейма 1659 г., когда дѣло шло о подтвержденіи договорныхъ статей Гадяцкихъ . . . . 315.

LXXVI. Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ королю. 26 апрѣля 1659 . . . . 329.

Стран:

LXXVII. Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ королю. 4 августа 1659 г. . . . . 332.

LXXVIII. Отвѣтъ отправленнымъ къ его королевской милости, благороднымъ посламъ: Христофу Ласкѣ — полковнику, Казимиру Чижевскому — стражнику, Самуилу Курбацкому — сотнику, Шапакаловскому и Ивану Забѣлѣ, на статьи, поданныя отъ имени вельможнаго Яна Выговскаго, генеральнаго воеводы Кіевскаго и гетмана земель Русскихъ, выданный изъ великой коронной канцеляріи, 19 августа 1659 г. . . . . 339.

LXXIX. Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ Станиславу Потоцкому, воеводѣ Краковскому, гетману великому коронному. 1659 сентября 17. . . . . 347.

LXXX. Письмо Яна Выговскаго къ королю. 26 сентября 1659 351.

LXXXI. Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ Станиславу Потоцкому, гетману великому коронному. 26 сентября 1659 . . . . 355.

LXXXII. Письмо Яна Выговскаго, великаго короннаго гетмана, къ королю. 10-го октября 1659. . . . . 358.

LXXXIII. Письмо Яна Выговскаго къ Николаю Пражмовскому, великому коронному канцлеру. 10 октября 1659. . 362.

LXXXIV. Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ королю. 25 октября 1659 . . . . 366.

LXXXV. Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ Станиславу Потоцкому, воеводѣ Краковскому гетману великому коронному. 25 октября 1659. . . . 372.

LXXXVI. Донесеніе обознаго короннаго, Андрея Потоцкаго, королю, изъ лагеря близъ Котельни. 7 октября 1659. 376.

LXXXVII. Письмо Яна Выговскаго, великаго короннаго гетмана, къ королю. 2 ноября 1659. . . . . 387.

Стран:

LXXXVIII. Письмо Яна Выговскаго, великаго короннаго гетмана, къ королю. 11 декабря 1659. . . . . 392.

LXXXIX. Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному. 17 декабря 1659 . . . . 399.

XC. Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю. 29 декабря 1659 . . . . 403.

XCI. Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю. Въ декабрѣ 1659. . . . . 408.

XCII. Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю, изъ Полонной. Въ декабрѣ 1659 . . . . . 414.

XCIII. Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю, изъ Дубно. 1 февраля 1660. . . . . . . 419.

XCIV. Письмо Юрія Хмельницкаго, гетмана войска Запорожскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 5 февраля 1660 года . . . . 423.

XCV. Листъ Юрія Хмельницкаго къ митрополиту Кіевскому, Діонисію Балабану. 1660 марта 13 . . . . . 433.

ПРИБАВЛЕНІЕ.

Грамота Султана Турецкаго, Мохаммеда IV, Богдану Хмельницкому и всему войску Запорожскому. Въ декабрѣ 1650.

1. Французскій переводъ этой грамоты Гаммера-Пургсталя. 436.

2. Польскій переводъ тойже грамоты, исправленный главнымъ королевскимъ переводчикомъ восточныхъ языковъ, Антоніемъ Круттою. . . . . 438.

ОТДѢЛЪ ПЕРВЫЙ.

АКТЫ

ЛЬВОВСКАГО БРАТСТВА.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Санктъ-Петербугъ, ноября 10 дня 1848 года.

Ценсоръ *Архимандритъ Іоаннъ.*

I.

Грамота Іоакима, Патріарха Антіохійскаго, на основаніе церковнаго братства Львовскаго. 1586 г.

Іѡаким Божією Милостию Патриарх великіа Антиѡхїа и Кіликіа Иверіа Сиріа и повсему востокꙋ солнца. Благоволением Бга ѡца и блгодатию га нашего Іс Ха и дѣистгомъ стго дха Хртвѣмъ повелением, и апостолским проповѣданіемъ, и свтыхъ Бгоносныхъ ѡцъ узаконением по Хртву Еѵлию, и аптлъскомъ учению, предася Хртвѣ црки вся повелѣнная взаконѣ хранити хртоименитым правовѣрным людем. да до-

I.

Іоакимъ, Божіею милостію Патріархъ великой Антіохіи и Киликіи, Иверіи, Сиріи и всего Востока. Благоволеніемъ Бога Отца, благодатію Господа нашего Іисуса Христа и дѣйствіемъ Святаго Духа, Христовымъ повелѣніемъ, Апостольскимъ проповѣданіемъ и узаконеніемъ Святыхъ Богоносныхъ Отцевъ, по Христову Евангелію и Апостольскому ученію, предано церкви Христовой, да хранятъ правовѣрные христоименитые люди все, повелѣнное въ законѣ, чтобы, поживши достойнымъ званія своего и непорочнымъ житіемъ,

стоно зканию и непорочно житие поживше. благаго гласа ѿ Хрта Бга слышати на страшномъ судѣ сподобятся. Смиреніе наше ѿ благодати, и дара и ѿбласти, всестго и живоначалнаго дха, даныя ѿ спса Ха стымъ его ученикѡ и аплом. Сего ради мы смиреннїи по дху свтыня. Благодатїю Бжїею Іѡаким Патрїархъ Антиѡхїискїи. По хву повелѣнїю и дха стго строенїю послѣдующе. по аплъскымъ и стыхъ ѿцъ преданїемъ повелѣвающе: посѣщающе Хву соборную и аплъскую вселенскую восточную црковь православия греческаго и в землю рускую достигшу ми, во гдрьство Бгохранимаго и хртолюбиваго Стефана Короля Польского, и великаго Кнжети литовъского, руского, пруского и прочая. И пришедшу ми вогра Илвовъ во епиипїю галицкую львовъскую и Каменца подолского за епипьства

они сподобились слышать благій гласъ Христа Бога на страшномъ судѣ Его. Наше смиреніе по благодати, дару и власти Всесвятаго и живоначальнаго Духа, данной отъ Спаса Христа святымъ Его ученикамъ и Апостоламъ. Посему мы, смиренные по духу святыни, благодатію Божіею Іоакимъ, Патріархъ Антіохійскій, послѣдуя Христову повелѣнію и устроенію Святаго Духа, повелѣваемъ на основаніи преданія Апостоловъ и святыхъ Отцевъ. Посѣщая Христову соборную и Апостольскую вселенскую Восточную церковь Греческаго православія, мы достигли земли Русской, государства богохранимаго и христолюбиваго Стефана, Короля Польскаго и Великаго Князя Литовскаго, Русскаго, Прусскаго и пр. И когда пришли въ городъ Львовъ, въ епископію Галицкую, Львовскую и Каменецъ-Подольскую, во время епископства Гедеона Балабана, въ лѣто отъ созданія міра 7094, а

Гедеѡна Болобана влѣто ѿ созданїа миру ,з҃ ч҃ четвертое, а по рожествѣ Гд҃а нашего Іс҃ Хс҃а ,а҃ ф҃ п҃ ѕ҃ го мц҃а Генуарїа впервыи дн҃ь. Вто время пришли пре҃ нас и пре҃ наше право дх҃овное мещане лвовьскые вси поспо́ле ктиторы храма успенїа Бж҃іа мт҃ере, во градѣ Лвовѣ, хотячи братство устроити. соединившеся любовїю дх҃овною, закона Бж҃іа заповѣдемъ послѣдующе, благоугодно Бг҃у вотроцы єдіному и прч҃тѣи Хр҃товѣ Бг҃о мт҃ере вчесть ихвалу, и его ст҃ымъ угодникомъ. Того ради мы смиренніи, по дару ст҃го духа, повелѣнїемь Гд҃а нашего Іс҃ Хс҃а, совѣтомъ бг҃одухновенны҃ ст҃ыхъ писанїи, паст҃ыскымъ строенїемъ повелѣваемъ и благословляемъ и насіе братство дх҃овное, утвежающе и еу҃льски жити поап҃льскымъ и свт҃ы҃ ѡц҃ъ правило҃ и ученїемъ. итымъ наши҃ листомъ во воспоминанїе

по Рождествѣ Господа нашего Іисуса Христа 1586, мѣсяца Января, въ 1-й день; тогда Львовскіе мѣщане, ктиторы храма Успенія Божіей Матери, въ городѣ Львовѣ, соединившись духовною любовію, послѣдуя заповѣдямъ закона Божія, всѣ вмѣстѣ явились къ намъ и къ нашей духовной власти съ желаніемъ—устроить братство во благоугожденіе Богу, единому въ Троицѣ, въ честь и славу пречистой Богоматери и святыхъ Его угодниковъ. Посему мы смиренные, по дару Святаго Духа, повелѣніемъ Господа нашего Іисуса Христа, совѣтомъ богодухновенныхъ святыхъ Писаній, пастырскимъ строеніемъ повелѣваемъ и благословляемъ ихъ—на сіе духовное братство, заповѣдуя имъ жить евангельски по ученію и правиламъ Апостоловъ и святыхъ Отцевъ; и предаемъ *это* сею грамотою нашею на вѣчные роды, въ память христіанамъ, православнымъ гражданамъ сего города,

предаемъ хртіаномъ православнымъ гражаномъ мѣста сего, вовѣчныя роды: и повсюду правовѣрнымъ црквамъ вземли се. Оставляюще любовь вовѣрѣ позакону хртовы цркве восточныя, и апльскому ученію, и свтыхъ ѡцъ преданію: Творити судъ истинне. и млтыню впотребу братія недостаточьствующимъ, и ублажати блгыя, а не покаряющихся истиннѣ, законнѣ ѡбличати и казнити. непокаяннѣже пребывающи ѿ цркве ѿлучати: яко же есть писано взаконѣ. ѡбличеніемъ ѡбличиши ближнего своего, и непримеши ѿтомъ грѣха. Самъже Хс во еѵліи рече: Аще согрѣшить ктебѣ братъ твои, иди ѡбличи его межи собою, и тѣмъ единѣмъ: Аще тебе послушаеть присѡбрѣлъ еси брата твоего. Аще ли тебе непослушаеть, поими ссобою еще единаго или два, яко да при устѣхъ двою свѣдителю, или трехъ, станеть всякъ

и всѣмъ правовѣрнымъ церквамъ въ землѣ сей съ тѣмъ, чтобы, соединясь любовію, въ духѣ вѣры, по закону Восточной церкви Христовой, по ученію Апостоловъ и преданію святыхъ Отцевъ, они творили судъ истинный и милостыню для нуждающихся братій, ублажали добрыхъ, непокоряющихся истинѣ законно обличали и наказывали, а пребывающихъ въ нераскаяніи отлучали отъ Церкви, какъ написано въ законѣ: «обличеніемъ обличиши ближняго твоего и не пріимеши о томъ грѣха». Самъ же Іисусъ Христосъ говоритъ въ Евангеліи: «аще согрѣшитъ къ тебѣ братъ твой, иди и обличи его между тобою и тѣмъ единѣмъ; аще тебе послушаетъ, пріобрѣлъ еси брата твоего; аще ли тебе не послушаетъ, пойми съ собою еще единаго или два, да при устѣхъ двою или тріехъ свидѣтелей станетъ всякъ глаголъ; аще же не послушаетъ ихъ, повѣждь

гл҃ъ: Аще же преслушаетъ тѣхъ, рцы црк҃ви. еже есть собору людемъ црковному братьству. вы бо есте рече црк҃ви Бг҃а жива: Аще ли црковь преслушаеть, да будеть ти яко языичникъ и мытаръ, си речь, яко поганинъ и явногрѣшникъ. Невѣруяи бо сн҃у Бж҃ію, неузрить живота, но гнѣвъ Бж҃іи пребываеть на немъ. Ап҃лъже Павелъ повелѣваеть таковаго ѿдати сатанѣ. Измѣте ѕлаго ѿ васъ самѣхъ яко члв҃ка гнилого, ѿлучитеся всякаго брата безчинно ходяща. Егда ѿлучится горшее, тогда лучшему совокупится нб҃о, любве ради заповѣди Бж҃ій. Сего ради и самъ Хс҃ обѣщася рекъ. Азъ и Ѿцъ мои придевѣ, и обытель вни сотворивѣ:

А о млтыни црковнѣи якоже пишеть всесвтыи ап҃лъ правилѣ н҃ ѳ҃ мъ. Црковное богатство, нищихъ

церкви,» (которую составляетъ собраніе людей, церковное братство: «ибо вы, сказано, есте церкви Бога жива»); аще же и церковь преслушаетъ, буди тебѣ, якоже язычникъ и мытарь», т. е., какъ невѣрующій и явный грѣшникъ: «невѣруяй бо Сыну Божію не узритъ живота, но гнѣвъ Божій пребываетъ на немъ». Апостолъ Павелъ повелѣваетъ предать таковаго сатанѣ: «измите злаго отъ васъ самѣхъ», какъ членъ гнилый, «отлучитеся отъ всякаго брата безчинно ходяща». Когда отсѣчется худшее, тогда съ лучшимъ соединится небо за любовь къ заповѣдямъ Божіимъ. Посему-то и самъ Іисусъ Христосъ изрекъ обѣтованіе: «Я и Отецъ мой пріидемъ и обитель въ нихъ сотворимъ».

Что касается милостыни церковной, то объ ней написано въ 59 правилѣ святыхъ Апостоловъ. Церковное богатство есть богатство

богаство. возраста дѣлѧ сиротъ, и старости и немощи внедугъ въпашихъ, и ницы кормленіе, и чади многихъ, странны прилежаніе, сирота и убогымъ промышленіе, вдовамъ пособіе, дѣвицамъ потребы, ѡбидимы заступленіе, вонапасте поможеніе. у пожарѣ и впотопѣ. плѣнны искупленіе, во гладѣ прекормленіе, у ходобѣ умирающи покровъ на гробы и погрѣбаніѧ, а црквамъ и монастыремъ пустымъ поятіе, живымъ прибѣжище и утѣшеніе а мртвымъ памѧть. того ради на потребу црковную людіе имѣніе свое давали.

Сіе Бгоугодное законное братство выше писаное и ниже реченыѧ ѡбычаѧ повинни такъ держати:

а. Сошедшисѧ на днь уреченны, вдомъ выбраны, любовію и тихостію. другъ друга чтію болша себѣ

нищихъ; оно назначается: для воспитанія сиротъ, для прокормленія впадшихъ въ недугъ старости или болѣзни, бѣдныхъ и дѣтей — большаго семейства, для призрѣнія странниковъ, для попеченія о сиротахъ и убогихъ, для пособія вдовамъ, для вспомоществованія дѣвицамъ, для защиты обидимыхъ, для помощи въ несчастіяхъ отъ пожара или наводненія, для искупленія плѣнныхъ, для прокормленія во время голода, для одѣянія и погребенія умирающихъ въ бѣдности, для поддержанія церквей и опустѣвшихъ монастырей, *словомъ:* для покрова и утѣшенія живымъ и для поминовенія мертвыхъ. Для сего-то народъ и жертвовалъ свое имѣніе на потребы церковныя.

Вышеименованное богоугодное законно-учрежденное братство должно держаться слѣдующихъ правилъ:

1. Въ опредѣленный день, сходиться въ избранный домъ, съ любовію и миромъ, отдавая одинъ другому предпочтеніе, стараясь

творѧще. промышлѧюще добраѧ пре҃ Бгомъ и чл҃ки: Аще бо кто ѡ своиⷯ не промышлѧеть, вѣры ѡвергсѧ и невѣрнаго горши есть:

в. А маютсѧ сходити за ѡбсыланїемъ знамене браⷮского, вчетыри недѣли, или ꙗкъ потреба и чаⷭ приличитсѧ, и повиненъ кождый братъ вчетыри недѣли, поⷧгроша дати до скриⷩки браⷮской.

г. А кто бы хотѣлъ вступити всїе братство. или мещанинъ, или шлѧⷯтичь, или пре҃мещанинъ, или посполитыи люди вшелѧкого стану, ꙗⷦ тутешни такъ сторонни. маеть дати вступного гроше шесть.

д. А которы бы братъ мешкаⷬ мѣлъ далекое ѿ сего братства, тогды врокъ по шести гроше маеть давати до скриⷩки браⷮской.

о добромъ предъ Богомъ и людьми: «аще бо кто о своихъ не промышляетъ, вѣры отвергся есть и невѣрнаго горшій есть».

2. Сходиться же должно послѣ обсылки братскаго знамени, черезъ четыре недѣли, или когда это нужно и можно будетъ; и каждый братъ, черезъ четыре недѣли, долженъ дать въ кружку братскую пол-гроша.

3. Если кто хочетъ поступить въ сіе братство, мѣщанинъ, или шляхтичь, или живущій въ предмѣстіи, или вообще изъ какого бы званія кто ни былъ, какъ туземецъ, такъ и сторонній; то долженъ дать, при вступленіи, шесть грошей.

4. Если бы какой братъ имѣлъ жительство далеко отъ сего братства; то онъ ежегодно долженъ давать въ кружку братскую по шести грошей.

є. А братїа сполне кождого року, маю͡т выбирати змежи себе старшихъ четыри браты. поручаючи имъ все старѣйшинство црковнаго братства.

ѕ. Скрынка братскаѧ, маеть быти у старшего брата, а клю͡ч в молодшего.

з. Личбу мають чинити старшїи братїа предъ всѣми врокъ ѿдаючи уряды своѧ. А если кто хочеть старѣи быти, да будеть всѣмъ слуга, по Хв͠у Еѵ͠глїю.

и. А кого бы братїа выбирали на старѣйшинство, а ѡнъ бы сѧ збороналъ безпричины слушное, вине͡т дати три безмѣны воску: а братїа старшыи мають пилне престерегати повинности своеѧ. Проклѧтъ бо всѧкъ творѧ дѣла гд͠нѧ снебреженїемъ.

ѳ. Казнь всѣ͡мъ посполитаѧ на звонници сѣдѣти.

5. Всѣ братія вмѣстѣ должны ежегодно избирать изъ себя четырехъ старшихъ братьевъ и имъ поручать старѣйшинство надъ церковнымъ братствомъ.

6. Кружка братская должна быть у старшаго, а ключь отъ нея у младшаго брата.

7. Старшіе братія должны каждогодно отдавать отчетъ предъ всѣми, слагая свои уряды: а кто хочетъ быть старшимъ будь всѣмъ слуга, по Христову Евангелію.

8. Если бы кто, избираемый братіями на старѣйшинство, вздумалъ, безъ уважительной причины, противиться выбору;—то таковый долженъ дать три безмѣна воску. Старшіе же братія должны усердно исправлять свои обязанности: «проклятъ бо всякъ творяй дѣло Господне съ небреженіемъ».

9. Наказаніе, общее всѣмъ, — сидѣть на колокольнѣ.

і. А єсли бы брат брата словом вбратстві нагабив, мает быти каран сідінием, а вины камі воску маі дати и брата перепросити неѿходячи, и все братство перепросити.

аі. Слова непотребныи корчемныи, хто бы мовил вбратстві вины фунт воску. Всяко слово гнило да неисходит ѿ уст ваших. И пребывая вєсловіих и иглумленіих, душею и тілом блудник єсть.

ві. Сходячися до сего братства, вєправах упорожнившися, книги законныи почитати, и друг другу спослушанием вєщати.

гі. Которы бы брат відал брата выступного, немает єго таити, але мает ѡповісти єго вбратстві же бы был каран: А кто бы таил зло-

10. Если братъ брата обидитъ словомъ въ братствѣ: то долженъ быть наказанъ сидѣніемъ на колокольнѣ, а за вину заплатить камень воску; при томъ, не отходя, долженъ испросить прощеніе у обиженнаго и у всего братства.

11. Кто скажетъ въ братствѣ непотребное, корчемное слово, съ того штрафъ — фунтъ воску. «Всяко слово гнило да не исходитъ изъ устъ вашихъ». И «пребывай въ суесловіяхъ и глумленіяхъ душею и тѣломъ блудникъ есть».

12. Сошедшіеся въ братство, по окончаніи положенныхъ занятій, должны читать священныя книги и скромно другъ съ другомъ бесѣдовать.

13. Если бы одинъ братъ зналъ о проступкѣ другаго брата: то не долженъ таить его; но долженъ обличить его въ братствѣ, чтобы таковый былъ наказанъ. Кто же утаитъ зло; тотъ долженъ

сти. мает быти при винномъ каранъ ꙗкъ братıꙗ знадутъ.
дı. А єсли бы кто зможи старшы братовъ ꙗковымъ колвекъ ѡбычаемъ знашолсꙗ выступнымъ зашто молодшыхъ карутъ, мает быти старшıй двоꙗко и троꙗко каранъ. болшего бо томленıꙗ достоинъ чести ради.
єı. А которыı бы братъ был каранъ сѣденьемъ или виною. мает по караности заразъ перепросити того кому бы завинилъ. да незадеть слнце во гнѣвѣ вашемъ.
ѕı. А кто бы неѿдалъ вины братской, поруку неѿходячи мает поставити два браты до другое схадзки.
зı. А судитисꙗ мають. радꙗчисꙗ веспол ꙗкъ старшыи такъ молодшыхъ. И ꙗкъ молодшии вси позволꙗть такъ старшыи мають сказовати.

быть наказанъ при виновномъ, какъ разсудятъ братія.

14. Если бы кто изъ старшихъ братій провинился какимъ нибудь образомъ въ томъ, за что наказываютъ младшихъ; то таковый долженъ быть наказанъ вдвое и втрое; ибо онъ достоинъ большаго наказанія «чести ради».

15. Если бы какой-либо братъ былъ наказанъ сидѣніемъ или штрафомъ; то онъ долженъ, тотчасъ послѣ наказанія, просить прощенія у того, предъ кѣмъ провинился: «да не зайдетъ солнце въ гнѣвѣ вашемъ».

16. Если бы кто не отдалъ братскаго штрафа; то долженъ, не отходя, поставить поручителями за себя двухъ братій, до другаго собранія.

17. Судиться должны, совѣщеваясь вмѣстѣ всѣ, какъ старшіе, такъ и младшіе. И когда младшіе всѣ разсудятъ, тогда должны утвердить и старшіе.

ні. Которы́ бы̀ бра҃ таковую спра҃у мѣлъ, а̑ не у̑мѣлъ бы̀ свое́ рѣчи справити, во̑но е̑му взѧ҃ дво҃ братовъ на пора́ду и на по́мочь.

ѳі. Вшелѧкаѧ справа бра҃скаѧ, немаеть бы́ти вы́ношена далѐ ѿ порога́ дому̀ бра҃ского. А накого̀ бы̀ досвѣ́дъчено двѣма̀ маеть быти каранъ сѣдѣнье҃ и̑ безмѣ́номъ во́ску.

к. А кто̀ бы̀ гордѣлъ цр҃ковнымъ бра҃скимъ су́до҃, ѧкъ преслу́шникъ цр҃кве судитсѧ. А е̑слисѧ того̀ не каеть до четвѣ́тои недѣли, то̀ ѧ҃ поганець и̑ ѧвно грѣ́шникъ ѿ цр҃кве да ѿлу́читсѧ по Хв҃у Є҃ѵлїю. И свщ҃енникъ маеть е̑го вцр҃кви пере҃ всѣми ѡбличити и̑ ѿ цр҃кве ѿлучи́ти.

ка. А кто̀ бы̀ посполи́това҃ стыми ѿлучѐными, по-

18. Если бы который братъ имѣлъ какое-либо дѣло, а не умѣлъ *самъ* его повести; то ему позволяется взять на совѣтъ и помощь двухъ братьевъ.

19. Никакое братское дѣло не должно быть выносимо за порогъ дома братскаго; если же кто двумя будетъ уличенъ въ этомъ, то таковый долженъ быть наказанъ сидѣніемъ и безмѣномъ воску.

20. Если бы кто пренебрегъ церковнымъ судомъ братскимъ; то долженъ быть судимъ, какъ преслушникъ церкви. Если же въ продолженіи четырехъ недѣль не раскается въ этомъ; то, по Евангелію Христову, да отлучится отъ церкви, какъ невѣрующій и явный грѣшникъ. И священникъ имѣетъ его обличить предъ всѣми въ храмѣ и отлучить отъ церкви.

21. Если бы кто имѣлъ общеніе съ такими отлученными; то и тотъ

еспо́лу сни́ми ѿсу́дитсѧ. Всѧкого бра́та безчи́нно хо-
дѧ́ща ѿрыца́тесѧ, да посрами́тсѧ. и̑ неѧ́ко вра́га и̑мѣ́-
те е̑го, но̑ наказу́юще ѧ̑ко́же бра́та. И а́ще нѣкій
бра́тъ и̑мену́емъ бу́деть блудникъ, и̑ли̑ лихои́мецъ,
и̑ли̑ идолослужи́тель, и̑ли̑ пıаница и̑ли̑ драпѣжникъ,
стаковы́ми ни́же ѧсти. Всѧ́ка неу̑го́днаѧ мнѣ, и̑стре-
бѣте ѧ̑ ѿ себе̑, рече̑ гдь.

кв. А е̑сли̑ здопуще́нѧ Бж҃іѧ будеть на бра́та ѧковы́й
у̑па́докъ, и̑ли̑ не́мочь, а̑ немѣлъ бы̑ доста́ку, ма-
ють е̑му̑ бра́тѧ помага́ти бра́скими пе́нзьми. И
вне́мочи призира́ти.

кг. А кото́рому бы̑ бра́ту помагали внапа́сте, вбѣ-
да́хъ позыча́ючи е̑му̑ пе́нзе, нема́ють ѿ ни̑ ли́хвити.
А позыча́ти ма́ють неназахова́нѧ смо́тречи, а̑ни̑
ты́мъ кото́рыи хотѧ́ть бы́ти бога́шии, а̑ле̑ кото-

вмѣстѣ съ ними да осудится. «Всякаго брата безчинно ходяща отрицайтеся», да посрамится, «и не аки врага имѣите, но наказуйте якоже брата. И аще нѣкій братъ именуемъ будетъ блудникъ, или лихоимецъ, или идолослужитель, или піяница, или хищникъ: съ таковымъ ниже ясти». «Всяка неугодная мнѣ, истребите я отъ себе», сказалъ Господь.

22. Если какому брату приключится, по попущенію Божію, какой-либо уронъ или болѣзнь, а онъ не имѣетъ достатка; то братія должны помогать тому, на счетъ братской суммы, и призрѣть его въ болѣзни.

23. Если какому брату, при нещастіи его и бѣдствіи, оказана помощь одолженіемъ денегъ; то не должно брать за то лихвы. Давая же въ займы, должно смотрѣть не на сбереженіе, ни на тѣхъ,

рыи бо̃шии недоста̃ки те̃пѧть здопуще̃нѧ Б҃жего:

кд. А которы̇ бы̇ братъ хр̃тіан̃ски̇ престависи стого̀ свѣта маютъ его̀ всѝ братѧ ѿпровадити ко гробу, кто̀ ц̃ркви которои былъ парафѣи при мѣстѣ: И свѣча братскаѧ маеть быти вц̃ркви. И тежь свѣчи бра̃скии маю̃ быти ко ѿпроваженю тѣла ме̃твого до гробу.

ке. А когда̀ будеть бра̃ство знамение̃ ѡбсылано вчетыри недѣли илѝ ѧкъ потреба прилучитсѧ, илѝ на погребъ, несхочеть лѝ прити которыи братъ за трудностѧми своими пи̃ными. маетсѧ ѡповѣсти пере̃ старшимъ братомъ: А еслѝ бы̇ досвѣтъче̃ ижь небыло̀ затрудне̃, маеть быти кара̃ фунтомъ воску:

кѕ. Ку тому ты̃ кожды̇ братъ маеть уписати впо-

которые хотятъ обогатиться; но на тѣхъ, которые, по допущенію Божію, терпятъ большіе недостатки.

24. Въ случаѣ христіанской кончины брата, провожать его всѣмъ братіямъ до гроба, къ той церкви, которой онъ былъ прихожаниномъ. И свѣча братская должна быть въ церкви. И свѣчи братскія должны быть также при провожаніи мертваго тѣла до гроба.

25. Если послѣ того, какъ обойдутъ по всему братству съ знаменемъ, въ извѣстный ли четырехъ-недѣльный срокъ, или когда это нужно будетъ, или по случаю погребенія,—не захочетъ кто либо изъ братіи прійти, отзываясь крайними къ тому препятствіями; то онъ долженъ увѣдомить объ этомъ старшаго брата. Если же дознано будетъ, что ему не было къ тому препятствій; то взыскать съ него штрафъ-фунтъ воску.

26. При томъ, каждый братъ долженъ вписать въ помянникъ имя

мѧнникъ имѧ ѿца своегѡ̀ и мт҃ере, и҆ всѣхъ сорѡ̑никъ своиⷯ преставльшиⷭ҇сѧ. А свщенникъ сеѧ̀ цр҃кве ѹ҆спенїѧ пречтⷭ҇ыѧ Бж҃їѧ мт҃ере, маеть читати помѧ̑никъ братскиⷯ поутрьни и҆ повечеⷬ҇ни, во дни памѧтныѧ, и҆ въвеликыⷯ постъ по ѹ҆ставу цр҃ковноⷨ҇ѹ.

кз. А на кождыⷯ рѡ̑ маеть быти двѣ̀ лѵтѡ̑гии за всѐ братство, за здоровнаѧ и҆ памѧтнаѧ, и҆ ѹ҆богыⷯ посилѣ надѣлити:

Оегѡ̀ ради мы̀ Їѡакимъ Бж҃їею Млⷭ҇тїю Патрїархъ великыѧ Антиохїѧ, посланыⷯ ѿ собору Патрїарховъ. Моцью Бж҃їею повелѣваеⷨ҇ хранити сїѧ преданїѧ неразорне вѣчне. И даемъ моцъ семѹ̀ братствѹ цр҃ковномѹ, ѡ҆бличати противныѧ законѹ Хрⷭ҇товѹ. и҆ всѧкое беⷥ҇чинїе ѿ цр҃кве ѿлучати:

своего отца, матери и всѣхъ родственниковъ умершихъ; а священникъ церкви Успенія Пречистой Божіей Матери долженъ читать братскій помянникъ на утрени и вечерни, во дни поминовенія и въ великій постъ, по уставу церковному.

27. Каждый же годъ должны совершаться двѣ Литургіи за все братство, заздравная и заупокойная, и — тогдаже надѣлять, по возможности, убогихъ.

Мы, Іоакимъ, Божіею милостію Патріархъ великой Антіохіи, посланный отъ собора Патріарховъ, властію Божіею повелѣваемъ ненарушимо, вѣчно хранить сіе преданіе, и даемъ право сему церковному братству обличать противниковъ закона Христова и всякое безчиніе отлучать отъ церкви.

ки. А єсли̇ которого бра́та ѿлучать ѿ црк҇ве, пре҇ свѧще-ника своєго, того протопо́па и Єпкпъ неблг҇влѧти ма́ють, до того ча҇у а́жъ сѧ братству покорить.

к҇ѳ. А єсли̇ бы̇ где̇ при мѣстѣ се́мъ при которо҇ црк҇ви видѣли, и̇ли̇ слы́шали во и҇нше́мъ кото́ромъ брат-ствѣ непоза́кону живущы҇, и̇ли̇ ми҇скыхъ, и̇ли̇ дх҇овны҇ протопопу, и̇ли̇ попа̇, и̇ли̇ дїакона, и̇ли̇ ѿ при-че́тникъ, ма́ють и҇ упомѧнути сло́во́мъ и̇ли̇ пи-са҇емъ ѡбсыла́ти: Аще же ѡбра́щутсѧ противлѧющесѧ и̇сти҇нѣ е҇же въ законѣ, ѡгласити и҇ ма́ють Єпкпу.

л. Аще̇ же и҇ Єпкпъ сопроти́витсѧ закону и̇сти҇нѣ, и҇ не по пра́виломъ ст҇ы҇ Апл҇ъ, и ст҇ы҇ ѿцъ строѧще црковъ развраща́юще праве҇ныхъ внепра́вду по҇крѣплѧюще руки беззаконнико҇. таково́му Єпп҇у

28. Если братство отлучитъ какого брата отъ церкви чрезъ своего священника; то протопопы и епископъ не должны благословлять его до тѣхъ поръ, пока онъ не покорится братству.

29. А если увидятъ или услышатъ братія, что, при какой либо мѣстной церкви или въ иномъ какомъ либо братствѣ, живутъ не по закону, мірскіе ли—то или духовные, протопопъ или попъ, діаконъ или причетникъ; то должны напомнить имъ объ этомъ словесно, или письменно — чрезъ посланіе. Если же тѣ станутъ противиться истинѣ, содержащейся въ законѣ; то донести объ нихъ Епископу.

30. Если и Епископъ пойдетъ противъ закона истины и будетъ управлять церковію не по правиламъ святыхъ Апостоловъ и святыхъ Отцевъ, совращая праведныхъ въ неправду и поддерживая беззаконниковъ; то таковому Епископу да противятся

сопротивитисѧ всѣмъ ꙗкъ врагу истины.

ла. А если бы ѡскарже былъ Еппу которыи збратства, не повинен самъ единъ справлѧтисѧ, а снимъ братство станеть, и вeспо при Еппу братьѧ вынаидовати мають вины ѡскарженѧ, и судитисѧ по правиломъ свтых ѡтцъ.

лв. А если бы тежь и вдругых мѣстех знали или слышали поповъ безчинниковъ, или мирскых люди, и ты повинни христіаски упоминати писаемъ, и ѡвѣту ѿ них жадати: Аще ли ѡбрѧщутсѧ противни и несмирѧющесѧ Еппу их оповѣдати.

лг. И тые если бы где вкоторомъ кольвекъ мѣстѣ было братство, а несправовалисѧ бы водле права сего црковного браского, которое мы першее во Львове старѣйшиство законое подаемъ.

все, какъ врагу истины.

31. Если бы кто изъ братства былъ обвиненъ предъ Епископомъ; то онъ не долженъ самъ по себѣ оправдываться, — пока не станетъ съ нимъ братство: тогда братія вмѣстѣ, при Епископѣ, должны изслѣдовать обстоятельства обвиненія и судиться по правиламъ святыхъ Отцевъ.

32. Если братство узнаетъ или услышитъ, что и въ другихъ мѣстахъ есть безчинствующіе священники или мірскіе люди; то и такихъ оно должно христіански наставить посланіемъ и требовать отъ нихъ отвѣта. Если же тѣ окажутся непокорными и несмиряющимися; то донести объ нихъ Епископу.

33. Также поступать, если бы гдѣ-либо основалось братство, но не сообразовалось съ постановленіями сего церковнаго братства, во Львовѣ, которому мы даемъ первенство законнаго старѣйшинства.

лд. И да несопротивляютсѧ ему никтоже, ниже ѿпирает давными братствы несовершено ѿ нѣкой Єпипъ установлеными: Повелѣваемъ же да сему браству Львовскому вси браства повсюду повинутсѧ.

ле. И тѣ кождое мѣсто маючи всебѣ сіе законое браство, повини вѣдати вмѣстѣ своемъ, и по ѡколиныхъ мѣстѣхъ и селѣхъ ꙗ попо такъ мискы люди житіе. И всѧкое безаконіе вни видѧчи нетаити но Єпипу своему ѡповѣдати.

лѕ. А если бы попъ видѣнъ былъ вкочмѣ впіаствѣ пребываючи. мае быти ѡсвѣтъчѣ двѣма члки хртіаскими, и Єпипу ѡповѣти.

лз. А если бы бы которы попъ чаровникъ, или

34. И никто да непротивится ему и да не противопоставляетъ ему прежнихъ братствъ, не въ совершенствѣ нѣкоторыми Епископами устросяныхъ. Повелѣваемъ же, чтобы всѣ другія братства повиновались сему Львовскому братству.

35. Вообще всякое, въ какомъ либо городѣ законно-учрежденное, братство обязано знать жизнь священниковъ и мірянъ, какъ своего города, такъ и окрестныхъ городовъ и селъ. И замѣчая въ нихъ отступленіе отъ закона,—не скрывать, но доносить о томъ Епископу.

36. Если бы какого нибудь священника видѣли въ корчемницѣ, занимающагося пьянствомъ; то о таковомъ, по засвидѣтельствованіи поступка его двумя свидѣтелями изъ христіанъ, доносить Епископу.

37. Если бы какой священникъ занимался чародѣйствомъ или гада-

ворожбитъ книжныи, или ворожку и волшебницу, або чаровницу при цркви держалъ, или вмѣстѣ или веселѣ, или бы самъ до ворожо ходилъ или кого посылалъ, или на лихву давалъ, или дѣвцѣ хватано слюбъ давалъ, или двоеженецъ, или блудникъ. на таковаго мають быти свѣтъки два или три, и ѡповѣдати его Еппу, да приметь судъ по правиломъ стыхъ ѿцъ.

лн. А если бы вкоторомъ мѣстѣ или веселѣ будеть чаровница, или ворожка сосуды дїаволскиа, или волшебница. которыхъ досвѣтъчивши ѡповѣсти братству и Еппу, да истребитса ѿ цркве. и тыхъ которые дїаволомъ прельстившиса, до чаровницъ и до ворожокъ ходать, и пїаницъ и лихвяровъ ѿлучаніемъ

ніемъ по книгамъ, или держалъ при церкви, въ городѣ ли то или въ селѣ, ворожейку и волшебницу, или чародѣйку, или самъ ходилъ къ ворожеямъ, или посылалъ кого, или давалъ деньги въ лихву, или вѣнчалъ бракъ съ похищенною дѣвицею, или былъ двоеженецъ, или блудникъ; то, при двухъ или трехъ свидѣтеляхъ, донести на него Епископу, да судится по правиламъ святыхъ Отцевъ.

38. Если бы въ какомъ нибудь городѣ, или въ селѣ была ворожея или чародѣйка — эти діавольскіе сосуды, или волшебница; то, разузнавши объ нихъ, донести братству и Епископу, да отсѣчены будутъ отъ церкви. Равно и съ тѣми не имѣть общенія, которые, будучи обольщены діаволомъ, ходятъ къ ворожеямъ и чародѣйкамъ, предаются пьянству и лихоимствуютъ. Ибо не

тесѧ. не точію бо иже сїѧ творѧть, но и которыи волю дѣють творѧщи, достоини смрти суть. Вѣсте ли ѧко неправедницы цртвїѧ Бжїѧ ненаслѣдѧть: Да отступить от неправды всѧ именуѧ имѧ Гне. Понеже са Гдь нашь Іс Хс на страшно судѣ превсѣми речеть. Отидѣте от мене вси дѣлающыи беззаконіе, ѧко николиже зна ва:

лѳ. Повелѣвае всѧкому стану люде хртїаским, сходѧчисѧ до свщенника или вбрастве почитате свтыѧ книги ветхаго и новаго закона, по свты отц преданію, или сошедшесѧ любовію невопїаственны дом, до которого брата невопїаство но вославу Бжїю глюще вопсалмѣ, и пѣсне дховны воспѣвающе и

только тѣ, которые дѣлают это, но и тѣ, которые позволяютъ дѣлать, достойны суть смерти. «Или не вѣсте, яко неправедницы царствія Божія не наслѣдятъ?» «Да отступитъ отъ неправды всякъ именуяй имя Господне». И самъ Господь нашъ Іисусъ Христосъ, на страшномъ судѣ, предъ всѣми скажетъ: «отъидите отъ Мене вси дѣлающіи беззаконіе, яко николиже знахъ васъ».

39. Повелѣваемъ христіанамъ всякаго званія, чтобы, собираясь у священника или въ братствѣ, они читали священныя книги ветхаго и новаго завѣта, по преданію святыхъ Отцевъ; или собравшись въ духѣ любви не въ питейный домъ, но въ домъ какого-либо брата, проводили время не въ пьянствѣ, а въ прославленіи Бога, «глаголюще во псалмѣхъ, и пѣснехъ духовныхъ,

поющє во срцѣ вашы гсподєви:

м. Симъ всѣмъ законє писанымъ. Єппъ нєимаєть противитиса сєму праву ѿ на духовнє црквн сє вовѣчныа роды. Ани противитиса яковыми правы, ѿ зємнаго цасtва надаными повнѣшнєму ѡбычаю. Но закона духовного писаны повинутиса бєвсякого прєкословіа:

ма. А кто бы тому бы противєнъ, и разари бы тоє право духовноє. аще Архієппъ, или Єппъ, или протопопа, или попъ, или діаконъ, или который причєтникъ црковный, или ѿ княжєскы, или ѿ мирскы. на таковомъ буди нєблагословєніє нашє, и клятва всѣхъ чєтырє патріархов вселєнскы. и клятва свтыхъ бгоносныхъ ѡцъ вселєнькскы сєдми со-

воспѣвающе и поюще въ сердцахъ вашихъ Господеви».

40. Послѣ того, какъ все сіе законно нами написано, Епископъ не долженъ противиться этому праву, по духовной власти данному отъ насъ сей церкви, въ вѣчные роды, ни противопоставлять ему какія-либо права, наданныя отъ царства земнаго по внѣшнему обычаю; но писанію сего духовнаго закона долженъ повиноваться безъ всякаго прекословія.

41. А если бы кто воспротивился сему и нарушилъ сіе духовное право: архіепископъ ли или епископъ, протопопъ или попъ, діаконъ или причетникъ церковный,—изъ князей ли, или изъ простыхъ людей; то на такомъ да будетъ неблагословеніе наше, и клятва всѣхъ четырехъ Патріархохъ вселенскихъ, также клят-

бо́ровъ: Благословенїеже Бж҃їе, и̓ благодать ст҃го Дх҃а, буди на всѣхъ вѣрующи заповѣдемъ є҆го̀, и̓ на творѧщихъ во́лю є҆го̀. И благословенїе ст҃ыхъ ѿц҃ъ вселе́нькскы четырехъ Патрїарховъ. И благословенїе Іѡакима Патрїарха великїа Антиѡхїа: ѡ Хр҇тѣ І҆с҃ѣ Гд҃ѣ нашемъ, Ємуже сла́ва къ вѣки вѣкомъ, Аминь.

на святыхъ богоносныхъ Отцевъ седьми вселенскихъ Соборовъ. Благословеніе же Божіе и благодать Святаго Духа да будетъ на всѣхъ, вѣрующихъ заповѣдямъ Его, и творящихъ волю Его; благословеніе — и святыхъ Отцевъ, четырехъ вселенскихъ Патріарховъ, и благословеніе Іоакима, Патріарха великой Антіохіи, о Христѣ Іисусѣ, Господѣ нашемъ: которому слава во вѣки вѣковъ. Аминь.

Греческій подлинникъ хранится въ Архивѣ Львовскаго Ставропигіальнаго Института; *современный же переводъ на Западно-Русскій языкъ, вмѣстѣ съ Греческимъ текстомъ, помѣщенъ въ «Альбомѣ»* Института, стр. 23.

II.

Посланіе Іереміи, Патріарха Константинопольскаго, къ Епископу Гедеону Балабану—о невмѣшательствѣ въ дѣла Львовскаго братства. **1588 г.**

Іеремiа Млтiю Бжiею Архiепископъ Константинограда, Новаго Рима и вселенскiи Патрiархъ.

Боголюбезне Епискпе Галицки, лвовски и каменецки: Благодать буди ѿ Бжiѧго обѣщанiѧ, ѧже дашатисѧ во Бзѣ, егда рукоположенъ бысть еси: разумѣй добрѣ,

II.

Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

Боголюбезный Епископъ Галицкій, Львовскій и Каменецкій! Да будетъ съ тобою, по Божію обѣщанію, благодать Божія, данная тебѣ при рукоположеніи. Твердо помни, что ты обѣщалъ представить

ѡбѣщавшіся представити Бгу, словесное стадо, нескверно и неблазнено, всегда учитися имъ душеполезныя и спасенаго пути. Слышахомъ яко сопротивити сотворилъ еси себе и яко противишися Бгу. возбраняеши и прешкажаеши добродѣлающимъ. сіе же ничтоже ѿ сихъ угодно Смиренію нашему явися. Мы убо суждьше, и истинно испытавше обрѣтохомъ тя убицу и ненавистника добру. не яко архіерей сый побѣждаеши, но яко врагъ Бжій и чуждый вѣры его. Пишемъ убо ктебѣ и завѣщаваемъ и да никоторымже ни ко единому противу что возглаголеши, во Львовѣ бывшему братству. и ѡбщемыслію, на главахъ ихъ Бголюбія. и напотребнѣйшимъ роду благочестивымъ внихже Бгъ почиваеть и славится. И аще убо еще услышится яко

Богу словесное стадо свое нескверным и непорочнымъ, такъ, чтобы оно поучалось только душеполезному и спасительному пути. Но мы слышали, что ты оказалъ себя непокорнымъ и противнымъ Богу; потому—что возбраняешь и препятствуешь добро—дѣлающимъ: ничто такое не можетъ быть пріятно нашему смиренію. По зрѣломъ же разсужденіи и испытаніи, мы находимъ въ тебѣ убійцу и ненавистника добра: ты поступаешь не какъ архіерей, но какъ врагъ Божій и чуждый вѣры Его. Посему пишемъ къ тебѣ и завѣщеваемъ, чтобы ты ни въ чемъ не противорѣчилъ Львовскому братству и общемыслію, въ заботахъ ихъ боголюбія о томъ, что преимущественно потребно людямъ благочестивымъ, въ которыхъ почиваетъ и славится Богъ. Если же опять дойдетъ до насъ, что ты препятствуешь до-

возбранѧеши блгаго. Пе́рвое у́бо оби́дникъ будеши, ѿлучѐнии и̂ клѧ́ткъ си̑, внашемъ и̂звѣщенне писанію. Посе̑ же и̂ о̂би́дникъ бу́деши. ѿлучени и̂ и́наго о̂бтѧжа́нія цр҃ковнаго наказаніѧ; ѩкоже да не̂ бу́ди. вомⷪ҇и до́брѣ и храни́сѧ ѿ на́шего завѣщаніѧ о̂ се́мъ братствѣ. тако да бу́деть а неи́нако ѿ о̂сужде́ніѧ. И̂ да бы̀ благодать Бж҃іѧ была̀ со бг҃олюбїемъ ти̂. Року ҂а ф п и. Мц҃а Ноемврїа Инди́кта пер:

брому дѣлу; то вопервыхъ, ты, какъ обидчикъ, подвергнешся отлученію и клятвамъ: о чемъ предувѣдомляемъ тебя симъ посланіемъ; а потомъ, какъ обидчикъ, подвергнешся и другимъ церковнымъ наказаніямъ: чего да не будетъ. Размысли хорошенько и берегись по нашему завѣщанію о семъ братствѣ: да будетъ такъ а не иначе, подъ *страхомъ* осужденія, и дабы благодать Божія была съ твоимъ боголюбіемъ! 1588 года, мѣсяца Ноября, индикта I.

Греческій подлинникъ въ Архивѣ, а современный переводъ съ Греческимъ текстомъ въ «Альбомѣ» Института, стр. 56.

III.

Грамота Іереміи, Патріарха Константинопольскаго, въ подтвержденіе грамоты Патріарха Іоакима. 1588 г.

Іеремїа Млтїю Божїею Архиепїскопъ Кѡстантїнаграда новаго Рїма и̑ вселенски Патрїархъ.

Гдꙋ нашемꙋ Іс Хꙋ во свщенномъ є̑го є̑ѵлїи глюще, а̑ще любите мѧ̀ заповѣди моѧ̀ соблюдите. И паки, бꙋдите ꙋ̑бо щедры ꙗ̑ко ѿцъ вашь небесный щедръ есть. И є̑ще паки, сосе разꙋмѣють вси̂ ꙗ̑ко мои̂ ꙋ̑ченицы є̑сте, а̑ще любо̂ и̑мате во другъ дрꙋзѣ.

III.

Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

Господь нашъ, Іисусъ Христосъ, говоритъ въ священномъ Своемъ Евангеліи: «аще любите Мя, заповѣди Моя соблюдите»; также: «будите убо милосерди, якоже и Отецъ вашъ небесный милосердъ есть»; и еще: «о семъ разумѣютъ вси, яко Мои ученицы есте, аще любовь имате между собою». И такъ къ существу и *главному* пред-

Свойственно всяко и дѣло божественныхъ его заповѣдей есть сохраненія и соблюденія и благодѣтелныя его любве, тожь, проразумѣвати и пещися благоумѣющи благочестивыхъ, попеченія и потребы получившихъ утверженіяже и похвалныхъ едино вѣрныхъ братіи, и вся дѣяти всеусердно и безпорочно, елико и напаче во душевну пользу совершаетъ, и душу тажь питати, и совершенна содѣлати человѣка. Двосущна бо человѣка, от душа являя и тѣла, нарицати убо и христо именита обыче. и телесъ исцѣленія, во потребу имущихъ и недоумѣющихъ потребъ путіи. Господа от семъ глаголюща, возалкахъ, и дасте ми ясти, вожадахъ, и напоисте мя, нагъ и одѣясте мя, страненъ быхъ, и воведосте мя, немощенъ и вотемницы и посѣтисте мя. добрыйже конецъ и божественѣйша, слово, имьже единѣмъ питаются души и напаяются

мету божественныхъ Его заповѣдей относится сохраненіе и соблюденіе благодѣтельной любви Его,—*которая требуетъ* проразумѣвать и пещись благоразумно о призрѣніи и потребностяхъ благочестивыхъ, единовѣрныхъ братій, получившихъ утвержденіе и заслуживающихъ похвалу,—усердно и безпорочно дѣлать все, а особенно то, что служитъ къ душевной пользѣ,—питать душу и дѣлать человѣка совершеннымъ. А какъ человѣкъ двусущенъ, потому что состоитъ изъ души и тѣла; то христоименитымъ дѣломъ называется, обыкновенно, и тѣлъ врачеваніе, къ пользѣ какъ людей достаточныхъ, такъ и нуждающихся въ необходимыхъ средствахъ, по слову Господа: «взалкахся, и дасте Ми ясти; возжадахся и напоисте Мя; нагъ, и одѣясте Мя; страненъ бѣхъ и введосте Мене; боленъ и въ темницѣ и посѣтисте Мене». Но цѣль всего добраго и божественнѣе всего есть слово, которымъ однимъ питаются души и на-

помно́зѣ во бг҃ословіи великого Григо́рїа. Сїе убо вѣ́дꙗ и҆ самъ блаже́ныи Па́велъ, ко Тимофѣю пишѧ̀ гл҃еть, ты́же пребыва́ вни́же научи́сѧ є҆си̑, и҆ увѣ́рисѧ вѣ́дыи ѿ кого научи́сѧ є҆си̑, и҆ ꙗ҆ко и҆змла́да с҃щен-наꙗ писа́нїꙗ у҆мѣ́еши, могу́щаꙗ тѧ̀ у҆мудри́ти воспа-се́нїе, вѣ́рою, о̑ Хр҃тѣ І҆с҃ѣ. И сїѧ у҆бо с҃щеннаꙗ пи-са́нїꙗ у҆мудрити мо́гуть и спа́сти чл҃ка. Сїѧ́ же не-разумѣсте кто̀ кромѣ ѿню́дъ наказа́телнаго тща́нїꙗ. паки ни́же сїе сове́ршаеть, неподаю́щїи хр҃толюби́выхъ богатествъ, ни́же совершающыхъ и҆же ѿ Бг҃а прїꙗша, у҆чи́теле́ и҆ похва́лнымъ ѿ у҆чениковъ. Тожь потре́бно є҆сть неповинно и до́лжно, Гд҃а ѡ семъ рекуща. всѧ́-кому є҆муже да́стьсѧ много, много ивозы́щетсѧ. Поне́же и҆ бг҃охрани́маго гражданства Лвова благочести-вїи пано́ве и ктиторы тамошнего чс҃тнаго хра́ма все-

паяются обильно, по богословскому ученію Великаго Григорія. Зная сіе и самъ блаженный Павелъ, въ посланіи къ Тимоѳею, говоритъ: «ты же пребывай, въ нихже наученъ еси и яже ввѣрена суть тебѣ, вѣдый отъ кого научился еси; и яко изъ млада священная писанія умѣеши, могущая тя умудрити во спасеніе, вѣрою, яже о Христѣ Іисусѣ». И такъ Священное Писаніе можетъ умудрить и спасти человѣка; но его нельзя разумѣть безъ прилежнаго изученія: изученіе же сіе невозможно, если христолюбивые люди не будутъ подавать отъ богатствъ и удѣлять отъ того, что пріяли отъ Бога, учителямъ и достойнымъ хвалы ученикамъ. Это нужно, непротивозаконно и необходимо, по словамъ Господа: «всякому, ему же дано много, много взыщется отъ него». Весьма хорошо и богоугодно распоряжаясь относительно всего этаго, благочестивые господа граждане города Львова и

пресвтыѧ владичицы нашеѧ Бци и присно дѣвы Маріа успенія еѧ ѕѣло добрѣже и бгоугодно ѿ всѣхъ си устраѧющѥ, маніемъ Бга во трцы покланѧемаго восхотѣша ради дѣлъ своих, любовъ юже имѣють ко Гду ѧвити и ко исполненію заповѣди єго желающе, і исправити прехвалнаго братства или совершеніѧ и дати бголюбезных во дшевнуже вкупѣ и телесную пользу ѿ промышленію вдовъ и сиротъ и убогих, немощныхже, такожъ и ѿ страннослеженію и напачеже составити шпиталь, и неподвижну обітель училища впользу, и въ семъ учители же и учащыхсѧ, во возрастъ премудрости наказаніѧ и славы Бжіѧ. Всѧ сіѧ телеснѣ обрѣтъ свтѣйши Патріархъ Антиохіиски Кіръ Іоакимъ и писаніемъ єго извѣстисѧ, молишаже утвѣжающесѧ Хртолюбивіи панове и ѿ насъ утвердитисѧ во писанію

ктиторы тамошняго честнаго храма Успенія всепресвятой Владычицы нашей Богородицы и присно-Дѣвы Маріи, по внушенію Бога, въ Троицѣ покланяемаго, вознамѣрились на дѣлѣ явить любовь, которую имѣютъ ко Господу, и, въ исполненіе заповѣдей Его, устроить весьма похвальное братство къ душевной и тѣлесной пользѣ боголюбезныхъ христіанъ, для попеченія о вдовахъ, сиротахъ, убогихъ и немощныхъ, также и для страннопріимства,—особенно же основать богадѣльню и зданіе для училища, и въ немъ учителей и учащихся, для преспѣянія въ изученіи премудрости и славы Божіей. Все сіе лично усмотрѣлъ Святѣйшій Патріархъ Антіохійскій, Кγръ Іоакимъ, и я узналъ объ этомъ изъ грамоты его. Но христолюбивые господа основатели просили и насъ утвердить *написанное* въ той грамотѣ. Посему и наше Смиреніе, принявши ихъ просьбу, какъ благословен-

семъ, ꙗкоже ѹбо и смиренїе наше молбу и прїемши, ꙗко благословену и любезну Бгу, прежде ѹбо симъ молимся датися ѿ Бга, благодать, міръ, и млть, по семъ во небесныхъ царствовати, ꙗко строителемъ и рабомъ блгымъ и вѣрнымъ Гдви.

Сѐ тако списавши ꙗвляеть и повелѣвается во стѣмъ дсѣ. быти и пребывати неподвижно и неразрушно и вопрочі вовся вѣки, ꙗже во писанїи семъ принесеннѣмъ строенїя, и бголюбезнаго братства и единомыслїя. соблюдаемы и всѣхъ ѹбо ины извѣстны и несотворенны. напачеже ѹчилища и друкани, ꙗко дшеполезны и спасенны пути. И аще ли ѹбо ѿ сихъ всѣхъ ꙗвится растлѣвая сія, ꙗко врагъ Бжій и ѹбица и ненавистникъ добру, да будеть ѿлученъ ѿ стыя и живоначалныя и единосущныя и нераздѣлимыя трца,

ную и боголюбезную, прежде всего молимъ симъ Бога да подастъ имъ благодать, миръ и милость, а потомъ—царство небесное, какъ строителямъ и рабамъ благимъ и вѣрнымъ Господу.

Послѣ написаннаго здѣсь, объявляется и повелѣвается о святомъ Духѣ, чтобы оставалось навсегда и пребывало неизмѣнно и ненарушимо все, о чемъ упоминается въ той, принесенной къ намъ, грамотѣ, относительно устроенія боголюбезнаго братства и единомыслія, все, что уже соблюдается,—что предположено, но еще не сдѣлано, въ особенности же—что относится къ училищу и типографіи, какъ средствамъ душеполезнымъ и спасительнымъ. И если кто станетъ разрушать все сіе; то, какъ врагъ Божій, убійца и ненавистникъ добра, да будетъ отлученъ отъ святой, живоначальной, единосущной и нераздѣльной Троицы, единаго по естеству Бога нашего,—

єдінаго во єстѣ Бга нашего, и проклятъ, и непрощенъ, и самъ по смети, да имѣетъ клятву трехсотъ и осмънадесяти Бгоносны Ѿцъ иже во Никѣи и прочихъ. Бгъже во семъ утверженіе да будетъ и извѣстіе писанія сего утверженіе: Писа влѣто ѿ созданія миру ,зчѕ мца Декемьбріа. а. Іереміа Млтію Бжіею Архіепппъ Константинополя, новаго Рима и вселенскіи Патріархъ.

да будетъ проклятъ и не прощенъ даже по смерти своей,—да понесетъ клятву трехсотъ осмнадцати богоносныхъ Отцевъ Собора Никейскаго и прочихъ. Богъ же да будетъ утвержденіемъ сего дѣла и объявленіе сей грамоты да будетъ также утвержденіемъ его. Писано въ лѣто отъ сотворенія міра 7096 (1588 отъ Р. Х.), мѣсяца Декабря, 1 дня. Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

***Греческій подлинникъ въ Архивѣ, а современный переводъ въ «Альбомѣ»* Ставропигіальнаго Института, стр. 50.**

IV.

Грамота Патріарха Іереміи, которою утверждается независимость монастыря Св. Онуфрія—отъ Львовскаго Епископа. 1590 г.

Іереміа Млⷭ҇тїю Бж҇їею Архїеп҇пъ Константинопол҇ѧ нового Рима и҆ вселенскїи Патріархъ.

Тѣмже сто́те ꙋ҆бо и҆ держи́те преданїѧ ꙗ҆же предахъ ваⷨ҇ писа́ныꙗже и҆ неписа́нныѧ рече҇ чудныи Павелъ сосꙋⷣ҇ избранны҇—Оего҇ ꙋ҆бо стопамъ послѣдꙋ́юще бж҇твеннїи и бг҇оно́снїи ѿц҇ы на́шы рекоша дре́внаѧ ѡ҆бы́чаѧ держати. Поне́же ꙋ҆бо и ктиторы бж҇тве́нныѧ о҆би́тели

IV.

Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

«Тѣмже убо стойте, и держите преданія, имже научистеся или словомъ или посланіемъ нашимъ», сказалъ чудный Павелъ, сосудъ избранный. Послѣдуя стопамъ Его, божественные и богоносные Отцы наши заповѣдали сохранять древніе обычаи. Между тѣмъ ктиторы божественной обители преподобнаго и богоноснаго Отца

преподобнаго и бгоносного Ѿца нашего Ѻнуфрія соборнѣ дали ѡповѣли намъ справу прє смиреніемъ нашимъ, ꙗко оныи реченныи монастырь Ставропигіонъ сыи Ѿ прародитель свободныи бы и непопирає Ѿ власти водлу часо владычествующы во Львовѣ, владанъ и вовсемъ справованъ толко водлугъ часовъ ѡбрѣтаемыхъ свщенноиноковъ и иноковъ внемъ будучихъ и ктиторовъ. Аще же лишеніе было коли свщенника врали по времени Ѿ обрѣтаемого игумена честныѧ обители Уневскіа, и свщенодѣиствовалъ вто монастырю, и бяше самозаконенъ неподвижно и непоработно. и небыло владано ни Ѿ єдиного Архіереѡвъ и пановъ, ꙗкоже и прочаѧ Ставропигіа даже до нн҃ѣшнего часа (такожъ ꙗко предречено ꙗко и самъ тои Игуменъ Уневски преда ставропигіонъ самозаконну

нашего Онуфрія соборно донесли смиренію нашему, что монастырь сей, будучи Ставропигіальнымъ издавна, былъ свободенъ и независимъ отъ власти, бывшихъ разновременно, Владыкъ Львовскихъ и всегда находился подъ управленіемъ и цѣлостнымъ распоряженіемъ состоящихъ при немъ по временамъ священно-иноковъ, живущихъ въ немъ иноковъ и ктиторовъ; если же когда въ немъ недоставало священника, то въ то время брали отъ тогдашняго игумена честной обители Уневской, и онъ священнодѣйствовалъ въ монастырѣ семъ, который былъ постоянно независимъ и никому не подчиненъ: и вообще, ни архіереи, ни вельможи никогда не владѣли имъ, какъ и другими Ставропигіами, до настоящаго времени. Но до насъ дошла злая и неразумная вѣсть, что тотъ же игуменъ Уневскій предалъ сію независимую Ставропигію во власть нынѣшнему

и властелство нн҃ѣшнему Еп҃пу Лвовскому, и҆ таѧ ѕла́ѧ и бесловесна вѣсть при́де во у҆́ши нашы): того ра́ди завѣщаваетсѧ ѧко да ѿ нн҃ѣ и҆ во прочаѧ вѣки то́лко са́ми и҆ноки и кти́торы ѡбрѣтаемыи нн҃ѣже и по ни́х бу́дучїе маютъ ѿбирати собѣ свѧ́щенника водлу ѡбрѣта́емаго ѿ свѧщеннѣ́йшаго Митрополи́та Ки́евскаго. Поневажъ рече́нныи Игуменъ Уневскїи ѧвилсѧ предатель и навѣтникъ владарства и҆ самозаконїѧ реченнаго Ставропигїа ст҃ыѧ ѻбители Ѻнуфрїа. Нн҃ѣже повсталъ бы́лъ бг҃олюбезнѣйши Еп҃пъ Лво́вскїи Га́лицкїи и҆ Каменецкїи на пререченныхъ ктиторовъ, мно́га смуще́нїѧ и҆ шко́ды починилъ имъ хотѧчи взѧ́ти собѣ то́тъ Монастыръ, и҆ ѿчужди́ти ихъ ктиторского оправда́нїѧ всѧческїи, но̀ невозмо́гъ, погрѣши́лъ умы́слу своего и҆ не-

Епископу Львовскому. Посему завѣщавается, чтобы отнынѣ, и въ будущія времена, сами иноки и ктиторы, теперь находящіеся и по нихъ будущіе, избирали себѣ священника, за согласіемъ современнаго священнѣйшаго Митрополита Кіевскаго. Упомянутый игуменъ Уневскій явился предателемъ и навѣтникомъ независимости и самозаконности вышесказанной Ставропигіи святой обители Онуфрія; а нынѣ и боголюбезнѣйшій Епископъ Львовскій, Галицкій и Каменецкій вооружился было противу упомянутыхъ ктиторовъ и нанесъ имъ много безпокойствъ и потери, желая присвоить себѣ монастырь тотъ и совершенно лишить ихъ всѣхъ ктиторскихъ правъ; но не могъ и ошибся въ своихъ расчетахъ и не достигъ желаемаго. Впрочемъ не остановился на этомъ, а захотѣлъ, безразсудно и безстыдно, все превозмочь съ помощію власти Княжской, отнимая права Кіевской митрополіи, то есть властительство *надъ монастыремъ*, и не покоряясь Со-

получилъ. но неста даже досѣле, но и еще восхотѣ поработити властїю Княжескою безмѣстне и бесловесне и шимуючи Митрополїи Кїевско прономіа то есть властителство шлагаючи соборныя апофасисъ, яже предаша намъ бгоносніи Шцы и началствовати бжественную обитель стго Онуфріа Ставропигіонъ ш древлѣ сущій, невѣдя яко свою клятную присягу извергъ, вчомъ обѣщался по запрещеніемъ непрощенным соблюдати прономіа свщеннѣйшаго Митрополита Кїевского непоручна и неподвижна во все животѣ его ш нихже получи и Ставропигіонъ стго Онуфріа. Сего ради Смиреніе наше яко долгъ нешреченны маючи сохранити и соблюдати црькви нашеи шбычая и свты и вселенскій соборовъ разсужденія и апофасисъ неподвижно, и шдавати и давати каждому свое правеное,

борнымъ опредѣленіямъ, преданнымъ намъ богоносными Отцами,— захотѣлъ начальствовать надъ божественною обителію святаго Онуфрія, которая издревле есть Ставропигія,—не понимая того, что онъ нарушилъ тѣмъ собственную свою присягу, коею обѣщался, подъ непрощаемымъ запрещеніемъ, неприкосновенно и ненарушимо соблюдать, во всю жизнь свою, права священнѣйшаго Митрополита Кіевскаго, по которымъ тотъ получилъ и Ставропигію святаго Онуфрія. Посему Смиреніе наше, считая непреложнымъ долгомъ своимъ неизмѣнно хранить и блюсти обычаи нашей церкви, равно постановленія и опредѣленія святыхъ и Вселенскихъ Соборовъ, оказывать и воздавать каждому свое должное, завѣщаваемъ и повелѣваемъ о святомъ Духѣ, чтобы то неправедное писаніе, которое дано славнѣйшимъ и вельможнымъ Княземъ Василіемъ нынѣшнему боголюбезному Епископу

завѣщевѧетсѧ и҆ во свѧто́ повелѣваетсѧ дѣ́, ꙗ҆́ко да не присто́ное писа́ніе наславнѣ́йшаго и҆ велможнаго кнѧзѧ Василїа є҆́же дасть нн҃ѣшнему бг҃олюбезному Еп҃пу Лвовскому (мнѧ́чись бы́ти ктиторъ ѡ҆бители Ѡ҆нуфрїа ничтоже оправданіа имѣѧ ктиторска. нето́кмо ꙗ҆́кожъ ставропигїа свидѣтельствуютъ дре́вни҃ родо҃ привилеѧ и҃, но и҆ ꙗ҆́ко ѿ многы҃ увѣрисѧ) быти невластително некрѣ́пко и҆ никочто҃ вомѣнѧемо ѡ҆́но писаніе. Та҃ нн҃ѣшни́ бголюбе́нѣ́йши́ Еп҃пъ Лвовски́ Каменецкі́ же и҆ галицкі́, и по не҃ будучїе Еп҃пы да ѿстоѧтъ ѿ рече́ннаго ставропигіа Ѡ҆нуфрїа, и҆ да невосхотѧтъ всѧчески нарушати и прешкожати внемъ ѡ҆брѣтаемымъ свщенноинокомъ и иноко҃, и по вре́мени другъ ѿ друга пода́вствено держащи҃ ктиторо҃ и неи́скати неправилне покарати Ставропи́гїонъ Ѡ҆нуфрїа

Львовскому, (*въ силу котораго сей послѣдній* хочетъ быть ктиторомъ обители Онуфрія, не имѣя никакого права на это ктиторство, какъ извѣстно мнѣ не только изъ свидѣтельства древнихъ грамотъ самой Ставропигіи, но и по увѣренiи многихъ другихъ), не имѣло никакой силы, крѣпости и было вмѣнено въ ничто. И такъ нынѣшній боголюбезнѣйшій Епископъ Львовскій, Каменецкій и Галицкій, и по немъ будущіе Епископы пусть отстанутъ отъ упомянутой Ставропигіи Онуфрія,—никакъ не противодѣйствуютъ и не препятствуютъ находящимся въ немъ священно-инокамъ и инокамъ, равно и ктиторамъ, которые по временамъ преемственно правятъ монастыремъ, и пусть не ищутъ предлога къ несправедливому отнятію власти надъ Ставропигіею Онуфрія у ея ктиторовъ. Если же окажутся ослушниками и противниками настоящаго нашего благословеннаго опредѣленія: то

ѿ вла́сти и҆ самыхъ ктиторѡ҃. А҆ще преслушницы и҆ противницы ꙗ҆вятсѧ настоꙗщого нашего бл҃венного декрету, не токмо ѹ҆пражне́нію непрощенномѹ ѿ каѳолическіа великои церкви нашои будутъ наказа́ны и ѿ Бг҃а негодо́ваніа и҆ гнѣва получатъ, но̀ и всесовершенномѹ низверже́нію подложе́ни бы́ти ма́ютъ, ꙗ҆ко премѣ́нницы и҆ ѿмѣтницы бж҃твенныхъ законовъ и свщ҃енны҃ каноновъ. Тѣмже ко извѣстію и твердости бысть настоꙗ́щее привилїиное на́шего смиреніа писаніе и҆ дано есть Ставропигію преподобнаго ѻ҃ца нашего Онуфріа и ктиторомъ е҆го. Влѣто ,з҃ч҃и, индикта г҃. Іереміа Мл҃тію Бж҃іею Архїеппъ Константинополѧ новаго Рима и вселенски Патріархъ—Кѵрилъ Терлецкий Бж҃іею Мл҃тію смире́нныи Еппъ Луцкіи и Острозскіи вла́сною рукою.

не только будутъ наказаны отъ Каѳолической великой Церкви нашей всегдашнимъ запрещеніемъ и подпадутъ негодованію и гнѣву Божію; но и подвергнутся совершенному низверженію, какъ презрители и преступники божественныхъ законовъ и священныхъ каноновъ. Во извѣщеніе и утвержденіе чего и дана сія грамота Смиренія нашего Ставропигіи преподобнаго отца нашего Онуфрія и ктиторамъ ея, въ лѣто 7098 индикта 3. Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима и Вселенскій Патріархъ. — Кириллъ Терлецкій, милостію Божіею смиренный Епископъ Луцкій и Острожскій, собственноручно.

Подлинникъ въ Архивѣ, а современная копія съ переводомъ въ «Альбомѣ» Львовскаго Ставропигіальнаго Института, стр. 65.

V.

Грамота Патріарха Іереміи, вновь утверждающая и излагающая правила Львовскаго братства.

Їеремїа Мл҃тїю Божїею Ах҃їеп҃пъ Ко҃стантинополѧ но-
ваго Рима и вселенскій Патрїархъ.

Понеже смиренїе н҃ше первѣе утве҃рдилисмы приви-
лїе҃ наш҃ы во Львовѣ успенїа пречи҃тыѧ Богородица
бра҃тство по привиленному его писанїю, како подобаетъ
жити братству. Н҃нѣ же телесне будучи намъ вкоро-
ле҃ствѣ по҃ско҃, немоглисмы прибыти до Львова длѧ

V.

Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

Смиреніе наше утвердило уже нашею грамотою братство Успенія пречистой Богородицы во Львовѣ, на основаніи той данной ему грамоты, въ которой показано, какъ надобно жить братіи. Теперь, находясь лично въ королевствѣ Польскомъ, мы не могли прибыть сами во Львовъ, по причинѣ моровой въ немъ язвы; но къ намъ

мороваго повѣтрїѧ внемъ будучого. И пришли до на нѣкие ѿ предреченнаго братства, и молѧще нас ꙗвити всѧ имъ како подобаетъ братству имѣти и непротивно ничиже ꙗкоже и первое. Нубо смиренїе наше видѣвши моленїе и блгвено, дае имъ настоѧщаго образа, на главы реченное, ꙗже суть сїѧ:

а. Первое убо завѣщаваетсѧ во сто дсѣ смиренїе наше быти братству во Львовѣ успенїа прстыѧ вл҃дчица нашеѧ бца и прно двы Марїѧ неразрушно и неподвижно во всѧ вѣкы. И ниже ѿ единаго епископа по временехъ ѡбрѣтаемаго. Епископовъже и кнѕе и панѡ, или свщенникѡ, или мнскї возапрещенїи непрощенно и ѿлученїе неразрѣшнї во вѣкы: рече бо гдь, иже аще кто соблазни единаго ѿ малы си, луше бы ему да обѣси каме жерно на выю его и

пришли нѣкоторые изъ вышеупомянутаго братства и просили объяснить: какъ и чему слѣдуетъ быть въ братствѣ согласно тому, что постановлено прежде. Смиреніе наше, внявъ ихъ уважительному прошенію, даемъ имъ слѣдующій уставъ, по главамъ, которыя слѣдуютъ:

1. Во первыхъ, Смиреніе наше завѣщаваетъ во святомъ Духѣ быть братству Успенія пресвятой Владычицы нашей Богородицы присно-Дѣвы Маріи, во Львовѣ, навсегда ненарушимымъ и неизмѣняемымъ ни отъ Епископовъ, которые здѣсь будутъ, ни отъ другихъ Епископовъ, ни отъ князей и господъ, ни отъ священниковъ и мірянъ, подъ угрозою вѣчнаго запрещенія и неразрѣшимаго отлученія отъ Церкви. Ибо Господь сказалъ: «иже аще соблазнитъ единаго малыхъ сихъ, уне ему есть, да обѣсится жерновъ осельскій на выи его и потонетъ въ пучинѣ морстѣй».

потопи́сѧ во пучинѣ морстѣ. И пакі́, идеже сꙋ̀ собрани два̀ илѝ три во имѧ̀ моѐ, тꙋ ѐсмъ посредѣ и҆хъ. Колико вѧщше идеже сꙋть тридесѧ̑ или ѯ̃ или вѧщше:

в. Второеже небы́ти дрꙋго́мꙋ ꙋ҆чи́лищꙋ ѡ҆́бщемꙋ вмѣстѣ Лво́вѣ, кро́мѣ самого єдинаго ꙋ҆чи́лища бра̑ского ꙋспенїа пречи̑тыѧ богородица и҆ во ѡ҆номъ то̑ко само̑ учити дѣтѐ бл҃гочестивыхъ и҆ православны̑ хрї̑тїѧ̑ бж҃ественнаго и сщ҃еннаго писа́нїѧ. слове̑скагоже и еллѝскаго; по времени ѡ҆брѣтаемы̑ добродѣ́телны̑ и҆ бл҃гочестивы̑ даскало̑. А҆́ще же бꙋ́деть мѣ́ти кто̀ даска́ла толко свои̑ дѣтѐ бꙋдетъ є҆мꙋ во́лно ꙋ҆чи́ти, но неиныхъ. Та́кже и всѧкі́й ѿ сщ҃еннико̑ да ꙋ҆читъ є҆динаго или дво̑ дѣтѐ длѧ послꙋ́гы но не более ко уничиженїю и прешко́дѣ ѡ҆́бщѐ шко́лѣ:

И еще: «идѣже еста два или тріе собрани во имя Мое, ту есмь посредѣ ихъ»;—а тѣмъ болѣе, если собрано тридцать, шестьдесятъ, или больше людей.

2. Во вторыхъ, не быть другому общественному училищу во Львовѣ, кромѣ одного училища братскаго—Успенія пречистой Богородицы, и только въ немъ учить дѣтей благочестивыхъ и православныхъ христіанъ божественному и священному писанію, также Славянскому и Греческому языку, если со временемъ найдутся для этого благочестивые и добродѣтельные учители. Если же кто будетъ имѣть частнаго учителя для своихъ дѣтей, то такому учителю можно заниматься только этими дѣтьми, а не другими. Также и каждый священникъ можетъ учить одного или двухъ дѣтей, для прислуги, но не болѣе; *ибо это послужило бы* къ униженію и вреду общественной школѣ.

г. Маютъ вольность братство Успенія Богородица друковати невозбранно священныя книги церковныя прилежно изъ великимъ опатренемъ, нетокмо часословцы, псалтыры, апостолы, минеи, и треоды, требники, сунаксары, евангелие, метафрасты, торжники, хроники сиречь летописцы, и прочая книги Богословские церкви нашея Христовы, но и училищу потребные и нужные, сиречь грамматику, пиитику, реторику, и философію.

д. Четвертое, Да подаютъ частиня помощъ в потребу детемъ хотящимъ учитися священнаго писанія нищимъ. Такъже подобаетъ и всемъ Христолюбивымъ и нищелюбивымъ христіаномъ помогати имъ отъ своего имения, еже имъ Богъ дарова любве ради Христовы во всехъ церквахъ:

е. Священника егоже изберетъ братство священнодействовати

3. Братство Успенія Богородицы имѣетъ право невозбранно печатать священныя церковныя книги, только съ великимъ вниманіемъ и тщательностію; печатать же не только Часословы, Псалтири, Апостолы, Минеи, Тріоди, Требники, Синаксари, Евангеліе, Метафрасты, Торжественники (?), Хроники, т. е., лѣтописи и прочія Богословскія книги нашей Христовой Церкви, но и другія, нужныя для училища, именно: грамматику, піитику, реторику и философію.

4. Въ четвертыхъ,—да подаетъ братство возможную помощь дѣтямъ, которыя не имѣютъ достатка, а хотятъ учиться священному писанію. Равно и всѣ христолюбивые христіане, по всѣмъ церквамъ, должны оказывать таковымъ дѣтямъ пособіе отъ своихъ имѣній, которыя имъ далъ Богъ,—ради любви Христовой.

5. Кого изберетъ братство священникомъ къ своей церкви Успенія

во бжественно црkви успенія Бца, сего нынѣшни бго-
любезный епископъ Львовскій и понемъ будучие Епико-
пы мает и благословити кромѣ всякои вымовки
и противности:

ѕ. Егда онъ попъ успенія Бца небудет жити вцѣло-
мудріи и добродѣтели яко подобает свщенником но
упражнятися во безчиніи и піянствѣ, нерадя о по-
слѣдованію црковном, мают волю извергчи его от чреды
его и иного вмѣсто его увести, его изберуть
братия. яко речеся: и волею мѣста того Архіерея:

з. Аще кто от братіи небудеть жити во единомы-
слію избратством, но противномысля чинити со-
блазну между братією, и непрестанеть, таковаго
да отлучать его братія от обшаго братъства ко
цѣломудрію, тогда и епископъ изженеть таковаго

Богородицы; того нынѣшній боголюбезный Епископъ Львовскій, равно и по немъ будущіе Епископы, должны благословить имъ безъ всякой отговорки и противорѣчія.

6. Если же священникъ Успенія Богородицы не будетъ жить цѣломудренно и добродѣтельно, какъ подобаетъ священникамъ, а станетъ заниматься безчинствомъ и пьянствомъ, не радя о церковной службѣ; то его могутъ удалить отъ должности и вмѣсто его поставить другаго, кого изберутъ братія, какъ сказано, съ соизволенія мѣстнаго архіерея.

7. Если кто изъ братій не будетъ жить въ единомысліи съ братствомъ, но противомысліемъ будетъ посѣевать соблазнъ между братіею и не престанетъ: то такого да отлучатъ братія отъ общаго братства, для сохраненія чистоты братства; потомъ и Епи-

изцр҃кве ꙗко преслꙋшника и непокоривагѡ бра҃ству, дондеже да накажетсѧ:

и. Да егда кто ѿ братіѧ ꙋспенія Богородица, аще богатъ, аще и нищъ умреть до҄жни сꙋ҃ неѿреченно братіѧ ꙋпраз҃нившисѧ ѿ дѣлъ своихъ ити на погребъ брата, провождати его со свѣщами и ѳѷміамомъ даже до гроба. Ащеже кто ꙋничижить брата ѻного, и неподе҃ на погребеніе его, мае҃ платити бра҃стку к҃ гро҃ неѿреченно.

ѳ. Да егда кто ѿ братіи ѻклеветанъ будеть неправедне или внемощъ вопады и небуде҃ мѣти чи҃сѧ живити, должни суть бра҃та запомогати и давати ему всѧ ку потребѣ нужнаѧ ѿ ѻбщагѡ собранія. Єщеже егда буде҃ посылано знаменіе братъское къ нѣкымъ ѿ братіи егда потреба прилꙋчитсѧ

скопъ да отлучитъ таковаго отъ церкви, какъ преслушника и непокорнаго братству, до времени его исправленія.

8. Если кто умретъ отъ братіи Успенія Богородицы, богатый ли или бѣдный; то всѣ братія, оставивъ свои занятія, непремѣнно должны итти на погребеніе брата, провожать его со свѣчами и еиміамомъ до самаго гроба. Если же кто уничижитъ умершаго брата и не пойдетъ на погребеніе его; то онъ долженъ безотговорочно уплатить братству 20 грошей.

9. Если кто изъ братіи будетъ несправедливо оклеветанъ, или, впадши въ болѣзнь, не будетъ имѣть средствъ къ пропитанію; то братія должны помогать ему и доставлять все нужное изъ общаго сбора. Далѣе, когда будетъ послано знаменіе братское къ нѣкоторымъ изъ братій, по настоятельной потребности братства,

братъству, и аще вознерадитъ и неприйдеть вчотыри недели, мает заплатити до скриньки братъской чотыри грош. Еще ащеже кто мещанин или предмещанинъ хоще вступити всие братъство, ащеже ѿ благородныхъ, или ѿ простыхъ доляженъ дати до скринки грош шесть. Такъже и кто бы мѣлъ домъ свой далече ѿ сего братъства, и немогъ бы приходити до собраніа далекости ради пути, мает дати врокъ грош шесть. Ещеже братіа должни суть вкаждый рокъ выбирати ѿ братъства мужей чотыри цѣломудрыхъ добродѣтелныхъ вѣрныхъ на усмотреніе всего братъства яже потребная и полезная имъ. Скринкуже браскую мает держати старѣйшии ѿ братіи, а ключъ мает быти врукахъ молодъшого. Такъже по исполненіи лѣта маютъ чинити личбу

и кто нибудь изъ нихъ не явится по нерадѣнію, тогда долженъ заплатить въ общую братскую кружку четыре гроша. Если кто изъ мѣщанъ или живущихъ въ предмѣстіи, изъ благородныхъ или простыхъ, хочетъ вступить въ это братство; то долженъ дать въ кружку шесть грошей. Если бы кто имѣлъ домъ свой далеко отъ сего братства и, по дальнему разстоянію, не могъ бы приходить въ собраніе; то тотъ долженъ вносить въ кружку, каждый годъ, по шести грошей. Каждый годъ братія должны выбирать изъ себя четырехъ, особенно честныхъ и добродѣтельныхъ мужей, для попеченія обовсемъ, что необходимо и полезно братству. Кружку братскую долженъ имѣть у себя старшій изъ братій, а ключь долженъ находиться въ рукахъ младшаго. По прошествіи года выбранные должны открыто да-

ıавѣ прⷣе всѣмъ братъствомъ достаточно ѡ приходѣ и расходѣ: Ксимъже повелеваемъ сему братъству. не искати вıащше сиⷯ, ниже судити попоⷡ и дıаконоⷡ и прочıихъ духовныхъ дѣствъ. Ѿ сиⷯ всѣхъ самому по времени ѡбрѣтаемому истинному Єпиⷭкопу Лвоⷡскому галицкомуже и Каменецкому дастсıа ѿ бж҃твенныⷯ законоⷡ и сщ҃енныⷯ каноноⷡ, а неиному. Ащеже кто ѿ сиⷯ всѣхъ восхощеть порушити сїе ıако ѕлотворецъ и другъ ненавистника добру, дїавола и врагъ хр҇ту, да будеть ѿлученъ ѿ ѻ҃ца, сн҃а и ст҃аго дх҃а и поⷭмрти неразрѣшеⷩ сосимиⷨ да имѣеⷮ и клıатвы ст҃ыхъ бг҃оносныⷯ ѻ҃цъ иже в Никеи и прочıихъ ст҃ыхъ. Сего ради и осемъ ıавленїе и потверженїе бысть настоıащее писаⷩе нашего смиренїıа привилїи и дастсıа братъству успенїа прⷭ҇тыıа

ватъ надлежащій отчетъ предъ всѣмъ братствомъ о приходѣ и расходѣ. За тѣмъ повелѣваемъ сему братству не присвоивать себѣ бо́льшихъ правъ,—ни суда надъ священниками и діаконами, ни надъ прочими духовными дѣлами; ибо все это принадлежитъ одному, какой будетъ тогда, Епископу Львовскому, Галицкому и Каменецкому, на основаніи божественныхъ законовъ и священныхъ каноновъ, а не иному кому. Если же кто захочетъ нарушить сіе; то, какъ злотворецъ и другъ ненавистника добра—діавола, и врагъ Христовъ, да будетъ отлученъ отъ Отца, Сына и святаго Духа, и неразрѣшенъ даже по смерти; при этомъ же да падетъ на него и клятва святыхъ богоносныхъ Отцевъ Никейскихъ и другихъ. Сіе объявляемъ и подтверждаемъ прежнюю грамоту настоящею грамотою Смиренія

вц҃а влѣто ‚з ч҃ и҃ Индикта г҃ м҃ца Ноеврїа. Їере-
міа м҃л҃тїю б҃жїею Архїеп҃пъ Константїнополѧ но-
ваго Рима и вселеск҃ Патрїархъ.—Кир҃ Терлеск҃
Б҃жею Милостїю смирен҃ Еп҃копъ Луцкї и ѡстрб-
ск҃ власною рукою.—Гедеѡ҃ Болоба҃ Б҃жїею м҃л҃тїю
смирены Еп҃пъ Галицкїи Лвовск҃ и Камеца По-
доска власною рукою.

нашего, которую и даемъ братству Успенія пресвятой Богородицы, въ лѣто 7098, индикта 3, мѣсяца Ноября. Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима и Вселенскій Патріархъ.—Кириллъ Терлецкій, Божіею милостію смиренный Епископъ Луцкій и Острожскій, собственною рукою.—Гедеонъ Болобанъ, Божіею милостію смиренный Епископъ Галицкій, Львовскій и Каменца-Подольскаго, собственною рукою.

Греческій подлинникъ въ Архивѣ, а переводъ въ «Альбомѣ» Института, стр. 57.

VI.

Грамота Кіевскаго Митрополита, Михаила Рогозы, утверждающая за Львовскимъ братствомъ свободное и независимое управленіе монастыремъ Св. Онуфрія,—данная на Брестскомъ Соборѣ. **1590 г.**

Михаилъ Милостїю Божїею Архїеппъ Митрополитъ Кїевскїй и Галицкїй и всея Росїи. Вѣдомо чинимъ симъ привилеиным писанїемъ нашимъ. Манастырь ств҃го Онуфрея во Львовѣ въ Митрополїи нашей Галицкой стародавный, при мѣстѣ Львовѣ на предмѣстю Краковскомъ подъ горою замку высокого лежачїй, спочатку отъ прародителей рускихъ заложоный, и всѣми мещаны ктиторми церкве успенїа пр҃стыя

VI.

Михаилъ, милостію Божіею Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи: объявляемъ сею нашею грамотою. Въ нашей Галицкой митрополіи, близъ города Львова, въ предмѣстьи Краковскомъ, подъ горою высокаго замка стоитъ древній монастырь святаго Онуфрія. Онъ, какъ свидѣтельствуетъ грамота и народное преданіе, въ давнія времена заложенъ Русскими предками, а отъ мѣщанъ, ктиторовъ церкви Успенія пресвятой Богородицы, надѣленъ

Б҃а уфундованый, и муромъ вывышшеный и кгрунты ихъ надаными розшироный, яко привилїя и памят людская свѣтчить, справованемъ ихъ и шафованемъ и милостынями ктиторскими ихъ наклады власными украшеный, Гдѹ Бгѹ ку чти и хвалѣ и ку розмноженю посполитого ихъ спасенія. И тамъ престарѣлыхъ отцевъ и немощныхъ братїи своихъ препитовали, и странныхъ гостей духовныхъ и иноковъ прїймовали, и мертвыхъ своихъ тѣла тамъ погребали для великое тесноты мешканя ихъ вмѣсте. И той монастырь былъ приписанъ подъ оборону монастыру и праву Ѹневскому, а росказованїе и ключи завжды суть про помененыхъ фундаторехъ мещанехъ Львовскихъ. Который то монастырь отъ вѣку въ митрополіи нашей галицкой подъ благословенствомъ всегды и нынѣ есть. И на той монастырь торгнулся былъ

фундушемъ, выстроенъ изъ камня, расширенъ пожалованными отъ нихъ землями и ихъ стараніемъ, распоряженіемъ, милостынями и собственными ктиторскими вкладами украшенъ, къ чести и славѣ Божіей и къ ихъ общему спасенію: тамъ они питали престарѣлыхъ отцевъ и немощныхъ братій своихъ, принимали странниковъ духовныхъ и иноковъ, также погребали тѣла мертвыхъ своихъ, за большою тѣснотою жительства ихъ въ городѣ. Монастырь этотъ состоялъ подъ покровительствомъ монастыря и права Уневскаго, а завѣдывали имъ и ключи отъ него всегда имѣли упомянутые основатели, мѣщане Львовскіе; и онъ, всегда находясь въ митрополіи нашей Галицкой, постоянно былъ и есть подъ нашимъ благословеніемъ. На этотъ-то монастырь покусился-было Арсеній Болобанъ, нашъ двор-

Арсеній Болобанъ владыка нашъ дворный Лвовскій, отступуючи присяги своей яко при поставленію своемъ присягалъ намъ заховывати вовсемъ покой и прономіей нашей, то есть подъ зверхностью нашею, и много шкодъ и трудовъ тому монастыру насиліемъ своимъ начинилъ, хотячи его отъ рукъ ктиторскихъ похитити. Противъ которого владыки заставуючися святое памяти Анастасій Радиловскій Архимандритъ Уневскій, пособляючи выше помененнымъ фундаторомъ великое старанье подн ялъ и успокоилъ той монастырь. Ошто Арсеній владыка правомъ духовнымъ и свѣцкимъ былъ каранъ, и покой вѣчный чинити самъ и на потомки свои подъ тисячью гривенъ записался. Вѣдаючи отомъ Гедеонъ Болобанъ владыка нашъ надкорній нынѣшній Лвовскій запомнявши покою, послѣдуючи дѣламъ продка своего, торгнулся на той

ный Львовскій Епископъ, нарушивъ клятву, данную при своемъ посвященіи—блюсти во всемъ миръ и права нашей верховной власти: желая исторгнуть его изъ рукъ ктиторскихъ, онъ насиліемъ своимъ причинилъ тому монастырю много вреда и безпокойствъ. Противъ сего Владыки, содѣйствуя упомянутымъ основателямъ, устоялъ блаженной памяти Анастасій Радиловскій, Архимандритъ Уневскій, и, съ большимъ стараніемъ, успокоилъ монастырь сей. Владыка Арсеній наказанъ былъ судомъ духовнымъ и свѣтскимъ и обѣщалъ письменно вѣчный миръ за себя и за своихъ потомковъ, подъ штрафомъ тысячи гривенъ. Зная это, нынѣшній дворный нашъ Владыка Львовскій, Гедеонъ Болобанъ, забывая о мирѣ и, послѣдуя дѣламъ предка своего, снова покусился на тотъ монастырь, презрѣвъ верховную

манастырь запомневши зверхности нашее невѣдаючи ꙗко свою властную присꙗгу отвергъ вчомъ ѻбецалсꙗ подъ запрещеньемъ непрощенны́мъ, заховывати прономѣꙗ зверхности властительства Митрополіи нашее, неподручне и неподвижно во всемъ животѣ его. И выправилъ былъ собѣ отъ Королꙗ его Милости привилей, за причиною его Милости Князꙗ Константина Константиновича воеводы Кїевского мѣнꙗчисꙗ его милость быты тому Манастыру ктиторомъ, который незнашолсꙗ быти ктиторомъ. Но противꙗчисꙗ Владыка тому манастыру фундаторомъ, и зламавши свою присꙗгу, до урꙗдовъ гвалтовне предреченыхъ ктиторовъ мещанъ Лвовскихъ о той манастырь поволочалъ. Который монастырь инигды небывалъ анѣ есть подъ справованьемъ ани подъ благословенїемъ дворнихъ

власть нашу, не вѣдая, что онъ тѣмъ нарушилъ собственную свою присягу, по которой обѣщался, подъ непрощаемымъ запрещеніемъ, признавать непреложно и неизмѣнно, въ продолженіи всей своей жизни, права верховнаго нашего митрополичьяго властительства. Даже по ходатайству его милости, Константина Константиновича, воеводы Кіевскаго, онъ выхлопоталъ было себѣ грамоту отъ Его Милости, Короля, именующую его ктиторомъ того монастыря, между тѣмъ какъ онъ не оказался ктиторомъ. Такимъ образомъ, противясь основателямъ того монастыря и нарушивъ свою присягу, Владыка насильственно завелъ тяжбу съ упомянутыми ктиторами, мѣщанами Львовскими, за монастырь, тогда какъ этотъ монастырь никогда не состоялъ ни подъ властію, ни подъ благословеніемъ дворныхъ нашихъ Епископовъ Львовскихъ, ни самаго его. Кромѣ того, онъ скло-

Єпповъ нашихъ Лвовскихъ, также ани его самого. До того приведши собѣ еще Игумена Униевского Сумеона Боршевского подъ благословенїемъ Митрополїи нашое будучаго, абы ктиторовъ монастыра Стого Онуфрїа вправе ошукавши ихъ отступилъ. Што учинилъ такъ Игуменъ спомочниками своими, со Феодосїемъ Монастыра Униевского священоинокомъ, и со Ивоною чернцемъ дикимъ волочащимся. И тая злая и спротивная вѣсть пришла до вѣдомости за бытность святѣйшаго Іеремїа Архїеппа Константинополя новаго Рима и вселенского Патрїарха зверхнѣйшого отца и пастыря нашего вземли Руской будучого, предъ которого судъ Гедеонъ Єппъ отъ мещанъ реченыхъ ктиторовъ будучи позваный справовался, и на судѣ отъ отца Патрїарха стался быти виненъ во всемъ и декретомъ зо всѣми помочниками его отъ

нилъ игумена Уневскаго, Симеона Боршевскаго, состоящаго подъ благословенiемъ нашей митрополiи, обмануть ктиторовъ монастыря святаго Онуфрiя касательно ихъ правъ и—отстать отъ нихъ. Такъ и поступилъ игуменъ съ помощниками своими, съ Ѳеодосiемъ, Іеромонахомъ Уневскаго монастыря, и съ Ивоною чернцемъ дикимъ, бродягою. Худая и непрiятная вѣсть о томъ дошла до свѣдѣнiя, бывшаго въ то время въ землѣ Русской, святѣйшаго Іеремiи, Архiепископа Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскаго Патрiарха, верховнаго отца и пастыря нашего, къ суду котораго былъ позванъ Епископъ Гедеонъ упомянутыми мѣщанами ктиторами, для отвѣта. На *этомъ* судѣ отца Патрiарха онъ оказался виновенъ во всемъ и, опредѣленiемъ, отсужденъ былъ, вмѣстѣ съ помощниками своими, отъ того монастыря Львов-

того манастыра Львовскаго отсужонъ. Также и Игуменъ Уневскій реченный яко предатель и отступникъ владарства самого въ себѣ волного реченного Ставропигіа посполитого монастыра львовского отсуженъ самъ и потомъ будучіи игумени Уневскіе. Якоже испытавшу о всемъ порядку на судѣ вселенскому Патріарху Львовского Епіпа Гедеона Болобана совсѣми противными его привилейми и зовсѣми записы книжными отъ вышереченного манастыра и по немъ будучихъ Епіповъ Львовскихъ вѣчне отсудилъ, подъ запрѣщеніемъ непрощеннымъ отъ каѳолическія великія церкве нашея, да недерзнетъ ни единъ похищати его подъ извержені емъ сана епископского, яко премѣнниковъ и отступниковъ божественныхъ законовъ и священныхъ каноновъ. Ктиторомже честныя обители свтого

скаго; равно и игуменъ Уневскій, какъ предатель и отступникъ, отсужденъ отъ начальства надъ тѣмъ Ставропигіальнымъ независимымъ монастыремъ Львовскимъ, а за нимъ и всѣ будущіе игумены Уневскіе. Вселенскій Патріархъ, на судѣ изслѣдовавъ все по порядку о Львовскомъ Епископѣ Гедеонѣ Болобанѣ, навсегда отсудилъ его и будущихъ по немъ Епископовъ Львовскихъ отъ упомянутаго монастыря, уничтоживъ всѣ его противъ монастыря грамоты и книжнія записи, подъ непрощаемымъ отлученіемъ отъ великой нашей Каѳолической Церкви, такъ, чтобы ни одинъ изъ епископовъ не дерзалъ присвоивать его,—угрожая, въ противномъ случаѣ, лишеніемъ епископскаго сана, какъ нарушителямъ и преступникамъ божественныхъ законовъ и священныхъ каноновъ: а ктиторамъ честной обители святаго Онуфрія, мѣщанамъ Львовскимъ, братству Успенія пресвятой Бо-

Онуфріа манастырь фундатарства ихъ дѣдизну, праведно декретомъ своимъ мещаномъ львовскимъ братству церкве успенія пресвятыя Богоматере, отъ рода въ родъ держати справовати присудилъ. И отъ куду восхотятъ до того манастыра обирати собѣ игуменовъ и митрополіи благословенію нашему повиновати. Также неблагоугодныхъ игуменовъ отпущати, а вмѣсто ихъ лѣпшихъ подъ благословеніемъ нашимъ собѣ избирати:

Сего ради мы съ повинности пастырства нашего и водлугъ Апофасисъ, сирѣчь декрету вселенского патріарха предреченный манастырь во одержаніе вѣчное помененымъ ктиторомъ братству храма успенія Богоматере мещаномъ Львовскимъ присуждаемъ и вѣчне вносимъ даемъ, во всемъ вольнымъ чинячи отъ нинѣшнего Епископа въ митрополіи нашей Галицкой владыки нашего надворнего львовского Гедеона Болобана. Также и отъ всѣхъ

городицы, онъ справедливо, опредѣленіемъ своимъ, положилъ - изъ рода въ родъ управлять монастыремъ симъ, который основанъ ихъ предками: они могутъ брать, откуда угодно, игуменовъ для монастыря этого, съ подчиненіемъ ихъ благословенію нашей митрополіи; равно неблагоугодныхъ игуменовъ могутъ увольнять, а на мѣсто ихъ выбирать себѣ лучшихъ, съ нашего благословенія.

Поэтому и мы, по долгу пастырства нашего и въ силу опредѣленія Вселенскаго Патріарха, вышесказанный монастырь присуждаемъ и отдаемъ въ вѣчное распоряженіе упомянутымъ ктиторамъ, братству храма Успенія пресвятой Богородицы, мѣщанамъ Львовскимъ, дѣлая его совершенно независимымъ отъ нынѣшняго дворнаго, въ митрополіи нашей Галицкой, Владыки Львовскаго, Гедеона

понемъ будучихъ Єпископовъ лвовскихъ въ митрополїи нашей Галицкой. Нынѣшнемуже Єпископу Гедеону Болобану и понемъ будучимъ єпископомъ ніединоꙗ власти нивчемъ ни повеленїа, ниже благословенства на томъ реченномъ манастыри вовсемъ да небудеть. Такождеже и игуменомъ манастыра Уневского на семъ монастыри лвовскомъ, власти всякой вовсемъ да не будеть. но точїю самымъ мещаномъ лвовскимъ храма успенїа пресвятыа Богородица братству на томъ манастыри ихъ вовсемъ власть и держава отъ рода въ родъ въ вѣки подъ благословенїемъ нашего смиренїа да будеть. И той манастырь їъ потребу братского благочестиваго ихъ строенїа и школнаго ихъ общего ученїа въ распространенїе, и нищихъ школ-

Болобана, равно и отъ всѣхъ, будущихъ по немъ въ нашей Галицкой митрополія, Епископовъ Львовскихъ. И нынѣшнему Епископу, Гедеону Болобану, и будущимъ по немъ Епископамъ, не имѣть совершенно ни въ чемъ никакой власти, ни повелѣнія, ни благословенія, относительнаго упомянутаго монастыря; также не имѣть вовсе никакой власти надъ тѣмъ Львовскимъ монастыремъ игуменамъ монастыря Уневскаго: однимъ только мѣщанамъ Львовскимъ — братству храма Успенія пресвятой Богородицы дается изъ рода въ родъ власть надъ монастыремъ тѣмъ и управленіе имъ, подъ благословеніемъ нашего Смиренія. Да будетъ же монастырь этотъ для потребъ ихъ благочестиваго братскаго устроенія, для распространенія общественнаго школьнаго ихъ ученія, для прокормленія бѣдныхъ учениковъ, требу-

ныхъ млсти требующихъ учащихъся въ прекормленіе и друкарскихъ книжныхъ сосудовъ на сохраненіе. и всѣмъ христіанскимъ благочестивымъ ихъ строенія дѣламъ въ потребу. На што ко извѣстію и твердости есть сіе привилейное нашего смиренія писаніе. дано есть манастыру Ставропигію сирѣчь христіанскому источнику преподобного отца нашего Онофріа и ктитором его. Влѣто мира седмое тысячи девятьдесять осмого, Индикта третего, отъ воплощеніяже Гда нашего Іс. Ха тысяча пятьсотъ девятдесятого мца Іюня двадцать второго дня. на соборе нашемъ нынѣшнемъ Берестейскомъ.—Михаилъ волею Божею Архіеппъ Митрополитъ Кіевскій и галицкій рукою власною—Мелентій Хребтович Еппъ володимерскій и

ющихъ помощи, для сохраненія типографскихъ приборовъ и вообще на потребу всѣмъ христіанскимъ, благочестивымъ дѣламъ ихъ распоряженія. Въ извѣщеніе и утвержденіе чего, сія жалованная грамота Смиренія нашего дана монастырю сему—Ставропигіи, т. е., христіанскому источнику преподобнаго отца нашего Онуфрія и ктиторамъ его, въ лѣто отъ сотворенія міра 7098, индикта 3-го; а отъ воплощенія Господа нашего Іисуса Христа, въ 1590-е, мѣсяца Іюня 22 дня, на нынѣшнемъ нашемъ Брестскомъ Соборѣ.—Михаилъ, волею Божіею Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій и Галицкій, собственноручно. Мелетій Хребтовичъ, Епископъ Владимірскій и Брестскій, Архимандритъ Кіево-Печерскій, собственноручно. Кириллъ Терлецкій, Божіею милостію Епископъ Луцкій и Острожскій, собственноручно.

берестейский Архимандритъ Кïевский Печерский власною рукою—Кѵрилъ Терлецкïй божею милостïю Єп҃пъ Луцкий и острозскïй власною рукою— Леонтïй Полчицкий Єп҃пъ Туровскïй и пинскій власною рукою—Деонисïи Збируискïй Єп҃пъ Холмскïй и белзскïй рукою власною— Гедеонъ Єп҃пъ Каменецкïй рукою власною.

Леонтій Полчицкій, Епископъ Туровскій и Пинскій, собственноручно. Діонисій Збируйскій, Епископъ Холмскій и Белзскій, собственноручно. Гедеонъ, Епископъ Каменецкій, собственноручно.

Подлинникъ въ Архивѣ, а списокъ въ «Альбомѣ» Ставропигіальнаго Института, стр. 81.

VII.

Судная грамота Брестскаго Собора — по дѣлу Львовскаго братства. **1590 г.**

Михáилъ Милостïю Бж҃ïю Архïеп҃кпъ Митрополи́тъ Кïевскïи и Галицкïи и всеꙗ Росïи.

Стáнꙋвши ѡбли́чне прⷣе нами на собо́рѣ нн҃ѣшнемъ нашоⷨ҇ дꙋховноⷨ҇ берестéнскоⷨ҇, рóкꙋ Бж҃ïꙗ тисꙗча пꙗтьсоⷮ҇ деветь десꙗтого, мц҃а Ïюнꙗ девꙗтогонаⷣцать днꙗ, брáтъство хра́ма ꙋ̓спéнïꙗ преⷭ҇тыꙗ влади́чица нáшеꙗ Бц҃а прⷭ҇но дв҃ы Марïа, мещáне Лвóвскïи ѿ всегѡ̀ брáтъ-

VII.

Михаилъ, милостію Божіею Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій и Галицкій и всея Россіи.

Явившись лично предъ нами, на нынѣшнемъ духовномъ нашемъ Брестскомъ Соборѣ, въ лѣто Господне тысяча пятьсотъ девяностое, мѣсяца Іюня, девятнадцатаго дня, братія храма Успенія пресвятой Владычицы нашей Богородицы и присно-Дѣвы Маріи, Львовскіе мѣщане, посланные отъ всего своего братства, а именно: Мануилъ Ар-

ства и̑ посла́ныи, а меновитѐ Мано́иль Арфанисъ Грекъ, Іωанъ Деми́довичъ Красо́вски́, Ганѐ Афендиковичъ Грекъ, Юрѐ Козмичъ Рогатинецъ, Еѵстафѐ Мисковичъ, Ѳеωдоръ Маѳеевичъ и Іωа́нъ Пятницки́ жа́ловалися на Гедеѡ́на Балабана Еппа Митропо́ліи нашее Га́лицкои, Лво́вскогѡ и̑ Каменца Подо́лского, и̑жъ позвали были еппа сего̀ пере̑ его̀ Мтть свтѣишаго Кѵр Іереміа Архиеппа Кѡнстантинополя но́ваго Рима и̑ вселе́скаго Патріарха звехнѣишаго па́стыра нашего, и маю́чи су̑ пре̑ его сттительскою мттью вземли̑ Короля его̀ мтти подо́леко̀ Тернополи, ро́ку про́шлого Мца Октеврія трицать пе́рвого дня. Кото́ры́ то су̑ докончилися вмѣсте Ка́менци Подо́лскомъ, втожѐ року пѳ мца Ноеврїа гі дня, о̑ постановле́ братства зовсѣми и̑ во́лностями и̑ повинностями. И о̑

фанисъ Грекъ, Иванъ Діомидовичь Красовскій, Яней Афендиковичь Грекъ, Юрій Козмичь Рогатинецъ, Евстафій Мисковичь, Ѳеодоръ Матфеевичь и Иванъ Пятницкій,—жаловались на Гедеона Балабана, Епископа митрополіи нашей Галицкой, Львовскаго и Каменецъ-Подольскаго, котораго они позывали было на судъ предъ его милость, святѣйшаго господина Іеремію, Архіепископа Константинополя, Новаго Рима и Вселенскаго Патріарха, верховнѣйшаго нашего пастыря: этотъ судъ предъ его святительскою милостію начался въ Подольской области Его Королевской Милости, въ Тарнополѣ, въ прошломъ году, мѣсяца Октября 31 дня, а кончился въ городѣ Каменцѣ-Подольскомъ, въ томъ же 89 году, мѣсяца Ноября 13 дня, и относился къ возстановленію братства со всѣми вольностями и повинностями, и къ монастырю святаго Онуфрія, называемому Ставропигіею, кото-

манастыр и братъски Лвовски с҃тогѡ Ѡнофріа Ставропігіон реченныи посполитого и дедичного фундованїа. И там на суде ѿ вси речи вселенски Патріархъ право скончилъ, и декретами и привилеми своими утвердилъ под запрещенїемъ непрощенным и вечным проклатием і изверженїем сану: штожъ посем Еппъ Лвовски Митрополіи нашее Галицкои Гедеѡнъ Балабанъ, пребачивши таковое запрещенїе великое смущенїе учинил братъству Лвовскому и Рогатинскому, штоса то ѿчевисте на суде нашом показало, ижъ его млть Еппъ по суде и угоде и застановеню том братском учинилъ. На што его млть Еппъ лвовски так учинилъ ѿповедь, ижъ де тое братство водлугъ пристойности еппъское мне чести чинити нехотатъ, и ѿтоль мне есть жаль противъ братства того: Протом мы увидевши привилїа

рый принадлежитъ ихъ Львовскому братству, какъ надѣленный, общимъ ихъ, дѣдичнымъ фундушемъ. На этомъ-то судѣ Вселенскій Патріархъ окончательно рѣшилъ дѣло и, опредѣленіемъ и своими грамотами, утвердилъ право братства,—подъ запрещеніемъ непрощаемымъ, вѣчнымъ проклятіемъ и лишеніемъ сана: но потомъ, Львовскій Епископъ нашей Галицкой митрополіи, Гедеонъ Балабанъ, не смотря на таковое запрещеніе, великое смущеніе причинилъ братству Львовскому и Рогатинскому и, какъ очевидно оказалось на нашемъ судѣ, его милость, Епископъ учинилъ это послѣ суда, уговора и примиренія съ тѣмъ братствомъ. Хотя на таковую жалобу его милость, Епископъ Львовскій, такъ отвѣчалъ: «это братство не хочетъ воздавать мнѣ надлежащей епископской чести; и потому-то я имѣю неудовольствіе на сіе братство»: однако мы, разсмотрѣвъ грамоты и опредѣленія

и декрета вселенскаго Патріарха вмоци и безнадно нарушенія зоставуемъ, и вси сія соборомъ нашимъ нинешнемъ уфалаемъ и быти тому въ вечныя лета допущаемъ, и руки нашы ко всемъ привилеямъ патріаршескимъ подписалиесмо, и свои привилеемъ сприв'всистою печатю умоцнилиесмо и братству Львовскому дали есмо вси Еппи на сей часъ в Берестью великомъ литовскомъ будучіи: Мелетій Хребтовичъ Еппъ володимерски и берестески Прототронние, Архимандритъ Манастыря Киевского Печерского. Кирилъ Терлецки Еппъ Луцки и Острозски і езархъ. Леонтіе Полъчицки Еппъ Пински и Туровски. Діонисіе Збируски Еппъ Холмъски и белзки. Гедеонъ Балабанъ Еппъ Митрополіи нашее галицкои львовски и Каменца Подолского. А ку тому собору нашему былъ везванъ велможны Панъ Адамъ

Вселенскаго Патріарха, оставляемъ ихъ въ силѣ, безъ всякаго нарушенія, и всѣ, нынѣшнимъ нашимъ Соборомъ, одобряемъ и дозволяемъ быть тому навсегда. Поэтому ко всѣмъ грамотамъ Патріаршимъ мы приложили свои руки и утвердили своею грамотою, съ привѣшенною къ ней печатью, и таковую грамоту братству Львовскому дали мы и всѣ Епископы, находящіеся нынѣ въ великомъ Брестѣ—Литовскомъ: Мелетій Хребтовичъ, Епископъ Владимірскій и Брестскій, Прототроній, Архимандритъ Кіевопечерскаго монастыря; Кириллъ Терлецкій, Епископъ Луцкій и Острожскій, Экзархъ; Леонтій Полчицкій, Епископъ Пинскій и Туровскій; Діонисій Збируйскій, Епископъ Холмскій и Белзскій; Гедеонъ Балабанъ, Епископъ митрополіи нашей Галицкой, Львовскій и Каменецъ-Подольскій. Къ сему нашему Собору былъ приглашенъ вельможный господинъ Адамъ Потѣй, Кастелянъ Брестскій, и

Потеи Каштал҃анъ берестѣски, и҆ вси крылошане належачие до собору: Протожъ н҃нѣ соборне, мы Михаилъ Митрополитъ Киевски и҆ Галицки и҆ всеа Росїи и҆ въвесь су҃ духовны, ѹ҆крывжоному братъству во҃ное и҆ вездѣ належное право зоставꙋ҃. А меновите бра҃ство Лвовское храмꙋ ѹ҆спенїа Б҃ца, и бра҃ство рогати҃ское водлꙋгъ привилеевъ патрїаршески҃ рѧдити имъ дозволѧемъ и҆ бл҃гословлѧе҃, зоставꙋючи каждое слово вмоци зꙋполно хотѧчи мѣти и҆нде вездѣ бра҃ства такие є҆динокие: Такъ тежъ школꙋ собо҃нꙋю бра҃скꙋю вмѣсте Лвовѣ при храмѣ ѹ҆спенїа Б҃ца наѹ҆ки гре҃кои и҆ слове҃кои, благословенїа патрїа҃шеского тую є҆динꙋ бл҃влѧемъ, и собо҃но ѹ҆хвалѧе҃ и мѣти хоче҃. А при и҆҃шы҃ це҃квахъ по пре҃мѣстѧ҃, и҆ везде при мѣстѣ томъ конечно быти и҆҃мъ заборонѧемъ и мѣти

всѣ крилошане, принадлежащіе къ собору. Затѣмъ мы, Михаилъ, Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи и весь судъ духовный соборно нынѣ предоставляемъ обиженному братству свободное и вездѣ надлежащее право; а именно: дозволяемъ и благословляемъ, чтобы Львовское братство храма Успенія Богородицы и братство Рогатинское распоряжалось—согласно патріаршимъ грамотамъ, которыхъ каждое слово оставляемъ въ совершенной силѣ; причемъ желаемъ, чтобы и въ другихъ мѣстахъ вездѣ были таковыя отдѣльныя братства; равнымъ образомъ и соборную братскую школу въ городѣ Львовѣ, при храмѣ Успенія Богородицы, для ученія Греческимъ и Славянскимъ наукамъ, получившую патріаршее благословеніе, — одну эту школу мы благословляемъ, соборно одобряемъ и утверждаемъ, запрещая быть школамъ при другихъ церквахъ, какъ въ предмѣстіяхъ

нехочемъ по̑ клятвою шыре́ рече̑ною вправи̑и то̑ патрїа̑шескомъ: Та́къ тежъ пасхꙋ нѣкꙋю ѿ нѣки̑ смыш-ленꙋю, подобячи́сѧ пасце жидо́вской и̑ еретиче́ски̑ наꙋкамъ, запо́мневши и̑стинныя пасхи· е̑же е̑сть Гдь нашъ Іс. Хс. празднꙋютъ. И тежъ пироги на завтрее рождества Хва кото́рые прино́сятъ до цѣкве́, мнящѐ вчесть Бци е̑же е̑сть велико бе̑честїе, и догматъ безбо́жны̑ еретикъ. дѣвяже Бца па́че сло́ва и̑ ра́зꙋма нетлѣ́нно роди̑: Та́кже тежъ и̑ пятницꙋ нѣ́цїи а̑гаря̑ски̑ вкаждꙋю седмицꙋ празднꙋютъ, рꙋгаю́чисѧ недѣли воскресе́нїю Хвꙋ и̑ всѣ́мъ Гдьскимъ праздникѡ̑, и стыхъ ѿцъ свще́нны̑ канономъ: Мы теды собо́ро̑ си́мъ нѣшне́мъ на́шымъ водлугъ де́кретꙋ стѣ́йшаго Патрїа̑ха вселе̑скаго Іеремі́а, таковы́и е̑реси и̑зъи́ными

такъ и въ самомъ городѣ, и отвергая оныя подъ клятвою, обширнѣе поясненною въ правилѣ патріаршемъ, относящемся къ сему. Между тѣмъ мы узнали, что нѣкоторые празднуютъ какую-то вымышленную кѣмъ-то пасху, подобно пасхѣ жидовской и еретическимъ ученіямъ, забывая объ истинной пасхѣ, которая есть Господь нашъ Іисусъ Христосъ; — нѣкоторые на другой день Рождества Христова приносятъ въ церковь пироги, какъ бы въ честь Богородицы, но это великое безчестіе и ученіе безбожныхъ еретиковъ: а Дѣва Богородица родила нетлѣнно выше слова и разума; — нѣкоторые еженедѣльно празднуютъ по агарянски пятницу, презирая день недѣльный, воскресеніе Христово и всѣ господскіе праздники и священныя правила святыхъ Отцевъ. Поэтому мы, нынѣшнимъ нашимъ Соборомъ, согласно опредѣленію святѣйшаго Патріарха Вселенскаго Іеремія, таковыя и симъ подобныя ереси предаемъ проклятію и со-

тѣ̑ подобными проклинаемъ, и҆ ѿ ст҃ои нашой каѳолическиѧ сирѣчъ соборнои великои цр҃кве истреблѧемъ конечно: Азстороны̑ власти и благословениѧ попо̑ ихъ братъски̑ ко храмꙋ ꙋ҆спенїа Бц҃а ѿ кого̀ бытѝ маетъ мы вто̑ е҆го млⷭ҇ти Е҆ппꙋ Лво́вскомꙋ и҆ потомъ бꙋдꙋчимъ, жа́днаго ꙋ҆ближе̑ѧ нечинѧчи, то́лко во́длꙋгъ п̑равиловъ ѡ҆теческихъ то заховꙋемъ. Е҆днаже и҆ на довꙋ̑ прⷣеречéннаго браⷭ҇тва лво́вского, кото́рыи то́ маючи вто̑ кривдꙋ ѿ е҆ппа своего̀, ижъ всегды и҆ поповъ во́длꙋгъ звыклого ѡ҆бычаѧ и҆ права и҆ бл҃гословити нехочетъ, зачи̑ и҆ цр҃ковъ Бж҃їа бе̑ хвалы Бж҃ьѧ бывала, ѿ чего́сѧ лю́демъ Хрⷭ҇тиѧнскимъ вели́кое погорше̑е ставаéть, и҆ те̑ длѧ ꙋспокое̑ѧ браⷭ҇тва того̀, и всѣ̑х рече̑ е҆мꙋ̑ належа́чи̑ тогды̑ ѿ сего ча́сꙋ по̑ бл҃венїемъ и҆ властїю Архїепископъства нашего Киев-

вершенно извергаемъ отъ святой нашей Каѳолической, то есть Соборной великой Церкви. Обстоятельство, касающееся власти надъ братскими священниками и благословенія ихъ къ храму Успенія Богородицы — кому это должно принадлежать — мы оставляемъ согласно правиламъ отеческимъ, не дѣлая тѣмъ никакого оскорбленія его милости, Епископу Львовскому и будущимъ послѣ него. Притомъ такъ какъ вышесказанное братство Львовское, по доказанному, было обижаемо отъ своего Епископа тѣмъ, что онъ никогда не хочетъ благословлять для нихъ священниковъ по принятому обычаю и по ихъ правамъ, почему и церковь Божія оставалась иногда безъ хвалы Божіей и отъ того происходитъ великій соблазнъ христіанамъ; то, для успокоенія того братства и охраненія всѣхъ правъ, ему принадлежащихъ, отъ нынѣшняго времени мы оставляемъ его подъ

ского и Галицкого быти зоставдь и си свщенниковъ братъски Михаила и Игнатія и діакона якого они собѣ изберуть блвляемъ. А судити поповъ иныи Еппъ маетъ моцъ и осудивши по правилом карати и маетъ. Скрабецъ тежъ церковныи, шпиталь, и домы церковныи братъство толко сами а некто иныи завѣдовати и справовати мають: А ижъ за такъ ясными доводы братства Львовского и Рогатинского штося на соборѣ нынѣшнемъ показало, ижъ его Млть Еппъ Львовски Гедеон Балабанъ, нѣчто быль зрушилъ. Мы теды перестерегаючи речей вечистыи и покою, заказуемъ зверхностію и мощю пастырства нашего соборне, абы его Млть Еппъ Львовски и по немъ будучіи зрушати ничого всѣхъ речей братства Львовского и рогатинского ни-

благословеніемъ и властію нашего архіепископства Кіевскаго и Галицкаго, и нынѣшнихъ священниковъ братскихъ, Михаила и Игнатія, также и діакона, какого они изберутъ себѣ, благословляемъ. Епископъ же имѣетъ власть судить другихъ священниковъ и, осудивши, наказывать ихъ по правиламъ. Также, само братство, а не кто либо другой, будетъ завѣдывать и распоряжаться церковною кружкою, богадѣльнею и церковными домами. Наконецъ, такъ какъ, по яснымъ доводамъ братства Львовскаго и Рогатинскаго, на нынѣшнемъ Соборѣ нашемъ оказалось, что его милость, Епископъ Львовскій Гедеонъ Балабанъ нарушилъ было кое-что: то мы, заботясь о всегдашнемъ сохраненіи правъ и о спокойствіи, властію и силою пастырства нашего соборно повелѣваемъ, чтобы его милость Епископъ Львовскій и будущіе послѣ него никакъ не осмѣливались ни въ чемъ нарушать правъ братства Львовскаго и Рогатинскаго, подъ непро-

какоⷢ недѣ́знꙋли, поⷣ запрещеніеⷨ непрощенныⷨ и҆ конеч-
нымъ зверженьемъ санꙋ. И а҆ще ли ꙋ҆бо ѿ сиⷯ всѣхъ
ꙗ҆ви́тсѧ кто̀ растлѣвающ сїѧ, ꙗко врагъ Бж҃и и҆ убиица,
и ненавистникъ добрꙋ да бꙋдеⷮ ѿлꙋченъ ѿ стыѧ и҆
живоначалныѧ и҆ единосꙋщныѧ и неразделимыѧ троица
єдинаго въ єстествѣ Бг҃а нашего, проклѧтъ и непро-
щенъ и҆ самъ по смр҃ти да и҆мѣеть клѧтвꙋ трєⷯ сотъ
и ѡсмънадесѧти бгоносныⷯ ѿцъ иже въ Никеи и про-
чиⷯ, Бгъже всемъ утвеⷬжение да бꙋдетъ и҆ извѣстіе пи-
санїѧ сего̀ утвеⷬженїе. Писанъ вБерестью велико Ли-
товскоⷨ влѣто ѿ сотворенїа мирꙋ семътысѧщнаго девеⷮ-
десѧтъ ѻсмого, Мц҃а Іюнѧ двацать втораго днѧ.
Смиренный Архїепⷭ҇пъ Митрополитъ Киевски и Га-
лицки и всеѧ Росіи рꙋкою власною—Мелеⷮти Хреб-
товичъ Єпⷭ҇пъ володимерски и берестенски Архимандритъ

щаемымъ запрещеніемъ и совершеннымъ лишеніемъ сана. Если же кто изъ нихъ окажется нарушителемъ сего; то, какъ врагъ Божій и убійца и ненавистникъ добра, да будетъ отлученъ отъ святой, живоначальной, единосущной и нераздѣльной Троицы, единаго по естеству Бога нашего,—да будетъ проклятъ и непрощенъ и послѣ своей смерти да имѣетъ клятву трехсотъ осмнадцати богоносныхъ Отцевъ, бывшихъ въ Никеи, и прочихъ. Богъ же да будетъ утвержденіемъ сему и объявленіе настоящей грамоты да будетъ также утвержденіемъ. Писана въ великомъ Брестѣ Литовскомъ, въ лѣто отъ сотворенія міра 7098 (1590 отъ Р. Х.) мѣсяца Іюня 22 дня. Смиренный Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всея Россіи, собственноручно.—Мелетій Хребтовичъ, Епископъ Владимірскій и Брестскій, Архимандритъ Кіево-Печерскій, собственноручно. Кириллъ Терлецкій,

Киевски' Мѡнастыря Печерского власною рȣкою — Кѵрілъ Терлецкий Бж҃іею мл҃тю смиренны' Єзархъ Єп҃пъ Лȣцки' и ѡстрозски' власною рȣкою — Леѡнти' Полчицки' Бж҃ею Мл҃тїю Єппъ Тȣровски' и Пински' Архимандритъ Лещински' власною рȣкою — Деѡниси' Збирȣйски Єппъ Хо҃мски и бе҃зски власною рȣкою — Гедиѡ҃н Єп҃пъ Каменецки власною рȣкою.

Божіею милостію смиренный Экзархъ, Епископъ Луцкій и Острожскій собственноручно. Леонтій Полчицкій, Божіею милостію Епископъ Туровскій и Пинскій, Архимандритъ Лещинскій, собственноручно. Діонисій Збируйскій, Епископъ Холмскій и Белзскій, собственноручно. Гедеонъ, Епископъ Каменецкій, собственноручно.

Подлинникъ въ Архивѣ, а современный списокъ въ «Альбомѣ» **Института, стр. 77.**

VIII.

Благословенная грамота Кіевскаго Митрополита, Михаила Рогозы, данная Львовскому братству—относительно устройства монастыря Св. Онуфрія. 1591 г.

Михаилъ млⷭ҇тїю Бж҃іею Архіеп҃пъ Митрополиⷮ҇ Киевскиѝ и Галицкиѝ и всеѧ Роси. — Бꙋдꙋчи намъ на сеѐ часъ i митрополиѝ нашо галицкоѝ въ Граде Лвове посещающе Хв҃ꙋ цр҃ковъ, и порѧдкоⷭ҇ дховны наших црковныⷯ҇, и монастырскиⷯ҇ доглѧдꙋючи. Пришли кнамъ црковное брⷮ҇ство храма успениѧ прчⷭ҇тыѧ бцⷣа мещане лвовские. Жадаючи насъ абысмы бытностью своею посетили монастыⷬ҇ ихъ лвовскиѝ прономиⷩ҇ нашое всегда бꙋдꙋчиⷨ҇ зовемыⷨ҇ ставропигиѡⷨ҇ сⷮ҇го прпбнаⷢ҇ ѿца нашго

VIII.

Михаилъ, милостію Божіею Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій и Галицкій и всея Россіи. Во время настоящаго нашего посѣщенія Христовой Церкви, митрополіи нашей Галицкой въ городѣ Львовѣ, и осмотра духовныхъ нашихъ порядковъ церковныхъ и монастырскихъ, явились къ намъ мѣщане Львовскіе, церковное братство Успенія пресвятой Богородицы, прося, чтобы мы лично посѣтили Львовскій монастырь ихъ, всегда состоящій подъ нашею верховною властію, называемый Ставропигіею святаго преподобнаго отца

ѡнꙋфрїа и порѧ̑ку догледѣли. То па̑ мы з любвїно-
сти н҃шое пастыское учинили, вше̑ши ту҇ литоргию
бж҃твенꙋю за Королѧ его м҃ и пано̑ радъ его К. М.
та̑же и за ктиторы ѡбители тоеѧ слꙋжи̑несмо. зачи҃ по-
каза̑н на҃ привилѣѧ старожи̑ные ѿ давныхъ и тепе-
решны҃ Короле́ ихъ м҃л҃те́. та̑же и ѿ вселенскаго па-
трїарха ки҃ Іереме́ га̑ ѿ вѣкꙋ мещане лвовские су҇ того
мѣсца фꙋндаторы, ктиторы, спра̑цы, и строители, и
до н҃нѣ су҇. І показали на҃ кгрꙋнты и матерї́ немало
наготовлено́ на шпита̑ мꙋже̑ки́ и женски́, на стра̑но-
прие̑ницꙋ, и болницꙋ. и весь кгрꙋнтъ монастырѧ того,
мꙋро̑ ѡбве̑н хотѧчи, притоже монастырю и дрꙋгое
мѣсце на женски́ и девиче̑ки́ монасты̑ показали на̑,
зачи̑ ѡповѣдили волю свою, и̑ вты̑ лѣтехъ, спомо̑ю

нашего Онуфрія, и досмотрѣли въ немъ порядка. Мы сдѣлали это по обязанности нашей пастырской и, прибывши сюда, служили божественную Литургію за Его Милость, Короля и господъ Совѣтниковъ Е. К. М. и за ктиторовъ той обители. За тѣмъ намъ были показаны древнія грамоты прежнихъ и теперешнихъ, ихъ милостей, королей, также и Вселенскаго Патріарха, Кvръ—Іереміи, въ которыхъ значится, что, съ самыхъ давнихъ временъ и донынѣ, мѣщане Львовскіе суть основателями, ктиторами, распорядителями и строителями того мѣста. И они показывали намъ землю монастырскую и не мало матеріалу, изготовленнаго па мужескую и женскую богадѣльню, на гостинницу для странниковъ и на больницу, и изъявили желаніе—всю землю того монастыря обвести каменною стѣною. При томъ же монастырѣ они показали и другое мѣсто, предназначаемое на женскій и дѣвичій монастырь; за тѣмъ объявили намѣреніе окончить въ эти

бж҃іею хочемъ тое дѣло зачатое кончити, нащо про-
сили насъ на таковыі дѣла бл҃говенія и позволенья ѿ
на҃ жадали. І да̑л на̑ш справ̑ ѡ захова̑ю того мона-
стыря фꙋндатоства и владарства и҆ ктиторского ѿ
века̑ по̑ звѣрхностью прономи̑ вышое бꙋдꙋчого. и҆ то
монасты̑р справꙋючи для велико̑ нищеты убоства и не-
достаткꙋ е̑го допꙋстили мирянѡ̑м нѣкиѡ̑м домковъ стары̑х мо-
настырски̑х, вкоторы̑х за ровны̑м чиншо̑м жили, для по-
правы монастыря того старо̑го бꙋдова̑ня поправляти.
ащобы тѣ̑ на поправꙋ незгодило̑, тое зновꙋ до часꙋ
побꙋдовали по̑д такими кондиціями, и҆ ча̑сть нѣкꙋю того
и҆ прибꙋдова̑ня здоброи воли своеи збꙋдовавши мѣсцꙋ
с҃томꙋ томꙋ, монастырю томꙋ даровати ѡбецали̑. а
еслибы тѣ̑ кто̑ которы̑ зни̑х похотелъ инде̑ где по̑ти

годы, съ помощію Божіею, таковое начатое дѣло и потому, для исполненія того дѣла, просили нашего благословенія и желали имѣть наше дозволеніе. Далѣе: относительно содержанія того монастыря, которымъ они, какъ ктиторы и фундаторы, завѣдываютъ, и который съ самаго начала своего находится подъ верховнымъ нашимъ начальствомъ, они намъ пояснили, что, завѣдывая тѣмъ монастыремъ, по причинѣ великой скудости его, бѣдности и недостатка, они дозволили нѣкоторымъ міранамъ, занявъ для жительства старые домики монастырскіе, съ уплатою равнаго чинша (*денежнаго взноса*), поправлять ветхія строенія для улучшенія того монастыря, а то, что не годилось бы вовсе къ поправкѣ, вновь со временемъ построить, съ тѣмъ условіемъ, что тѣ обѣщались часть той своей пристройки, добровольно сдѣланной, подарить сему святому мѣсту, монастырю: а если бы кто-либо изъ нихъ захотѣлъ переместиться въ другое

жиⷮи, или бы для іакиⷯ потреⷠ монастыⷬскиⷯъ, ктиторы то еⷭ҃ пⷩ҇ове мещане лвоⷡски́ казали имъ зтыⷯто докоⷬ выходиⷮи и вступоваⷮи, тогды не кто иныї, ани те҃ кому иному повиⷩи буду҃ заводиⷮи того иⷯ прибудо- ваⷩа, тоⷧко фундаторы, мещане лвоⷡские маю҃ и повиⷩни будутъ иⷯ ведлуⷢ шацунку пристоⷩнаго иⷯ будоваⷩе ѿпла- тити братскими, или монастыря того сприходу еⷭ҃ грош- ми, а ѡни взяⷡши свое преⷣ уступити повиⷩни су҃ абы власно҃ всякая монастырю, цѣло была захована вꙿвсеⷨ. При чоⷨ ставши переⷣ нами ѡблиⷱне, маⷬко кушнеⷬ, леⷡко пекаⷬ, гарасиⷨ пекаⷬ, чиншоⷡникъ монаⷭтыⷬские, таⷦ теⷤ карпа стары́ ѿ много лѣтъ при цⷬкви той живучи, добро- воⷧне вси ѡбопоⷧне на тое поⷭтановеⷩе свое приⷯнавши поⷭволили, и просили наⷭ абыⷭмо иⷨ листоⷨ нⷶшиⷨ тое постановеⷩе иⷯ ствердиⷧи, яко҃ стверⷤаемъ. Мы теⷤ уви-

какое-либо мѣсто для жительства, или ктиторы, господа Львовскіе мѣщане, ради монастырскихъ какихъ либо надобностей, велѣли имъ выйти и выселиться изъ этихъ домиковъ; то та пристройка не должна быть никому предоставляема, но только фундаторы, Львовскіе мѣщане, обязаны будутъ, по надлежащей оцѣнкѣ, заплатить за постройки братскими, или поступившими въ приходъ того монастыря, деньгами; а тѣ, взявъ свое, должны выйти, оставивъ цѣлостно всякую собственность монастырскую. При этомъ явившись лично предъ нами: Маркъ Кушниръ, Левъ Пекарь, Герасимъ Пекарь, платящіе чиншъ монастырю, также Карпъ Старый, много лѣтъ живущій при той церкви, добровольно всѣ вмѣстѣ согласились на таковое постановленіе и просили насъ—таковое постановленіе утвердить нашею грамотою, и—мы оное утверждаемъ. Между тѣмъ увидя, что церков-

дѣши и братство црковное успенїа прстыа бца мещане лвовскиє, ꙗко будучи вѣрныє помножители стымъ. Бжих црквах ведлуг ихъ ктиторства звыклостми стародавных правъ, и ѡбычаев, а над того боле нинѣ подвигнувшися, монастыр и дедины ведлуг законы порадком чином монастырских ко житию иноческому церкви и житиа иноков, старцов и инокинь стариц также и дѣвиц, страны пре-починкее шпиталѣ мужески и женски, слугамъ церковных, и посполите брацких убогих, престарѣлых, ѡсиротѣлых, вдовам, и всаких сиротам, пристанище и поко длиа хвалы бжее. а сповинной свое ктиторское на то кгрунте кошто великим начали будовати, на што ѿ нас благвениа жадают. що мы уважаемъ таковые то речи и быти похвалы и благовениа достоиные а тых то люде на кгрунте монастырском живучих свецких правом, звычами,

ное братство Успенія пресвятой Богородицы, мѣщане Львовскіе, какъ вѣрные распространители святыхъ Божіихъ церквей, побуждаясь древними своими обычными ктиторскими правами и обычаями, рѣшили-ь, по своей ктиторской обязанности, съ великимъ иждивеніемъ, устроить, на той землѣ, дѣдичный ихъ монастырь по порядку и чину монастырскому, для иноческаго житія, церковь и жилище для иноковъ, богадѣльню мужескую и женскую для призрѣнія старыхъ людей, инокинь, старицъ, дѣвицъ, странниковъ и слугъ церковныхъ и вообще для пристанища и покоя братскимъ нищимъ, престарѣлымъ, осиротѣвшимъ, вдовамъ и всякимъ сиротамъ, къ славѣ Божіей, и на это просятъ нашего благословенія,—мы, признавая таковое ихъ прошеніе достойнымъ похвалы и благословенія, приказываемъ—упомянутыхъ людей, живущихъ на землѣ монастырской, по мірскому пра-

житие и ѡбходами и прилеглы, а право монастыски и церковны, и житиꙗ, и уставо черничи школивы, сты теды доко монастыски слꙋшне, и зголиве веле выдакꙋ прибꙋдоване и заплативши и ѡпꙋстити и прикажеме. а тые домы ведлꙋ вышереченого слова люде дꙋховны, и слꙋга црковны, иноко, и инокинꙗ, страннико же и убоги, вдова и сирота съ прегородами слꙋшне по чинꙋ побꙋдовати. дабы та вто монастырю всꙗкие за ведомостею и волею мещан ктиторов лвовский, братства успениꙗ бца живꙋчие, та дꙋховные, ꙗкъ всꙗкие слꙋги црковные тꙋ живꙋчи, и страници, чтно и бгоꙋгодно житие свое провожаючи мешкане мели, млꙗчи за гдрꙗ к. е. м. и панов радъ его и всего хртолюбиваго е. воинства, и за на пастырꙗ свое, и за ктиторы храма сего. На сиꙗ и сицеваꙗ дѣла, бра-

въ обычаяхъ, житію и обхожденію имъ свойственному, а вредному для правовъ монастырскихъ и церковныхъ, для житія и уставовъ монашескихъ,—выселить надлежаще изъ тѣхъ монастырскихъ домиковъ, заплативъ имъ за пристройки, согласно оцѣнкѣ, и тѣ домы, по вышесказаннымъ причинамъ, надлежаще по чину устроить, съ перегородками, для людей духовныхъ, слугъ церковныхъ, иноковъ и инокинь, странниковъ и нищихъ, вдовъ и сиротъ, дабы проживающіе тамъ, въ томъ монастырѣ, съ вѣдома и дозволенія мѣщанъ Львовскихъ, ктиторовъ братства Успенія Богородицы, какъ духовные, такъ и всякіе слуги церковные и странники, имѣли помѣщеніе и провождали жизнь свою честно и богоугодно, приносили молитвы за Его Милость Короля и Гг. Совѣтниковъ Его и все христолюбивое Его воинство и за насъ—своего пастыря, также и за ктиторовъ хра-

єтво звырсечєное блгословениєщ бжи щблгословлѧєщ и утвер-
жаєщ держати, справовати, владати тыми и . таковыми
всѣми црковными рѣчми, во вѣчные роды, и непресѣ-
комыі да блгть бжиѧ и блгвение нашго смиреннѧ бȣ-
детъ съ вами въ вѣки, аминь. Писанъ въ бгоспсае-
момъ граде Лвове—Рокȣ ѿ воплощениѧ Хва ти-
сѧча пѧтсотъ девѧтъдесѧть перкого. мцьа Генварѧ два-
десѧт третего днѧ. Михаило Митрополит Киевски и га-
лицки рȣка власнаѧ—Григори Протонотарие митрополии
Киевское рȣкою вл.

ма сего. На сіи и подобныя дѣла вышереченное братство—благословеніемъ Божіимъ благословляемъ и утверждаемъ, съ тѣмъ, чтобы оно всѣми таковыми церковными дѣлами завѣдывало, распоряжалось и владѣло въ вѣчные и непрерывные роды. Благодать Божія и благословеніе нашего смиренія да будетъ съ вами во вѣки. Аминь. Писано въ богоспасаемомъ городѣ Львовѣ, лѣта отъ воплощенія Господня 1591, мѣсяца Января 23 дня. Михаилъ, Митрополитъ Кіевскій и Галицкій, рука собственная. — Григорій, Протонотарій митрополіи Кіевской, рукою соб.

Подлинникъ на пергаминѣ, съ привѣшенною печатью, хранится въ Архивѣ Львовскаго Ставропигіальнаго Института, *№* 393.

IX.

Грамота Іеремія, Патріарха Константинопольскаго, Львовскому братству—на основаніе храма Успенія пресвятой Богородицы, съ правомъ Ставропигіи патріаршей. 1593 г.

Іеремія Млтїю Бжїею Архїеппъ Константинаграда новаго Рима и вселенскїй Патрїархъ.

Понеже нижъ в Єпископіи Лвовской Галицкой и Каменецкой Митрополїи Кїевской и всеа Росіи бывшіи братіа, иже суть тщателни и прилежници еже о нищихъ даеміа милостини отъ тамо хртолюбивыхъ и въ общую пользу сущаго мѣсца, и иныхъ бголю-

IX.

Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

Въ митрополіи Кіевской и всея Россіи, въ епископствѣ Львовскомъ, Галицкомъ и Каменецкомъ, есть братія, которые тщательно и прилежно заботятся о милостыни, подаваемой какъ отъ тамошнихъ христолюбцевъ, для нищихъ и для общей пользы братства, такъ и отъ другихъ, боголюбезно имъ благопріятствующихъ: таковые полу-

безнѣ имъ помыслившихъ, имже и Смиреніе наше спосп҃ѣшествова и сопохвали и незапинателное еже о добромъ ихъ изволенїи и усердіи, въ прочаѧ всѧ вѣки соблюдатись извѣщаетсѧ. Сіи и паки по подобному, и по божіей ревности восхотѣша изъ грунту воздвигнути храмъ ставропигїи патріаршеской нашей въ имѧ честное преславнаго успенія пресвѧтыѧ Бц҃а и приснодѣвы Маріа всеблаженной любочестнымъ и хр҃толюбивымъ иждивенїемъ или накладомъ бл҃гочестивыхъ, близъ лежащей звонници юж̃ъ образомъ Бг҃оугоднымъ благочестивый воздвиже Панъ Константинъ нареченный Корнїактъ, и того ради молиша и сподобишасѧ, ѧко да симже образомъ и въ воздвиженномъ божественномъ храмѣ обычнаѧ ставропигїйскаѧ или ставропигїйскою службою и молитвами послѣдованїе происхо-

чили содѣйствіе и похвалу и отъ нашего Смиренія и—мы извѣщаемъ о безпрепятственномъ соблюденіи, во всѣ будущія времена, того, что зависитъ отъ ихъ добраго изволенія и усердія. Они-то, по подобному усердію и по ревности Божіей, захотѣли, достохвальнымъ и христолюбивымъ иждивеніемъ благочестивыхъ, воздвигнуть, отъ самаго основанія, храмъ нашей патріаршей Ставропигіи въ честное имя преславнаго Успенія пресвятой Богородицы и всеблаженной присно-Дѣвы Маріи, близъ колокольни, которую богоугодно соорудилъ господинъ Константинъ Корніактъ; и потому они просили и удостоились, чтобы въ божественномъ храмѣ, который будетъ такимъ образомъ воздвигнутъ, совершаемо было послѣдованіе службы и молитвъ, по обычаю Ставропигій, благовѣрнымъ Іереемъ......., какъ оно совершается во всечестномъ Ставропигіальномъ храмѣ преподобнаго

дитъ отъ благовѣрнаго въ Іереехъ Гн҃а...... отправуемаго въ всечестномъ храмѣ преподобного и Бг҃ононаго отца нашего Онуфріа Ставропигіѧ, повеленіемъ нашимъ и патріаршескою властїю и умоленіемъ, должни суще устроити и бж҃ественныѧ кресты ради насъ и вдружити ѧ внутрь стѣны храма сего успенїѧ и вколо знадворѧ на четырехъ храма частѣхъ въ пребывателное и неиспытателное вещи ѧвленіе. Понеже убо молиша сіе, смиреніе наше прозбу и достоѧніе ихъ приемъши, бл҃гословное суще и бголюбное ѧже подъ властїю имущи ставропигіѧ посылати въ еже подъ нею митрополіѧмъ и епископіѧмъ по божїихъ и любоблагочестивыхъ законехъ разумомъ общимъ ижъ вней обрѣтающихсѧ преосвѧщенныхъ и словеснѣйшихъ Митрополитовъ и пречестныхъ иже въ дусѣ ст҃омъ возлюбленныхъ братїи и сослужителей нашего смиренїѧ, и боголюбезнѣйшихъ

и богоноснаго отца нашего Онуфрія, по нашему повелѣнію, патріаршей власти и снисхожденію: а они, ради нашей чести, должны будутъ устроить и божественные кресты и водрузить ихъ внутрь стѣнъ сего храма Успенія, и съ наружи кругомъ, въ четырехъ частяхъ храма, для неизмѣннаго и неоспоримаго засвидѣтельствованія самой вещи. Такъ какъ они просили насъ объ этомъ; то Смиреніе наше, принявъ просьбу ихъ и пожертвованіе, какъ доброе и боголюбезное, и, имѣя власть учреждать Ставропигіи въ подвѣдомственныхъ митрополіяхъ и епископствахъ, согласно божественнымъ и любоблагочестивымъ правиламъ,—настоящею патріаршею соборною грамотою извѣщаемъ *о томъ* всѣхъ вообще подвѣдомыхъ преосвященныхъ и просвѣщеннѣйшихъ митрополитовъ и всечестныхъ о духѣ святомъ возлю-

Архіеп҃ковъ и Еп҃повъ симъ настоящимъ патріаршескимъ соборнимъ листомъ извѣщается и узаконяется яко да сей воздвизаемый и происходяй божественный храмъ пресвятыя Бг҃ородица успенія въ ставропигію то есть нашу патріаршескую иже впредъ реченной епархіи епископства лежащаго лвовскаго есть и именуется патріаршескимъ ставропигіемъ якъ и прочая патріаршевская Ставропигія яжъ повсюду тако бываемая, и да пребываетъ свободный и непопираемый отъ всякого лица митрополитского и епископского едину свободнѣ знаючи и имѣючи главу его, наше смиреніе и отъ нея всякого устроенія и суду, управленіяже и владзы чаюши и пріймуюши должну сущу и ижъ по временехъ въ немъ поющаго Іерея нашего патріаршеского поминати имени, во всѣхъ бж҃ественныхъ и свя-

бленныхъ братій и сослужителей нашего Смиренія, также боголюбезнѣйшихъ архіепископовъ и епископовъ, и—узаконяемъ: чтобы сей, вновь воздвигаемый и сооружаемый, божественный храмъ Успенія пресвятой Богородицы, предназначаемый въ нашу патріаршую Ставропигію, въ вышесказанной епархіи Львовскаго епископства, былъ и именовался патріаршею Ставропигіею, подобно другимъ патріаршимъ Ставропигіямъ,—чтобы былъ свободенъ и не зависимъ ни отъ какого лица, ни митрополичьяго, ни епископскаго, свободно признавая и имѣя одну только главу, наше Смиреніе, отъ насъ только ожидая и принимая всякое устройство, судъ, управленіе и власть; причемъ, служащій по временамъ въ ономъ храмѣ, Іерей долженъ воспоминать наше патріаршее имя во всѣхъ божественныхъ и священныхъ службахъ, по силѣ сего нашего патріаршего права и опредѣ-

щенныхъ служеніихъ, симъ нашимъ патріаршескимъ правомъ и оправданіемъ. Ибо иже кто аще отъ всѣхъ Архіерей сый, или священникъ пренебрегаяй нашихъ патріаршескихъ правъ, нынѣ и по сихъ лѣтехъ восхощетъ запинати и сопротивитися, навѣтуяй и усильствуяй сему божественному храму, нашему патріаршескому Ставропигію успенія и иже въ немъ священники и яже въ немъ освященная, и отъ нынѣ освящаемая вещи, вкупѣ и стяжанія святокрадственнѣ же восхищаяй и въ своя хотѣнія требуяй ихъ нуждею и мучительствомъ надъ вѣдомость или безъ вѣдомости и дозколеня иже въ немъ братіи и хранителей, и иже въ немъ Іерея, сицевый нетолко празноству непрощенному подпадаетъ, которыйже колвекъ где и будетъ, но и отлученъ будетъ отъ Бога и непрощенъ и неразрѣшенъ по смерти яко святокрадца и

леніи. Если же кто, архіерей ли или священникъ, презирая наши патріаршія права, нынѣ и въ послѣдующія лѣта, захочетъ нарушить ихъ и воспротивиться имъ, причиняя навѣты и насиліе сему божественному храму Успенія, нашей патріаршей Ставропигіи, и святотатственно восхититъ власть надъ священникомъ того храма и надъ освященными въ немъ, и впредь освящаемыми, вещами, а равно и надъ имуществомъ, и, по своей прихоти, будетъ требовать ихъ понужденіемъ и мучительствомъ, за вѣдомомъ-ли, или безъ вѣдома и соизволенія братій храма и хранителей и тамошняго Іерея: то таковый подвергается не только непростительной винѣ, кто бы онъ и гдѣ бы ни былъ; но и отлученъ будетъ отъ Бога, не прощенъ и не разрѣшенъ даже по смерти, какъ святотатецъ и потому достойный

сихъ ради извержению достоинъ. Будиже и о семъ известное объяснения и въ известное утверженіе бысть сіе настоящее синодское писаніе, и дано есть реченнымъ братіямъ нынѣ сущимъ и по семъ будучимъ, и сихъ ради патріаршескому ставропигію сему нашему Успенія и преставленія пресвятыя Бца лежащему близъ предреченной звонницы. Въ лѣто отъ Сотворенія миру ,з. р. а. Іеремиа Мтію Бжіею Архіепп Константинополя Новаго Рима и вселенскій Патріархъ.

изверженія. И такъ да будетъ это поясненіе извѣстно; а для очевиднаго утвержденія да послужитъ настоящая Сvнодская грамота, которая дается упомянутымъ, нынѣшнимъ и въ послѣдствіи времени будущимъ, братіямъ, а чрезъ нихъ и сему нашему патріаршему Ставропигіальному храму Успенія и преставленія пресвятой Богородицы, находящемуся близъ вышеупомянутой колокольни. Въ лѣто отъ сотворенія міра 7101 (1593 отъ Р. Х.). Іеремія, милостію Божіею Архіепископъ Константинополя, Новаго Рима, и Вселенскій Патріархъ.

Греческій подлинникъ въ Архивѣ; а современный переводъ, съ Греческимъ текстомъ, въ «Альбомѣ» Ставропигіальнаго Института, стр. 92.

Списано съ опущеніемъ титловъ.

X.

Грамота Польскаго Короля, Владислава IV, — въ подтвержденіе грамоты Короля Сигизмунда III, данной Львовскому братству на управленіе монастыремъ Св. Онуфрія. 1633 г.

Vladislaus IV. Dei gratia Rex Poloniæ, magnus Dux Lithvaniæ Russiæ Pruss: Maso. Samo: Livon: nec non Svecorum Gotto: Vandalor: hereditarius Rex, electus mag. Dux Moschoviæ etc. Significamus præsentibus literis nostris, quorum interest universis et singulis. Exhibitas nobis esse literas infrascriptas nomine et ex parte Ruthenorum civium Leopolien: manu Serenissimi olim piæ memoriæ Sigismundi III Regis Poloniæ, parentis nostri desideratissimi subscriptas, eiusdemque sigillo communitas, supplicatumque nobis est, ut eas authoritate nostra Regia approbare et

X.

Владиславъ IV, Божіею милостію Король Польскій, Великій Князь Литовскій, Русскій, Прусскій, Мазовецкій, Самогитскій, Лифляндскій, наслѣдственный Король Шведскій, Готскій, Вандальскій и избранный Великій Князь Московскій и проч. Объявляемъ настоящею Нашею грамотою всѣмъ вообще и каждому особо, къ кому сіе относится. Русскіе граждане города Львова представили Намъ отъ себя нижеписанную грамоту, которая подписана рукою пресвѣтлѣйшаго, блаженной памяти, Сигизмунда III, Короля Польскаго, любезнѣйшаго родителя Нашего, съ приложеніемъ его печати, и били Намъ челомъ, чтобы Мы благоволили утвердить ее и укрѣпить Ко-

confirmare dignaremur, quarum tenor talis est—Sigismundus tertius Dei gratia Rex Poloniæ Magnus Dux Lithvaniæ, Russiæ, Prussiæ, Mazoviæ, Samogitiæ Livoniæque, nec non Regni Sueciæ proximus hæres et futurus Rex significamus præsentibus literis quorum interest universis et singulis harum notitiam habituris: supplicatum fuisse nobis nomine Ruthenorum, Civium nostrorum Leopoliensium fraternitatis Assumptionis in cœlos Beatissimæ Virginis Mariæ seniorum Monasterii Sancti Onuphrii ritus Græci, a suis prædecessoribus fundati et dotati, Provisorum et Administratorum, Basiliique Prioris Conventus eiusdem: ut iura et previlegia, instituta, decreta, fundationes, immunitates, prærogativas, prædicto monasterio Sancti Onuphrii, fundationis vulgo Stauropion dictæ, in suburbio Leopolien: sub arce superiori, in platea portis armenici, penes monasterium Armenorum ex una, et penes domum Gregorii Gluszkowic, partibus ex altera

ролевскою Нашею властію. Содержаніе ея слѣдующее: «Сигизмундъ третій, Божіею милостію Король Польскій, Великій Князь Литовскій, Русскій, Прусскій, Мазовецкій, Самогитскій, Лифляндскій, ближайшій наслѣдникъ и будущій Король Государства Шведскаго, объявляемъ настоящею Нашею грамотою всѣмъ вообще и каждому особо, кому о томъ вѣдать надлежитъ. Русскіе Наши Львовскіе граждане, принадлежащіе къ братству Успенія Преблагословенной Дѣвы Маріи, старосты, основаннаго и надѣленнаго фундушемъ отъ ихъ предшественниковъ, монастыря святаго Онуфрія, обряда Греческаго, попечители его и управители, также Игуменъ того монастыря, о. Василій, били Намъ челомъ, чтобы Мы - права и привилегіи, учрежденія, постановленія, фундаціи, свободы и преимущества, относящіяся какимъ-либо образомъ къ помянутому монастырю святаго Онуфрія, называемому обыкновенно, по основанію, Ставропигіею, находящемуся въ предмѣстіи города Львова, подъ верхнимъ замкомъ, на Армянской площади, съ одной стороны близъ Армянскаго монастыря, а съ другой близъ дома Григорія Глушковича, — благоволили утвер-

iacenti, quoquo modo servientes, approbare, ratificare et confirmare, eoque iure privilegium concedere dignaremur. Nos vero, quamvis iam antea ipse felicis Coronationis nostræ, de sententia omnium Regni ordinum, omnia in universum iura, privilegia, decreta et alias quasvis immunitates et prærogativas sœculares et spirituales, cuiuscunque status et conditionis hominum, ita locorum quorumcunque, abunde satis approbaverimus et confirmaverimus; tamen Illustrium Magnificorum Constantini Ducis ab Ostrog Palatini Kiiovien: Marschalci Wolhyniæ, Włodomirienque, nec non Theodori Skumin Palatini Nowogroden: Grodnen: et Olithensis nostrorum Capitaneorum intercessioni eo nomine apud nos factæ, benigne favendo, omnia iura, decreta, instituta, privilegia, ritus, ceremonias, usus, consvetudines, posessiones, fundationes, donationes, inscriptiones, immunitates, libertates, prærogativas quasvis et singulas, tam a Serenissimis decessoribus nostris, quam a quopiam altero, præfato Monasterio Sancti

дить, оградить, укрѣпить и пожаловать о томъ грамоту. Хотя же Мы прежде, при благополучномъ короновании Нашемъ, съ согласія всѣхъ государственныхъ чиновъ, вполнѣ утвердили и укрѣпили всѣ вообще права, привилегіи, постановленія и всѣ вольности и преимущества свѣтскія и духовныя, принадлежащія какъ людямъ всякаго состоянія и званія, такъ и всякимъ мѣстамъ: однако, милостиво преклонясь на принесенное Намъ ходатайство объ этомъ ясно-вельможныхъ, Константина Князя Острожскаго, воеводы Кіевскаго, Маршалка Волынскаго и Владимірскаго, также Өеодора Скумина, Воеводы Новогродскаго, Гродненскаго и Олыцкаго,—Старостъ Нашихъ, Мы признали нужнымъ, по Королевской Нашей власти, оградить и утвердить, особенною, на то данною грамотою, всѣ права, постановленія, учрежденія, привилегіи, обряды, церемоніи, обыкновенія, обычаи, владѣнія, фундуши, дарственныя и другія записи, свободы, вольности и всѣ, вообще и въ частности, преимущества, какъ пресвѣтлѣйшими предшественниками Нашими, такъ и кѣмъ-либо дру-

Onuphrii pro ritu institutisque religionis Græcæ fundato, concessas, inscriptas, factas, datas, adiudicatas, et donatas, continuoque usu et assidua posessione atque consvetudine hucusque retentas, et observatas, nominatim vero privilegium seu Decretum per Heremiam Patriarcham Constantinopolitanum, cui a nobis quoque (in) dominiis nostris omnia pro ritu suo excercendo instituendo concessa fuit potestas, latum, et Sinodo Ruthenica Brestensi comprobatum, vigore cuius decreti, hoc idem Monasterium jure fundationis Stauropion fundatum et dotatum esse, illiusque curam, administrationem, ius patronatum et præsentationem Poponis a Metropolita Kiioviensi ordinati, ad Confratres et seniores fraternitatis suprascriptæ debere spectare et pertinere, declaravit et ordinavit; prout ea omnia in eisdem inscriptionibus, decretis, privilegiis, aliisque omnibus quibusvis literis, monasterio suprascripto Sancti Onuphrii, vel ipsi quoque frater-

гимъ вышесказанному монастырю Святаго Онуфрія, основанному по обряду и постановленіямъ Греческаго исповѣданія, пожалованныя, написанныя, сдѣланныя, данныя, присужденныя, дарованныя, непрерывнымъ обычаемъ и постояннымъ пользованіемъ доселѣ удержанныя и сохраненныя; а въ особенности привилегію или постановленіе, которое сдѣлано Іеремією, Патріархомъ Константинопольскимъ (по предоставленной ему отъ Насъ власти - все устроять и учреждать по своему обряду), и которое утверждено Русскимъ Брестскимъ Соборомъ (въ силу каковаго постановленія, тотъ монастырь, какъ онъ, *Патріархъ*, объявилъ и опредѣлилъ,—по основанію своему, пожалованъ правомъ Ставропигіи и попеченіе объ немъ, управленіе, право покровительства и избраніе священниковъ, рукополагаемыхъ Кіевскимъ митрополитомъ, должно относиться и принадлежать къ братіямъ и старостамъ вышеписаннаго братства);—*утвердить* все такъ, какъ значится въ тѣхъ же записяхъ, постановленіяхъ, привилегіяхъ и во всѣхъ другихъ какихъ-либо грамотахъ, принадлежащихъ вышеписанному монастырю святаго Онуфрія, или самому братству и какъ

nitati servientibus, continentur, ab eisdem administratoribus tenentur, habentur, possidentur et exercentur, non aliter ac si hic omnia et singula in suorum tenore contentorum de verbo ad verbum descripta forent, specialibus nostris literis ad id editis, authoritate nostra Regia, approbandum ratificandum et confirmandum esse duximus; prout præsentibus nostris literis in omnibus illorum punctis, clausulis, articulis et conditionibus, iuribus publicis et ecclesiæ Catholicæ nil derogando, approbamus, ratificamus et confirmamus, eaque omnia vim et robur perpetuæ firmitatis obtinere et habere volumus. Ita ut suprascripta fraternitas vel sui confratres et seniores, prædictum monasterium S. Onuphrii cum omnibus illius fructibus, usibus, fundis, Campis, hortis, ædificiis, pomariis, tum et prato ad paludem Białohosczskie błoto dictam, iacenti, aliisque omnibus et singulis pertinentiis e re et utilitate Monasterii eiusdem, in sua cura, tutela, provisione et administratione habeant,

тѣ же управители содержатъ, имѣютъ, владѣютъ и исполняютъ, и неиначе, какъ бы все это, вообще и въ частности, было вписано здѣсь слово въ слово, по своему содержанію. И настоящею Нашею грамотою Мы *все это* одобряемъ, утверждаемъ и укрѣпляемъ, во всѣхъ пунктахъ, заключеніяхъ, статьяхъ и условіяхъ, ни мало тѣмъ не уменьшая правъ общественныхъ и правъ Каѳолической Церкви, и желаемъ, чтобы все это навсегда сохраняло и имѣло ненарушимую силу, такъ, чтобы вышеписанное братство или братія его и старосты имѣли и сохраняли въ своемъ попеченіи, защитѣ, покровительствѣ и управленіи вышесказанный монастырь святаго Онуфрія, со всѣми его доходами, пользами, фундушами, полями, садами, строеніями, огородами и лугомъ, находящимся у озера, называемаго «Бялогошское болото», и всѣми вообще и въ частности принадлежностями того монастыря, — управляли имъ, распоряжались, а доходы и прибыли только на благочестивыя дѣла и на необходимости монастыря и, живущихъ въ немъ, монаховъ, обращали и издерживали.

gerant, gubernent, administrentque, fructusque et proventus illos non nisi in pios usus necessariaque monasterii ipsius, monachorum in eo degentium, convertant, et expendant. Quoniam vero per fundum monasterii eiusdem canalibus aqua fertur, propter maiorem in eo habitantium commoditatem, liberum usum aquæ eiusdem hactenus quoque consuetum, ipsi monasterio concedimus, adscribimus et attribuimus, harum vigore literarum. In cuius rei fidem evidentiusque testimonium, hasce manu nostra subscriptas, sigillum Regni nostri subappendi mandavimus. Datum Varsaviæ in Conventione Regni generali die decima quinta Mensis Octobris Anno Domini Millesimo Quingentesimo Nonagesimo Secundo, Regni vero Nostri Anno Quinto. Sigismundus Rex — Alber: Sękowski — Cui supplicationi Nos Vladislaus Rex uti iustæ benigne annuendo, præinsertas literas in omnibus earum punctis, clausulis et articulis approbandas et confirmandas duximus, prout quantum de iure est, et usus earum habetur, approbamus et confirmamus per præsentes, decernendo vim et

А какъ иждивеніемъ тогоже монастыря проведена трубами вода, для большаго удобства живущихъ въ немъ; то и Мы, силою сей Нашей грамоты, дозволяемъ, приписываемъ и назначаемъ монастырю свободное употребленіе той воды, какъ было доселѣ. Для большей же вѣрности и очевиднѣйшаго удостовѣренія, подписавши сію грамоту рукою Нашею, государственную Нашу печать приложить къ ней Мы повелѣли. Дана въ Варшавѣ, на главномъ Государственномъ Сеймѣ, мѣсяца Октября, пятнадцатаго дня, въ лѣто Господне тысяча пятьсотъ девяносто второе, правленіяжъ Нашего—въ пятое. Сигизмундъ Король.—Албертъ Сенковскій».—Мы Владиславъ, Король, милостиво внявъ таковому челобитью, какъ справедливому, положили укрѣпить и утвердить, вписанную здѣсь, грамоту, во всѣхъ ея пунктахъ, заключеніяхъ и статьяхъ, и—какъ того требуетъ справедливость и обычай—укрѣпляемъ и утверждаемъ настоящею Нашею грамотою, постановляя, чтобы все это имѣло навсегда ненарушимую силу и крѣ-

robur perpetuæ firmitatis obtinere debere. In cuius rei fidem, præsentes manu nostra subscriptas, sigillo Regni nostri communiri iussimus — Datum Cracoviæ in Conventione generali filicis Coronationis nostræ die Quinta mensis Martii Anno Domini MD.C.XXXIII. Regnorum nostrorum Poloniæ et Sueciæ primo — Vladislaus Rex — Petrus Kronski — Stan: Sierakowski S. R. M.

пость. Въ удостовѣреніе чего, подписавъ настоящую грамоту рукою Нашею, Государственную Нашу печать приложить къ ней Мы повелѣли. Дана въ Краковѣ, на главномъ Сеймѣ, по случаю благополучнаго коронованія Нашего, мѣсяца Марта, пятаго дня, въ лѣто Господне 1633, правленія Нашего Польскаго и Шведскаго—въ первое.— Владиславъ Король.—Петръ Кронскій.—Стан. Сѣраковскій. С. К. В.

Пергаминный подлинникъ въ Архивѣ Ставропигіальнаго Института, № 316

XI.

Грамота Кіевскаго Митрополита, Петра Могилы, благословляющая Львовское братство и утверждающая въ Православіи. 1637 г.

Петръ Могила Млтію Божіею православныи Архіепп҃ъ Митрополитъ Кіевскій галицкій и всеа Росіи, Єзархъ С. Ап҃лкого Константинополского Ѳрону Архимандритъ Монастыра Печерского — Ѡзнамуемо всѣмъ вобецъ и кождому зособна комубы ѡ томъ вѣдати належало, тепе҃ и в потомные часы, и҆ мы будучи бл҃годатію бж҃іею и ласкою ст҃ѣишое столицы ап҃лкой Константинопо҃ское Єзархою вземлѣ Росисте҃ за устною

XI.

Петръ Могила, милостію Божіею православный Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всей Россіи, Экзархъ Святѣйшаго Апостольскаго Константинопольскаго престола, Архимандритъ монастыря Печерскаго. Объявляемъ всѣмъ вообще и каждому особо, кому о томъ вѣдать надлежитъ, нынѣ и въ будущее время,—что мы, благодатію и милостію Божіею, будучи въ землѣ Русской Экзархомъ Святѣйшаго Апостольскаго Константинопольскаго престола, по устной

и листовною прозбою и҆х м҃л. п: п: мещанъ Львъвскихъ братии в святомъ дх҃у при цр҃кви мѣско успенїа пр҃тои бц҃ы в ставропикгией свѧтѣишое ап҃лкое столицы константинопо҃ское знад҃уючи҆сѧ, союзъ и совокупленїе в свѧтомъ духу братства Львъвского, за бл҃гословенїемъ ст҃ѣиши҆ Патриа҃ховъ константинопо҃ски҆ и антецесоровъ нашихъ, православъныхъ Архи҆епиповъ Кїевъскихъ совокупленое благословлѧемъ и по всѣхъ пу҃кта҆ ѡписаныхъ ѡнымъ ѿ свѧтѣйшихъ Патриа҃ховъ Конъстантинопо҃ски҆ такъ енера҃ныхъ ѧко и па҃тикула҃ныхъ апробуемъ и потвержаемъ, то собѣ зоставуючи абы безбл҃венїѧ Архиере҃ского нашо҃ жадны҆ кни҃ друковати вдрукарни бра҃ско҃ Львовъско҃ по҃ небг҃ословенїемъ нашимъ не-

и письменной просьбѣ ихъ милостей, Гг. мѣшанъ Львовскихъ, о святомъ Духѣ братій, состоящихъ при городской церкви Успенія пресвятой Богородицы, Ставропигіи Святѣйшаго Апостольскаго Константинопольскаго престола,—благословляемъ союзъ и соединеніе въ Духѣ святомъ Львовскаго братства, составившееся по благословенію Святѣйшихъ Константинопольскихъ Патріарховъ и предшественниковъ нашихъ, православныхъ архіепископовъ Кіевскихъ, — одобряемъ и утверждаемъ оное во всѣхъ статьяхъ, какъ главныхъ, такъ и частныхъ, изъясненныхъ имъ въ грамотахъ Святѣйшихъ Константинопольскихъ Патріарховъ; а съ своей стороны требуемъ, чтобы братія, безъ нашего архіерейскаго благословенія, не осмѣливались печатать никакихъ книгъ въ Львовской братской типографіи, подъ опасеніемъ нашего же неблагословенія. И мы усердно желаемъ видѣть, чтобы

бажылися. А мы зичимо того усєдно абысмо тое святобливое въ святомъ дхѹ совокѹпленїе ча҃ ѿ часѹ и день ѿ дня впродъ в православной каѳолическо восточно вѣрѣ, потомъ вдобры дѣлехъ а набазей влюбви спонь братерско преѹспѣваючее, и размножаючееся оглядали. Непреминаемо тежъ доложити и ѡвое, ижъ есливы по на настѹпѹючїе архиепископове Кїевъские были ѿстѹпниками ѿ святѣйшого Патриархи Константинопо҃ского послѹшенства. Тєды жадного претєзтѹ правного для сѹкцесїи до того братства Львовъского мѣти немаю, але стѣиший Патриа҃ха Константинопо҃ский, яко належиты пасты самъ пре себе а҃бо през своего ексархѹ владзѹ свою надпреречєннымъ бра҃ствомъ ростягати маетъ. Тое все хотячи трвалое

сіе благочестивое въ Духѣ святомъ соединеніе, прежде всего, съ часу на часъ, со дня на день, преуспѣвало въ православной Каѳолической Восточной вѣрѣ, а потомъ—въ добрыхъ дѣлахъ, и особенно въ взаимной братской любви и—умножалось. Не оставляемъ здѣсь присовокупить и то, что, если бы преемники наши, архіепископы Кіевскіе, отступились отъ послушанія Святѣйшему Константинопольскому Патріарху; то таковые не должны имѣть никакого законнаго предлога къ наслѣдованію правъ въ томъ Львовскомъ братствѣ, но только Святѣйшій Константинопольскій Патріархъ, какъ надлежащій Пастырь, будетъ распространять свою власть надъ упомянутымъ братствомъ, самъ ли по себѣ, или чрезъ своего Экзарха. Желая, чтобы все это оставалось навсегда твердымъ и ненарушимымъ, мы,

и ненарушоное вѣчнымы часы мѣти и при печати нашой митрополитанской подъписуемъся рукою власною. Писанъ у Ва҇шавѣ дня ѳ҃і мца Февраля року а. х. л. з. Петръ Могила Ах҇їеппъ Митрополи҇т Кїевскій гали҇цкій и всея Росіи Ез҇ха Ст҇ѣишагω Ѳрону Ап҇тлкого Ко҇ста҇тинопо҇скаго Ах҇їмандри҇т Пече҇скій рукою вла҇ною.

при печати митрополичьей, подписываемся собственноручно. Писано въ Варшавѣ, 19 Февраля, 1637 года. Петръ Могила, Архіепископъ, Митрополитъ Кіевскій, Галицкій и всей Россіи, Экзархъ Святѣйшаго Апостольскаго Константинопольскаго престола, Архимандритъ Печерскій, собственноручно.

Подлинникъ на пергаминѣ въ Львовскомъ Ставропигіальномъ *Архивѣ*, № 398.

XII.

СПИСОКЪ

***замѣчательнѣйшихъ лицъ, вписавшихся въ книгу Львовскаго братства, со времени основанія сего братства Антіохійскимъ Патріархомъ, Іоакимомъ,* въ 1586 году.**

ОСНОВАТЕЛИ:

Стефанъ Мороховски́
Алеѯе́ Малечки́
Ѳома Іоановичь Бабичь
Дїмитріє Деми́довичь Красо́вски́
Дорофе́ Саприка
Василе́ Теневичь Кгдешицки́
Кѡнстантин Корніактов (*)
Іѡаннъ Деѡмидовичь Красовски́
Лꙋка Григѡревичь Гꙋба
Манолисъ Арфанисъ Маринетов
Юре́ Кѡзмичь Рогатинецъ
Іѡаннъ Кѡзмичь Рогатинецъ
Іѡаннъ Зеньковичь
Іѡаннъ Брꙋханьски́

(*) О знаменитомъ мужѣ, Константинѣ Корніактѣ, смотр. «Хронику Города Львова» 1844 г. стр. 183 и 192.

1595 года Адамъ Кнѧзъ Вишновецкій рꙋкою властною.
Кирылъ Рꙋжынскіи власна рꙋка
А. Бережецки рꙋкою власною
1600 — Романъ Рꙋжынскій власною рꙋкою
Адамъ Рꙋжынскіи рукою властною
1601 — Татиѧна Малинскаѧ
1603 — Лаврентіи Древинскій
1612 (зрк) Нестор Урѣкке великый двоpни земли Молдавско
1630 — Дона Анна Могилянка
1634 — Adam z Brusiłowa Kisiel Pod...... Starosta Nosowski
Paweł Tetera Brasław. Nizyn. Starosta
Michał Krosnowicz Podsędek Z. Prz. Sekretarz J. K. M.
Ілиѧ Добраньски власною рꙋкою
1649 — Трохимъ Иоанъ Карницкий
Стефанъ Несторовичь Красовскій
1661 — Алеѯандер Балабанъ
1662 — Іωанъ Выговскій воевода и Енерал земли Киевско
Чегиринский Староста
Григорій Лесницкий Судиѧ Его Королевское
Мти воиска Запорозкого енералний
1666 — Jan Mazaraki — Григори Василевичъ — Іѧковъ
Павловичь — Alexander Szumlanski —
до Кипрnанъ Кисельницкий — Piotr Korty — Mikołay
Krasowski.

1698 года Piotr Semianowicz—Stefan Łaskowski—Jerzy Korendowic Regent Ksiąg Kamienieckich. Ing. Ziemie Lwowskiey—Jan Michalewicz—Roman Janowic Andrzey Krassowski—Jakob Chalepinski Zwinogrodski i Zwoleński Starosta—

Въ 18 Столѣтіи.

Stefan Lawryszewicz — Semion Starodub — Jakob Rusianowicz — Jan Czesnikowski — Jerzy Eliaszewicz — Paweł Pomłynowski S. W. L. Demetrius Nicolaus Deyma — Nicolaus Michalewicz—J. Miedziuchowski—Irzy Koci — Michał Laskowski—A. Dziokowski—Jan Zotowicz—Bazyli z Unihowa Ustrzycki Stolnik ziemi Przemyskiey—Bazyli Turkuł Starosta Czernieiowski—Andrzey Balicki Vicesgerent Grodzki Bełski—E. Bałaszowa—Stefan Terlecki — Jakob Gawendowicz — Michał Słoński Vicesgerent Grodzki Łukomski—Christophorus Deyma Notarius Aplicus—Eliasz Turkuł Pułkownik J. K. Mosci—Joachim Grzegorz Turkuł Stolnik Czerniechowski—Antoni Deyma Sekretarz J. K. Mosci—Paweł Wołkowicz—Joannes Popiel Venator Latyczoviensis—Jan Papara Czesnik Dobrzyński—Konstanty Papara Stolnik ziemie Dobrzyńskiey — Jan Horodyski Wicesgerent Grodzki Przemyski – Stefan Kulczycki—Jozef Korczyński—J. Sobolewski L. P.—Gr. Srokowski—Bazyli Ilaszewicz—Theodorus Dobrowlański S. S—Jan Filipowicz—Konstanty Pohorecki—Bazyli Horoszko—Alexander Starzewski—Piotr z Horodyscza Horodyski S. G. Przemyski—Jakob Arfinski Adwokat—Michael Garbaczewski—Gregorius Uranowicz Adj: Cæsareo Regii Fisci — Jakob Bereznicki — Theodorus Filamonowicz Kassier—Paweł Urmowski—E Bielawski—Lucas Białostocki—A. Pohorecki—Jan Łucki Pisarz ziemski Przemyski—Joannes Popiel—Jan Anastazy Manowarda—Mikołay Szeptycki—Michał z Ternawy Dwernicki Podstoli Ciechanowski – Jan Baczyński Konsyliarz — Bazyli Berynda Czaykowski Detaxator Cyrkułu Złoczowskiego—Eustachius de Baturyn Witawicki — Jan Zarzycki Adwokat — Jerzy de Manowarda—Grzegorz Jarębkiewicz—A. K. Wysoczański—Stefan Horodyski – Stefan de Zawałkiewicz—Bazyli Komarnicki R. M. Z. P.—Nicolaus Litwinowicz—Grzegorz z Jawory na Turce Jaworski Les: Krol: Tryb. Apell: Konsyliarz—i t: d:

XIII.

Грамота Короля Польскаго, Сигизмунда I, освобождающая Львовскій Онуфріевскій монастырь отъ взноса одной части денежной платы за садъ, тому монастырю принадлежащій. 1522 г.

In nomine Domini Amen —Ad perpetuam rei memoriam. Nos Sigismundus dei gratia Rex Polonie magnus dux Lithuanie nec non terra: Cracouie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiauie, Russie, Prusie, ac Culmen. Elbingen et Pomeranie etc. dominus et heres, significamus tenore presentium uniuersis et singulis presentibus et futuris harum noticiam habituris. Quia ad intercessionem preclari Constantini Iwanowicz Ducis Ostruien: Palatini Trocen: et exercituum magni ducatus nostri Lithuanie Capitanei generalis, ac Wynycen. et Braczlauien. Capitanei sincere no-

XIII.

Во имя Господне—аминь Для вѣчной памяти. Мы Сигизмундъ, милостію Божіею Король Польскій, великій Князь Литовскій, также Краковскій, Сандомирскій, Сирадскій, Ленчицкій, Кузвскій, Русскій, Прусскій, Кульмскій, Ельбингенскій и Померанскій и проч. Государь и Наслѣдникъ, объявляемъ настоящею Нашею грамотою всѣмъ вообще и каждому особо, кому о семъ, нынѣ и въ будущія времена, вѣдать надлежитъ. Ясно-вельможный Константинъ Ивановичъ, Князь Острожскій, воевода Троцкій, главный начальникъ войскъ въ Нашемъ великомъ Княжествѣ Литовскомъ, Винницкій и Брацлавскій

bis dilecti. pro monachis ritus Greci in suburbio civitatis nostre Leopolien. in monasterio Sancti Onufrii degentibus, apud nos factam, volentesque eor.. inopiam munificentia nostra releuare, eosque ad exorandum dominum Deum pro nostra successorumque nostrorum incolumitate propensiores reddere, ipsis, de censu viginti quatuor grossorum, quem ad castrum nostrum Leopolien. de suo quodam pomario siue horto, quotannis soluere sunt astricti, unum fertonem seu duodecim grossos euiterne remisimus, ac eum ipsum censum ad duodecim duntaxat grossos reduximus, et moderati sumus, remittimusque harum serie liter: ac statuimus, decernimus, et ordinamus quod monachi predicti moderni et pro tempore existen:, ratione prefati census, non plus quam unum fertonem soluere ex prenominato horto seu pomario suo ad castrum nostrum Leopolien: teneantur, et ad maiorem solutionem per Capitaneos eiusdem castri et eorum Officiales arctari non debeant nec possint, volumus et mandamus, ut in hac moderatione conseruentur perpetuis temporibus et in euum.

Староста, искренно Намъ любезный, ходатайствовалъ предъ Нами о монахахъ Греческаго обряда, живущихъ въ предмѣстіи города Нашего Львова, въ монастырѣ Святаго Онуфрія. И Мы, желая облегчить ихъ бѣдность и обязать ихъ къ усерднѣйшему моленію о благосостояніи Нашемъ и Нашихъ наслѣдниковъ, уволили ихъ отъ взноса одной половины, то есть двѣнадцати грошей изъ суммы двадцати четырехъ грошей, которую они должны были ежегодно вносить въ Нашъ Львовскій замокъ за одинъ свой садъ, и этотъ взносъ ограничили только двѣнадцатью грошами; и настоящею Нашею грамотою опредѣляемъ, постановляемъ и повелѣваемъ, чтобы вышеупомянутые монахи, какъ нынѣшніе, такъ и въ послѣдствіи времени будущіе, за свой садъ вносили въ Нашъ Львовскій замокъ не болѣе одной половины вышесказанной суммы, и старосты того замка и ихъ чиновники не должны и не могутъ понуждать къ большему взносу: Мы желаемъ и повелѣваемъ, чтобы таковое ограниченіе было сохраняемо

In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Act: et dat: Vilne feria quinta proxima ante festum Sancte Margarethe Anno Domini Millesimo quingentesimo vigesimo secundo Regni nostri sextodecimo.

(Sequuntur nomina D. D. Dignitariorum, quibus præsentibus hæ litteræ sunt datæ).

навсегда. Въ удостовѣреніе о семъ къ настоящей грамотѣ привѣшена Наша печать. Производилось и дано въ Вильнѣ, въ Пятницу предъ праздникомъ святой Маргариты, въ лѣто Господне 1522-е царствованія Нашего въ 16-е.

(Слѣдуютъ имена Гг. Сановниковъ, въ присутствіи коихъ дана сія грамота).

Грамота сія, какъ и слѣдующая, имѣютъ висячую печать; обѣ писаны на пергаминѣ и подлинныя хранятся въ Архивѣ Львовскаго Ставропигіальнаго Института *подъ №№* 310 и 311.

XIV.

Другая грамота Короля Сигизмунда I, совершенно освобождающая Львовскій Онуфріевскій монастырь отъ взноса денегъ за монастырскій садъ. 1524 г.

In nomine Domini Amen—Ad perpetuam rei momoriam. Nos Sigismundus Dei gracia Rex Polonie magnus Dux Lituanie, nec non terrarum Cracovie, Sandomirie, Siradie, Lancicie, Cuiavie, Russie Prussie ac Culmen. Elbingen. Pomeranieque etc: dominus et heres. Significamus tenore presentium quibus expedit universis presentibus et futuris harum noticiam habituris, quia licet als Vilne feria quinta proxima ante festum Sancte Margarethe virginis et martiris anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo regni avtem nostri sexdecimo, ad intercessionem Illustr. Domini Constantini Iwanowicz ducis Ostrovien: Palatini Trocen: magni ducatus nostri Lithuanie summi Campiductoris Vynnicen:

XIV.

Во имя Господне—аминь. Для вѣчной памяти. Мы Сигизмундъ, милостію Божіею Король Польскій, великій Князь Литовскій, также Краковскій, Сандомирскій, Сирадскій, Ленчицкій, Куявскій, Русскій, Прусскій, Кульмскій, Ельбингенскій и Померанскій и проч. Государь и наслѣдникъ. Объявляемъ настоящею Нашею грамотою всѣмъ вообще и каждому особо, кому о томъ, нынѣ и въ будущія времена, вѣдать надлежитъ. Ясновельможный Константинъ Ивановичъ, Князь Острожскій, воевода Троцкій, главный начальникъ войскъ въ великомъ княжествѣ Нашемъ Литов-

et Braczlavien: Capitanei, nobis sincere dilecti pro monachis ritus Greci in anteurbio civitatis nostre Leopolien: in monasterio sancti Onufrii degentibus apud nos factam, ipsis monachis de censu viginti quatuor grossorum, quem ad castrum nostrum Leopoliense de suo quodam pomario siue horto quotanis soluere fuerint astricti, unum fertonem seu duodecim grossos euiterne remisimus, ac eundem censum ad duodecim grossos reduximus; tamen hic nobis feliciter agentibus, ad eiusdem Illustris domini ducis Constantini Iwanowycz Palatini Trocen: etc. petitionem pro memoratis monachis ritus Greci circa monasterij predicti Sancti Onufrii iterum ad nos factam, residuum census predicti vdzt *(videlicet)* duodecim grossos reliquos de prefato horto seu pomario de quo eum ipsum censum nobis vel Capitaneo nostro Leopolien: ut prefertur soluere tenebantur, inopiam eorumdem monachorum releuantes

скомъ, Староста Винницкій и Брацлавскій, искренно Намъ любезный, ходатайствовалъ предъ Нами о монахахъ Греческаго обряда, живущихъ въ предмѣстіи города Львова, въ монастырѣ Св. Онуфрія; и— Мы, въ Вильнѣ, предъ праздникомъ святой Маргариты дѣвы и мученицы, въ лѣто Господне тысяча пятьсотъ двадцать второе, царствованія же Нашего въ шестьнадцатое, навсегда освободили тѣхъ монаховъ отъ платежа одной части, то есть двѣнадцати грошей, изъ суммы двадцати четырехъ грошей, которую они обязаны были ежегодно вносить въ нашъ Львовскій замокъ за свой садъ, и этотъ взносъ ограничили двѣнадцатью грошами. Теперь же въ благополучное Наше здѣсь пребываніе, по учиненному предъ Нами ходатайству тогоже Ясно-вельможнаго Князя Константина Ивановича, воеводы Троцкаго и проч., о тѣхъ же монахахъ Греческаго обряда, живущихъ въ вышесказанномъ монастырѣ Св. Онуфрія, остальную часть упомянутаго взноса, то есть остальные двѣнадцать грошей за этотъ садъ, которые они, какъ выше сказано, должны были уплачивать Нашему Львовскому Старостѣ, въ облегченіе бѣдности тѣхъ же монаховъ,

remisimus et condonavimus, remittimusque et condonamus, nec non eos ipsos monachos ratione horti seu pomarii eorum predicti, quo eo uberius ac propensius curis secularibus eruti, dominum Deum pro nostra successorumque nostrorum incolumitate exorent, a solutione istius census in toto eximimus, liberamus excipimus et absoluimus temporibus perpetuis harum serie literarum. Quare libi Magnifico Stanislao de Chodecz Regni Nri Marsalco et Capitaneo Leopolien: ceterisque Capit: Leopolien: pro tempore existen: committimus presentibus et mandamus, omnimo habere volentes ut deinceps censum illum de prefato horto seu pomario per monachos Sancti Onufrii ad Castrum Leopolien: solui consuetum et debitum nullo pacto vel ratione repetatis, ac neque recipiatis, quin ipsos monachos in hac donatione nostra conseruetis et conseruari curetis perpetuis temporibus et in euum. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est subappensum. Act: in Civitate nostra Leopolien: feria tertia festi Sancti Luce ewangeliste Anno

Мы оставили и подарили, оставляемъ и даримъ, и монаховъ въ отношеніи къ ихъ саду,—чтобы они, свободные отъ мірскихъ заботъ, чаще и усерднѣе молили Господа Бога о благосостояніи Нашемъ и Нашихъ наслѣдниковъ, — отъ платежа таковой подати настоящею Нашею грамотою совершенно освобождаемъ, увольняемъ, исключаемъ и разрѣшаемъ на всегдашнія времена. Почему тебѣ, вельможному Станиславу Ходецкому, Королевства Нашего Маршалку и Старостѣ Львовскому, и прочимъ, какіе будутъ, Старостамъ Львовскимъ, настоящею грамотою поручаемъ и повелѣваемъ, чтобы вы, въ исполненіе Нашей воли, тѣхъ денегъ, которыя монахи Святаго Онуфрія, обыкновенно, должны были вносить за упомянутый садъ свой въ Нашъ Львовскій замокъ, никакъ отъ нихъ не требовали и не принимали, но на всѣ времена и навсегда при тѣхъ монахахъ сохранили и старались сохранить сей Нашъ даръ. Въ удостовѣреніе о семъ къ настоящей грамотѣ привѣшена Наша печать. Производилось въ городѣ

Domini Mellesimo quingentesimo vigesimo quarto, regni vero nostri anno decimo octavo,

(Sequuntur nomina D. D. Dignitariorum, quibus præsentibus hæ litteræ sunt datæ).

Нашемъ Львовѣ, въ среду, въ праздникъ Святаго Луки Евангелиста, въ лѣто Господне 1524-е, царствованія Нашего въ 18-е.

(Слѣдуютъ имена Гг. Сановниковъ, въ присутствіи коихъ дана сія грамота).

ОТДѢЛЪ ВТОРОЙ.

АКТЫ

ОБЪ УСТРОЙСТВѢ ПОМѢЩИЧЬИХЪ ИМѢНІЙ ЮГОЗАПАДНОЙ РОССІИ ВЪ XVI ВѢКѢ.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Цензурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Кіевъ, 12 сентября 1851 года.

Ценсоръ *А. Крыловъ.*

Ценсоръ *Д. Мацкевичъ.*

I.

Опись имѣнія Заборольскаго [1]) *1566 августа 29.*

Ре́стрь списанıа двора заборолсков будованıа домов свет лиць комор подъклетовъ и ганков стаен ѿболонъ пече́и коминов столов и што у коморох скрынь судов у пивницы лазни ѿ мала до велика такъ же у гумни збожа ѡзимог жита ıачменю ѡвса встозех и на поли нежатого ıари ва такь же ѿ мала до велика надворцы хоромъ ставов саду ѡгородов и люде тıагълыхъ и повинностей служьбь их ѡгородников кгрунътов посеножатеи гаев дубровь зарослé и всıакихъ пожитков малыхь и великихъ ку тому имению двору заборолскому прислухаючих: Напервей двор заборолский будованıа уехавши у двор сторона по правой руцы ѿ ставу дош при земли светлица двери на зави-

Опись двора Заборольскаго, строеній, домовъ, свѣтлицъ, кладовыхъ, подклѣтей и крылецъ, конюшень, оконныхъ стеколъ, печей, каминовъ, столовъ и всего, что находится въ кладовыхъ, сундуковъ, посуды въ пивницѣ, бани, отъ мала до велика; также на гумнѣ: хлѣба озимаго, ржи, ячменя, овса въ стогахъ и яроваго хлѣба нежатаго, отъ мала до велика; въ господскомъ дворѣ: домовъ, прудовъ, сада, огородовъ и людей тяглыхъ съ ихъ повинностями и работами, огородниковъ, земель, полей, сѣнокосовъ, лѣсовъ, дубравъ,

сах вне ѡкон три зоболонами склꙗными у волове лав
вколо три стол флꙗдровыи печ поливанаꙗ зеленаꙗ стое
светлицы комора вне двери назависах и защепками сени
стоег светлицы двери на зависах и западнею ѡкон три зо-
болонами склꙗными у волове у третег ѡконца нет комины
два мурованых до свелицъ, стых же сене на противку свет-
личка двери двое на зависах стол липовыи зногами лавка пе-
редь столомъ лав вколо чотыри ѡкон три зоболонами ветх-
хими дерꙗвыми печ поливаныи зеленыи збитыи дерꙗвыи ко-
минок подле печи мурованыи стое светлички комора двери на
зависех ѡкон две заболонами склꙗными ветхими дерꙗвы-
ми. Ворота сприеду ѿ лужка уезьные целы над вороты
кганок на нем ѡкон и ѡболон склꙗных нет у того кганку двери

зарослей и всякаго имущества, малаго и великаго, принадлежаща-
го ко двору Заборольскому.

Вопервыхъ, дворъ Заборольскій. Въ немъ строеніе: когда въѣ-
дешь въ дворъ, то на правой сторонѣ отъ пруда находится домъ въ
уровень съ землею, а въ немъ свѣтлица, двѣри на завѣсахъ; въ свѣт-
лицѣ три окна со стеклами, вправленными въ олово, вокругъ свѣт-
лицы три скамьи, столъ разноцвѣтный, печь муравленая зеленая.
Изъ этой свѣтлицы входъ въ кладовую, въ которой двери на завѣ-
сахъ съ крючками, сѣни. Изъ той же свѣтлицы входъ въ другую
свѣтлицу, въ которой двери на завѣсахъ и съ западнею, три окна
со стеклами, вправленными въ олово, въ третьемъ окнѣ нѣтъ став-
ня, два камина изъ кирпича. Изъ тѣхъ же сѣней входъ въ про-
тивуположную свѣтличку, въ которой двое дверей на завѣсахъ, столъ
липовый на ножкахъ, скамья предъ столомъ, четыре скамьи вокругъ,
три окна съ ветхими деревянными заслонами, печка муравленая зе-

на завиcах й зацıепьками двѣма. По ливȣ́ рȣцы сторона сени при земли двери на зависах ѡкон три ѡболона ѡдна половица склıаное комин мȣрованы́ стых же сени́ ȣсъход на ворота на кганок на ȣсходе двери й зацıепкою. Стых же сени́ пивница двери на зависах изъ зацıепкою у пивницы бочки дви пивных а два побарики. Стых же сени́ светлчка двери двое на зависахъ ȣвонъ западнıа ѡкон три зоболонами склıаными у волове стол дȣбовы́ зногами лав вколо чотыри печ поливанаıа зеленаıа подле печи комин мȣрованы́ локо дȣбовое стое светлчки комирка лав дви ѡкон дви ѡболона склıанаıа ѡдна нецыла. Стое коморы комирка потребънаıа комин мȣрованы́ стое коморы светлчка двери на зависах лав чотыры комин мȣрованы́ и печ поливанаıа зе-

ленaя, разбитая, дыравая, подлѣ печки камелёкъ каменный. Изъ этой свѣтлички входъ въ кладовую, въ которой двери на завѣсахъ, два окна со стеклами, ветхими, дыравыми. Въѣздные ворота, обращенные къ Луцкой дорогѣ, цѣлы; надъ воротами галлерея, въ которой 8 оконъ, стеколъ оконныхъ нѣтъ. Въ этой галлереѣ двери на завѣсахъ съ двумя крючками. На лѣвой сторонѣ, сѣни въуровень съ землею, двери на завѣсахъ, три окна, одна половина оконнаго стекла, каминъ каменный. Изъ этихъ сѣней лѣстница на ворота въ галлерею, на лѣстницѣ двери съ крючкомъ. Изъ тѣхъ же сѣней входъ въ пивницу, двери на завѣсахъ съ крючкомъ, въ пивницѣ двѣ пивныя бочки и два полуведра. Изъ тѣхъ же сѣней входъ въ свѣтличку, двое дверей на завѣсахъ, однѣ изъ нихъ съ западнею, три окна съ оконными стеклами, вправленными въ олово, столъ дубовый на ножкахъ, вокругъ четыре скамьи, печь муравленая зеленая, подлѣ печи камелёкъ каменный, кроватъ дубовая.. Изъ этой

ленаꙗ ѡкⷪ҇ дви малыⷯ беⷥ ѡболонⷪ҇. Стое свѣлѣки сѣцы здко-
ими двѣми на зависаⷯ стое сѣцы сеⷩ переⷣ гридꙋню двери на
завесоⷯ изъ западнею стое сѣцы клѣка двери на зависаⷯ.
Стыⷯ же сенецъ гриⷣнꙗ внѣ стоⷧ дꙋбовыⷯ лаⷡ вколо чотыри
двери беⷥ завесоⷨ и беⷥ защепоⷨ станꙗ ворота изъ защепъ-
кою внѣ драбиⷩ чотыре и жолобы чотыри надвороты
стаѣнными кганочоⷨ беⷥ дверей. Сторона третꙗꙗ ѿ села ѿ
запꙋстꙋ на рогꙋ кганоⷨ подле того кгакꙋ сѣца двери на
завесаⷯ и защепкою внѣ комиⷩ мꙋрованыⷯ лѡко дꙋбовое
стыⷯ сенецъ свѣлѣка двери двоⷨ на зависаⷯ и защѣками ѡкоⷩ
три ѡболоⷩ склѧныⷯ ꙋколове вѣхихъ беⷥ ѡконецъ дви лаⷡ
вколо чотыри пеⷱ поливанаꙗ зеленаꙗ цѣлою поло-
жона. Стое свѣлѣки сѣца двери наⷣвоⷪ на зависаⷯ и защѣ-

свѣтлички входъ въ маленькую кладовую, въ которой двѣ скамьи, два окна, одно оконное стекло разбитое. Изъ этой кладовой ходъ въ свѣтличку, въ которой двери на завѣсахъ, четыре скамьи, каминъ изъ кирпича и печь муравленая зеленая, два малыя окна безъ стеколъ. Изъ этой свѣтлички входъ въ сѣни, въ которыхъ двое дверей на завѣсахъ, изъ этихъ сѣней входъ въ сѣни предъ гриднею, двери на завѣсахъ съ западнею. Изъ этихъ сѣней входъ въ клѣть, двери на завѣсахъ; изъ тѣхъ же сѣней входъ въ гридню, въ которой столъ дубовый, вокругъ четыре скамьи, двери безъ завѣсъ и безъ крючьевъ. Конюшня, въ которой ворота съ крючкомъ, четыре решетки и столько же яслей; надъ воротами конюшни — навѣсъ безъ дверей. Съ третьей стороны, обращенной къ селу, близъ зарослн, крыльцо, подлѣ того крыльца сѣни, въ которыхъ двери на завѣсахъ съ крючкомъ, каминъ изъ кирпича, кровать дубовая; изъ этихъ сѣней входъ въ свѣтличку, въ которой двое дверей на завѣсахъ съ

кою комины два мꙋрованых ѡдин зепсованы́ стых сенецъ комо́ка потребная. Ѡтых же сенецъ на противкꙋ свѣтлека вне́ двери на зависа́ и защепкою ла́ вколо чотыри ѡко́ три ѡболона ѡдна ветхая за́ стое́ свѣтлеки сѣ́ца двери двое на завеса́ ѡдны и защепкою комин мꙋрованы́ подле тое́ сѣ́ки коморка, двери на зависа́ комин мꙋрованы́ злы́ по́ле тое́ комо́ки грйдня зъ сѣ́ми на противкꙋ и сѣ́це́ комо́ка в тых ничо́ нетъ. Кꙋхня вне́ двери на зависо́ и защепкою комин глиною облепле́ и го́нь скꙋхни комо́ка вне́ ви́ки желѣ́зные три ро́ны три коте́ ѡде́ игоршчо́ медены а возо́ по́ле кꙋхни кола ѡкованые: Посере́ двора до́ велики́ сѣ́ великая двери двое на зависо́ ѡко́ семъ ꙋ чоторе́ ѡко́ по по́ ѡболоны склянное а пятая цы-

крючьями, три окна, въ которыхъ два оконныя стекла ветхія, вправленныя въ олово, безъ ставней, вокругъ четыре скамьи, зеленая муравленая печь, выложенная кирпичемъ. Изъ этой свѣтлички входъ въ сѣни, въ которыхъ двери на дворъ на завѣсахъ съ крючкомъ, два камина изъ кирпича, изъ которыхъ одинъ разбитый. Изъ этихъ же сѣней входъ въ свѣтличку на противуположной сторонѣ; въ свѣтличкѣ двери на завѣсахъ съ крючкомъ, вокругъ четыре скамьи, три окна, одно оконное стекло ветхое. Изъ этой же свѣтлички входъ въ сѣни, въ которыхъ двое дверей на завѣсахъ, одни изъ нихъ съ крючкомъ, каминъ изъ кирпича. Подлѣ этихъ сѣней — кладовая, въ которой двери на завѣсахъ и каминъ разбитый: подлѣ этой кладовой — гридня съ сѣнями на противуположной сторонѣ, изъ этихъ сѣней входъ въ кладовую; въ нихъ ничего нѣтъ. Кухня, въ которой двери на завѣсахъ съ крючкомъ, каминъ обмазанный глиною и очагъ. Изъ кухни входъ въ кладовую, въ которой три желѣзныя вилки, три рож-

лаꙗ а дви ѡкне бе ѡболонъ комины два мȣрованы до пече сты же сени свелица двери на зависо вне ѡко чотыри зоболонами склѧными вехими ȣ чевето ѡкоца не сто дȣбовы зногами ла вколо чотыри пе поливанаꙗ зеленаꙗ целою положона сто свелицы комора двери на висо и закомъ нȣтрены вне коми мȣрованы сто коморы комока потребнаꙗ вто же коморе скрыніꙗ зеленаꙗ а ребаꙗ незакнены ѡкованы вни листо и рестро стары непотребъны немало скрыки москоскиe две ѡкованы незамъкненые старые ȣ воно рестро и листо такъ же непотребъны немало а вдрȣго макȣ спо сита скрыніꙗ билаꙗ стараꙗ ѡкована незакнена вне ничо не сȣмы военые юхты чивоные, вни кгрото дрецовы

на, одинъ котелъ, горшокъ мѣдный одинъ. Подлѣ кухни небольшой возъ съ колесами, окованными желѣзомъ. На срединѣ двора домъ великій, а въ немъ большія сѣни, въ которыхъ двое дверей на завѣсахъ, оконъ семь, въ четырехъ изъ нихъ по половинѣ оконныхъ стеколъ, а пятое оконное стекло цѣло, два окна безъ стеколъ, два камина изъ кирпича. Изъ тѣхъ же сѣней входъ въ свѣтлицу, въ которой двери на завѣсахъ, четыре окна въ ветхими оконными стеклами, въ четвертомъ окнѣ ставня нѣтъ; столъ дубовый на ножкахъ, вокругъ четыре скамьи, печь муравленая зеленая, выложенная кирпичемъ; изъ этой свѣтлицы ходъ въ кладовую; въ которой двери на завѣсахъ съ внутреннимъ замкомъ, каминъ изъ кирпича. Въ этой же кладовой сундуки зеленый и пестрый, окованные, незамкнутые, въ которыхъ немало старыхъ, ненужныхъ листовъ и реестровъ; два старые московскіе сундучка, окованные, незамкнутые, въ одномъ изъ нихъ ненужныхъ реестровъ и листовъ также немало, а въ другомъ съ пол-

семъ сумки малые ветхие пудро флящское ѡковано желизомъ билымъ внемъ нить ничого. З другое коморы до тоей до захованя знесено скрыня билая старая ѡкована незамкнена внеи ничого нет скрыня чорная ѡкована незамкнена жъ внеи ничего нет скрыня билая старая ѡкована жъ безъ века тарчи стрыфастые три: ѡбразцы малеваные невеликие чотыри За стых же сеней на противку светлица внеи двери назавесахъ ѡконъ три ѡболоны шкляные ветхие две лавъ вколо чотыри печъ поливаная зеленая. З тое светлицы комора внеи двери назависахъ зъ замкомъ нутрьнимъ коминъ муровань. Засъ стых же сеней вуходъ на сини на веходе двери назависахъ на кганку столы ветхие три лавокъ перед столы три подле тое светлицы втылe коморка внеи двери на зависохъ у того дому ѡко-

сита маку. Бѣлый старый сундукъ, окованный, незамкнутый, въ немъ нѣтъ ничего. Военная сума изъ красной юфти, въ ней семь желѣзныхъ копій къ древкамъ, малая сумка ветхая, погребецъ для графиновъ, окованный бѣлымъ желѣзомъ, въ немъ ничего нѣтъ. Въ эту же кладовую перенесены изъ другой кладовой на сохраненіе слѣдующія вещи: старый бѣлый сундукъ окованный, незамкнутый, въ немъ ничего нѣтъ; сундукъ черный окованный, незамкнутый же, въ немъ ничего нѣтъ, сундукъ бѣлый старый, окованный, безъ крышки, три полосатые щита, четыре небольшіе рисованные образа. Изъ тѣхъ же сеней, на противуположной сторонѣ, входъ въ свѣтлицу; въ ней двери на завѣсахъ, три окна съ двумя ветхими стеклами, вокругъ четыре скамьи, печь муравленая зеленая. Изъ этой свѣтлицы входъ въ кладовую, въ которой двери на завѣсахъ съ внутреннимъ замкомъ, каминъ изъ кирпича. Изъ тѣхъ же сеней лѣстница на верхъ сѣней, на лѣстницѣ двери на завѣсахъ, на крыльцѣ

ницъ до ѡкоⷩ҇ здвора затвористыⷯ на завесаⷯ семъ сто-
рона двора ѿ стаⷡꙋ и ѿ запꙋстꙋ ѡстрогоⷨ ѡстрожона
лазнѧ наⷣ ставомъ ꙋ садꙋ вне́ ѡкно зоболоною склѧною
двери на зависоⷯ лаⷡ҇ три. Череⷥ сеⷩ҇цы до стаⷡꙋ двери дво́
на зависаⷯ на противкꙋ комоⷬ҇ка двери на зависоⷯ беⷥ печи
комины два мꙋрованыⷯ збитыⷯ дирѧвые дворецъ неѡго-
рожоⷩ. На двоⷬ҇цы гриⷣнѧ немалаѧ вне́ стоⷧ҇ лаⷡ҇ вколо
чотыри сени втыⷯ же сенѧⷯ вкоⷩ҇цꙋ комоⷬ҇ки две здоⷭ҇чокъ
перечиненые таⷨ никого и ничого неⷮ. Сыⷬ҇ница на сохаⷯ
плетенаѧ вне́ нѣⷮ ничого ѡборы на быⷣло схворостꙋ пле-
теные две вниⷯ ничого нѣтъ свине́ двадцатеро ѡдно а
малыⷯ поросѧⷮ шестеро гꙋсе́ двадцатеро ѡдно куⷬ сорокъ.
Броваⷬ неподалекꙋ двоⷬ҇ца внеⷨ котеⷧ пивны́ немалы́ кади

три ветхіе стола, три скамьи предъ столами, подлѣ свѣтлицы, сзади, кладовая, въ ней двери на завѣсахъ. У этого дома семь ставней, затворяющихся со двора, на завѣсахъ. Дворъ со стороны пруда и дикаго лѣса огороженъ острогомъ. Надъ прудомъ въ саду баня въ ней окно съ однимъ стекломъ, двери на завѣсахъ, три скамьи. Чрезъ сѣни ходъ къ пруду, двое дверей на завѣсахъ; на противуположной сторонѣ — кладовая, въ ней двери на завѣсахъ, печки нѣтъ, два камина изъ кирпича, разбитые, дыравые, господскій дворъ не огороженъ. На дворѣ гридня немалая, въ ней столъ, вокругъ четыре скамьи; сени, а въ нихъ въ углу два чуланчика, сбитые изъ досокъ; здѣсь никого и ничего нѣтъ Сырня плетеная на сошкахъ, въ ней ничего нѣтъ, два хлева, плетеные изъ хвороста, въ нихъ ничего нѣтъ. Двадцать одна свинья, шесть поросятъ, двадцать одна гусь, сорокъ курей. Недалеко отъ двора винокурня, въ которой пивной котелъ немалый, двѣ кади и пять прикадковъ, два цѣлые винокурен-

дви а прикаковъ пять колы гарилоныхъ два струбами и струбницами цылые. Бочо пиныхъ чотыри ушаки два стого жъ бровары изба у которо солоды справую ωгороды два. ωгоро при двоцу вкоторо ωзико капусты базо злы гря трица цыбули гря двадьца семъ петруки гря три други ωгоро за гумно подъ запустомъ вкоторы цыбули гря двада чотыри.

Г у м н о.

У жата жита ивбоя року тепереного шедеся шостого жита ωзимого по ωдинацаты ститы вкоторы поведели зложоно копь девясотъ.

Ωвса нажатого ститы три у которы зложоно копь шесотъ ямению кошоного и еще некошоного на поли

ные котла съ трубами и трубницами, четыре пивныя бочки, два ушата. Изъ той же винокурни входъ въ избу, въ которой приготовляютъ солодъ. Два огорода, одинъ близь двора; въ немъ тридцать очень плохихъ грядъ капусты, двадцать семь грядъ луку, три гряды петрушки. Другой огородъ за гумномъ, подъ дикимъ лѣсомъ; въ немъ двадцать четыре гряды луку.

Г у м н о.

Ржи и другаго хлѣба сжато въ нынѣшнемъ шестьдесятъ шестомъ году: озимаго хлѣба — десять съ половиною скирдъ, въ которыхъ, какъ намъ сказали, заключается девятьсотъ копъ; овса сжатаго три скирды, изъ которыхъ сложено шестьсотъ копъ; ячменю кошенаго и некошенаго, очень худаго, будетъ возовъ съ двадцать; гречихи посѣяно четыре мацы, - стоитъ еще не жатая, будетъ около сорока копъ; гороху нежатаго можетъ быть стогъ.

вєми недоброго можєт быт возов зьдвадцат; гречихи спо-
сиꙗꙗ мат чотырех еще нежатое на поли можєт быти копь
сорокъ гороху на поли нежатого можєт быт сто.

Попел смацованый

Который есть у гумнѣ у клуни у бочках поведили лаштов пядесят пят.

Сина накошоного и на пустых поляхъ на поли стыртъ три бо жданых сеножатей ку двору нѣт жорав хованый у гумни одинъ садъ подворомъ надъ ставомъ у которомъ есть щчипув не мало але на них ничого нѣт. ставков подворомъ перекопаных и спустошоных у которых уже рыбы выловено три. Сажовка межи гумномъ и дворцемъ одна вней ничого нѣт: Лебеди на ставку три. кочма дворная на гостинцу в которой изба чорная

Поташу, сложеннаго въ бочкахъ на гумнѣ въ клунѣ, показали пятьдесятъ пять ластовъ.

Сѣна, кошенаго и находящагося на пустопорожнихъ поляхъ, скирдъ около трехъ въ полѣ, а приписанныхъ ко двору сѣнокосовъ никакихъ нѣтъ. Журавль на гумнѣ одинъ. Садъ подъ дворомъ надъ прудомъ; въ немъ прививныхъ деревъ немало, но на нихъ ничего нѣтъ. Подъ дворомъ три пруда, перекопанные и опустошенные, въ которыхъ рыба уже выловлена. Садокъ между гумномъ и дворомъ одинъ, въ немъ ничего нѣтъ. Въ прудѣ три лебедя.

Принадлежащая ко двору корчма на большой дорогѣ; въ ней черная изба, кладовая, погребъ, два стола и хлѣбный сарай. Въ эту корчму все нужное даютъ со двора. Церковь; попъ Климентій.

комора пⷡница внѣ столы два и стодола. До той кочмы вѣсѣ потребы здвора даюⷮ Цѣкоⷩ попъ Климентеⷡ.

Люди ку томꙋ дворꙋ Заборѡскомꙋ.

Степаⷩ ѡмелѧновиⷱ . . маеⷮ конѧ а҃ воⷧ а҃.
Сеⷡко Баⷱлаⷡ . . . . маеⷮ конѧ а҃ воⷧ в҃.
Мишковаѧ вдова . . маеⷮ конѧ а҃ воⷧ в҃.
Богдаⷩ . . . . . . маеⷮ конѧ а҃ воⷧ в҃.
Аⷩдреⷡ Лиⷮвиⷩ . . . ничоⷢ немаеⷮ.
Ѧско . . . . . . ничоⷢ немаеⷮ.
Саⷡка Тесѧ . . . маеⷮ конѧ а҃ воⷧ в҃.
Тимоⷲка Батовиⷱ . . маеⷮ конѧ а҃ воⷧ в҃.
Тимоⷲко Иваⷲчиⷱ . . маеⷮ кони в҃ воⷧ в҃.
Федецъ . . . . . маеⷮ — — воⷧ а҃.

Люди, приписанные ко двору Заборольскому.

Степанъ Омельяновичъ имѣетъ коня одного, вола одного.
Севька Бачлай . . . имѣетъ коня одного, двухъ воловъ.
Мишковая вдова . . . имѣетъ коня одного, двухъ воловъ.
Богданъ . . . . . . имѣетъ коня одного, двухъ воловъ.
Андрей Литвинъ . . . ничего не имѣетъ.
Ясько . . . . ничего не имѣетъ.
Савка плотникъ . . . имѣетъ коня одного, двухъ воловъ.
Тимошка Кабатовичъ имѣетъ коня одного, двухъ воловъ.
Тимошка Ивашчичъ имѣетъ двухъ коней, двухъ воловъ.
Федецъ . . . . . . имѣетъ — — одного вола.
Макаръ Дашковичъ . . имѣетъ — — двухъ воловъ.

Мака҃ Дашкови҃ . . мае҃ — во҃ в҃.
Мицко Степꙋпи҃ . . мае҃ коня а҃ во҃ в҃.
Мишко Дꙋдка . . мае кла҃ а҃.
Васко Чели' . . . мае҃ — во҃ а҃.
Ꙗцꙋкъ Кова҃ . . . мае҃ кла҃ а҃ во҃ в҃.
Микита Ду҃ка . . мае҃ коня а҃ во҃ в҃.
Пе҃три҃ Полозови҃ . . мае҃ — во҃ а҃.
Ѳедецъ Швитка . . мае҃ кла҃ а҃ во҃ а҃.
Гаврилець Мо́сеевич҃. . мае҃ ко҃ а҃ во҃ а҃.
Са҃ка Гаврилови҃ . . мае҃ ко҃ а҃ во҃ в҃.
Мо́се' Пꙋцыкъ . . мае҃ ко҃ а҃ во҃ г҃.
Ꙗ҃молець Полозови҃ . мае҃ — во҃ г҃.
Ю҃ко Пожога . . . мае҃ кла҃ а҃ во҃ а҃.

Мицко Степупичъ . . имѣетъ одного коня, двухъ воловъ.
Мишко Дулка . . . имѣетъ одну клячу,
Васько Челій . . . имѣетъ — — одного вола.
Яцукъ Кузнецъ . . . имѣетъ одну клячу, двухъ воловъ.
Микита Дудка . . . имѣетъ одного коня, двухъ воловъ.
Петрикъ Полозовичъ имѣетъ — — одного вола.
Ѳедецъ Швитка . . . имѣетъ одну клячу, одного вола.
Гаврилецъ Мойсеевичъ имѣетъ одного коня, одного вола.
Савка Гавриловичъ . . имѣетъ одного коня, двухъ воловъ.
Мойсей Пуцыкъ . . имѣетъ одного коня, трехъ воловъ.
Ярмолецъ Полозовичъ имѣетъ — — трехъ воловъ.
Юсько Пожега . . . имѣетъ одного коня, одного вола.
Сенько Мойсеевичъ . . имѣетъ одного коня, трехъ воловъ.

Сеⷩко Мосеєвиⷱ . . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ г҃.
Ѳедець дроневиⷱ . . . . маєⷮ коⷩ а҃ воⷧ а҃.
Сеⷩко Ꙗвлошевиⷱ . . . . маєⷮ коⷩ а҃ воⷧ а҃.
Ѡстапецъ Дроневиⷱ . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃.
Кѹрилецъ Дроневиⷱ . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ в҃.
Ѡреⷯва . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ в҃.
Аⷩтоⷩ . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ в҃.
Игнатецъ Жѹчена . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ а҃.
Коⷩдраⷮ Жѹкъ . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ а҃.
Гарасимъ . . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ а҃.
Ꙗско Леⷡковиⷱ . . . . маєⷮ воⷧ а҃.
Стаⷩко Боⷬтниⷦ . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ в҃.
Иваⷩ Хотиновиⷱ . . . . маєⷮ клꙗⷱ а҃ воⷧ в҃.

Ѳедецъ Дроневичъ. .	имѣетъ	одного коня,		одного вола.
Сенько Явлошевичъ .	имѣетъ	одного коня,		одного вола.
Остапецъ Дроневичъ	имѣетъ	одну	клячу.	
Курилецъ Дроневичъ	имѣетъ	одну	клячу,	двухъ воловъ.
Орехва	имѣетъ	одну	клячу,	двухъ воловъ.
Антонъ	имѣетъ	одну	клячу,	двухъ воловъ.
Игнатецъ Жучена . .	имѣетъ	одну	клячу,	вола одного.
Кондратъ Жукъ . .	имѣетъ	одну	клячу,	одного вола.
Гарасимъ	имѣетъ	одну	клячу,	одного вола.
Ясько Левковичъ . .	имѣетъ	—	—	одного вола.
Станко Бортникъ . .	имѣетъ	одну	клячу,	двухъ воловъ.
Иванъ Хотиновичъ. . .	имѣетъ	одну	клячу,	двухъ воловъ.
Сынъ его Мицъ . .	имѣетъ	одного коня,		двухъ воловъ.

Сыⷩ҇ его Мицъ . . . . маеⷮ коⷩ҇ а҃ воⷧ҇ в҃.
Лꙋ҇ка . . . . . . маеⷮ клⷭ҇а а҃ воⷧ҇ в҃.
Дмиⷮри҇ⷦ . . . . . . маеⷮ клⷭ҇а а҃ воⷧ҇ г҃.
Сеⷩ҇ко Романовиⷱ҇ . . . . маеⷮ — воⷧ҇ а҃.
Аⷩ҇дре҇ реⷣ҇ка . . . . . маеⷮ — воⷧ҇ а҃.
Ѳиⷧ҇ко . . . . . . маеⷮ — воⷧ҇ а҃.
Грⷰ҇ико манюковиⷱ҇ . . . маеⷮ клⷭ҇а а҃ воⷧ҇ в҃.
Аⷩ҇дре Сема҇ⷦ . . . . маеⷮ клⷭ҇а а҃.
Маⷬ҇ко Паⷲ҇ковиⷱ҇ . . . . маеⷮ — воⷧ҇ г҃.
Грⷰ҇ико Кареⷧ҇ . . . . маеⷮ клⷭ҇а а҃ воⷧ҇ г҃.
Коⷩ҇драⷮ Шомаⷩ҇ . . . . маеⷮ клⷭ҇а в҃ воⷧ҇ г҃.
Гаврило стаⷣ҇ниⷦ҇ маеⷮ. . . мае — воⷧ҇ а҃.
Сеⷩ҇ко кꙋлиⷦ҇ . . . . . маеⷮ клⷭ҇а а҃ воⷧ҇ в҃.

Лучка	имѣетъ одну	клячу,	двухъ воловъ.
Дмитрикъ	имѣетъ одну	клячу,	трехъ воловъ.
Сенько Романовичъ . .	имѣетъ —	—	одного вола.
Андрей Редька . . .	имѣетъ —	—	одного вола.
Ѳилько	имѣетъ —	—	одного вола.
Грицко Манюковичъ	имѣетъ одну	клячу,	двухъ воловъ.
Андрей Семакъ . . .	имѣетъ одну	клячу.	
Марко Пашковичъ . .	имѣетъ —	—	трехъ воловъ.
Грицко Карелъ . . .	имѣетъ одну	клячу,	трехъ воловъ.
Кондратъ Шоманъ . .	имѣетъ двѣ	клячи,	трехъ воловъ.
Гаврило Стадникъ . .	имѣетъ —	—	одного вола.
Сенько Куликъ . . .	имѣетъ одну	клячу,	двухъ воловъ.
Децко Каптуровичъ . .	имѣетъ одну	клячу,	двухъ воловъ.

Децко ка҃туровиⷱ . . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ в҃.

Аврамеⷰ попоⷡ браⷮ . . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ а҃.

Романецъ Галеницѥвиⷱ . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ в҃.

Иванеⷰ Галеницѥвиⷱ . . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ а҃.

Иванеⷰ Куликовиⷱ . . . ничоⷢ немаеⷮ.

Игнаⷮ Пашковиⷱ . . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ в҃.

Гарасиⷨ Ви҃ниⷦ . . . . ничоⷢ немаеⷮ.

А҃дрее́ зѧⷮ Кабатоⷡ. . . маеⷮ клѧⷱ а́ воⷧ а҃.

Давыⷣ Сенютиⷱ. . . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ в҃.

Петриⷦ Давыдоⷡ зѧⷮ . . маеⷮ — воⷧ а҃.

Супруноваѧ вдова . . . маеⷮ — воⷧ а҃.

Иванеⷰ Мыцыниⷱ . . . маеⷮ клѧⷱ а҃ воⷧ в҃.

Томилецъ . . . . . . маеⷮ — воⷧ а҃.

Аврамецъ, Поповъ братъ, имѣетъ одну клячу, одного вола.

Романецъ Галенищевичъ имѣетъ одну клячу, двухъ воловъ.

Иванецъ Галенищевичъ имѣетъ одну клячу, одного вола.

Иванецъ Куликовичъ ничего не имѣетъ.

Игнатъ Пашковичъ . . имѣетъ одну клячу, двухъ воловъ.

Герасимъ Винникъ . . . ничего не имѣетъ.

Андреецъ, зять Кабатовъ, имѣетъ одну клячу, одного вола.

Давидъ Сенютичъ . . . имѣетъ одну клячу, двухъ воловъ.

Петрикъ, Давыдовъ зять, имѣетъ — — одного вола.

Супруновая вдова . . . имѣетъ — — одного вола.

Иванецъ Мыцыничъ . . имѣетъ одну клячу, двухъ воловъ.

Томилецъ . . . . . имѣетъ — — одного вола.

Повиⷩности иⷯ врокⷦ скаⷤдого вола помàцы ѡвⷭа а на роботꙋ повиⷩни слꙋхаⷮи ꙗко роскажꙋть. ѡгороⷣники: Левко кꙋхаⷬ Ꙗцко Теⷭлꙗ.

Тые земли нимаюⷮ и ничⷢо непашꙋⷮ.

Повинности ихъ: ежегодно съ каждаго вола даютъ по мацѣ овса, а на работу повинны ходить, как приказапо будетъ.

Огородники: Левко поваръ, Яцко плотникъ. Оии земли не имѣютъ и ничего не пашутъ [2]).

Изъ книги гродской Луцкой 1566 года, листъ 342—344.

II.

Опись имѣнія Черногородскаго. 1578 априля.

Реєстръ списаныа двора черногородского рече всих рȣхомых статковъ домовыхъ такъ же земъянских и въсихъ люде через мене возного повѣтȣ лȣцъкого зȣрядȣ приданого Богдана коптевицкаго и при шлахте нам иванȣ Богȣшевичȣ липлевскомȣ прытомне прокопȣ григоревичȣ холоневъскомȣ по смерти небожчици кнегни миколаевое збаразское кнегни ганы деспотовны привъзятью воле тестаментȣ ȣвопекȣ детей всих имене небожъчика кнзя романа санъкгушка воеводы браславъского его млсти ване вельможномȣ панȣ костентинȣ княжати острозскомȣ воеводе киевъскомȣ ма-

Опись двора Черногородскаго. всего движимаго имущества, вещей, как въ домѣ такъ и на поляхъ находящихся, также всѣхъ крестьянъ. Составлена мною Богданомъ Контевицкимъ, возным повѣта Луцкаго, отряженнымъ отъ уряда, въ присутствіи шляхтичей: Ивана Богушевича Липлевскаго и Прокопа Григорьевича Холоневскаго, въ то время, когда, по смерти княгини Николаевой Збаражской, урожденной княжны Анны Деспотовны, я, на основаніи завѣщанія, отдавалъ въ опеку дѣтей и всѣ имѣнія покойнаго князя Романа Сангушка [3]), воеводы Браславскаго, его милости, ясновельможному пану Константину, князю Острожскому, воеводѣ Кіевскому,

шалъкꙋ зе̑ли волы̑ское старосте володиме̑скомꙋ врокꙋ тепе
решнемъ тисеча п̑ѧсотъ се̑десѧтъ ѡ̑смого м҇ца априлѧ днѧ.
дво̑ ч̑енъгоро̑цки̑ што вне̑ е̑ напе̑ве̑ вше̑ши вдво̑ по-
лево̑ стороне свѣ̑лка и̑ сенъми вне̑ пе̑ простаѧ ѡ̑болоны
паперевые затоюжъ свѣ̑лкою кꙋхнѧ по̑ле тое кꙋни дрꙋ-
гаѧ свѣ̑лочка вне̑ пе̑ простаѧ ѡболоны паперовые противъ
тое свѣ̑лочки зсене̑ комора по̑ле тое коморы клеть длѧ
сховѧ̑нѧ по̑ле клети ч̑оная и̑ба и̑сеньми по̑ле и̑бы две ста-
ни по̑ ѡ̑дным побитемъ тое бꙋдова̑е все вто̑ дворе драни-
цами побито ѡбора зовъсимъ достат̑не збꙋдована вто̑
ѡ̑боре была рогатаго великаго и малаго то есть коро̑ сте-
лѧты и ѧловыхъ ѡди̑на̑ца̑ воловъ три ѡзи̑ковъ ѡ̑мъ
телѧ̑ такъ ро̑ныхъ ѡди̑на̑ца̑ свине̑ великихъ и малыхъ

маршалу земли Волынской, старостѣ Владимірскому, въ нынѣшнемъ тысяча пятьсотъ семдесятъ восьмомъ году, мѣсяца апрѣля — дня.

Дворъ Черногорскій и что въ немъ находится.

Вопервыхъ, когда войдешь въ дворъ, то на лѣвой сторонѣ находится свѣтличка съ сѣнями. Въ ней печь простая, окна заклеены бумагою. За этою свѣтличкою кухня; подлѣ этой кухни другая свѣтличка, въ которой печка простая, окна заклеены бумагою; напротивъ этой свѣтлички кладовая, въ которую входъ изъ сѣней. Подлѣ этой кладовой клѣть для храненія имущества, подлѣ клѣти черная изба съ сѣнями, подлѣ избы двѣ конюшни подъ одною кровлею. Всѣ исчисленныя выше строенія покрыты дранью.

Хлѣвъ порядочно выстроенъ; въ немъ рогатого скота великаго, то есть коровъ съ телятами и яловицъ, одинадцать, три вола, восемь телятъ зимовалыхъ, одинадцать телятъ годовиковъ, свиней великихъ и ма-

ѡсмънацат гусеи десят утокъ десятъ куръ трицат кутомуже двору млынъ зоднымъ коломъ на реце бруце, ставъ провищомъ строженець впусте лежитъ ѡзера кудвору належачие ѡзеро глубокое ѡзеро ѡбложе ѡзеро черцко ѡзеро болоцко село черногородокъ дворище тишковичъ грошеи двацат девят повинен дат дворище костюковичъ грошеи двацат девет повиненъ дат дворище конъдратовичъ грошеи двацат девят повинен дат дворище кошелевичъ грошеи двацат девят повиненъ дать дворище ланевичъ грошеи двацать девять повинен дать дворище тарасовъское грошеи двацат три повиненъ дать съ тогожь дворища тарасовъскаго пятую част на двор робеть дворище шепелевъское двацат девять грошеи повинен дать дворище елковичъ грошеи двацать девять повиненъ дать дво-

лыхъ осьмнадцать, гусей десять, утокъ десять, курей тридцать. Къ тому же двору принадлежитъ мельница объ одномъ колесѣ, на рѣкѣ Брусцѣ; прудъ, называемый Стороженецъ, запущенъ. Озера, ко двору принадлежащія: озеро Глубокое, озеро Обложе, озеро Черцко, озеро Болоцко.

Село Черногородокъ.

Дворище [4]) Тишковичъ — грошей двадцать девять [5]) повиненъ дать; дворище Костюковичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Кондратовичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Кошелевичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Ланевичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Тарасовское — двадцать три гроша повиненъ дать; съ этого же дворища Тарасовскаго работаютъ для господскаго двора пятую часть; дворище Шепелевское — двадцать девять грошей повиненъ дать; дворище Елковичъ — грошей двадцать девять повиненъ

рище мыкоти гроше двацать девять повиненъ дать дворище гулеви гроше двацать девять повиненъ дать дворище маковъское гроше шедесять повиненъ дать але роботы нияkое неробеть дворище мышковъское гроше пя-нацат повиненъ дат дворище вочини гроше сорокъ повиненъ дать дворище причистинъского попа гроше пятнацат повиненъ дать село маневичи дворище масимовское гроше двацат девят повиненъ дать дворище тековское гроше двацат девять повиненъ дать дворище босуноки гроше двацат девять повиненъ дать дворище счебови гроше двацать осмъ повиненъ дать дворище тарасови гроше двацат девят повиненъ дать дворище дорошовъское гроше дванацать повиненъ дать стыхъ же селъ дву черногородъцкого и

дать; дворище Мызкотичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Гулевичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Марковское — грошей шестьдесятъ повиненъ дать, но не исполняетъ никакой работы; дворище Мышковское — пятнадцать грошей повиненъ дать; дворище Вощиничъ — грошей сорокъ повиненъ дать; дворище Пречистенскаго попа — грошей пятнадцать повиненъ дать.

Село Маневичи.

Дворище Максимовское — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Теткольское — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Бовсуновичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Счербовичъ — грошей двадцать восемь повиненъ дать; дворище Тарасовичъ — грошей двадцать девять повиненъ дать; дворище Дорошовское — грошей двѣнадцать повиненъ дать.

Съ тѣхъ же двухъ селъ: Черногородскаго и Маневицкаго, повин-

манеки́кого чини дани медовои повинъни давать врокъ веде медꙋ сто и по третьнадцать ведра медꙋ а въ пꙋсте гинеть дани медовои веро и везовица медꙋ а повинно роботы и воле давного звычаю село кокки вереме анъдреевичь грѡше трица повиненъ да мацко ѡнакови гроше шедесіа повине да микита ѡнакови гроше трица повиненъ дать ста ѡнакови гроше трица повиненъ да мосе ѡнакови гроше трица повиненъ да грицына гроше трица повиненъ дать федець ѡнаньковичь гроше трица повиненъ да ѡлеѯе гроше трица повине да нацъ шелестови гроше трица повине да капъ шелестови гроше трица повиненъ да панъфило гроше трица повине дать коне гроше трицать повиненъ дать мафе гроше трицать пови-

ны давать дани медовой сто двѣнадцать съ половиною ведеръ меду, пропадаетъ дани медовой — ведро и везовица (?) меду. А работу повинны отбывать по старому обычаю.

Село Колки.

Еремей Андреевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Мацько Онанковичъ — грошей шестьдесятъ повиненъ дать, Никита Онанковичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Стасъ Онанковичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Мойсей Онанковичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Грицына — грошей тридцать повиненъ дать, Федецъ Онанковичъ — грошей тридцать повиненъ дать. Алексѣй — грошей тридцать повиненъ дать, Нацъ Шелестовичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Панфило — грошей тридцат повиненъ дать, Корней — грошей тридцать повиненъ дать, Матѳей — грошей тридцат повиненъ датъ, Корней и Матѳей — грошей шестьдесятъ повинны дать, Яцко — грошей тридцать

ненъ дать коне а мафе гроше шедеся повиненъ дать ıацко гроше трица повине дать романъ перови гроше тридъ-ца повиненъ дать сенько коваль гроше трицать пови-ненъ дать мико перови гроше трица повиненъ дать сер-ге перови гроше трицать повиненъ дать хома перовичъ гроше трица повиненъ да гуць перовичь гроше трицать повиненъ дать сеге мацковичь гроше трица повиненъ да сенько дıателъ гроше трица повиненъ да ѡсенъ-те гроше трицать повине да ива вери гроше шеде-сıа повиненъ дать мецъ гроше трица повине да мане гроше трица повине дать сы гроше трица пови-ненъ да ста дуко гроше трица повиненъ дать рıабе старе гроше семъдесıа повиненъ да степанъ гроше три-

повиненъ дать, Романъ Петровичъ— грошей тридцат повиненъ дать, Сенько Кузнецъ— грошей тридцать повиненъ дать, Миско Петровичъ— грошей тридцать повиненъ дать, Сергей Петровичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Θома Петровичъ— грошей тридцать повиненъ дать, Гуцъ Петровичъ— грошей тридцать повиненъ дать, Сергей Мацковичъ— грошей тридцать повиненъ дать, Сенько Дятель— грошей тридцать повиненъ дать, Оксентій — грошей тридцать повиненъ дать, Иванъ Веричъ— грошей шестьдесятъ повиненъ дать, Мецъ— грошей тридцать повиненъ дать, Манецъ грошей тридцать повиненъ дать, Сычъ— грошей тридцать повиненъ дать, Стасъ Дудко — грошей тридцать повиненъ дать, Рябецъ старецъ— грошей семдесятъ повиненъ дать, Степанъ— грошей тридцать повиненъ дать, Лукьянъ— грошей тридцать повиненъ дать, Олихверъ Шумичъ— грошей тридцать повиненъ дать, Матθей— грошей тридцать повиненъ дать, Сергей Манковичъ— грошей тридцать повиненъ дать, Манецъ Сыцевичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать;

цать повиненъ да лукьянъ гроше трица повиненъ дать ѡлайкѣ шуми гроше трица повиненъ дать мафе гроше трица повине да серге маковй гроше трица повиненъ да манець сычевй гроше пнадца повиненъ да лукьянъ шумй гроше двацать повиненъ дать харито ананькови гроше трица повиненъ дать гаврило маковй гроше трица повиненъ да серге сусви гроше трица повиненъ дать феде грицина гроше трица повиненъ да феде ѡлешкови гроше трица повиненъ дать Село рудники иванъ глебови гроше трицать повиненъ да андре глебови гроше трица повине да, ѡниско гроше трица повине да, нена гроше трица повине да левъ ѡгееви гроше трица повине да

Лукьянъ Шумичъ — грошей двадцат повиненъ дать, Харитонъ Ананковичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Гаврило Мацковичъ — грошей тридцат повиненъ дать, Сергей Суевичъ — грошей тридцать повиненъ дать, Федецъ Грицына — грошей тридцат повиненъ дать, Ѳедецъ Олешковичъ — грошей тридцат повиненъ дать.

Село Рудники.

Иванъ Глебовичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Андрей Глебовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ониско — грошей тридцат повиненъ дать; Ненадъ — грошей тридцат повиненъ дать; Іовъ Аггеевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Грицко Аггеевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Иванъ Кононовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Дорошъ Бохоновичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Яцко Вацыничъ — грошей тридцат повиненъ дать; Ониско Бохоновичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Васько Кунцевичъ — грошей

грицко ѡгеевич грошеи тридцат повинен дат иванъ кононович грошеи тридцать повинен дать дорошъ бохонович грошеи тридцат повинен дать, яцко вацынич грошеи тридцата повиненъ дат, ѡнифко бохонович грошеи тридцат повинен дат васко куцевич грошеи тридцат повинен дать, иванъ якович грошеи тридцат повинен дать децко грошеи тридцать повинен дать протасъ якович грошеи тридцат повинен дать сеꙁко коронович грошеи тридцат повинен дат павел грошеи тридцать повинен дат, якимъ пацынич грошеи тридцат повиненъ дать Зенько сеневич грошеи тридцат повиненъ дать васко колинъскии грошеи тридцат повиненъ дат яцко ѡгородникъ грошеи пят повинен дать богданъ ѡгородникъ грошеи пят повиненъ дат сеꙁко воронович грошеи

тридцат повиненъ дать; Иванъ Яковчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Децко — грошей тридцат повиненъ дать; Протасъ Яковчичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Сенько Вороновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Павелъ — грошей тридцать повиненъ дать; Якимъ Пацыничъ — грошей тридцат повиненъ дать; Зенько Сеневичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Васько Койлинскій — грошей тридцать повиненъ дать; Яцко — огородникъ грошей пять повиненъ дать; Богданъ огородникъ — грошей пять повиненъ дать; Сенько Вороновичъ — грошей десять повиненъ дать; Иванецъ Глебовичъ — грошей десять повиненъ дать; Протасъ огородникъ — грошей десять повиненъ дать. — Въ Колкѣ половина Родловскаго дворища впустѣ лежитъ, пропадаетъ слѣдующая за нее копа грошей. Лозинскаго полдворища впустѣ лежитъ, пропадаетъ грошей тридцать; въ Рудникахъ дворище Мацевичъ впустѣ лежитъ, пропадаетъ двѣ копы грошей; Пухновичъ жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей; Глебовичъ же-

десѧть повиненъ дат иванецъ глебовий грошей десѧть повиненъ дать протасъ ѡгородникъ грошей десѧть повиненъ дать вкокꙋ половица роловъскаго дворища впꙋсте лежит скоторого копа грошей гинеть лозийского подворища впꙋсте лежит грошей трицат гинет врꙋника мацевич дворище впꙋсте лежит двѣкопи грошей гинеть пꙋхновичъ жеребей ꙋпꙋсте лежит грошей трицат гинет глебовий жеребей ꙋпꙋсте лежить грошей трицат гинеть тюковичъ жеребей ꙋпꙋсте лежит грошей трицат гинеть бохоновичъ жеребей ꙗмаковъски впꙋсте лежить грошей трицат гинет стыхъ же селъ двꙋхъ колковъскаго и рꙋницкаго чинит дани медовое и повинни давать врок ведер двадцать и ведер чотыри и полторы везовицы а повинъ-

ребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей; Тюшковичъ жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей; Бохоновичъ жеребей Ярмаковскій впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей.

Съ этихъ двухъ селъ, Колковскаго и Рудницкаго, должны платить дань медовую: ежегодно двадцать четыре ведра и полторы везовицы; а работу исполняютъ по давнему обычаю.

Село Воля Ситная.

Данило войтъ — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Ивашко Шорко — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Васько Сухоносъ — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Василецъ Гиря — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Семко Счербакъ — грошей шестьдесятъ пови-

ность роботы ихъ воⷣлꙋгъ даⷩнаго звычаю, село воля-
сиⷩнаꙗ данило коⷮтъ гроше́ шеⷭдесяⷮ повиненъ дать ивашко
шоⷭко гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ даⷮ ваⷭко сꙋхоноⷡ гроше́
шеⷭдесятъ повиненъ дать василеⷡ гира гроше́ шеⷭдесятъ
повиненъ даⷮ сеⷲко счеⷡбакъ гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ
даⷮ феⷣко клюка гроше́ шеⷭдесятъ повинеⷩ даⷮ зенько
кивеⷬза гроше́ шеⷭдесятъ повинеⷩ даⷮ омеⷧяⷩ сецина гроше́
шестьдесятъ повиненъ дать яⷱко влеⷥло гроше́ шеⷭдесятъ
повиненъ даⷮ ивашъко сꙋшко гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ
даⷮ сеⷩко сорока гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ даⷮ ивашко
коⷥлякъ гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ даⷮ игънаⷮ волоⷣко
гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ даⷮ иванъ черевъко гроше́ шеⷭде-
сятъ повиненъ даⷮ гаⷰ догаⷣко гроше́ шеⷭдесятъ повиненъ

ненъ дать; Федько Клюка — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Зенько Киверза — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Емельянъ Сецина — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Яцко Влезло — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Ивашко Сушко — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Сенько Сорока — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Ивашко Козлякъ — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Игнатъ Володько грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Иванъ Черевко — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Гацъ Догадко — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Волосъ Деготь огородникъ — грошей двѣнадцать повиненъ дать; Васько Прагайло — грошей двѣнадцать повиненъ дать; Грицко Глушко — грошей двѣнадцать повиненъ дать; Хвень огородникъ — грошей двѣнадцать повиненъ дать; Тихона вдова — три съ половиною гроша повинна дать; Кирило подсусѣдокъ — одинъ грошъ повиненъ дать.

да҇ коло҇ дего҇ ѡгоникъ гроше҇ дванадъцат повиненъ да҇ вако прагало гроше҇ дванацать повиненъ дать грико глушко гроше҇ дванадъцать повиненъ дать хъвень ѡгородникъ гроше҇ дванацать повиненъ дать тихона удова гроше҇ почетвѣта повинна да҇ курило посѣседокъ гро҇ ѡдинъ повиненъ дать а повиность роботы ихъ подлугъ даного звычаю, село дедовичи мосе҇ богданови҇ гроше҇ трицать повиненъ да҇ анъдре҇ чепега гроше҇ трицат повиненъ дать стецко сполътыжена гроше҇ трицать повиненъ дать анъдреец ваньковичъ гроше҇ трицать повиненъ дать пахомъ ярмолови҇ гроше҇ трицать повиненъ дать федец богдановичъ гроше҇ трицать повиненъ дать федецъ ѡжогови҇ гроше҇ трицать повиненъ дать романъ гроше҇ трицать повиненъ

А работу обязаны исполнять по старому обычаю.

Село Дѣдовичи.

Мойсей Богдановичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Андрей Чепега — грошей тридцать повиненъ дать; Стецко Сполтыженя - грошей тридцать повиненъ дать; Андреецъ Ванковичъ – грошей тридцать повиненъ дать; Пархомъ Ярмоловичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ѳедецъ Богдановичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ѳедецъ Ожоговичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Романъ — грошей тридцать повиненъ дать; Грицъ — грошей тридцать повиненъ дать; Максимъ Ожоговичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Микита Носковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Лучко Ванковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Лукьянъ огородникъ — грошей шесть по-

дать гри гроше трицать повиненъ дать масимъ ѡжо-
гови гроше трицать повиненъ дать микита нокови
гроше трицать повине дать луко вакови гроше три-
цать повиненъ дать лучанъ ѡгоро́никъ гроше ше пови-
ненъ да десятникъ ѡгоро́никъ гроше чотыри повине
да анко посуседокъ гроше чотыри повине дать ива
лучи гроше чотыри повиненъ да зашины феде ѡжо-
гови гроше пять повиненъ дать мосе гроше десять
повиненъ дать микита стоварыши гроше двацатъ пови-
ненъ дать тоже микито загребло гроше два повиненъ
дать максимъ ѡжогови гроше пять а загребло гроше
два повиненъ дать аповинность работы ихъ водугъ давного
звычаю село ѡпотовичи иванъ полуяновi гроше трица по-

винен дать; Десятникъ огородникъ — четыре гроша повиненъ дать; Аношко подсусѣдокъ — четыре гроша повиненъ дать; Иванъ Лутчичъ — четыре гроша повиненъ дать за шины; Өедецъ Ожоговичъ — грошей пять повиненъ дать; Мойсей — грошей десять повиненъ дать; Никита съ товарищами — грошей двадцать повиненъ дать; тотъ же Никита за гребло два гроша повиненъ датъ; Максимъ Ожоговичъ — пять грошей, а за гребло два гроша повиненъ дать.

А работу отбыватъ по давнему обычаю.

Село Опотовичи.

Иванъ Полуяновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мойсей Полуяновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Капко Лецевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Омельянко Лецевичъ — грошей трид-

винeнъ дать мосе полуꙗновӣ гроше трӣцать повинeнъ дать како лецевӣ гроше трӣцать повинeнъ дать ѡмель-ꙗнъко лецеви гроше трӣцать повинeнъ да иванъ тро-нꙗви гроше трӣцать повине дать, мацко пронꙗви гроше трӣдцать повинeнъ дать паве супронови гроше трӣцать повинeнъ дать феде луцеви гроше трӣцать повине дать анътонъ ѡгоро̑никъ гроше шесть повинeнъ дать а̑рамъ по̑сусeдокъ гроше пꙗть повинeнъ дать па-велъ супронови гроше шесть повинeнъ дать иване про-нꙗвичъ гроше шесть повинeнъ да мако пронꙗви гроше шесть повинeнъ дать тыежъ три члвки павелъ иване а мико загребла гроше три пнзе шесть повӣни дать како лецевӣ гроше десꙗть повинeнъ дать иванецъ гроше шесть

цать повиненъ дать; Иванъ Тронявичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Мацко Пронявичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Павелъ Супруновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федецъ Луцевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Антонъ огородникъ — грошей шесть повиненъ дать; Аврамъ подсусѣдокъ — грошей пять повиненъ дать; Павелъ Супроновичъ — грошей шесть повиненъ дать; Иванъ Пронявичъ — грошей шесть повиненъ дать; Мацко Пронявичъ — грошей шесть повиненъ дать. Эти же три человѣка: Павелъ, Иванецъ и Мицко за гребло повинны дать три гроша и шесть пенязей. Кацко Лецевичъ — грошей десять повиненъ дать; Иванецъ — грошей шесть повиненъ дать; Мойсей — грошей шесть повиненъ дать; эти же три человѣка повинны дать за гребла три гроша и шесть пенязей. А работу обязаны исполнять по старому обычаю.

повиненъ дать мосеи̓ гроше́ шесть повиненъ дать тыежъ три чл҃вки загребла гроше́ три пнзе́ шесть повинъни дать а повинъность роботы ихъ водлугъ давного звычаю село звозъ федецъ собань гроше́ шедесятъ повиненъ дать сергеи̓ гроше́ тридъцать повененъ дать горасимъ гроше́ тридцать повиненъ дать романъ вороновичъ гроше́ три-цать повиненъ дать мишко гроше́ тридцать повиненъ дать ивашко поповичъ гроше́ осмьдесятъ повиненъ дать васко вороновичъ гроше́ тридцать повиненъ дать дворище бойковъ-ское впусте лежитъ гроше́ тридцать гинетъ азашины гроше́ чотыри гарасимъ гроше́ чотыри повиненъ дать феко гроше́ чотырнадцать повиненъ дать мишко гроше́ десять повиненъ дать романъ гроше́ чотыри повиненъ дать сергеи̓

Село Звозъ.

Федецъ Собанъ — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Сергей— грошей тридцать повиненъ дать; Герасимъ — грошей тридцать повиненъ дать; Романъ Вороновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мишко — грошей тридцать повиненъ дать; Ивашко Поповичъ — грошей восемьдесять повиненъ дать; Васько Вороновичъ— грошей тридцать повиненъ дать; дворище Бойковское впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей, а за шины четыре гроша; Гарасимъ— четыре гроша повиненъ дать; Федько — четырнадцать грошей повиненъ дать; Мишко— десять грошей повиненъ дать; Романъ— четыре гроша повиненъ дать; Сергей - четыре гроша повиненъ дать. Всѣ эти пять

гроше́ чотыри повиненъ дать тые вси пѧть чл҃вковъ загребла гроше́ два а пенезе́ осемъ повинъни дать а повинъность ихъ роботы водлꙋгъ давного звычаю село козинъ ставъ михно гроше́ тридцать повиненъ дать лецко гроше́ тридцать повиненъ дат сенько гроше́ тридцать повиненъ дать лꙋкьѧнъ гроше́ тридцать повиненъ дать стогожъ села зашины михно гроше́ десѧть повиненъ дать лецко гроше́ десѧть повиненъ дать лꙋкьѧнъ гроше́ десѧть повиненъ дать сенько гроше́ десѧтъ повиненъ дать а загребла гроше́ чотыри повинни дать а повинность роботы ихъ водълꙋгъ давного звычаю село брꙋховичи оношко гроше́ тридцать повиненъ дать пархомъ гроше́ тридцать повиненъ дать ѧцко гроше́ тридцать пови-

человѣкъ за гребла повинны дать два гроша и восемь пенязей. А работу исполняютъ по старому обычаю.

Село Козинъ Ставъ.

Михно — тридцать грошей повиненъ дать; Лецко — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько — грошей тридцать повиненъ дать; Лукьянъ — грошей тридцать повиненъ дать; изъ этого же села Михно повиненъ дать за шины десять грошей; Лецко — десять грошей повиненъ дать; Лукьянъ — грошей десять повиненъ дать; Сенько — грошей десять повиненъ дать; а за гребла повинны дать четыре гроша. Работу отбываютъ по старому обычаю.

Село Бруховичи.

Оношко — грошей тридцать повиненъ дать; Пархомъ — грошей

ненъ дать сеге́ хоми гроше́ трицать повиненъ дать кире́ гроше́ пѧнаца повиненъ дать ıацко андрусови гроше́ пѧтънадъцать повиненъ да ивашко косовичъ гроше́ пѧнадъцать повиненъ дать ѡпанасъ косовичъ гроше́ пѧтънадъцать повиненъ дать гараско матинъчичъ гроше́ трицать повиненъ дать серъгеко косовичъ гроше́ трица повиненъ дать пахомъ косовичъ гроше́ трицать повиненъ да ıацко бола́ гроше́ трицать повиненъ дать сидо косови гроше́ трицать повиненъ дать федина косови гроше́ трицать повиненъ дать сенько хоми гроше́ трицать повиненъ дать гарако пожарови гроше́ трицать повиненъ дать феко пожареви гроше́ трицать повиненъ дать феко пацевичъ гроше́ трицать повиненъ

тридцать повиненъ дать; Яцко — грошей тридцать повиненъ дать; Сергей Хомичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Кирей — грошей пятнадцать повиненъ дать; Яцко Андрусовичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать; Ивашко Косовичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать; Опанасъ Косовичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать; Гарасько Матинчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сергейко Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Пархомъ Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Яцко Боглай — грошей тридцать повиненъ дать; Сидоръ Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федина Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Хомичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Герасько Пожаревичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федько Пожаровичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федько Пацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Моничъ — грошей тридцать пови-

дать сенько моничъ гроше трицать покиценъ дать са-
вонъ пожаревичъ гроше трицать повиненъ дать сако по-
жаревичъ гроше трицать повиненъ дать тимошъ паце-
вичъ гроше трицать повиненъ дать ивашко сушкови
гроше трицать повиненъ дать климъ гливичъ гроше три-
цать повиненъ дать пахомъ яремеєви гроше трицать по-
виненъ дать феко грицкови гроше трицать повиненъ дать
богда мацеви гроше трицать повиненъ дать гарако ма-
цевичъ гроше трицать повиненъ дать васко моцевичъ гро-
ше трицать повиненъ дать кли молъчанъ гроше трицать
повиненъ дать ивашко гроше трицать повиненъ дать яцко
жданъчи гроше трицать повиненъ дать сенько крековичъ
гроше трицать повиненъ дать матинъ хрицини гроше

ненъ дать; Савонъ Пожаровичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Савко Пожаревичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Тимошъ Пацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ивашко Сушковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Климъ Гливичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Пархомъ Яремеевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федько Грицковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Богданъ Мацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Гарасько Мацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Васько Мацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Климъ Молчанъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ивашко — грошей тридцать повиненъ дать; Яцко Жданчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Кречковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мартынъ Хрициничъ — грошей тридцать повиненъ дать; Игнатъ Вациничъ — грошей тридцать повиненъ

нєнъ дать сєгє҇ хомі҇ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать кирє҇ грошє҇ пѧ҇наца҇ повиненъ дать ıацко андрѹсові҇ грошє҇ пѧтънадъцать повиненъ да҇ ивашко косовичъ грошє҇ пѧ҇надъцать повиненъ дать ѡпанасъ косовичъ грошє҇ пѧтънадъцать повиненъ дать гараско матинъчичъ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать серъгѣко косовичъ грошє҇ трі-ца҇ повиненъ дать па҇хомъ косовичъ грошє҇ трі҇цать повиненъ да҇ ıацко бо҇ла҇ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать сидо҇ косові҇ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать федина косові҇ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать сенько хомі҇ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать гара҇ко пожарові҇ грошє҇ трі-цать повиненъ дать фе҇ко пожареві҇ грошє҇ трі҇цать повиненъ дать фе҇ко пацевичъ грошє҇ трі҇цать повиненъ

тридцать повиненъ дать; Яцко — грошей тридцать повиненъ дать; Сергей Хомичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Кирей — грошей пятнадцать повиненъ дать; Яцко Андрусовичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать; Ивашко Косовичъ — грошей патнадцать повиненъ дать; Опанасъ Косовичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать; Гарасько Матинчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сергейко Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Пархомъ Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Яцко Боглай — грошей тридцать повиненъ дать; Сидоръ Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федина Косовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Хомичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Герасько Пожаревичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федько Пожаровичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федько Пацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Моничъ — грошей тридцать пови-

дать сенько моничъ гроше трицать повиненъ дать са-
вонъ пожаревичъ гроше трицать повиненъ дать сако по-
жаревичъ гроше трицать повиненъ дать тимошъ паце-
вичъ гроше трицать повиненъ дать ивашко сушкови
гроше трицать повиненъ дать климъ гливичъ гроше три-
цать повиненъ дать пахомъ яремеевй гроше трицать по-
виненъ дать феко грицкови гроше трицать повиненъ дать
богда мацеви гроше трицать повиненъ дать гарако ма-
цевичъ гроше трицать повиненъ дать васко моцевичъ гро-
ше трицать повиненъ дать кли молчанъ гроше трицать
повиненъ дать ивашко гроше трицать повиненъ дать яцко
жданъчи гроше трицать повиненъ дать сенько крековичъ
гроше трицать повиненъ дать матинъ хрицини гроше

ненъ дать; Савонъ Пожаровичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Савко Пожаревичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Тимошъ Пацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ивашко Сушковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Климъ Гливичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Пархомъ Яремеевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Федько Грицковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Богданъ Мацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Гарасько Мацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Васько Мацевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Климъ Молчанъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ивашко — грошей тридцать повиненъ дать; Яцко Жданчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Кречковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мартынъ Хрициничъ — грошей тридцать повиненъ дать; Игнатъ Вациничъ — грошей тридцать повиненъ

тридцать повинен дать игнат вацини гроше трицать повинен дать хома сенькович гроше трицать повинен дать сидо костереви гроше трицать повинен дать стецко ѡгоро̄ник гроше три повинен да̄ дени ѡгородник гроше три повинен дать василь по̄сꙋседок гроше три повинен дать сѐге ѡгоро̄ник гроше три повинен дать кꙋцова ꙋдова гроше три повина дать кꙋрило гроше три повинен дать данило во̄ник гроше по̄третїа повинен дать клим волник гроше три повинен дать евтꙋх по̄сꙋседок гроше три повине̄ дать котюша ꙋдова гроше два повина дать клим мацеви гроше три повинен дать стецко базань гроше три повинен дать ѡпранїа вдова гроше два повинна дать конюкого дворища два

дать; Хома Сеньковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Сидоръ Костеревичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Стецко огородникъ — три гроша повиненъ дать; Денисъ огородникъ — три гроша повиненъ дать; Василій подсусѣдокъ — три гроша повиненъ дать; Сергей огородникъ — три гроша повиненъ дать; Куцова вдова — три гроша повинна дать; Кирило — три гроша повиненъ дать; Данило волникъ — два съ половиною гроша повиненъ дать; Климъ волникъ — три гроша повиненъ дать; Евтухъ подсусѣдокъ — три гроша повиненъ дать; Котюша вдова — два гроша повинна дать; Климъ Мацевичъ — три гроша повиненъ дать; Стецко Базанъ — три гроша повиненъ дать; Опраня вдова — два гроша повинна дать. Два жеребья Конюскаго дворища лежатъ впустѣ, пропадаетъ шестьдесятъ грошей; жеребей дворища Дылевичъ впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцат грошей;

жеребъи впусте лежать грошеи шедесят гинетъ дылевичъ дворище жеребеи впусте лежить грошеи тридцать гинеть киреева дворища полъжеребья впусте лежить грошеи пятнадъцать гинеть мишучич дворисче лецовъ жеребеи впусте лежить грошеи тридцать гинеть стогожъ села бруховичи чинить дани медовои и повинъни давать врокъ ведер пять меду а повинъность работы ихъ водлугъ давного звычаю село козлиничи дворище грибовичъ игнатъ есковичи грошеи тридцать повиненъ дать тишко савъчичъ грошеи тридцать повиненъ дать мартинъ мелеховичи грошеи тридцать повиненъ дать симонъ грошеи тридцать повиненъ дать павелъ конюка грошеи тридцать повиненъ дать андреи грошеи трицать повиненъ дать хако пашуковичъ грошеи тридцать

Киреева дворища полжеребья впустѣ лежитъ, пропадаетъ пятнадцать грошей; Мишучича дворища Лецовъ жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей. Съ того же села Бруховичъ взимается дань медовая: повинны давать ежегодно пять ведеръ меду; а работу отбываютъ по старому обычаю.

Село Козлиничи.

Дворище Грибовичъ держитъ Игнатъ Есковичъ — грошей тридцат повиненъ дать, Тишко Савчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мартынъ Мелеховичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Симонъ — грошей тридцать повиненъ дать; Павелъ Конюка — грошей тридцать повиненъ дать; Андрей — грошей тридцать повиненъ дать;

повиненъ датъ кондратъ пашѹковичъ гроше трицать повиненъ дать лѹкашъ пашковичъ гроше трицать повиненъ датъ тимошъ саковичъ гроше трицать повиненъ дать федецъ гири гроше трицать повиненъ да васи ꙗковичъ гроше трицать повиненъ дать гри василеви гроше трицать повиненъ дать томило масеевицъ гроше трицать повиненъ дать андреко мокееви гроше трицать повиненъ дать гацъ ꙗкимови гроше трица повиненъ дать васи манькови гроше трицать повиненъ дать мосе ꙗкови гроше трицать повиненъ дать васи ковалеви гроше трицать повиненъ дать лецъ ковалевичъ гроше трицать повиненъ дать вако тимошеви гроше трицать повиненъ дать иванъ тимошевичь гроше трицать повиненъ дать,

Харко Пашуковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Кондратъ Пашуковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Лукашъ Пашуковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Тимошъ Саковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Федецъ Гиричъ — грошей тридцат повиненъ дать; Василь Яцковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Грицъ Васильевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Томило Масеевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Андрейко Мокеевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Гацъ Якимовичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Василь Маньковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Мойсей Яцковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Василь Ковалевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Лецъ Ковалевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Васько Тимошевичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Иванъ Тимошевичъ — грошей тридцать

терехъ гѹлевичъ грошеˊ триⷣцать повиненъ даⷮ ѡниско ковалевичъ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать пилиⷫ степановичъ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать иванъ брѹкаловичъ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать павеⷧ брѹкавиⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать васиⷧ пеⷮрови ⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать васиⷧ коⷧна грошеˊ триⷣцать повинеⷩ дать ѿтаⷫ голоⷡчичъ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать сенько денисовиⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать миць юшковиⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать ѡниⷭко лиⷮвиновиⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать пахно лиⷮвиновиⷱ гроше триⷣцаⷮ повиненъ дать колоⷯновиⷱ дворище андреˊ колоⷯновиⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать матфеˊ колохновичъ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать тимоⷲ колоⷯновиⷱ грошеˊ триⷣцать повиненъ дать

повиненъ дать; Терехъ Гулевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ониско Ковалевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Пилипъ Степановичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Иванъ Бручаловичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Павелъ Брукавичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Василій Петровичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Василій Колна — грошей тридцать повиненъ дать; Остапъ Головчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Денисовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мицко Юшковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ониско Литвиновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Пахно Литвиновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Колохновичъ дворище, Андрей Колохновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Матвѣй Колохновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Тимошъ Колохновичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Юрко Ко-

юко колохнови гроше трицат повине дать федецъ колоснови гроше трицат повиненъ дать глебкови дворище юко глебьковичъ гроше трицат повиненъ дать матяшъ глебкови гроше трицат повиненъ дать вакула глебкови гроше трицат повиненъ дать мартинъ глуковичъ гроше трицат повиненъ дать наумъ глебкови гроше трицат повиненъ дать степанъ глебкови гроше трицат повиненъ дать феде глебкови гроше трицат повиненъ дать проко быковичъ гроше трицат повиненъ дать яко быкови гроше трицат повиненъ дать омельянъ быковичъ гроше трицат повиненъ дать трушъ быкови гроше трицат повиненъ дать васи быковичъ гроше трицат повиненъ дать максимъ быковичъ гроше три-

лохновичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Өедецъ Колохновичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Глебовичъ дворище: Юсько Глебовичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Матяшъ Глебковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Вакула Глебковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Мартынъ Глушковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Наумъ Глебковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Степанъ Глебковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Өедецъ Глебковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Пронько Быковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Емельянъ Быковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Трушъ Быковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Василій Быковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Максимъ Быковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Өедецъ Быковичъ — грошей тридцат повиненъ дать; Тимошъ бояринъ — грошей сорокъ

цать повиненъ дать федѣ быкови грошє трицать повиненъ дать тимошъ боꙗринъ грошє сорокъ повинє да ми старецъ грошє трицать повиненъ дать сȣботъ свиридови грошє трицать повиненъ дать сенъко палилови грошє трицать повиненъ дать савъка свиридови грошє трицать повиненъ дать евтȣхъ свиридови грошє трицать повиненъ дать пешко матинъ а симонъ за жеребє самъкгȣровъски грошє трицать повиненъ дать васко а иванина грошє трицать повинъни дать игнатъ за симовщинȣ грошє двацать повиненъ дать лецъ а ѡниско за колоновъщинȣ грошє трицать повинъни дать мако волъникъ грошє пꙗть повиненъ дать коваль ѡгородникъ грошє пꙗть повиненъ дать пахомъ волъникъ грошє пꙗть повиненъ дать грицъ волъ-

повиненъ дать; Мицъ Старецъ — грошей тридцать повиненъ дать; Суботъ Свиридовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Сенько Палиловичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Савка Свиридовичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Евтухъ Свиридовичъ — грошей тридцать повинеъ дать; Пешко Мартынъ и Симонъ — повинны дать тридцать грошей за жеребей Самгуровскій; Васько и Иванина — тридцать грошей повинны дать; Игнатъ за Симовщину — двацать грошей повиненъ дать; Лецъ и Ониско за Кохлоновщину — тридцать грошей повинны дать; Мацко вольникъ — грошей пять повиненъ дать; Коваль огородникъ — грошей пять повиненъ дать; Пархомъ вольникъ — грошей пять повиненъ дать; Грицъ вольникъ — три гроша повиненъ дать; Марко вольникъ — шесть грошей повиненъ дать; Селивонъ вольникъ — грошъ, Герасимъ вольникъ — три гроша повинны дать; Андрей воль-

никъ гроше̑ три повиненъ дать мако волъникъ гроше̑ шесть повиненъ дать селивонъ колъникъ грошъ горасимъ волъникъ гроше̑ три повиненъ дать андре̑ волъникъ гроше̑ три повиненъ дать стойка волъникъ гроше̑ три повиненъ дать петра волъникъ гроше̑ три повиненъ дать столма ѹдова гроше̑ два повинна дать гири волъникъ гроше̑ чотыри повиненъ дать тимошевски̑ жеребе̑ впѹсте лежитъ скотораго гроше̑ трицать гинеть паковъски̑ жеребе̑ ѹпѹсте лежитъ стого гроше̑ трицать гинеть пѹгачевъски̑ жеребе̑ ѹпѹсте лежи стого гроше̑ трицать гинеть стогожъ села козлиницкаго чинить дани медовое и повинъни давать врокъ ведеръ чотынацать медѹ а два ведра ѿдани василью лѣничомѹ а повинъность роботъ ихъ водълѹгъ

никъ — три гроша повиненъ дать; Стойка вольникъ — три гроша повиненъ дать; Петрашъ вольникъ — три гроша повиненъ дать; Столма вдова — два гроша повинна дать; Гиричъ вольникъ — четыре гроша повиненъ дать; Тимошевскій жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей, Панковскій жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ тридцать грошей, Пугачевскій жеребей впустѣ лежитъ — пропадаетъ тридтцать грошей. Съ этого же села Козлиницкаго взимается дани медовой ежегодно четырнадцать ведеръ меду, изъ которыхъ два ведра даются Василію лѣсничему, а работу обязаны крестьяне отбывать по старому обычаю.

давного звычаю село кречевичи дворище дроневи҃ гроше́ шестьдесятъ повиненъ дать ма҃ко гроше́ двана҃цать повиненъ дать грицъ сидорови҃ гроше́ два҃цать чоторы повиненъ дать дворище голопꙋзовичъ тимошъ старець микита гроше́ пять пенезе́ чотыри повиненъ дать ермолъ гроше́ пять пенезе́ чотыри повиненъ дать миронъ гроше́ пять пн҃зе́ чотыри повиненъ дать ѡниско гроше́ пять пн҃зе́ чотыри повиненъ дать прокопъ гроше́ пя҃ пн҃зе́ чотыри повиненъ дать дворище бо҃щевичъ ва҃ко е҃моловичъ гроше́ два҃цать повиненъ дать ливе́ бо҃щевичъ гроше́ семъ повиненъ дать дени҃ бо҃щевичъ гроше́ трина҃цать повиненъ дать лꙋчка гатаевичъ ѡлешко гатаевичъ дворище нестановичъ деми҃ ѡсочникъ гроше́ десять повиненъ дать тишко гроше́ десять повиненъ дать ивашко вереемеви҃ гроше́

Село Кречевичи.

Дворище Дроневичъ — грошей шестьдесятъ повиненъ дать; Марко — грошей двѣпадцать повиненъ дать; Грицъ Сидоровичъ — двадцать четыре гроша повиненъ дать; дворище Голопузовичъ, Тимошъ старецъ, Никита — пять грошей и четыре пенязя повиненъ дать; Ермолъ — пять грошей и четыре пенязя повиненъ дать; Миронъ — пять грошей и четыре пенязя повиненъ дать; Ониско — пять грошей и четыре пенязя повиненъ дать; Прокопъ — пять грошей и четыре пенязя повиненъ дать; дворище Борщевичъ: Васько Ермоловичъ — грошей двадцать повиненъ дать; Лихвей Борщевичъ — грошей семь повиненъ дать; Денисъ Борщевичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Лучка Гатаевичъ, Олешко Гатае-

ѡдинънадъцать пнзеʼ семъ повиненъ дать кацко каⷬповичъ грошеʼ ѡдинаⷣцать пнзеʼ семъ повиненъ дать зенько браковичъ грошеʼ семъ повиненъ дать гриⷰ пȣзикъ грошеʼ ѡдинънадъцать пнзеʼ семъ повиненъ дать павелъ грошеʼ пѧтьнадъцать повиненъ дать дворище нихоновичъ мацко ꙗкимовичъ грошеʼ десѧть повиненъ дать назаⷬ тимошевичъ грошеʼ десѧть повинеⷩ даⷮ терешъко грошеʼ десѧть повиненъ дать савоⷱка грошеʼ дваⷣцать повиненъ дать вонюкъ гроше десѧⷮ повиненъ дать дворище микȣличъ самуло грошеʼ дваⷣцать повиненъ дать анъдросъ тимошевиⷱ грошеʼ дваⷣцать повиненъ дать демидъ грошеʼ десѧть повиненъ дать петрашъ грошеʼ пѧть повиненъ дать савка каⷬповичъ грошеʼ пѧть повиненъ дать ганъна ȣдова

вичъ. Дворище Нестановичъ: Демидъ Осочникъ — грошей десять повиненъ дать; Тишко — грошей десять повиненъ дать; Ивашко Еремеевичъ — одинадцать грошей и семь пенязей повиненъ дать; Кацко Карповичъ — одинадцать грошей и семь пенязей повиненъ дать; Зенько Браковичъ — грошей семь повиненъ дать; Грицъ Пузикъ — одинадцать грошей и семь пенязей повиненъ дать; Павелъ — грошей пятнадцать повиненъ дать. Дворище Нихоновичъ: Мацко Якимовичъ — грошей десять повиненъ дать; Назаръ Тимошевичъ — грошей десять повиненъ дать; Терешко — грошей десять повиненъ дать; Савочка — грошей двадцат повиненъ дать; Вонюкъ — грошей десять повиненъ дать. Дворище Микуличъ: Самуйло — грошей двадцать повиненъ дать; Андросъ Тимошевичъ — грошей двадцать повиненъ дать; Демидъ — грошей десять повиненъ дать; Петрашъ — гро-

грошеʼ десѧть повинъна дать дворище глꙋшковичъ савка глꙋшковичъ грошеʼ трынⷣацать повиненъ дать ивашко пацевичъ грошеʼ ѡсмъ повиненъ дать есифъ ю҃ркови҃ грошеʼ ѡсмъ повиненъ дать мицъ головенъчичъ грошеʼ трынадъцать повиненъ дать мицко брꙋкъ ѡстапъ грошеʼ трынадъцать повиненъ дать иванъць томило рожъковичъ грошеʼ пѧтънⷣацать повиненъ дать кречевлѧне закраʼ грошеʼ шеⷭ҇десѧтъ повинъни дать ѥско ѡгорⷪ҇ⷣникъ грошеʼ шесть повиненъ дать е҃рмоло ѡгорⷪ҇ⷣникъ грошеʼ шесть повиненъ даⷮ юшко ѡгорⷪ҇ⷣникъ боⷬщевичъ дворисча впꙋсте лежить жеребеʼ грошеʼ двⷣацать гинеть шетьковъ жеребеʼ ꙋпꙋсте лежиⷮ грошеʼ двадъцать гинеть стогожъ села кречевиⷱ чинить дани медовое и повинъни давать врокъ

шей пять повиненъ дать; Савка Карповичъ — грошей пять повиненъ дать; Ганна вдова — грошей десять повинна дать. Дворище Глушковичъ: Савка Глушковичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Ивашко Пацевичъ — грошей восемь повиненъ дать; Іосифъ Юрковичъ — грошей восемь повиненъ дать; Мицъ Головенчичъ — грошей тридцать повиненъ дать; Мицко Брукъ Остапъ — грошей тридцать повиненъ дать; Иванецъ Томило Рожковичъ — грошей пятнадцать повиненъ дать; Кречевляне за край — грошей шестьдесятъ повинны дать; Ясько огородникъ — грошей шесть повиненъ дать; Ермоло огородникъ — грошей шесть повиненъ дать; Юшко огородникъ. Двориша Борщевичъ жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ двацать грошей; Шетьковъ жеребей впустѣ лежитъ, пропадаетъ двадцать грошей. Съ того же села Кречевичъ повинны давать дани медовой

ведеⷬ двадъцать и полъ везовницы, а впꙋсте гинеть ведеⷬ семъ медꙋ а повинъноⷭⷮ роботы ихъ воⷣлꙋгъ давного звычаю села земенъские ктомꙋжъ дворꙋ чеⷬнъгороⷣскомꙋ а повинъность ихъ ꙗко переⷣтыⷨ слꙋживали его млⷭти гоⷣно́ памети небоⷳчикꙋ кн҃зю романꙋ санъкгꙋшкꙋ воеводе браславъскомꙋ село пн҃а хмелевъскаго волъка ломачинъскаꙗ тоесть напеⷬве́ село шовътысова рꙋда пана ѿтапова село васильки пн҃а макарово ѿчеⷬнъгородъка вмили дворъ карасинъски́ и што есть внимъ такъже и село карасинъское напеⷬве́ ворота двоⷬ тыномъ ѡгорожонъ вшеⷣши вдвоⷬ светлица полево стороне вне печъ белаꙗ стараꙗ ѡболонъ две склꙗныхъ старыхъ сени рꙋбленые зсене́ комора драницами побита ненова клеть поⷣле сене́ стараꙗ по право́ стороне

ежегодно двадцать ведеръ и полвезовицы, пропадаетъ семь ведеръ; а работу отбываютъ по старому обычаю.

Села земляпскія [6]), приписанныя къ тому же двору Черногородскому. Земляне, ими владѣющіе, повинны служить, какъ служивали прежде, его милости, славной памяти покойному князю Роману Сангушку, воеводѣ Брацлавскому. Вопервыхъ, село пана Хмелевскаго, *Волька Ломачинская*, село *Шовтысова Руда* пана Остапа, село *Васильки* пана Макара.

За милю отъ Черногородка находится *дворъ Карасинскій*, со всѣми принадлежностями, а также *село Карасинское* Вопервыхъ ворота; дворъ огороженъ заборомъ; какъ войдешь въ дворъ, то на лѣвой сторонѣ свѣтлица, а въ ней печка бѣлая старая, два оконныя стекла старыя, сѣни сдѣланныя срубомъ; изъ сѣней входъ въ кла-

гриⷣнꙗ и сени рꙋбленые драницами покрыто зазбою поⷣ-
клетъ кꙋхнꙗ рꙋбленаꙗ стáнꙗ рꙋбленаꙗ соломою покрыто
сенъниковъ два рꙋбленыхъ сыⷬникъ лазнꙗ ѡбора взаметъ
робено хлевы достатечне ꙋроблены вто́ ѡборе была рога-
того тоеⷭ воловъ шеⷭ коровъ до́ныхъ шесть телꙗтъ шесть
ꙗловиⷰ три ѡзимъковъ шесть быковъ два козъ старыхъ
дванаⷣца козенꙗтъ трое ѡвеⷰ старыхъ четверо а молодыхъ
двое свине́ старыхъ пꙗтеро поросꙗтъ сеголетнихъ пꙗтеро
гꙋсе́ пꙗтеро кꙋръ дваⷣцатеро бчолъ ѡсажаныхъ наборꙋ десꙗ-
теры гꙋмно тыномъ горожоно жита стожковъ два попеⷮ-
наⷣцатъ копъ на поли засеено жита мацъ ѡⷭмъ ѡвъса
маца ѡдъна посеено гречки маца посеено ꙗчъменю маца
посеено ѡгороⷣные речи засеено што быть могло ктомꙋжъ

довую, крытую дранью, неновую; клѣть подлѣ сѣней старая; по правой сторонѣ гридня и сѣни рубленныя, покрыты дранью; за избою подклѣть, кухня сдѣланная срубомъ и такая же конюшня, покрытая соломою, два сѣнника сдѣланныя срубомъ, сырникъ, баня, обора, строенная въ заметъ; хлѣвы устроены порядочно. Въ оборѣ стоитъ рогатый скотъ, а именно: шесть воловъ, коровъ дойныхъ шесть, телятъ шесть, три яловицы, шесть зимовалыхъ коровъ, два быка, козъ старыхъ двѣнадцать, козлятъ трое, четыре овцы старыя и двѣ молодыя, свиней старыхъ пять; поросятъ нынѣшняго года пять, гусей пять, курей двадцать, пчелъ въ лѣсу десять бортей. Гумно огорожено заборомъ, въ немъ ржи два стожка по пятнадцати копъ. На полѣ посѣяно ржи восемь мацъ, овса одна маца, гречихи посѣяна маца одна, ячменю — маца. Огородные овощи засѣяны, какія

дворꙋ млынъ ѿ цеховa на болоте гатью держить ѿно на весне мелеть ктомꙋжъ дворꙋ озеръ осемъ а девятого половица счернещаны на полы село карасинъ цынъшовъ дани медовое и повинъность ихъ дешко грошеи девятнадцать повиненъ дать наꙋмъ лꙋкачевичъ грошеи осмъ повиненъ дать мишина грошеи чотыры повиненъ дать сенько щꙋчичъ грошеи чотыри повиненъ дать юръко пашковичъ грошеи осмъ повиненъ дать вацина щꙋчичъ грошеи чотыри повиненъ дать андреи охремовичъ гроше полъчетвертанадцать повиненъ дать хома грошеи два повиненъ дать наꙋмъ грошеи шестьнадцать пнязеи осмъ тимошъ грошеи десять повиненъ дать пилипъ гроше двандцать повиненъ дать занъ грошеи двадцать три пнязеи пять повиненъ дать игнатъ грошеи два-

можно было засѣять. Къ тому же двору принадлежитъ мельница, по дорогѣ отъ Церхова, на болотѣ; вода задерживается гатью, мелетъ только весною. Къ тому же двору принадлежитъ восемь озёръ, а девятое пополамъ съ Чернещанами.

Село Карасинъ.

Поземельная плата, дань медовая и повинности крестьянъ: Дешко — грошей девятнадцать повиненъ дать; Наумъ Лукашевичъ — грошей восемь повиненъ дать; Мишина — четыре гроша повиненъ дать; Сенько Шуччичъ — четыре гроша повиненъ дать; Юрко Пашковичъ — грошей восемь повиненъ дать; Вацина Щуччичъ — четыре гроша повиненъ дать; Андрей Охремовичъ — тринадцать съ половиною грошей повиненъ дать; Хома — два гроша повиненъ дать; Наумъ — шестьнадцать грошей и восемь пенязей повиненъ дать; Тимошъ —

на͠цать повиненъ дать сенько игнатовичъ гроше́ два͠цать чотори повиненъ дать авъде́ грошъ и пн҃зе́ три повиненъ дать пилипъ богдашевичъ гроше́ чотыри повиненъ дать ѡлисе́ грошъ ѡди҇ повиненъ дать мишко лукачевичъ гроше́ десѧть повиненъ да҇ сенько мишковичъ гроше́ десѧть повиненъ дать сте҇ко игнатови҇ гроше́ два͠цать повиненъ дать зенко богдановичъ гроше́ ѿмънадцать повиненъ дать селюта андреевичъ гроше́ шестьнадъцать повиненъ дать калько гроше́ по҇сема пн҃зе́ три покиненъ дать ерославъ гроше́ полъосма пн҃зе́ два повиненъ дать марко . гроше́ семъ пн҃зе́ три повиненъ дать жда҇ бо҇данови҇ гроше́ семъна͠цать пн҃зе́ ѡсмъ повиненъ дать ма҇симъ ждановичъ гроше́ шесть повиненъ

грошей десять повиненъ дать; Филипъ — грошей двѣнадцать повиненъ дать; Зань — двадцать три гроша и пять пенязей повиненъ дать; Игнатъ — двѣнадцать грошей повиненъ дать; Сенько Игнатовичъ — двадцать четыре гроша повиненъ дать; Авдѣй - грошъ и три пенязя повиненъ дать; Филипъ Богдашевичъ — четыре гроша повиненъ дать; Елисей — грошъ одинъ повиненъ дать; Мишко Лукачевичъ — грошей десять повиненъ дать; Сенько Мишковичъ — грошей десять повиненъ дать; Стецко Игнатовичъ — грошей двѣнадцать повиненъ дать; Зенько Богдановичъ — грошей осьмнадцать повиненъ дать; Селюта Андреевичъ — грошей шестнадцать повиненъ дать; Калько — шесть съ половиною грошей и три пенязя повиненъ дать; Ярославъ — семь съ половиною грошей и два пенязя повиненъ дать; Марко — семь грошей и три пенязя повиненъ дать; Жданъ Богда-

датъ пилипъ юковичъ грошъ одинъ пнзей три повиненъ датъ стецко мелникъ грошей два повиненъ датъ савка кунъцовъ грошей чотыри повиненъ датъ мартинъ грошей осмъ повиненъ датъ грицъ грошей чотыри повиненъ датъ евъхимъ жеребей ново принялъ стогожъ села карасина вкождый годъ дани медовое повинъни-давать ведеръ двадцать шесть и полъторы везовицы и полторы четвертки везовицы а повинъности тыхже подданыхъ карасинъскихъ вподводу где потреба а што двоными сохами узоруть то повинъни все спратати помолотити и где кажуть отвезти а коли приеде до нихъ кнзь або вряникъ або слуга кнежий и врядничий повинъни они вси живности давати самыи и конемъ втомже селе цековъ новопоставленая накладу вне невеле што тыежъ

цовичъ — грошей семнадцать и восемь пенязей повиненъ дать; Максимъ Ждановичъ — шесть грошей повиненъ дать; Филипъ Юрковичъ — одинъ грошъ и три пенязя повиненъ дать; Стецко Мельникъ — два гроша повиненъ дать; Савка Кунцовъ — четыре гроша повиненъ дать; Мартынъ — восемь грошей повиненъ дать; Грицъ — четыре гроша повиненъ дать; Ефимъ принялъ жеребей вновь Съ того же села Карасина ежегодно повинны давать дань медовую: двадцать шесть ведеръ, полторы везовицы и полторы четверти везовицы. А повинности тѣхъ крестьянъ Карасинскихъ суть слѣдующія: даютъ подводу, куда потребуется; что вспашутъ господскими сохами, все то должны спрятать, смолотить и отвезти, куда приказано будетъ. А когда пріѣдетъ къ нимъ князь или урядникъ, также слуга княжій или урядничій, то крестьяне обязаны давать все продовольствіе какъ

по̑даные наложили дво̑ повоски вколо тыномъ ѡгорожо-
ны ненокымъ противъ воротъ домъ настовъпи кганокъ
скганъку сени всени вше̑ши по право̀ стороне светлица
пе̑ белаꙗ ѡболонъ склꙗныхъ чотыри старыхъ двери на-
завесахъ желе̑ныхъ стое све̑лици другие сени тамъже зсенѐ
дру̑гаꙗ светлица пе̑ белаꙗ ѡболонъ три склꙗныхъ также
старыхъ зсветлицы комора а полево̀ стороне всени вше̑-
ши светлица пе̑ белаꙗ ѡболонъ склꙗныхъ чотыри такъже
старыхъ двери назавесахъ желе̑ныхъ стоежъ светлицы комора
ѡконъко невеликое бе̑ѡболоны стыхъ же сенѐ комора безъ-
ѡболонъ тотъ домъ драницами побито неново по̑ле того
дому̑ пивница драницами побито неново надру̑го̀ стороне
того̑ дому̑ ста́нꙗ ру̑бленаꙗ драницами недавно побита ѿтое

нимъ, такъ и лошадямъ ихъ. Въ томъ же селѣ новопостроенная церковь, утвари въ ней немного; эта утварь дана тѣми же крестьянами.

Дворъ Поворскій.

Огороженъ заборомъ неновымъ; противъ воротъ домъ на столбахъ. Крыльцо; изъ крыльца ходъ въ сѣни. Когда войдешь въ сѣни, то по правой сторонѣ свѣтлица, а въ ней печка бѣлая, четыре старыя оконныя стекла; двери на желѣзныхъ завѣсахъ. Изъ этой свѣтлицы ходъ въ другія сѣни, а изъ этихъ сѣней ходъ въ другую свѣтлицу, въ которой печь бѣлая, три оконныя стекла старыя; изъ свѣтлицы ходъ въ кладовую. А по лѣвой сторонѣ, какъ войдешь въ сѣни, свѣтлица, въ которой бѣлая печь, четыре старыя оконныя стекла, двери на желѣзныхъ завѣсахъ; изъ этой свѣтлицы ходъ въ кладовую, къ которой небольшое окно безъ стекла. Изъ тѣхъ же сѣней ходъ въ кладовую, въ ней окно безъ стекла. Домъ

стани недалеко кȣхнꙗ старая подле кȣхни станꙗ без верху и без двере недавно поставлена гридня сени напротивкȣ комора неноваꙗ издебка малаꙗ с сенъми неноваꙗ хлековъ рȣбленыхъ старыхъ пꙗть соломою покрыты сырникъ и лазнꙗ з сенъми драницами покрыта стараꙗ ѡбора и хлевъ старый на быдло тыномъ ѡгорожоно старымъ в той ѡборе кобыла воронаꙗ з жеребꙗтемъ жеребица лонъщака тое ж кобылы воронаꙗ быдла рогатого великого и малого воловъ чотыри коровъ девꙗть телꙗтъ ѡсмеро а две коровы еще непотелилисе ꙗловиц пꙗть быковъ невȣковъ чотыри третꙗчокъ и ѡзимъковъ шестнадцать свиней шестеро гȣсей четвернадцатеро кȣр пꙗдесꙗтъ двоꙗных бчолъ на борȣ тепер на лето ѡсажоныхъ тридцатеры четверы тут же за загородою клȣнꙗ и гумно тыномъ ѡгоро-

покрытъ дранью неновою. Подлѣ этого дома— пивница, крытая дранью неновою; по другой сторонѣ дома— конюшня сдѣланная срубомъ, недавно покрытая дранью; недалеко отъ этой конюшни— старая кухня, подлѣ кухни— конюшня безъ кровли и безъ дверей, недавно поставлена; гридня, сѣни, на противуположной сторонѣ кладовая неновая, избушка малая съ сѣнями, неновая, хлѣвовъ, сдѣланныхъ срубомъ, старыхъ пять, крыты соломою; сырникъ и баня съ сѣнями, покрыта дранью, старая; обора и хлевъ старый для скота, огорожены старымъ заборомъ; въ этой оборѣ кобыла вороная съ жеребенкомъ, кобылица годовая отъ той же кобылы, вороная. Скотъ рогатый, великій и малый: четыре вола, девять коровъ, восемь телятъ, двѣ коровы, еше нетелившіяся, пять яловицъ, быковъ неупряжныхъ четыре, одинъ третякъ, зимовалыхъ телятъ шестнадцать, свиней шесть, гусей четырнадцать, дворовыхъ курей пятьдесятъ, пчелъ въ лѣсу, теперь на лѣто посаженныхъ, тридцать четыре бор-

жоно неноко збожъе вне͠ нѣтꙋ на полю засеено жита ма͠ пѧтънацат ѡвъса ма͠ чотыри ѧчъменю маца ѡ͠на гречки ма͠ две ктомꙋ͠ дворꙋ повоͬскомꙋ влесе повоͬскомъ ѡвецъ старыхъ сто три͠цать двое ко͠ старыхъ семъдесѧть егънѧ͠ и козенѧтъ сеголетнихъ сто три͠цать ѡ͠но ѡвцы ещо непострыжоные пастꙋховъ занимми три которымъ платить потреба ктомꙋжъ дворꙋ гоны бобровые ѡзе͠ три але вжадънымъ неводомъ волочити неможе͠ ктомꙋжъ дворꙋ млынъ на болоте гатью занѧтыи ѡ͠но коло млынъ зовсимъ направлены ѡ͠но на вѣне мелеть та͠же и ко͠чма на селе тотъ млы͠ и ко͠чмꙋ пн͠ъ ма͠рко зае͠ вр͠ѧдникъ тамошни ѿ небо͠чицы кн͠гни ганъни де͠потовны за ѡ͠мъ ко͠ гроше͠ литовъски͠ аренъдою де͠жить ѡгороды во͠ле мо͠жности засеены

тя. Тутъ же за заборомъ клуня и гумно неновое, огороженны тыномъ, хлѣба въ гумнѣ нѣтъ. На полѣ засѣяно: ржи пятнадцать мацъ, овса четыре мацы, ячменю одна маца, гречихи двѣ мацы. Къ тому же двору Поворскому принадлежатъ, въ Поворскомъ лѣсу, сто тридцать двѣ старыя овцы, сѣмдесятъ старыхъ козъ, сто тридцать одно ягня и козля нынѣшняго года; овцы еще не стрижены, при нихъ три пастуха, которымъ платится. Къ томуже двору принадлежатъ: бобровые гоны, три озера, но ни въ одномъ изъ нихъ нельзя закидывать неводъ. Къ тому же двору принадлежитъ мельница на болотѣ, запертомъ гатью, объ одномъ колесѣ; мельница совершенно исправная, но мелетъ только весною. Есть также и корчма въ селѣ. Мельницу и корчму взялъ у покойницы княгини Анны Деспотовны панъ Марко Заецъ, тамошній урядникъ, въ арендное содержаніе, за восемь копъ грошей Литовскихъ. Огороды засѣяны, по мѣрѣ возможности.

село повоско платы цынъшовые дань медовая повинность
ихъ напеве' коро гроше' попiата и грошъ пицри' повиненъ
дать ермолъ гроше' два и грошъ пицри' повиненъ дать
мишко мочи гроше' чотыри и грошъ пицри' повиненъ дать
юсови гроше' осмъ пнзь оде и грошъ пичи' повиненъ дать
сане гроше' ше и грошъ пичи' повиненъ дать гаврило
тучиновичъ гроше' осмъ и грошъ пичи' повиненъ дать
максимъ королеви гроше' два и гро пичи' повиненъ дать
лашко гроше' ше и гро пичи' повине да стеко лукъши
гроше' два и гро пичи' позиненъ дать зе гроше' ше пнзь
оденъ и гро пичи' повиненъ дать тимо гроше' полъчет-
вега и грошъ пичи' повиненъ дать сидоръ короцеви гроше'
полъчетвета и гро пичи' повиненъ дать тико гроше'

Поземельная плата, дань медовая и повинность крестьянъ:

Вопервыхъ, Короцъ — четыре съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Ермолъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Мишко Мошчичъ — четыре гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Юсовичъ — восемь грошей одинъ пенязь и грошъ писчій повиненъ дать; Санецъ — грошей шесть и грошъ писчій повиненъ дать; Гаврило Турчиновичъ — грошей восемь и грошъ писчій повиненъ дать; Максимъ Королевичъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Лашко — грошей шесть и грошъ писчій повиненъ дать; Стецко Лукшичъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Зенъ — шесть грошей, одинъ пенязь и грошъ писчій повиненъ дать; Тимошъ — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Сидоръ Короцевичъ — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Тишко — полтора гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Мицъ — два съ половиною гроша, одинъ пенязь и грошъ писчій по-

полътора и гроⷲ пиⷭчиʼ повиненъ дать миⷯ грошеʼ полъ-
третѧ пн҃зь ѡдинъ и грошъ пиⷭчиʼ повиненъ дать савраⷩ
грошеʼ полъчетвеⷬта и гроⷲ пиⷭчиʼ повиненъ дать богданъ
грошеʼ поⷧчетвеⷬта и грошъ пишчиʼ повиненъ дать ѡниско
грошеʼ поⷧпѧта и гроⷲ пиⷭчиʼ повиненъ дать мꙋринъ гро-
шеʼ три и грошъ пиⷭчиʼ повиненъ даⷮ маⷯно грошеʼ три
пн҃зь ѡдиⷩ и гроⷲ пиⷭчиʼ повиненъ дать маⷦсимъ малъчи-
шинъ грошеʼ шеⷭ и гроⷲ пиⷭчиʼ повиненъ дать ваⷭко вах-
новиⷱ грошеʼ три пн҃зь ѡдинъ и гроⷲ пишчиʼ повиненъ даⷮ
сенько сꙋпрꙋновиⷱ грошеʼ три пн҃зеʼ два и гроⷲ пиⷭчиʼ по-
виненъ даⷮ каⷬпъ грошеʼ два и гроⷲ пиⷭчиʼ повиненъ дать
евълаⷯ грошъ ѡдиⷩ пн҃зеʼ шесть и гроⷲ пишчиʼ повиненъ
дать стаⷭ грошеʼ пѧⷮ пн҃зеʼ три и грошъ пишчиʼ пови-

виненъ дать; Савранъ — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Богданъ — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Ониско — четыре съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Муринъ — три гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Махно — три гроша одинъ пенязь и грошъ писчій повиненъ дать; Максимъ Малчишинъ — шесть грошей и грошъ писчій повиненъ дать; Васько Вахновичъ — три гроша, одинъ пенязь и грошъ писчій повиненъ дать; Сенько Супруновичъ — три гроша, два пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Карпъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Евлахъ — одинъ грошъ шесть пенязей и грошъ писчій повиненъ дать; Стасъ — пять грошей, три пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Селивонъ — три гроша, восемъ пенязей и грошъ писчій

нєнъ дать селивонъ грошє три пѧзє осємъ и гро͠ пи͠чи по-
винєнъ дать антонъ грошє чотыри пѧзє три и грошъ пи͠-
чи повинєнъ дать андрє грошє чотыри и грошъ пи͠чи по-
винєнъ дать стє͠ко кацєви͠ грошє два пѧзє три и грошъ пи͠-
чи повинєнъ дать стє͠но грошє чотыри пѧзє сємъ и грошъ
пи͠чи повинєнъ дать кацко грошє два и гро͠ пи͠чи поби-
нє͠ да͠ мати͠ ма͠тинови͠ грошє двана͠цать и грошъ пи͠чи
повинєнъ да͠ фєдє͠ грошє по͠четвє͠та и гро͠ пи͠чи повинєнъ
дать васко ду͠дичъ грошє два и грошъ пи͠чи повинєнъ дать
юско грошє по͠четвєрта и гро͠ пишчи повинєнъ дать и-
вашко гри͠ковичъ грошє три и гро͠ пишчи повинєнъ дать
кѵрило грошъ одинъ пѧзє по͠тора и гро͠ пишчи повинєнъ
дать ива͠кова ду͠чина грошє шє͠ и гро͠ пишчи пови͠на

повиненъ дать; Антонъ — четыре гроша, три пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Андрей — четыре гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Стецко Кацевичъ — два гроша, три пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Стехно — четыре гроша, семь пенязей и грошъ писчій повиненъ дать; Кацко — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Мартынъ Мартыновичъ — двѣнадцать грошей и грошъ писчій повиненъ дать; Федецъ — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать. Васько Дудичъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Юсько — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Ивашко Грицковичъ — три гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Кирилъ — одинъ грошъ, полтара пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Ивашкова Дудчина — шесть грошей и грошъ писчій повинна дать; Хурсъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать;

дать хутсъ гроше два и грош пишчи повиненъ дать ма-
лышко гроше два пнзе три и грош пишчи повиненъ дать
ходко гроше два пнзе три и грош пишчи повиненъ дать
малохве гроше полътора и грош пишчи повиненъ дать ꙗцко
жабичъ гроше полтора и грошъ пишчи повиненъ дать кацко
грошъ ѡдинъ и пнзе полтора и грошъ пишчи повиненъ дать
сидоръ дудичъ гроше чотыри и грошъ пишчи повиненъ дать
гаврило давыдовичъ гроше чотыри и грош пишчи повиненъ
дать несторъ гроше ѡдиннадцать и грошъ пишчи повиненъ
дать ꙗцко дмитровичъ гроше дванадцать и грош пишчи пови-
ненъ дать занко гроше полчетверта и грошъ пишчи пови-
ненъ дать насонъ гроше два и грошъ пишчи повиненъ
дать ꙗцко козюковичъ грошъ ѡдинъ пнзе шесть и грошъ

Малышко — два гроша, три пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Ходько — два гроша, три пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Малохвей — полтора гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Яцко Жабичъ — полтора гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Кацко — одинъ грошъ, полтора пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Сидоръ Дудичъ — четыре гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Гаврило Давидовичъ — четыре гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Несторъ — одинадцать грошей и грошъ писчій повиненъ дать; Яцко Дмитровичъ — грошей двѣнадцать и грошъ писчій повиненъ дать; Занько — три съ половиною гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Насонъ — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Яцко Козюковичъ — одинъ грошъ, шесть пенязей и грошъ писчій повиненъ дать; Мартынъ Кондратовичъ — четыре гроша, два съ половиною пенязя

пи҃чи повиненъ дать ма҃ти҃ конъдратови҃ гроше чотыри и пѣ҃зе по҃третя и грошъ пи҃чи повиненъ дать радько ю҃ко-ви҃ гроше чотыри и пѣ҃зе по҃третя и грошъ пишчи пови-ненъ дать ивашко гроше ше҃ и грошъ пишчи повиненъ дать харина гроше два и грошъ пишчи повиненъ дать ѡ҃сюта грошъ ѡди҃ пѣ҃зе ше҃ и грошъ пишчи повиненъ да҃ мишко гроше три и грошъ пишчи повиненъ дать я҃ко гроше три и грошъ пишчи повиненъ дать фе҃ч҃унъ гро-гроше шесть и грошъ пишчи повиненъ дать филипъ грошъ ѡдинъ пѣ҃зе по҃тора и грошъ пишчи повиненъ дать конашъ грошъ ѡдинъ пѣ҃зе по҃тора и грошъ пишчи по-виненъ дать кова҃ гроше ше҃ и грошъ пишчи повиненъ дать ивашко беличичъ гроше ше҃ и грошъ пишчи. повиненъ дать

и грошъ писчій повиненъ дать; Радько Юшковичъ — четыре гроша, два съ половиною пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Ивашко — шесть грошей и грошъ писчій повиненъ дать; Харина — два гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Оксюта — грошъ одинъ, пенязей шесть и грошъ писчій повиненъ дать; Мишко — три гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Яцко — три гроша и грошъ писчій повиненъ дать; Федчунъ — шесть грошей и грошъ писчій повиненъ дать; Филипъ — грошъ одинъ, полтора пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Конашъ — грошъ одинъ, полтора пенязя и грошъ писчій повиненъ дать; Коваль — шесть грошей и грошъ писчій повиненъ дать; Ивашко Беличичъ — грошей шесть и грошъ писчій повиненъ дать; Максимъ — грошей шесть и грошъ писчій повиненъ дать. Въ томъ же селѣ Поворскѣ дани медовой взимается семьдесятъ три ведра и три

макси грошей ше и грошъ пишчи повиненъ дать втоже селе повбску дани медокое чини веде седеся три везови три а повинность вроботахъ того села поводскаго есть меновите двор будовати и около городити стани хлевы оборы нвъсякое будоване ора неповинни але зато дають вкоды год покопе жита шестеныхъ по копе овса покопе гречки а копы вси мают быти шестеные поведе решете пашни якоежъ кроме вкоды год повинни дати огородниковъ а огородниковъ повинност вогороде копати сеети зогорода сеяное уробленое спратати посла где недалеко коли князь приеде кони пасти а зогорода каждого году по шести грошей дати повинни тыежъ поданые повоские тяглые пашню всякую повинни жати што двоными сохами узорати могуть попратати змолотити и ко-

везовницы. А работу обязаны крестьяне села Поворска исполнять слѣдующую: строить дворовыя зданія и дѣлать около двора огорожу, строить конюшни, хлѣвы, оборы и всѣ хозяйственныя зданія; пахать не обязаны, но за то дають ежегодно по одной шестерной копѣ ржи, по копѣ овса, по копѣ гречихи, а копы всѣ должны быть шестерныя. Сверхъ того обязаны давать ежегодно по два решета всякой пашни, кромѣ огородниковъ. А повинность огородниковъ состоитъ въ слѣдующемъ: копать въ огородахъ и сѣять, собрать и спрятать посѣянное и снятое въ огородахъ; они употребляются для посылокъ въ недалекія мѣста, обязаны пасти лошадей, когда князь пріѣдетъ, а съ каждаго огорода обязаны давать по шести грошей ежегодно.

Тѣже Поворскіе тяглые крестьяне обязаны жать всякую пашню,

млынȣ ѯде кажȣть ѿвести и маютъ сена коси повинни коли имъ кажȣт две недели тое и попратати мают нили незаразомъ, все село сего лета половица а другого другая половица а ѿкосиши повинни по грошȣ дати хто имъ пиндер ѿкосы по подводȣ повинни где недалеко ехать нижли дан повинни ѿвезти где имъ роскажȣть коли кнзь самъ приеде або ревизор або бирчий повинни сторожȣ дае до двора и дрова возити а болше мȣжове тое сторожи чинити неповинни бо сторожовъщинȣ даютъ подва гроши здымȣ млыновъ повинни робити и гать гатити ȣвобрȣбе поворскомъ повинни пойти ȣвостȣ звер ловити также и добобровыхъ гоновъ повинни пойти коли имъ роскажȣть повинни дат все село две ıаловицы але ıаловицами ȣ ихъ неберȣт бо закаждȣю ıаловицȣ ѡни повинни дат вкоды его на дес пера

сколько будетъ вспахано господскими сохами, спрятать, смолотить отвезть на мельницу, куда приказано будетъ. Сѣно косить обязаны въ продолженіи двухъ недѣль, когда имъ приказано будетъ, должны также и спрятать скошенное сѣно, но не все село вдругъ, а только половина села въ одно лѣто, а въ слѣдующемъ году другая половина. По окончаніи сѣнокоса обязаны дать по грошу отъ косы надсмотрщику за работою Подводу обязаны давать въ недалекія мѣста, но дань должны отвозить куда бы имъ приказано ни было. Когда пріѣдетъ самъ князь или бирчій, то обязаны давать стражу къ господскому двору и возить дрова, а больше не обязаны давать стражу крестьяне, потому что они платятъ сторожевщину — по два гроша съ дыму. Обязаны строить мельницы, гатить гать, ходить на облаву въ округѣ Поворскомъ, обязаны также ходить на бобро-

светого за две ıаловицы тоесть сто гроше̑ повинъни дати вкожды̑ го̑ ѡсвето̑ пречисто̑ по двое ку̑ накаплꙋнѣе а восень за да̑ю медовою погꙋсıати также пови̑ни дати згнѣда сокоего вси соколы на дво̑ ѿнести е̑ли бы нашолъ згнезда ıастреего и̑ гнѣда ра̑чого повинъни дати по ѡ̑но̑ птасе ѿ гнезда е̑ли хто на̑деть вто̑ селе повоскꙋ ѿдавши дань за данью пови̑ни возъ дати направны̑ полꙋковщинꙋ по грошꙋ ѿлꙋна бобровъного волꙋгъ давного ѡбычаю. втоже имѣю повоскꙋ село валъка пна злецова.

вые гоны, когда имъ приказано будетъ. Все село обязано дать двѣ яловицы, но яловицами у нихъ не берутъ, потому что ежегодно они обязаны дать за двѣ яловицы, въ день Св. Петра и Павла, сто грошей. Ежегодно, о праздникѣ Успенія обязаны дать по парѣ курей для каплуненья, а осенью, вслѣдъ за медовою данью, по одному гусю. Если бы кто нашелъ гнѣздо соколиное, то обязанъ отнести на господской дворъ и отдать всѣхъ соколовъ; а если кто найдетъ ястребиное или кобчее гнѣздо, то обязанъ дать по одной птицѣ отъ каждаго гнѣзда. Крестьяне того же села Поворска, отдавъ дань, должны дать исправный возъ для доставки дани; а полуковщину даютъ по грошу отъ лукна (гнѣзда) боброваго, по старому обычаю [7].

Въ томъ же селѣ Поворскѣ село *Валка* пана Злецова.

Изъ книги гродской Луцкой 1578 года, листъ 299—306.

III.

Инвентарь имѣнія Полонскаго, 1598 сентября 18.

Inuentarz dworu Połonskiego spiszanie ziemian Boiar y poddanych szeł Polonských y włosczi Uchriniczký ,y wszelkých pozythkow ku imieniu Polonskiem[u] przynaleząęczych za roskazaniem Jasznie Oszwieczone[o] Xiązęczia Je[o] Msczi Pana Christopha Radziwila Xiązęczia na Bierzach i Dubinek Woiewodj Wilienskie[o] Hetmana naýwisse[o] Welkie[o] X[a] Litt. Soleczk. Urzędowskie[o] Borysowskie[o] etc. etc. Starostý Dzierzawczi Kokonchaýskie[o] Pana mego Msczіwe[o] przesz mię slugę JE[o] Xczy Msczj Michala Kondzierskie[o] podany Xiązęcziu JE[o] Msczi Hreorowi Szanguskowi Koszerskiemu Castellanowi Braslawskiem[u] w Roku theraznieższim 1598 18 d. mieszіączа Septembra.

Инвентарь двора Полонскаго, заключающій исчисленіе землянъ, бояръ и крестьянъ, живущихъ въ селахъ Полонскихъ и въ волости Угриницкой, также описаніе всѣхъ угодій, къ имѣнію Полонскому принадлежащихъ. Этотъ инвентарь, по приказанію свѣтлѣйшаго князя, его милости, пана Христофа Радзивила, князя на Биржахъ и Дубинкахъ, воеводы Виленскаго, гетмана найвысшаго великаго княжества Литовскаго, старосты Солецкаго, Уржендовскаго, Борисовскаго и проч. и проч. державцы Коконхайскаго, пана моего милостиваго, данъ князю, его милости, Григорію Сангушку Коширскому, кастеляну Браціавскому, мною, слугою его княжеской милости, Михаиломъ Кондзѣрскимъ, въ 1598 году 18-го сентября.

Naprzod Budowanie Dworne.

Dom gliną oblepionyi Izb białich przeciwko sobie dwoi iedna wielka na piwniczi murowaney w thei izbie okien pięć, błon sklannich 4, s prętbi zelaznemi okienic na zawiasach 3. Drzwi na zawiasach u nich wrzeciądz skoblem. Ławyi według potrzeby, piec kafli polewanich wedle pieca kominek małyi, przeciwko nieyi, druga swietlica upokoyina w nieyi okien 2 z błonami dwiema nowemi okienica 1 Ławyi według potrzebyi, Piec polewanyi, wedle niego kominek murowanyi. Z niey zasię komnatha drzwi na zawiasach z wrzeciądzem. W thei komnacie komin murowanyi wielgi okno z okiennicą na zawiasach z zasczepką i skoblem. S teyi komnathyi komorka potrzebna chrosciana nie nakritha, drzwi na zawiasach zasczepka i skobl. Międzi themi izbami sień s chrostu upleciona gliną oblepiona. S tei że sieni

Вопервыхъ дворовое строеніе.

Домъ, обмазанный глиною; двѣ бѣлыя избы, одна противъ другой; одна изъ нихъ большая, построенная на каменномъ погребѣ. Въ этой избѣ пять оконъ, четыре оконныя стекла съ желѣзными прутьями и 3 ставнями на завѣсахъ; двери на завѣсахъ, въ нихъ желѣзный запоръ въ видѣ скобы; скамьи въ достаточномъ количествѣ, печь изразцовая муравленая, подлѣ печки небольшой камелёкъ. Противъ означенной свѣтлицы находится другая свѣтлица, опочивальня, въ которой два окна съ двумя новыми стеклами, ставень одинъ, скамьи въ достаточномъ количествѣ, печь муравленая, а подлѣ нея камелёкъ муравленый. Изъ этой свѣтлицы входъ въ комнату, въ которой двери на завѣсахъ съ задвижкою; въ этой комнатѣ находится большой муравленый каминъ, окно съ ставнемъ на завѣсахъ съ защепкою и скобою. Изъ этой комнаты входъ въ нужное мѣсто, сдѣланное изъ хвороста безъ кровли, двери на завѣсахъ съ защепкою и скобою. Между означенными выше избами находятся сѣни, пле-

wschod na górę drzwi na zawiasach wrzeciądz i skobl przed thą sienią ganek na zawiasach drzwi, nad them gankiem drugi ganek oba niewielgie w thei ze tham sieni kominyi 2 murowane wielgie, okno edno koritho wielgie długie then dom dranicami wszithek krithi żelaznemi gozdziami przibiiane, pod them domem sklep murowanyi drzwi w piętkach wrzeciądz i skobl.

Nie podaleko the° domu dom na wale stoi izb białich 2, iedna izba mała po prawie wchodząc okien 2 z błonami dwiema i s okiennicami na zawiasach z zasczepkami. Ławyi wedle podle potrzebyi, piec polewanyi kominek murowanyi drzwi na zawiasach wrzeciądzem. Z nieyi zasię komora, drzwi na zawiasach z wrzeciądzem okno i błona sklanna iedna okiennica na zawiasach z zasczepką ławyi według potrzebyi, komin murowanyi. S komoryi zas komorka potrzebna drzwi

теныя изъ хвороста и обмазанныя глиною. Изъ этихъ сѣней ходъ на чердакъ, двери на завѣсахъ, желѣзный запоръ съ задвижкою. Предъ сѣнями— крыльцо, двери на завѣсахъ; надъ крыльцомъ— другое крыльцо, оба крыльца невелики. Въ тѣхъ же сѣняхъ два каменные камина большіе, одно окно, корыто большое, длинное. Весь этотъ домъ покрытъ дранью, прибитою гвоздями; подъ домомъ каменный погребъ, въ которомъ двери на пятахъ, желѣзный запоръ и задвижка.

Недалеко отъ описаннаго выше дома стоитъ другой домъ, на валу; въ немъ двѣ бѣлыя избы; одна изба малая на право отъ входа, въ ней два окна съ двумя стеклами и ставнями на завѣсахъ съ защепками, скамьи въ потребномъ количествѣ, печь муравленая, камелёкъ каменный, двери на завѣсахъ съ желѣзнымъ запоромъ. Изъ этой избы ходъ въ чуланъ, въ которомъ двери на завѣсахъ съ желѣзнымъ запоромъ, окно и одно оконное стекло, ставень на завѣсахъ съ защепкою, скамьи въ потребномъ количествѣ, каминъ

na zawiasach z zasczepką tha komorka z dranic urobiona. Druga izba na przeciwko w kthoreyi izbie okien z zbłonami sklannemi spręthi żelaznemi s skobliczkami okiennice na zawiasach z zasczepkami. Ławyi według potrzebyi, piec polewanyi wedle nie° kominek małyi, drzwi na zawiasach klamka hanthaba. Z nieyi komora w kthoreyi okno z błoną sklanną z okiennicą na zawiasach, kratha żelazna krziżowa i zasczepka, ław 2 przi scienie, komin murowanyi drzwi na zawiasach wrzeciądz i skobl. Tamże komorka potrzebna z dranic budowana drzwi na zawiasach zasczepka w teyi że sieni kominyi 2 murowane wschód na góre drzwi na zawiasach wrzeciądz i skobl, przed sienią ganek ze wschodem drzwi na zawiasach hantab dwie.

W końcu the° domu swietliczka niewielga w nieyi okien 2 z błonami okiennice na zawiasach, drzwi na zawiasach wrzeciądz i skobl. Ławyi według potrzebyi, piec prosthich kafli. Na przeciwko komora

каменный. Изъ чулана ходъ въ нужное мѣсто, въ которомъ двери на завѣсахъ съ защепкою. Это нужное мѣсто сдѣлано изъ драни. Другая изба на противуположной сторонѣ; въ ней окна со стеклами, съ желѣзными прутьями, съ задвижками, ставни на завѣсахъ съ защепками, скамьи въ потребномъ числѣ, печь муравленая, подлѣ нея камелёкъ, двери на завѣсахъ, щеколда. Изъ этой избы ходъ въ чуланъ, въ которомъ окно со стекломъ и ставнемъ на завѣсахъ, желѣзная крестообразная рѣшетка и защепка, двѣ скамьи у стѣны, каминъ изъ кирпича, двери на завѣсахъ, желѣзный запоръ и задвижка. Тамъ же нужное мѣсто, сдѣланное изъ драни, двери на завѣсахъ съ защепкою. Тамъ же сѣни, въ которыхъ два камина изъ кирпича, лѣстница на чердакъ, двери на завѣсахъ съ запоромъ и задвижкою; предъ сѣнями крыльцо съ лѣстницею, двери на завѣсахъ, двѣ щеколды.

Въ концѣ означеннаго выше дома находится небольшая свѣтличка, въ которой два окна со стеклами, ставни на завѣсахъ, двери на завѣсахъ съ запоромъ и задвижкою, скамьи въ потребномъ числѣ,

s tarcić urobiona, drzwi na zawiasach wrzeciądz y skobl, między niemi sionka drzwi na zawiasach wrzeciądz i skobl. Z sieni wschod na górę, drzwi na zawiasach wrzeciądzem, tho budowanie wszitko pod iednem dachem dranicami krithe i gliną oblepione. Pod them domem piwnica iusz stara dranicami kritha w piętki drzwi stawione wrzeciądz i skobl, w szyii krata drewniana skobel welgi.

Niedaleko the° domu Piekarnia z drzewa budowana w nieyi okien małich 3, Ławyi w koło, Piec wielgi z glinyi ulepionyi, drzwi na zawiasach z wrzeciądzem w końcu theyi izbyi komora s chrosthu pleciona gliną oblepiona, drzwi prosthe wrzeciądz i skobl. Naprzeciwko zasię swiathelka nie wielga gliną oblepiona okien małich 2 okno więtsze iedno błonka sklanna okiennica na zawiasach. Ławyi według potrzebyi, prosthi piec kaflowyi, drzwi na zawiasach, między nimi sień

печь изъ простыхъ изразцовъ. На противуположной сторонѣ — досчатый чуланъ, двери на завѣсахъ, запоръ и задвижка; между свѣтличкою и чуланомъ сѣнцы, въ которыхъ двери на завѣсахъ, запоръ и задвижка. Изъ сѣней ходъ на чердакъ, двери на завѣсахъ съ запоромъ. Все описанное выше строеніе находится подъ одною кровлею, покрыто дранью и обмазано глиною. Подъ домомъ погребъ, уже старый, покрытый дранью, двери на пятахъ съ желѣзнымъ запоромъ и задвижкою, входъ съ деревянною рѣшеткою и большою задвижкою.

Недалеко отъ дома деревянная кухня; въ ней три малыхъ окна, скамьи вокругъ, печь большая слѣпленная изъ глины, двери на завѣсахъ съ запоромъ. Въ углу избы чуланъ, плетеный изъ хвороста и обмазанный глиною, двери простыя, желѣзный запоръ и задвижка. На противуположной сторонѣ — не большая свѣтличка, обмазанная глиною, два малыхъ окна, большое окно одно, со стекломъ и ставнемъ на завѣсахъ, скамьи въ потребномъ числѣ, простая изразцовая печь, двери на завѣ-

drzewianna gliną lepiona w kthoreyi drzwi dwoie prosthe, w thei sieni komin s chrosthu plecionyi gliną lepionyi, Ognisko z drzewa zrąmbione na kuchnią. Z sieni wschód na gorę thamże na swietlicyi komora z dranic urobiona drzwi prosthe zwrzeciądzem i skoblem, w niey korītho stare ze słodownie. Przez scianę thei swietelki spiżarnia schrostu upleciona gliną oblepiona, drzwi na zawiasach z skoblami 2. Podle thei spizarnie swietlica z drzewa nowo zbudowana drzwi na zawiasach zasczepka i kolko, piec polewanyi kominek murowanyi okien pięc w nich błon sklannich pięć, ławyi według potrzebyi sthołow lipowich 2 sthoł dembowyi 1 ław przed niemi 3. S teyi izby komora, drzwi na zawiasach wrzeciądz i skobl okien 2 z błonami sklannemi okiennice na zawiasach. Ław przi scienie trzi, z nieyi komorka potrzebna drzwi prosthe zasczepka w boku thei komoryi piekarnia drzwi na zawiasach zwrzeciądzem, piec czarnyi, ławyi według potrzeby stolik

сахъ. Между кухнею и свѣтличкою деревянныя сѣни, обмазанныя глиною; въ нихъ двое простыхъ дверей, каминъ плетеный изъ хвороста, обмазанный глиною, очагъ, сдѣланный изъ дерева для кухни. Изъ сѣней лѣстница на чердакъ, гдѣ надъ свѣтлицею сдѣланъ чуланъ изъ драни, двери простыя съ запоромъ и задвижкою; въ кладовой старое корыто изъ солодовни. Къ стѣнѣ описанной выше свѣтлички примыкаетъ кладовая для съѣстныхъ припасовъ, плетеная изъ хвороста, обмазанная глиною, двери на завѣсахъ съ двумя задвижками. Подлѣ этой кладовой—деревянная новая свѣтлица, въ которой двери на завѣсахъ съ защепкою и кольцомъ, печь муравленая, камелёкъ изъ кирпича, пять оконъ, въ которыхъ пять оконныхъ стеколъ, скамьи въ потребномъ числѣ, 2 липовыхъ стола, 1 дубовый столъ, у столовъ три скамьи. Изъ этой избы ходъ въ чуланъ, двери на завѣсахъ зъ запоромъ и задвижкою, 2 окна со стеклами, ставни на завѣсахъ, у стѣны три скамьи. Изъ этой кладовой ходъ въ нужное мѣсто, въ которомъ простая дверь съ защепкою. Къ означенному чулану при-

prosthi, między thą piekarnią a swietlicą sień wielga z drzewa budowana okno wielgie iedno w niey drzwi z sklamką dwoie ognisko kuchenne komin wielgi murowanyi. Z sieni wschód na górę thamże komora z dranic urobiona drzwi prosthe wrzeciądz i skobl, tho budowanie wszitko pod iednem dachem dranicami kritho przed them domem stoł dęmbowyi niemalyi sthoi.

Podle the° domu wrotha tharcziczne... na kunie żelazneyi przi nich fortka na zawiasach.

Podle wroth sthainia wielga w nieyi drabin pięc żłobow pięc wrotha na kunie żelaznyi wrzeciądzem i skobl, na thei stainyi ganek drzwi prosthe do niego wschod. Na thei stayini gura dla schowania siana tarcicami pomosczona, drzwi prosthe wrzeciądz i skobl, tha stainia dranicami kritha. Podle stayinie golembiniec na słupach drze-

мыкаетъ кухня, въ которой двери на завѣсахъ съ запоромъ, черная печь, скамьи въ потребномъ числѣ, столикъ простой. Между кухнею и свѣтлицею большія деревянныя сѣни, въ которыхъ одно большое окно, двое дверей съ щеколдой, кухонный очагъ, каминъ большой изъ кирпича. Изъ сѣней лѣстница на чердакъ, гдѣ сдѣланъ чуланъ изъ драни, двери простыя съ запоромъ и задвижкою. Все означенное выше строеніе находится подъ одною кровлею, покрыто дранью. Предъ домомъ стоитъ немалый дубовый столъ.

Подлѣ дому ворота досчатыя на желѣзной вереѣ; при нихъ калитка на завѣсахъ.

Подлѣ воротъ большая конюшня, въ которой решетокъ пять, ворота на вереѣ желѣзной съ запоромъ и задвижкою. Надъ конюшнею навѣсъ, двери простыя и лѣстница для всхода. Надъ тою же конюшнею—сѣновалъ, вымощенный досками, двери простыя, съ запоромъ и задвижкою. Конюшня эта крыта дранью Подлѣ конюшни—голубятня на деревянныхъ столбахъ, покрыта дранью. За

wiannych dranicami krithi. Za stayinią wozownia s chrosthu pleciona słomą kritha wrotha z dranic robione. Niedaleko wozownie piwnica stara słomą kritha, drzwi w piętkach, wrzeciądz i skobl.

Thamże browar s chrosthu plecionyi dranicami krithi w nim kadzi 2 koritho 1 wszitko piwne słodownia thilko izba ogorzała sthoi.

Przi them dworze Folwark Polonski i budowanie te° Folwarku. Izba czarna stara drzwi prosthe piec czarnyi okna 4 ławyi w koło na przeciwko k tei chrosciana, tho wszitko pod słomą.

Obora.

Oboryi 2 na chowanie bydła chrusciane słomą krithe chlewkow małich 2 dla swini y owiec, tha obora płothem ogrodzona.

конюшнею экипажный сарай, плетеный изъ хворосту, покрытый соломою, ворота изъ драницъ. Недалеко отъ сарая старый погребъ, покрытый соломою, двери на пятахъ съ запоромъ и задвижкою.

Тамъ же винокурня изъ хвороста плетеная, крытая дранью; въ ней двѣ пивныя кади и такое же корыто одно; на мѣстѣ бывшей солодовни стоитъ одна обгорѣлая изба.

При описанномъ выше дворѣ, находится фольварокъ Полонскій и зданія фольварковыя: изба старая черная, въ ней двери простыя, печь черная, четыре окна, вокругъ избы скамьи. Напротивъ этой избы находится изба изъ хвороста; эти зданія покрыты соломою.

Скотный дворъ.

Для скота устроены два скотныхъ двора изъ хвороста, покрыты соломою; два малыхъ хлѣва для свиней и овецъ. Скотный дворъ огороженъ плетнемъ.

Gumno Folwarku Połonskie°.

Stodoła dla młocenia zboża s chrosthu pleciona słomą kritha w nieyi wroth 2 wielgie wrzeciądz skobl wielgi.

W them gumnie na then czas zboża zostało roku 98.

Żitha	kop.	230.
Pszenice	kop.	72.
Jęczmienia	kop.	19.
Owsa	kop	132.
Grochu	Stog.	
Siana	Stog.	

Tatarka iescze na then czas s pola niesprząthniona była.

Гумно фольварка Полонскаго.

Сарай для молотьбы хлѣба, плетеный изъ хвороста, покрытый соломою; въ немъ двое большихъ воротъ съ запоромъ и большою задвижкою.

Въ этомъ гумнѣ въ настоящее время, въ 1598 году, оставалось хлѣба:

Ржи	230	копъ.
Пшеницы	72	копы.
Ячменю	19	копъ.
Овса	132	копы.
Гороху		стогъ.
Сѣна		стогъ.

Гречиха въ это время еще не была снята съ поля.

Sad y Ogród.

Przi them że dworze Polonskim ogrodyi 3 na rzeczi owosczowe y sad kthoryi theraz nowo sczepic poczętho w ktorem za czasem iabłka i gruszki bywac mogą.

Folwark Korszewski i budowanie ie°.

Izba czarna drzwi prosthe okien małich 4 piec czarnyi ławyi w koło. Na przeciwko klec.... drzewiana, drzwi prosthe zwrzeciądzem, międzi niemi sień drzwi dwoie prosthich, spiżarn 2 dla zboża drzwi zwrzeciądzami.

Obora.

Chliwow dla chowania bydła s chrosthu uplecionich i słomą krithich 5 tak malich iako i wielgich, stayinia na thei chliw pod słomą 1.

Садъ и огородъ.

При томъ же дворѣ Полонскомъ три огорода для огородныхъ овощей и садъ, въ которомъ недавно начали прививать деревья; въ немъ, со временемъ, могутъ быть яблоки и груши.

Фольварокъ Коршевскій. Въ немъ зданія: изба черная, двери простыя, четыре малыхъ окна, черная печь, скамьи вокругъ. Напротивъ избы—деревянная клѣть, въ которой двери простыя съ запоромъ. Между избою и клѣтью—сѣни, въ которыхъ двое простыхъ дверей, двѣ кладовыя для съѣстныхъ припасовъ, двери съ запоромъ.

Скотный дворъ.

Хлѣвовъ для скота, плетеныхъ изъ хвороста и покрытыхъ соломою, пять, какъ малыхъ такъ и великихъ; конюшня, при ней хлѣвъ, крытый соломою, одинъ.

A isz pasznią Folwarku Korszewskie° międzi poddanemi na pewnem płacie rozdano, tak iako nizeyi przi napisaniu wsi Korszewskieyi, o them iesth dostatheczne napisane, thedyi thesz i sadzibę the° folwarku poddanym, kthorzi sadzib swich niemieli na pobudowanie się im pokazało. Thelko na thich sadzibach siana stog niemałyi abo sthertha.

Pasznia.

Na pasznią Folwarku Polonskiego okrom sianożęci telko włok 6 // 28 iest zostawiono, a pasznią Korszewską iako iesth nizey opisano precz zniesiono.

Rozrządzenie pasnie Polonskiey.

W Połonney piersze polie włok 2 // 10. Drugie polie włok 2 // 6.

Пахатныя поля фольварка Коршевскаго розданы крестьянамъ за опредѣленную плату, какъ объ этомъ обстоятельно объяснено будетъ ниже, при описаніи села Коршевскаго; поэтому и усадебная земля этого фольварка распредѣлена также подъ строенія, между тѣми крестьянами, которые усадьбъ своихъ не имѣли. На этой усадебной землѣ стоитъ только стогъ сѣна немалый, или скирдъ.

Пахатное поле.

При фольваркѣ Полонскомъ, оставлено на пашню только 6 волокъ [a]) и 28 морговъ, кромѣ сѣнокосовъ, а пахатныя поля Коршевскія розданы крестьянамъ, какъ описано ниже.

Распредѣленіе фольварковаго пахатнаго поля Полонскаго.

Въ Полонной, первое поле заключаетъ 2 волоки 10 морговъ, второе поле — 2 волоки 6 морговъ, третье поле — 2 волоки 10 морговъ.

Trzecie włok 2 // 10 niewspominaiąc morg ogrodnickich kthore przi posanie- zniesioney byli, y przi inszich są napisane.

Sianożęci dwome.

Sianożęci dwornych przi pirszem polu dwornem połonskim, morg 2 // 4 przi drugiem polu morgow 2 przi trzecim polu morgow 16 // 4 W końcu sioła Baiewskie° nad stawem polonskim morgow 2 // 8 przi Korszewie sianożęci Burzinskieyi z błothem nad rzeką i z ostrowkiem židowskim poznali uczinione włok 2 // 18 czini wszitkich sianożęci włok 3 // 10 // 16 na kthorich się stawi siano sterth siedm iakosz i theraz iesth.

The sianożęci poddani sioł Połonskich tho iesth Horodisczanie morgow 15 Połoncyi i nazoranie morgow 16 Ozdowcyi morgow 11 Korszemcyi

Сюда не включаются назначенные подъ огороды морги, которые находились при розданныхъ пахатныхъ поляхъ; эти морги записаны вмѣстѣ съ другими моргами.

Сѣнокосы, къ господскому двору принадлежащіе.

Сѣнокосовъ при первомъ Полонскомъ господскомъ полѣ находится 2 морга 4 прента, при второмъ полѣ — 2 морга, при третьемъ полѣ 16 морговъ 4 прента; въ концѣ села Баевскаго, надъ прудомъ Полонскимъ 2 морга 8 прентовъ, при Коршевѣ сѣнокосъ Бурзинскій съ болотомъ надъ рѣчкою и съ жидовскимъ островкомъ — 2 волоки 18 морговъ. Всѣхъ сѣнокосовъ — 3 волоки 10 морговъ 16 прентовъ. На нихъ становится семь скирдъ сѣна, какъ и теперь стоитъ.

На этихъ сѣнокосахъ, крестьяне селъ Полонскихъ обязаны скосить сѣно, сложить въ скирды и отвезти въ господскій дворъ, а именно: Городищане 15 морговъ, Половцы и Назоране 16 морговъ,

morgow 24 Baiemcyi morgow 12 pokosic w stherthyi złożić i do dworu powozić są powinni a ostathek thich sianożęci ogrodnikami thich sioł Połonskich sprząthiwano być ma.

Włość Połonska

Sioło *Horodiscze* włok 32, grunth dobry.

	Kon.	Woł.	Włoka
Iwan Tankiewicz syin włoki ½ Prokop Nazarcyc ½	1.	1.	1.
Bogdan Kunczic boiarzin z sinem za wszitkie powinnosci płaci po kop 3.	3.	3.	1.
Josko Tankiewicz, Ihnat Niescinkowic, Andrzey Karayimowic	1.	2.	1.
Proczinir ½ Iwan Radczic ½	1.	4.	1.

Овдовцы 11 морговъ, Коршевцы 24 морга, Баемцы 12 морговъ. А остальная часть сѣнокосовъ должна быть обработываема огородниками селъ Полонскихъ.

Волость Полонская.

*1 Село Городище, *) 32 волоки, земля хорошая.*

	Лошади.	Волы	Число волокъ
Иванъ Танкевичъ съ сыномъ имѣютъ ½ волоки, Прокопъ Назарчичъ ½ волоки	1.	1.	1.
Богданъ Кунчичъ бояринъ съ сыномъ за всѣ повинности платитъ по 3 копы	3.	3.	1.
Іоско Танкевичъ, Игнатъ Нѣсцинковичъ, Андрей Караимовичъ	1.	2.	1.
Прочиниръ ½ волоки, Иванъ Радчичъ ½ волоки	1.	4.	1.

	Kon.	Woł.	Włoka.
Hreczina z sinem $^1/_2$ Klim Poleszko $^1/_2$	—	4.	1.
Karp a Jakim Chwedcicyi synyi 2.	2.	3.	1.
Condraszisz staryi płaci osadyi kop 3.	2.	3.	1.
Sawka Jacowic syinyi 4 osadyi płaci po kop 3	2.	3.	1.
Falutha z Pietraszem po $^1/_2$ włoki po 1 sinowi .	1.	4.	1.
Wasko a Iwan Jeremkowiczi z Oreszką maczochą	1.	4.	1.
Iwan Jacowka syinyi 2.	3.	3.	1.
Sawka Jacowka syinyi 3	2.	3.	1.
Iwan Pilko sin 1 Moisieyi Holenczic.	—	2.	1.
Iwan Bakunowic syinyi 2.	2.	2.	1.
Anthon Omskowic $^1/_2$ Timosz z Fedkiem $^1/_2$ . .	1.	2.	1.
Jacko Herborz $^2/_3$ Chacmakiewic $^1/_3$	1.	3.	1.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Гречина съ сыномъ $^1/_2$ волоки, Климъ Полѣшко $^1/_2$ волоки	—	4.	1.
Карпъ и Якимъ Федчицы, съ 2 сыновьями. . .	2.	3.	1.
Кондрашичъ старый платитъ осады [10]) 3 копы .	2.	3.	1.
Савка Яцовичъ съ четырмя сыновьями платитъ осады по 3 копы	2.	3.	1.
Фалюта съ Петрашемъ по $^1/_2$ волоки; у каждаго одинъ сынъ	1.	4.	1.
Васько и Иванъ Еремковичи съ мачихою Оришкою.	1.	4.	1.
Иванъ Яцовка съ 2 сыновьями	3.	3.	1.
Савка Яцовка съ 3 сыновьями.	2.	3.	1.
Иванъ Пилько съ однимъ сыномъ, Мойсей Голенчичъ.	—	2.	1.
Иванъ Бакуновичъ съ двумя сыновьями. . . .	2.	2.	1.
Антонъ Омсковичъ $^1/_2$ волоки, Тимошъ съ Федькомъ $^1/_2$ волоки	1.	2.	1.
Яцко Герборжъ $^2/_3$ волоки, Хацъ Макевичъ $^1/_3$ волоки.	1.	3.	1.

	Kon.	Woł.	Włoka.
Hołowczina syin 1 z Sebestianem a Iwanem bracyią.	1.	5.	1.
Fedko Michnowic pasinki 2 Panas Fiedowic a Hasko Lewkowic.	1.	2.	1.
Kuc Bogdanczic syin małyi 1	2.	2.	1.
Harasko sin 1 Fedko Zuszic syinyi 2.	3.	3.	1.
Faluta Wiredenko synyi 3 a Matwiey Woskolup syinyi 2	3.	4.	1.
Fedoz Isaiewic z syinem	3.	4.	1.
Mikitha Nazarczic sinyi 2.	3.	4.	1.
Thenże Mikitha z Iwanem	1.	1.	1.
Sawka Nazarczic.	2.	2.	1.
Iwan Kuzmic z brathem	2.	2.	1.
Uliana Stepanowa sinyi 2 a Łuczka Iwaszkowic .	2.	4.	1.
Wasko Hawrilczic syinyi 2 Hasko Wiredenko syin ieden	1.	5.	1.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Головчина, у него одинъ сынъ, съ братьями Севастьяномъ и Иваномъ	1.	5.	1.
Федько Михновичъ съ двумя пасынками, Панасъ Федьковичъ и Гасько Левковичъ	1.	2.	1.
Куцъ Богданчичъ, съ однимъ малымъ сыномъ . .	2.	2.	1.
Гараско съ однимъ сыномъ, Зучичъ съ двумя сыновьями	3.	3.	1.
Фалюта Вireденко съ 3 сыновьями, и Матвѣй Восколупъ съ 2 сыновьями	3.	4.	1.
Федоръ Исаевичъ съ сыномъ	3.	4.	1.
Никита Назарчичъ съ 2 сыновьями	3.	4.	1.
Тотъ же Никита съ Иваномъ	1.	1.	1.
Савка Назарчичъ	2.	2.	1.
Иванъ Кузьмичъ съ братомъ	2.	2.	1.
Ульяна Степанова съ 2 сыновьями и Лучка Ивашковичъ	2.	4.	1.

	Kon.	Woł	Włoka
Lewko Utemczic, Woyithek Andrzeiczic syinyi 2 a Anthon Jacowcic syin 1.	1.	2.	1.
Jacko Onatiasczic syinyi 2	1.	2.	1.
Marcin Mitkowic $^1/_3$ Hawriło Tankiewic syinyi dwa włoki $^1/_3$ Iwan Biczina $^1/_3$	2.	2.	1.
Mitko Maluszewic syinyi 2	2.	2.	1.

Ogrodnicy.

Ogrodnicyi sioła Horodziskie⁰ ktorzi na ogrodziech siedzą i po trzi morgi przi paszni dworneyi pola trzimaią płacą z ogrodow i morgow z nich wszitkie⁰ gr. 12 robic w każdyi thidzień po dwa dni.

Saczko . . . . Ogr. 1 Morg 3.

Tereszko . . . . Ogr. 1 Morg 3.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Васько Гаврилчичъ съ 2 сыновьями, Гасько Вире-денко съ однимъ сыномъ.	1.	5.	1.
Левко Утемчичъ, Войтехъ Андрейчичъ съ двумя сыновьями и Антонъ Яцовчичъ съ однимъ сыномъ.	1.	2.	1.
Яцко Онатящичъ съ 2 сыновьями.	1.	2.	1.
Мартынъ Митьковичъ $^1/_3$ волоки, Гаврило Танке-вичъ съ двумя сыновьями $^1/_3$ волоки, Иванъ Би-чина $^1/_3$ волоки	2.	2.	1.
Мишько Малюшевичъ съ 2 сыновьями.	2.	2.	1.

Огородники.

Огородники села Городищскаго, которые водворены на огородахъ и имѣютъ по три морга земли при господской пашнѣ, платятъ за огороды и морги Всего получается съ нихъ по 12 грошей, а работа по два дня въ недѣлю.

Сачко имѣетъ огородъ одинъ, морга 3.

Терешко . . огородъ одинъ, морга 3.

Marcin Nesterewic. . . .	Ogr. 1	Morg	3.
Woyciech Onisztowic. . .	Ogr. 1	Morg	3.
Szimko swiec rzemiesnik		Morg	3.
Masko Miczenia.	Ogr. 1	Morg	3.
————————	Ogr. 1	Morg	3.
————————	Ogr. 1	Morg	3.

Podsusiedki.

Domow ani ogrodow niemaią telko w sąmsiedztwie mieszkaią nic nie płacą ieno w każdyi thidzień po dniu iednemu do dworu robią.

Powinnośc.

Powinnośc poddannich sioła Horodiskie⁰ isz iednaką iako i w inzich wsiach przetho pod siołem Ozdowem iesth opisana.

Мартинъ Нестеровичъ . . . огородъ одинъ, морга 3.
Войцехъ Онишговичъ . . . огородъ одинъ, морга 3.
Шимко Сапожникъ ремесленникъ, огородъ одинъ, морга 3.
Масько Миченя . . огородъ одинъ, морга 3.
———————— огородъ одинъ, могра 3.
———————— огородъ одинъ, морга 3.

Подсусѣдки.

Не имѣютъ ни домовъ, ни огородовъ, а только живутъ у сосѣдей; ничего не платятъ, но обязаны работать по одному дню въ недѣлю, для господскаго двора.

Повинности крестьянъ.

Повинности крестьянъ села Городищскаго тѣ же что и въ другихъ селахъ, поэтому онѣ означены при описаніи села Оздова.

Sielidzby.

Isz tho sioło Horodiskie tak iako i insze wszitkie sioła Połonskie przi niedostatek drzewa na budowanie z miesc swich starodawnich ruszac i na włokach swich budowac się niemogą przetho pod ich sadzibami, pod ogrodami i wypustami wszitkiego Włok 1 // 16 .... oni niepłacąc wolno bez płatu używaią.

Karczma.

W theyi wsi Horodeskieyi karczma na arendzie o ktoreyi zmianka niżeyi pod siołem Baiowem.

Morgi ogrodnickie.

Na ogrodniki sioła Horodeskie° Baiewskie° i Nahoreckie° przi paszni Folwarku Połonskie° tho iesth przi pirszem polu morgow 18 przi

Усадебная земля.

Такъ какъ это село Городище, подобно всѣмъ прочимъ селамъ Полонскимъ, не могло переселиться съ своихъ стародавнихъ усадебныхъ мѣстъ и построиться на своихъ волокахъ, по недостатку строеваго лѣса, то поэтому, подъ усадьбами, подъ огородами и выгонами, остается 1 волока и 16 морговъ, за которую землю крестьяне ничего не платятъ, но пользуются ею вольно, безъ всякой платы.

Корчма.

Въ томъ же селѣ Городищскомъ— корчма въ арендномъ содержаніи; объ этой корчмѣ говорится ниже, при описаніи села Баіова.

Морги огородные.

Для огородниковъ селъ: Городищскаго, Баевскаго и Нагорецкаго, назначено и отмѣряно 1 волока 21 моргъ, при пахатномъ

w thorem morgow 12 przi trzecim morgow 21 zostawiono i wymierzono włok 1 // 21 insze morgi na thesz pomienione ogrodniki po rożnich mieiscach w zaściankach baiewskich i w zascianku iednem połonskiem są opisane, ÿ na powinności ogrodnickieyi daiąc na każdego po morgow 3 im naznaczono.

Zaścianki.

Zaścianku Bogdanowe[o] Kunczic ktore[o] on na mieiscu nikczemnym chrosthem zarościł, wolno bez płathe morgow 6 i stawczynki kopać począł. Drugi zaścianek zostałyi od pasznie dworneyi przeciw sioła Horodiscza włok 1 // 2 płacą z każdego morga po gr. 3 względem the[o] isz tha sama iedna wies pasznie dworne każdego roku ogradzać p[l]othem powinna uczyni płacąc po gr. 3 kop. 1 // 36.

полѣ фольварка Полонскаго, а именно: при первомъ полѣ 18 морговъ, при второмъ 12, при третьемъ 21 моргъ. Другіе морги, назначенные тѣмъ же огородникамъ, обозначены въ разныхъ мѣстахъ, при описаніи застѣнковъ Баевскихъ и одного застѣнка Полонскаго. Каждому огороднику назначено по 3 морга, съ условіемъ исполнять огородничьи повинности.

Застѣнки [11]).

Въ Богдановомъ застѣнкѣ находится 6 морговъ, за которые ничего не платится, такъ какъ Кунчичъ заростилъ ихъ никуда негоднымъ хворостомъ и началъ копать пруды. Другой застѣнокъ, оставшійся отъ господской пашни, противъ села Городища, заключаетъ 1 волоку и 2 морга; платится по 3 гроша съ каждаго морга въ томъ уваженіи, что крестьяне этого села одни огораживаютъ ежегодно господскую пашню плетнемъ. Полагая по 3 гроша за моргъ, получимъ всего 1 копу и 36 грошей.

Gay dworny.

Gaiu przi them siele włok 2 // 8 // 20.

Czini grunthu Horodeskie° włok rzezanich 32 z ktorich za wszitkie powinności płacą po kop 3 zwłok 3. Czini kop 9 a po kop Lith. 2 // 40 płacą z włok 29 czini kop 77 // 20 s tich że żitha po miar $^1/_2$ czyni miar 14 $^1/_2$ w zasciankach rożnich włok 15 // 16 // 23 s tich placu na czym dwor Połonski pobudowanyi z ogrodem z sadem z gumnem z dworcem morgow 13 // 17. Na pastewnik morgow 6. Na pasznią dworną włok 6 // 28. Gaiem zarosczono włok 2 // 8 // 20. Sadzib z ogrodami i z wipusthem sioła Horodiscza włoka 1 // 26. Zascianku Bogdanowe° morgow 6 sianożęci dwornich morgow 22 // 16 the wszitkie od płathu wolne. Na ogrodniki Horodiskie Baiewskie i Nahoreckie kthorzi przi paszni dworneyi morgi swe trzimaią włok 1 // 21 s ktorich na ten czas nie-

Лѣсъ, принадлежащій къ господскому двору.

Лѣсу при этомъ селѣ 2 волоки, 8 морговъ и 20 прентовъ.

Во всемъ крунтѣ Городищскомъ заключается 32 рѣзаныя волоки; крестьяне, водворенные на 3 изъ этихъ волокъ, платятъ за всѣ повинности по 3 копы, что составляетъ 9 копъ. А съ 29 волокъ платятъ крестьяне по 2 копы и 40 грошей Литовскихъ, что составляетъ 77 копъ и 20 грошей. Съ тѣхъ же 29 волокъ даютъ крестьяне ржи по полмѣры съ волоки, что составляетъ 14$^1/_2$ мѣрѣ. Въ застѣнкахъ разныхъ заключается 15 волокъ, 16 морговъ и 23 прента. Изъ этой земли 13 морговъ и 17 прентовъ находятся подъ господскимъ Полонскимъ дворомъ съ огородомъ, садомъ, гумномъ и домомъ. Для пастбища назначено 6 морговъ, для господской пашни 6 волокъ и 28 морговъ, лѣсомъ поросло — 2 волоки 8 морговъ 20 прентовъ; для усадьбъ съ огородами и съ выгономъ села Городища 1 волока 26 морговъ; въ застѣнкѣ Богдановомъ 6 морговъ; сѣнокосовъ, къ господскому двору принадлежащихъ, 22 морга 16 прентовъ. Вся эта земля

przyęthe morgow 6 a przÿęthich morg 18 płacą s kazde° morga po gr. 4 uczini kop. 1 // 12 osobliwie poddani the° sioła w zascianku placą kop. 1 // 36.

Z włok rzezanich i w zascianku 47 // 16 // 23.

Czini płathu w theyi wsi kop 89 // 8.

Żitha dziakielnego miar $14^1/_2$.

Owsa pastuskiego miar 6.

Sioło Horka włok 12.

	Kon.	Woł.	Włoka
Na karczmę, wolne	—	—	1.
Hricko Condrathowic synyi 2	3.	3.	1.
Thenże Hricko z Iiowcem włok $^3/_4$ Pilip Lewczenic włok $^1/_5$ osadyi płacą kop 3	—	—	1.
Iiow Condrathowic synyi 3	5.	4.	1.
Omelian Woythowic syn małÿ	1.	2.	1.

свободна отъ всякой платы. Для огородниковъ Городищскихъ, Баевскихъ и Нагорецкихъ, владѣющихъ моргами при господской пашнѣ, назначена 1 волока 21 моргъ, изъ которыхъ въ настоящее время незанятыхъ 6 морговъ, а занятыхъ 18 морговъ; съ каждаго морга платится по 4 гроша, что составляетъ 1 копу 12 грошей; особо крестьяне этого села, водворенные въ застѣнкѣ, платятъ 1 копу 36 грошей.

Всѣхъ волокъ рѣзаныхъ въ пахатномъ полѣ и въ застѣнкѣ 47 волокъ, 16 морговъ и 23 шнура.

Вся плата съ села Городища составляетъ 89 копъ 8 грошей.

Ржи дяколной $14^1/_2$ мѣръ.

Овса пастушескаго 6 мѣръ.

Село Горка [12]*), волокъ 12.*

	Лошади.	Волы	Число волокъ
Для корчмы безплатно	—	—	1.
Грицко Кондратовичъ съ 2 сыновьями	3.	3.	1.
Тотъ Грицко съ Іёвцемъ $^3/_4$ волока, Филиппъ Лев-			

	Kon.	Wol.	Włoka
Marko Woythowic	1.	2.	1.
Stepan Lewczenic z brathem syn mały	1.	3.	1.
Paszko Lewkowic sin, a Josko brath iego. . . .	2.	1.	1.
Czernik syn dorosli	—	4.	1.
Maxim Poleszko syn malyi	—	2.	1.
Pilip Lewczenic synow 6	2.	3.	1.
Kunasz Joskiewicz syn 1	—	2.	½
Na młynarza Nahoreckiego wolne	—	—	½

O g r o d n i c y.

Ogrodnicy Nahoreccy takąsz powinność odprawuią iako ogrodnicy Horodziscy.

Szewczicha . . . . Ogr. 1 Dym 1 Morgow 3.

— — — — — Morgow 3.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
ченичъ ⅓ волоки; платятъ осады 3 копы . . .	—	—	1.
Іовъ Кондратовичъ съ 3 сыновьями	5.	4.	1.
Емельянъ Войтовичъ съ малолѣтнимъ сыномъ . .	1.	2.	1.
Марко Войтовичъ	1.	2.	1.
Степанъ Левченичъ съ братомъ, имѣетъ малолѣтняго сына	1.	3.	1.
Пашко Левковичъ съ сыномъ, и Іоско, братъ его.	2.	1.	1.
Черникъ съ взрослымъ сыномъ	—	4.	1.
Максимъ Полешко съ малолѣтнимъ сыномъ . .	—	2.	1.
Филипъ Левченичъ имѣетъ 6 сыновей	2.	3.	1.
Кунашъ Іоскевичъ имѣетъ одного сына	—	2.	½.
Мельнику Нагорѣцкому безплатно	—	—	½.

О г о р о д н и к и.

Огородники Нагорѣцкіе исправляютъ тѣже повинности, какъ и огородники Городищскіе.

—	—	—	—	—	Morgow 3.
—	—	—	—	—	Morgow 3.

Morgi Ogrodnikow Nahoreckich tamże gdzie i morgi Horodiskie są napisane, a w zascianku Połonskiem morgi 4 ogrodnikom Nahoreckim należące.

Podsusiedki.

Kthorich takasz powinnośc iako i Horodieskich podsusiedkow.

Powinnośc,

Powinnośc poddanich sioła Horki, tak że iako i inszich sioł pod siołem Ozdowem opisana.

Naddatki.

Isz niekthore rezÿ we włokach the° sioła dla słusznich przyczin w Regestrze pomierczem opisanich są niezupełne, na ktore wypełniając ie na każdą włokę niezupełną naddatek iesth przydan.

Сапожница	1 огородъ,	1 дымъ,			3 морга.
—	—	—	—	—	3 морга.
—	—	—	—	—	3 морга.
—	—	—	—	—	3 морга.

Морги огородниковъ Нагорѣцкихъ обозначены тамъ же, гдѣ и морги Городищскіе; а въ застѣнкѣ Полонскомъ 4 морга принадлежатъ огородникамъ Нагорѣцкимъ.

Подсусѣдки.

Ихъ повинность таже самая, что и подсусѣдковъ Городищскихъ.

Повинность крестьянъ.

Повинность крестьянъ села Горки, равно какъ и другихъ селъ, изъяснена при описаніи села Оздова.

Наддатки.

Такъ какъ нѣкоторые рѣзы въ волокахъ села Горки отмѣрены неполно, по уважительнымъ причинамъ, изъясненнымъ въ межевой описи, то поэтому, для пополненія ихъ, прибавленъ наддатокъ на каждую неполную волоку.

Sielidzby.

Sieliczb ogrodow i s tem co dla opału siołowi Nahoreckiemu przidano morgow 29 wolne od płathu a na sieliczbę młinarzowi Nahoreckiemu morgow 5 // 10.

Staw i Karczma.

Staw i karczma przi them siole o czem niżey przi arendzie opisane. Czini na Horce włok rzezanich 12 s kthorich na karczmę włokę 1 wolna płacą zosadneyi włokę 1 kop 3. Płacą po kop. 2 // 4 żitha po miar $^{1}/_{2}$ z zwłoki $9^{1}/_{2}$ czini Lith. kop 25 // 20. Żitha mar $4^{3}/_{4}$ a na młynarza włokę $^{1}/_{2}$ wolne. Na ogrodniki the° sioła przi siele Horodiskim i Połonskim morgow 12 s tich nieprzyęto morgow 9 a przyęthich morgow 3. Szewcicha płaci s każdego morga po gr. 4 czini gr. 12 w zasciankach rożnich włokę 1 // 4 // 10 s tich na sielidzbę y ogrodyi y co dla opału siolowi Nahoreckiemu przidano także z młina-

Усадебная земля.

Для усадьбъ, огородовъ и для отопленія прибавлено селу Нагорѣцкому 29 морговъ, свободныхъ отъ платы, а на усадьбу мельнику Нагорѣцкому дано 5 морговъ и 10 прентовъ.

Прудъ и Корчма.

При этомъ селѣ находится прудъ и корчма, о чемъ говорится ниже, при описаніи аренды.

Всѣхъ рѣзанныхъ волокъ въ селѣ Горкѣ — 12, изъ которыхъ одна, отданная на корчму, вольна отъ платежа. Крестьяне платятъ: съ одной осадной волоки 3 копы, съ остальныхъ $9^{1}/_{2}$ волокъ, съ каждой волоки по 2 копы 4 гроша и по $^{1}/_{2}$ мѣры ржи, всего 25 копъ 20 грошей и ржи $4^{3}/_{4}$ мѣры; а половина волоки, назначенной мельнику, свободна отъ всякого платежа. Подъ огородниковъ этого села отведено 12 морговъ, при селѣ Городищскомъ и Полонскомъ; изъ нихъ незанято 9 морговъ, а занято 3 морга. Сапожница платитъ съ каждаго морга по 4 гроша, что составитъ 12 грошей.

rzową sadzibą włokę 1 // 4 // 10. Czini rzezanich włokę i w zasciankach wszitkich włok 13 // 4 // 10, i plathu s te° sioła kop 28 // 32 żitha mar $4^3/_4$, owsa mar 3.

Sioło Połonna włok 35.

	Kon.	Woł.	Włoka
Na karczmę wolną	—	—	1.
Na Cerkiew wolną	—	—	1.
Ilia Matiasczic	2.	3.	1.
Iwan Haraszczenic z bratem Lemec Hubczic z bratem.	2.	3.	1.
Stecko Hurasurzinec $^2/_3$ Anton Poleszko $^1/_3$ . . .	2.	3.	1.
Iwan Czabay $^1/_3$ Serhey Czabiewic $^2/_3$	1.	3.	1.

А въ застѣнкахъ разныхъ 1 волока, 4 морга и 10 прентовъ; эта земля назначена подъ усадьбы и огороды, также для отопленія селу Нагорѣцкому и на усадьбу мельнику. Всего рѣзанныхъ волокъ и въ застѣнкахъ 13 волокъ, 4 морга и 10 прентовъ. Плата денежная съ этого села 28 копъ 32 гроша, ржи $4^3/_4$ мѣры, овса 3 мѣры.

Село Полонна, [15]) *волокъ 35.*

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
На корчму волока безплатно	—	—	1.
На церковь волока безплатно	—	—	1.
Илья Матіащичъ.	2.	3.	1.
Иванъ Гаращеничъ съ братомъ, Лемецъ Губчицъ съ братомъ	2.	3.	1.
Стецко Гурашуржинецъ $^2/_3$ волоки, Антонъ Полешко $^1/_3$ волоки.	2.	3.	1.
Иванъ Чабай $^1/_3$ волоки, Сергей Чабаевичъ $^2/_3$ волоки.	1.	3.	1.

	Kon.	Wol.	Włoka
Zamnylenic z Klimem	3.	1.	1.
Omelian Michnowic sinyi 3	2.	2.	1.
Roman Olexic z bratem syn 1	1.	3.	1.
Harko a Kostiuk Omeliancicyi	3.	4.	2.
Osada. Iwan Kuczewic z zięciem osady kop 3. .	1.	3.	1.
Osada. Ohapka z sinem ½ Mikołay karczmarz ½ kop 3	1.	2.	1.
Osada. Bołhacicha z sinyi ½ Fedko Kuzincic ½ kop 3	1.	3.	1.
Stas Polisko z sinami i spasinkami	3.	6.	2.
Josko Czornyi z synyi 2	1.	1.	1.
Fedko Juskiewic ½ a Sienko Ławrinowic ½ . .	—	2.	1.

	Лошади.	Волы	Число. волокъ
Замныленицъ съ Климомъ	3.	1.	1.
Омельянъ Михновичъ имѣетъ трехъ сыновей . .	2.	2.	1.
Романъ Олексичъ съ братомъ, имѣетъ одного сына.	1.	3.	1.
Гарко и Костюкъ Омельянчичи.	3.	4.	2.
Осада. Иванъ Кучевичъ съ зятемъ платятъ осады 3 копы	1.	3.	1.
Осада. Агапка съ сыномъ ½ волоки, Николай Корчмаръ ½ волоки, платятъ 3 копы . . .	1.	2.	1.
Осада. Болгачиха съ сыновьями ½ волоки, Федько Кузинчичъ ½ волоки, платятъ 3 копы .	1.	3.	1.
Стась Полишко съ сыновьями и пасынками . .	3.	6.	2.
Іоско Чорный съ 2 сыновьями	1.	1.	1.
Федько Ющкевичъ ½ волоки и Сѣнко Лавриновичъ ½ волоки	—	2.	1.

	Kon.	Woł.	Włoka
Jakim Łasczenic z bratem $^2/_3$ Prokop Ribak $^1/_3$. .	1.	3.	1.
Iwan Orisczenic z bratem $^2/_3$ Ilgion Baiewic $^1/_3$. .	1.	3.	1.
Tisko Czabaiewic sinyi 2	1.	2.	1.
Iwan Czalay Woyth wolna	3.	6.	1.
Jacko Kurianowic z brathyi włoki $^1/_2$ Iwanko Panasowic $^1/_4$ Fedor Kuczewic $^1/_4$.	1.	1.	1.
Fedko Kuzewyc sinyi 2	4.	4.	1.
Nikon Tarasowic sinyi 2	1.	2.	1.
Wasko Panasowic sinyi 2.	1.	2.	1.
Baltromiey Panasowic siny 2 włokę $^2/_3$, Wasko Panasowic $^1/_4$ Moisiey z Harasimem $^1/_4$	—	1.	1.
Michno Matiasczic sin 1	1.	2.	1.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Якимъ Лащеничъ съ братомъ $^2/_3$ волоки, Прокопъ рыбакъ $^1/_3$ волоки	1.	3.	1.
Иванъ Орищеничъ съ братомъ $^2/_6$ волоки. Ильгіонъ Баевичъ $^1/_3$ волоки	1.	3.	1.
Тишко Чабаевичъ, имѣетъ двухъ сыновей . . .	1.	2.	1.
Иванъ Чалай войтъ имѣетъ волоку свободную отъ платежа.	3.	6.	1.
Яцко Курьяновичъ съ братьями $^1/_2$ волоки, Иванко Панасовичъ $^1/_4$ волоки, Федоръ Кучевичъ $^1/_4$ волоки	1.	1.	1.
Федко Кузевичъ, имѣетъ 2 сыновей	4.	4.	1.
Никонъ Тарасовичъ, имѣетъ двухъ сыновей . .	1.	2.	1.
Васько Панасовичъ, имѣетъ двухъ сыновей. . .	1.	2.	1.
Бартоломей Панасовичъ, у него два сына, $^2/_3$ во-			

	Kon	Woł.	Włoka
Michno Rasenic a Jakimiec Zikuthic	1.	4.	1.
Moisiey Matwieiowic z bracią $^1/_2$ Iwan Harasimowic z brathem $^1/_2$	2.	4.	1.
Porwaniecki sinyi 3 a małyi 1	2.	2.	1.
Iwan Łasczenic $^1/_4$ Fedko Porwaniecki $^1/_4$ . . .	—	—	$^1/_2$
Anthon Omiliancyc za wszitkie powinności w kazdyi rok płacic ma s te° $^1/_2$ włoczka kop $1^1/_2$ . .	1.	2.	$^1/_2$

Boiarowie ktorem na listowną służbę po $^1/_2$ włoki iest dano, tho iesth:

Jacko Baldicz ze trzema synoma na służbie listhowney . . włoki $^1/_2$.

Thimosz w siele Ozdowie w Zascianku . . . . Włokę 1.

Tiszko Juskiewicz z bratem na służbie listhowneÿ. . . . Włokę $^1/_2$.

Thimosz w Ozdowie w Zascianku . . . . Włokę 1.

Roman Kuczewic na służbie listhowneÿ. . . . . . . Włokę 1.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
локи, Васько Панасовичъ $^1/_4$, Моисей съ Герасимомъ $^1/_4$ волоки	—	1.	1.
Михно Матіашичъ у него 1 сынъ	1.	2.	1.
Михно Расеничъ и Якимецъ Зикутичъ	1.	4.	1.
Моисей Матвѣевичъ съ братьями $^1/_2$, Иванъ Гарасимовичъ съ братомъ $^1/_2$ волоки.	2.	4.	1.
Порванецкій, у него 3 сына взрослыхъ и 1 малолѣтній	2.	2.	1.
Иванъ Лащеничъ $^1/_4$, Федько Порванецкій $^1/_4$ волоки.	—	—	$^1/_2$.
Антонъ Омельянчичъ, за всѣ повинности, платитъ ежегодно за полволоки $1^1/_2$ копы	1.	2.	$^1/_2$.

Бояре, получившіе по полволоки, за что обязаны исполнять листовную службу: [14])

Яцко Балдичъ съ тремя сыновьями на службѣ листовной имѣетъ . . . . $^1/_2$ волоки.

Tiercyc Iwan na służbie listhowney . . . . Włokę $^1/_2$.
Thimosz w Ozdowie w zascianku . . . . Włokę 1.

Ogrodnicy.

Ogrodnicy Połonscy każdyi z nich trzima w zasciankach niżey opisanych morgow 3 kthorich takasz powinnośc iako i ogrodnikow Horodiskich.

Kuc Kowal	Ogrod 1.	Dym 1.	morgow 3.
Borsuk	Ogrod 1.	Dym 1.	morgow 3.
Chwedec	—	—	morgow 3.
Moisiey.	Ogrod 1.	Dym 1.	morgow 3.
Wasko Duda	Ogrod 1.	Dym 1.	morgow 3.

Тимошъ въ селѣ Оздовѣ, въ застѣнкѣ . . . . 1 волоку.
Тишко Юскевичъ съ братомъ на службѣ листовной . . $^1/_2$ волоки.
Тимошъ въ Оздовѣ, въ застѣнкѣ . . . . 1 волоку.
Романъ Кучевичъ на службѣ листовной . . . . 1 волоку.
Терчичъ Иванъ на службѣ листовной . . . . $^1/_2$ волоки.
Тимошъ въ Оздовѣ въ застѣнкѣ. . . . . 1 волоку.

Огородники.

Каждый изъ огородниковъ Полонскихъ имѣетъ въ застѣнкахъ, исчисленныхъ ниже, 3 морга Повинность ихъ та же самая, какъ и огородниковъ Городищскихъ.

Куцъ кузнецъ имѣетъ	огородъ 1,	дымъ 1,	морга 3.
Борсукъ	огородъ 1,	дымъ 1,	морга 3.
Хведецъ	—	—	морга 3.
Моисей.	огородъ 1,	дымъ 1,	морга 3.
Васько Дуда	огородъ 1,	дымъ 1,	морга 3.

Podsusiedki

Domow ani ogrodow nie mayią i nic niepłacą, telko dzień iedenw thidzień do dworu robią.

Powinnośc.

Powinnośc sioła Polonnoy tak iako i inszich sioł pod siołem Ozdowem iest opisana.

Sielidzby.

Sielidzb ogrodow z wigonem sioła Poloneyi tamże na them i Cerkiew Ruska Swethoho w s Kresenia iesth zbudowana włok 2 od płathu wolne.

Staw i Karczma.

W they wsi Połonney staw i karczma nizey przi arendzie opisano.

Morgi ogrodnickie i zascianki.

Na ogrodniki Połonskie w zascianku pirwszem na błoniu w koń-

Подсусѣдки.

Ни домовъ, ни огородовъ не имѣютъ и ничего не платятъ, а только работаютъ одинъ день въ недѣлю, для господскаго двора.

Повинность.

Повинности крестьянъ села Полонной, какъ и другихъ селъ, исчислены при описаніи села Оздова.

Усадьбы.

Для усадьбъ и огородовъ съ выгономъ села Полонной, отведены 2 волоки, свободныя отъ всякой платы; на этой же землѣ построена и Русская церковь Воскресенія Христова.

Прудъ и корчма.

Прудъ и корчма села Полонной описаны ниже, гдѣ говорится объ арендѣ.

Морги огороднические и застѣнки.

Огородникамъ Полонскимъ отведено для сѣнокоса 25 морговъ луга съ берегомъ надъ прудомъ, въ первомъ застѣнкѣ на лугу, въ концѣ

cu wsi idąc z Połoney do Horki po lewie pola z brzegiem nad stawem sianożęci morgow 25 z kthorego poddani sioła Połonney Iwan Czabay z pothiznikami swemi płacić ma z morgow 20 z każdego po gr. 6 czyni kop 2. A morgow 5 w themże zascianku poddanym Połonskim za perkanem mieszkaiącym wolno bez płathu na sadziby zostawiono. — Thamże na przeciwko themu zasciankowi w końcu wsi morgow na ogrodniki 5. Thamże iescze na ogrodniki Nahoreckie morgow 4 w drugim zascianku podle boiar Połonskich i zascianku Ozdowskie° nad stawem morgow 8. W trzecim mieiscu podle zascianku Makarowego morgow 8 wszitkiego na ogrodniki Połonskie morgow 21 na powinności ogrodnickiey rozdano i naznaczono.

Zascianek popowski za Cerkwią po obu puł drogi idąc z Połoney do Ozdowa nad stawem Połonskim pola s chrosthem po znaki w regestrze opisane włokę 1 od płathu wolna.

села, по лѣвой сторонѣ дороги, идущей изъ Полонной въ Горки. За этотъ сѣнокосъ, крестьяне села Полонной, Иванъ Чабай съ потужниками своими, обязанъ платить по 6 грошей съ морга, всего съ 20 морговъ 2 копы. А 5 морговъ въ томъ же застѣнкѣ оставлено свободныхъ отъ платежа, подъ усадьбы Полонскимъ крестьянамъ, живущимъ за огорожею. Тамъ же, напротивъ вышеозначеннаго застѣнка, въ концѣ села, отведено для огородниковъ 5 морговъ; тамъ же для огородниковъ села Нагорѣцкаго 4 морга. Въ другомъ застѣнкѣ, подлѣ бояръ Полонскихъ и подлѣ застѣнка Оздовскаго, надъ прудомъ, 8 морговъ; въ третьемъ мѣстѣ, подлѣ застѣнка Макароваго, 8 морговъ. Всей земли отведено и роздано огородникамъ Полонскимъ 24 морга, за что они обязаны исполнять огородническія повинности.

Застѣнокъ поповскій за церковью, по ту сторону дороги, идущей изъ Полонной къ Оздову, надъ прудомъ Полонскимъ. Въ этомъ застѣнкѣ 1 волока поля съ хворостнякомъ, по межевые знаки, въ

Zascianku Boiarskiego podle thegosz popowskiego zascianku z iedney stronyi, i przi morgach ogrodnickich nad stawem Połonskim po prawie z Połoney do Ozdowa morgow 9 s tich boiarom Połonskim wolnich morgow 6, a morgi 3 płacą po gr. 6.

Gaÿ dwornÿ.

Gaiu Berezowca między siołami Połoną a Ozdowem po scianą Ozdowską włok 1 // 15.

Czini w Połoney rzezanich włok 35 s tich na karczmę włokę 1, na Cerkiew 1, na boiary 3, na Woytha 1 od płathu wolne. Płacą osady po kop 3 włok $3^1/_2$, czini kop $10^1/_2$, a po kop 2 // 40 żitha po mar $^1/_2$ włok $25^1/_2$ czini kop 68 a żitha mar $12^3/_4$.

реестрѣ означенные. Эта волока свободна отъ всякой платы.

Подлѣ поповскаго застѣнка съ одной стороны и подлѣ огороднических моргов, надъ прудомъ Полонскимъ, по правой сторонѣ дороги изъ Полонной въ Оздовъ, лежитъ застѣнокъ боярскій, въ которомъ 9 морговъ; изъ нихъ 6 морговъ, которыми владѣютъ бояре Полонскіе, свободны отъ платы, а съ 3 морговъ платится по 6 грошей.

Лѣсъ, принадлежащій къ господскому двору.

Лѣсъ березникъ между селами Полонною и Оздовомъ, простирающійся до самой межи Оздовской, заключаетъ 1 волоку и 15 морговъ.

Всего въ селѣ Полонной рѣзаныхъ волокъ 35; изъ нихъ свободны отъ всякаго платежа: 1 волока, отведенная на корчму, 1 волока на церковь, три волоки на бояръ, 1 волока на войта. Съ $3^1/_2$ волокъ платится осады по 3 копы, что составляетъ $10^1/_2$ копъ; а съ $25^1/_2$ волокъ платится по 2 копы 40 грошей и по $^1/_2$ мѣрки ржи, что составляетъ 68 копъ и $12^3/_4$ мѣръ ржи.

W zasciankach roznich włok 6 // 14 // ½ s kthorich gaiem zarosczono włok 1 // 15 sadzib i wipusthu sioła Połoney włok 2 // 5, na popa włokę 1 wolne od płathu. Na ogrodniki Połonskie i Nahoreckie morgow 24 płacą z każdego morga po gr. 4.

W zasciankach dwu ktore boiarowie i poddanni na płacie trzimaią morgow 23 płacą po gr. 6 czini kop 2 // 18. A morgow 6 w themże zascianku cisz boiarowie wolno użiwaią. Wolne.

W them siole rzezanych i w zasciankach wszitkich włok 41 // 2.

Czini płathu z włok rzezanych morgow ogrodnickich i zasciankow kop 81 // 48. Żitha mar 12¾. Owsa pastuskie° mar 6.

Sioło Ozdow włok 44.

Jacko Baldicz z sinami Tiszko Łuskiewicz z bracyą i Roman Kuczewic kthorzi domami swemi w siele Połoney mieszkaią i tham są

Въ разныхъ застѣнкахъ считается 6 волокъ, 14 морговъ и ½ шнура, изъ нихъ лѣсомъ заросло 1 волока 15 морговъ, подъ усадьбы и выгонъ села Полонной 2 волоки 5 морговъ, попу 1 волока, свободная отъ платы; подъ огородниковъ Полонскихъ и Нагорѣцкихъ 24 морга; съ каждаго морга платятъ по 4 гроша.

Въ двухъ застѣнкахъ, которыми владѣютъ бояре и крестьяне за установленную плату, 23 морга; платятъ по 6 грошей, что составляетъ 2 копы и 18 грошей. А шестью моргами въ томъ же застѣнкѣ пользуются выше упомянутые бояре безплатно.

Въ селѣ Полонной всѣхъ волокъ, какъ рѣзаныхъ, такъ и въ застѣнкахъ, 41 волока и 2 морга.

Съ нихъ платится: съ волокъ рѣзаныхъ, съ огородныхъ морговъ и съ застѣнковъ 81 копа 48 грошей, ржи 12¾ мѣры, овса пастушескаго 6 мѣръ.

Село Оздовъ, [18]) *44 волоки.*

Яцко Бальдичъ съ сыновьями, Тишко Лускевичъ съ братьею и

napisani, a przitem siole Ozdowie zascianek włok 4 kthoryi iest niżey, w zasciankn napisanyi na służbie konneyi ziemiańskieyi trzimaią włok 4, koń 1.

	Włoka
Iwan Łaman dla starośći i ubostwa ie[0] do żiwotha też wszelkieyi powinności i służby . . . . włok	2.
Stanisław Woiewodzki także do żiwotha włokę dano bez powinności . . . . włoka	1.
Wawrziniec Rakowic na służbie konney ziemianskiey woienney wziął roku 93 . . . . włok	4.
Woiciech Rokicki na służbie konney ziemianskiey woienney wziął roku 93 . . . . włok	4.
Laskowskiey ubogiey wdowie do smierci iey dano używać wolnie . . . . włokę	1.
Na Cerkiew Ozdowską, wolne . . . . włok	2.

Романъ Кучевичъ, живущіе домами своими въ селѣ Полонной и здѣсь записанные, владѣютъ при селѣ Оздовѣ застѣнкомъ, описаннымъ ниже, заключающимъ 4 волоки. Они исполняютъ конную земскую службу; [16]) 4 волоки, 1 конь.

	Волока
Иванъ Ламанъ, по старости и убожеству, свободенъ отъ всякой повинности и службы	2.
Станиславъ Воеводскій; ему также дана волока безъ всякихъ повинностей	1.
Вавринецъ Раковичъ обязался исполнять конную земскую службу и взялъ въ 1593 году волоки	4.
Войтѣхъ Рокитскій, обязавшись исполнять земскую конную службу, взялъ въ 1593 году 4 волоки	4.
Лясковской, убогой вдовѣ, дана по смерть, въ пользованіе безъ всякихъ повинностей, волока	1.
На Оздовскую церковь безплатно 2 волоки	2.

	Kon.	Woł.	Włoka
Iwaszko Jewthuchowic	3.	3.	1.
Romanowiczi Litwinowie	1.	2.	1.
Fedor Kozak	2.	2.	1.
Lepko Kozakowic $^2/_3$ Stas Lach $^1/_3$.	2.	2.	1.
Tropko z Harpowic-Szilem	1.	1.	1.
Sawka Kulemkowic	1.	1.	1.
Onaczko swiec osadnik kop 3 płaci	1.	3.	1.
Panas Ilia y Andrzey Zochnicyi	2.	1.	1.
Moisiey pasiecznik z zięciem i z Harponem . . .	2.	3.	1.
Jan służały człek płaci kop 3	—	—	1.
Siekierski z Szurzinem.	1.	1.	1.
Horsztika z sinyi włoki $^2/_3$ Owdziey włok $^1/_3$ . .	1.	1.	1.
Fedor Onaczkowic syni 2.	1.	2.	1.
Sieńko Kuriłowic sinyi 2 włoki $^1/_2$ Kaknik $^1/_2$. .	1.	2.	1.
Ułas Charkowic a Ustim	2.	2.	1.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Ивашко Евтуховичъ	3.	3.	1.
Романовичи Литвины	1.	2.	1.
Федоръ Козакъ	2.	2.	1.
Лѣпко Козаковичъ $^2/_3$ волоки, Стасъ Ляхъ $^1/_3$ волоки.	2.	2.	1.
Трепко съ Гарповичиломъ	1	1.	1.
Савка Кулемковичъ.	1.	1.	1.
Онашко Сапожникъ, осадникъ, платитъ 3 копы	1.	3.	1.
Панасъ, Илья и Андрей Зохницы	2.	1.	1.
Мойсей Пасѣчникъ съ зятемъ и съ Гарпономъ .	2.	3.	1.
Янъ, служилый человѣкъ, платитъ 3 копы . .	—	—	1.
Сѣкѣрскій съ Шуржиномъ	1.	1.	1.
Горшлыка съ сыновьями имѣетъ $^2/_3$ волоки . .	1.	1.	1.
Федоръ Онашковичъ съ двумя сыновьями . . .	1.	2.	1.
Сѣнько Куриловичъ съ двумя сыновьями $^1/_2$ волоки, Какникъ $^1/_2$ волоки	1.	2.	1.

	Kon.	Woł.	Włoka
Danelo Kohka, z sinem a Ławryn Bobr	1.	3.	1.
Trochim Joskiewic	2.	3.	1.
Jacko Korz	1.	3.	1.
Stecko Soliwoy, Samson Polesczoniata.	2.	3.	1.
Pilip a Łuczka Koczowicyi.	4.	4.	1.
Masko Jowthuchowic	2.	3.	1.
Andrzeyi Polesko	5.	4.	1.
Tenze Andrzey z Iwanem Jowthuchowiczem z Korziwiczami maiąc po $^1/_3$.	—	—	1.
Poluian Łuczic	2.	2.	1.

Boÿarowie na służbie listowney ktorzi domami swemi w siele Połonneÿ mieszkaią a włoki w tem siele trzimaią.

	Лошади.	Волы	Число волокъ
Власъ Харковичъ и Устимъ	2.	2.	1.
Данило Кошка съ сыномъ и Лавринъ Бобръ . .	1.	3.	1.
Трофимъ Іоскевичъ.	2.	3.	1.
Яцко Коржъ	1.	3.	1.
Стецко Соливой, Самсонъ Полещонята	2.	3.	1.
Филипъ и Лучка Кочовичи	4.	4.	1.
Маско Евтуховичъ	2.	3.	1.
Андрей Полешко	5.	4.	1.
Тотъ же Андрей съ Иваномъ Евтуховичемъ и съ Коржвичами имѣетъ по $^1/_3$ волоки.	—	—	1.
Полуянъ Лучичъ.	2.	2.	1.

Бояре, исправляющіе службу листовную, живущіе домами своими въ селѣ Полонной, а волоки свои имѣющіе въ селѣ Оздовѣ:

	Wloka.
Tierczic na służbę putną	1.
Thomasz w siele Połonney, włokę $^1/_2$	$^1/_2$
Tiszko Juskiewic na służbę putną, wolna	1.
Thomasz w Połonney włokę $^1/_2$	$^1/_2$
Fedor Swiridowski woznyi, wolne	2.
Na karczmę Ozdowską, wolna	1.

Ogrodnicy.

Ogrodnicy Ozdowsci każdyi z nich trzima w zasciankach niżey napisanich po 3 morgi powinnośc ich iako i ogrodnikow Horodiskich.

Andrzey Przisczc . . . . Ogrod 1. Dym 1. morgow 3.

Michał Niemiec. . . . . Ogrod 1. Dym 1. morgow 3.

Naum Jowthuszewic . . . — — morgow 3.

	Число волокъ
Терчичъ на службѣ путной.	1.
Томашъ въ селѣ Полонной, имѣетъ $^1/_2$ волоки	$^1/_2$
Тишко Юшкевичъ на службѣ путной безплатно	1.
Томашъ въ Полонной имѣетъ $^1/_2$ волоки	$^1/_2$
Федоръ Свиридовскій возный безплатно	2.
На корчму Оздовскую безплатно	1.

Огородники.

Каждый изъ огородниковъ Оздовскихъ имѣетъ въ застѣнкахъ, ниже описанныхъ, по 3 морга; повинность ихъ таже, какъ и огородниковъ Городищскихъ.

Андрей Прищъ . . . . 1 огородъ, 1 дымъ, 3 морга.

Михаилъ Нѣмецъ . . . . . . 1 огородъ, 1 дымъ, 3 морга.

Наумъ Явтушевичъ . . . . 3 морга.

P o d s u s i e d k i.

Domow ani ogrodow nimaią w sąmsiedziech mieszkaią nic niepłacą thelko dzien w thidzien do dworu robią.

Powinnośc poddanÿch ta iest.

Poddani ktorzi przed them Boiarmi byli isz na czinszu osiedli także i cÿ kthorem rozumieiąc że themi zdołać mogą po drugieÿ włooe się przidało, tak iako się tho przi każdem wiszeyi y niżeyi mianowicie napisało, takowÿi każdÿi z osobna z włoki sweÿi za wszitkie powinności telko po kop 3 w każdÿ rok płacić będzie powinien.

A inszi wsziscyi poddani także każdyi zosobna z włoki sweyi czinszu płacic ma po kop 2 // 40 do the° żitha dziakielne° z włoki swey po puł mace Łuckiey miary w strich mierząc w then czas gdyi im urzędnik rozkaze, wywiozszy na pasznią dworną Polonską tho żitho rossine zabronować maią i powinni będą.

П о д с у с ѣ д к и.

Не имѣютъ ни домовъ, ни огородовъ, живутъ у сосѣдей, ничего не платятъ, а только одинъ день въ недѣлю работаютъ на господскій дворъ.

Повинности крестьянъ суть слѣдующія:

Крестьяне, бывшіе боярами, а теперь обязанные платить чиншъ (поземельную плату), также и тѣ крестьяне, которымъ прибавлено по другой волокѣ, въ томъ предположеніи, что они въ состояніи обработать эту землю, какъ это при каждомъ крестьянинѣ выше и ниже поименно означено, всѣ такіе крестьяне повинны платить ежегодно, съ каждой волоки своей, за всѣ повинности, по 3 копы.

А изъ прочихъ крестьянъ, каждый особо долженъ платить съ волоки своей чиншъ — 2 копы и 40 грошей; сверхъ того, жита дякольнаго съ каждой волоки по полмацы Луцкой мѣры, мѣряя въ уровень съ краями. Они должны, въ назначенное управителемъ время, вывезти эту рожь на господскую Полонскую пашню, посѣять и забороновать.

K themu cisz poddani na paszni dworneyi Połonskiey orać maią lecie na oziminę dworną dzień ieden, bronować po iedney bronie z włoki dzień ieden. A coby kolwiek ieno na they pozostałey dworney Połonskiey paszni zboża dwornego Połonskie° zasiano było, thedy tho zboże wszitko the cztery pomienione sioła, gwałthem pożąc, i do gumna Je° Xmsci zwozic, i w sterthe złożić są powinni.

Drew z gaiow Je° Xmsci Połonskich abo Korszewskich s każdey thakiey włoki s kthorey po kop. 2 // 40 płacą każde° roku po czthery wozy bądz thesz i z obcych lasow gdzie im od urzędnika ukazaną będzie do dworu Połonskiego prziwieśc maią.

Sianożęcy dworne każda wieś urocziska swoie tak iako iesth przi sianożęciach dwornich mianowicie opisano za oznaymieniem y rozkazaniem urzędniczem wsziscy gwałthem w czas pokosić, tho siano wisu-

Сверхъ того, тѣже крестьяне обязаны лѣтомъ пахать одинъ день для озими, на пашнѣ господской Полонской, бороновать одинъ день, наряжая по одной боронѣ съ каждой волоки. Сколько бы ни было посѣяно хлѣба на этой господской Полонской пашнѣ, весь такой хлѣбъ обязаны четыре поименованныя выше села пожать сгономъ, свезти въ гумно его княжеской милости и сложить въ скирды.

Крестьяне обязаны съ каждой волоки, за которую платится по 2 копы и 40 грошей, привезти въ дворъ Полонскій ежегодно по четыре воза дровъ, изъ лѣсовъ его княжеской милости Полонскихъ, Коршевскихъ, а также и изъ чужихъ лѣсовъ, если это приказано будетъ управителемъ.

Каждое село обязано заблаговременно скосить сгономъ назначенную ему долю господскихъ сѣнокосовъ, по оповѣщенію и приказанію управителя, какъ объ этомъ подробно изложено при описаніи господскихъ сѣнокосовъ. Высушивъ сѣно, каждое село обязано сложить въ скирды и доставить въ дворъ Полонскій.

sziwszi w sterthy̆ zmiotać, y każda wieś sterth y̆ swoie do dworu Połonskiego prziwieść powinni.

Straż do dwora Połonskiego wszitkie sioła koleią wydawaiąc na każdy̆ thidzień po dwu strożow a przi by̆thności Je° Xmsci ilie by ich potrzeba okazowała odprawować may̆ą.

Podwody także wszitkie sioła wiszęy pomienione koleią odprawować may̆ą z włoki iedney za 20 mil iednego roku podwoda iedna, a s kthorey by włoki thakowey iusz podwodę odprawiono, thedy więcey thego roku podwody odprawować niepowinni będą.

Gwałthyi do poprawiania grobli Naborskieyi y Połonskiey zaymowanie przerw, sypanie odmiałow prziwiezienie chrosthu z kąd im od urzędnika ukazano będzie, i słomy ilie by kroć thego potrzeba okazowała odprawować powinni.

Stacią na przyiazd Je° Xmsci z włok 10 iałowicę iednę, barana

Стражу для двора Полонскаго обязаны давать всѣ села поочередно, наряжая по два сторожа въ недѣлю, а когда прiѣдетъ князь, его милость, то наряжаютъ сторожей по мѣрѣ надобности.

Также и подводу всѣ села, выше исчисленныя, обязаны давать поочередно, наряжая ежегодно по одной подводѣ съ волоки, не далѣе 20 миль. Если съ какой нибудь волоки уже наряжена была одинъ разъ подвода, то въ этомъ году давать подводу въ другой разъ крестьяне не обязаны.

Крестьяне обязаны являться сгономъ для починки гребли Нагорской и Полонской, для загачиванiя прорывовъ, для насыпки отмѣлей, для доставки хвороста, откуда прикажетъ управитель, также и соломы. Всѣ эти работы они должны отбывать во всякое время, когда надобность укажетъ.

Съѣстныхъ припасовъ обязаны давать когда князь прiѣдетъ: съ 10 волокъ одну яловку, одного барана; съ каждой волоки по одному гусю, по двѣ курицы по 20 яицъ, по возу сѣна.

iednego, s każdey włoki gęs i kurow dwoie iaiec 20 woz siana dać będą powinni.

Ziem u cudzopańcow obcych na płacie prziymować nimayą, pod winą na Je° Xmsc s tem ÿ pod utraceniem onego zboża, kthoreby na they ziemi posiał, a kthoryby ziemie potrzebował thedy pod the włoki na gruncie Je° Xmsci s płathu prziymować maÿą, iesli by gdzie były.

Czinsze wypłacać y oddawać do rąk urzędniczich w iesieni S. Marcina, a na daley o S. Mikołaiu będą powinni. A kthori by z nich do S. Mikołaia czinsu niezapłacił, thedy go ma urzędnik więzieniem karać.

Przi oddawaniu czinszow bircze° i piscze° urzędnik ma brać z każdey włoki po 12 pieniędzi Lith.

Gromadÿ dla potrzeb własnich Je° Xmci nie dnia powszedniego ale dnia Swięthe° zbierane bÿdz mayą A kthoriby na słuszney gromadzie s poddanich nie był thedy ma urzędnikowi gr. 2 zapłacić.

Крестьяне не должны нанимать земель у крестьянъ, принадлежащихъ постороннимъ владѣльцамъ, въ противномъ случаѣ платятъ штрафъ, въ пользу его милости князя и теряютъ хлѣбъ, на нанятой емлѣ посѣянный.

А если кому изъ крестьянъ понадобится земля, то они должны брать волоки на землѣ его милости, князя, за опредѣленную плату, гдѣ такія волоки имѣются.

Крестьяне обязаны уплачивать и отдавать чиншъ управителю осенью, въ день Св. Мартына и непозже дня Св. Николая; а кто изъ нихъ не заплатитъ чиншу до Св. Николая, того управитель наказываетъ тюремнымъ заключеніемъ.

При отдачѣ чиншовъ, бирчаго и писчаго, управитель долженъ брать съ каждой волоки по 12 литовскихъ пенязей.

Сельскіе сходы, назначаемые для надобностей его княжеской милости, должны быть собираемы не въ будничные, но въ празднич-

Ogrodnika powinnośc płacić s trzech morgow i z ogrodu także w iesieni o S. Marcinie gr. 12. Robić w każdy thidzień s czem im roskazano będzie po dwa dni.

Podsusiedki isz domów ani ogrodow niemayą telko w sąmsiedziech mieszkaią przetho od wszelkiego płathu y dawania wolni, ïeno dzień w thidzień robić powinni.

Boiarowie konni.

Boyarowie konni Połonscy maiąc pod się koń dobry s pulhakiem i zrohathintą w zwikłey barwie Je° Xmscy służbę woienną Seymową i insze posługi Je° Xmsci według rozkazania Je° Xmsci odprawować mayą y będą powinni, kthorzi iusz tak od płacenia cinszow, iako i iezdzenia z listhÿ wolnemi ucziniono.

ные дни. А если бы кто изъ крестьянъ не явился на сходъ, долженъ заплатить управителю 2 гроша.

Повинность огородника: платить осенью, о Св. Мартынѣ, 12 грошей съ трехъ морговъ и съ огорода и работать по два дня въ недѣлю, съ чѣмъ приказано будетъ.

Подсусѣдки, такъ какъ не имѣютъ ни домовъ, ни огородовъ, а живутъ у сосѣдей, освобождаются отъ всѣхъ платежей и даней; они обязаны только работать одинъ день въ недѣлю.

Бояре конные.

Бояре конные Полонскіе, должны имѣть добраго коня, ружье и рогатину, носить ливрею его княжеской милости и исправлять военную сеймовую службу и другія службы, въ пользу князя, по приказанію его милости. Они освобождены за это какъ отъ чиншовъ, такъ и отъ ѣзды съ листами.

Boiarowie putni.

Boiarowie puthni z listhy i przi podwodach gdy theº potrzeba okaże według rozkazania urzędniczeº iezdzić są powinni, dla czeº od płacenia czinszu oni z włok swoich wolnemi zostaią.

S i ę l i d z b y.

Sielidzb ogrodow z wipustem i z wigonem sioła Ozdowa y na czem Cerkiew Ruska stoi założenie Panny Mariey Przeczistey wszitkiego (oprocz pana Makara kthory przi them siele Ozdowie domem siedzi) włok 2 // 10 od płathu wolne.

K a r c z m a.

W they wsi karczma przi arendzie, niżey napisana.

Бояре путные.

Бояре путные повинны ѣздить съ листами и сопровождать подводы, куда нужно, по приказанію управителя; они освобождаются отъ платежа чиншу за волоки, ими занимаемыя.

У с а д ь б ы.

Усадебной земли и огородовъ съ выпускомъ и выгономъ села Оздова и съ землею, на которой стоитъ Русская церковь Пречистой Богородицы (кромѣ усадьбы пана Макара, который живетъ домомъ при селѣ Оздовѣ), находится 2 волоки и 10 морговъ, свободныхъ отъ платы.

К о р ч м а.

Въ этомъ селѣ корчма; о ней говорится ниже, при описаніи аренды.

Morgi ogrodnickie.

Na ogrodniki Ozdowskie we trzech zasciankach po morgow 6 w pierwszem mieiscu za siołem Ozdowem ydąc ku Ratnowu od granice Ratnowskiey na obszarze morgow 6. W drugiem mieiscu za domem Makarowem podle morgow iego ydąc z Ozdowa do Połoney morgow 6 czini morgow 18 ogrodnikom na powinności ogrodnickiey rozdano.

N a d d a t k i.

Nadatki na niektore niespełne Rezyi włok Ozdowskich tamże przi thich morgach ogrodnickich we trzech zasciankach są naznaczone.

Z a s c i a n k i.

Zascianek na Pereparowie ktory klinem leży z iednę stronę od

Морги огородные.

Огородникамъ Оздовскимъ, въ трехъ застѣнкахъ, роздано по 6 морговъ: вопервыхъ за селомъ Оздовомъ, по дорогѣ къ Ратнову, близъ Ратновской границы, на полянѣ, 6 морговъ; въ другомъ мѣстѣ, за домомъ Макара, подлѣ его морговъ, по дорогѣ изъ Оздова въ Полонную, 6 морговъ, всего 18 морговъ. Огородники эти обязаны исполнять огородническую повинность.

Н а д д а т к и.

Къ нѣкоторымъ неполнымъ участкамъ Оздовскихъ волокъ назначены наддатки тамъ же, при огородныхъ моргахъ, въ трехъ застѣнкахъ.

З а с т ѣ н к и.

Застѣнокъ лежащій клиномъ на Перепаровѣ, при границѣ и копцахъ Лавровскихъ съ одной, и при большой Луцкой дорогѣ, иду-

granice i kopcow Ławrowskich, a z drugą stronę przi gościńcu Łuckim ku Lwowu włok 5 theº zascianku Jackowi Baldiczowi Tiskowi Juskiewiczowi Romanowi Kuczewiczowi na służbie konney Boyarskiey dano włok 4 od płathu wolne.

A na służbie listowney themusz Jackowi Baldiczowi z sinami ieº w them że zascianku dano włokę 1.

Gay dworny.

Gaiu Lipowca przi siele Ozdowskiem w kthorem pasieka Jeº Xmsci y trzesni w niem bywa niemało włok 1 // 10.

Czini w Ozdowie rzezanych włok 44 s tich na karczmę Ozdowską włokę 1, na Cerkiew włok 2, na wozneº włok 2, na boiary włok 12, na boiary listowne kthorzi domami w Po'onney mieszkaią włok 2 the wszistkie od płathu wolne.

щей во Львовъ, съ другой стороны, заключаетъ въ себѣ 5 волокъ, изъ которыхъ 4 волоки даны безплатно Яцку Балдичу, Тишку Юшкевичу и Роману Кучевичу, за конную боярскую службу.

А за листовную службу, тому же Яцку Балдичу съ сыновьями дана безплатно, въ томъ же застѣнкѣ, одна волока.

Лѣса, къ господскому двору приписанные.

Лѣсъ липнякъ при селѣ Оздовскомъ заключаетъ 1 волоку и 10 морговъ. Въ немъ пчельникъ его княжеской милости и немало черешни.

Всѣхъ рѣзанныхъ волокъ въ Оздовѣ 44; изъ нихъ назначено: на корчму Оздовскую 1 волока, на церковь 2 волоки, возному 2 волоки, боярамъ коннымъ 12 волокъ, боярамъ листовнымъ, живущимъ домами въ Полонной, 2 волоки. Всѣ эти волоки свободны отъ платы.

Крестьяне платятъ: съ 3 волокъ, за всѣ повинности, по 3 копы;

Płacą za wszitkie powinności po kop 3 z włok 3 czini kop 9, a po kop 2 // 40. Żitha po mar ½ płacą włok 22 uczini kop 58 // 40 żitha mar 11.

W zasciankach rożnich włok 9¹// 8 i s kthorich gaiem zarosczono włok 1 // 10, sadzib i wypusthu z wygonem sioła Ozdowa włok 2 // 10. Na służbie konneÿ pod boiaryi kthorzi domami w siele Połonney mieszkaią włok 4. Na służbie puthney listhowney włokę 1 the wolne od płathu.

Na ogrodniki morgow 18 s kazdego morga płacą po gr. 4, a w them siele rzezanych i w zasciankach wszitkich włok 53 // 8.

Summa płathu z włok i morgow ogrodnickich kop 68 // 16.

Żitha mar 11, owsa pastuskie° mar 5.

что составляетъ 9 копъ; съ 22 волокъ по 2 копы 40 грошей и по полмѣрки ржи, что составляетъ 58 копъ 40 грошей и 11 мѣрокъ ржи.

Въ разныхъ застѣнкахъ считается 9 волокъ и 8 морговъ; изъ нихъ 1 волока и 10 морговъ заросли лѣсомъ, 2 волоки и 10 морговъ усадебной земли съ выпускомъ и выгономъ села Оздова, подъ боярами, исправляющими конную службу, живущими домами въ селѣ Полонной, 4 волоки, боярамъ путнымъ исправляющимъ листовную службу — одна волока. Всѣ эти волоки отъ платы свободны.

Подъ огородниковъ назначено 18 морговъ; платятъ съ каждаго морга по 4 гроша.

Всѣхъ волокъ въ селѣ Оздовѣ, какъ рѣзаныхъ такъ и въ застѣнкахъ, 53 волоки 8 морговъ.

Сумма всей платы съ волокъ и огородныхъ морговъ составляетъ: 68 копъ 16 грошей, 11 мѣръ ржи, 5 мѣръ пастушескаго овса.

Sioło Baiów włok 25.

	Kon.	Wol.	Włoka
Kuniec Turszinowic z synem, a małich 2 . . .	2.	6.	1.
Hricko Łobecki z 2 synoma a małich 3	3.	6.	1.
Tenże Łobecki $^1/_3$ Jarmol a Zienko Krziwosziey $^1/_3$ Jacko Michnowic $^1/_3$ s they włoki płacą kop 3.	—	—	1.
Klim a Tiszko Polowincicy synow 4 małich. . .	2.	3.	1.
Tiskowa wdowa z zięciem synow 2 małich . . .	3.	3.	1.
Dawid młinarz $^2/_3$ Mekitha Rodko $^1/_3$.	2.	1.	1.
Paweł Buben z siostrą z sinem a małich synow 3	5.	3.	1.
Jacko Michnowic synyi 2 małe Thoma z bratem.	2.	3.	1.
Harasim Oleśkowic syn 2 włokę $^1/_2$ Ułas syn 2 włokę $^1/_2$	3.	3.	1.

Село Баіовъ, [17] *25 волокъ.*

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Кунѣцъ Туршиновичъ, у него одинъ сынъ взрослый, а 2 малыхъ	2.	6.	1.
Грицко Лобецкій, у него два сына взрослыхъ а 3 малыхъ.	3.	6.	1.
Тотъ же Лобецкій держитъ $^1/_3$ волоки, Ярмолъ и Зѣнко Кривошеи $^1/_3$ волоки, Яцко Михновичъ $^1/_3$ волоки; съ этой волоки платятъ 3 копы. . .	—	—	1.
Климъ и Тишко Половинчичи, у нихъ 4 малыхъ сына.	2.	3.	1.
Тишкова вдова съ зятемъ, у нея 2 малыхъ сына.	3.	3.	1.
Давидъ мельникъ $^2/_3$ волоки, Микита Радко $^1/_3$ волоки.	2.	1.	1.
Павелъ Буденъ съ сестрою, у него одинъ сынъ взрослый и 3 малыхъ	5.	3.	1.
Яцко Михновичъ, у него 2 малыхъ сына, Ѳома съ братомъ.	2.	3.	1.
Герасимъ Олешковичъ, у него два сына, держитъ $^1/_2$			

	Kon.	Woł.	Włoka
Iwan Połowincyc synow 3	2.	4.	1.
Hricko Dubowik s sinem	2.	2.	1.
Karp Połowinczic z bracią	1.	4.	1.
Andrey Czaba s sinem $^1/_3$ Fedko Zanko $^2/_3$ Kusnierzewiczyi	2.	2.	1.
Andrey Hunczic z bratem Jowchimem	1.	2.	1.
Parchom Hunczic synow 4 ma	2.	3.	1.
Sazon Horaiewic $^5/_6$ a Marcin Szepiel $^1/_6$	2.	2.	1.
Kasko Hrinczic s sinami $^3/_4$ Jakub Niemiec $^1/_4$ . .	2.	3.	1.
Panas Boiarzin $^2/_3$ Oleszko kucharz $^1/_3$ płacą kop $3^1/_2$	1.	3.	1.
Stepan swiec s sinami $^1/_2$ Marko z zięciem $^1/_2$ . .	1.	3.	1.

	Лошади.	Волы	Число волокъ
волоки, Власъ у него два сына, держитъ $^1/_2$ волоки.	3.	3.	1.
Иванъ Половинчичъ, у него 3 сына	2.	4.	1.
Грицко Дубовикъ съ сыномъ	2.	2.	1.
Карпъ Половинчичъ съ братьями	1.	4.	1.
Андрей Чаба съ сыномъ держитъ $^1/_3$ волоки, Федько и Занко Кушнѣревичи $^2/_3$ волоки	2.	2.	1.
Андрей Гунчичъ съ братомъ Ефимомъ	1.	2.	1.
Пархомъ Гунчичъ, у него 4 сына	2.	3.	1.
Сазонъ Гораевичъ держитъ $^5/_6$ волоки, а Мартынъ Шепель $^1/_6$ волоки	2.	2.	1.
Касько Гринчичъ съ сыновьями держитъ $^3/_4$, Якубъ Нѣмецъ $^1/_4$ волоки	2.	3.	1.
Панасъ бояринъ держитъ $^2/_3$, Олешко поваръ $^1/_3$ волоки, платятъ $3^1/_3$ копы	1.	3.	1.
Стефанъ сапожникъ съ сыновьями держитъ $^1/_2$, Марко съ зятемъ $^1/_2$ волоки	1.	3.	1.

	Kon	Wol	Włoka
Pilip swiec s synem i z zięciem $^1/_2$ Anton Hulenia $^1/_2$	2.	4.	1.
Hawriło s Karpem $^1/_2$ Iwaszko Dubrowienic $^1/_2$. .	1.	3.	1.
Hricko Zukowic s sinami $^3/_4$ Sienko $^1/_4$	2.	3.	1.
Mikolay Demianowic $^1/_3$ Demko $^1/_3$ Pothuznik ich $^1/_3$	—	3.	1.
Jacko a Iwan Łoykowic $^2/_3$ Andrey Horaiewic $^1/_3$.	3.	2.	1.
Kuzma Tarasowic syn 1 włoka $^1/_3$ Udod Jarmoł synow 3. $^1/_3$ Saywarosniewic s 3 brathyi $^1/_3$. .	1.	3.	1.

Pasznie dworney Baiewskiey s sianożęciami włok 9. Kthorą poddannym rozumieiąc być lepszyi pożitek karbowi Je° Xmscy na Rezy porzezawszy, na czinszu rozdano, tho iesth:

	Лошади	Волы	Число волокъ
Филипъ Сапожникъ съ сыномъ и зятемъ держитъ $^1/_2$, Антонъ Гуленя $^1/_2$ волоки	2.	4.	1.
Гаврило съ Карпомъ $^1/_2$, Ивашко Дубровѣнецъ $^1/_2$ волоки	1.	3.	1.
Грицко Жуковичъ съ сыновьями $^3/_4$, Сѣнко $^1/_4$ волоки	2.	3.	1.
Николай Демьяновичъ $^1/_3$, Демко $^1/_3$, потужникъ ихъ $^1/_3$ волоки	—	3.	1.
Яцко и Иванъ Лойковичъ $^2/_3$, Андрей Гораевичъ $^1/_3$ волоки	3.	2.	1.
Кузма Тарасовичъ, у него одинъ сынъ, держитъ $^1/_3$ волоки, Удодъ Ярмолъ, у него 3 сына, $^1/_3$ волоки, Сайворосцѣвичъ, съ 3 братьями $^1/_3$ волоки.	1.	3.	1.

Господской пашни Баевской съ сѣнокосами 9 волокъ. Эта пашня, для большаго прибытка его княжеской милости, раздѣлена на рѣзы и роздана крестьянамъ за чиншъ, именно:

	Wloka
Ną karczmę Baiewską wolna	1.
Kuniec Turczin $^1/_2$ Sayworosniewic $^1/_6$ Kuzma Tarasowic $^1/_6$ Jarmoł Udod $^1/_6$	1.
Tiskowa wdowa $^1/_3$ Harasim z Ułasem $^1/_3$ Makar Dubrowieniec $^1/_3$	1.
Hricko Łobecki $^2/_3$ Jacko Michnowic $^1/_3$	1.
Iwań Połowinczic $^1/_2$ Klim Połowinczic z bratem $^1/_2$	1.
Hricko Dubowik $^1/_3$ Pilip swięc $^1/_3$ Pasinkowic Dubowikowy $^1/_3$	1.
Parchom Hrinczic $^1/_3$ Andrzey Czaba $^1/_3$ s Fedkiem Kusznierzem Karp Połowinka $^1/_3$	1.
Andrzey Hunka $^1/_3$ Hricko Zukowic $^1/_6$ Buben s pothuznikiem swem $^1/_2$	1.
Panas z Oleszkiem $^1/_4$ Kasko z Jakubem $^1/_3$ Stepan swiec z Markiem $^1/_3$	1.

	Число волокъ
На корчму Баевскую, безплатно	1.
Кунѣцъ Турчинъ имѣетъ $^1/_2$, Сайворосневичъ $^1/_6$, Кузьма Тарасовичъ $^1/_6$, Ярмолъ Удодъ $^1/_6$ волоки	1.
Тишкова вдова имѣетъ $^1/_3$, Герасимъ съ Власомъ $^1/_3$, Макаръ Дубровинецъ $^1/_3$ волоки	1.
Грицко Лобецкій $^2/_3$, Яцко Михновичъ $^1/_3$ волоки	1.
Иванъ Половинчичъ $^1/_2$ Климъ Половинчичъ съ братомъ $^1/_2$	1.
Грицко Дубовикъ $^1/_3$, Филипъ сапожникъ $^1/_3$, Пасинковичъ Дубовиковый $^1/_3$ волоки.	1.
Пархомъ Гринчичъ $^1/_3$, Андрей Чаба $^1/_3$ съ Федькомъ кушнѣромъ, Карпъ Половинка $^1/^3$.	1.
Андрей Гунька $^1/_3$, Грицко Жуковичъ $^1/_6$, Буденъ съ потужникомъ своимъ $^1/_2$ волоки.	1.
Панасъ съ Олешкомъ $^1/_4$, Касько съ Яковомъ $^1/_3$, Степанъ сапожникъ съ Маркомъ $^1/_3$ волоки.	1.

Ogrodnicy.

Ogrodnicy Baiewsci także trzimaią po 3 morgi w zasciankach niżey pomienionich Baiewskich i przi paszni Folwarkowey Połonskiey ktorich takasz powinnośc iako i inszich ogrodnikow być ma.

Panas . . . . morgow 3.
Misko woznica . . . . morgow 3.
Panko . . . . morgow 3.
Michał Czaba . . . . morgow 3.
Fedko Swab . . . . morgow 3.
Kasko Burec . . . . morgow 3.
Poluian . . . . morgow 3.

Powinnośc poddanich Baiewskich.

Z ich wlok rzezanych rowna we wszitkim iako i powinnośc poddanich sioła Horodiscza Horki Połonney y Ozdowa w temże Inwen-

Огородники.

Огородники Баевскіе имѣютъ также по 3 морга въ Баевскихъ застѣнкахъ, ниже поименованныхъ, а также при фольварковой Полонской пашнѣ; ихъ повинность таже самая, какъ и другихъ огородниковъ.

Панасъ имѣетъ . . . . морга 3.
Миско Возница . . . . морга 3.
Панько . . . . морга 3.
Михаилъ Чаба . . . . морга 3.
Федько Швабъ . . . . морга 3.
Касько Бурецъ . . . . морга 3.
Полуянъ . . . . морга 3.

Повинность крестьянъ Баевскихъ.

Повинность крестьянъ съ каждой рѣзаной волоки во всемъ одинакова съ повинностью крестьянъ Городища, Горокъ, Полонной и Оздова, какъ это означено въ семъ же инвентарѣ, подъ селомъ Оз-

tarzu wiszey pod siołem Ozdowem opisana a zw!ok pasznie dworney którą oni między się rozebrali na placie za wszitkie powinności płacić mayą po kop 3 z iedney włoki boiarskiey także za wszitkie powinności płacić ma kop lith. $3^1/_2$.

Gwałthy grobelne ieno do stawkow Baiewskich wszitkie przerwy zatamować, odmiały sypać, słomą, gnoiem, i schrostem s kąd ieno od urzędnika ukazano bendzie, według ich starodawne° obyczaiu prziwioszi ileby kroć the° potrzeba okazowała, nagnoić i naprawować powinni.

Sielidzby.

Sielidzby na kthorich wieś Baiewska siedzi i na kthorich karczma Je° Xmsci zbudowana nad stawkiem Baiewskiem y ogrodow z wypustem wszitkie° włok 1 // 25.

ловомъ; а съ волокъ господской пашни, которую крестьяне разобрали за опредѣленную плату, они обязаны, за всѣ повинности, платить по 3 копы. Съ одной боярской волоки, за всѣ повинности, платится $3^1/_2$ копы Литовскія.

Сгоны для починки гребель наряжаются только къ прудамъ Баевскимъ; крестьяне, во всякое время, когда укажетъ надобность, обязаны загачивать всякіе прорывы, насыпать отмѣли, доставляя для этого солому, навозъ и хворостъ, откуда прикажетъ управитель, и поправлять греблю, по давнему обычаю.

Усадебная земля.

Въ усадебной землѣ, на которой водворено село Баевское и построена корчма его княжеской милости надъ прудомъ Баевскимъ, также подъ огородами съ выгономъ, считается 1 волокъ и 25 морговъ.

Morgi ogrodnickie.

Na ogrodniki sioła Baiewskie° w pierwszem mieiscu w ostrowku odieznym przi granicy Ceporowskiey morg 1. W drugiem mieiscu ze wszech stron między gaiami Baiewskiemi przi Katerinney górze morg 1. W trzecim mieiscu tamże urocziscżem nad drogą stadną morgi 2// 10. W czwartem mieiscu przi zascianku ktory się został od pasznie dworney tesz przi siole Baiewie morgow 10 wszitkie° morgow 14 // 10. A insze morgi mezi wiszey przi morgach sioła Horodiscza pod siołem Horodiszczem opisane i na powinności ogrodnickiey opisano i naznaczono.

N a d d a t k i.

Naddatki na niektore nie zupełne Rezyi włok Baiewskich leżą we czterech zasciankach grunthu Baiewskiego od płathu wolne.

Морги огородные.

Огородникамъ села Баевскаго назначено: вопервыхъ, на островкѣ отъѣздномъ, у границы Цепоровской — 1 моргъ; въ другомъ мѣстѣ, окруженномъ со всѣхъ сторонъ лѣсами Баевскими, у Катерининой горы, 1 моргъ; въ третьемъ мѣстѣ, тамъ же урочище надъ дорогою стадною, 2 морга 10 прентовъ; въ четвертомъ мѣстѣ, у застѣнка, оставшагося отъ господской пашни, при селѣ Баевѣ, 10 морговъ. — Всего 14 морговъ и 10 прентовъ. А другіе морги описаны и распредѣлены выше, вмѣстѣ съ моргами села Городища, при описаніи этого села, гдѣ означена и повинность огородниковъ.

Н а д д а т к и.

Наддатки для пополненія нѣкоторыхъ неполныхъ рѣзовъ въ волокахъ Баевскихъ лежатъ въ четырехъ застѣнкахъ Баевской земли. Они свободны отъ всякой платы. Такъ какъ изъ морговъ и наддатковъ, принадлежащихъ нѣкоторымъ крестьянамъ, берется земля

A isz za czasem przidzie do the° że naprawuiąc groble stawkà Baiewskie° przeciwko gaiow. Morgi abo naddatki niektorich poddannich biorąc z nich ziemię psować się muszą przeto zostawiono w nagrode zepsowanych morgow w ostrowku odieznym morg 1.

Z a ś c i a n k i

Placu na czem był Folwark Baiewski z ogrodami i z gumnem pobudowanyi wszitkiego morgow 15 s tich poddanym i ogrodnikom na sielidby naznaczono morgow 10 a morgow 5 s płathu przyiętho s każdego morga po gr. 6.

S i a n o ż ę c i.

Sianożę i przi granicy Ceperowskiey aręndarzowi na karczmę Baiewską przidano morgi 3 // 3.

G a i e   B a i e w s k i e.

Gaie Baiewskie we trzech mieiscach zarosczone, w pierszem

для починки гребли на Баевскомъ прудѣ, то можетъ случиться повреждение въ ихъ участкахъ; поэтому оставленъ 1 моргъ въ отъѣздномъ островкѣ, для вознагражденія за поврежденные морги.

З а с т ѣ н к и.

Земля, на которой былъ устроенъ фольварокъ Баевскій съ огородами и гумномъ, заключаетъ всего 15 морговъ, изъ которыхъ крестьянамъ и огородникамъ назначено подъ усадьбы 10 морговъ, а 5 морговъ роздано за опредѣленную плату, по 6 грошей съ каждаго морга.

С ѣ н о к о с ы.

Сѣнокоса у границы Цеперовской дано арендатору на корчму Баевскую 3 морга 3 прента.

Лѣса Баевскіе.

Лѣса Баевскіе находятся въ трехъ мѣстахъ: вопервыхъ, лѣсъ великій, въ которомъ 8 волокъ, 26 морговъ и 20 прентовъ; тамъ же

mieiscu wielkie⁰ gaiu włok 8 // 26 // 20 tamże pola ni na z niegodne⁰ uroczisczem Katerinney gory zostawiono na zarosczenie gaiu morgi 3. Gaiu Wieliczkowego morgow 12 Gaiu Berezowca morgow 18 wszitkiego pod gaiami włok 9 // 29 // 20. Zaliwku dwiema stawami Połonskiemi grunthu Połonskiego włok 8 // 24 a Baiewskiego grunthu włok 5 czini włok 13 // 24. Czini w Baiewie rzezanych włok 25 s tich za wszitkie powinnośći płacą po kop 3 z włoki 1, a z boiarskiey włoki iedney tak że za wszitkie powinnośći płacą kop $3^1/_2$ a po kop 2 // 40 żitha po mar $^1/_2$ płacą z włok 23 czini lith. kop 61 // 20 żitha mar $11^1/_2$.

Pasznie folwarkowey włok 9 s tich na karczmę włok 1 wolna płacą za wszitkie powinnośći po kop 3 z włok 8 czini kop 24.

W zasciankach rożnich włok 12 // 27 // 33 s ktorich gaiami za-

3 морга поля ни къ чему негоднаго; на урочищѣ, называемомъ Катеринина гора, оставлено для разведенія Вѣличковаго лѣса 12 морговъ; лѣса березняка 18 морговъ Всей земли подъ лѣсами — 9 волокъ, 29 морговъ, 20 прентовъ. Поемныхъ луговъ, заливаемыхъ двумя прудами Полонскими, 8 волокъ 24 морга Полонской земли и 5 волокъ Баевской земли, всего составляетъ 13 волокъ 24 морга. Всѣхъ рѣзаныхъ волокъ въ селѣ Баевѣ 25, изъ нихъ съ одной волоки платится за всѣ повинности 3 копы, а съ одной боярской волоки за всѣ повинности платится $3^1/_2$ копы, съ 23 волокъ платится по 2 копы 40 грошей, и по $^1/_2$ мѣры ржи, всего 61 копа, 20 грошей литовскихъ и $11^1/_2$ мѣръ ржи.

Пашни фольварковой 9 волокъ, изъ которыхъ 1 волока, назначенная для корчмы, свободна отъ платы, а съ 8 остальныхъ волокъ платится, за всѣ повинности, по 3 копы, всего 24 копы.

Въ разныхъ застѣнкахъ 12 волокъ, 27 морговъ, 33 прента; изъ нихъ заросло лѣсомъ и назначено для разведенія лѣса 9 волокъ, 29

roscezono y s them co na zarosczenie gaia zostawiono iest. Włok 9 // 29 // 20 sadzib i wypusthu z wigonem sioła Baiewa włok 1 // 25 a theras znowu na sielidzby zostawiono morgow 10 w zascianku na czem dwór był Baiewski s płathu morgow 5 arędarzowyi do karczmy sianożęthne morgow 3 // 3 w nagrodę thich morgow ktore za czasem naprawuiąc groble stawku Baiewskie° psować się bendą morg 1. Na ogrodniki przi them siele Baiewie morgow 14 // 10 a przi siele Horodiskiem na th-sz ogrodniki Baiewskie morgow 22 s tich na piwowara morg 3 wolne, a morgow 19 s płathu po gr. 4 prziymuią.

A summa rzezanych s pasnią dworną i z zasciankami wszitkich włok 46 // 27 // 33, czini płathu z włok morgow kop 93 // 44 żitha mar $11^1/_2$ owsa pastuskiego mar 5.

морговъ, 20 прентовъ. Усадебной и выгонной земли села Баева 1 волока 25 морговъ, а теперь снова подъ усадьбы отведено 10 морговъ; въ застѣнкѣ, гдѣ былъ господскій дворъ Баевскій, — 5 морговъ; арендатору на корчмѣ—3 сѣнокосныхъ морга и 3 прента; для вознагражденія за морги, которые могутъ быть повреждены при починкѣ гребли на прудѣ Баевскомъ — 1 моргъ; огородникамъ, живущимъ при селѣ Баевѣ, 14 морговъ 10 прентовъ; для тѣхъ же Баевскихъ огородниковъ назначено при селѣ Городищѣ 22 морга, изъ которыхъ дается пивовару 3 морга безплатно, а 19 морговъ роздано съ платою по 4 гроша съ морга.

Самма рѣзаныхъ волокъ съ господскою пашнею и застѣнками составляетъ 46 волокъ, 27 морговъ, 33 прента; за эти волоки вмѣстѣ съ моргами получается 93 копы 44 гроша, ржи $11^1/_2$ мѣръ, овса пастушескаго 5 мѣръ.

Sioło Korszow włok 64.

	Kon.	Wol	Włoka
Na karczmę, wolna.	—	—	1.
Michno Bochonowic s sinem a małich 3	1.	5.	$1\frac{1}{2}$
Josko Skalewic syinyi małe 2	2.	2.	$1\frac{1}{2}$
Andrei Zołohubowic sinyi małe 3	2.	2.	1.
Pilip Łabkowic a Iwan Pawlukiewic	—	—	1.
Masko Huckiewic z brathem Onoszkiem woyith, then telko płat pieniężnyi placić ma a od inszich powinności wszitkich wolny być ma	3.	6.	2.
Iwaszko a Andrzeyi Pawlukiewiczyi	3.	6.	2.
Iwaszko Huckiewic sinyi 3	3.	4.	1.
Iwaszko Bielik sin małyi 1	2.	2.	1.
Naum a Ome.ko Hawriłowiczyi.	3.	3	1.
Nikonowiczi s Czernikiem.	2.	2	1.

Сѣло Коршовъ, [18]) *64 волоки.*

	Лошади	Волы	Число волокъ
На корчму волока, отъ платы свободная . . .	—	—	1.
Михно Бохоновичъ, у него 1 сынъ взрослый, а 3 малыхъ.	1.	5.	$1\frac{1}{2}$
Іосько Скалевичъ, у него 2 малыхъ сына . . .	2.	2.	$1\frac{1}{2}$
Андрей Зологубовичъ, у него 3 малыхъ сына, .	2.	2.	1.
Филипъ Лабковичъ и Иванъ Павлюкевичъ . . .	—	—	1.
Маско Гуцкевичъ съ братомъ Анонікомъ, войтъ; онъ обязанъ платить только деньгами, а отъ всѣхъ прочихъ повинностей свободенъ	3.	6.	2.
Ивашко и Андрей Павлюкевичи	3.	6.	2.
Ивашко Гуцкевичъ, у него три сына	3.	4.	1.
Ивашко Бѣликъ, у него 1 малый сынъ. . . .	2.	2.	1.
Наумъ и Омелько Гавриловичи.	3.	3.	1.
Никоновичи съ Черникомъ	2.	2.	1.

	Kon.	Wol.	Włoka
Fedko Brekało s sinami 4	2.	2.	1.
Taras s sinem i Szurzinem.	2.	2.	1$^1/_2$
Trochim kowal syin 1.	2.	2.	1$^1/_2$
Dacyk z Miczewicami	1.	2.	1.
Marcin Barcicyi s sinami 4	2.	4	2.
Jacko Litwin $^1/_3$ Czeretko $^1/_3$ Iwan Huckiewic $^1/_3$.	—	—	1.
Ihnat $^1/_2$ Barcicyi $^1/_4$ Naum Brzechunowic $^1/_4$ . .	—	1.	1.
Jowchim Kulhayi	1.	—	1.
Mazur Condrat $^1/_2$ Harasim Zrudliem $^1/_2$.	1.	2.	1.
Sienko Polesko z bratem	2.	1.	1
Lewko a Iwaszko Małasciyicicyi.	3.	3.	1$^1/_2$
Sienko zięc Małasieicicow syinyi 2	—	2.	1$^1/_2$
Jan Paczinic z Jarmołem bratem syinow 3 mayią.	—	2	1.
Kuzelczenia s Zaiem	2.	2.	1.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Федько Брекало, у него 4 сына	2.	2.	1.
Тарась съ сыномъ и Шуриномъ	2.	2.	1$^1/_2$
Трофимъ Кузнецъ, у него сынъ 1	2.	2.	1$^1/_2$
Дацикъ съ Мицовичами	1.	2.	1.
Мартынъ Барцицій съ 4 сыновьями	2.	4.	2.
Яцко Литвинъ $^1/_3$, Черетко $^1/_3$, Иванъ Гуцкевичъ $^1/_3$ волоки	—	—	1.
Игнатъ $^1/_2$, Барцицій $^1/_4$, Наумъ Брехуновичъ $^1/_4$.	—	1.	1.
Евхимъ Кульгай.	1.	—	1.
Мазуръ Кондратъ $^1/_2$, Гарасимъ съ Рудлемъ $^1/_2$ волоки.	1.	2.	1.
Сѣнько Полѣшко съ братомъ	2.	1.	1.
Левко и Ивашко Малащійчичи	3.	3.	1$^1/_2$
Сѣнько, зять Малащійчичовъ, у него 2 сына . .	—	2.	1$^1/_2$
Янъ Пачиничъ съ Ярмоломъ братомъ, у нихъ 3 сына.	—	2.	1.
Кужельченя съ Заемъ.	2.	2.	1.

	Kon.	Wol.	Włoka
Sienko Kulesz syinyi 2	1.	1.	1.
Hapon Juchnowic	1.	2.	1.
Sienko Krzeczko $^2/_3$ Kuzma Kosilo $^1/_3$.	—	1.	1.
Sawka Czeretko s sinami	4.	8.	2.
Hulko Bochonowic s pasienkiem.	1.	3.	1.
Jacko Litwin sinyi 2	2.	3.	1.
Sawka Bubmiłko sin 1, brathanek thesz 1 . . .	6.	9.	2.
Woiciech Gadomski	2.	3.	1.

Boiarowie osadni.

	Kon.	Wol.	Włoka	Kop
Sienko Hawriłowicz osadney	1.	2.	1.	3.
Trochim Pozoha	2.	2.	1.	3.
Stepan Pawluszewicz syinow 2 ma	2.	2.	1.	3.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ
Сѣнько Кулешъ, у него 2 сына	1.	1.	1.
Гапонъ Юхновичъ	1.	2.	1.
Сѣнько Кржечко $^2/_3$ Кузьма Косило $^1/_3$ волоки .	—	1.	1.
Савка Черетко съ сыновьями	4.	8.	2.
Гулько Бохоновичъ съ пасынкомъ.	1.	3.	1.
Яцко Литвинъ, у него 2 сына.	2.	3.	1.
Савка Бубмилько, у него сынъ 1, племянникъ также 1.	6.	9.	2.
Войцѣхъ Гадомскій	2.	3.	1.

Бояре осадные.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ	Копы.
Сѣнько Гавриловичъ осадный	1.	2.	1.	3.
Трофимъ Пожога	2.	2.	1.	3.
Степанъ Павлушевичъ, у него 2 сына. . . .	2.	2.	1.	3.
Тимошъ Завадчичъ	2.	2.	1.	3.

	Kon.	Woł	Włoka.	Kop.
Timosz Zawadczic	—	1.	1.	3.
Stas Pawluszewicz sinyi 2	2.	3.	1.	3.
Jarosz Pawluszewicz ½ Jasienski ½. . . .	1.	—	1.	3.
Onoszko Klimowic sinyi 3	2.	3.	1.	3.
Wasko Klimowic na służbie konneyi ziemianskieyi	—	—	4.	3.
Iwaszko, Charko a Jurko Klimowcyi. . . .	9.	12.	3.	3.

Po Boiarach zasie poddanni.

	Kon.	Woł	Włoka	Kop
Jiow Tiercyic	—	2.	1.	
Marcin a Wasko kusznirze.	1.	1.	1.	
Sayi Sołohubowic s Soroką	2.	1.	1.	

	Лошади.	Волы	Число волокъ	Копа.
Стасъ Павлушевичъ, у него два сына . . .	2.	3.	1.	3.
Ярошъ Павлушевичъ ½, Ясѣнскій ½ волоки.	1.	—	1.	3.
Оношко Климовичъ, у него 3 сына . . .	2.	3.	1.	3.
Васько Климовичъ отправляетъ земскую конную службу	—	—	4.	3.
Ивашко, Харько и Юрко Климовцы . . .	9.	12.	3.	3.

Послѣ бояръ крестьяне осадные.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ	Копа.
Іовъ Тѣрцичъ	—	2.	1.	
Мартынъ и Васько сѣдельники	1.	1.	1.	
Сай Сологубовичъ съ Сорокою	2.	1.	1.	

	Kon.	Woł.	Włoka	Kop
Hric Zuda s sinami 3	—	2.	1.	
Taras Wasilewic a Timosz Waskiewic	1.	2.	1.	
Bubmilko $^1/_2$ Lewko Pus $^1/_2$	1.	1.	1.	
Josko Kosowski na służbie konneyi ziemiąnskieyi	—	—	4.	1.
Thenże w zascianku także na służbie ziemiąnskieyi	—	—	4.	1.

Ogrodnicy.

Ogrodnicyi the° sioła ktorzi isz przi paszoi dworneyi morgi swe trzimayią przetho przi rozdawaniu theyi pasznie dworneyi niżeyi w tem Regestrze są napisane i powinność ich przi nich iest pomieniona.

	Лошади.	Волы.	Число волокъ	Копы
Грицъ Зуда съ 3 сынами	—	2.	1.	
Тарасъ Васильевичъ и Тимошъ Васькевичъ .	1.	2.	1.	
Бубмилько $^1/_2$, Левко Пусъ $^1/_2$ волоки. . .	1.	1.	1.	
Іосько Косовскій, отправляютъ земскую конную службу.	—	—	4.	1.
Тотъ же Іосько, отправляющій конную земскую службу, держитъ въ застѣнкѣ	—	—	4.	1.

Огородники.

Огородники этого села, такъ какъ имѣютъ морги при господской пашнѣ, то поэтому означены ниже въ этой описи, при исчисленіи розданныхъ имъ участковъ; тамъ же описана и ихъ повинность.

Podsusiedki.

Iż domow i ogrodow niemaią, ieno w sąmsiedzich mieszkaią nic niepłacą telko dzień ieden w thidzień w Połoneyi robić mayią.

Powinnośc poddanich Korszewskich

Powinność ich ktorzi isz na lepszem gruncie mieszkaią, i ktemu isz w stawie Korszewskim ktoryi nie iesth spustnyi według dawnego zwiczaiu wolnie łowienie rib miewayią, przetho większyi cinsz nisz z włok sioł Polonskich na nich był postanowionyi ktemu isz theras w roku 97 za postanowieniem z nimi inakszą powinnośc czinią, względem thego że włoki pusthe i paszpia dworna na płacie między sie rozebrawszi płat więtszi tak iako się niżeyi pomieniło wypłacać pozwolili, tho iesth: Boiarowie ktorzi na czinszu są osadzeni każdyi z oso-

Подсусѣдки.

Такъ какъ не имѣютъ ни домовъ, ни огородовъ, а живутъ только у сосѣдей, то ничего не платятъ; но обязаны только работать одинъ день въ недѣлю, въ селѣ Полонной.

Повинность крестьянъ Коршевскихъ.

Такъ какъ крестьяне Коршевскіе водворены на лучшей землѣ и притомъ безплатно пользуются рыбною ловлею въ Коршевскомъ прудѣ по старому обычаю, то поэтому на нихъ была наложена большая поземельная плата, чѣмъ съ волокъ въ селахъ Полонскихъ. Притомъ же, въ настоящее время, они исполняютъ иную повинность, по добровольному уговору, заключенному съ ними въ 1597 году. По этому уговору они разобрали волоки и господскую пашню, согласившись платить большую въ сравненіи съ другими крестьянами поземельную плату, какъ упомянуто ниже, а именно:

bna z włoki sweyi za wszitkie powinności do skarbu Je° Xmsci płacić mayią po kop 3.

Poddani także każdyi z osobna z włoki sweyi czinszu po kop 3 // 30 płacić mayią klhemu sianożęć dworną ostrow židowski wszitkiego morgow pokosić w stherthi złożić i do dworu zwozić powinni.

Straż do dwora Połonskiego koleią rowno z drugiemi siołyi widawayiąc na każdyi thidzień po 2 strożow, a przi bythności Je° Xmsci ilie byi ich potrzeba okazowała.

Drew skąd im od urzędnika ukazano będzie, każdyi z włoki sweyi na każdyi rok do dworu Połonskie° po 2 wozi prziwieść powinni.

Podwoda z iedneyi włoki każde° roku wyiiezdzić ma za mil 12 a nie więceyi, a ieśli byi się za kilkadziesiąt mil podwoda przidała, thedy włok 10 na iednego konia skład. ć się maią, a iesli mil 20 thedyi włok 4 iesli że 30 thedyi włok 6 na podwodę składać się maią i tho

Бояре, водворенные на чиншѣ, обязаны платить, каждый съ своей волоки, въ казну его княжеской милости, за всѣ повинности, по 3 копы.

Также и крестьяне обязаны, каждый особо съ своей волоки, платить чиншъ по 3 копы 30 грошей. Сверхъ того, они должны скосить сѣно на всѣхъ моргахъ господскаго сѣнокоса, на жидовскомъ островѣ, сложить въ скирды и свезти въ господскій дворъ.

Стражу ко двору Полонскому даютъ поочередно, наравнѣ съ другими селами, наряжая по 2 сторожа въ недѣлю; а когда пріѣдетъ его княжеская милость, то наряжаютъ сторожей, сколько потребуется.

Каждый крестьянинъ обязанъ, съ волоки своей, доставить ежегодно, въ Полонскій дворъ, по 2 воза дровъ, откуда прикажетъ управитель.

Подводу должны давать крестьяне ежегодно, съ каждой волоки, однакожъ не далѣе 12 миль; а если подвода должна ѣхать далѣе 12, но не болѣе 20 миль, тогда 2 волоки должны складываться на поставку

koleią z drugiemi siołyi. Statią na przyiazd Je° Xmsci z włok 10 iałowice barana s każdeyi włoki owsa mar $^1/_2$ siana wozow 2 gęś 1 kurow 2 iaiec 20 dać i drew na przyiazd Je° Xmscyi wozow 3 każdyi z włoki swey przewieść powinien.

Ziem obcich u cudzopańcow na płacie nieprziyimować pod thąsz winą iako i insze sioła Połonskie podlegaią.

Czinsze i bircze, piscze, thakiem sposobem sprawować się mayią iako i w inszich siołach w them Inwentarzu wiszeyi opisano.

Boiarowie abo Ziemianie.

Boiarowie konni Korszewsci takąsz powinnośc odprawować powinni, iako i Boiarowie Polonscyi abo ziemianie.

одного коня. Если подвода должна отправиться за 20 миль, то должны складываться 4 волоки, а если за 30 миль, то 6 волокъ, и притомъ чередуясь съ другими селами.

Кормъ должны давать па случай прiѣзда его княжеской милости: съ 10 волокъ яловку и барана, съ каждой волоки $^1/_2$ мѣры овса, 2 воза сѣна, 1 гуся, 2 курей, 20 яицъ. Сверхъ того каждый крестьянинъ обязанъ съ своей волоки доставить 3 воза дровъ.

Чужихъ земель не нанимать у крестьянъ, принадлежащихъ постороннимъ владѣльцамъ; въ противномъ случаѣ, крестьяне села Коршева подлежатъ тому же штрафу, какой назначенъ для другихъ селъ Полонскихъ.

Чинши, бирчее и писчее уплачиваются по правиламъ, для иныхъ селъ изложеннымъ выше, въ этомъ инвентарѣ.

Бояре или земляне.

Бояре конные, Коршевскіе обязаны исполнять туже повинность, какъ и бояре Полонскіе, или земляне.

Sielidzby.

Sielidzb ogrodow z wyipustem z wigonem sioła Korszewa wszitkiego włok 1 // 15 Karczma Staw y młin przi arendzie niżey opisano.

Pasznia Folwarku Korszewskiego.

Tha pasznia Folwarku Korszewskiego kthora byiła s pomiaryi włoczney we trzi pola rozrządzona y s tem co ogrodnicyi trzimali wszitkiego włok 8, tho iesth: na ogrodnicką powinnośc włok 2 a na pasznią dworną włok 8 // 29. Przetho thę wszitkę pasznią i then pomienionyi ząscianek na morgi porzezawszi między poddane Korszewskie na płacie rozdano tak iako niżeyi pomieniono każdego z nich iako kthoryi wiele trzima, tho iesth:

Усадебная земля.

Для усадьбъ, огородовъ съ выпускомъ и выгономъ села Коршева, отведено земли 1 волока 15 морговъ.

Корчма, прудъ и мельница означены ниже, при описаніи аренды.

Пашня фольварка Коршевскаго.

Пашня фольварка Коршевскаго, состоявшая, по раздѣленіи на волоки, изъ трехъ полей, вмѣстѣ съ землею, которою владѣли огородники, содержала въ себѣ 8 волокъ, изъ которыхъ 2 волоки отведены были огородникамъ, а на господскую пашню — 8 волокъ 29 морговъ. Вся эта пашня и упомянутый выше застѣнокъ раздѣлены на морги и розданы Коршевскимъ крестьянамъ за опредѣленную плату, какъ объ этомъ показано ниже, съ означеніемъ, кто сколько взялъ морговъ, а именно:

	Morgi
Wasko Klimowic płacić maią z morga 1 po gr. $6^1/_2$ . . .	10.
Iwaszko Klimowicz.	6.
Jurko Klimowicz	6.
Onoszko Klimowic	6.
Hapon Juchnowic	3.
Pawlukowiczowie	6.
Mazur Condrat	3.
Jan Zawadczic	3.
Iwan Huckiewic	6.
Masko Huckiewic	9.
Naum Hawrilczic	3.
Sienko Poleszko.	3.
Nikonowiczi	2.
Kusznirze.	3.
Fedor Zedenia	3.

	Морги.
Васько Климовичъ долженъ платить съ каждаго морга по $6^1/_2$ гр.	10.
Ивашко Климовичъ.	6.
Юрко Климовичъ	6.
Оношко Климовичъ	6.
Гапонъ Юхновичъ.	3.
Павлюковичи	6.
Масуръ Кондратъ	3.
Янъ Завадчичъ.	3.
Иванъ Гуцкевичъ	6.
Масько Гуцкевичъ	9.
Наумъ Гаврилчичъ.	3.
Сѣнько Полешко	3.
Никоновичи	2.
Кушниры.	3.
Федоръ Зеденя	3.

	Morgi.
Sienko Kulesz	3.
Czernik	3.
Andros Sołohubowic	3.
Iwaszko Bielik	6.
Małasieicicyi	3.
Sienko Hawriłowic	6.
Bubmiłko	6.
Pozoha z bratankiem	6.
Jowchim Kulhayi	6.
Sawką Czeretko	6.
Fedko Brechało	6.
Jacko Litwin	6.
Jiow Tiercyic	6.
Marcin Barcicyi	6.
Taras Ciwon staryi	6.

	Морги.
Сѣнько Кулешъ	3.
Черникъ	3.
Андросъ Сологубовичъ	3.
Ивашко Бѣликъ	6.
Малашейчичи	3.
Сѣнко Гавриловичъ	6.
Бубмилько	6.
Пожога съ племянникомъ	6.
Евхимъ Кульгай	6.
Савка Черетко	6.
Федько Брехало	6.
Яцко Литвинъ	6.
Іовъ Терчичъ	6.
Мартынъ Барчичій	6.
Тарасъ Тіунъ старый	6.

	Morgi
Kuzełka z bratem a s kowalem	6.
Michno Bochonowic	6.
Woyciech Gadomski	6.
Hulko Bochonowic	6.
Josko Kosowski	6.
Stepan Pawluszewic	3.
Taras Wasilowic s Timoszem	3.
Sayi s Soroką	3.
Dacyk z Miczowicami	3.
Stas Pawluszewic	3.
Jarosz Pawluszewic	3.
Jascinski służebnyi pachołek	3.
Josko Skalewic	6.

Czini we wszitkich trzech polach morgow 206 płacić mayią s każdego morga po gr. $6^1/_2$ uczini lith. kop 22 // 19.

	Морги
Кушелка съ братомъ и съ кузнецомъ	6.
Михно Бохоновичъ	6.
Войцѣхъ Гадомскій	6.
Гулько Бохоновичъ	6.
Іосько Косовскій	6.
Степанъ Павлушевичъ	3.
Тарасъ Васильевичъ съ Тимошемъ	3.
Сай съ Сорокою	3.
Дацикъ съ Мицовичами	3.
Стасъ Павлушевичъ	3.
Ярошъ Павлушевичъ	3.
Ясинскій, дворовый слуга	3.
Іоско Скалевичъ	6.

Всего въ трехъ поляхъ 206 морговъ, съ каждаго морга платится по $6^1/_2$ копъ, что составляетъ 22 копы 19 грошей Литовскихъ.

Ogrodnicy Korszewsci.

Kthorzi trzimali przed them wszitkie° każdyi z nich przi pıszni dworneyi telko po 3 morgi taką powinnośc odprawowali tho iesth po dwa dni w thidzień pieszo robiali, a po kop 12 każdyi z nich od siebie płacił, a theras isz się w them roku i pısznia the° folwarku Korszewskiego międzí poddanne na płacie rozdała więc thesz i thich ogrodnikow iako i poddannich wizwoliwszi od robothi na pewnem płacie zostawiono, ktorzi iusz od the° czasu kazdego roku za wszitkie powinności s każdego morgu po gr. 10 płacić będą powinni, na kthore the ogrodniki we trzech polach w każdem po 20 morgow zosta iono morgow 60 ÿ tak ich opisano.

Коршевскіе Огородники.

Каждый изъ нихъ имѣлъ прежде при господской пашнѣ только 3 морга, а повинность ихъ состояла въ томъ, что они отбывали пѣшую барщину по два дня въ недѣлю, и каждый изъ нихъ платилъ отъ себя по 12 грошей. Но теперь, въ нынѣшнемъ году, такъ какъ пашня фольварка Коршевскаго роздана крестьянамъ за поземельную плату, поэтому и огородники, наравнѣ съ крестьянами, освобождены отъ работъ и только должны давать поземельную плату, именно они должны платить ежегодно по 10 грошей съ каждаго морга, за всѣ повинности. Для этихъ огородниковъ оставлено въ трехъ поляхъ 60 морговъ, въ каждомъ полѣ по 20 морговъ, которые распредѣлены такъ:

	Morgi.
Ostap Sidorowic we wszitkich trzech polach	$4^1/_2$
Andrzeyi Sienkowic	$4^1/_2$
Jacko Stroda	$4^1/_2$
Jurko Saczinic	$4^1/_2$
Boris Jakubowic	$4^1/_2$
Misko Kuzelczenic	$4^1/_2$
Czornucha Brekałowa	$4^1/_2$
Ilkowa Czornucha	$4^1/_2$
Hricko Jakowczic	$4^1/_2$
Hurko młinarz we wszitkich trzech polach po 2 morgi ma .	6
Nieprzÿęthich	$4^1/_2$

Czini wszitkich morgow ogrodnickich 60 s kthorich nieprzyiętho morgow $4^1/_2$ a przyięthich morgow $55^1/_2$ płacą s każdego morga po gr. 10 czyni kop 9 // 15.

	Морги
Остапъ Сидоровичъ въ трехъ поляхъ	$4^1/_2$
Андрей Сѣньковичъ	$4^1/_2$
Яцко Строда	$4^1/_2$
Юрко Сачиницъ	$4^1/_2$
Борисъ Якубовичъ	$4^1/_2$
Миско Кужельченицъ	$4^1/_2$
Чорнуха Брекалова	$4^1/_2$
Илькова Чорнуха	$4^1/_2$
Грицко Яковчичъ	$4^1/_2$
Гурко мельникъ имѣетъ по 2 морга въ трехъ поляхъ . . .	6
Незанятыхъ морговъ	$4^1/_2$

Со всѣхъ 60 огородныхъ морговъ, изъ которыхъ $4^1/_2$ незанятыхъ, а занятыхъ $55^1/_2$, полагая съ каждаго морга по 10 грошей, получается 9 копъ и 15 грошей.

Naddatki do włok.

Isz niekthorem Rezom włok poddannich gayi Je° Xmsci trzesniowyi, a w drugim mieyiscu zapusth dębowyi, na trzeciem mieiscu blotho nikczemne, na czwarthem i na piąthem mieiscu granica Wiktorzańska y Rathnowska przeszkodziłyi przetho cziniąc nagrodę abo wypełniaiąc the niezupełne Rezyi po rożnich zasciankach naddatki są uczinione. Pirwszi zascianek kthoryi klinem leżi bokiem iednem przi boczneyi scienie pirsze° pola włok Korszewskich, z drugieyi stronyi przi drodze s Korszowa do Połoneyi i przi granicyi Wikthorzanskieyi, s trzecieyi stronyi przi gruncie Rathnowskim orannego morgi 2 then nadan do pirsze° Rezu karczmy Korszewskieyi oddano w pirszem polu, kthoremu przeszkodziłyi grunthi Wikthorzanskie, wypełniaiąc go wolno bez płathu prziduno.

Drugi zascianek leżi końcem iednem przi boku 59 rezu wthore-

Наддатки къ волокамъ.

Такъ какъ нѣкоторые рѣзы въ крестьянскихъ волокахъ вышли неполные, отъ того что въ одномъ мѣстѣ находится черешневый лѣсъ его княжеской милости, въ другомъ мѣстѣ дубовая заросль, въ третьемъ мѣстѣ ни къ чему негодное болото, а въ четвертомъ и пятомъ мѣстѣ проходитъ Викторжанская и Ратновская граница; то поэтому, для вознагражденія, или для пополненія тѣхъ неполныхъ участковъ, назначены наддатки въ разныхъ застѣнкахъ.

Первый застѣнокъ клинообразный, прилежащій однимъ бокомъ къ боковой межѣ перваго поля волокъ Коршевскихъ, съ другой стороны примыкающій къ дорогѣ изъ Коршева въ Половную и къ границѣ Викторжанской, съ третьей стороны — къ землѣ Ратновской. Въ этомъ застѣнкѣ, 2 морга пахатнаго поля приданы безплатно къ первому участку корчмы Коршевской, въ первомъ полѣ, уменьшенномъ для увеличенія земель Викторжанскихъ.

go pola, a drugiem bokiem od miedzi z morgami poddannich w zascianku im rozmierzonich o bok z Gadomskiego morgiem wszitkiego morgow 8 kthoryi na Rezki porzezano, ӱ na the Rezyi w naddatek przidano wypełniaiąc Rezow 5 wthore° pola kthoremn gayi Je° Xmsci trzesniowyi przeszkodził, tho iesth na arendarski ni drugi i na trzeci Michna Bochona na czwarthi Joska Skalewicza a na piąthi Androsa Lisego. Znowu tamże wypełniaiąc trzi Rezyi wthorego pola, tho iesth Rez 56 kusznirzow 53 zudzin 59 Tarasa Wasilewicza kthorem błotho nikczemne przeszkodziło, the wszitkie 8 morgow na to wiszeyi pomienione rezyi wolno bez płathu przidano.

Trzeci zascianek abo trzi Rezki ktore się zostały od trzecie° dwornego pola lezą iednem końcem do gaiu trzesniowego, a drugiem końcem przi boku trzeciego pola włok Korszewskich the Rezki trzi w kthorich po morgowi iednemu cziniąc nagrodę trzem Rezom wthorego pola

Другой застѣнокъ примыкаетъ однимъ концомъ къ боку 59-го рѣза втораго поля, а другимъ бокомъ къ моргамъ раздѣленнымъ между крестьянами, обокъ съ моргомъ Гадомскаго; въ немъ 8 морговъ. Эти морги порѣзаны на рѣзки и приданы въ пополненіе къ пяти рѣзамъ втораго поля, котораго часть занята лѣсомъ его княжеской милости, а именно: одинъ рѣзъ арендаторскій, второй и третій разы Михна Бохана, четвертый рѣзъ Іоська Скалевича, пятый Андроса Лысаго. Остальные три рѣзка назначены для дополненія тамъ же лежащихъ трехъ рѣзовъ втораго поля, а именно 56 рѣза, принадлежащаго Кушнеру, 53-го принадлежащаго Зудзину, и 59-го принадлежащаго Тарасу Васильевичу, такъ какъ на этихъ рѣзахъ находится ни къ чему негодное болото. Всѣ вышеозначенные 8 морговъ приданы въ пополненіе безплатно.

Третій застѣнокъ, заключающій три рѣзка, оставшіеся отъ третьяго поля господской пашни, примыкаетъ однимъ концемъ къ черешневому лѣсу, а другимъ концемъ къ боку третьяго поля во-

włok Korszewskich, tho iesth: na 56 Tiercyikow na theż 57 Soroczin na 60 Bubnilkow kthorem thesz błotho nikczemne przeszkodziło morgow trzi wolno bez płathu przidano.

Czwarthi zascianek za zapustem Korszewskim z iedneyi stronyi, a z drugiey stronyi przi goscińcu Lwowskiem do Łucka bokiem iednem przes miedzi s them zascianem ktoresz na morgi porzezawszi poddannym rozdano. A drugiem bokiem po morgi 4 kthore za Wikthorzanczizne na 4 rezi w pirszim połu nagrodę czyniąc przidano, the° zascianku iesth włok 3 // 4 then wszitek na rezki porzezawszi w każdem po 2 morgi i w naddatek trzecie° pola kthorem zapusth przeszkodził na 47 rez, licząc ich od Ratnowskieyi granice wolno bez płathu.

Piąthi zascianek przes międzi s tem że pomienionem zaścianem z iedney stronyi, a z drugiey stronyi do goscinku Pereparowskie° morgow 4 the w nagrodę 4 Rezow piersze° pola kthorem grunthi Wik-

локъ Коршевскихъ. Эти три рѣзка, изъ которыхъ въ каждомъ заключается одинъ моргъ, отведены безплатно для пополненія трехъ рѣзовъ втораго поля волокъ Коршевскихъ, именно 56-го рѣза, принадлежащаго Терціевичу, 75-го рѣза, принадлежащаго Сорокѣ, и 60-го рѣза, принадлежащаго Бубнильку. Часть этихъ рѣзовъ покрыта также ни къ чему негоднымъ болотомъ.

Четвертый застѣнокъ — за Коршевскою зарослью съ одной стороны, съ другой стороны, примыкаетъ ко Львовской дорогѣ, идущей къ Луцку; однимъ бокомъ—къ межамъ застѣнка, раздѣленнаго на морги и розданнаго крестьянамъ, а другимъ бокомъ простирается до 4 морговъ, которые отданы въ вознагражденіе за 4 рѣзы въ первомъ полѣ на Викторжанщизнѣ. Этотъ застѣнокъ, заключающій 3 волоки и 4 морга, раздѣленъ на рѣзки, въ каждомъ рѣзкѣ по 2 морга, и отданъ безплатно на пополненіе третьяго поля, котораго 47 рѣзовъ занято зарослію, считая отъ Ратновской границы.

Пятый застѣнокъ, простирающійся чрезъ межи, граничитъ съ

thorzańskie przeszkodzili tho iesth licząc od drogi s Korszowa do Połonneyi na wthoryi na trzeci na czwarthi i na piąthi Rez the 4 morgi wolno bez płathu przidano.

Szosthyi zascianek międzi zapustem Korszewskim w kilku mieiscach obapuł drogi Ławrowskie morgow 24 the przeciwko każdeyi włoce, abo Rezu tho iesth na 11 rezow trzeciego pola ktoremu z iednego końca granica Rathnowska, a z drugiego końca zapust Korszewski przeszkodził, tho iesth na the reze od granice Ratnowskieyi bez płathu wolno przidano, a ktoryi Rez dla theyi granice krotszi do the° Reza naddatek iesth więtszyi.

Siodmyi zascianek podle sadu wisniowego kthoryi został od morgow poddannich i ogrodnickich na trzecim dwornem polu rzezanich z iedneyi stronyi przy włoce Kosowskiego, a ze dwie stron przi błocie, the° zascianku morgow 8 kthore wyipełniaiąc 4 włoki Kosowskie° błothem

одной стороны съ предыдущимъ застѣнкомъ, а съ другой простирается до Перепаровской большой дороги; въ немъ 4 морга. Эти морги отданы безплатно для пополненія 4 рѣзовъ перваго поля, уменшенныхъ для увеличенія земли Викторжанской, именно втораго, третьяго, четвертаго и пятаго рѣзовъ, считая отъ дороги изъ Коршова въ Полонную.

Шестой застѣнокъ между Коршевскою зарослью, въ нѣсколькихъ мѣстахъ, по обѣимъ сторонамъ Лавровской дороги; въ немъ 24 морга. Эти морги приданы безплатно къ каждой волокѣ или рѣзу третьяго поля, именно къ 11 рѣзамъ, которые заняты съ одного конца границею Ратновскою, а съ другаго зарослью Коршевскою. А который рѣзъ отъ распространенія границы Ратновской сдѣлался короче, тому и прибавки болѣе.

Седмой застѣнокъ подлѣ вишневаго сада, оставшійся отъ морговъ, нарѣзанныхъ крестьянамъ и огородникамъ въ третьемъ господскомъ полѣ, съ одной стороны примыкаетъ къ волокѣ Косовскаго,

włok Korszewskich, tho iesth: na 56 Tiercyicow na theż 57 Soroczin na 60 Bubmiłkow kthorem thesz błotho nikczemne przeszkodziło morgow trzi wolno bez płathu przidano.

Czwarthi zascianek za zapustem Korszewskim z iedneyi stronyi, a z drugiey stronyi przi goscińcu Lwowskiem do Łucka bokiem iednem przes miedzi s them zasciankiem ktoresz na morgi porzezawszi poddannym rozdano. A drugiem bokiem po morgi 4 kthore za Wikthcrzanczizne na 4 rezi w pirszim połu nagrodę cziniąc przidano, the° zascianku iesth włok 3 // 4 then wszitek na rezki porzeżawszi w każdem po 2 morgi i w naddatek trzecie° pola kthorem zapusth przeszkodził na 47 rez, licząc ich od Ratnowskieyi granice wolno bez płathu.

Piąthi zascianek przes między s tem że pomienionem zaściankiem z iedney stronyi, a z drugiey stronyi do goscinku Pereparowskie° morgow 4 the w nagrodę 4 Rezow pierszе° pola kthorem grunthi Wik-

локъ Коршевскихъ. Эти три рѣзка, изъ которыхъ въ каждомъ заключается одинъ моргъ, отведены безплатно для пополненія трехъ рѣзовъ втораго поля волокъ Коршевскихъ, именно 56–го рѣза, принадлежащаго Терціевичу, 75–го рѣза, принадлежащаго Сорокѣ, и 60–го рѣза, принадлежащаго Бубмильку. Часть этихъ рѣзовъ покрыта также ни къ чему негоднымъ болотомъ.

Четвертый застѣнокъ — за Коршевскою зарослью съ одной стороны, съ другой стороны, примыкаетъ ко Львовской дорогѣ, идущей къ Луцку; однимъ бокомъ—къ межамъ застѣнка, раздѣленнаго на морги и розданнаго крестьянамъ, а другимъ бокомъ простирается до 4 морговъ, которые отданы въ вознагражденіе за 4 рѣзы въ первомъ полѣ на Викторжанщизнѣ. Этотъ застѣнокъ, заключающій 3 волоки и 4 морга, раздѣленъ на рѣзки, въ каждомъ рѣзкѣ по 2 морга, и отданъ безплатно на пополненіе третьяго поля, котораго 47 рѣзовъ занято зарослію, считая отъ Ратновской границы.

Пятый застѣнокъ, простирающійся чрезъ межи, граничитъ съ

thorzańskie przeszkodzili tho iesth licząc od drogi s Korszowa do Połonneyi na wthoryi na trzeci na czwarthi i na piąthi Rez the 4 morgi wolno bez płathu przidano.

Szosthyi zascianek między zapustem Korszewskim w kilku mieiscach obapuł drogi Ławrowskie morgow 24 the przeciwko każdeyi włoce, abo Rezu tho iesth na 11 rezow trzeciego pola ktoremu z iednego końca granica Rathnowska, a z drugiego końca zapust Korszewski przeszkodził, tho iesth na the reze od granice Ratnowskieyi bez płathu wolno przidano, a ktoryi Rez dla theyi granice krotszi do theº Reza naddatek iesth więtszyi.

Siodmyi zascianek podle sadu wisniowego kthoryi został od morgow poddannich i ogrodnickich na trzecim dwornem polu rzezanich z iedneyi stronyi przy włoce Kosowskiego, a ze dwie stron przi błocie, theº zascianku morgow 8 kthore wyipełniaiąc 4 włoki Kosowskieº błothem

одной стороны съ предыдущимъ застѣнкомъ, а съ другой простирается до Перепаровской большой дороги; въ немъ 4 морга. Эти морги отданы безплатно для пополненія 4 рѣзовъ перваго поля, уменшенныхъ для увеличенія земли Викторжанской, именно втораго, третьяго, четвертаго и пятаго рѣзовъ, считая отъ дороги изъ Коршова въ Полонную.

Шестой застѣнокъ между Коршевскою зарослью, въ нѣсколькихъ мѣстахъ, по обѣимъ сторонамъ Лавровской дороги; въ немъ 24 морга. Эти морги приданы безплатно къ каждой волокѣ или рѣзу третьяго поля, именно къ 11 рѣзамъ, которые заняты съ одного конца границею Ратновскою, а съ другаго зарослью Коршевскою. А который рѣзъ отъ распространенія границы Ратновской сдѣлался короче, тому и прибавки болѣе.

Седмой застѣнокъ подлѣ вишневаго сада, оставшійся отъ морговъ, нарѣзанныхъ крестьянамъ и огородникамъ въ третьемъ господскомъ полѣ, съ одной стороны примыкаетъ къ волокѣ Косовскаго,

prawie nikczemnyim przeszkodzonich do thich ie° włok wolno bez płathu przidano.

Niwa Halisowska i Klimowska między zapustem przi drodze Ławrowskieyi idąc do Ławrowa po prawie morg 1½ tha iest oddana Maskowi Huckiewiczowi na niezupełnośc iednego Rezu gruntthi Ratnowskiemi przeszkodzonyich.

Niwa Sosczinska przi thei że drodze Ławrowskieyi ydąc po lewie do Ławrowa pola morg 1, then Kulhacowi oddano na niezupełnyi Rez ie° zapusthem Je° Xmsci przeszkodzonych.

Zascianek na Pereparowie nie w iednem mieiscu ale po rożni między chrostem nad drogą Lwowską, a drugie przi granic yi Ratnowskieyi i po zascianek Kosowskiego leżące, niewspominiąc chrosthu thich niwek w them zascianku wszitkie° morgow 35, tho iesth w pierszim mieiscu podle niwi Halisowskieyi przi goscincu Lwowskiem mor-

а съ двухъ сторонъ окруженъ болотомъ. Въ этомъ застѣнкѣ 8 морговъ, которые приданы безплатно для пополненія 4 волокъ Косовскаго, покрытыхъ на значительномъ пространствѣ ни къ чему негоднымъ болотомъ.

Нива Галисовская и Климовская между лѣсною зарослью, при Лавровской дорогѣ, идущей ко Львову, по правой рукѣ; въ ней 1½ морга. Она отдана Маску Туцкевичу для пополненія одного рѣза, уменшеннаго для пополненія земель Ратновскихъ.

Нива Сощинская при той же дорогѣ Лавровской ко Львову, по лѣвой сторонѣ. Въ ней 1 моргъ поля, отданный Кульгасу, для пополненія рѣза, занятаго лѣсною зарослью его княжеской милости.

Застѣнокъ на Перепаровѣ, не въ одномъ мѣстѣ, состоитъ изъ лужаекъ, лежащихъ порознь между хворостомъ, по Львовской дорогѣ, а также при границѣ Ратновской и у застѣнка Косовскаго; всѣ эти нивки, не включая хворосту, составляютъ 35 морговъ, а именно 8 морговъ въ первомъ мѣстѣ, подлѣ Галисовской нивы, по

gow 8 kthore nieprzyięthe są, a ktho ie prziimie płacić ma po kop $6^1/_2$.

W drugiem mieiscu w themże zascianku przi zascianku Kosowskie° morgow 27, s tich młinarzowi na powinności młinarzskieyi dano morgow 3 wolne, kowalowi na powinności kowalskieyi także od płathu wolne morgi 3, Waskowi Jurkowi i Iwaszkowi Klimowiczom morgow 8 dano użiwać, dla the° abyi sąmsiedzi niezabirali wolne.

Zascianek w klinie tamże podle the° końcem iednem leżi, z bokiem iednem przi granicyi Ratnowskieyi, drugiem bokiem przi bocznéyi scienie trzecie° pola włok Korszewskich the° zaścianku pola s trocha chrusthu włok 4 ktoryi dano do woli i łaski Je° Xmsci na służbie konneyi ziemianskieyi Joskowi Kosowskiemu.

G a i e.

Gaie abo zapustyi Je° Xmsci Korszewskie kthorich we włoki pod-

Львовской большой дорогѣ. Эти морги незаняты, и кто ихъ возметъ, долженъ платить $6^1/_2$ грошей. Въ другомъ мѣстѣ, въ томъ же застѣнкѣ, близъ застѣнка Косовскаго, 27 морговъ; изъ нихъ дано безплатно мельнику 3 морга, за лежащія на немъ повинности, кузнецу, также безплатно, 3 морга, за повинность кузнецкую, Ваську, Юрку и Ивашку Климовичамъ предоставлено въ пользованіе 8 морговъ, чтобъ сосѣди не захватывали этихъ земель.

Тамъ же лежитъ застѣнокъ въ клинѣ и примыкаетъ однимъ концемъ къ предыдущему застѣнку; однимъ бокомъ онъ граничитъ съ границею Ратновскою, а другою стороною — съ межникомъ третьяго поля волокъ Коршевскихъ. Поле этого застѣнка, съ небольшимъ пространствомъ хворосту, заключаетъ 4 волоки, которыя даны Іоску Косовскому за службу конную земскую, до тѣхъ поръ, пока будетъ на то воля и ласка его княжеской милости.

Л ѣ с а.

Лѣса, или заросли Коршевскія его княжеской милости, не раз-

dannyim niemierzono we dwu mieiscach zarosczono pierszi uroczisczem Dimiroweyi w ktorem trzesnie na dwor zbieraią, the° gaiu włok 2 // 5 // 10 Drugi gayi denbowyi kthorego włok 6 wszitkiego pod gaiami grunthu włok 8 // 5 // 10, a na zarosczenie gaiu zostawiono włok 11 // 2 // 10.

Sianożęci arędarskie.

Sianożęci arędarskie błothnich z brzegiem i polnich pod znaki uczinione przi sianożęciach dwornich wszitkie° włok 1 // 1 // 3, tho iesth:

Do karczmyi Nahoreckieyi błotha z brzegiem morgow 6 a w dolinie Burzińskieyi morgi 3.

Do karczmyi Mohiłyi błotha z brzegiem morgow 3 a w dolinie Burzinskieyi morg 1.

Do karczmi Horodiskieyi i Baiewskieyi tamże przi tich sianożęciach

мѣренныя на волоки и не розданныя крестьянамъ, находятся въ двухъ мѣстахъ. Одинъ лѣсъ около урочища Димировой, въ которомъ собираютъ черешни къ господскому двору; въ немъ заключается 2 волоки 5 морговъ и 10 прентовъ. Другой лѣсъ дубовый, заключающій 6 волокъ. Всей земли подъ лѣсами 8 волокъ 5 морговъ и 10 прентовъ, а на разведеніе лѣсу оставлено 11 волокъ 2 морга 10 прентовъ.

Сѣнокосы арендаторскіе.

Сѣнокосы арендаторскіе, состоящіе изъ болотистой земли съ береговою землею, а также и луговые, отдѣленные межевыми знаками отъ господскихъ сѣнокосовъ, заключаютъ въ себѣ 1 волоку 1 моргъ 3 прента. Именно:

На корчму Нагорѣцкую дано 6 морговъ болотистой земли съ берегомъ, а въ долинѣ Бурживской 3 морга.

На корчму Могилу дано 3 морга болотистой земли съ берегомъ, а въ долинѣ Бурживской 1 моргъ.

На корчму Городищскую и Баевскую, тамъ же, при тѣхъ же

błotha z brzegiem morgi 3 a w dolinie Burzinskieyi morg 1 a w Baie do thich karczem przi granicyi Ceperowskieyi morg 3 // 3.

Do karczmi Ozdowskieyi thamże w Korszewic błotha z brzegiem morgow 3 a w Burzinie morg 1.

Do karczmyi Korszewskieyi błotha z brzegiem morgow 5 a z brzegiem morgi 2.

Sianożętne morgi na płacie.

Sianożęci porożnu na błociech Korszewskich isz nie iednakie iedne nad drugich gorsze, przetho thesz i płath z nich nierownyi naprzod od granice Wikthorzańskieyi idąc do sioła Korszewa. Morg po gr. 3.

сѣнокосахъ, дано 3 морга болотистой земли съ берегомъ, въ долинѣ Буржинской 1 моргъ, въ Баевѣ тѣмъ же корчмамъ дано близъ Ценеровской границы 3 морга и 3 прента.

На корчму Оздовскую, тамъ же въ Коршевѣ, дано 3 морга, а въ Буржинѣ 1 моргъ.

На корчму Коршевскую дано 5 морговъ болотистой земли съ берегомъ, а въ долинѣ 2 морга.

Сѣнокосные морги, розданные за опредѣленную плату.

Такъ какъ сѣнокосы, разсѣянные по болотамъ Коршевскимъ, неодинаковаго качества, одни хуже другихъ, то и плата за нихъ неодинакова.

Вопервыхъ, отъ границы Викторжанской по дорогѣ къ селу Коршеву, лежатъ морги, за которые платится по 3 гроша:

	Morgi.
Stepan Pawluszewic	1.
Bielik	2.
Josko Skalewic	1.
Kulhayi	1.
Hapon Juchnowic	1.
Sawka Czeretko	1.
Barcieyi	1.
Czini za the 8 morgow gr. 24.	
Kosowskiemu na themże błocie bez płathu dano używać morgow, wolne.	4.
Themusz Kosowskiemu thamże morgow	2.
Płaci z nich gr. 8.	
Znowu dla podłości blotha morgi 4 sianożętne po gr. 3.	
Miczewic	1.
Hulko Bochon	1.

	Морги
Степанъ Павлушевичъ имѣетъ	1.
Бѣликъ	2.
Іосько Скалевичъ	1.
Кульгай	1.
Гапонъ Юхновичъ	1.
Савка Черетко	1.
Барцей	1.
За эти 8 морговъ платится всего 24 гроша.	
Косовскому, на томъ же болотѣ, дано въ пользованіе безплатно	4.
Тому же Косовскому, тамъ же морга	2.
Далѣе, 4 морга сѣнокосные плохой болотистой земли, за которые платится по 3 гроша.	
Мичевичъ	1.
Гулько Бохонъ	1.

	Morgi.
Jacko Soroka	1.
Sienko Kulesz	1.
Znowu na them błocie nad rzeką Korszowską podle sianożęci dwornich przeciwko sadzibie Klimowiczow morgow 4 po gr. 4.	
Wasko Klimowic	1.
Michno Bochon	1.
Jurko Klimowic.	1.
Kuzma Czeretkowic	1.
Czini gr. 16.	
Thamże na them błocie od granice Wiktorzańskieyi błotha nikczemne[o] wszitkiego morgow.	7.
Za kthore Charko a Onoszko Klimowicyi płacą gr. 12.	
Na sieliscżu w drugiem mieiscu morgi sianożęthne 17 płacą s każdego po gr. 8.	

	Морги.
Яцко Сорока.	1.
Сѣнько Кулѣшъ	1.
Далѣе, на томъ же болотѣ, надъ рѣкою Коршовскою, подлѣ господскихъ сѣнокосовъ, противъ усадьбы Климовичей, 4 морга по 4 гроша:	
Васько Климовичъ	1.
Михно Бохонъ	1.
Юрко Климовичъ	1.
Кузьма Черетковичъ	1.
Всего получается 16 грошей.	
Тамъ же на болотѣ, начиная отъ границы Викторжанской, болота ни къ чему негоднаго морговъ	7.
За эти семь морговъ, Харько и Оношко Климовичи платятъ 12 грошей.	

	Morgi.
Makar Stefanow wolne	6.
Kosowski	2.
Hucko s sinami	2.
Taras staryi	2.
Kowal	1.
Kulhayi	1.

Czini gr. 56.

Thamże przi boku thich sianożęci nad grobelką prętow 10 płaci z nich Kulhayi gr. 2.

Pod sadem w trzecim mieiscu sianożęci morgow 5 po gr. 8.

Sawka Czeretko	1.
Bielik	1.
Skalewic	1.

Въ другомъ мѣстѣ, на Селищѣ, 17 сѣнокосныхъ морговъ, за которые платится по 8 грошей

	Морги
Макаръ Стефановъ	6.
Коссовскій	2.
Гуцько съ сыновьями	2.
Тарасъ старый	2.
Кузнецъ	1.
Кульгай	1.

Платится всего 56 грошей.

Тамъ же, подлѣ вышеозначенныхъ сѣнокосовъ, надъ гребелькою, 10 прентовъ, за которые Кульгай платитъ 2 гроша.

Въ третьемъ мѣстѣ, подъ садомъ, 5 морговъ сѣнокосныхъ, по 8 грошей:

Савка Черетко	1.
Бѣликъ	1.

	Morgi.
Brekało	1.
Nayidziesz	1.

Czini gr. 40.

Stas Pawluszewic morg	1.

Płaci gr. 3 podle grobli.

Od granice Wiktorzańskieyi abo od Nieswieckieyi w czwarthem mieiscu morgow 10 po gr. 4.

Wasko Klimowic	2.
Iwaszko Klimowic	2.
Jurko Klimowic	2.
Onoszko Klimowic	1.
Andros Łisi	2.
Brekało	1.

	Морги
Скалевичъ	1.
Брекало	1.
Найдешъ	1.

Платится всего 40 грошей.

Стасъ Павлушевичъ подлѣ гребли имѣетъ моргъ	1.

Платитъ 3 гроша.

Въ четвертомъ мѣстѣ, начиная отъ границы Викторжанской или Нѣсвѣцкой, 10 морговъ, по 4 гроша:

Васько Климовичъ	2.
Ивашко Климовичъ	2.
Юрко Климовичъ	2.
Оношко Климовичъ	1.
Андросъ Лысый	2.
Брекало	1.

Czini gr. 40.

Tamże w końcu Wasikowskich niw błothnich morgow 12 po gr. 3.

	Morgi.
Masko Huckiewic	2.
Iwaszko Huckiewic	1.
Barcieyi	1.
Kowal	1.
Stecko Rudko z mazurem	1.
Bubmiłko	2.
Dacyk	1.
Lewko Małasnicyic.	1.
Dowiesz się ktho	1.
Andros Łisi	1.

Czini gr. 36.

Всего платится 40 грошей.

Тамъ же, въ концѣ Васиковскихъ нивъ, 12 морговъ болотистой земли, за которые платится по 3 гроша:

	Морги.
Маско Гуцкевичъ	2.
Ивашко Гуцкевичъ	1.
Барцей	1.
Кузнецъ	1.
Стецко Рудко съ Мазуромъ	1.
Бубмилко.	2.
Дацыкъ	1.
Левко Маласничичъ.	1.
Узнай, кто?	1.
Андросъ Лысый	1.

Всего платится 36 грошей,

	Morgi.
Tamże na them błocie od krinici Woronowiczi po grobelkę Adamowego stawku morgow 8 sianożęci po gr. 4.	
Sienko Hawriłowic	1.
Taras	1.
Czeretko	1.
Pawlukiewiczi	1.
Kowal	1.
Kuzelczenic	1.
Stecko z Ihnatem	1.
Wasko Klimowic	1.
Czini gr. 32.	
Zasie na błocie za Bubmiłkiem morgow 3 po gr 2.	
Gadomski	1.
Fedor Zudenia	1.
Bubmiłko	1.

	Морги.
Тамъ же, на томъ же болотѣ, начиная отъ колодѣзя Вороновича до гребельки на Адамовомъ прудѣ, 8 сѣнокосныхъ морговъ по 4 гроша.	
Сѣнко Гавриловичъ	1.
Тарасъ	1.
Черетко.	1.
Павлюкевичи	1.
Коваль	1.
Кужельченя	1.
Стецко съ Игнатомъ	1.
Васько Климовичъ	1.
Всего платится 32 гроша.	
Далѣе, на болотѣ за Бубмилькомъ, 3 морга по 2 гроша.	3.
Гадомскій	1.
Федоръ Зуденя	3.

	Morgi.
Czini gr. 6.	
Znowu podle młina międzi rzeczkami morgow 3. po gr. 2.	
Andros Łisi	1.
Dacik	1.
Kulhayi	1.
Czini gr. 6.	
Znowu błotho Brzechunowczizna morgow $1^1/_2$ the przyiął Masko Huckiewic	$1^1/_2$
Płaci z nieyi gr. 4.	
Sianożęci błothne międzi ostrowkiem żidowskiem i Burzinem morgow 13, płacą z każdego po gr. 4, z morgow 11.	
Onoszko z Janem Lisim, wolne.	2.
Rakowic z Rokickiemi	2.
Truchno z Zawadcycem	2.

	Морги
Бубмилько	1.
Всего платится 6 грошей.	
Далѣе, подлѣ мельницы, между рѣзками, 3 морга по 3 гроша.	
Андрей Лысый	1.
Дацикъ	1.
Кульгай	1.
Всего платится 6 грошей.	
Далѣе, болото Брехуновщизна, заключающее $1^1/_2$ морга; его взялъ Масько Гуцкевичъ и платитъ 4 гроша	$1^1/_2$
Сѣнокосы болотные между островкомъ Жидовскимъ и Буржиномъ, 13 морговъ. Съ 11 морговъ платится по 4 гроша:	
Оношко съ Яномъ Лысымъ безплатно	2.
Рковичъ съ Рокицкими	2.
Трухно съ Завадчичомъ	2.

	Morgi.
Mazur z Gadomskiem	2.
Lewko s Poleskiem Sienkiem.	2.
Nikonczic s Steckjem starem	2.
Kuzma Kosilo	1.

Czini z morgow 11 gr. 44.

A wszitkich sianożęci na rożnych mieiscach na płacie rozdanyich włok 2 // 27 // 25. Czini z nich płathu kop 5 // 41.

Summa gruntu Korszewskie° polne° sianożtne° i gaiami zarosczonego tak we włokach 97 // 4 // 10. S tyich rzezanich włok 64 sktthorich na karczmę włokę 1 na służbie konneyi włok 8 wolne osadnich wlok 10 po 3 kopyi płacą czini kop 30. Poddani trzimaią włok 45 placą s każdeyi po kop 3 // 30, czyni kop 157 // 30.

	Морги
Мазуръ съ Гадомскимъ	2.
Левко съ Полѣшкомъ Сѣнькомъ	2.
Никончичъ съ Стецкомъ старымъ	2.
Кузьма Косило	1.

Всего съ 11 морговъ платится 44 гроша.

Во всѣхъ сѣнокосахъ, розданныхъ крестьянамъ въ разныхъ мѣстахъ за опредѣленную плату, заключается 2 волоки 27 морговъ, 25 прентовъ. За нихъ платится 5 копъ 41 грошъ.

Итогъ земель Коршевскихъ, пахатныхъ полей, сѣнокосовъ и лѣсныхъ зарослей составляетъ 97 волокъ, 4 морга, 10 прентовъ. Изъ нихъ 64 рѣзаныя волоки, изъ которыхъ на корчму отведена 1 волока, за службу конную 8 волокъ; эти волоки свободны отъ платежа. Осадныхъ волокъ 10, за каждую платится по 3 копы, что составитъ 30 копъ. Крестьяне имѣютъ 45 волокъ, платя за каждую по 3 копы и 30 грошей. Всего 157 копъ 30 грошей.

Gaiami zarosczono i s tem co na zarosczenie gaiow zostawiono włok 11 // 2 // 10.

W zasciankach polnich na rożnich mieiscach tak iako iesth wiszeyi opisano na swich mieiscach niewspominaiąc naddatkow na niezupełne, abo błothem przeszkodzone Rezi wolno bez płathu poddannim przidanich, ale telko the zascianki i pasznia dworna ktore poddani i ogrodnicyi na płacie rozebrali wszitkiego the° włok 15 // 16 s the° na służbie ziemianskieyi włok 4, sadzib i wyipusthu sioła Korszewa włok 1 // 15 morgami na płacie między poddanne rozdano morgow 206 s każdego płacić maią po gr. $6^1/_2$ czini kop 22 // 19.

Na ogrodniki zostawiono morgow 60 s tich na then czas nieprziiętho morgow $4^1/_2$ a prziiętho morgow $55^1/_2$ s każdego, płacić mayią za wszitkie powinnośći po gr. 10 lith. czini kop 9 // 15.

Земли подъ лѣсами и оставленной для разведенія лѣсовъ — 11 волокъ 2 морга 10 прентовъ.

Въ застѣнкахъ полевыхъ въ разныхъ мѣстахъ, какъ описано выше, не включая прибавочныхъ земель, розданныхъ крестьянамъ безплатно, для пополненія неполныхъ или болотистихъ рѣзовъ, но считая только застѣнки и господскую пашню, розданныя крестьянамъ и огородникамъ за опредѣленную плату, содержится всего 15 волокъ 16 морговъ. Изъ нихъ 4 волоки розданы за службу земскую; подъ усадьбы и для выгона селу Коршеву — 1 волока 15 морговъ; роздано крестьянамъ моргами за поземельную плату 206 морговъ. Полагая по $6^1/_2$ грошей съ каждаго морга, получается всего 22 копы 19 грошей.

Для огородниковъ оставлено 60 морговъ, изъ которыхъ остается незанятыхъ $4^1/_2$ морга, а розданныхъ $55^1/_2$ морговъ. Съ каждаго морга платится за всѣ повинности по 10 грошей литовскихъ, всего 9 копъ и 15 грошей.

W zascianku wiszeyi pomienionyim na then czas nieprzyięthich zostało morgow 29.

Na mlinarza i kowala morgow 6 wolnich.

Sianożęthnich zasciankow na rożnich mieiscach włok 6 // 15 i pręthow 25, s tich na sianożęci dworne włok 2 // 15 arędarzom do karczem morgow 28. Na rożnem płacie iako się wiszeyi pomieniło włok 2 // 27 // 25, przichodzi płathu od nich kop 5 // 41. Sianożęci wolnich morgi 2 Onaczkowic z Janem Łisem, i summa wszitkiego grunthu polne⁰ i sianożętnego włok 97 // 4 // 10.

Czini płathu s the⁰ sioła z włok rzezanich morgow ogrodnich i sianożęcyi kop 225 // 1 //. —

Owsa Pastuskie⁰ mar 6.

Summa summarum wÿmionach Połonskich wlok 221.

W rożnich zasciankach polnyich gaiami zarosczonyich co się dwie-

Въ застѣнкѣ, упомянутомъ выше, находится, въ настоящее время, незанятыхъ морговъ 29.

Мельнику и кузнецу—6 морговъ безплатно.

Въ сѣнокосныхъ застѣнкахъ, въ разныхъ мѣстахъ, считается 6 волокъ 15 морговъ и 25 прентовъ; изъ нихъ 2 волоки и 15 морговъ отведены для господскаго сѣнокоса, 28 морговъ даны для корчемъ арендаторамъ; 2 волоки 27 морговъ и 25 прентовъ роздано крестьянамъ за большую или меньшую плату, какъ упомянуто выше; съ нихъ платится 5 копъ 41 грошъ. Безплатныхъ сѣнокосовъ 2 морга, которыми владѣетъ Онашковичъ съ Яномъ Лысымъ. Всей земли пахатной и сѣнокосной 97 волокъ, 4 морга и 10 прентовъ.

Вся сумма, платимая крестьянами этого села за рѣзаныя волоки, за морги огородные и за сѣнокосы составляетъ 225 копъ 1 грошъ.

Овса пастушевскаго 6 мѣръ.

Всего на все земли въ имѣніяхъ Полонскихъ 221 волока.

Въ разныхъ полевыхъ застѣнкахъ, заросшихъ лѣсомъ, залитыхъ,

ma stawami Połonskiemi zalało okrom sianożęci włok 71 // 16 // 17. Sianożęci po rożnich mieiscach włok 7 // 16 // 9, czini wszitkich włok 300 // 2 // 26 s tich dwiema stawami Połonskiemi zalano włok 13 // 14 gaiami zarosczono i co na zaroseczenie zostawiono włok 26 // 5 // 20. Placu na czem dwor Połoński z ogrodami owosczowemi z wyipusthem s Folwarkiem z gumnem pastewnikiem pobudowanyi morgow 19 // 17. Na pasznią folwarku Połonskie° okrom sianożęci włok 6 // 28. Sadzib we wszitkich wsiach wyipusthow z wyigonami włok 11 // 5 // 10. Zascianku Kuncyicowe° s stawkiem morgow 6 w nagrodę psowania. Morgow w Baiewie na groblą morg 1, w Korszewskim zascianku nieprzÿęthich morgow 29. Na ogrodniki we wszitkich wsiach na każdego po 3 morgi włok 5 // 24. Tich na then czas nieprziięthich morgow $57\frac{1}{2}$. Na piwowara morgow 3 wolne, sianożęci na dworne potrzebyi włok 3 // 10 // 16. Do karczem arędarzom

двумя прудами Полонскими — 71 волока 16 морговъ 17 прентовъ, кромѣ сѣнокосовъ; сѣнокосовъ въ разныхъ мѣстахъ 7 волокъ 16 морговъ 9 прентовъ. — Всего 300 волокъ, 2 морга 26 прентовъ, изъ нихъ двумя прудами Полонскими залито 13 волокъ 14 морговъ, лѣсами заросло и оставлено для разведенія лѣсовъ 26 волокъ 5 морговъ 20 прентовъ. Мѣсто гдѣ дворъ Полонскій стоитъ, съ овощными огородами, съ выгономъ, съ фольваркомъ, съ гумномъ и съ пастбищемъ заключаетъ 19 морговъ 17 прентовъ. На пашню фольварка Полонскаго 6 волокъ 28 морговъ; усадебной земли во всѣхъ селахъ, съ выпусками и выгонами, 11 волокъ 5 морговъ 10 прентовъ; въ застѣнкѣ Кунцицовомъ съ прудомъ — 6 морговъ, для пополненія морговъ, изъ которыхъ берется земля для починки гребли въ Баевѣ, 1 моргъ, въ Коршевскомъ застѣнкѣ непринятыхъ морговъ 29; огородникамъ во всѣхъ селахъ, полагая по 3 морга на каждаго, 5 волокъ 24 морга, изъ нихъ въ настоящее время остается не занятыхъ $57\frac{1}{2}$ морговъ; пивовару 3 морга безплатно, сѣнокоса для надобностей къ господскому двору

sianożęci włok 1 // 1 // 3. Na 2 Cerkwi włok 4, na ziemianyi konne pancerne koni 6 włok na nie 24. Na Boiary listowne włok 6. Na Woznego włok 2. Na Łamana, Stanisława y Łaskowską wdowę włok 4. Arędarzom do karczem włok 5. Na Woytha włoka 1. Na mlinarze morgow 18. Na kowala morgi 3 the wszitkie od płatu wolne.

Płacą poddanni sioła Korszewskie° z włok 45 a s sioła Baiewa z włoki 1 płacą po kop 3½ czini kop 161.

Z osadnich włok 29½ płacą po kop 3 czini kop 88.

Płacą po kop 2 // 40 żitha po mar ½ z włok 109, czini kop 290 a żitha miar 54½.

Płacą Korszowianie z morgow 206 po gr. 6½ czini kop 22 // 3.

Ogrodnicyi Korszewscyi z morgow 55½ po gr. 10 czini kop 9.

3 волоки, 10 морговъ 16 прентовъ; сѣнокосовъ, данныхъ арендаторамъ къ корчмамъ, 1 волока 1 моргъ 3 прента. На 2 церкви 4 волоки, землянамъ коннымъ панцырнымъ, на 6 лошадей, 24 волоки; боярамъ листовнымъ — 6 волокъ, возному 2 волоки; Ламану, Станиславу и Ласковской вдовѣ 4 волоки; арендаторамъ для корчемъ 5 волокъ, войту 1 волока, мельникамъ 18 морговъ, кузнецу 3 морга. Вся эта земля отъ платежа свободна.

Крестьяне села Коршевскаго платятъ съ 45 волокъ и съ 1 волоки села Баева, полагая по 3½ копы съ волоки, всего 161 копу.

Съ волокъ осадныхъ 29½ платится, полагая по 3 копы съ каждой волоки, 88 копъ.

Съ 109 волокъ, полагая по 2 копы и 40 грошей и по ½ мѣры ржи съ волоки, получается всего 290 копъ и 54½ мѣры ржи.

Коршовляне платятъ за 206 морговъ, по 6½ грошей съ морга, всего 22 копы 3 гроша.

Ogrodnicyi wsi Połonskich z morgow 66 po gr. 4 czini kop 4 // 3.

Z zasciankow rożnich przichodzi płathu z włok 2 czini kop 4 // 3.

S sianożęci włok 2 // 29 // 25 przichodzi płathu kop 5 // 47.

I summa włok płacącyich 200 // 15 // 25, czini z nich płathu kop 586 // 41 // —

Žitha dziakielnego mar $54^1/_2$.

Owsa pastuskiego mar 31.

Wolnyich iako się wiszeyi pomieniło włok 99 // 3 // —

Arenda Połonska i budowanie karczem y młynow.

Młinyi na Horce ieden podle drugie° na iednem to thoku ze wszitkiemi potrzebami z drzewa zbudowane dwa w ktorich kół mącznich pięć, stępne koło 1, i Folusz tamże w theyi wsi na Horce przi go-

Огородники Коршевскіе съ $55^1/_2$ морговъ платятъ по 10 грошей съ морга, всего 9 копъ.

Огородники селъ Полонскихъ за 66 морговъ платятъ по 4 гроша съ морга, всего 4 копы 3 гроша.

Съ застѣнковъ разныхъ уплачивается за 2 волоки, всего 4 копы 3 гроша.

За сѣнокосы, въ которыхъ заключается 2 волоки, 29 морговъ 25 прентовъ, приходится 5 копъ 47 грошей.

Вся земля, за которую получается плата, заключаетъ 200 волокъ 15 морговъ 25 прентовъ, за нихъ получается платы 586 копъ 41 грошъ.

Ржи дякольной $54^1/_2$ мѣры.

Овса пастушескаго 31 мѣра.

Свободныхъ отъ платежа 99 волокъ и 3 морга, какъ упомянуто выше.

Аренда Полонская, корчма и мельницы.

Мельницы двѣ на горкѣ, одна подлѣ другой, на одномъ полѣ, со всѣми принадлежностями, построены изъ дерева; въ нихъ пять

scińcu Lwowskiem do Łucka karczma w iezna z dwiema wrothi z drzewa z budowa, w nieyi drabina y żłób według potrzeby w któreyi izba biała, w nieyi okien szklannemi błonami 2, okiennice na zawiasach, piec polewanyi, ławy według potrzebyi, w nieyi w bok komora z drzewa budowana. Na przeciwko izby piekarnia z drzewa robiona, drzwi prosthe, piec z glinyi lepionyi, stół 1, ławy w koło, która karczma i the obie izby gonthami pokrithe, w sieniach piwnica w ziemi z drzewa urobiona, tamże przi karczmie browar s chrostu uplecionyi w nim kocioł piwnyi niemałyi kadzi 2 wielgich piwnich i koritho podniemi. Druga karczma w siele Połoneyi także w iezna o dwoigu wrociech na pręciech żelaznich, w nieyi drabina i żłob, w nieyi izba biała, w niey okien 3 z błonami, szklannemi, okiennice na zawiasach, drzwi na zawiasach, komin murowanyi i niedobudowanyi, piec polewanyi i ławyi s potrzeb. Na przeciwko piekarnia, piec z glinyi ulepionyi stół i ła-

мучныхъ колесъ, одно колесо ступное и валяльная мельница. Тамъ же, въ томъ же селѣ, на горкѣ, у большой Львовской дороги, идущей къ Луцку, заѣздная корчма съ двумя воротами, построенная изъ дерева; въ ней решетка и ясли, какъ нужно. Бѣлая изба, въ которой 2 окна со стеклами, ставни на завѣсахъ, печь муравленая, скамьи въ потребномъ количествѣ; къ ней примыкаетъ съ боку комора, построенная изъ дерева. Напротивъ избы кухня, построенная изъ дерева, двери простыя, печь слѣпленная изъ глины, столъ 1, вокругъ скамьи. Корчма и обѣ избы покрыты гонтомъ. Въ сѣняхъ сдѣланъ въ землѣ деревянный погребъ. Тамъ же при корчмѣ пивоварня, сплетенная изъ хвороста, въ ней пивный котелъ немалый, 2 кади великія пивныя и подъ ними корыто. Другая корчма въ селѣ Полонной, также заѣздная, въ ней двое воротъ на вереяхъ желѣзныхъ, решетка и жолобъ; бѣлая изба, въ которой 3 окна со стеклами, ставни на завѣсахъ, двери на завѣсахъ, каминъ каменный недодѣланный, печь муравленая и скамьи въ потребномъ количествѣ. Напротивъ находится кухня, въ которой печь, слѣплен-

wyi w kolo, w sieniach piwnica w ziemi z drzewa zbudowana, tha karczma wszitka gonthami kritha.

Trzecia karczma w Horodisczu, piekarnia z drzewa z budowana, w niey piec czarnyi, stół i ławyi w koło, sień s chrostu pleciona, w sieni miastho piwnice komora z drzewa budowana tho wszitko słomą kritho.

Kthore tho pomienione mlinyi karczmyi mitho i grobelne arendowano poddannym Je° Xmsci s Połoneyi Haskowi Omeliancyicowi y Sawickiemu roku 98 od Nowe° latha na trzi latha po sobie idące na każdyi rok z osobna po kop 130.

Do kthoreyi arendyi przidano im iest włok 2 i sianożęć według dawnego zwiczaiu i napisania w inwentarzu, także i drew na każdyi rok po 30 wozow, o czem dostathecznie y na liściech arendarskich iest napisano.

ная изъ глины, столъ и вокругъ лавки; въ сѣняхъ погребъ деревянный, сдѣланный въ землѣ. Эта корчма вся покрыта гонтомъ.

Третья корчма въ Городищѣ, въ ней деревянная кухня, въ которой черная печь, столъ и скамьи вокругъ, сѣни, плетеныя изъ хвороста, въ сѣняхъ, вмѣсто пивницы, деревянная кладовая; все это покрыто соломою.

Вышеупомянутыя мельницы, корчмы также мыто и гробельное арендовано крестьянамъ его княжеской милости изъ Полонной: Гаську Омельянчичу и Савицкому въ 1598 году, на три года. Платятъ за каждый годъ особо по 130 копъ.

Къ вышеупомянутой арендѣ прибавлено 2 волоки и сѣнокосъ по давнему обычаю и согласно съ инвентаремъ. Дано также арендаторамъ и дровъ по 30 возовъ ежегодно, о чемъ подробно и въ арендныхъ записяхъ написано.

Священнику Полонскому, въ Полонскую церковь, данъ, по давнему обычаю, весь умолотъ, какой только получается по пятницамъ

Popowi Połonskiemu do Cerkwie Połonskiey według zwiczaiu dawnego co się kolwiek w dzień piątkowyi od wszitkich kół każdego thidnia wyimiaru dostanie, thedy tho wszitko na połyi z arendarzmi themu Popowi dzielono byić ma, a młinarzowi w thich młiniech czwartha miara byić ma.

Mlinki Baiewskie.

Pierszi młinek w siele Baiewie ze wszitkiemi potrzebami o iednem korecznim kole z drzewa budowanyi.

Drugi młinek za siełem Baiewem przeciwko gaiowi Baiewskiemu na drugiem stawku Baiewskim o iednem kole, kthoryi także dla małości wodyi wednię miele a w nocyi stoi, wodyi przibira, thesz z drzewa budowanyi słomą krithi.

Karczma Baiewska.

Tho iesth piekarnia drzewianna, w nieyi piec czarnyi ławyi w ko-

отъ всѣхъ мельничныхъ колесъ, еженедѣльно; весь этотъ доходъ долженъ быть раздѣленъ пополамъ между арендаторами и священникомъ, а мельнику идетъ съ тѣхъ мельницъ четвертая мѣрка.

Мельницы Баевскія.

Первая мельница въ селѣ Баевѣ, со всѣми принадлежностями, объ одномъ колесѣ изъ горной пробки; построена изъ дерева.

Другая мельница за селомъ Баевымъ, противъ Баевскаго лѣса, объ одномъ колесѣ. Эта мельница, по малому количеству воды, мелетъ только днемъ, а ночью стоитъ, для скопленія воды. Также построена изъ дерева и покрыта соломою.

Корчма Баевская.

Она состоитъ изъ деревянной кухни, въ которой черная печь,

ło, sień i komora s chrostu plecione, w sieni piwnica, tho wszitko słomą kritho.

Karczma Ozdowska.

Thak iako i Baiewska themże strichem budowana.

Aręda tich karczem i młynow.

Karczmę Baiewską y Ozdowską, także i the wiszey pomienione oba młinki w Baiewie, arendowano poddanemu Je° Xmsci z Ozdowa Truchnowi Popowiczowi roku 98, od nowe° latha na trzi latha po sobie idące, za każdyi z osobna rok płacić ma kop 49 lith. Kthoryi iusz swem kosztem the potrzebyi młińskie nie kładąc na tho żadnego grosza Je° Xmsci odprawować ma, a w thich młiniech młinarzowi trzecia miara z wyimiaru byić ma.

скамьи вокругъ, сѣни и кладовая изъ хвороста; въ сѣняхъ погребъ. Все это покрыто соломою.

Корчма Оздовская.

Такъ же какъ и Баевская, построена по тому же плану.

Аренда вышеозначенныхъ корчмъ и мельницъ.

Корчмы Баевская и Оздовская, также и означенныя выше двѣ мельницы въ Баевѣ, отданы въ аренду крестьянину его княжеской милости, Трухну Поповичу, въ 1598 году, начиная съ новаго года, на три года. За каждый годъ онъ обязанъ платить особо 49 копъ Литовскихъ, съ тѣмъ что всѣ принадлежности мельничныя онъ пріобрѣтаетъ на свой счетъ, не употребляя на то ни одного гроша его княжеской милости. А мельнику назначена третья мѣра изъ доходовъ этихъ мельницъ.

Arenda Korszewska i budowanie mlina y karczmyi.

W siele Korszewie mlin w którem kół mucznich 2, skrzinia dla sypania zboża wyimiernego, tamże karczma w nieyi piekarnia z drzewa budowana, piec czarnyi, ławyi w koło, stół 1, drzwi na zawiasach, sień s chrostu i chiża, plecione wrotha w iezne 2. Tamże browar s chrostu robionyi słomą krithi, kocieł piwnyi, kadzi 2 wielgie i koritho, ozdownia dla suszenia słodow stara i słodownia. Thę arendę karczmę młyn mitho arędowano poddanyim Je° Xmsci Jowchimowi Kulhaiowi a Anthonowi Omeliancyicowi za kop 50, na trzi latha po sobie idące, począwszi od Nowego latha roku 98, na każdyi rok z osobna płacić mayią.

Do kthoreyi arendyi włoka 1 i sianożęci błotha z brzegiem morgow 5, a w Burzinie morgi 2 przidano bez płathu wolno.

Аренда Коршевская, устройство мельницы и корчмы.

Въ селѣ Коршевѣ находится мельница, въ которой 2 мучныхъ колеса, сундукъ для ссыпанья вымѣреннаго хлѣба; тамъ же корчма, въ ней деревянная кухня, черная печь, скамьи вокругъ, 1 столъ, двери на завѣсахъ, сѣни и хижина изъ хвороста, въѣздныхъ воротъ двое. Тамъ же винокурня изъ хвороста, покрытая соломою, котелъ пивной, 2 большія кади и корыто, сушня для сушенія солоду и солодовня. Вышеозначенная корчма, мельница и мыто отданы въ аренду крестьянамъ его княжеской милости, Евхиму Кульгаю и Антону Омельянчичу за 50 копъ, на три года, начиная со дня новаго года 1598-го. Они обязаны платить за каждый годъ особо.

Къ этой арендѣ приписана безплатно 1 волока и 5 морговъ болотистой сѣнокосной земли съ берегомъ, а въ Буржинѣ 2 морга.

Полонскіе пруды.

Два Полонскіе пруда лежатъ одинъ за другимъ, по обѣимъ сторонамъ двора Полонскаго. Спускъ этихъ прудовъ долженъ быть 1

Stawy Połonskie.

Stawyi dwa Połonskie, ieden za drugiem ze dwu stron dworu Połonskie° leżą, kthorich stawow byić ma spusth dnia 1 Septembra, iakosz roku 97 był spusczonyi a trwał asz do Wielkieyi nocyi roku 98, za kthoryi kupcyi daią złothich 1,100, do ktorich stawow stacia według dawnego zwiczaiu arendarzom byić ma.

Stawki Baiewskie.

Jeden we wsi Baiewie w ktorem karpie, płoć y okunie, a drugi stawek pod gaiem Baiewskiem w ktorem ryby pospolithe, kthoryi był na spusth arendowanyi w roku 98 za kop 42.

Arenda ich.

Then stawek karpiowyi wiszeyi pomienionyi w roku 97, na spusth arendowano o S. Siemionie przed iarmarkiem Łuckiem za kop 30. A then drugi stawek pod gaiem Baiewskim d. 29 Augusta roku 98,

сентября, точно также какъ былъ спускъ въ 1597 году, а продолжался до Свѣтлаго Воскресенья. За этотъ спускъ купцы платятъ 1100 злотыхъ. Арендаторы прудовъ получаютъ продовольствіе, по старому обычаю.

Пруды Баевскіе.

Одинъ прудъ въ селѣ Баевѣ; въ немъ водятся карпы, плотва и окуни.

Другой прудъ подъ лѣсомъ Баевскимъ; въ немъ водится дешевая рыба. Этотъ прудъ былъ отданъ въ аренду на спускъ въ 1598 году, за 42 копы.

Аренда вышеозначенныхъ прудовъ.

Упомянутый выше прудъ, въ которомъ водятся карпы, былъ отданъ въ аренду на спускъ, въ 1597 году, о св. Симеонѣ, предъ Луцкою ярмаркою, за 30 копъ; а другой прудъ, подъ лѣсомъ Баевскимъ, отданъ въ аренду 29 Августа 1598 года, за 42 копы, какъ означено выше; спускъ обыкновенно продолжается отъ роскопанья

arendowano za kop 42 iako wiszey, od rozkopania do zaięcyia pospoliecie trwa niedziel 12, do kthorich żadna stacia dawana byić niema, oprócz troche drew i chrostu, a wszakże gdzie iusz wodę puszczono thedy Pan Alexander Podbielski od d. 18 Septembra na P. Bracławskie° then staw złowił.

Defalkacia młińska.

Gdyi czas spusthu stawow Połonskich i Nahoreckich byić ma, kthoryi od Septembra 1 dnia asz do Wielkieyi nocy przez niedziel 26 od rozkopania do zaięcyia ma trwać, za then wszithek czas arendarzowi thich młinow Nahorskich kthoryi że z młinow Nahorskich płaci po kop 80, s teyi summyi arendyi młinskieyi wyitrącono i defalkowano byić ma według starodawnego zwiczaiu kop 45.

A z młinku Baiewskiego w siele Baiewie, isz przez rok arędyi kop 10 przichodzi, gdyi spusth przipada i przez trzi niedziele telko

до запруженія, въ продолженіи 12 недѣль. Арендаторамъ не дается никакого продовольствія, а только немного дровъ и хвороста.

Когда уже пущена была вода, то панъ Александръ Подбѣльскій, начавъ съ 18 сентября, выловилъ въ этомъ прудѣ рыбу, для пана кастеляна Браціавскаго.

Вычетъ изъ суммы, платимой за арендное содержаніе мельницъ.

Когда наступитъ время спускать пруды Полонскіе и Нагорецкіе, что продолжается съ 1 сентября до Свѣтлаго Воскресенья, въ теченіи 12 недѣль, отъ роскопанья до запруженья, то за все это время должно быть вычтено, по давнему обычаю, 45 копъ, изъ 80 копъ арендной суммы, которая платится арендаторами Нагорецкихъ мельницъ. Когда начнется спускъ пруда Баевскаго въ селѣ Баевѣ и продолжится 3 недѣли, то изъ 10 копъ арендной суммы, платимой ежегодно, должно быть вычтено и засчитано, за каждую недѣлю, по 12 грошей. За мельницу, что подъ лѣсомъ, платится

trwać będzie, wyitrącono byić ma s summyi arendarskieyi na każdyi thidzień po gr. 12, a s the° młinka co pod gaiem s którego telko kop 3 // 36 na każdyi rok arendyi dawaią, gdi spusth przipadnie i przez 12 niedziel od rozkopania, asz do zaięcyia będzie trwać, wyitrącono byić ma na każdyi thidzień po gr. 4.

Włość Poleska w Powiecie Pinskiem

sioła Uhrinicze Dworzycze Kopilowicz dymow 7.

	Dań miodowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz
Matey Machnowic s sinami żonathemi starzec . .	2.	7.	
Lewko a Mic Oleszkowiczi syinyi 2 małe . . .	1.	2.	
Marcin Oleszkowic	—	22.	
Klim Zankiewic s sinami 4.	1.	24.	
Jacko Falciewic synyi 2	—	44.	

аренды только 3 копы 36 грошей ежегодно. Когда начнется спускъ и продолжится 12 недѣль отъ роскопанья до запруженья, то изъ вышеозначенной суммы за каждую недѣлю должно быть вычтено по 4 гроша.

Волость Польская въ повѣтѣ Пинскомъ.

Село Угриниче, Дворище Копиловичъ, дымовъ 7.

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз
Матвей Махновичъ съ женатыми сыновьями, старецъ.	2.	7.	
Левко и Мицъ Олешковичи у нихъ 2 малолѣтнихъ сына.	1.	2.	
Мартынъ Олешковичъ.	—	22.	
Климъ Занкевичъ съ 4 сыновьями.	1.	24.	
Яцко Фальчевичъ съ 2 сыновьями.	—	44.	

	Dań miodowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz.
Mic Falciewic a zięć Ihnath	—	44.	
Samon Machnowic s sinem	—	44.	
Dwor Rokiticz dymow 10.			
Simon a Demid Kaluchowiczi	—	31.	5.
Matwieyi Kaluchowic s sinem	—	19.	5.
Daczko Kaluchowic sinyi 3	—	19.	5.
Falko Nazarkowie s sinami 2	—	20.	
Nester Nazarkowic s sinem	—	20.	
Olesieyi Nazarkowic	—	20.	
Andrzeyi Nazarkowic	—	20.	
Iwan Fedczewic s sinami 4	—	42.	
Decko a Trisz Iwanowiczi sina 1	1.	20.	
Senko Olisiciewic	—	48.	

	Дань медовая.		
	Коп.	грош.	Пеняз.
Мицъ Фальчевичъ и зять его Игнатъ	—	44.	
Самонъ Махновичъ съ сыномъ	—	44.	
Дворъ Рокитичъ, дымовъ 10.			
Симонъ и Демидъ Калуховичи	—	31.	5.
Матвѣй Калуховичъ съ сыномъ.	—	19.	5.
Дачко Калуховичъ съ 3 сыновьями	—	19.	5.
Фалько Назарковичъ съ 2 сыновьями	—	20.	
Несторъ Назарковичъ съ сыномъ	—	20.	
Олесѣй Назарковичъ	—	20.	
Андрей Назарковичъ.	—	20.	
Иванъ Федцевичъ съ 4 сыновьями	—	42.	
Децко и Тришъ Ивановичи съ сыномъ	1.	20.	
Сѣнько Олисѣевичъ.	—	48.	

	Dań miodowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz.
Tchorzewic dymow 5.			
Sawon Kleczewic s sinami 2	1.	29.	
Pacyina Wasilewic s sinami 2	—	31.	5.
Decko Karpowic s sinami 4	1.	13.	5.
Sawon Karpowic s sinem	—	39.	
Iwan Wasilewic	—	31.	5.
Hitkowicz dymow 6.			
Iwaszko Waczewic s sinami 4	1.	—	
Karp Waczewic s sinem	—	30.	
Zdan Łukianowic z bratem i s sinami 2	—	32.	4.
Walenthi Pawłowic.	—	19.	
Macko Wieliczkowic s sinem.	—	32.	4.
Fedor Wasilewic s sinami 2	—	32.	4.

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз.
Тхоржевичъ, 5 дымовъ.			
Савонъ Клечевичъ съ 2 сыновьями	1.	29.	
Пацына Васильевичъ съ 2 сыновьями	—	31.	5.
Децко Карповичъ съ 4 сыновьями.	1.	13.	5.
Савонъ Карповичъ съ сыномъ	—	39.	
Иванъ Васильевичъ.	—	31.	5.
Гитковичъ, дымовъ 6.			
Ивашко Вачевичъ съ 4 сыновьями.	1.	—	
Карпъ Вачевичъ съ сыномъ	—	30.	
Жданъ Лукьяновичъ съ братомъ и съ двумя сыновьями	—	32.	4.
Валентій Павловичъ	—	19.	4.
Мацко Величковичъ съ сыномъ.	—	32.	
Федоръ Васильевичъ съ 2 сыновьями	—	32.	4.

Minowicz dymow 11.

	Dań miodowa.		
	Kop	Groszy	Peniaz.
Wasko Ławrinowicz.	—	25.	
Kuzma Lowsieiewicz z zięciem	1.	10.	
Iwaszko Danilowic s sinem	1.	1.	5.
Ułas Iwanowic s sinem.	1.	1.	6.
Zienko a Olifier s sinami 2. Jackowicyi.	1.	23.	
Paweł Jackowic s sinami 2	1.	1.	
Kurilo Maximowic s sinami 2	—	53.	
Olifier Androsowic s sinem i z bratem	—	44.	
Denis Halczic s sinem	—	35.	
Thoma Sienkowic.	1.	6.	
Zienko Steczkowic s sinami 2.	1.	6.	

Миновичъ, дымовъ 11.

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз.
Васько Лавриновичъ.	—	25.	
Кузьма Ловсеевичъ съ зятемъ	1.	10.	
Ивашко Даниловичъ съ сыномъ	1.	1.	5.
Власъ Ивановичъ съ сыномъ.	1.	1.	5.
Зѣнько и Олиферъ съ 2 сыновьями Яцковичи. . .	1.	23.	
Павелъ Яцковичъ съ 2 сыновьями.	1.	1.	
Кирило Максимовичъ съ 2 сыновьями	—	53.	
Олиферъ Андросовичъ съ сыномъ и братомъ . .	—	44.	
Денисъ Гальчичъ съ сыномъ	—	35.	
Ѳома Сѣньковичъ	1.	6.	
Зѣнько Стечковичъ съ 2 сыновьями	1.	6.	

Horbaczewic dymow 11.

	Dań miodowa.		
	Kop	Groszy	Peniaz
Tiszko Iwanowicz s sinami 2 i z wnukiem . . .	—	58.	
Łuczka a Trochim Smoliczi	—	22.	6.
Kric Walciewic s sinami 4	1.	8.	4.
Olesko Ławrinowic	—	57.	
Hriniec Jakimowic s sinami 3	—	34.	
Weremiyi Stefanowic s sinami 4	—	58.	
Iwan Misiewic s sinem.	1.	7.	
Moisieyi Ochrimowicz s sinami 2	1.	—	
Pilip Chwedewic z brathem	1.	—	
Androh Klimowic z bracią 4	—	58.	
Parchom Joskiewic z bracią 2	—	58.	

Горбачевичъ, дымовъ 11.

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз.
Тишко Ивановичъ съ 2 сыновьями и съ внукомъ.	—	58.	
Лучка и Трофимъ Смоличи	—	22	6.
Крицъ Вальцевичъ съ 4 сыновьями	1.	8.	4.
Олешко Лавриновичъ	—	57.	
Гринецъ Якимовичъ съ 3 сыновьями	—	34.	
Еремей Стефановичъ съ 4 сыновьями.	—	58.	
Иванъ Мисевичъ съ сыномъ.	1.	7.	
Моисей Охримовичъ съ 2 сыновьями	1.	—	
Филипъ Хведевичъ съ братомъ	1.	—	
Андрохъ Климовичъ съ 4 братьями	—	58.	
Пархомъ Іоскевичъ съ 2 братьями.	—	58.	

Dawidowicz dymow 7.

	Dań miedowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz
Matwieyi Oleskowic z sinami 2	—	51.	
Decko a Ilia Filimonowiczi	1.	14.	
Procko z Kuzmicem sinyi 2	1.	14.	
Wasko Bakuthic s sinami 2	—	37.	
Masko Bakuthic s sinami 2	—	37.	

Pop Uhrinicki trzima dwie ziemi s kthorich za dań płaciwano pieniędzmi kop 2 // 6 na thenczas na Cerkiew od płathu wolne.

Młinarz ziemi żadneyi niema, thelko chatkę zbudowaną w thei wsi od płathu wolne.

Kowal także ziemi niema telko chałupa w theyi wsi mieszka od płathu wolne.

Давидовичъ домовъ 7.

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеназ.
Матвѣй Олешковичъ съ 2 сыновьями.	—	51.	
Децко и Илья Филимоновичи	1.	14.	
Процко съ Кузмичемъ, у котораго 2 сына . . .	1.	14.	
Васько Бакутичъ съ 2 сыновьями	—	37	
Масько Бакутичъ съ 2 сыновьями	—	37.	

Попъ Угриницкій владѣетъ двумя землями, за которыя, вмѣсто дани, платилось деньгами 2 копы 6 грошей. Теперь эти земли даны на церковь безплатно.

Мельникъ не имѣетъ земли, но только хату, построенную въ этомъ селѣ, и живетъ безплатно.

Кузнецъ также не имѣетъ земли, а только хижину, и живетъ безплатно.

I summa w Uhrinicach dworzisez 7, a dymow 58 s kthorich od płathu wolnich czini 4.

A isz na robothę do żniwia, (iako przęd them byli powinni do Połonney) nie chodzą, za co s każdego dymu po iednemu złothemu płacąc, czini z dyimow 54 złothich 54, ... kop 21 // —

Za dań miodową płathu kop 46 // 34 // 2 . kop 46 // 34 // 2.

Thamże w thei wsi Cerkiew Ruska swięthey i piatnice zbudowana, karczma w thei że wsi na arendzie.

M ł y' n.

Młin w thei wsi Uhrinicach kół mącznich 2, Folusz 1, kuźnia do kowania żelaza o czem niżeyi zmianka przi arendzie. Thamże byiwaią gonyi bobrowe na rzece Hochocie. W thei że wsi Uhrinicach iesth puldworzisce Kniazia Kozieki pusthe, s kthore° według powieśći poddannich przichodziło Kniaziu dani miodu miodem wiader trzi.

Всего въ Угриничахъ: 7 дворищъ, дымовъ 58, изъ которыхъ 4 отданы въ пользованіе безплатно.

Такъ какъ крестьяне не ходятъ на работу, на жатву (какъ прежде ходили въ Полонную), то съ каждаго дыма платятъ по злотому, [19]) что составитъ, съ 54 дымовъ, 54 злота, или 21 копу. За дань медовую 46 копъ 34 гроша и 2 пенязя.

Тамъ же, въ томъ селѣ, Русская церковь св. Пятницы и корчма, отданная въ аренду.

Мельница.

Мельница въ селѣ Угриничахъ имѣетъ 2 колеса мучныхъ и 1 валяльное; кузница для ковки желѣза, о чемъ будетъ упомянуто ниже, при описаніи аренды. Тамъ же бываютъ бобровые гоны по рѣкѣ Гохоцѣ. Въ томъ же селѣ Угриничахъ, находится полдворище князя Козѣки; стоитъ пусто. Съ этого полдворища, по сказкѣ крестьянъ, приходилось князю дани медовой. — три ведра меду.

Sioło Berczicze.

Dwór Sawicz. Dÿmów 12

	Dań Miodowa		
	Kop	Groszy	Peniaz.
Fedor Jurkiewic s sinami 3	2.	—	
Jowchim Fedciewic.	1.	—	
Kuzma Koroczewic s sinem brathankow 2 . . .	—	59.	
Hric Denisowic s sinem	—	29.	5.
Hacko Hriczewic.	—	29.	5.
Serheyi a Demid Hriczewiczi.	—	59,	
Taras Hańcowic z brathi 3	—	33.	
Andrzei Iwanowicz s sinem	—	33	
Iwan Ihnatowicz s sinem.	—	33.	
Josko Jowchimowicz s sinami 2	—	43.	

Село Берчиче.

Дворъ Савичъ, дымовъ 12.

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз.
Федоръ Юрковичъ съ 3 сыновьями	2.	—	
Евхимъ Федцевичъ.	1.	—	
Кузьма Коречевичъ съ сыномъ и двумя племянниками	—	59.	
Грицъ Денисовичъ съ сыномъ	—	29.	5.
Гацко Грицевичъ	—	29.	5.
Сергей и Демидъ Грицевичи.	—	59	
Тарасъ Ганцевичъ съ 3 братьями	—	33.	
Андрей Ивановичъ съ сыномъ.	—	33.	
Иванъ Игнатовичъ съ сыномъ	—	33.	
Іосько Евхимовичъ съ 2 сыновьями	—	43.	

	Dań miodowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz
Mic Onieszkowic s sinem	—	30.	
Thoma Mieszkowic z zięciem	—	30.	
Charitonowicz dymów 14.			
Kostiuk Charithonowic sin i zięc	—	27.	5.
Wasil Sienkowicz z zięciem Tiszkiem	1.	1.	5.
Anthon Sienkowic s sinami 2.	1.	1.	5.
Filimon Proniewicz	—	16.	5.
Demko Smalewicz	—	31.	5.
Hawrilo Łańko s sinami 2	—	43.	5.
Olisieyi Filipowic s sinem	—	16.	5.
Radko kowal.	—	16.	5.
Juchno Miczewic s sinami 3	—	24.	
Timosz Michałkowic s sinami 3.	—	51.	5.

	Дань медовая.		
	Коп.	Грош.	Пеняз.
Мицъ Онишковичъ съ сыномъ	—	30.	
Θома Мѣшковичъ съ зятемъ.	—	30.	
Харитоновичъ, дымовъ 14.			
Костюкъ Харитоновичъ съ сыномъ и зятемъ . .	—	27.	5.
Василь Сѣньковичъ съ зятемъ Тишкомъ	1.	1.	5.
Антонъ Сѣнковичъ съ 2 сыновьями	1.	1.	5.
Филимонъ Пронѣвичъ	—	16.	5.
Демко Смалевичъ	—	31.	5.
Гаврило Ланько съ 2 сыновьями	—	43.	5.
Олисей Филиповичъ съ сыномъ	—	16.	5.
Радько Кузнецъ	—	16.	5.
Юхно Мицевичъ съ 3 сыновьями	—	24.	
Тимошъ Михалковичъ съ 3 сыновьями	—	51.	5.

	Dań miodowa		
	Kop.	Groszy	Peniaz
Nazarko Hihiwic	—	44.	
Iowchim a Kalko Iwanowiczi s sinami 4. . . .	1.	4.	5.
Mikitha Wakulicz s sinami 2	—	41.	
Jowchim Michałkowic bracieyi 4	—	52.	5.

Summa w Berczicach dworziscz 2 a dyimow 26.

Płacą pozłothowcziznyi za robothe tak iako się wiszeyi pomieniło przi siele Uhrinickiem z dimu po złothemu 1, przichodzi thedyi z dimow 26 złothich polskich 26 a kop 10.

Za dań s teyi wsi przichodzi kop 18.

Czini płathu wszitkie° s theyi wsi za dań y podyimscziznę kop 29 // 5 // 5.

W themże siele Berczicach Jego Mść Pan Mikołayi Sapieha Wo-

	Дань медовая.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз.
Назарко Гигивичъ	—	44.	
Евхимъ и Калько Ивановичи съ 4 сыновьями. . .	1.	4.	5.
Никита Вакуличъ съ 2 сыновьями.	—	41.	
Евхимъ Михалковичъ съ 4 братьями	—	52.	5.

И того въ Берчицахъ 2 дворища и 26 дымовъ.

Платятъ позлотовщины за освобожденіе отъ работы, какъ сказано выше, при описаніи села Угриницкаго, именно по 1 злоту съ дыма, что составляетъ, съ 26 дымовъ, 26 злотыхъ, или 10 копъ.

За дань, съ того же села, приходится 18 копъ.

Вся плата, получаемая съ этого села за дань и подымное, составляетъ 29 копъ, 5 грошей, 5 пенязей.

Въ томъ же селѣ Берчицахъ, его милость, панъ Николай Са-

iewoda Withepski dzierzi dworzisczе iedno na nim dyimow 3 dayią dani miodu wiader 2 žitha mar 4 owsa mar 4.

Sioło Bychowo

Dworziscze Pieskowic dymow 16.

	Dań miodowa.		
	Kop	Groszy	Peniaz.
Daniło Fedcewic s sinami 2	1.	7.	
Andrzei Jackowic s sinem	1.	8	
Hricz Iwanowic z brathi 2	2.	45.	
Sawon Xawka s sinem.	2.	45.	
Jacko Piotrowic z bratem Fedkiem.	1.	1.	
Zdaniec Piotrowic s sinem	—	35.	
Iwaszko Droczewic s sinyi 2	—	43.	

нѣга, воевода Витебскій, владѣетъ однимъ дворищемъ, въ которомъ 3 дыма; даютъ дани: меду 2 ведра, ржи 4 мѣры, овса 4 мѣры.

Село Быховъ.

Дворище Пѣсковичъ, дымовъ 16.

	Дань медовая.		
	Копъ	Грош	Пеняз
Данило Федцевичъ съ 2 сыновьями	1.	7.	
Андрей Яцковичъ съ сыномъ	1.	8.	
Грицъ Ивановичъ съ 2 братьями	2.	45.	
Сафонъ Савка съ сыномъ.	2.	45.	
Яцко Петровичъ съ братомъ Федькомъ	1.	1.	
Жданецъ Петровичъ съ сыномъ	—	35.	
Ивашко Дрочевичъ съ 2 сыновьями	—	43.	
Савка и Ярмосъ Сидоровичъ съ братьями и племянникомъ.	1.	38.	

	Dńa miodowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz.
Sawka a Jarosz Sidorowic z bracią i bratankiem	1.	38.	
Decko Hriczkowic s sinami 3	—	37.	
Stecko Hridin	—	37.	
Iwaszko Hrinkiewic z bratankiem	—	49.	
Marcin Ozira s sinami 3	—	21.	
Jowchim Kuzewic s sinami 2	—	21.	
Sidor Kononowic s pasierzbem	—	37.	5.
Kuriło Iwanowicz s sinami 3	—	37.	
Onisko Chwedczewic s sinami 2	—	49.	
Zubowicz dymów 14.			
Ostap Denisowic z zięciem	—	21.	5.
Radec Hrinczewic	—	21.	5.

	Дани медовой.		
	Копъ.	Грош.	Пеняз.
Децко Грицковичъ съ 3 сыновьями	—	37.	
Стецко Гридинъ	—	37.	
Ивашко Гринкевичъ съ племянникомъ	—	49.	
Мартынъ Озира съ 3 сыновьями	—	21.	
Іовхимъ Кузевичъ съ 2 сыновьями	—	21.	
Сидоръ Кононовичъ съ пасынкомъ	—	37.	5.
Кирило Ивановичъ съ 3 сыновьями	—	37.	
Ониско Федьчевичъ съ 2 сыновьями	—	49.	
Зубовичъ, дымовъ 14.			
Остапъ Денисовичъ съ зятемъ	—	21.	5.
Радецъ Гринцевичъ	—	21.	5.
Каленикъ Гринцевичъ съ братомъ	—	21.	5.
Сѣнко Харковичъ съ 2 сыновьями	—	34.	

	Dań miodowa.		
	Kop.	Groszy	Peniaz
Kalenik Hrinczewic z bratem	—	21.	5.
Sienko Charkowic s sinami 2	—	34.	
Andrzeyi Charkowic s sinami 3.	—	34.	
Wakuła Olekszowic.	1.	8.	
Prothasz Tarasowic	—	21.	5.
Sienko Iwan Sanko Maximowiczi	—	38.	5.
Condrath Lucyiforowic s sinem . , ...	—	38.	5.
Iwan Packowic z bratankiem	1.	18.	
Owdzieyi Łuczkowic s sinami 2	—	39.	
Kalenik Miczewic s sinami 3	—	39.	
Matwieyi Kuczewic	—	39.	
Jacko Sienko Stecko Sawonowiczi	—	39.	

I w Bichowie dworzisc 2 a dymow 30.

	Коп.	Грош.	Пеняз.
Андрей Харьковичъ съ 3 сыновьями	—	34.	
Вакула Олешковичъ	1.	8.	
Протасъ Тарасовичъ	—	21.	5.
Сѣнько, Иванъ, Санько Максимовичи.	—	38.	5.
Кондратъ Люциферовичъ съ сыномъ	—	38.	5.
Иванъ Пацковичъ съ племянникомъ	1.	18.	
Андрей Луцковичъ съ 2 сыновьями	—	39.	
Калениkъ Мицевичъ съ 3 сыновьями	—	39.	
Матвѣй Кучевичъ	—	39.	
Яцко, Сѣнько, Стецко Савоновичи	—	39.	

И того въ Быховѣ 2 дворища, а дымовъ 30.

Платятъ позлотовщины, за увольненіе отъ работы, съ 30 дымовъ—30 злотыхъ, а копъ 12.

За дань медовую платятъ 25 копъ 23 гроша.

Płacą po złothowcziznyi za robothę z dimow 30 złothich polskich 30 i kop 12.

Za dań miodową płacą kop 25 // 23.

Czini s the° sioła za dań i podyimcziznę lith. kop 37 // 23 // 5.

W theiże wsi Bychowie młinek w nim koło 1. Na wiosne a wiesieni telko miele arendowano wespoł z młinkiem Uhrinickiem o czem przi arendzie napisano.

Thamże w them siele, Bichowie są poddanni różnich panów sąmsiad Jego Xmsci, Pana Woiewodyi Withepskie° dworzisczе iedno dyimow 6, s kthórego dayią dani miodu wiader 6, żitha w snopie kop 2½ owsa mar 3.

Pana Woyinyi Kraicze° Lith° dworzisczе 1, a dimow 5, dayią dani miodu wiader 3, żitha w snopie kopę 1, owsa mar 1, Kniazia

Вся сумма, платимая тѣмъ селомъ за дань и подымное, составляетъ 37 копъ, 23 гроша, 5 пенязей.

Въ томъ же селѣ Быховѣ мельница, объ одномъ колесѣ, мелетъ только осенью и весною. Отдана въ аренду вмѣстѣ съ Угриницкою мельницею, о чемъ сказано при описаніи аренды.

Тамъ же, въ селѣ Быховѣ, живутъ крестьяне разныхъ сосѣднихъ владѣльцовъ, именно одно дворище его княжеской милости, пана воеводы Витепскаго, въ которомъ находится 6 дымовъ. Съ этого дворища получается дани 6 ведеръ меду, хлѣба въ снопахъ 2½ копы, овса 3 мѣрки.

Пана Войны, кравчаго Литовскаго, одно дворище, въ которомъ 5 дымовъ, даютъ дани 3 ведра меду, хлѣба въ снопахъ 1 копу, овса 1 мѣру; князя Козѣки [20]) 4 дыма, даютъ дани 3 ведра меду. Пана . . . . дворище; даютъ дани 3 ведра меду.

Koşieki dyimow 4, daią dani miodu wiader 3. Pana .... dworziscze daią dani miodu wiader 3.

Arenda Poleska.

W siele Uhrinicach młin na rzecze Stochocie w nim kół mącznich 2, i Folusz. Drugi młinek w siele Bichowie zasusznyi, tho iesth wiosną a w iesieni miele, w nim koło iedno, s których młinów na arendarza wyimiaru miarek trzi, na młinarza miarka iedna, tak że i s Folusza brano byić ma, kthemu karczma w Uhrinicach i mitho tho wszitko arenduią arendą na każdyi rok po kop 55. Do the° kamienie i wszelkie potrzebyi do the° młina należą a then arendarz i z młinarzem swem własnem kosztem kupować i odprawować maią i są powinni.

Аренда Полеская.

Въ селѣ Угриничахъ мельница на рѣкѣ Стохотѣ, въ ней 2 мучныхъ колеса и валяльня. Другая мельница засушная, то есть мелющая только весною и осенью; въ ней одно колесо. Съ этихъ мельницъ, три мѣрки получаетъ арендаторъ, а одну мѣрку мельникъ, такимъ же способомъ получается доходъ и съ валяльни. Кромѣ мельницъ, отдается въ аренду корчма въ Угриничахъ и мыто. За все это платится ежегодно 55 копъ. Сверхъ того, арендаторъ вмѣстѣ съ мельникомъ обязаны на свой счетъ покупать и доставлять камень и всѣ другія принадлежности, необходимыя для мельницы.

Руда Польская.

Въ Угриничахъ, на тойже греблѣ и рѣкѣ Стохотѣ, на которой находится мельница, устроенъ желѣзный рудникъ со всѣми при-

Ruda Polska

W Uhrinicach na thei że grobli i rzece Stochocie na któreyi i młin, ruda dla robienia żelaza ze wszitkiemi potrzebami iest zbudowana, s kthóreyi arendyi daią na każdyi rok sosnikow kop 3½ par, y po dwa sadyi żelaza do pługow.

Themu Rudnikowi w siele Uhrinicach dom dla mieszkania od płathu wolne.

Gony bobrowe.

Przi siele Uhrinickim na rzece Stochocie są gonyi bobrowe na kthóreyi gdyi się trafi, bobryi na Je° Xmsci ubyiaią.

I summa w wszitkich trzech wsiach dworziscz 11, a dyimow 114, s kthórich wolnyich od płathu dyimow 4, płacą po złothemu z dimow 110, czini kop 44.

Za dań miodową s thich trzech sioł kop 90 // 39 // 2.

наллежностями. Съ этого рудника арендаторъ даетъ ежегодно 210 паръ Сошниковъ и по два сада (?) желѣза для плуговъ.

Рудокопу отведенъ въ Угриничахъ домъ безплатно.

Бобровые гоны.

При селѣ Угриницкомъ, на рѣкѣ Стохотѣ, находятся бобровые гоны. Если случатся бобры, то ихъ убиваютъ для его княжеской милости.

И того во всѣхъ трехъ селахъ: 11 дворищъ, 114 дымовъ, изъ которыхъ 4 дыма свободны отъ платы, 110 дымовъ платятъ по злотому, что составитъ 44 копы.

За дань медовую съ трехъ селъ 90 копъ 39 гр. 2 пенязя.

За аренду корчмы, мельницы и мыта 55 копъ.

Сумма всѣхъ доходовъ составляетъ: 189 копъ 39 гр. 2 пенязя, сошниковъ 210 паръ и два сада желѣза для плуговъ.

Za arędę karczmyi młina, y mitha kop 55.

I summa czini the° kop 189 // 39 // 2, a sosnikow par kop 3½ y dwa sadyi żelaza do pługow.

Granice imienia Połońskiego.

Począwszi od rzeki Połonneyi zostawuiąc grunth *Ceperowski* po lewie, a grunth *Baiewski* po prawie, tha granica błothem idzie prostho asz do kopca podle drogi Ceperowskieyi z Baiewa usyipanego, od thego kopca przez pole doliną, tak że nieprosto. Jednak do kopcyi po theyi granicyi są sypane asz do mohiłyi, kthora nad gosciñcem Łuckim do Torczina leżi, thą drogą iadąc do Łucka także zostawuiąc grunth Baiewski i sioła Horodiscza po prawie. A grunth Pana Borzobohathe° Zaboroliński po lewie, asz do grunthu granicyi Pana Bokyioweyi Omel-

Границы имѣнія Полонскаго.

Начиная отъ рѣки Полонной, по лѣвой сторонѣ, земля Цеперовская, а по правой — земля Баевская. Отсюда граница идетъ прямо болотомъ до копца, насыпаннаго подлѣ Цеперовской дороги, идущей изъ Баева. Отъ этого копца, граница идетъ черезъ поле долиною не прямо, но до копцовъ, насыпанныхъ по этой границѣ, до самой могилы, которая стоитъ у Луцкой большой дороги, ведущей въ Торчинъ. Этою дорогою граница идетъ къ Луцку, имѣя по правую сторону землю Баевскую и землю села Городища, а по лѣвую — землю пана Борзобатаго въ Заборoли, до границы, гдѣ начинается Омельяницкая земля пана Бокія. Вышеозначенная дорога граничитъ здѣсь же, на небольшомъ протяженіи, съ Омельяницкою землею пана Бокія; и за тѣмъ идетъ Полонская земля принадлежащая къ селу Городищу, простираясь чрезъ вышеозначенную дорогу къ Омельяницкому лѣсу; эта граница идетъ до земли Гнидавской, которая

ianickieyi, tamże tha droga trochę się graniczilo z grunthem Pana Bokieiowem Omelianickiem, a po them grunth Połoński sioła Horodiscza poszrot przez the drogi ku gaiowi Omelianickiemu, thą granicą asz do grunthu Hnidawskiego, kthóreyi grunth Hnidawski, także iako y Omeleniczłi zostawuiąc po lewie, a po prawie grunt Połonski, asz do grunthu i granicyi Połoneyi władiczineyi, tha granica idąc nieprostho przes rzekę Połoną asz do drogi s Połoneyi i z Horki do Pułhanowa, thą drogą iadąc ku Pułhanowu zostawuiąc grunth władiczineyi Połoneyi po lewie, a po prawie grunth Połonski sioła Horki i Połoneyi asz po dolinę, kthóra dolina graniczi grunth Pulhanowski z grunthem Połonskiem zostawuiąc grunth Pulhanowski po lewie, a Połonski po prawie, asz do granice ÿ kopcow Ławrowskich, tha granica idąc nie prostho także zostawuiąc grunth Pulhanowski po lewie a Połonski ÿ Ozdowski po prawie, asz do narożnego kopca kthóryi sthoi nad go-

земля Гнидавская, равно какъ и Омельяницкая, остаются по лѣвой сторонѣ, а по правой—земля Полонская, простирающаяся до земли и границы епископскаго села Полонной. Отсюда граница идетъ косвенно чрезъ рѣку Полонную, до дороги идущей изъ Полонной и Горекъ въ Пулгановъ, за тѣмъ этою дорогою, оставляя по лѣвой сторонѣ землю епископскаго села Полонной, а по правой— Полонскую землю, принадлежащую къ селу Горкамъ. Изъ Полонной граница идетъ до долины, которая составляетъ границу между землею Пулгановскою и землею Полонскою; по лѣвой сторонѣ находится земля Пулгановская, а по правой Полонская, до границъ и копцовъ Лавровскихъ. Эта граница идетъ также непрямо, имѣя по лѣвой сторонѣ землю Пулгановскую, а по правой землю Полонскую и Оздовскую, до копца, который стоитъ надъ Львовскою дорогою, ведущею въ Луцкъ. Этотъ копецъ служитъ граничнымъ знакомъ между землями Лавровскою, Нѣсвѣцкою, Коршовскою, Ратновскою и Оздовскою. Отъ этого копца, идетъ граница по дорогѣ въ Луцкъ,

scinicem Lwowskim do Lucka, kthoryi then kopiec graniczi grunth Lawrowski, Nieswiecki, Korszowski, Ratnowski y Ozdowski, ydąc od the° kopca them goscincem ku Luckowi, także zostawuiąc grunth Ozdowski po prawie a grunth Ratnowski po lewie, asz do sciany Ratnowskieyi kthora sciana do thegosz goscinca z leweyi stronyi przipadła thą scianą przeszedszi grunth Ozdowski przes then gosciniec Lwowski, także zostawuiąc grunth Rathnowski po lewie a Ozdowski po prawie asz do rzeki Połoneyi, thą rzeką idąc w górę mimo dwór Rathnowski zostawuiąc grunth Baiewski po prawie a Ratnowski po lewie asz do granice Ceperowskieyi, tho iesth do the° miesca od kthorego się poczęła pisać granica Ceperowska z Baiewa.

Granica Korszewska.

Tha granica Korszewska, począwszi od the° z wisz mianowanego

имѣя также землю Оздовскую по правой, а землю Ратновскую по лѣвой сторонѣ, до стѣны Ратновской, которая примыкаетъ къ вышеозначенной дорогѣ съ лѣвой стороны. Этою стѣною идетъ граница, чрезъ землю Оздовскую, чрезъ Львовскую дорогу, имѣя также землю Ратновскую по лѣвой, а землю Оздовскую по правой сторонѣ, до рѣки Полонной. Этою рѣкою граница идетъ вверхъ, мимо Ратновскаго двора, имѣя землю Баевскую по правой, а Ратновскую по лѣвой сторонѣ, до границы Цеперовской, то есть до того мѣста, отъ котораго начато описаніе границы Цеперовской въ Баевѣ.

Граница Коршевская.

Граница Коршевская начинается отъ вышеозначеннаго копца, находящагося надъ Львовскою дорогою, идущею въ Луцкъ; граница идетъ по этой дорогѣ, имѣя по лѣвой сторонѣ землю Нѣсвѣцкую, а по правой — землю Коршевскую, до Нѣсвѣцкой границы, которая съ

kopca narożnego nad goscińcem Lwowskiem do Łucka ydąc, them goscińcem od Łucka ku Lwowi, zostawuiąc grunth Nieswiecki po lewie a Korszewski po prawie asz do granice Nieswieckieyi kthóra s praweyi ręki przipadła do the° goscińca Lwowskiego, thą granicą wszitką polem, zostawuiąc grunth Nieswiecki polewie, a Korszewski po prawie, asz do końca groble stareyi, kthóra nad rzeką z Nieswieca asz do Korszewa cziecząi, grunth leżyi, thą rzeką w nisz idąc zostawuiąc grunth Nieswiecki Podberezski Wikthorzanski i Horodecki po lewie, a Korszewski po prawie, asz do granice Wikthorzanskieyi, a granicą Wikthorzanską wiszedszyi przi rzeki przez błotho na pole poliem asz do granice Rathnowskieyi, a granicą Ratnowską, asz do z wisz pomienionego narożnego kopca po gosciniec Łucki do Lwowa.

правой стороны примыкаетъ къ Львовской дорогѣ. Эта граница вся идетъ полемъ, имѣя по лѣвой сторонѣ землю Нѣсвѣцкую, а по правой Коршевскую, до самаго конца старой гребли, которая лежитъ надъ рѣкою, по дорогѣ изъ Нѣсвѣжа въ Коршевъ. Этою рѣкою внизъ идетъ граница, имѣя по лѣвой сторонѣ землю Нѣсвѣцкую, Подберескую, Викторжанскую и Городецкую, а по правой сторонѣ землю Коршевскую, до границы Викторжанской, потомъ границею Викторжанскою къ рѣкѣ, чрезъ болото на поле, а полемъ до границы Ратновской, а границею Ратновскою до вышеозначеннаго копца, по Луцкую дорогу, ведущую во Львовъ.

Zamknienie te° Inwentarza abo Summarius krótko zebrany.

Imiona Wolinskie dochodów z imion Połońskich okrom grunthow wolnich i nieco nieprziyęthich uczini czinszowych pieniędzi kop 587 // 29.

Za arendę karczem, młinow, i pogrobelnego kop 229.

Za spusth stawow Połonskich kthóryi był roku 97 dnia 1. Octobra, kupcyi dayią złoth. 1,100 kthórich zawsze po trzech leciech w stempuiąc na czwarthi rok spusth przipada, kthórego czasu arendarz młińskі żadnego pożitku dla niemełcia we młiniech niema, przetho za tho defalkuie mu sie kop 45. A tak the stawyi wyitrąciwszi thę pomienioną defalkatią arendarzowi młińskiemu, rachuie siè thelko według theraznieiszeyi cenyi za kop 395, rozdzieliwszi tho na czworo dla the° abyi się wiedziało, iako wiele prowenthów każdego roku uczinic ma kładzie się za rok kop 98 // 45.

Заключеніе инвентаря или итогъ, вкратцѣ представленный.

Имѣнія Волынскія.

Съ имѣній Полонскихъ, за исключеніемъ свободныхъ отъ платежа и незанятыхъ земель, получается поземельной платы 587 копъ 29 грошей.

За аренду корчемъ, мельницъ и погробельнаго 229 копъ.

За спускъ прудовъ Полонскихъ, бывшій въ 1597 году, октября 1 дня, откупщики даютъ 1100 злотыхъ. Спускъ этотъ бываетъ черезъ каждые три года въ началѣ четвертаго, и такъ какъ въ это время дѣйствіе мельницъ прекращается, и арендаторъ не получаетъ никакихъ доходовъ, то изъ вышеозначенной суммы вычитается 45 копъ. Поэтому, за вычетомъ вышеозначенныхъ денегъ въ пользу арендатора, получается по нынѣшней цѣнѣ, за спускъ ставовъ, только 395 копъ. Чтобъ узнать, какъ много доходу причтется на каждый

A za spusth stawkow Baiewskich, tho iesth iedne° we wsi Baiewie kthóre° spusth był roku 97 o żniwach przed Siemionem za kop 30, a drugi pod gaiem Baiewskim kthórego spusth był roku 98 in Augustho dnia ostathecznego za kop 42 umowiono było, the thedy dwa stawki czinią kop 72, a isz także arendarzowi młińskiemu kthóryi przes czas spusthow żadnego pożitku miec niebędzie thedyi mu się defalkuie s sumyi ie° arędarskieyi tak iako iesth wiszeyi przi opisaniu stawow dostatecznie opisano kop 1 // 24, zostanie thedyi kop 70 // 36, którich thich stawkow dla pewnich prziczin isz we czteryi latha w stempuiąc na piąthi rok, spust przipada, przetho thesz tho summę pieniędzi z nich przichodzącą na pięc częsci dzieląc, iakobyi z nich uczinić miało na każdyi rok po kop 14 // 7 // 2.

годъ, нужно раздѣлить означенную выше сумму на четыре, и получится 98 копъ 45 грошей ежегоднаго дохода.

А за спускъ Баевскихъ прудовъ получается слѣдующій доходъ: одинъ прудъ, находящійся въ селѣ Баевѣ, былъ спущенъ въ 1597 году, въ жатвенную пору, предъ св. Симеономъ, за 30 копъ; другой прудъ подъ лѣсомъ Баевскимъ былъ спушенъ въ 1598 году, послѣдняго числа августа, по договору за 42 копы. Всего за два пруда—72 копы. Но такъ какъ, во время спуска, арендаторъ мельницъ никакого дохода не получаетъ, то и здѣсь вычитается изъ арендной суммы 1 копа и 24 гроша, какъ объяснено выше при описаніи прудовъ; поэтому останется 70 копъ 36 грошей. Спускъ этихъ прудовъ, по уважительнымъ причинамъ, бываетъ чрезъ четыре года, въ началѣ пятаго, поэтому, чтобъ узнать ежегодный доходъ съ нихъ, нужно вышеозначенную сумму раздѣлить на пять; получимъ 14 копъ 7 грошей 2 пенязя ежегоднаго дохода.

Przedaza Trzesni.

Za Trzesnie gaiu Baiewskiego, gdi się przed them dobrze zradzałyi bierano po 50 kop, czasem mnieyi theras themi lathyi isz sie niezradzałyi przetho thesz za the trzesnie na then czas nic summyi pieniężneyi do sumariusza się nie kładzie. Jednak gdi się kthórego roku zrodzi thedyi urzędnik według nailepsze° pożitku Je° Msci one przedawać, i z ich na liczbie respondować ma, a z inszich gaiow Trzesnie ususziwszi do spiżarni Je° Xmsci odsełac się mayią.

Uczini the° wszitkie° kop 928 // 24 // 2, żitha dziakielnego mar $54^1/_2$, owsa pastuskiego mar 31.

Włosci Poleskie.

Z imion Poleskich za dań miodową kop 90 // 39.

Продажа черешни.

За черешни лѣса Баевскаго, прежде, при добромъ стараніи, получалось по 50 копъ ежегодно, а иногда менѣе. Но теперь, такъ какъ не было прилагаемо старанія, то за черешни нельзя внести въ инвентарь никакого денежнаго дохода. Однакоже, если въ какомъ нибудь году будетъ урожай, то управляющій обязанъ продавать ихъ, заботясь о найбольшей пользѣ его княжеской милости, и долженъ показывать ихъ въ отчетѣ; а черешни, получаемыя изъ другихъ лѣсовъ, должны быть засушены и отправлены въ кладовую его княжеской милости.

И того, весь доходъ составляетъ 928 копъ 24 гроша 2 пенязя, ржи дякольной $54^1/_2$ мѣры, овса пастушескаго 31 мѣра.

Za podyimscziznę kop 44.

Za arędę karczem młinów i mitha kop 55.

Uczini the° s Polesia kop 189 // 39 // 2.

Za arędę rudyi sosnikow par kop 3½ i dwa sadyi żelaza pługowich.

Summa Summarum wszitkich dochodow i prowentow z imion Wolińskich i Poleskich okrom Gumna ÿ Oborÿ czini płathu pieniężne° kop 1,118 // 4 // 4.

A co się dothicze ziemianina Jego Xmsci Pana mego Jego Msci Pana Woiewodyi Wileńskiego Pana Makara Stefanowicza kthore° sobie Je° Xmsc Pan moyi Je° Msc Pan Woiewoda Wileński, s teyi maięthności frimarcząc z Je° Mscią Xiążęciem Koszerskim Castalanem Bracławskim, na yimiona Je° Msci Litewskie Owanthę s prziległościami oneyi na Połoną onego sobie wyiiąwszyi, z osiadłością z grunthem i

Волости Польскія.

Съ имѣній Полѣскихъ, вмѣсто медовой дани, получается 90 копъ 39 грошей.

Подымшизны 44 копы.

За отдачу въ аренду корчмъ, мельницъ и мыта 55 копъ.

И того доходовъ съ Полѣскихъ имѣній 189 копъ 39 грошей 2 пенязя.

За аренду руды получается 3½ копы парныхъ сошниковъ и два сада желѣза для плуговъ.

Общій итогъ всѣхъ приходовъ и доходовъ съ имѣній Волынскихъ и Полѣскихъ, за исключеніемъ дохода съ гумна и скотнаго двора, составляетъ деньгами — 1118 копъ 4 гроша 4 пенязя.

А что касается до пана Макара Стефановича, землянина его княжеской милости, пана моего, пана воеводы Виленскаго, то его княжеская милость, панъ мой, панъ воевода Виленскій, мѣняясь съ его милостію, княземъ Кошерскимъ, кастеляномъ Браццлавскимъ, сво-

s poddannemi iego zostawił, dla posług swich w them kraiu wiecznemi czasyi, do kthóre° tak samego iako poddannich, grunthów, gaiów sianożęci i ze wszemi pożitki iego Xiążę Je° Msc Koszerskie thak sam iako i małżonka Jego Msci ÿ pothomkowie Ich Msci żadnego w stępmpu, władzi ani prawa mieć niemaią wiecznie kthóryi tho ziemianin Jego Msci Pan Makar Stephanowic osiadłość ma przi siele Ozdowie na dworzisczu Duthowskiem nad kryinicą wielgą Ozdowską, kthórego grunthu iego s sadzibą, s siedlisczem, z ogrodami, s sadem, s pasthewnikami, s polami orzonnemi, s stawkiem na rudzie zasyipanem, s sianożęcią około krinicę, ÿ z rogiem gaiu Berezowca granica, mianowicie tho iesth począwszi od rzeki stawu Połonskiego, miedzą podle morgu poddannego Ozdowskiego Łuczki Korzewica ku drodze, kthora idzie z Ozdowa do Połoneyi, a przes drogę prostho gaiem berezowcem do ścianyi kthóra leżyi za them gaiem berezowcem, do kthóreyi końcem

имъ литовскимъ имѣніемъ Овантою на имѣніе Полонную, оставилъ вышеозначеннаго землянина за собою съ осѣдлостію, землею и крестьянами, водворивъ его въ этомъ краѣ для службы своей, на вѣчныя времена. Въ слѣдствіе чего, его милость, князь Кошерскій самъ, его жена и потомки, на вѣчныя времена, не имѣютъ никакой власти и никакого права какъ надъ самимъ Макаромъ, такъ и надъ его крестьянами, землями, лѣсами, сѣнокосами и всякими доходами. Поименованный выше землянинъ его милости, панъ Макаръ Стефановичъ, имѣетъ осѣдлость при селѣ Оздовѣ, на дворищѣ Дутовскомъ, надъ великимъ Оздовскимъ ручьемъ. Земля, ему принадлежащая, съ усадебною землею, съ жильемъ, огородами, садомъ, пастбищами, съ пахатными полями, съ прудомъ, на болотѣ загаченнымъ, съ сѣнокосомъ подлѣ ручья и съ участкомъ лѣса березника, имѣетъ слѣдующія границы: начинается граница отъ рѣки, вытекающей изъ пруда Полонскаго, и идетъ межею, подлѣ морга крестьянина Оздовскаго Лучки Коршевича, къ дорогѣ, идущей изъ Оздова къ Полонной;

dochodzą włoki Ozdowskie, a ścianą do dolinyi przeziwaiąceyi wierbia, a doliną ku stawkowi, kthóryi na rudce podle domu swego zasyipał thenże Pan Makar Stefanowicz, a poddanni iego domami swemi mieszkaią w siele Ozdowie, tho iesth wdowa Kuleszicha z dwiema sinami Wenedekiem i Thómą, po koniec grobelki Sieńko Doroszewicz Jacko Szarupicz, Andrzeyi Przistrzało domami na ogrodziech mieszkaią na dworzisczu Prochimowskim nad rzeką niedaleko Cerkwi Ozdowskieyi. A grunthu ie° orzone° w polu iego z gaiem ÿ zarosłami włok pięć i morgow siedmnaście pręthow pięthnaście, kthóre leżą w zasciankü między grunthem Pułhanowskim ÿ Ławrowskim w końcu włok Ozdowskich i Polonskich. A morgów sianożęthnich w Korszewskim gruncie na Sielisczu podle Kosowskiego morgow sześć, ÿ tak iako się wiszeyi pomieniło s themi grunthi w granicach mianowanich ÿ s sianożęcią mianowaną w sielisczu Korszewskim. Co on z dawna od Je-

чрезъ дорогу прямо лѣсомъ березникомъ до межи, идущей за тѣмъ лѣсомъ березникомъ, къ которой примыкаютъ концами волоки Оздовскія; далѣе межею до долины, прозываемой вербья, а долиною къ пруду, который запруженъ на болотѣ, подлѣ дому пана Макара. Самъ панъ Макаръ Стафановичъ и крестьяне его живутъ въ селѣ Оздовѣ, а именно: вдова Кулѣшиха съ двумя сыновьями Венедиктомъ и Ѳомою, у конца гребли, Сѣнько Дорошевичъ, Яцко Шарупичъ, Андрей Пристряло живутъ домами на огородахъ, на дворищѣ Прохимовскомъ, надъ рѣкою, недалеко отъ Оздовской церкви.

Панъ Макаръ имѣетъ во владѣніи: пахатнаго поля съ лѣсомъ и зарослями пять волокъ, сѣмнадцать морговъ, пятнадцать прентовъ; эта земля лежитъ въ застѣнкѣ, между землями Пулгановскою и Лавровскою, въ концѣ волокъ Оздовскихъ и Полонскихъ; а морговъ сѣнокосныхъ шесть на Коршевской землѣ на селищѣ, подлѣ Косовскаго. Всею этою землею, полученною отъ его милости, пана вое-

go Msci Pana Woiewodyi Wileńskiego dzierzyi ӱ używa thego wszitkie° grunthu, ӱ theras then ziemianin Je° Xmsci Pana mego Jego Msci Pana Woiewodyi Wileńskiego Pan Makar Stefanowic, ӱ pothomkowie iego używać i dzierzeć mayią wiecznemi czasyi. A Jego Msc Xiąże Hrehoryi Sanguszko Koszerski Casztalan Bracławskyi i pothomkowie Jego Msci do thego wszitkiego iako się wiszeyi pomieniło żadnego prawa niemayiąc, i żadnem sposobem w tho w stępować się nie będzie powinien wiecznemi czasyi.

Kthoryi tho Inwentarz podania Połonneyi, ze wszitkiemi wsiami do nieyi należącemi ӱ wsi Poleskich, od Jaśnie Oświeconego Xiążęcyia Jego Msci Pana Krzistopha Radziwiła Xiążęcia na Bierzach z Dubinek Woiewodyi Wileńskiego Hetmana nayiwiszego W° X° L° Soleckie° Urzędowskie° Borysowskie°, etc. etc. Starostyi Dzierzawcyi Kokonhawskiego i Hamskiego, przes urzędnika Jego Msci Połonskie° Pana Micha-

воды Виленскаго, онъ издавна пользуется съ исчисленными пахатными полями, въ означенныхъ выше границахъ и съ сѣнокосомъ въ селищѣ Коршевскомъ. Въ настоящее время, поименованный выше землянинъ его княжеской милости, пана моего, пана воеводы Виленскаго, панъ Макаръ Стефановичъ съ потомками, владѣетъ, будетъ владѣть и пользоваться вышеозначенными землями вѣчно; а его милость, князь Григорій Сангушко Кошерскій, кастелянъ Брацлавскій и потомки его милости, не имѣя никакого права на тѣ земли, какъ сказано выше, не будетъ вступаться въ нихъ на вѣчныя времена.

Этотъ инвентарь, составленъ въ то время, когда сіятельный князь его милость, панъ Христофъ Радзивилъ, князь на Бѣржахъ и изъ Дубинокъ, воевода Виленскій, гетманъ наивысшій великаго княжества Литовскаго, староста Солецкій, Урженловскій и Борисовскій, Державца Коконгавскій, и Гамскій, отдавалъ Полонную со всѣми, принадлежащими къ ней селеніями и селами Полѣсскими, вельможному пану, князю его милости, Григорію Сангушку Кошерскому,

ła Kendzierskie⁰ Wielmożnemu Panu Xiążęcyiu Jego Msci Hrehorowi Sanguszkowi Koszerskiemu Casztalanowi Bracławskiemu przes nas Woźnyich Matisa Słabogurskie⁰ Woźnego y Generała powiathu Łuckiego a Fiedora Swiridowskiego Woźnego do kthórego tho Inwentarza przi pieczęci Pana Michała Kendzierskiego i podpisu ręki iego ẏ mẏ pieczęcyi swe przilożili s podpisem ręki meyi własneyi Swiridowskiego. Pisan w Połonneyi roku thisiąc pięcseth dziewięndziesiąth ośmego, miesiąca Septembra dnia osmnastego, ẏ do xiąg grothskich Łuckich przes nas Woźnich pomienionich iesth danyi y Actikowan.

Pisał Kędzierski ręką swą	Mieysce pieczęci.

Кастеляну Браславскому, чрезъ Полонскаго урядника его милости, пана Михаила Кендзѣрскаго. А составленъ сей инвентарь нами возными, Матисомъ Слабогурскимъ, генеральнымъ вознымъ повѣта Луцкаго, и Федоромъ Свиридовскимъ, вознымъ. Къ этому инвентарю, при печати и собственноручной подписи пана Михаила Кендзѣрскаго, и мы приложили свои печати, вмѣстѣ съ собственноручною моею, Свиридовскаго, подписью. Писанъ въ Полонной, тысяча пятьсотъ девяносто восьмаго года, сентября осьмнадцатаго дня, представленъ нами, вышепоименованными возными, и вписанъ въ книги гродскія Луцкія.

Писалъ Кендзѣрскій рукою своею.	Мѣсто печати.

Pan Koszersky przez obliate do xiąg podał dziewiątego Octobra w roku ninieyszim 1598.....

Jakub Łyszakowsky Podstarosci Łuczky przyiął —

Max. Stempkowski.........

Панъ Кошерскій представилъ для вписанія въ актовыя книги девятаго октября, нынѣшняго 1598 года.

Яковъ Лысаковскій подстароста Луцкій принялъ.

Максимиліанъ Стемпковскій.

Изъ книги гродской Луцкой 1598 года, съ іюля 18 по 28 ноября. Листъ 98.

ПРИМѢЧАНІЯ

КО ВТОРОМУ ОТДѢЛУ.

1, Въ предисловіи къ этому акту сказанѣ, что Заборольское имѣніе принадлежало фамиліи Борзобогатыхъ и, по приказанію короля, отдано за долги Михаилу Малинскому, маршалу королевскому. По этому случаю и составлена была настоящая опись.

2. Въ настоящее время Звборолъ есть помѣщичье село Луцкаго уѣзда; въ немъ считается 175 душъ мужескаго пола.

3. Романъ Ѳедоровичъ Сангушко, воевода Брацлавскій, гетманъ дворный великаго княжества Литовскаго, староста Житомирскій, державца Речицкій, прославившійся своими побѣдами надъ войсками Іоанна Грознаго, умеръ въ 1571 году. Въ завѣщаніи своемъ 1571 мая 10, Сангушко назначилъ жену свою, княгиню Анну Деспотовну, урожденную Збаражскую, опекуншею надъ дѣтьми и всѣмъ своимъ имуществомъ; въ случаѣ смерти княгини, опека должна была перейти къ князю Константину Острожскому, воеводѣ Кіевскому, маршалу земли Волынской, старостѣ Владимірскому. Романъ Сангушко былъ ревностный христіанинъ православнаго исповѣданія. Въ имѣніи своемъ Несухоѣжахъ (нынѣ мѣстечко Ковельскаго уѣзда), онъ имѣлъ свой собственный монастырь, называвшійся Мелецкимъ, и въ этомъ монастырѣ завѣщалъ похоронить себя, по закону христіанскому Греческому. Въ городѣ Турейскѣ (нынѣ мѣстечко Ковельскаго уѣзда), онъ устроилъ больницу при церкви св. Спаса, назначивъ на содержаніе ея село Ставокъ съ землями и крестьянами. За-

вѣщаніе Романа Сангушка внесено въ актовыя книги замка Владимірскаго. См. книгу гродскую Владимірскую 1582 года, листъ 303.

4. Подъ дворищемъ разумѣется здѣсь дворовое мѣсто вмѣстѣ съ принадлежащимъ къ нему огородомъ и пахатнымъ полемъ. Дворища не имѣли точно опредѣленной мѣры, какъ волоки и десятины, но вѣроятно назначались для каждаго тягла по глазомѣру. Отъ этого величина ихъ весьма различна. Въ актахъ отличается два рода дворищъ: дворища большія, добрыя, старожитныя и дворища малыя. Первыя назначались для водворенія цѣлыхъ крестьянскихъ родовъ, вторыя для однихъ только семействъ. Дворища раздѣлялись на полдворища и жеребьи, жеребьи на полжеребьи. Въ Кременецкомъ повѣтѣ дворища измѣрялись помѣрками, большія заключали въ себѣ 4 помѣрка, меньшія 1 помѣрокъ. Какое пространство земли заключалось въ помѣркѣ, не извѣстно. Смотри раздѣльную запись имѣнія Бережецъ 1595 ноября 15, въ книгѣ гродской Кременецкой.

5. Въ концѣ XVI вѣка, одинъ грошъ польскій равнялся 8 нынѣшнимъ грошамъ, или 4 коп. сереб. считая въ нынѣшнемъ грошѣ $^1/_2$ коп. сереб. Королевскимъ универсаломъ 1571 г. $2^1/_2$ гроша польскія уравнены 2 грошамъ литовскимъ; слѣдовательно 1 грошъ литовскій будетъ равенъ 5 копѣйкамъ сереб., копа грошей литовскихъ, заключавшая въ себѣ 60 грошей, будетъ равна 3 нынѣшнимъ руб. сереб. (См. Обозрѣніе Русскихъ и иностранныхъ въ Россіи денегъ. Барона С. де Шодуара. Санктпетербургъ, 1838 Т. I. стр. 75. Срав. также Dziela Tadeusza Czackiego. Poznań, 1843 T. I. Tablica ewaluacyi monet Polskich. Monety dawnéj Polski. Prz. Edwarda Rostawieckiego. Warszawa, 1845).

6. Селами землянскими назывались деревни, отданныя помѣщикомъ во владѣніе землянамъ, т. е. шляхтичамъ, обязавшимся исполнять земскую военную повинность, лежавшую на имѣніяхъ помѣщика. На такомъ же основаніи раздавались и королевскія земли; шляхтичи, получавшіе эти земли, назывались землянами королевскими.

7. Изъ исчисленныхъ въ этомъ инвентарѣ селеній, существуютъ въ настоящее время слѣдующія:

Черногородокъ, нынѣ *Городокъ,* помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 497 душъ мужескаго пола.

Маневичи, помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 263 души мужескаго пола.

Колки, мѣстечко пробоства Колковскаго, имѣетъ 1487 душъ мужескаго пола.

Рудники, помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 5 душъ мужескаго пола.

Воля Ситная, нынѣ *Ситница,* помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 118 душъ мужескаго пола.

Дѣдовичи, деревня Жидичинской администраціонной Коммиссіи въ Луцкомъ уѣздѣ, имѣетъ 29 душъ мужескаго пола.

Звозъ, нынѣ *Свозъ,* помѣщичья и частію казенная деревня въ Луцкомъ уѣздѣ, имѣетъ 83 души мужескаго пола.

Козинъ Ставъ, нынѣ *Козинъ,* помѣщичья деревня Луцкаго уѣзда, имѣющая 85 душъ мужескаго пола.

Бруховичи, помѣщичье село Ковельскаго уѣзда, имѣетъ 143 души мужескаго пола.

Козлиничи нынѣ *Козленичи,* помѣщичья деревня Луцкаго уѣзда, имѣетъ 102 души мужескаго пола.

Кречевичи, помѣщичье село Ковельскаго уѣзда, имѣетъ 345 душъ мужескаго пола.

Волька Ломачинская, нынѣ *Ломачанка,* помѣщичичье село Ковельскаго уѣзда, имѣетъ 101 душу межескаго пола.

Карасинъ, помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 321 душу мужескаго пола.

Поворско, нынѣ *Повурскъ,* помѣщичье село Ковельскаго уѣзда, имѣетъ 324 души мужескаго пола.

Валка, нынѣ *Вулька*, помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 27 душъ мужескаго пола.

8. Литовскіе землемѣры употребляли линейную мѣру, называвшуюся *шнуромъ;* шнуръ дѣлился на 10 *прентовъ;* триста квадратныхъ прентовъ составляли одинъ *моргъ*, а 30 морговъ — одну *волоку*. Литовская волока заключала въ себѣ 19 русскихъ десятинъ и 2,010 саженей, полагая въ каждой десятинѣ по 2,400 квадратныхъ саженей. (См. Opisanie powiatu Borysowskiego. Wilno 1847, str. 220).

9. *Городище* нынѣ помѣщичье село въ Луцкомъ уѣздѣ; въ немъ читается 371 душа мужескаго пола.

10. Крестьяне, платившіе одну только поземельную плату и освобождавшіеся отъ всѣхъ прочихъ повинностей, назывались *осадниками*, а повинность ихъ *осадою*. Къ нимъ причислялись также бывшіе прежде бояре, обращенные въ тяглыхъ крестьянъ.

11. Застѣнками назывались отдаленные отъ селеній участки земли, не входившіе въ общую массу пахатныхъ полей и остававшіеся за межею, или стѣною, окружавшею земли, раздѣленныя на волоки. Назначеніе ихъ было различно. Застѣнки, которые, по своему мѣстоположенію, напр. у большихъ дорогъ, были годны болѣе для городскихъ отраслей промышленности, раздѣлялись на морги и раздавались огородникамъ, занимавшимся разными ремеслами и торговлею. Такіе застѣнки заключали въ себѣ зародыши мѣстечекъ, которыя, при благопріятныхъ обстоятельствахъ, обращались въ города. На застѣнкахъ, болѣе годныхъ для сельской промышленности, возникали хутора. Такіе застѣнки раздавались большею частію боярамъ панцырнымъ и путнымъ. Сверхъ того, застѣнки назначались для сѣнокосовъ, для разведенія лѣсовъ и для пастбищъ. Крестьяне, жившіе въ застѣнкахъ, назывались также застѣнками.

12. *Горка*, нынѣ *Гурка*, помѣщичья деревня Луцкаго уѣзда, имѣетъ 69 душъ мужескаго пола.

13. *Полонна,* нынѣ *Полонное*, помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 118 душъ мужескаго пола.

14. *Листовною службою,* называлась обязанность развозить письма и другія бумаги, или листы, которые посылались, помѣщикомъ или его управляющими, частнымъ лицамъ и правительственнымъ мѣстамъ. Недостатокъ почтъ и несовершенное устройство путей сообщенія заставляли помѣщиковъ имѣть особый классъ людей, для исполненія этой повинности. Такія лица назывались боярами путными и избирались изъ крестьянъ или изъ свободныхъ людей, по уговору съ помѣщикомъ. Бояре путные, кромѣ развозки листовъ, обязаны были также провожать подводы, которыя отправляемы были помѣщикомъ или его управляющимъ. За свою службу, они получали около 1 волоки земли и увольнялись отъ всѣхъ крестьянскихъ повинностей.

15. *Оздовъ,* нынѣ помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 135 душъ мужескаго пола.

16. Каждый помѣщикъ исполнялъ военную службу, отправляясь на войну лично и поставляя опредѣленное сеймомъ число вооруженныхъ воиновъ. Чтобъ всегда имѣть готовыхъ всадниковъ, помѣщики раздавали участки своихъ земель частію безземельнымъ шляхтичамъ, частію своимъ крестьянамъ, обязывая ихъ исполнять конную военную службу. Лица, подлежавшія этой обязанности, составляли особый классъ конныхъ, или панцырныхъ бояръ. Они должны были, по требованію помѣщика, являться на добромъ конѣ, въ полномъ вооруженіи и за это освобождались отъ всѣхъ крестьянскихъ повинностей. Впрочемъ невездѣ бояре конные исполняли одну только военную повинность; въ нѣкоторыхъ имѣніяхъ, они были обременены тяжкими повинностями. Такъ бояре селъ Воротнова и Романова въ Луцкомъ повѣтѣ обязаны были пахать землю на помѣщика 2 дня осенью, 1 день весною, косить сѣно 1 день, исполнять все, что относилось къ обязанностямъ бояръ путныхъ; если они не

отправлялись на войну, то платили поземельную плату по копѣ грошей Литовскихъ съ каждаго полдворища, сверхъ того, давали поволовщину по 13 грошей Литовскихъ съ каждаго вола. См. инвентарь Воротнова и Романова 1583 апр. 20, въ книгѣ гродской Луцкой 1583, листъ 486—490.

17. *Баіовъ*, нынѣ *Баевъ* помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 100 душъ мужескаго пола.

18. *Коршовъ*, помѣщичье село Луцкаго уѣзда, имѣетъ 14 душъ мужескаго пола.

19. Одинъ злотый польскій равнялся въ это время 24 грошамъ Литовскимъ. (См. Жизнь князя Андрея Михайловича Курбскаго въ въ Литвѣ и на Волыни. Кіевъ 1849. II. стр. 43.)

20. Князь Дмитрій Андреевичъ Козѣка былъ сынъ Андрея Козѣки, который бѣжалъ изъ Московскаго Государства въ 1524 году. (Кн. земская Владим. 1577—1579, лис. 175.)

ОТДѢЛЪ ТРЕТІЙ.

МАТЕРІАЛЫ

ДЛЯ ИСТОРІИ МАЛОРОССІИ.

ПЕЧАТАТЬ ПОЗВОЛЯЕТСЯ

съ тѣмъ, чтобы по отпечатаніи представлено было въ Ценсурный Комитетъ узаконенное число экземпляровъ. Кіевъ, 12 сентября 1851 года.

Ценсоръ *Новицкій*.

Ценсоръ *Д. Мацкевичъ*.

I.

List A. Kisiela, Woiewody Kiiowskiego, do Krola, $^{24}/_{2}$ 1652.

Nayiasnieyszy Miłosciwy Krulu
Panie Panie Muy Miłosciwy.

Jako pirwszych Obozowych prac moich y usług w Commisyi pod Białącerkwią z całym dostoienstwem Waszey Kr. M. Pana M. M. y zdobrem Rzeczy Pospolitey zawartey reddidi rationem. Tak teraz drugą funkcyą włozoną na mię od W. Kr. M. Pana M. M. zatrzymania pokoiu y przywiedzenia ad exequtionem punktow z Woyskiem W. K. M. zaporozkim postanowionych szczęsliwie skonczywszy czynię krutką relacyą.

I.

Письмо Адама Кисѣля, воеводы Кіевскаго, къ королю. 1652 Февраля 24.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивый!

Какъ прежде я отдалъ отчетъ о военныхъ дѣйствіяхъ своихъ и объ услугахъ по Бѣлоцерковской Коммиссіи, оконченной съ сохраненіемъ чести вашей королевской милости, ко благу Республики; такъ теперь, счастливо окончивъ возложенную на меня вашею королевскою милостію другую обязанность—сохраненія мира и приведенія въ исполненіе условій, постановленныхъ съ Запорож-

Zachodziły częstę alteracye y coraz nowe tempestates o kturych dawałem znac zawsze J. M. Xiędzu Kancelerzowi M. M. Panu. Tym wszytkim iednak za łaską Bozą wczesnie zabiegaiąc przywiudłem do tego terminu ze y wypisy staneły ktorych regestra oddane do Grodu Kiiowskiego y Posłowie na Seym wysłani y woysko iuż za dnipr wprowadzone. Nobilitas wszytka do dubr swoich reinducta. Restat haec omnia parta iako tueri et conseruare O czym zyczył bym tam gdzie cała Rzpta na tenczas radzi, moie tyz Sentencyą dac W. K M. Panu M. M. Lecz ze tuteysze obsequia do tych czas przy Dnieprze zatrzymały mię y iescze do samey conclusiey Seymu zatrzymac muszą exclusus czasem y odległoscią. To co bydz rozumiem potrzebnego tym pisaniem moim exprimo.

Ze trzech Sentencyi o dalszey całosci Rzptey musi bydz iedna nec potest esse co czwartego. Albo dufac Chmielnickiego przysiędze y woysko zostawic

скимъ войскомъ, я представляю краткое донесеніе Происходили частые споры и, каждый разъ, новыя волненія, о которыхъ я всегда давалъ знать его милости, ксендзу канцлеру, моему милостивому пану. Однакожъ, предупреждая заблаговременно всѣ вышеозначенныя затрудненія, по милости Божіей, я довелъ дѣло до того, что списки войскъ составлены, реестры войсковые отданы для вписанія въ книги гродскія Кіевскія, послы высланы на сеймъ, и войско уже отправлено за Днѣпръ; дворянство все введено опять въ свои имѣнія. Остается только защищать и сохранять всѣ сіи пріобрѣтенія, о чемъ я хотѣлъ бы, тамъ гдѣ теперь разсуждаетъ цѣлая Республика, подать и свое мнѣніе вашей королевской милости, пану моему милостивому. Но здѣшнія обязанности, до сихъ поръ, задерживали меня при Днѣпрѣ и задержатъ еще до самаго окончанія сейма. Я удаленъ временемъ и разстояніемъ. Что считаю нужнымъ, то излагаю въ этомъ письмѣ своемъ.
Изъ трехъ мнѣній о дальнѣйшемъ сохраненіи Республики, должно быть справедливымъ одно, и не можетъ имѣтъ мѣста четвертое: или вѣрить присягѣ Хмельницкаго, и въ слѣдствіе того, оставить войско

ordynariyne à sumptom kture prowadziła do tych czas Oyczyzna parcere. Albo niedufaiąc Chmielnickiemu y iego nierozstrzygnioney z Ordą przyiazni cummularę exercitum y prosequi bellum. Te obiedwie tanquam extremae sententiae mnie displicent; bo iako dufać nimasz komu y dla tegoz ubespieczac się niepotrzeba. Tak wzruszać pokoy poprzysięzony y usmierzone łaską Bozą a zwyciężstwem W. K. M. Pana M. M. intestinum znowu excitare bellum: à zniszczyc ostatek Ukrainy y wyprowadzone z Oyczyzny pericula reuocare: ani dac wytchnąc zniszczonym dostatkom y siłom Jey nie zyczę. Albo ani Classicum canere: ani tyz Rąk opuszczac: ani desperowac o pokoiu (kturym Sam Pan Bog szafuie) ani confidować temu ktury nietylko sam przez siebie ale tyz per multitudinem irrationabilem odmiennym. Ale pokoy poprzysięzony zatrzymywaiąc. y confidencyą utwierdzaiąc. y na wszÿtkie contingentia poglądaiąc iustum iakiemu moze sufficere Rzpta y iakiby mogł suficere omnibus casibus iescze na to lato (aby iako naylepiey utwierdzic się rzeczy mogły) formare exer-

въ обыкновенномъ числѣ, сберегая издержки, которыя дѣлало доселѣ отечество; или, не довѣряя Хмельницкому и его неразрывной дружбѣ съ Ордою, увеличивать войско и вести войну. Эти оба мнѣнія, какъ крайнія, мнѣ не нравятся; ибо не знаешь, кому вѣрить, и потому не нужно предаваться безпечности. И такъ, я не желаю нарушать мира, утвержденнаго присягою, и возбуждать снова междоусобную войну, прекращенную милостію Божію и побѣдами вашей королевской милости, пана моего милостиваго, не желаю разорять остатокъ Украины, снова призывать бѣдствія, отъ которыхъ избавилось отечество, не хочу также разорять вконецъ оскудѣвшія силы и имущество отечества. Или наконецъ, не начинать войны, но вмѣстѣ съ тѣмъ и не опускать рукъ, не отчаяваться въ мирѣ (которымъ самъ Богъ располагаетъ) и не довѣрять тому, кто дѣйствуетъ не всегда самъ по себѣ, но иногда по волѣ безрасуднаго народа своего; но, сохраняя миръ, утвержденный клятвою, поддерживая довѣріе и обра-

citum lubo tuż Woysko w łanowego zołnierza obruciwszy lubo na nie podatki obmysliwszy w Bracławiu uczynic resydencyą woysku temu y obozowi a z zadniepra trawę uprzedzaiąc pod pretextem zapłaty y rospuszczenia woyska sprowadzic woysko na quid periculi incidat. Prowiant zaś z całey Koruny poniewaz iuz tuteysze kraie zniesione, zołnierza zadnym sposobem alere nie mogą ordynować iakoby to woysko iuz tu obecnie zawsze zostawało. Chmielnickiego przy tem omni meliori modo tractowac y przychęcic tą daniną o kturą prosi tak dla prętszego zawasnienia z Tatarami iako y dla odnowienia Pola y morza zyczę. Więc Woysko W. X. Litewskiego zeby na to lato iescze zatrzymane bydz mogło y resydencyą Jego zeby takze accommodowaną była od swoich Granic na zadnieprze intenta zyczyłbym. Ta media (extremis amputatis) sententia gdy plebs obaczy ze y ſidem seruamus y siły ad reprimendum gotowe

щая вниманіе на всѣ обстоятельства, устроить достаточное войско, какое можетъ содержать Республика, чтобъ оно уже въ теченіи нынѣшняго лѣта могло быть готово на всякій случай (и чтобъ такимъ образомъ наилучше устроить дѣла). Для этого нужно или учредить здѣсь наборъ съ лановъ, или наложить подати. Мѣстопребываніе войску и стану назначить въ Брацлавлѣ, и изъ за Днѣпра выслать войско до первой травы, подъ предлогомъ уплаты жалованья и распущенія войска, чтобъ не случилось чего нибудь опаснаго. Такъ какъ здѣшніе разоренные края никоимъ образомъ не могутъ прокормить солдата, то провіантъ отпускать отъ всей Короны, какъ будто бы это войско было уже здѣсь оставлено навсегда. Притомъ поступать съ Хмельницкимъ какъ можно лучше и поощрять его тѣмъ пожалованіемъ, о которомъ проситъ, какъ для того, чтобъ скорѣе поссорить его съ Татарами, такъ и для возобновленія войны на сушѣ и на морѣ. Я желалъ бы также, чтобъ войско великаго Княжества Литовскаго еще было удержано на это лѣто, и чтобъ мѣстопребываніе его также назначено было отъ границъ Литовскихъ до Заднѣпрія. Это среднее

mamy. W Panu Bogu nadzieia rem nobis ad sua revocabit principia, à co naywiększa gdy niemaiąc od nas przyczyny zadney Kozacy niebędą mieli occasionem consurgendi owszem przy wolnosciach swoich zostaiąc zakochaią się w pokoiu. Tatarowie zaś sine praeda et spoliis wytrwać niemogąc woyska widząc gotowe y do Polski daleką drogę wpadną w Ukrainę gdziekolwiek albo Moskwę przyległą Morawskimi szlakami infestować będą: a Kozacy zas aby im nie mieli zwyczaynie na przeprawach odbierac zdobyczy niewytrwaią sama przez się nascetur nobis ta około ktorey usiłuiemy resçisio przyiazni. Niewytrwaią bez pola y nasi kozacy puydąli tyz na Morze ieszcze lepiey y prędzey zwadzą się: a Woyska W. K. M. Pana M. M. gotowe na to wszytko co fortuna przyniesie in promptu będą vel ad resistendum Vel ad prosequendum. Z Moskwą przy tem przez mię zawartą Armorum coniunctionem: na Tatary renovare et resu-

мнѣніе, устранивъ крайности, приведетъ наше дѣло, съ помощію Божію, къ прежнимъ началамъ своимъ, когда народъ увидитъ, что мы сохраняемъ вѣрность и имѣемъ силы, готовыя къ усмиренію, а вѣрнѣе всего то, что Казаки, не находя съ нашей стороны никакой причины, не будутъ имѣть повода къ возстанію и, оставаясь при своихъ правахъ, конечно полюбятъ жизнь мирную. Съ другой стороны Татары, которые не могутъ обойтись безъ добычи и грабежей, видя наши войска наготовѣ и принимая во вниманіе дальнюю дорогу до Польши, вторгнутся гдѣ нибудь въ Украину, или Моравскими дорогами будутъ нападать на сосѣднія Московскія земли; а Козаки не удержатся отъ обыкновенія отнимать у нихъ добычу на переправахъ, и тогда самъ собою произойдетъ у нихъ разрывъ, о которомъ мы хлопочемъ. Не обойдутся безъ поля сраженія и наши Козаки: пойдутъ ли на море, еще пуще и скорѣе поссорятся, а войска вашей королевской милости, пана моего милостиваго, готовыя на все, что ни пошлетъ фортуна, будутъ готовы или защищаться, или нападать. Притомъ надобно возобновить заключенный мною союзъ съ

tamere y z Cesarzem Tureckim przełozywszy mu tak wiele zbrodni Tatarskich urgere sprawiedliwosci et firmare pokoy. His rationibus rozumiałbym prospicere seccuritati Reipublicæ. kturc to sensus moie, exantlatos labores, zdrowie wiek y fortuny na tychze usługach Oyczyzny poronione ż Wiernym poddanstwem moim kładę pod nogi Waszey Krulewskiey Mosci Pana Pana mego Miłosciwego.

Waszey Krolewskiey Mosci Pana Pana me° Miłosciwego wierny poddany y sługa nanizszy Kisiel Wda Kiiowski

Na Zamku Kiiowskim ię 24. Februar A° 1652.

z Orygin. B. K. S. zbioru O'N.

Москвою противъ Татаръ, равно какъ и съ Султаномъ Турецкимъ, котораго должно побудить къ справедливости и утвердить съ нимъ миръ, представивъ ему столько злодѣйствъ, совершенныхъ Татарами. Такими способами я думалъ бы способствовать безопасности Республики. Каковыя чувства мои, понесенные труды, здоровье, жизнь и имущество, принесенныя мною въ жертву на служеніе отечеству, съ вѣрнымъ подданствомъ своимъ, повергаю къ стопамъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, вѣрный подданный и нижайшій слуга, Кисѣль, воевода Кіевскій.

Въ замкѣ Кіевскомъ, 24 Февраля 1652.

II.

List A. K. M... do NN. Podkomorzego Słonimskiego, $^{18}/_{5}$ 1652.

Msciwy Panie Podkomorzy Słonimski mnie wielce Msciwy Panie.

Dwoie oraz W. M. M. M. Panu przesyłam pisanie moie; pierwszęmu w podaniu niechciała sie accommodowac okazyia. Za czym Towarzysza doczekac musiało. a zali w companiej prędzey przysc mogą ad manus W. M. M. M. Pana; y day Boze. bo mogłł bym bydz w responsie præuentus iako y gdzie mąm ordynowac ztąd W. M. M. M. Panu z powolnosci

II.

Письмо А. К. М. къ подкоморію Слонимскому. 18 Мая 1652.

Милостивый панъ подкоморій Слонимскій,
панъ мой милостивый!

Два письма посылаю вдругъ къ вашей милости, милостивому моему пану. Случай не хотѣлъ благопріятствовать доставкѣ перваго письма, поэтому письмо это должно было дожидаться товарища; можетъ быть въ компаніи они скорѣе могутъ прійти въ руки вашей милости, моего милостиваго пана. И дай Боже! потому-что я могъ бы подвергнуться отвѣтственности, такъ какъ я былъ предувѣдомленъ, какъ и куда я долженъ, по своей службѣ, посылать донесенія вашей милости, пану моему милостивому. Къ извѣстіямъ

moiej należące wiadomosci. Z Ukrainy—to tylko accessit. Ze Chmielnicki Pryncypałow pierwsze⁰ z naszęmi hałasu poscinac kazałł ex consilio Pułłkownikow swoich. Sam sie niechciałł narazac woysku na Invidią. Woysko nasze z Zadnieprza ustępuie wszystko obozem stac będzie ku Bracławczyznie y Podolu. Rozbrat z Ordą submittuie sie uczynic zarazem. tylko że iescze naszym niedowierza. Kturym co czas supplementow przybywa. niewiedząc quo fine zmacniaią sie nasi societatem armorum rwac sie mu niechce. Krol Jm. w poniedziałek Swiąteczny odiezdza na noc do Nieporęnta potym do Czerwienska na Swiętą Tróyce. do Warszawy na Boze Ciało rediturus. Woytostwo Mohilewskie po Xięciu Sanguszku cessit Jm. Panu Chorązycowi Pacowi według pierwszey obietnice J. K. M. Przysyłałł po to Jm. P. Wda Smolenski na rączym infectis rebus powrociełł posłany. O Panu Radzieiewskiem powiadaią ze sie iusz we Szwecyey pakazałł, iest ten co go na oko widziałł. dziwuią

изъ Украины только то прибавилось новаго, что Хмельницкій приказалъ казнить смертію зачинщиковъ перваго бунта противу нашихъ. Онъ сдѣлалъ это по совѣту полковниковъ, не желая самъ навлекать на себя ненависть войска. Все войско наше идетъ изъ за Днѣпра къ Брацлавщинѣ и Подолію, гдѣ расположится лагеремъ. Вражда съ Ордою готовится возникнуть вдругъ, только Хмельницкій все еще не довѣряетъ намъ, не зная на какой конецъ мы укрѣпляемся постоянно прибывающими отрядами; поэтому и не хочетъ разорвать военнаго союза. Король, его милость, на святкахъ въ понедѣльникъ отъѣзжаетъ на ночь въ Непорентъ, а потомъ на Тройцынъ день прибудетъ въ Червенскъ и воротится въ Варшаву, къ празднику Божія Тѣла. Войтовство Могилевское, по смерти князя Сангушка, его Милость король предоставилъ, согласно съ прежнимъ своимъ обѣщаніемъ, Пану Хорунжичу Пацу. За этимъ присылалъ наскоро его милость, панъ воевода Смоленскій, но посланецъ его возвратился ни съ чемъ. О панѣ Радзеіовскомъ говорятъ, что онъ уже появился въ Швеціи;

sie wszyscy. po co sie tam udałł. Plura non currunt; oddaię sie zatym z służbami moięmi łasce W. M. M. M. Pana iako napilniey. Z Warszawy die 18 Mai A° 1652 r.

W. Msci M. M. Pana Zycżliwy
y powolny sługa

A. K. Mllo

z Orygin. własnor. B. K. S.

есть человѣкъ, который видѣлъ его въ глаза. Всѣ удивляются, зачѣмъ онъ отправился туда. Больше ничего не слыхать. Затѣмъ усерднѣйше поручаю себя съ своими услугами благорасположенію вашей милости, моего милостиваго пана. Изъ Варшавы, 18 Мая 1652.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный и доброхотный слуга

А. К. Мяло.

III.

List Hieron. Radziejowskiego, pisany ze Sztokolmu do B. Chmielnickiego, $^{30}/_{8}$ 1652, i przeięty.

Mości Panie Hetman
z Woyskiem Zaporożskim!

Jako za moie wierne, życzliwe i pracowite usługi, tak z młodości moiey Rzplitey iako y Królom Polskim, z odwagą zdrowia y Substancyi moiey wyświadczone nagrodził mi Król Jmc, wiadomo tu już rozumiem nie tylko onemu woysku Zaporożskiemu ale y wszystkiemu swiatu. Urościwszy sobie przeciwko mnie, osobliwie żem go radą moią wiodł zawsze do pokoju z woyskiem Zaporożskim, opak to tłomacząc, jako-

III.

Письмо Іеронима Радзеіовскаго къ Хмельницкому, изъ Стокгольма. 1652 мая 30.

Милостивый панъ гетманъ съ войскомъ Запорожскимъ!

Какъ наградилъ меня Король, его милость, за мои вѣрныя, усердныя и трудныя услуги, съ молодыхъ лѣтъ оказанныя мною Республикѣ и королямъ Польскимъ пожертвованіемъ здоровья и имущества, объ этомъ, я думаю, уже извѣстно не только войску Запорожскому, но и цѣлому свѣту. Разгнѣвавшись на меня особенно за то, что я совѣтомъ своимъ всегда велъ его къ миру съ войскомъ Запорожскимъ, превратно заключая изъ этого, будто бы я съ вашею ми-

bym miał mieć z Wmcią y z Woyskiem Zaporożskim moie tajemne porozumienie i że Pospolite ruszenie pod Kijów iść niechciało, mnie zem ja braci moiey odradził, to przypisując, różnych sposobów szukał, aby mię był nietylko urzędu mego, który mam za przywilejem dożywotnim, nie tylko Starostwo, które mam od inszych Królow Polskich za krwawe wysługi moie zbawił, ale i na zdrowie moie tak nastąpił, że kazawszy niecnotliwy i Polsce niesłychany w Sądzie swoim Marszałkowskim bez wszelakiey winy Dekret na mnie ferować, musiałem niebędąc równy do oddania odporu potędze Królewskiey do cudzych Krajów się zchronić i Swiatu wszystkiemu tak jáwną krzywdę moię pokazawszy, o sposobach pomocy, i do swoich dóbr przyiścia, które mi wszystkie pobrał, pomyślić. Miałem tedy tę wolą udadź się do woyska Zaporozskiego nie wątpiąc, że znając zawsze życzliwy przeciwko sobie affekt, wdzięczniey byście mię przyięli ale wiedząc że zawsze Królewska za-

лостію и войскомъ Запорожскимъ имѣлъ тайное соглашеніе, ставя мнѣ въ вину, что поголовное ополченіе не хотѣло итти подъ Кіевъ и полагая, что я совѣтовалъ это своимъ братьямъ, король, его милость, не только изыскивалъ разные способы лишить меня уряда, пожалованнаго мнѣ пожизненною привилегіею, не только лишилъ меня староства, полученнаго мною отъ другихъ королей Польскихъ, за кровавые труды; но даже злоумышлялъ на мою жизнь, приказавъ, безъ всякой вины, постановить противъ меня безчестный и неслыханный въ Польшѣ приговоръ, въ своемъ маршальскомъ судѣ. Не будучи въ состояніи дать отпоръ силѣ королевской, я принужденъ былъ скрыться въ чужихъ земляхъ и, объявивъ цѣлому свѣту о такой явной обидѣ, подумать о средствахъ къ полученію помощи и къ возвращенію имѣній, которыя всѣ отобраны королемъ. Поэтому я имѣлъ желаніе прибыть въ войско Запорожское, не сомнѣваясь, что вы, зная мое всегдашнее, искреннее къ вамъ благорасположеніе, приняли бы меня съ благодарностію. Но зная всегдашнюю къ вашей милости нена-

żartość przeciwko Wmęci osobliwie, ktorego wszystkiemi sposobami Król Jmc znieść usiłuie, tedy wolałem się tam udać, gdzie y wiernym Woysku Zaporowskiemu, y pożytecznym być mogę Udałem się tedy do Sztokolma do Królowey Jmci Szwedzkiey i opowiedziawszy iey krzywdę tak wielką moię, otrzymałem to wszystko czegom żądał: że mnie, y krzywdę pod swoię wzięła obronę, dawszy mi wszelakie w Sztokolmie pańskie wychowanie, a uznawszy tak wielką Królowey Jmci łaskę tym bespieczniey y o ukrzywdzeniu tak Wmci od Króla Jmci jako y wszystkiego woyska zaporozę, krzywdzie z Królową Jmcią mówiłem, prosząc aby waszą opiekunką bydź chciała, com wszystko z Królowey Jmci zrozumiał, ze iest bardzo życzliwą Waszmosciom y skłonna do zawarcia związku y korespondencyi, byleście Wy sami chcieli, y tego wdzięczni byli. Żałuie y tego że Wszmosciom tak potrzebnemu Rzeczypospolitey

висть короля, который всѣми мѣрами старается погубить васъ, я предпочелъ удалиться туда, гдѣ я могъ бы быть вѣрнымъ и полезнымъ Запорожскому войску. Поэтому я отправился въ Стокгольмъ, къ ея милости, королевѣ Шведской, и, объявивъ ей нанесенную мнѣ такую великую обиду, я получилъ все, чего желалъ. Она приняла меня, обиженнаго, подъ свою защиту, давъ мнѣ въ Стокгольмѣ вельможеское содержаніе. Видя такую великую благосклоность ея королевской милости, я тѣмъ надежнѣе говорилъ съ нею какъ объ оскорбленіяхъ, наносимыхъ королемъ, его милостію, вашей милости, такъ и объ обидахъ, претерпѣваемыхъ войскомъ Запорожскимъ; вмѣстѣ съ тѣмъ я просилъ ее быть вашею покровительницею. Изъ всего этого я уразумѣлъ, что королева, ея милость, весьма доброжелательна къ вамъ и склонна заключить союзъ и вступить въ сношенія, лишь бы вы сами того желали и были бы за то благодарны. Королева, ея милость, сожалѣетъ и о томъ, что король, его милость, не хранитъ правъ и привилегій, не держитъ слова и не исполняетъ постановленій, данныхъ однажды вашей милости и такъ

woysku przez ktorych Rzplita, wszystkie prawie zwycięstwa y sławę przeszłemi otrzymywała czasy—Król Jmę praw wolności nadanych, a nawet słowa y postanowienia raz uczynionego nie dotrzymuie Otrzymawszy tedy taką Królowey Jmci deklaracyą, zaraz wyprawuię Urodzonego Jasieńskiego mego sługę, Któremu ufam, do Wmsci kazawszy mu szukać takich sposobów, jakoby się mógł do Wmsci przeprawić, który proszę żeby był dobrze traktowany y prędko odprawiony. Punkta te są: *Pierwsza:* Żebyście Wściowie zaraz z tym posłańcem lub iednę, lub dwie osoby godne, y któreby umiały po Grecku mówić tu wyprawili gdyż Królowa Jmci pisze, y bardzo dobrze mówi po Grecku. *Druga:* Ktokolwiek od Wściow przyiedzie aby miał plenipotęcyą y zupełną moc tak od Wsciow jako y od wszystkiego Woyska Zaporozskiego, zeby mógł to wszystko skutecznié i gruntownie konkludować y zawrzeć z Królową Jmci cokolwiek mu zalecicie, a nawet życzy tego Królowa aby osoba jaka duchowna Religie Wściow przy Królowey Jmci miesz-

нужному для республики войску, чрезъ которое Польша, въ прежнія времена, почти всѣ одержала побѣды и пріобрѣла себѣ славу. Получивъ такой отзывъ отъ ея королевской милости, я тотчасъ отправляю къ вашей милости своего слугу, благороднаго Ясинскаго, своего повѣреннаго, приказавъ ему найти средство пробраться къ вашей милости. Прошу обойтись съ нимъ хорошо и скоро отправить обратно. Условія суть слѣдующія: первое условіе состоитъ въ томъ, чтобы ваша милость, тотчасъ съ этимъ посланцемъ, отправили одно или два лица, которыя бы умѣли говорить погречески; потому что Королева, ея милость, пишетъ и очень хорошо говоритъ погречески. Вовторыхъ, чтобъ тотъ, кто пріѣдетъ отъ вашей милости, имѣлъ полномочіе и совершенную власть какъ отъ вашей милости, такъ и отъ всего Запорожскаго войска, чтобъ онъ могъ дѣйствительно и неизмѣнно кончить и повершить съ ея королевскою милостію все то, что вы ему препоручите. Ея королевская милость желаетъ даже, чтобъ при ней находилась какая нибудь духовная особа

kała dla snadnieyszego we wszystkim znoszenia się z woyskiem Zaporozskim, a ktokolwiek od Wściow tu mieszkać będzie, i poszanowanie i przystoyne wychowanie obiecuie Królowa Jmę. *Trzecia*: Ze z Królowey Jmci Wmość osobliwie Mci Panie Hetmanie, jako wszystko woysko Zaporowskie kontenci będziecie bo to Pani woienna, słowo każdemu trzyma, czego swiadkiem ugoda z Cesarzem Chrześciajańskim, jako we wszystkim onę zachowuie y teraznieysza moia krzywda w wielką mi się obróciła pociechę, żem znalazł taką Królowę, która cudowiskem iest wszystkiego swiata, i z którey wszystko Królewstwo y wszyscy poddani (czego mi się dostawa słyszeć) kontęci zostaią Co do hoyności zaś tak hoynego na swiecie i tak godnego Króla niemasz, który by iey porównać mógł. Co y sami da Pan Bóg przyznacie, a lubo dalsze są inducye, iednak ma słuszne Królowa przyczyny, że od Króla

вашей религіи, для удобнѣйшаго сношенія съ войскомъ Запорожскимъ; а которые изъ вашихъ милостей здѣсь проживать будутъ, тѣмъ королева, ея милость, обѣщаетъ почетъ и приличное содержаніе. Въ третьихъ: всѣ вы, особенно ваша милость, панъ Гетманъ, какъ и все войско Запорожское, будете довольны ея королевскою милостію; потому что она —воинственная государыня и держитъ слово каждому, чему доказательствомъ можетъ служить договоръ съ Нѣмецкимъ императоромъ, который договоръ она выполняетъ во всемъ. Нанесенная мнѣ обида обратилась для меня въ большую радость, когда я нашелъ такую королеву, которая слыветъ чудомъ для всего свѣта, и которою довольны все королевство и всѣ подданные (о чемъ мнѣ случается слышать). А что касается до щедрости, то нѣтъ на свѣтѣ такого щедролюбиваго и такого достойнаго короля, который бы могъ сравниться съ нею, что и сами вы, дастъ Богъ, узнаете. И хотя теперь перемиріе продолжается, однакожъ королева имѣетъ достаточныя причины къ войнѣ, потому что перемиріе нарушено Польскимъ королемъ, его милостію; поэтому не она, а король бу-

Jmci Polskiego są zgwałcone, zaczym nie ona ale Król by był roztargnieniu przyczyną. Woyska gotowe są ogniste, sąsiedztwo też bliskie, które woyska za przysciem Waszych Posłów i za zawarciem tey ligi nierozerwaney prędko by się ruszyć mogli. Tego tylko potrzeba, żebyście Wsciowie w tym byli bardzo sekretni; i żeby to wielka tajemnica była, aż do skutku samego przyidzie; ja też tu mieszkać będę, y tey woyny Krolowey Jmci pomogę, któraby Sama w osobie swey poszła. Szuka Król Jmę zgody z Królową Jmścią y teraz znowu maią się in Septembri Kommissarze Króla Polskiego zjechać do Lubeku z Kommisarzami Szwedzkiemi, ale widząc Królowa Jmę niestateczność Królewską wątpi żeby ta Kommisia do skutku przyść mogła, o to się tylko staraycie, abyście jako nayprędzey, i jak naybespieczniey, tak mego posłańca, jako y swych posłów wyprawili, będą bardzo z Królowey Jmci kontenci. Żeby ich gdzie nie przeymano, w czym naywiększey ostroż-

детъ причиною разрыва. Храбрыя войска готовы, сосѣдство также недалекое; поэтому вышеозначенное войско могло бы выступить, вскорѣ по прибытіи вашихъ пословъ и по заключеніи неразрывнаго союза. Нужно только, чтобы ваши милости хранили это въ большомъ секретѣ, и чтобъ этотъ планъ былъ великою тайною, пока не будетъ приведенъ въ исполненіе. Я также здѣсь буду оставаться и въ этой войнѣ помогать королевѣ, которая лично желалабы отправиться съ войскомъ. Король, его милость, старается заключить миръ съ королевою, и теперь снова имѣютъ съѣхаться, въ сентябрѣ, коммиссары короля Польскаго съ коммиссарами Шведскими, въ Любекѣ. Но королева, видя непостоянство короля Польскаго, сомнѣвается, чтобъ эта коммиссія могла состояться. О томъ только старайтесь, чтобъ какъ можно скорѣе и какъ можно безопаснѣе отправить моего посланца и вашихъ пословъ; они будутъ очень довольны ея королевскою милостію, только бы не были гдѣ нибудь перехвачены, для чего нужна величайшая осторожность. Тѣмъ временемъ, такъ ведите свои

nosci potrzeba. Tym czasem tak rzeczy i Woysko swoie dysponuycie, jakobyście się nie wdawali z woyskiem Koronnym w niebespieczeństwa. Z Tatarami jako naylepiey się wiązać przez Panstwa Hospodara Wołoskiego ostróżnie posyłać potrzeba, bo nie macie komu ufać. I do Rakocego wyprawić ,zebyście się z nim złączyli y żeby was y on nie odstępował. Te zaś woyska Szwedzkie, któreby poszły przez Inflanty prosto by poszły ku Białey-Rusi ku Mohilewu i snadniey by się z woyskiem Zaporozskim znosić mogły. Te zaś któreby poszły do Prus, poszłyby prosto ku Królowi, i tak Wmści Ukraina, caleby woysku Zaporozskiemu w prędkim czasie oswobodzona była. Pewienem ze tę moię ku sobie, y woysku wzystkiemu życzliwość wdzięcznie W. M. przyimiesz, około czego daley z Wsmscią znosić się będę. Proszę tylko gdy dobrze wszystko wyrozumiesz aby tak list móy przez ręcę posłańca mego był spalony a to dla tego, żeby się nie dostał w ręce Króla Polskiego jako

дѣла и располагайте войско, чтобы не подвергаться опасностямъ со стороны войска Коронпаго. Съ Татарами соедините́сь какъ можно лучше; чрезъ области господаря Волошскаго нужно посылать съ осторожностію, потому что не на кого положиться; отправить также посла къ Ракочію, чтобъ и онъ соединился съ вами и не отступался отъ васъ. Войска Шведскія, которыя бы отправились чрезъ Лифляндію, пошли бы прямо на Бѣлоруссію къ Могилеву, и могли бы легко сообщаться съ войскомъ Запорожскимъ; а тѣ, которыя бы отправились въ Пруссію, пошли бы прямо противъ короля, и такимъ образомъ вся Украина, въ короткое время, была бы очищенна для войска Запорожскаго. Я увѣренъ, что ваша милость пріиметъ съ благодарностію такое мое усердіе къ себѣ и къ войску Запорожскому, о чемъ я буду послѣ сноситься съ вашею милостію. Прошу только, чтобъ это письмо мое было сожжено руками моего посланца, когда все написанное хорошо уразумѣете; и это для того, что бы оно не досталось въ руки королю Польскому, какъ всѣ письма, захваченныя

owe wszystkie, które pod Beresteczkiem wzięto i moie tam między niemi znaleziono, lubo nic tajemnego w nich nie było. Zalecaiąc się natenczas chęci i przyiazni nieodmienney.

Dan w Sztokolmie dnia 30 Maja Roku 1652.

W. M. W. M. Pana życzliwy przytym sługa Hieronim Radziejowski Podkanclerzy Kor.

z RP. B. Szczorc. i RP. Krzemien. k. 176.

подъ Берестечкомъ, между которыми найдены были и мои, хотя въ нихъ и не было ничего секретнаго. А на сей часъ, поручаю себя благорасположенію и неизмѣнной пріязни.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный слуга

Іеронимъ Радзеіёвскій,

Подканцлеръ Коронный.

Данъ въ Стокгольмѣ,
30-го Мая 1652 года.

IV.

Uniwersał Krolewski, wzywaiący Wielkich Urzędnikow y Senatorow na naradę, z powodu rozgromienia Woyska pod Batowem, ¹²/₆ 1652.

Jan Kazimierz z łaski Bozey Krol Polski W. X. L. Ruskie, Pruskie, Mazowieckie, Zmudzkie, Inflantskie, Smolenskie, Czernihowskie, A Szwedzki, Gottski, Wandalski Dziedziczny Krol.

Wielmozny Uprzey: Nąm miły. I sama Maiestatu Naszego wygoda, ale niemniey bezpieczenstwo pod czas tak zatrudniony y niebespieczny, gdy te Nas niepochybne utwierdzaią wieści o rozgromieniu Woyska

IV.

Королевскій универсалъ, призывающій великихъ урядниковъ и сенаторовъ на совѣтъ, по случаю разбитія войска подъ Батовымъ. 1652 Іюня 12.

Янъ Казиміръ, Божіею милостію, король Польскій, великій князь Литовскій, Русскій, Прусскій, Мазовецкій, Жмудскій, Лифляндскій, Смоленскій, Черниговскій и наслѣдственный король Шведскій, Готскій, Вандальскій.

Вельможный, искренно любезный Намъ! Можешь усмотрѣть, ваша вѣрность, что выгода нашего королевскаго величества равно какъ и безопасность, въ столь трудное и мятежное время, требуютъ присутствія при насъ сановниковъ нашихъ, принадлежащихъ къ совѣту

Naszego przy Wielmo: Hetmanie Polnym Koronnym na Ukrainie będącego, zá nastąpieniem Nieprzyiaciela tego Wiarołamnego przytomności przy boku Naszym Urzędnikow do rady y rządu należących iakoby potrzebowało baczyć się wtym Uprz. W. możesz. Pilnie tedy y gorąco Uprz W. żądamy, abyś nie mieszkanie do boku Naszego przybywał y tego co do zatrzymania całości spolney Oyczyzny należeć będzie obmysliwać Nąm dopomogł. Życzęmy zatym Uprz. W. dobrego od Pana Boga w długi wiek zdrowia. Dan w Warszawie dnia XII Miesiąca Czerwca Roku Panskiego M.D.C.L.II°. Panowania Naszego Polskiego IV, Szwedzkiego V Roku.

Na kopercie: *Jan Kazimierz Krol.*

Wielmożnemu Jerzemu na Wiśniczu Lubomirskiemu Marszałkowi W. Koronnemu i. t. d. uprzeymie nam miłemu.

Pieczęc wielka Koron: przez papier na wosku czerwonym wyciśnięta.

z Orygin.B.K.S.

и управленію; такъ какъ извѣстія удостовѣряютъ насъ несомнѣнно о нападеніи вѣроломнаго непріятеля и о разбитіи нашего войска, находившагося на Украинѣ, при вельможномъ напольномъ коронномъ гетманѣ. Посему настоятельно и усердно просимъ вашу вѣрность прибыть къ намъ безъ отлагательства, чтобъ вмѣстѣ размыслить о мѣрахъ къ сохраненію цѣлости общаго отечества. Засимъ, желаемъ вашей вѣрности отъ Господа Бога добраго здоровья, на долгіе вѣки. Данъ въ Варшавѣ, 12 Іюня, въ лѣто отъ рождества Христова 1652, государствованія же нашего Польскаго 4, Шведскаго 5.

Янъ Казиміръ Король.

На конвертѣ: вельможному Юрію на Висницѣ Любомірскому, маршалку в. Коронному, искренно намъ любезному.

V.

List Stanisława Potockiego, Woiewody Podolskiego, z obozu pod Sokalem, $^{14}/_{8}$ 1652.

Naiasnieyszy Miłosciwy Krolu
Panie a Panie Moy Młciwy

Jako w powinnosci moiey tak w każdym Terminie ktoryby do wiadomosci podania Waszey Krolew Mosci zgodny był sufficiens chcąc zostawac, wykonywam gotowość moię: Sprawce zaczym tego ktory

V.

Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Подольскаго, изъ лагеря подъ Сокалемъ. 14 Августа 1652.

Найяснѣйшій милостивый Король, панъ
мой милостивый!

Желая быть исправнымъ какъ въ исполненіи своей обязанности, такъ и во всѣхъ случаяхъ, достойныхъ дойти до свѣдѣнія вашей королевской милости, я этимъ письмомъ исполняю свою готовность къ услугамъ. Я три дня продержалъ повѣреннаго, который везъ порученія

Factię do Chmielnickie° od P. Podkanclerzego przeszłego niosł, dni trzi przętrzimawszy, a to dla suspiciey by nie był P Wyzycky Posłom Kozackym wnię podany odsyłam W. Krol. Mci. Przez co y z listow y z Samego sprawci tego: doskonałey zawziętosci doydzie W. Krol Mosc napiętego w Imprezie człowieka. Woysko Waszey Krol. Mosci w iakieykolwiek zostaie existimatiey y lub niechętni na nie nastempuią, to w krotce da Bog modestiam suam pokaze iak prętko tylko zgromadzone vyrzą: a Wasza Krol. Mosc do usługi swoiey y Dostoieństwa Maiestatu swego wesprzesz go obmyslonym sposobem. Kamieniec ten osobliwie za oswiatczone praesidium przezemnie z osobna dziękuie a Obywatele tameczni zdrowia swoie tym ochotniey przy tym tam mieyscu kłaść declaruią. Ultra iednak w posileniu kul trzifuntowych Granatow y Municiey tey tam należącey aby doznało Waszey Krol Mosci łasky proszą y zebrzą tym czasem poki pogoda stawic to poz-

отъ бывшаго пана подканцлера къ Хмельницкому, и именно для предотвращенія подозрѣній, чтобъ панъ Вижицкій не попалъ въ сѣти пословъ казацкихъ; а теперь отсылаю его къ вашей королевской милости. Изъ этого обстоятельства, а также изъ писемъ и отъ самаго повѣреннаго, ваша королевская милость узнаете о рѣшительной дерзости этого упорнаго въ предпріятіяхъ человѣка. Войско вашей королевской милости, какъ бы вы о немъ ни думали, не смотря на нападки недоброжелателей, въ скоромъ времени, дастъ Богъ, докажетъ свою послушную скромность, какъ скоро только я буду имѣть его въ одномъ мѣстѣ, и какъ скоро ваша королевская милость, для своей пользы и для поддержанія достоинства вашего величества, подкрѣпите его надлежащими средствами. Каменецъ чрезъ меня, за обѣщанный гарнизонъ, особо отъ себя благодаритъ, и тамошніе обыватели тѣмъ охотнѣе изъявляютъ готовность положить животъ, на этомъ постѣ. Кромѣ того, чтобъ испытать любовь вашей королевской милости, они просятъ и умоляютъ снабдить ихъ трехфунтовыми пулями, гранатами и надлежащею аммуниціею, пока погода позволяетъ и благопріят-

wala y sposobnosc czyni iakoto nam moderna pokazują tempora a mnie w dalszym ściu roskazanie waszey Krol Mci gotowosc oswiatczyc nie roskaze. Nayniszsze za tym usługi moie Maiestatowi W. Krol. Mci Pana moiego oddaie.

W Obozie pod Sokalem dę 14. Augusti 1652.

W Kr M. Pana mego Miłosciwego y Dobrodzieia wierna Rada y naniszy sługa.

Stanisław Potocki Woiew. Pod.

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

ствуетъ доставлять эти вещи, какъ это недавно доказано, и пока воля вашей королевской милости не укажетъ мнѣ случая, въ дальнѣйшихъ дѣйствіяхъ, доказать мою готовность къ услугамъ. Засимъ поручаю нижайшія услуги свои величеству вашей королевской милости, пана своего.

Въ обозѣ подъ Сокалемъ, Августа 14 дня 1652,

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, вѣрный совѣтникъ и нижайшій слуга

Станиславъ Потоцкій,
Воевода Подольскій

VI.

Hetman Polny Koronny, Stanisław Potocki, w Responsie do B. Chmielnickiego podaie mu sposoby przebłagania Króla. Bez daty, ale na początku r. 1653.

Mci Panie Starszy i ze wszystkim Woyskiem Zaporowskim.

Nie ma to Wmci bydź, w podziwieniu i z woyskiem Zaporowskim, ześ Wmść Pan na pierwsze listy swoie od J. K. Mci żadnego nieodniosł responsu, wiedząc, żeś W. M. Pan tak wiele razy powtarzaney łaski J. K. Mci y Rzeplitey, nie umiał poważać. Teraz gdy mnie list od Wmci

VI.

Отвѣтъ гетмана польнаго коронпаго, Станислава Потоцкаго, съ предложеніемъ Хмельницкому средствъ къ умилостивленію короля. 1653 года.

Милостивый панъ старшина со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ!

Не должно быть удивительнымъ для вашей милости и для всего войска Запорожскаго, что ваша милость панъ не получилъ отъ его королевской милости отвѣта, на первыя письма. Самъ знаешь, ваша милость панъ, что ты не умѣлъ, уважать благосклонности, такъ многократно оказанной его милостію королемъ и Республикою. Теперь,

Pana, y od Woyka Zaporowskiego z Suppliką do Króla Jmci P. M. M^{go} dochodzi z większą aniżeli dotąd pokorą z całym się, przytym spuszczeniem na łaskę J. K. Mci y Rzplitey; odważyłem się, lubo słusznie zagniewanemu Panu y Senatowi przy nim będącemu, tę Wmci Supplikę przeczytać—Który wrodzoną sobie, y z Wielkich Królow Przodkow swoich i z samego siebie maiąc Klemencyą, uważa, że i przeszła Wmci Panu pokazana, nic dobrego nie sprawiła y na potym aby miała co dobrego sprawić powątpiwa.—I toć to sprawiło, żeś Wmść Pan na pierwsze Suppliki nie odniosł responsu—Przypomniey Wmść Pan sobie, że u Wmci Pana ani ludziom wiara dana ani Bogu samemu I Królowi Jmci poprzysiężona mieysca niema—Gdy coraz po wyswiadczoney J. K. Mci y Rzeplitey łasce, gdy Panowie do dóbr y maiętności swoich powracaią, gdy woyska wedle dawnego zwyczaju na Ukrainę wchodzą a Wmść Pan coraz bez wszelakiey przyczyny szablę pogańską zaciągnąwszy, na

когда пришло ко мнѣ посланіе отъ вашей милости и отъ войска Запорожскаго съ просьбою къ королю, его милости, пану моему милостивому, въ которой съ большею, чѣмъ прежде, покорностію, вы совершенно отдаетесь на милость короля и Республики, я осмѣлился прочитать ваше прошеніе королю (хотя онъ и питаетъ праведный гнѣвъ) и сенату, при немъ находящемуся. Его милость, король, нося въ себѣ милосердіе, наслѣдованное отъ предковъ, великихъ королей, и врожденное ему самому, принимаетъ во вниманіе, что уже прежде оказанное вашей милости, моему милостивому пану, милосердіе не привело ни къ чему доброму и сомнѣвается, чтобы и послѣ могло выйти какое нибудь добро. Это было причиною, что ваша милость панъ не получалъ отвѣта на первыя просьбы. Припомни себѣ, ваша милость панъ, что у вашей милости ничего не значитъ вѣрность, обѣщанная людямъ и даже подтвержденная присягою, данною самому Богу и королю его милости. Каждый разъ, по объявленіи милости отъ короля и Республики, какъ только владѣльцы

woyska Jego Krol: Jmci następuiesz, tak wielu ludzi wielkich znosisz w ręce Poganskie daiesz, niesłychanym, u wszystkiego Swiata, przykładem, życia nikomu nie pozwalasz, usadziwszy się nie tylko na osiędzenie Państw J. K. Mci y Rzeplitey, zdawna należących, ale y na zgubę tak wielkich domow i familij, sama Batowska niech będzie Wmci Panu swiadkiem u wszystkiego swiata—Po którey, gdyś Wmść Pan do Króla Jmci posłał, azażeś nie uznał dosyć łaskawośći, kiedy Posłow Wmci nazad odesłał i Pana Zawilichowskiego wyprawił, aby był te rzeczy uspokoił, a Wmść Pan nie pamiętaiąc, żeś tak Zborowskie iako y Białocerkiewskie łaski, od J. K. Mci pokazane, wprzod Berestecką, a potym Batowską Rebelią sam zmazał, a przecież się ich y taraz upominał, których, że ani Król Jmć, ani Rzpta juz więcey zcierpieć nie mogła,

начнутъ возвращаться въ свои имѣнія и земли, какъ только войска, по давнему обычаю, вступаютъ въ Украину; каждый, разъ ваша милость панъ, призвавъ на помощь саблю невѣрныхъ, нападаешь на войска его королевской милости, губишь такое множество великихъ людей, предаешь ихъ въ руки невѣрнымъ и, неслыханнымъ въ цѣломъ свѣтѣ образомъ, никому жить не позволяешь. А что ваша милость дѣйствительно употреблялъ всѣ усилія для того, чтобъ не только завладѣть областями, издавна принадлежащими его королевской милости и Республикѣ, но и погубить такія знатныя семейства и фамиліи; въ томъ битва Батовская пусть будетъ свидѣтелемъ предъ цѣлымъ свѣтомъ. Когда послѣ этого, ваша милость, панъ, отправилъ пословъ къ королю его милости, то не довольно ли милосердія оказалъ вашей милости король, отославъ назадъ пословъ вашихъ и отправивъ пана Завилиховскаго, для приведенія дѣлъ въ порядокъ? А ваша милость панъ, ссылаешься на Зборовскія и Бѣлоцерковскія статьи, не помня, что какъ Зборовскія такъ и Бѣлоцерковскія благодѣянія, оказанныя его королевскою милостію, ты самъ уничтожилъ, сначала Берестечскимъ а потомъ Батовскимъ бунтами, которыхъ уже

przyszło Jey y z Królem Jmcią do tey rezolucyi, gdy widzi, że Wmść Pan nigdy Rzeplitey poprzysiężonéy wiary nie dotrzymuiesz.—A nawet szukasz różnych sposobow, i u Sąsiedzkich Panow, co nam sami pisma Wmci posyłali, szukasz protekcyi, Poselstwa ustawicznie wyprawuiąc do różnych, i one przyimuiąc—Co się Wmci Panu, przez Prawa tey Oyczyzny, czynić nie godzi, wszystko czynisz—Azaż przez tak wiele lat Kozackie Woyska niebyły w posłuszenstwie Rzplitey, a przecię nigdy obcych nie zasiągali posiłkow, i domowe to sądy i rozsądki uspokajały, ieżeli się iakie krzywdy pokazały—Na toć iest od Boga postanowiona Zwierzchność, na to Urzędy, aby krzywdy rozsądzali, ażeby sobie żaden sprawiedliwośći nie czynił—Co wszystko i z Wmcią być by mogło, kiedy byśćie Wmść sobie dobrze uważali, że Bóg, Pan i Stwórca swiata wszystkiego, chciał mieć Wmciow w Poddańѕtwie Królow Jchmośćiów i Rzplitey, zaraz

ни король, его милость, ни Республика болѣе переносить не могли; и поэтому Республика вмѣтѣ съ королемъ, его милостію, положили такое строгое рѣшеніе, видя, что ваша милость панъ никогда не сохраняешь подтвержденной присягою вѣрности къ Республикѣ. Даже изыскиваешь разные способы, ищешь протекція у сосѣдственныхъ государей, которые сами прислали намъ письма вашей милости, постоянно отправляешь посольства въ разныя государства, и самъ принимаешь посольства отъ иностранныхъ Государей; дѣлаешь все, чего негодится дѣлать вашей милости, по законамъ нашего отечества. Развѣ козацкія войска не были подъ властію Республики въ теченіи такъ многихъ лѣтъ, и между тѣмъ никогда не получали вспоможеній отъ иностранныхъ государствъ, а все приводилось въ порядокъ домашнимъ судомъ и расправою? Если и случились какія нибудь несправедливости, то на это есть власть, установленная отъ Бога, на то судилища, чтобъ судить неправду, и чтобъ никто не прибѣгалъ къ самоуправству. Все это могло бы быть и съ твоею милостію, если бы ты надлежащимъ образомъ разсудилъ, что Господь Богъ и Творецъ всего свѣта предопредѣлилъ вашимъ милостямъ быть поддан-

byście się sami osądzili i do dawnych zwrócili zwyczajów, aby Kozak był Kozakiem, a chłop chłopem, y posłuszny Panu swemu—A uznalibyście Wmcie, że jeszcze znalazłby Król Jmc y Rzplita, tak wiele sposobów, żeby nikt krzywdy nie miał, a sprawiedliwośći odnosił według praw, i wolnośći swoich, zdawna sobie należących, na które nigdyby niebyło mysli następować—A ieżeliby miał kto krzywdę, azaż nie masz sposobu skarżyć się przed J. K. Mcią y Rzplitą, azażby ta nie uczyniła sprawiedliwośći? Królowie, którzy na Ziemi Boskie zasiadaią mieysca y Jego też zwykli nasladować. Ale jako Bóg nikomu nieodpuszcza, tylko kto szczerze y sprawiedliwie żałuie, a żadnego zakładu więcey w sobie nie zostawuie przestępstwa, tak i K. J. Mość, Pan Nasz, y z całą Rzplitą nie byłby nigdy od pokazania wiernym Poddanym Swoim łaskawośći dalekim, gdyby się przeszłymi wiarołomstwy y

ными королей польскихъ и Республики; вы тотчасъ обвинили бы самихъ себя и возвратились бы къ давнимъ обычаямъ, чтобъ козакъ былъ козакомъ, а крестьянинъ крестьяниномъ, послушнымъ своему пану. Ваши милости узнали бы, что король и Республика могутъ найти еще такъ много способовъ, чтобъ никто не терпѣлъ обидъ, чтобъ каждый пользовался справедливостію, по силѣ издавна предоставленныхъ правъ и привилегій, которыхъ никто бы и не помыслилъ нарушать. А если бы нанесена была кому обида, то развѣ нѣтъ возможности жаловаться предъ его милостію королемъ и Республикою? Развѣ они не разсудили бы по правдѣ? Короли суть намѣстники Бога на земли и обыкли подражать Богу. Какъ Богъ никому иному не прощаетъ, какъ только тѣмъ, которые приносятъ искреннее и правдивое покаяніе и не оставляютъ въ себѣ никакихъ слѣдовъ преступленія, такъ и его милость, панъ нашъ, вмѣстѣ со всею Республикою никогда не отказался бы явить милость своимъ вѣрнымъ подданнымъ, если бы онъ не былъ раздраженъ прошедшими вѣроломствами и клятвопреступленіями вашей милости, которыми

krzywo-przysięgami Wmci nie gorszył, któremi się y Niebo i Swiat wszystek brzydzić musi. Zbudowałem się iednak z terazniéyszego listu Wmci, któryś Wmc pisał do Króla Jmci, że się baczysz w swoich przestępstwach i że się wcale na wolę, łaskę y dobrodzïeystwo J. K. Mci puszczasz—Bogiem się samym swiadcząc, że to szczerze piszesz. Niech że ten sam Bóg Wmci będzie swiadkiem, ieżeli to iest w samey rzeczy, co w słowach wyrażasz, Który, choć nierychło, umie się mscić krzywdy swoiey y wię myśli i serca ludzkie, a przed nim nic się zataić nie może—Także się W. M. Pan upokarzay przed Królem Jmcią, jakobyś teraznieyszą pokorą mógł wszystkie przed Bogiem i przed ludźmi znieść zmazy.—Co gdy Wmc szczérze czynić będziesz, przełamiesz y zwyciężysz Boga, zmiękczysz serce J. K. Mci, zniewolisz wszystkich nas, przy Jego boku będących, animusze, że się za Wmcią y za Woyskiem Zaporowskim przyczyniać będziemy.—A ieżeli Wmc będziesz zdania

небо и цѣлый свѣтъ должны гнушаться. Однакожъ, изъ полученнаго теперь письма вашей милости, написаннаго къ королю, его милости, я съ удивленіемъ вижу, что ваша милость сознаешь свои проступки и что совершенно отдаешься на волю, милость и благодѣтельность его королевской милости, свидѣтельствуясь Богомъ, что все это пишешь отъ чистаго сердца. Такъ пусть же самъ Богъ и будетъ свидѣтелемъ въ томъ, что такъ на самомъ дѣлѣ есть, какъ ты выражаешь на словахъ. Онъ умѣетъ, хоть и не скоро, мстить за неправду, вѣдаетъ мысли и сердца человѣческія, и отъ него ничто утаиться не можетъ. Смирись также, ваша милость, панъ, предъ королемъ, его милостію, чтобъ теперешнею покорностію смыть всѣ пятна, предъ Богомъ и предъ людьми. Когда ваша милость отъ чистаго сердца будешь исполнять это; то сокрушишь и побѣдишь, умилостивишь Бога, смягчишь сердце его королевской милости, склонишь на свою сторону умы всѣхъ насъ, находящихся у престола, такъ что и мы будемъ ходатайствовать о васъ и о всемъ войскѣ Запорожскомъ. А если ваша милость послу-

mego słuchał, iako w liscie swoim do mnie wyrażasz, że mnie o przyczynę prosisz, tak niezawiedziesz się, iedno chciey szczerze, do pokory udawszy się, ufać, a rady moiey słuchać—A naprzód niech to nie będzie u Wmci w żadnym podziwieniu, ani suspicyi, że Król Jmc z woyskami swemi w Ukrainę idzie, jako Pan, aby Panstwa swoie widzał i uspokoił, i Panow, ktorzy dostatkow i maiętności swoich ostradali, do nich wprowadził.—A jako pokornych głów miecz nie siecze, gdziekolwiek Król Jmść przyiedzie, niech Poddani bezpiecznie w maiętnościach i wsiach oczekiwaią. A przechodzącemu Królowi Jmci niech w gromadach karki swe skłaniaią.—A ia upewniam, że tak dobrotliwy Pan broni na nikogo niedobędzie, i do tego przywiedzie rzeczy, aby przeszłe przestępstwa, i szkody Panowie swoim odpuścili poddanym.—Tym Wmc i Oni, iako pokazecie swoię pokorę, tak uznacie clementiam.—Których Wmc od siebie roześli, upewniwszy, że uznawać będą, ze zniżonemi karkami, łaskę

шаешься моего совѣта (какъ ты въ письмѣ своемъ пишешь, прося моего ходатайства), то не ошибешься; только, покорясь, положись на меня чистосердечно и слушайся моего совѣта. А прежде всего, не считай, ваша милость, нисколько удивительнымъ и подозрительнымъ, что король, его милость, идетъ съ войсками въ Украину, какъ Государь, чтобъ видѣть и успокоить свои области, а также чтобъ ввести владѣльцоъ въ управленіе и владѣніе имуществомъ, которое у нихъ отнято силою. И, такъ какъ повинной головы мечъ не сѣчетъ, то гдѣ ни будетъ проѣзжать король, тамъ крестьяне пусть дожидаются спокойно и, собравшись въ громаду, пусть склоняютъ свои головы проѣзжающему королю. Увѣряю, что такой благотворительный государь ни на кого не обнажитъ меча и приведетъ дѣла къ тому, что господа простятъ своимъ крестьянамъ всѣ прошедшіе проступки и потери. Этимъ самимъ, ваша милость и крестьяне въ такой степени испытаете милосердіе, въ какой покажете свою покорность. А которые изъ вашихъ милостей разошлись, оставивъ дома, пусть будутъ

Jego Królewskiey Jmci, I ten ci to będzie pierwszy dokument pokory Wmciow, sam zaś W. M. Pan z Woyskiem Swym, zostaway w kupie, a wysyłay przednieyszych z posrodka siebie do Króla Jmci, którzy by też pokorę Wmści wyrażali, i cale imieniem Woyska Zaporowskiego z Wmcią na Wolą i łaskę J. K. Mci spuscili się. A ja Wmciow upewniam słowem moim, że wcale wszyscy i zdrowo do Wmciow nazad powrocą, i z łaską Jego Królewskiey Mości.

z RP. B. Szczorc.

увѣрены, что испытаютъ милость короля, когда преклонятъ свои головы. Это будетъ первымъ знакомъ покорности вашихъ милостей. А самъ, ваша милость, оставайся съ своимъ войскомъ и вышли къ королю, изъ среды войска, старшинъ, которые также должны изъявить покорность вашей милости и, отъ имени войска Запорожскаго и вашей милости, предаться на волю и милость короля. А я словомъ своимъ увѣряю васъ, что всѣ посланные воротятся къ вамъ назадъ, здравы и невредимы, и при томъ съ благоволеніемъ его королевской милости.

VII.

List B. Chmielnickiego, Hetmana Woyska Zaporowskiego, do Króla Jmci. (na początku r. 1653).

Nayiaśnieyszy Mcwy Królu Panie a Panie Nasz Wielce Miłosciwy.

Za wielkie szczęście poczytaliśmy sobie, gdy tak znaczna nastąpiła była łaska przeciwko nas sług, a poddanych Waszey Królewskiey M.P.N.M., że Wasza Królewska Mść P.N.M. nieżycząc dalszego między Chrześciaństwem, Wiernemi Poddanemi swemi, Krwie rozlania, zauważywszy to, że ilekolwiek okazya była do tego domowego zamieszania, nie z

VII.

Письмо Богдана Хмельницкаго, Гетмана войска Запорожкаго, къ королю. 1653 года.

Найяснѣйшій милостивый король, панъ нашъ милостивый!

Большимъ счастіемъ для себя мы считали наступившее благоволеніе къ намъ, слугамъ и подданнымъ вашей королевской милости, показанное тѣмъ, что ваша королевская милость, панъ нашъ милостивый, не желая дальнѣйшаго въ христіанствѣ, между своими подданными, кровопролитія, и принявъ во вниманіе, что всякій разъ не

naszey strony dawała się, raczyłeś był w takowey poważney sprawie użyć pro mediatore Hospodara Jmść Wołoskiego M. M. Pana, którey medyacyey my ze wszystkim Woyskiem W. K. Mći Zaporowskim, przez czas nie mały, przy miłościwey łasce W.K.M.P.N.M. czekaiąc, aż dotąd szczęsliwego nie możemy oglądać skutku, niewątpiąc iednak o miłościwey łasce W.K.M.P.N. Miłościwego, a ze zwykłym naszym upokarzaiąc się poddanstwem, o miłościwą W.K.M.P.N. Mwego prosimy clementią, gdyż Bóg sam iest temu swiadkiem, że jako przedtym y teraz z serca wiernemi poddanemi bydź W.K.M. życzymy, nie mysląc o żadney zdradzie przeciwko Majestatowi W.K.M., oczekiwamy nie srozszego z obu stron Krwie rozlania, ale raczey przy miłościwey łasce W.K.M. obfitego pokoju, którego jak szczyrze życzymy, tak też, aby iako naygruntownieyszy mógł otrzymać effekt, uprosiliśmy z Naszey strony Cara Jmci Moskiewskiego P.N.M.,

мы подавали поводъ къ междоусобіямъ, изволилъ было избрать посредникомъ, въ такомъ важномъ дѣлѣ, его милость, господаря Волошскаго, моего милостиваго пана. Мы, со всѣмъ войскомъ вашей королевской милости Запорожскимъ, ожидая не малое время этого посредства, и доселѣ не можемъ видѣть счастливаго исполненія нашихъ ожиданій. Не сомнѣваясь однакожъ въ благоволеніи вашей королевской милости, Пана нашего милостиваго, и покоряясь съ обычнымъ нашимъ вѣрноподданствомъ, мы просимъ о милосердіи вашей королевской милости, пана нашего милостиваго. Богъ свидѣтель, что какъ прежде, такъ и теперь, мы отъ чистаго сердца желаемъ быть вѣрными подданными вашей королевской милости, и, не замышляя никакой измѣны противъ вашей королевской милости, ожидаемъ не грознаго съ обѣихъ сторонъ кровопролитія, но, надѣясь на благоволеніе вашей королевской милости, ожидаемъ вожделѣннаго мира. Такъ какъ мы отъ всего сердца желаемъ мира, стараясь, чтобъ онъ былъ утвержденъ на самыхъ прочныхъ основаніяхъ, то мы упросили съ своей стороны его милость, Царя Московскаго, пана нашего мило-

aby swoią w tym razie powagą włożywszy się, y nasze Petita wierze, cerkwiom, y wolnościom Woysku Waszey Królewskiey Mości Zaporowskiemu pertinentia, łaskawie y miłościwie przełożyć raczył, a my ani z woyskiem się nie ruszymy, y na Maiestat Waszey Królewskiey Mości, ani na woyska W. K. Mości Koronne porywać się, y żadney dawać ansy niebędziemy, oczekując na miłościwą łaskę W. K. Mci, P. N. M. Waszey też Królewskiey Mości, P. N. M. uniżenie upraszamy, aby Woyskom W. K. Mości Koronnym y W. X. Litewskiego nieraczył na nas jako poddanych swoich kazać następować, gdyż my się cale na łaskę Waszey Krolewskiey Mości, P. N. M. spuszczaiąc według pierwszey miłościwey łaskawey deklaracyi, szczęśliwego oczekiwać będziemy w Kommissyey skutku sami siebie przytym z naszymi unizonemi usługami y z wier-

стиваго, чтобъ онъ, употребивъ въ этомъ дѣлѣ свое содѣйствіе, благосклонно и милостиво ходатайствовалъ объ исполненіи нашихъ просьбъ, касающихся вѣры, церквей и привилегій войска вашей королевской милости Запорожскаго. А мы съ войскомъ не двинемся, не будемъ порываться на коронныя войска вашей королевской милости и не будемъ подавать никакого повода ко враждѣ, въ ожиданіи милостиваго благоволенія вашей королевской милости, пана нашего милостиваго. Просимъ также униженно не приказывать войскамъ короннымъ и великаго Княжества Литовскаго нападать на насъ, подданныхъ вашей королевской милости, потому что мы, совершенно полагаясь на благоволеніе вашей королевской милости, пана нашего милостиваго, въ слѣдствіе первой милостивой деклараціи, будемъ ожидать счастливыхъ послѣдствій отъ коммиссіи. При семъ сами себя, съ своими нижайшими услугами и вѣрноподданствомъ, поручаемъ ми-

neścią poddanstwa naszego Miłościwey W. K. Mci., P. N. M. polecamy się Clemencyi — z Czyhyryna die Mensis Anno 1653.

Waszey Królewskiey Mości Pana Naszego Miłościwego Uniżeni Słudzy y wierni Poddani, Bohdan Chmielnicki, Hetman z Woyskiem Waszey Królewskiey Miłości Zaporoskim.

z *RP. B. Szczorc.*

лосердію вашей королевской милости, пана нашего милостиваго. Изъ Чигирина, 1653 года.

Вашей королевской милости, пана нашего милостиваго, нижайшій слуга и вѣрноподданный, Богданъ Хмельницкій, гетманъ, съ войскомъ вашей королевской милости, Запорожскимъ.

VIII.

Письмо Богдана Хмельницкаго къ патріарху Никону. 9-го августа 1653.

Божіею милостію великому святителю, святѣйшему Никону, патріарху царствующаго града Москвы, ї всеа великія Россіи господину и пастырю, его великому святительству: Богданъ Хмельницкій Гетманъ войска Запорожскаго ї все войско Запорожское низко и смиренно до лица земли челомъ бьемъ.

Вѣдуще мы о ревности, еюже твое великое святительство ревнуетъ по Господѣ Бозѣ Вседержители, по вѣрѣ православной, по церкви Божіей, и по всемъ народѣ восточнаго благочестія, просимъ твое великое святительство, да изволитъ быти о насъ ходатай къ его царскому величеству, да подастъ намъ отъ великаго государства своего руку помощи, и рать намъ отпуститъ въ помощь на Ляховъ: понеже король приходитъ на насъ со всею силою лядцкою, вѣру православную, церкви Божія, и народъ православно христіанскій отъ земля потребити хотяй. Мы же служити невѣрному царю не хощемъ, но точію православному государю его царскому величеству челомъ бьемъ: и да подъ крѣпкою его великаго государства рукою и покровомъ пребудемъ, Господа Бога молимъ, и твое великое святительство, ходатая о насъ ко Богу и къ его царскому величеству просимъ. О семъ же, и сугубо великое твое Святительство просяще молимъ, да не возвратится посланецъ нашъ Герасимъ Яцковичъ отъ его царского величества и отъ твоего великаго святительства къ намъ тощъ, но скоро съ силою и помощію великаго государя его царского величества не задержанъ къ намъ да возвратится, и да обрадуетъ насъ,

паки и паки твоему великому святительству молимся, и молитвамъ святымъ и благословенію себе вручаемъ. Въ Чигиринѣ, 9 дня Августа 1653 года.

Вашему великому Святительству во всемъ повольные слуги и подножки, Богданъ Хмельницкій Гетманъ со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ.

IX.

Второе письмо Богдана Хмельницкаго къ Патріарху Никону. 12-го августа 1653.

Божіею милостію великому святителю свѣтѣйшему Никону Патріарху царствующаго града Москвы и всеа Великія Россіи его великому святительству, Богданъ Хмельницкій, Гетманъ войска Запорожскаго и все войско Запорожское смиренно подножію ногъ святительскихъ челомъ бьемъ.

Благонадежны бывше отъ великія милости пресвѣтлаго Царскаго величества къ намъ указанныа, яко вѣру православную, церкви святыя, родъ благочестія восточнаго, и насъ прямыхъ слугъ своихъ его Царское величество ущедрити и пожаловати изволилъ, и подъ крѣпкую руку неотрочно пріяти намѣрилъ: Богу милостивому, и неисчетнѣй милости его царского величества о семъ благодаримъ, твое же великое святительство молимъ, да изволиши о насъ къ Богу, и къ великому Государю его царскому величеству неусыпный ходатай быти, да помощи руку подастъ намъ на враговъ нашихъ скорѣйшую и прескорѣйшую ратію своею великою Государскою, да не безпомощнымъ намъ что зло сотворять, и вознесется рогъ ихъ нечести-

вый. О семъ паки и паки молимъ и просимъ, да ускоритъ его царское величество и не оставитъ насъ, и ваше великое святительство да не изволитъ насъ отвергнути, но молитвами святыми и благословеніемъ великимъ да благоволитъ покрывати, и во отческой милости чадолюбно хранити, ей же и вручаемся. Зъ Субутова 12 дня, мѣсяца Августа 1653.

Твоему великому Святительству прямые и вѣрные слуги, Богданъ Хмельницкій гетманъ со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ.

X.

Письмо Ивана Выговскаго къ Патріарху Никону. 12-го августа 1653.

Божіею милостію великому святителю святѣйшему Никону Патріарху царствующаго града Москвы, и всеа великія Россія его великому святительству, Іоаннъ Выговскій писаръ войска Запорожскаго смиренно подножію ногъ святительскихъ челомъ бьетъ.

Великое твое святительство изволило ходатайствовати къ великому государю его царскому величеству, и его царское величество яко царь православныхъ, всѣми церковными обрядами, ризами, стихарями, сосудами и книгами пожаловати изволилъ церковь святыя и живоначалныя Тройцы, въ Чигиринскомъ монастырѣ, моимъ тщаніемъ Іоанна Выговскаго писаря войска Запорожскаго созданную. Тѣмже азъ Іоаннъ Выговскій за сію благодать его царскому величеству, и вашему великому святительству низко до лица земли челомъ бью, и благодарственная восписую: и дондеже есмь прямо и вѣрно его царскому величеству прямити и служити, и тебѣ великому свя-

тителю работати долженъ есмь. Еще же молю, да ходатайствовати изволишь твое великое святительство ко пресвѣтлому лицу государскому, дабы его Государская великая милость неотвратно на насъ сіяла, и подъ крѣпкою царскою си рукою хранила, и дабы насъ православныхъ христіанъ помощію рати своея крѣпкія и скорыя отъ сопротивныхъ нашихъ защищалъ: при семъ молитвамъ святымъ и благословенію великому твоего великаго святительства себе вручаю. Зъ Суботова, 12 дня мѣсяца Августа 1653.

Твоему великому святительству прямый и вѣрный слуга и подножокъ
Іоаннъ Выговскій, писаръ.

XI.

List officera Pułku P. Potockiego, Woiewody Bracławskiego, do Krola, z doniesieniem o powodzeniu Woyska Koronnego przeciw Chmielnickiemu; bez daty, ale zaraz po W. Nocy 1653.

Transakcya tey Expedycyi naszey teraznieyszey ile pomnieć mogę, krótko pisząc, tak się odprawiła — Jakośmy wyszli z stanowiska z Chorągwią W. K. Mści Dobrodzieja mego, tak na sam termin stanęliśmy w Dunaygrodzie, tam Jmcię Pana Woiewody Bracławskiego Pułkownika swego czekaliśmy 5 dni z drugiemi Chorągwiami, dowiedziawszy się że do Szarogrodu prostuie, skupiwszy się z Jmcią przyszliśmy do

XI.

Донесеніе королю Польскому, Яну Казимиру, объ успѣхахъ войска коронкаго въ войнѣ съ Хмельницкимъ, писанное офицеромъ изъ полка П. Потоцкаго, воеводы Брацлавскаго. 1653.

Дѣйствія нынѣшней нашей экспедиціи, сколько могу припомнить, говоря кратко, были совершены слѣдующимъ образомъ. Отправившись изъ того мѣста, гдѣ мы стояли на квартирахъ, съ хоругвією вашей королевской милости, моего благодѣтеля, мы какъ разъ къ назначенному сроку прибыли въ Дунайгородъ. Тамъ мы 5 дней дожидались его милости, пана воеводы Брацлавскаго, своего Полков-

Szarogrodu. — Tam Woyska Hospodara Wołoskiego przyszło 12, okrytych Chorągwi i ludzie nieźli, Pan Woyciechowski Pułkownikiem nad nimi został, odstawszy od Xcia Jmcia Dymitra z Panem Kondrackim nieboszczykiem służąc, został był po Soczawskiey w Wołoszech. Młody pachołek ale do Regimentu sprawny, i do woyny ochoczy.— Teyże nocy szedł Pan Okuń w 27 Chorągwi do Buszy na podjazd mil 3 od Szarogrodu. skupiło się było nie mało tego Hultaystwa Pod-Dniestrzkiego do Hreczki Opryszka z Kałuża, i mógłby był co sprawić tenże Pan Okuń, ale bardzo ladajako odprawował ten podjazd, bo zaraz w nocy wychodząc z Szarogrodu, kazał bić w bębny, czym woysko sturbował. Tam słyszę przed Buszą przyszedłszy, już dobrze na dzień o milę niemal, także kazał bić w kotły. Ostrzeżone Chłopstwo, przy potędze, którą mieli, dali wstręt słuszny, i by się był trochę zatrzymał, nie ladajaki

ника, съ другими хоругвями. Узнавъ, что онъ направилъ путь къ Шаргороду, мы соединились съ его милостію и отправились въ Шаргородъ. Туда пришло 12 хоругвей господаря Волошскаго; хоругви полны и народъ недуренъ. Панъ Войцеховскій сдѣлался ихъ Полковникомъ, отставши отъ князя, его милости, Дмитрія. Служивъ съ покойнымъ паномъ Кондрацкимъ, панъ Войцеховскій, послѣ Сочавскаго похода, оставался у Волоховъ; онъ человѣкъ молодой, но искусный въ ратномъ дѣлѣ и охочій въ войнѣ. Въ туже ночь панъ Окунь съ 27 хоругвями пошелъ къ Буши подъѣздомъ, за три мили отъ Шаргорода. Собралось было немало поднѣстровской сволочи къ Гречкѣ Опрышку изъ Калужа. Имѣлъ случай сдѣлать что нибудь порядочное этотъ панъ Окунь, но очень дурно выполнилъ нападеніе; потому что, выходя изъ Шаргорода, тотчасъ приказалъ бить въ бубны, чѣмъ потревожилъ войско. Я слышалъ, что онъ, пришедши почти за милю къ Буши, когда уже довольно разсвѣло, также приказалъ бить въ котлы. Предостереженная чернь вмѣстѣ съ войскомъ, которое находилось съ нею, дали порядочный отпоръ, и если бы онъ хоть немного устоялъ, то

miałby bankiet. — List w tym przyszedł Panu Hetmanowi, abyśmy się do woyska co prędzey kupili ku Ikrycom. Ruszyliśmy się rano, gdzie tylko miasteczko się trafiło, Słobody i Wioski, wyciąwszy chłopstwo ogień ostatek dokończył, nimeśmy się skupili z Jmc Panem Hetmanem nie mało tey Szarańczy się wypleniło. Tym traktem idąc, w samym Nimirowie dobrze trupem ulice okryte zostały.— Loch ieden murowany wielki na kilkaset ludzi więcey zawarł w sobie od dymu poduszonych, tam się Wołosza nie mały czas nad niemi bawiła, aby starszyny jakiey dostali, gdyż tylko kilka między niemi, co ich niespodzianie ubiegli, wzięto. Żadną miarą poddadź się niechcieli, aże wszystkich ogniem y dymem wyduszono. Zkupiwszy się z Jmc Panem Hetmanem, tym bardziey skrzydłami, podjazdy, w różne trakty jadąc palili, gdzie się iednak poddawali, nie ścinano, ale iednak Wołosza rabowała. — We Czwartek przed Wielkonocą przyszliśmy pod Jakubiec,

имѣлъ бы немалую потѣху. Пришло отъ пана гетмана приказаніе, чтобы соединялись съ войскомъ, какъ можно скорѣе, у Икрыцъ. Двинулись утромъ рано. Гдѣ только встрѣчались мѣстечка, слободы и села, избивши крестьянъ, остальное истребляли огнемъ; пока мы соединились съ паномъ гетманомъ, немало погибло сволочи. Идя этою дорогою, мы въ самомъ Немировѣ оставили улицы, значительно покрытыя трупами. Одинъ большой каменный погребъ заключалъ въ себѣ нѣсколько сотъ задохшихся отъ дыму. Здѣсь Волохи не малое время возились съ ними, чтобъ достать какого нибудь старшину; потому что только немногіе изъ нихъ, застигнутые нечаянно, взяты въ плѣнъ. Никакъ не хотѣли сдаться, такъ что всѣ задохлись отъ огня и дыму. Соединившись съ его милостію, паномъ гетманомъ, боковые отряды еще болѣе дѣлали подъѣздовъ по разнымъ дорогамъ, все истребляя огнемъ; а гдѣ сдавались, тамъ не убивали людей, однакожъ Волохи грабили. Въ чистый четвергъ, пришли подъ Якубецъ, укрѣпленное мѣстечко, съ крѣпкимъ небольшимъ замкомъ.

miasteczko obronne, a Zameczek dobrze ufortyfikowany.— Trzy Pułki zastaliśmy tam naszych, Jmc Pana Wojewody Krakowskiego, JPana Starosty Winnickiego y Pana Szemberga, półtora dnia tam się hałasując, nie mało swoich utracili, bo im Chorążych dwóch zabito z pod Chorągwi JPana Suchodolskiego, drugiego Pana Winnickiego, Nuż Towarzystwa y czeladzi, nic jednak nie wskórali, — Aż gdy woysko nadciągnęło JPan Wojewoda Bracławski z swoim skoczył Pułkiem, insze za nim włamali się w Parkany, interim do Zamku w lot położyli trupa więcey niż 4000.— Bo prócz Wałów y Miasta, wszystek przygrodek nimi został okryty, ieden padał na drugim, tym bardziey w Zameczku, jak po moście po nich się chodzić musiało. — Tameśmy odprawili czwartkowy nocleg, w Wiel: Piątek doszliśmy pod Humań, tam pułkowi naszemu przed Woyskiem, iść każano y w mili przed Humaniem dostaliśmy kilku języków dobrych w Miasteczku, Ci zaraz

Мы тамъ застали три своихъ полка: полкъ его милости пана воеводы Краковскаго, его милости пана старосты Винницкаго и пана Шемберга. Мы дрались здѣсь полтора дня, немало потеряли своихъ, потому что убиты два хорунжія, одинъ изъ хоругви пана Суходольскаго, а другой—пана Винницкаго; множество убито товарищества и челяди. Однакожъ ничего не успѣли. Наконецъ панъ воевода Брацлавскій воодушевилъ войско и вскочилъ съ своимъ полкомъ; другіе за нимъ вломились чрезъ тынъ, а между тѣмъ ворвались и въ замокъ. Въ мигъ положили болѣе 4000 труповъ; кромѣ валовъ и города, все предмѣстіе было покрыто трупами; одинъ падалъ на другаго, а тѣмъ болѣе въ замкѣ, гдѣ принуждены были ходить по нихъ, какъ по мосту. Въ четвергъ, мы имѣли здѣсь ночлегъ, а въ страстную пятницу отправились къ Уманю. Здѣсь приказано было нашему полку итти впереди войска. За милю отъ Уманя, въ мѣстечкѣ, мы добыли нѣсколько добрыхъ языковъ. Они тотчасъ объявили намъ о числѣ войска Уманскаго, что козаковъ стоитъ болѣе десяти тысячъ,

o potędze Humańców powiadali, iż kozakow więcey niż 10,000 z Bohunem iest, a chłopstwa zbieżanego z różnych Słobod nie równie więcey, bo co żywo tam się kupi — O fortecy tey dobrze upatrzoney powiadali, czegośmy wszystkiego sami dobrze doswiadczyli.

Odradzał JPan Woieda Bracławski JPanu Hetmanowi, aby tam sam nie chodząc, posłał kilka pułkow, y sam się tego podeymował, nie będęli mógł ubiebź, co będę mógł uczynić, uczynię, ponieważ armaty nie mamy, ani Piechoty, niepodobna tak potężną wziąść przez szturm Fortecę, chyba ubieżeć. Jakož dobra była rada, bo bez konfuzyi odeślibyśmy byli i tak wiele strat nie mielibyśmy byli. — Ale JPan Obożny Koronny, idąc na Udry z JPanem Woiewodą, przemogł racyami powiadaiąc że skoro obaczą JPana Hetmana z woyskiem, przytym Uniwersał J. K. Mci pośle się im, zarazem się podadzą, Dał się namówić

подъ начальствомъ Богуна, а крестьянъ, сбѣжавшихся изъ разныхъ слободъ, несравненно болѣе; они стекаются съ возможною скоростію. Языки говорили, что крѣпость хорошо снабжена припасами, въ чемъ мы всѣ сами удостовѣрились.

Совѣтовалъ его милость, панъ воевода Брацлавскій, его милости, пану гетману, чтобъ, не ходя туда лично, послалъ нѣсколько полковъ осадить крѣпость. Онъ это бралъ на себя, говоря, что если нельзя будетъ захватить крѣпость врасплохъ, то онъ сдѣлаетъ, что можетъ; потому что у насъ нѣтъ ни пушекъ, ни пѣхоты, а поэтому невозможно взять штурмомъ такую сильную крѣпость, а остается только захватить врасплохъ. Хорошъ былъ совѣтъ; потому что мы отступили бы безъ посрамленія и не понесли бы такой потери. Но его милость, панъ обозный коронный, наперекоръ его милости, пану воеводѣ, превозмогъ своими резонами, утверждая, что какъ скоро козаки увидятъ его милость, пана гетмана, съ войскомъ, и если при томъ будетъ посланъ къ нимъ универсалъ его королевской милости; то

JPan Hetman, przyciągnął pod Humań z Woyskiem. Kommunika trochę przy pieszym strzelcu, poczeła się było z naszymi ujeżdzać, ale obawiając się by ięzyka nie dali, w Miasto co prędzej umykali, lubo z boków zaraz y nowego Miasta dostano ięzyka, przez którego posłano uniwersał. — Ten przeczytawszy, zaraz z Armaty opowiedzieli poddanstwo, bo przed tym prócz samopałów i razu z Działa nie strzelano, ale nie szkodzono nic, bo gurą daleko przenosili. — Gdy tedy w szyku Woysko stanęło, a ochotnik z różnych stron podpadał pod miasto, w trwodzę będąc z dolnego miasta uciekli zaraz do Starego. Interim Woysko nasze postępowało, JPan Woiewoda z ochotnikiem skoczył, Pan Oboźny z Dragonią przybył, i tak to nowe miasto opanowaliśmy. — Tamże pułk nasz na samym impecie lokowano, przez staw odstrzeliwaliśmy się z samopałów. Przydano y Dragonią JPana Oboźnego tamże, tę u bramy przy parkanie postawiono. — Insze pułki z JPa-

они тотчасъ сдадутся. Послушался его милость, панъ гетманъ, и двинулся подъ Умань съ войскомъ, заключавшимъ немного конницы вмѣстѣ съ пѣхотою. Козаки начали было разъѣзжать, стрѣляя; но боясь, чтобъ у нихъ не захватили языка, уходили, какъ можно скорѣе, въ городъ, однакожъ по сторонамъ города и въ новомъ городѣ, тотчасъ добыли языка, чрезъ котораго послали универсалъ. Прочитавши универсалъ, осажденные тотчасъ возвѣстили о своемъ подданствѣ стрѣльбою изъ пушекъ, потому что доселѣ стрѣляли только изъ самопаловъ, а ни разу не стрѣляли изъ пушекъ; однакожъ безъ всякаго вреда, потому что ядра летали высоко надъ головами. За тѣмъ, когда войско становилось въ боевой порядокъ, а охотники съ разныхъ сторонъ нападали на городъ, то непріятель въ тревогѣ тотчасъ ушелъ изъ дольняго города въ старый. Между тѣмъ подступало наше войско, и его милость, панъ Воевода, вскочилъ съ охотниками, панъ обозный прибылъ съ драгунами, и такимъ образомъ овладѣли тѣмъ новымъ городомъ. Тамъ же полкъ нашъ былъ расположенъ въ

nem Hetmanem na folwarkach stanęły, drugie w placu na straży. — My postawiwszy konie dla pokarmienia na kwaterach piechotą poszliśmy do Parkanu z Chorągwiami; Tam przez różne ich wycieczki po lodzie, cały dzień prawie chałasowaliśmy się z niemi, aż ku samemu wieczorowi z godzinę uciszyło się, radę snadź mieli. Przed samym prawie wieczorem uderzono z działa, Kommunik wszystek z Miasta się wysypał z okrzykiem wielkim i okrył pole pod wałami. — Pułki nasze co na straży były i te co na Folwarkach do sprawy przyszedłszy, aż do bramy ich wspierali, ale piechota odstrzeliwała z Wałów na nasz Pułk. — Piechota wszystka przez staw oraz tak się wysunęła y tył nam zaraz wzięła, i ci co pod czas dziennych wycieczek w dolne się wkradli miasto. Koni nie mało y Czeladzi odsaczyli. Co prędzey. Chorągiew JPana Woiewody Bracławskiego sobie w pole, Nas tylko kilka Chorągwi, Pana Starosty Trębowelskiego y Humieckiego, zostaliśmy piechotą, chcąc im dadź wsręt od miasta, ale tak wielkiemu impetowi wytrzymać

самомъ жаркомъ мѣстѣ; чрезъ прудъ мы перестрѣливались изъ самопаловъ. Сюда же присоединены были и драгуны его милости, пана обознаго, которые были поставлены у воротъ около тына; нѣкоторые полки, подъ начальствомъ его милости, пана гетмана, остановились на фольваркахъ, другіе на площади, для стражи. Мы, поставивъ на квартирахъ коней на кормъ, пѣшкомъ пошли къ тыну съ хоругвями. Тамъ непріятель дѣлалъ разныя вылазки по льду, такъ что мы почти цѣлый день дрались съ нимъ. Только ввечеру было тихо съ часъ; вѣроятно держали совѣтъ. Почти предъ самимъ вечеромъ ударили изъ пушки, вся конница выскочила изъ города съ великимъ крикомъ и покрыла поле подъ валами. Наши полки, стоявшіе на стражѣ и расположенные на фольваркахъ, построившись въ строй, тѣснили ихъ до самихъ воротъ, однако пѣхота стрѣляла съ валовъ на нашъ полкъ. Въ то же самое время, вся пѣхота, двинувшись чрезъ прудъ, тотчасъ зашла намъ въ тылъ. Козаки, которые

nie mogąc dla tego naybardziey, że Towarzystwa i Czeladzi nie mało skoczyło za Chorągwią Półkowniczą w pole, ku koniom (które przez dwie ulicy były) retirować się przyszło. Tycheśmy na kwaterach nie wiele zastali, bo każdy co prędzey w pole uciekał na konie powpadawszy, mnie samemu ledwie iuczny podiezdek został się, i to pachołka swego zrzuciłem z niego. Ledwie się z tego ognia przyszło wyplątać, bo go gęsto dawano; Gdy nieprzyiaciel Miasto znowu opanował wszystkie wozy zostały tam nasze, koni y Czeladzi Naszey z pod rożnych Chorągwi nie mało.—Mnie samemu więcey szkody uczyni niż na złł. 600, bo w gotowiznie 250 złł. z Jukami co dla przygody się trzymało, wszystkie drobiazgi, przytem rymsztunek wszystek, który się był dla szturmowego biegania, dla lekkości zostawił w Wozie; Nuż drugim naszym, konie y

во время бывшихъ днемъ вылазокъ проникли въ дольній городъ, отрѣзали немало коней и челяди. Хоругвь его милости, пана воеводы Браславскаго, тотчасъ ушла въ поле. Мы только остались пѣшіе, въ числѣ нѣсколькихъ хоругвей, именно хоругви пана старосты Трембовельскаго и Гумѣцкаго, желая отбить непріятеля отъ города. Но мы не могли выдержать такого сильнаго нападенія, особенно потому, что немало товарищества и челяди ушло въ поле, за хоругвьею полковника, къ лошадямъ, которые отдалены были отъ насъ двумя улицами. Пришлось ретироваться. На квартирахъ, мы застали немного челяди и товарищества, потому что каждый, какъ можно скорѣе, вскочивъ на коня, бѣжалъ въ поле. Мнѣ самому едва досталась вьючная лошадка, да и ту я отнялъ у своего слуги. Насилу удалось выпутаться изъ этого огня, производимаго частыми выстрѣлами. Когда непріятель завладѣлъ снова городомъ, то тамъ остались всѣ возы наши, немало также коней и челяди изъ разныхъ хоругвей. Я самъ понесъ убытку болѣе, нежели на 600 злотыхъ; пропало съ вьючнымъ сѣдломъ 250 злотыхъ наличными деньгами, которыя берегъ я на всякій случай, всѣ мѣлочи, а при томъ весь военный сна-

wozy także, naywiększą szkodę ma Chorągiew nasza, dla tego żeśmy się na ostatku zostali rozumiejąc, że nas w dotrzymaniu miasta będą posiłkować, aliżci inaczey się stało.— W onych hałasach noc interim nas zaszła, ta nie małą mieszaninę uczyniła była w Woysku, naybardziey gdy Miasto nowe, tak od naszych jako y od nich zapalone było, a wiatr ieszcze na nas, sniadniey im było, z zaparkanu w opłotki się skradaiąc, palić do nas, jednak nie szkodzili bardzo za łaską Bożą, lubo, na odwodzie dwie Chorągwie Nas z Panem Starostą Trębowelskim nimeśmy do pułku przyszli, szło, dwuch tylko postrzelano i to nieszkodliwie. Przyszedłszy do sprawy Woysko, od miasteczka szło za milę i tam obnocowało. — Posyłano nazad zaraz podjazd, ale nic się nie ruszaiąc za nim w wielkiey byli ostróżności, miasta iednak obydwa spalone zupełnie, w tym tylko starym, w którym się okopali, zawarli się wszyscy Kozacy w Zamku, a Chorągwie Chłopstwa w Mie-

рядъ, оставленный мною на возу, для легкости во время штурма. Нѣкоторые изъ нашихъ также потеряли возы и коней. Наибольшій вредъ потерпѣла наша хоругвь, потому что мы оборонялись послѣдніе въ городѣ, предполагая, что насъ подкрѣпятъ; но случилось иначе. Въ такой тревогѣ наступила ночь, которая немалое произвела замѣшательство въ войскѣ, особливо, когда новый городъ былъ зажженъ нашими и козаками, при томъ же вѣтеръ дулъ на насъ. Имъ было легче, скрывшись въ плетняхъ, стрѣлять въ насъ изъ за заборовъ, однакожъ при помощи Божіей, они мало наносили намъ вреда. Хотя двѣ хоругви, наша и пана старосты Трембовельскаго, шли въ аріергардѣ, однакожъ, прежде, нежели мы настигли полкъ, только два человѣка были подстрѣлены, и то неопасно. Войско приведено было въ порядокъ, пошло въ мѣстечко за милю отъ города и тамъ переночевало. Тотчасъ съ нашей стороны посланъ былъ назадъ подъѣздъ, но Козаки, не двигаясь съ мѣста для преслѣдованія, сохраняли большую предосторожность. Оба однакожъ города сожжены совершенно;

ście. — Nazajutrz nie rano, znowu przez tenże Jakubiec i we dwuch milach w Miasteczku, które się poddało nocleg, i dzień Wielkonocy ku południowi niemal odprawiliśmy. — Potym ruszyliśmy się ku Muszurowie, chcąc tam mieć spokoyny przynaymniey w dzień Wielkonocny nocleg, Przy przedniey straży posłano dla rozdania Kwarty, zaraz w polu z łukow i samopałow poczęli na Swięto uroczyste zapraszać. Straż nasza Przednia, i ludzie Hospodarscy nim Pułki nadciągnęły, strzelali się z nimi niemałą chwilę, mocno ich ku wałom wspierając — Pułk nasz że zawsze przy Jmci Panie Hetmanie chodził przodem, jakośmy nad Staw, z góry przyszli zaraz spieszyliśmy się do nich, z Jmci Pana Wojewody Chorągwiami. Uganiali się z nami długo strzelając po lodzie na stawie za parkanem, w tym pułki nadeszły, także z koni zsiedli godzinę całą zegarową (Jako sam JPan Hetman z JP.

заперлись всѣ въ замкѣ, а хоругви, составленныя изъ черни, въ городѣ. На слѣдующій день, поздо утромъ, мы отправились чрезъ тотъ же *Якубецъ* и имѣли ночлегъ въ двухъ миляхъ, въ мѣстечкѣ, которое сдалось, а въ Свѣтлое Воскресеніе, около полудня, отправились. Потомъ мы пошли къ Мушуровѣ, желая имѣть тамъ, по крайней мѣрѣ въ Свѣтлое Воскресеніе, спокойный ночлегъ. Послано раздать кварту передней стражѣ; козаки тотчасъ начали въ полѣ, въ торжественный праздникъ, вызывать на бой, стрѣляя изъ луковъ и самопаловъ. Наша передняя стража и люди господаря Волошскаго немалое время вели съ ними перестрѣлку, сильно тѣсня ихъ къ валамъ, пока не подоспѣли полки. Нашъ полкъ, который всегда ходилъ впереди при его милости, панѣ гетманѣ, какъ только сошелъ съ горы къ пруду, тотчасъ поспѣшилъ къ нимъ, съ хоругвями его милости, пана воеводы. Непріятель долго сражался съ нами, стрѣляя поверхъ льда на прудѣ, изъ за тына. Въ это время подоспѣли полки, также спѣшились и цѣлый часъ (какъ говорили самъ его милость, панъ гетманъ и его милость, панъ обозный, у которыхъ

Obożnym maiąc zegarki powiadali) chałasowaliśmy się z nimi nim Miasta dobyli. Około zamku więcey niż dwie godziny trwał szturm, potężnie się bronili, jako mieli ginąć tak zginęli, bo y w naszych uczynili nie mało szkody. Chorążych zabito nam czterech, Hospodara Wołoskiego dwuch, kilku postrzelano, Pana Ruszczyca w czoło z łuku, ale aza mu nie będzie nic, Towarzystwa różnego zabitych, postrzelanych, Nam z łaski Bożey tylko dwuch towarzystwa i kilku Czeladzi i to nie szkodliwie, mnie także trochę w rękę z łuku się dostało, ale bardziey drągami, spustkami razili nas pod zamek podpadających. Nie iednemu zaświeciło w oczach, siekierkami, kosami, czym mogli rzucali przez Parkan i razili dużo naszych, bo im nie przyszło często Samopałow nabijać, dla rezolutnego nastąpienia Naszych. — Z łukow dziurami, nimeśmy ich od palow wystrzelali, nawiasem psowali. — Do zamku się włamawszy siekąc ręce ustawały, tak się ich było

были часы) сражались съ ними, пока не добыли города. Около замка, больше двухъ часовъ продолжался штурмъ; непріятель защищался храбро; гибли, какъ слѣдуетъ, потому что и намъ нанесли немалый вредъ. У насъ убиты четыре хоружнія, два хоружнія господаря Волошскаго, а нѣсколько ранено. Панъ Рущицъ раненъ въ голову изъ лука, но авось пройдетъ. Изъ товарищества многіе также убиты и ранены. У насъ, по милости Божіей, ранено только два товарища и нѣсколько челяди, и то неопасно. Мнѣ также немного досталось въ руку изъ лука. Но болѣе они поражали насъ кольями и бросаніемъ разныхъ тяжестей, когда мы приступали къ замку, такъ что не у одного засвѣтилось въ очахъ. Бросали чрезъ тынъ сѣкирами, косами и чѣмъ попало, сильно поражая нашихъ; потому что имъ не приходилось часто заряжать самопалы, по причинѣ отважнаго съ нашей стороны нападенія. Наносили также вредъ, стрѣляя изъ луковъ чрезъ отверстія, пока мы ихъ не отогнали отъ палисада, и поражали навѣсными выстрѣлами. Когда мы вломились въ замокъ, то

nacisnęło siła, a same prawie Towarzystwo Zamek wzięło; bo Czeladź i Niemcy wszyscy, co ich było trochę, na łupie w mieście byli. — Padło trupa więcey niż 5000, w tym Muszurowie nie równie więcey niż w Jakobcu, bo z Skubliczna, i inszych nasiadłych Słobod, ludzi polowych skupiło się było bardzo wiele. Z tamtąd przenocowawszy, ku Bracławiu udaliśmy się, Bokami także podjazdy y czaty różnie gnębiły siekąc i paląc. Do Kraśnego przyszedłszy woysko Wołoskie, jako przedtym chodziło przodem i bokami z JP. Szembergiem, tak do Bracławia tentować fortuny wyprawił go JP. Hetman. — Ochotnika nie mało chodziło, dali pole Nosacz y Zelenenko puł milé niemal wiodła była ich Wołosza od Bracławia, interim wsiadłszy na nich spędzili i trupa położywszy nieco, dobrego dostali języka. — Na noc odstąpili a na zajutrz zasadziwszy się JP. Szemberg w lesie z pułkiem znowu ich Wołosza wywabiała w polé, wyszli, ale nie tak daleko,

руки уставали рубить, такъ ихъ собралось много. А замокъ взятъ почти однимъ товариществомъ; потому что челядь и Нѣмцы, которыхъ было немного, оставались въ городѣ для грабежа. Болѣе 5000 было убитыхъ. Въ Мушуровѣ гораздо болѣе людей, нежели въ Якобцѣ; потому что, изъ Скублична и другихъ населенныхъ слободъ, собралось очень много поселянъ. Отсюда, переночевавши, мы отправились къ Брацлаву. По сторонамъ дѣлали также разные подъѣзды и нападенія, рубя и сожигая, и такъ пришли къ Красному. Войско Волошское прежде ходило впереди и по сторонамъ, подъ начальствомъ его милости, пана Шемберга, а теперь панъ гетманъ отправилъ это войско къ Брацлаву попробовать счастія. Ходило немало и охотниковъ. Носачъ и Зелененко вышли въ поле, и Волохи заманивали ихъ съ полмили отъ Брацлава. Между тѣмъ наши, напавъ на нихъ, погнали и, положивъ немало на мѣстѣ, достали добраго языка. Къ ночи отступили, а на другой день его милость, панъ Шембергъ, засѣлъ въ лѣсу съ полкомъ, и Волохи снова выманивали ихъ въ поле. Козаки вышли, но

strzelali się z Wołoszą długo, a Pan Szemberg z zasadzki nie rychło pospieszył, a mógł by im był tył wziąść, i tak ostrzeżeni snadź od języka, nie zaganiali się za Naszemi. Nie mogąc ich daley wywabić wsiadły obydwa Pułki na nich, aż do samego pędzili ich miasta i samo miasto byli by, za tym Kommunikiem wpadłszy, wzięli, ale ich zawsze wystrzelano. — Trzeciego dnia niechcieli w polé, tylko pod wałami krążyli. — Przed wieczorem otrąbiono, aby czaty rozbiegły się na godzinę dla żywności, nie każdy snadź o tey godzinie słyszał, daleko się zaciekli, a pułki ku woysku, ku Krasnemu ustąpiły — Kozacy na owego czatownika rozbiegłego, wypadłszy z miasta na świeżych koniach, nie mało zagarnęli Czeladzi, i Kóni z pod nászey Chorągwi czterech z końmi zapadło, a drudzy ledwie poujeżdżali — Przestawszy pod tym Kraśnym pułtora dnia ku naznaczonym konsystencyom czołem obróciliśmy się. Gdybyśmy byli rychley trzema albo

не такъ далеко. Долго перестрѣливались съ Волохами, но панъ Шембергъ нескоро вышелъ изъ засады, а могъ бы зайти имъ въ тылъ. Вѣроятно предостереженные языкомъ не гнались за нашими. Не надѣясь заманить ихъ далѣе, мы напали на нихъ обоими полками, гнали до самаго города, и, устремившись вслѣдъ за конницею, взяли было самый городъ, но были вытѣснены. На третій день не хотѣли выступить въ поле, а только кружили около валовъ; предъ наступленіемъ вечера, дано знать трубою, чтобы разъѣздные отряды разъѣхались на одинъ часъ, за продовольствіемъ. Вѣрно не всѣ слышали о назначенномъ часѣ и потому зашли далеко, а полки возвратились къ войску подъ Красное. Тогда козаки выѣхали изъ города на свѣжихъ лошадяхъ и, напавъ на разсѣявшійся отрядъ, не мало захватили челяди и лошадей. Изъ нашей хоругви пропало четыре человѣка вмѣстѣ съ лошадьми, а другіе насилу ушли. Мы простояли подъ Краснымъ полтора дня. Если бы мы скорѣе пошли къ назначеннымъ намъ мѣстамъ, разомъ, на свѣжихъ коняхъ, и не въ такую

przynaymniey dwoma Niedzielami na koniach swieżych z razu i nie w takie rozcieki kiedy iuż Boh i inne Rzeki pusciły były poprzedzili lepiey byśmy byli gościli, mógłby się y Humań nabrać strachu, a Bracław pewnie by z dymem poszedł.

z RP. B. Szczorc.

распутицу, когда уже Бугъ и другія рѣки вскрылись, и если бы ускорили тремя или по крайней мѣрѣ двумя недѣлями, то погостили бы пріятнѣе. Могъ бы и Умань набраться страху, а Брацлавъ вѣрно былъ бы обращенъ въ орахъ.

XII.

Punkta Suppliki Kozackiey przez Antona, Pułkownika Kijowskiego, do Jego Królewskiey Mości, pod Gliniany posłane; bez daty, oddane w Czerwcu 1653.

1mo Po paktach Białocerkiewskich gotowiśmy byli, żadną miarą postanowionego Pokoju nie naruszać. Jakoż tych, którzy, z naszey strony, do naruszenia onego naymnieyszą dali okazyą, surowo na gardle skaraliśmy, jakoto Hładkiego, Mozerę i innych, tylko, że Jmść P. P. Woyniłowicz, Machowski, i inni, którzy na Zadnieprzu z ordynansem J. K. Mci zostawali mimo woli J. K. Mci na ludzi pokojem ubespieczonych

XII.

Просительныя статьи козаковъ, посланныя чрезъ Антона, Полковника Кіевскаго, къ Королю, подъ Глиняны. 1653.

1. По заключеніи Бѣлоцерковскаго договора, мы рѣшились было ни въ чемъ не нарушать постановленнаго мира, и поэтому грозно казнили смертію тѣхъ, которые съ нашей стороны подали поводъ къ нарушенію мира, какъ Гладкаго, Мозыру и другихъ. Но ихъ милости, паны Войниловичъ, Маховскій и другіе, оставшіеся по приказанію его королевской милости за Днѣпромъ, нападали, въ противность волѣ королевской, на людей обеспеченныхъ миромъ, многихъ

napadłszy nie mało pozabijali, y krew niewinną wyleli a insze wsi i miasteczka ogniem i mieczem zniesli — Do tego że Nieboszczyk JP. Kalinowski, jakośmy pewne dokumenta mieli, skupiwszy Wojska, jako mógł, i Obozem stanąwszy miał insperate na nas napaść, a my zabiegając temu, ruszyć Woyska J. K. Mści nie myśląc, ani w głąb idąc, nazad wróciliśmy się — Co ponieważ z dopuszczenia Bożego stało się prosiemy aby W. K. M. nam wybaczyć raczył.

2do Po tak rocznym rozruchu za bytnością JPana Zacwilichowskiego czekaliśmy na miłościwą od J. K. M. deklaracyą i na Kommissyą, miasto którey JPanowie Czarnecki y Machowski, wpadłszy miast nie mało znieśli i ludzi niewinnych zabijali. — Czemu my zabiegaiąc, także widząc upadek na Hospodarstwo ruszyliśmy się byli ku Wołoskiey granicy, a obaczywszy, iż się tam uspokoił żadney nie czyniąc w pan-

убили, пролили кровъ неповинную, а нѣкоторыя селенія и мѣстечка истребили огнемъ. Сверхъ того, покойный его милость, панъ Калиновскій, собравъ войско, сколько могъ, и расположившись лагеремъ, готовился нечаянно напасть на насъ, на что мы имѣемъ несомнѣнныя доказательства. Мы, предупреждая нападеніе, не замышляя безпокоить войско его королевской милости и не идя вглубь, воротились назадъ. Просимъ вашу королевксую милость извинить насъ за то, что уже случилось, по допущенію Божію.

2. Послѣ прошлогодней смуты, въ бытность его милости, пана Зацвиляховскаго, мы ожидали милостивой декларація отъ вашей королевской милости, вмѣсто которой присланы паны Чарнѣцкій и Маховскій. Они, ворвавшись силою, немало истребили городовъ и умертвили невинныхъ людей. Для предотвращенія этого, а также видя нападеніе на государство Волошское, мы двинулись было къ границѣ Волошской, но увидя, что тамъ все уже успокоилось, мы отступили,

stwie J. K. Mci szkody, reytyrowaliśmy się, i czekamy na Miłościwą deklaracyą od J. K. Mci y Rzplitey.

3^tio^ Prosiemy uniżenie żeby na potym w dalsze czasy przy miłościwey łasce J. K. Mci według Zborowskich Pakt Woysku Zaporowskiemu J. K. M. to zachować raczył, nie czyniąc nic przeciwnego wierze y wolnościom, i jeżeliby się J. K. M. zdała być wielka liczba Woyska według Zborowskiego postanowienia, tedy namowy Upraszamy, aby J. K. Mość Ichmść P. P. Komisarzow ku Pawołoczy, albo ku Białey - Cerkwi w małey assystencyi nie zbliżaiąc się z Woyskiem do nas wyprawic rozkazać raczył, z któremi dostatecznie o wszystkim się porozumiemy. Cerkwi nasze, Ruskie i Monastery, aby według praw przy dobrach y fundacyach dawnych zostawały, a Unia tak w Koronie jako y Wiell: Xstwie Litt:, żeby zniesioną była uniżenie J. K. Mci

не причиняя никакого вреда въ областяхъ его королевской милости. Теперь ожидаемъ милостивой деклараціи, отъ его королевской милости и Республики.

3. Просимъ нижайше, чтобы впредь, на будущее время, его королевская милость оставилъ войско Запорожское при статьяхъ Зборовскаго договора, не нарушая ни въ чемъ вѣры и вольностей. А еслибы его королевской милости, число войска, установленное Зборовскимъ миромъ, показалось слишкомъ великимъ, то на такой случай мы снова просимъ, чтобы его королевская милость приказали отправить къ намъ Коммиссаровъ, которые бы въ маломъ числѣ, не сближаясь съ войскомъ, прибыли въ Паволочь или въ Бѣлую Церковь; мы обстоятельно обо всемъ разсудимъ съ ними. Униженно просимъ его королевскую милость, чтобы наши Русскія церкви и монастыри, согласно съ привилегіями, оставались при своихъ имѣніяхъ и фундаціяхъ, а унія какъ въ королевствѣ Польскомъ, такъ и

prosiemy, a my na wszelką wiadomość od J. K. Mci pod Białą Cerkwią oczekiwać będziemy, a prosiemy aby niebawiąc Posła naszego J. K. Mość Pan N. Młciwy przez Młciwą łaskę pańską expedyować rozkazać raczył. — Jeżeliby nie było łaski J. K. Mci y Rzplitey wszystkiey, tedy lubоby J. K. Mość y woyskom następować kazał na nas, my już y bronić się niebędziemy, y niechcemy więcey krwi rozlewać, ale wszyscy wszelkiemi sposobami o zdrowiach naszych będziemy przemyslać — A ieżeli byśmy w czym tym prostym pisaniem naszym Maiestat J. K. Mci obrazili, pokornie prosimy aby J. K. Mość, jako ludziom prostym wybaczywszy Panską swoją Klemencyą, nam pokoy dać raczył.

Bogdan Chmielnicki Hetman J. K. Mci Woyska Zaporowskiego.

z RP. B. Szczorc.

въ великомъ княжествѣ Литовскомъ, чтобъ была уничтожена. Мы будемъ ожидать извѣстій отъ его королевской милости, подъ Бѣлою Церковію, и просимъ, чтобъ его королевская милость, панъ нашъ милостивый, приказалъ отправить нашего посла, не задерживая его долго. А если король и вся Республика не будутъ къ намъ милостивы, то мы, хотябы даже его королевская милость приказалъ нападать на насъ войскамъ своимъ, уже и защищаться не будемъ, не желая болѣе проливать крови, но всѣ будемъ разными способами промышлять о своихъ животахъ. А если въ этомъ простомъ письмѣ, мы чѣмъ нибудь оскорбили величество его королевской милости, то покорно просимъ его королевскую милость извинить насъ, простыхъ людей, по своему милосердію, и оставить насъ въ покоѣ.

Богданъ Хмельницкій, гетманъ его королевской милости, съ войскомъ Запорожскимъ.

XIII.

Uniwersał B. Chmielnickiego do Starszych Woyska Zaporożskiego, z Perejasławia, 17/1 1654.

Panowie Pułkownicy, Setnicy y wszystka Attamania tak Woyska Zaporowskiego jako y Grodowego, dobrego zdrowia Wam życzę od Boga. Czynię Wam wiadomo tym moim pisaniem, żebyście ostróżni byli po Zamkach y przysposabiali sobie powinności woyskowe, jako wasz zwyczay znacie, prochy, ołów i żywność doroczną: Gdyż ja żadnego miru z Królem Lachem nie uczyniłem. Żebyście nieprzyiacioł swoich to iest Lachow bili, gdyby na was smieli następować, gdyż

XIII.

Универсалъ Хмельницкаго къ Старшинѣ Войска Запорожскаго, данный въ Переяславлѣ, 17-го Января 1654.

Паны полковники, сотники и вся атаманія какъ войска Запорожскаго, такъ и городоваго! Добраго здоровья желаю вамъ отъ Господа Бога. Приказываю вамъ симъ своимъ письмомъ, чтобъ были осторожными въ замкахъ и заготовляли бы для себя, какъ знаете, военныя снаряды: порохъ, свинецъ и дорожные съѣстные припасы; потому что я не заключалъ никакого мира съ королемъ – ляхомъ. Бейте своихъ непріятелей, то есть Ляховъ, если они осмѣлятся нападать

Car Jmc Wielki Moskiewski za wiarę swoię bijąc się dopomagać nam będzie. Za tym Was Panu Bogu oddaię.

на васъ; потому что его милость, великій царь Московскій, будетъ помогать намъ, сражаясь за свою вѣру. Затѣмъ поручаю васъ Господу Богу.

XIV.

Instrukcya Ur. Maryuszowi Jaskolskiemu, od J. K. Mci do Hana Krymskiego Posłowi, dana, 20/2 1654.

Nayprzod Pan Poseł zdrowie dobre Króla Jmci P. N. M. Hanowi Jmci opowie, i o zdrowie Hana Jmci pytać się będzie, którego w długi wiek Hana Jmci Imieniem J. K. Mści poczęstuie, deklarując oraz Imieniem J. K. Mści, tę przyiaźń, którą J. K. Mość przeciw niemu zawiązał i Panskim swoim słowem obiecał. A lubo Chmielnicki za instancyą Hana łaskę J. K. Mści swego dobrotliwego Pana z przeba-

XIV.

Инструкція, данная его королевскою милостію послу Марію Яскольскому, отправленному къ Хану Крымскому. 20 Февраля 1654.

Прежде всего, панъ посолъ объявитъ хану, его милости, о добромъ здоровьи короля, его милости, пана нашего милостиваго, и, спросивъ о здоровьи хана, его милости, пожелаетъ хану, отъ имени его королевской милости, долговѣчнаго здоровья и объявитъ при семъ, отъ имени его королевской милости, о союзѣ дружбы, заключенномъ его королевскою милостію съ ханомъ и подтвержденномъ королевскимъ словомъ. Хотя Хмельницкій, по ходатайству хана, нѣсколько разъ получалъ милостивое прощеніе отъ его королевской милости, своего

czeniem wszystkich iego zbrodni po kilka razy otrzymał, gdy żadney pokory Panu swemu nie uczyniwszy, wedle postanowienia z Wezyrem Hana Jmci, do maiętności własnych Panów nie puścił, i chłopstwo zbuntowane w swoiey protekcyi trzyma. Na co J. K. Mość naznaczył Kommisarzy, aby y Panowie do maiętności swych przyśli, i oraz chłopi w posłuszenstwie ich zostawali. Czego ieśliby sprawić niemogli, aby się to spokoynie odprawiło, przyszłoby J. K. Msci z Oycowskiego pieczołowania ku wiernym poddanym swoim część woyska wyprawić, nie na żadne rozerwanie przyiaźni z Hanem Jmćią, ale na uspokojenie takowych tumultów, i na odebranie co czyiego iest, władzą swoią Królewską uczynić. Żeby tedy opaczne Chmielnickiego udawanie u Hana Jmci mieysca nie miało, starać się będzie Pan Poseł, pokazawszy, ze i teraz Uniwersały swoie wysłał, aby nikędy do maiętności y miast panow nie puszczano.

милосерднаго государя, съ прощеніемъ за всѣ его неистовства; однакожъ онъ, не изъявивъ никакой покорности своему государю, согласно съ договоромъ, заключеннымъ съ визиремъ хана, не пустилъ пановъ въ ихъ собственныя имѣнія и оказываетъ покровительство взбунтовавшейся черни. По этому поводу, его королевская милость назначилъ коммиссаровъ, чтобъ и владѣльцы вступили во владѣніе своими имѣніями, а также и чернь была послушна своимъ панамъ. Если бы этого нельзя было достигнуть мирными средствами, то его королевская милость, по своей отеческой заботливости о вѣрныхъ своихъ подданныхъ, былъ бы принужденъ отправить часть войска, не для разрыва пріязни съ ханомъ, его милостію, но для прекращенія бунтовъ, и также для того, чтобъ властію королевскою возвратить каждому свое. Посолъ будетъ стараться, чтобы ходатайство Хмельницкаго о покровительствѣ хана, его милости, сверхъ ожиданія, не имѣло успѣха, и для этого увѣдомитъ, что Хмельницкій и теперь разослалъ свои универсалы, которыми приказываетъ нигдѣ не впускать пановъ въ имѣнія и города.

Powtóre. Przełoży Pan Poseł Hanowi Jmci spustoszenie Panstw J. K. Msci które się stało po odeyściu Hana Jmci, w Panstwach J. K. Mci. Przełoży zniszczenie domow Szlacheckich, którzy zawartą przyiaźnią z Hanem Jmcią zabespieczeni, w własnych domach przez niektóre Tatary od Chmielnickiego złośliwie zatrzymane, nieprzyiaciela doznali. Przełoży y lekkomyślność Chmielnickiego, który lekce ważeniem postanowioney przez wielkiego Wezyra Hana Jmci a Wielkiego Kanclerza J. K. Mci przyiaźni, oraz teraznieyszemi wycieczkami w Państwo J. K. Mci, one rozerwać usiłuie. A iż w tym plądrowaniu po zawarciu przyiaźni z Hanem Jmcią, wierny urzędnik i Sługa J. K. Mci Pan Şapieha Pisarz Polny wzięty iest: żądać będzie Pan Poseł u Hana Jmci, aby on na wyświadczenie, zawartey przyiaźni, iegoż wypuścić rozkazał, o takież uwolnienie Pana Wendenskiego, Romaszkiewicza i Bałabana Pan Poseł starać się będzie.

Во вторыхъ, панъ посолъ представитъ хану, его милости, опустошеніе областей его королевской милости, по уходѣ хана; представитъ обнищаніе шляхетскихъ домовъ, бѣдствіе шляхтичей, которые, положившись на дружественный договоръ, заключенный съ ханомъ, его милостію, злостно были захвачены Хмельницкимъ въ собственныхъ домахъ, чрезъ нѣкоторыхъ татаръ, и испытали на себѣ вражду непріятеля. Представитъ и легкомысліе Хмельницкаго, который, ни во что вмѣняя дружественный союзъ, заключенный визиремъ хана, его милости, и великимъ канцлеромъ его королевской милости, старается разорвать этотъ союзъ, вторгаясь въ области его королевской милости. Такъ какъ во время этихъ грабежей, по заключеніи мира съ ханомъ, его милостію, взятъ въ плѣнъ вѣрный сановникъ и слуга его королевской милости, панъ Сапѣга, писарь польный; то панъ посолъ будетъ требовать отъ хана, его милости, чтобы онъ, въ удостовѣреніе заключеннаго дружескаго союза, приказалъ выпустить Сапѣгу. Панъ посолъ будетъ также стараться объ освобожденіи пановъ Венденскаго, Ромашкевича и Балабана.

Potrzecie. Opowie Pan Poseł Hanowi Jmci gotowość Moskiewską, która ieśliby się nad poprzysiężone pakta obróciła na Państwa J. K. Mci, żądać będzie Pan Poseł, aby wedle dawnych paktów, przyiacielem przyiacielowi, a nieprzyiacielem nieprzyiacielowi, że wszystkiemi Ordami był pomocą Woyskom J. K. Mci. A oraz zeby y Kozakow iako Poddanych J. K. Mci do tey że usługi J. K. Mci przywiodł. Zkąd uzna Han Jmość szczerość Chmielnickiego tak przeciwko J. K. Mci jako y przeciwko sobie, ieżeli na rekwizycyą Hana Jmci przeciwko Moskwie wespół stanie. Co aby miał uczynić i dla Korrespondencyi dawney, którą miał z Moskwą, i dla iedności wiary, którą z niemi związany iest, wątpliwa.

Po czwarte. Przełoży Pan Poseł chytre z Hanem Jmcią postępki Chmielnickiego, gdy niekontentując się łaską Hana Jmci, szukał sobie

Въ третьихъ. Объявитъ панъ посолъ хану, его милости, что Москва готова начать войну; вмѣстѣ съ тѣмъ, онъ изъявитъ желаніе, чтобы ханъ, его милость, согласно съ давними договорами, которыми постановлено быть пріятелемъ пріятелю и непріятелемъ непріятелю, оказалъ помощь войскамъ его королевской милости, со всѣми ордами, а также, чтобы и козаковъ, какъ подданныхъ королевскихъ, заставилъ въ этомъ дѣлѣ служить его королевской милости. Отсюда ханъ, его милость, узнаетъ искренность Хмельницкаго, какъ въ отношеніи къ его королевской милости, такъ и въ отношеніи къ себѣ самому, если Хмельницкій съ нимъ по требованію хана, его милости, вмѣстѣ, пойдетъ противъ Москвы. Сомнительно, чтобы Хмельницкій рѣшился на это; какъ потому что онъ давно ведетъ переписку съ Москвою, такъ и потому что единство вѣры связываетъ его съ Московскимъ государствомъ.

Въ четвертыхъ. Изложитъ панъ посолъ коварные поступки Хмельницкаго въ отношеніи къ хану, его милости, потому что, не доволь-

pod te czasy, opieki Cara Moskiewskiego, wielkiego nieprzyjaciela Hanskiego, co się taiemnie pokazuie z poselstwa Cara Moskiewskiego do J. K. Msci gdy wielcy Posłowie iego, to samo we Lwowie traktowali, aby iedność wiary Moskiewskiey z Kozacką y Ruską wcale w Panstwach J. K. Mci zostawała, ażeby za włożeniem się Wielkiego Cara Moskiewskiego, mógł Chmielnicki łaskę J. K. Mci otrzymać, pokazuie się i z uniwersału Chmielnickiego do Kozaków i włości Zadnieprowskich w tych dniach przysłanego, którego Pan Poseł kopią Hanowi Jmci odda, i starać się będzie, aby Han Jegomość, więcey sobie przyiaźn Króla Jmci, niż Chmielnickiego wywrótne obietnice poważając, iemu iako wiarołomnemu miejsca u siebie nie dawał, owszem jako nieposłusznego poddanego J. K. Mci z łaski swoiey Hanskiey odrzuciwszy, to sobie po przyiaźni J. K. Mci Brata obiecywał, co zawsze Król Jmść wszyst-

ствуясь покровительствомъ хана, его милости, Хмельницкій искалъ себѣ въ это время, помощи царя Московскаго, великаго непріятеля ханскаго. Это секретно видно изъ посольства царя Московскаго къ его королевской милости; ибо великіе послы царя Московскаго вели переговоры въ Лембергѣ о томъ, чтобы единство вѣры Московской съ козацкою и Рускою осталось неприкосновеннымъ во всѣхъ областяхъ его королевской милости, и чтобы, по ходатайству великаго царя Московскаго, Хмельницкій могъ пріобрѣсть благосклонное расположеніе его королевской милости. Это видно и изъ универсала, посланнаго Хмельницкимъ на этихъ дняхъ къ козакамъ и въ заднѣпровскія селенія. Копію этого универсала панъ посолъ отдастъ хану, его милости, и будетъ стараться, чтобы ханъ, его милость, уважая пріязнь короля болѣе, нежели обманчивыя обѣщанія Хмельницкаго, не давалъ этому вѣроломному у себя пріюта, но напротивъ, лишивъ его своей ханской милости, какъ непослушнаго подданнаго королевскаго, по дружбѣ его королевской милости, брата своего, обѣщалъ бы сдѣлать то, что всегда дѣлалъ король, его

kim Panóm przyjaznym sąsiedzkim statecznie oswiadczył. Żeby iuż żadney kozakom nie dawali pomocy i zeby się za nastąpieniem Moskiewskim ze wszystkiemi Ordami ruszyli za daniem znać od J. K. Mci, które pieniądze, gdyby to do skutku przyszło, oddane będą i nadzwyczayne upominki. — Dodając i to, jako wiele pożytku mieć może Han Jmc, gdyby przeciwko Moskwie, ieśliby ną Państwa J. K. Mci nastąpili — pomogł. A ieżeliby też na niego, żeby sobie kozaków in subsidium przybrał — Assekuruiąc w tym J. K. Mść, ze ieśliby na woynę sli, tedy żony ich i dzieci przy swoich wolnościach zostawać będą nienaruszone.

z RP. B. Szczorc.

милость, всѣмъ сосѣдственнымъ, находящимся съ нимъ въ дружбѣ государямъ. Чтобы уже не давали болѣе никакой помощи козакамъ и чтобы, по вступленіи войскъ Московскихъ, двинулись со всѣми ордами, по полученіи извѣстія отъ его королеской милости. Если это будетъ исполнено, то будутъ даны деньги и чрезвычайные подарки. Упомянуть и о томъ, какую великую прибыль можетъ имѣть ханъ, его милость, если окажетъ помощь противъ Москвы, въ случаѣ нападенія на области его королевской милости. А если бы Москва напала на области ханскія, то ханъ, его милость, можетъ взять себѣ на помощь козаковъ. При чемъ его королевская милость удостовѣряетъ, что если козаки пойдутъ на войну, то жены ихъ и дѣти будутъ оставлены ненарушимо, при своихъ правахъ.

XV.

Жалованная грамота Царя Алексѣя Михайловича Богдану Хмельницкому, на городъ Гадячъ. 1654 Марта 27.

Божіею милостію мы Великій Государь Царь и Великій Князь Алексѣй Михайловичъ всея Великія и Малыя Россіи Самодержецъ, Московскій, Кіевскій, Владимірскій, Новгородскій, Царь Казанскій, Царь Астараханскій, Царь Сибирскій, Государь Псковскій и Великій Князь Тверскій, Югорскій, Пермскій, Вятскій, Болгарскій и иныхъ, Государь и Великій Князь Новагорода Низовскія земли, Черниговскій, Рязанскій Ростовскій, Ярославскій, Бѣлоозерскій, Удорскій, Обдорскій, Кондинскій и всея сѣверныя страны повелитель и государь Иверскія земли Карталинскихъ и Грузинскихъ царей и Кабардинскихъ Черкаскихъ и Горскихъ князей, и инымъ многимъ Государствамъ и землямъ восточнымъ и западнымъ и сѣвернымъ отчичъ и дѣдичъ и наслѣдникъ и государь и обладатель. Пожаловали есмя подданного нашего Богдана Хмельницкого гетмана войска Запорожскаго за православную Християнскую вѣру и за святые Божіи церкви крѣпкое и мужественное стоянье и къ намъ Великому Государю и ко всему нашему Царского Величества Россійскому Государству многіе ї вѣрные службы, что въ нынешнемъ во 162 году, какъ по милости Божіей учинились подъ нашею государскою высокою рукою онъ Богданъ Хмельницкой гетманъ войска Запорожскаго и все войско Запорожское и вся Малая Русь и вѣру намъ Великому Государю и нашимъ государскимъ дѣтемъ и наслѣдникомъ на вѣчное подданство учинили, и въ мартѣ мѣсяцѣ присылали къ намъ великому государю къ нашему царскому величеству

онъ гетманъ Богданъ Хмельницкой посланниковъ своихъ Самойла Богданова судью войскового да Павла Тетерю полковника Переяславского и тѣ посланники намъ Великому Государю имянемъ Богдана Хмельницкого гетмана войска Запорожского били челомъ чтобъ намъ Великому Государю его гетмана пожаловати велѣти ему дати изъ нашихъ царского величества Черкаскихъ городовъ городъ Гадичъ со-всѣми угодьи въ вѣчность ему и потомкомъ ево. И МЫ великій государь Наше Царское Величество его Богдана Хмельницкого гетмана войска запорожского за его къ намъ великому государю и ко всему нашему Російскому государству многіе и вѣрные службы пожаловали велѣли ему и потомкомъ ево тѣмъ городомъ Гадичемъ владѣть такъ какъ прежде того городъ Гадичъ былъ за прежними вотчиньники совсѣми къ нему принадлежностями, и по нашему царского величества жалованью Богдану Хмельницкому гетману войска Запорожского и дѣтемъ и потомкомъ его тѣмъ городомъ Гадичемъ со всѣми къ нему принадлежностями владѣть такъ какъ тотъ городъ прежде того во владѣнье былъ у прежнихъ вотчинниковъ, а иному никому въ тотъ городъ не-вступатися и всю нашу государскую жалованную грамоту на тотъ городъ Гадичъ велѣли есмя дати за нашею государскою печатью, и Богдану Хмельницкому гетману войска Запорожского за нашу многую государскую милость намъ Великому Государю и сыну нашему Государю царевичу Князю Алексѣю Алексѣевичю и наслѣдникомъ нашимъ служити и всякого добра хотѣти. Дана сія наша государская жалованная грамота въ нашемъ царствующемъ градѣ Москвѣ лѣта отъ созданія миру. 7162. мѣсяца марта 27 дня.

XVI.

List Jmci P. Mar. Jaskolskiego, Strażnika Woyskowego i Posła J. K. Mci, z Ordy, do Stanisława Lanckoronskiego, Woiewody Ruskiego, ²/₅ 1654.

Dla złych dróg ledwie mi przyszło we Wtorek po Wielkieynocy stanąc w Bakci-Saraju, gdzie zaraz nazajutrz miałem u Wezyra Audiencyą. — Rzucił się do tey Questyi, co się w Polsce dzieje? odpowiedziałem, Chmielnicki poddał Moskwie całą Ukrainę, i sam wiernego poddaństwa oddał im przysięgę, pytał mię z kąd te nowiny macie, odpowiedziałem mamy ię od szpiegow y ięzykow, a nawet z postronnych Narodow, bardzo

XVI.

Письмо войсковаго стражника Яскольскаго, посла его королевской милости, изъ Орды, къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Рускому. 1654 Мая 2.

По причинѣ дурныхъ дорогъ, насилу удалось мнѣ во вторникъ, по свѣтломъ Воскресеніи, прибыть въ Бакчисарай, гдѣ тотчасъ, поутру, я имѣлъ у визиря аудіенцію. Онъ тотчасъ спросилъ: что дѣлается въ Польшѣ? Я отвѣчалъ, что Хмельницкій предалъ Москвѣ въ подданство всю Украину и самъ присягнулъ на вѣрноподданство. Визирь спросилъ меня: «откуда вы получили такія новости?» Я отвѣчалъ, что это извѣстіе мы получили отъ шпіоновъ и языковъ, также изъ иностранныхъ государствъ. Визирь очень удивлялся непостоянству

dziwował się przewrotności Chmielnickiego, i rzekł, kiedy to uczynił, tedy iuż mu też koniec przyidzie. Przy odeyściu prosiłem go aby mi Audiencyą u Hana Jmci ziednał, którą mi drugiego dnia zaraz przyobiecał.— Na zaiutrz przysłali do mnie abym szedł do Hana, nie chciałem iść, ani też na swoim koniu jachać, dopokądby Han swego konia po mnie nieposłał. Wymawiał się tym że: nasza wiara niekaże, abyśmy konia po Niego posłać mieli — Jam też odpowiedział że i moia wiara nie każe na swoim koniu jachać, bo móy koń chudy, a do tego godzien iest Majestat J. K. Mści takowego od Hana Jmci poszanowania. Musieli tedy konia przysłać po mnie, y przysłali go na którym dopiero do Hana jachałem. A jak skoro na podwórze wiachałem drugie nastąpiło certamen— Przysłał do mnie Wezyr, abym, skoro wnidę, w izbę, czapkę zrucił, celeri cursu szedł do Hana, y połę szaty iego całował— Odpowiedziałem że choćby mi Poselstwa nie odprawiać, y wrócić się

Хмельницкаго и сказалъ: «если онъ это сдѣлалъ, то уже будетъ и ему конецъ.» Уходя отъ него, я просилъ, чтобъ онъ доставилъ мнѣ аудіенцію у хана, которую онъ обѣщалъ мнѣ тотчасъ на другой день.» На другой день прислали ко мнѣ, чтобъ я шелъ къ хану. Я не хотѣлъ ни итти, ни ѣхать на своемъ конѣ, пока ханъ не пришлетъ за мною своего коня. Визирь въ извиненіе говорилъ: «наша вѣра не позволяетъ намъ прислать коня.» Я также отвѣчалъ: « и моя вѣра не позволяетъ мнѣ ѣхать на своемъ конѣ, потому что мой конь исхудалъ, и притомъ величество его королевской милости достойно такого уваженія отъ хана.» Принуждены были прислать за мною коня и прислали. Тотчасъ я поѣхалъ къ хану. Какъ скоро я пріѣхалъ на подворье, начался другой споръ. Визирь прислалъ мнѣ приказаніе, чтобы я, какъ только войду въ комнату, тотчасъ снялъ шапку и, подойдя скорымъ шагомъ къ хану, поцѣловалъ бы полу его платья. Я отвѣчалъ, что этого не сдѣлаю, хотя бы мнѣ пришлось оставить дѣла посольскія и воротиться въ Польшу. Послѣ та-

do Polski tedy tego nie uczynię, po tym responsie wrócił się do mnie od Wezyra posłaniec z taką questyą jako Hana chcę przywitać? Odpowiedziałem, jako Polski obyczay to iest: w pół izby przyszedłszy zdeymę czapkę, a Han Jmść aby mi rękę do pocałowania podał — Niechciał Wezyr na tę propozycyą pozwolić, Han iednak pozwolił i eo modo kazał mi się witać — Przyszedłszy tedy do Izby, gdzie Han przy wielu Murzach i Agach siedział, połowicę Izby przeszedłszy zdiąłem czapkę a potem do pocałowania ręki, jako mogłem, najpoważniey szedłem y pocałowałem; którą mi ochotnie troszeczkę z mieysca swego powstawszy podał.— Po tey Ceremonii znowu poszedłem ku drzwiom y tam na głowę włożyłem czapkę.— A potem gdym pozdrowienie od J. K. Mci uczynił pomieniaiąo tytuł JEgo czapkę zdiąłem a kiedy miało do Hanskiego przychodzić włożyłem, y List od J. K. Mci oddałem, który z rąk moich Wezyr odebrał, po oddaniu listu domawiałem się tego żeby mi na

кого отвѣта воротился ко мнѣ посланецъ отъ визиря, съ вопросомъ: какъ я хочу привѣтствовать хана? Я отвѣчалъ:« по польскому обычаю, то есть, дойдя до половины комнаты, сниму шапку, а ханъ, его милость, пусть дастъ мнѣ поцѣловать руку. Визирь не хотѣлъ согласиться на такое предложеніе, но ханъ позволилъ и приказалъ мнѣ привѣтствовать себя, какъ я желалъ. Поэтому, войдя въ комнату, въ которой ханъ сидѣлъ съ мурзами и агами, и дойдя до половины комнаты, я снялъ шапку, а потомъ, какъ можно важнѣе, шелъ поцѣловать руку и поцѣловалъ. Ханъ охотно подалъ мнѣ ее, немножко приподнявшись съ своего мѣста. Послѣ такой церемоніи снова я пошелъ къ дверямъ и тамъ надѣлъ шапку. Потомъ, когда я говорилъ привѣтствіе отъ его королевской милости, то, упоминая титулъ короля, снялъ шапку, и когда дошелъ до ханскаго титула, опять надѣлъ и отдалъ отъ его королевской милости грамоту, которую визирь взялъ изъ моихъ рукъ. Отдавъ грамоту, я домогался, чтобы мнѣ дано было на чемъ сидѣть до начала дальнѣйшихъ перегово-

czym do dalszey propozycyi siedzieć dano, zrozumiawszy Han y Wezyr to desiderium moie odpowiedzieli mi, teraz idź Waszmośc na wczas, a jako listy przeczytamy, tak się z Waszmością rozmówiemy. Trzeciego dnia przysłał do mnie Wezyr daiąc mi u siebie Audiencyą. Gdy przyiechałem, wymawiał Hana żę wczoray był podpiły — Na tey Audiencyi proponowałem naprzód deklaracyą przyiaźni J. K. Mci ku Hanowi Jmci.— Secundario przełożyłem skargę na Chmielnickiego, iż on niekontentuiąc się łaską J. K. Mci którą za przyczyną Hana Jmci otrzymał, zaciągnąwszy sobie mimo wiadości Hańskiey Ord nie małą liczbę, Państwa J. K. Mci wojował y pustoszył, prosząc przytym, aby go z protekcyi swoiey Han Jmść wypuścił. Za deklaracyą przyiaźni podziękował, kiedy przyszło do drugiego punktu odpowiedział mi, jako to z wami przyiaźń trzymać a wyście pyszni, nie słowni, wzdyć przy traktatach taka nasza była Jmci Panu Kanclerzowi i Jmść Panu Mar-

ровъ. Уразумѣвъ такое мое желаніе, ханъ и визирь сказали мнѣ: «теперь иди отдыхать, а когда мы прочитаемъ грамоты, то тогда, переговоримъ съ вашею милостію.» На третій день, прислалъ за мною визирь, чтобъ дать мнѣ у себя аудіенцію. Когда я пріѣхалъ, то онъ извинялъ хана, говоря, что ханъ былъ вчера пьянъ. На этой аудіенціи я, прежде всего, объявилъ дружественное расположеніе его королевской милости къ хану; вовторыхъ, представилъ жалобу на Хмельницкаго въ томъ, что онъ, не довольствуясь королевскою милостію, полученною имъ по ходатайству хана, его милости, присоединилъ къ себѣ немалое число ордъ, безъ ханскаго вѣдома, воевалъ и опустошалъ государства его королевской милости. При этомъ я просилъ, чтобы ханъ, его милость, лишилъ его своей протекціи. За объявленіе дружбы визирь поблагодарилъ. Когда дошло дѣло до втораго пункта, то онъ отвѣчалъ: «какъ съ вами водить дружбу, когда вы такіе напыщенные: не хотите имѣть дѣла на словахъ, а все посредствомъ трактатовъ? Когда его милость, панъ канцлеръ, и его милость,

szałkowi deklaracya, kiedy prosili nas i eo nomine obiecali nam upominki, żebyśmy zagonow w ziemie nie puszczali, gotowi my to czynić niedopuścić Tatarom w Czambuł chodzić; ieżeli Ich utrzymać będziemy mogli jeżeli też nie utrzymamy nie mieycie za złe. Odpowiedział JPan Kanclerz, a my bić te zagony każemy, odpowiedzieliśmy, biycie, co komu Pan Bog a szczęście da, to niechay trzyma. Po odprawionym tym punkcie upominałem się więźniow Jego Królewskiey Mci obiecanych i po pactach wziętych jako to PP. Sapiehow, Pana Bałabana, Pana Wendenskiego, Romaszkiewicza, Sułowskiego y wielu inszych których rejestr poddałem. Względem Panow Sapiehow odpowiedział mi, jako Han ma wydać Sapiehow, a oni trzy razy na Ordę napadali? Odpowiedziałem, że on nie dla gromienia Ordy poszedł, ale szedł sobie na stanowisko naznaczone do Korca, że tak sors tulit, iż te Ordy na niego napadły, musiał się bronić. Odpowiedział mi wżdyć on to na Kalibet

панъ маршалъ, обѣщая намъ подарки, просили, чтобъ мы не допускали набѣговъ на Польскую землю, то мы имъ объявили, что мы готовы это сдѣлать, готовы не допускать татаръ ходить въ Чамбулъ, если только будемъ въ состояніи удержать ихъ; а если не удержимъ, то не гнѣвайтесь. Его милость, панъ канцлеръ, отвѣчалъ: а мы будемъ бить тѣхъ татаръ. А мы сказали: бейте. Кому что дастъ Богъ и счастіе, тѣмъ пусть и владѣетъ.» Кончивъ этотъ предметъ, я требовалъ обѣщанныхъ его королевской милости плѣнниковъ, захваченныхъ по заключеніи мира, именно: пановъ Сапѣгъ, пана Венденскаго, Ромашкевича, Суловскаго и многихъ другихъ, которыхъ списокъ я представилъ. На счетъ пановъ Сапѣгъ, визирь отвѣчалъ мнѣ: «какимъ образомъ ханъ можетъ выдать Сапѣгъ, когда они три раза на орду нападали?» Я отвѣчалъ, что панъ Сапѣга ходилъ не для нападенія на орду, но шелъ къ Корцу, на мѣсто, назначенное ему; а какъ судьбѣ угодно было, чтобы Орды напали на него, то онъ долженъ былъ защищаться. Визирь возражалъ: «однакожъ онъ напалъ ночью на

Murzę nocą napadł, odpowiedziałem, iż taką ma o tym wiadomość J. K. Mść, jako ja powiadam. Kiedy do Romaszkiewicza przyszło odpowiedział mi jako się nie wstydzicie, za złodziejem przyczyniać, od wieków Krym takiego wstydu nie miał żeby kogo z Krymu wykraść miano, jako on uczynił. — De reliquis odpowiedział, szkoda o tym mówić co się szablą wzięło. — Po tym punkcie przystąpiłem do relacyi, jako się Chmielnicki Moskwie z Ukrainą poddał, słuchał iey attente i rzekł, jeżeli to prawda, że wam Moskwa wzięła taki zamek, i Chmielnicki poddał się Moskwie, gotowiśmy ich z Wami wojować. Tu dopiero wniosłem desiderium J. K. Mci aby przeciw Moskwie y Kozakom dali sami pomoc, odpowiedział mi, iż my iesteśmy sługami Bożemi, co nam Pan Bóg i namiestnicy JEgo każą, to wszystko uczyniemy, ile kiedy nam upominki będą oddane; Podziękowałem za deklaracyą, a o upominkach, iż na czas naznaczony będą gotowe odpowiedziałem,

Калибетъ Мурзу.» Я отвѣчалъ, что его Королевской милости было донесено такъ, какъ я сказалъ. Когда дошло дѣло до Ромашкевича, то визирь сказалъ: »какъ вы не стыдитесь ходатайствовать о ворѣ; испоконъ вѣковъ Крымъ не видалъ такого срама, чтобы кого нибудь украли изъ Крыму, какъ это сдѣлалъ Ромашкевичъ.» На счетъ прочихъ плѣнниковъ визирь сказалъ:« напрасно говорить о томъ, что взято саблею.» Послѣ сего я приступилъ къ донесенію о томъ, какъ Хмельницкій съ Украиною поддался Москвѣ. Визирь слушалъ внимательно и сказалъ: «если то правда, что Москва отняла у васъ такой замокъ, и что Хмельницкій поддался Москвѣ, то мы готовы съ вами итти противъ Москвы войною.» Тогда только я объявилъ желаніе его королевской милости, получить помощь противъ Москвы и козаковъ. Визирь отвѣчалъ: «мы слуги Божіе. Что намъ Господь Богъ и его намѣстники прикажутъ дѣлать, все то и сдѣлаемъ; однакожъ только тогда, когда получимъ подарки.» Я поблагодарилъ за такое объявленіе, а о подаркахъ сказалъ, что они будутъ готовы въ назначенное время и

prosząc go aby te desideria u JEgo Mości u Hana promovere raczył. Po tey Audiencyi częstował mię kawą, a potym dano Jagnię na cukrze, ciasta smażonego, wyziny suchey, pomagranata, miseczkę krochmalu, fig, cukru kilka kawałków, a w ostatku Przyiacielsko się rozmawiając o różnych naszych woynach godzin ze dwie, strawiliśmy, w tym też od niego porwałem się i poiechałem. Po tey audiencyi obesłał Han Sułtanow, Murzow, Agów, Bejow, aby na radę ziachali, przez niedziel 3 konsultowali, lubo często o odprawę prędką y deklaracyą na proponowane punkta dopraszałem się, ledwie ultimis diebus Aprilis dana mi Audyencya, na którey taką uczynił Wezyr perorę. Mogliście to widzieć, jakośmy przez lat sześć przyiaźń z Kozakami wiedli, y iakośmy za zawarciem przyiaźni stawali. Cokolwiek iednak się działo z przeyrzenia Bożego. — Teraz że Kozacy z Moskwą się złączyli y przysięgę oddali, umyslnie ze wszystkiemi Krymskiemi Pany umawiamy się z Wmcią,

просилъ, чтобы онъ старался убѣдить хана исполнить объявленное мною желаніе. По окончаніи аудіенціи, потчивалъ меня кофемъ; а потомъ подали ягненка приготовленнаго съ сахаромъ, пряженаго тѣста, бѣлужины сухой, гранатныхъ яблоковъ, мисочку крахмалу, винныхъ ягодъ, нѣсколько кусковъ сахару, а наконецъ мы проводили время, разговаривая пріятельски, около двухъ часовъ, о разныхъ нашихъ войнахъ. Затѣмъ я поспѣшно уѣхалъ отъ него. Послѣ этой аудіенціи, ханъ послалъ къ султанамъ, мурзамъ, агамъ, беямъ, чтобы съѣхались на совѣтъ. Совѣщались три недѣли. Хотя я часто домагался о скорѣйшемъ окончаніи дѣла и объ отвѣтѣ на предложенные мною пункты, однакожъ едва въ послѣднихъ числахъ апрѣля дана мнѣ аудіенція, на которой визирь говорилъ такъ: «вы видѣли, какъ мы, въ продолженіи шести лѣтъ, водили дружбу съ козаками, и какъ мы, заключивъ дружескій союзъ, стояли за нихъ; все это дѣлалось по промыслу Божію. Но такъ какъ теперь козаки соединились съ Москвою и дали присягу; то мы, въ соединеніи

aby iuż w przyiaźni naszey szalbierstwa niebyło. — Na ten punkt odpowiedziałem, że cokolwięk się lat przeszłych działo, działo się z przeyrzenia Bożego, który nas za grzechy nasze karał, żeście nas, którzyśmy wam i porcie Ottomańskiey przyiaźni dotrzymywali, y Kozaków, aby Panstw Cesarskich nie plądrowali, Wam stad nie zabierali, Krzywd nieczynili. — tak wielkim krwie rozlaniem uskromili, za przyiaźń, za cnotę, i za prawdę naszę wojowali. Przy kim tedy słuszność zostawa niechay to sam Pan Bóg sądzi. — A teraz że Wmść ze mną i z tak zacnym Murz gronem do umow przystępować raczysz, wielce Wmci za to dziękuję. — Tylko to Tłumacz przetłumaczył, exarsit na te słowa Wezyr, czemuście to hardzi chcecie rozkazywać Hanowi, trzeba to wiedzieć, że kiedy się Han do Moskwy z Kozakami przyłączy, iż Korona polska zginie. Odpowiedziałem, iż to wszystko w ręku Boga, co rzekłem, nie dla tego abym miał rozkazywać Hanowi Jmci, ale względem ukaza-

со всѣми крымскими панами, дѣлаемъ уговоръ съ вашею милостію, чтобъ въ дружествѣ нашемъ не было уже обмана.» На эти слова я отвѣчалъ: «что совершилось въ прошлые годы, то совершилось по допущенію промысла Божія, каравшаго насъ за грѣхи наши. Мы всегда сохраняли дружбу къ вамъ и къ Портѣ Оттоманской, великимъ кровопролитіемъ усмирили козаковъ, чтобъ они не опустошали султанскихъ государствъ, не отнимали у васъ стадъ и не буйствовали; мы воевали за пріязнь, за свою честь и правду. Такъ на чьей же сторонѣ теперь справедливость? Пусть самъ Богъ разсудитъ, а теперь я весьма благодарю вашей милости за то, что съ такимъ отличнымъ собраніемъ почетныхъ мурзъ изволишь приступать къ переговорамъ со мною.» Какъ только толмачъ перевелъ мои рѣчи, визирь вспылилъ: »Гордецы! какъ вы смѣете приказывать Хану? знайте, что погибнетъ корона польская, какъ только ханъ соединится съ Москвою и козаками.» Я отвѣчалъ: « все это въ волѣ Божіей, а говорилъ я такія рѣчи не для того, чтобы приказывать хану, его милости, а для того,

nia cnoty i prawdy i za cośmy te nieprzyjaźni od Was ponosili. W tym subjunxit, oto Chorąży Koronny przypadłszy pod Prekop stada nam pobrał, a kiedyśmy się skarzyli Potockiemu, tedy się na Posłow naszych do szable porwał, odpowiedziałem, że byłem tenczas kiedy to Poselstwo odprawiono, a nie widziałem tego, żeby się miał porwać, Po takowych to mowach, rzekliśmy oba daymy temu pokoy co minęło, a do rzeczy naszey przystąpmy. W tym Wezyr: przysłali do nas Kozacy z przyiaźnią udaiąc to że się dla tego do Moskwy udali iż do nich ani Posłow, ani pisania J. K. Mośc nie posłał — Trzeba było z niemi z tą woyną zatrzymać się, a Wyście ich zaczepili. Odpowiedziałem, jeżeli iest z nimi co zaczętego, to nie z naszey, ale z ich przyczyny, naprzód że Carowi Moskiewskiemu poddał Ukrainę i siebie samego, w ktorey już Moskwa, tak po miastach J. K. Mci jako y po szlacheckich, urzędy swoie stanowi, Intraty z nich bierze, kiedy tedy

чтобы показать нашу честность и правоту, за которыя мы отъ васъ терпѣли вражду.» На это сказалъ визирь: «хорунжій коронный, прибывши подъ Перекопъ, захватилъ наши стада, и когда мы жаловались Потоцкому, то онъ угрожалъ саблею посламъ нашимъ.» Я отвѣчалъ, что присутствовалъ въ то время, когда представлялось посольство и не видѣлъ, чтобъ Потоцкій грозилъ саблею. Послѣ такого разговора, мы оба сказали:« оставимъ въ покоѣ все минувшее и приступимъ къ нашему дѣлу.» Визирь сказалъ:» прислали къ намъ козаки пословъ съ изъявленіемъ дружбы; потому, говорятъ, они обратились къ Москвѣ, что его королевская милость не прислалъ къ нимъ ни пословъ, ни грамотъ. Нужно было воздержаться отъ этой войны съ ними, а вы первые напали на нихъ.» Я отвѣчалъ:« если что нибудь начато съ ними, то не мы подали поводъ, а они. Первая причина та, что Хмельницкій поддался самъ царю Московскому и предалъ Украину, въ которой уже Москва, какъ въ городахъ королевскихъ, такъ и шляхетскихъ, поставляетъ своихъ правителей и бе-

co kto komu bierze, jako swego nie bronić a do tego, kiedy móy Pałk szedł na linią na stanowisko naznaczone, niechcieli go puścić i owszem się z nim hałasowali—Uważcie tedy Wmcie przy kim wina—Co się zaś tycze ze J. K. Mść ani pisania, ani Posłow do Chmielnickiego nie posłał, dziwuie się temu, że się za to uymuiecie.— Podobniéysza była żeby się był Chłop Panu swemu pokłonił, —A widzieliście, żeby Han Jmc do swoich Rebellizantow, kiedy tu Rebellia była listy pisał. W tym rzekł. Powiadaią Kozacy, że do Was Posła Antona Pułkownika posłali, a wyście go zatrzymali. Odpowiedziałem, rok to temu, jako się działo, ale teraz po pactach Kamienieckich żadnego nie przysłali Posła. Po tey rozmowie widzimy to rzekł Wezyr, że Kozacy Szalbierze, a to przecię z Ich Posłami, poślemy Posła naszego z tym, aby uczynili pokorę J. K. Mci, Ukrainę aby oddali, i sami aby szli z nami Moskali wojować, Jeżeli tego nie uczynią, sami na nich z Wami szablę naszę pod-

ретъ доходы. А когда кто у кого отнимаетъ что нибудь, то какъ не защищать своего добра? Къ томужъ, когда мой полкъ шелъ на линію, на назначенное ему мѣсто, то козаки не хотѣли пустить его и буйствовали. Поэтому разсудите, ваши милости, кто виноватъ. А что его королевская милость не посылалъ къ Хмельницкому ни грамотъ ни пословъ, то я удивляюсь, какъ вы можете придираться къ этому. Гораздо приличнѣе, чтобы холопъ кланялся своему господину. Видѣли ль вы, чтобы ханъ, его милость, писалъ грамоты къ мятежникамъ, когда здѣсь у васъ было возмущеніе?» На это онъ сказалъ: «Козаки говорятъ, что они послали къ вамъ посла своего Антона, а вы его задержали.» Уже тому будетъ годъ, какъ это случилось, отвѣчалъ я, но теперь, послѣ Каменецкаго договора, никакого посла они не присылали.» Послѣ такого разговора, визирь сказалъ: «видимъ, что козаки плуты; тотчасъ съ ихъ послами мы отправимъ нашего посла, чтобы козаки покорились его королевской милости, отдали бы Украину, а сами чтобъ шли съ нами воевать противъ Москвы. Если этого не

niesiemy. Pochwaliłem to medium przydawszy to, że Kozacy tu przyszli nie dla Waszey przyiaźni, bo się iey wyrzekli, ale aby wasze zamysły przespiegowali, dokąd wasza szabla zmierza. Spytał mię potym Wezyr wiele woyska potrzebuiecie? odpowiedziałem, kiedym z Warszawy wyieżdzał, ta była J. K. Mci wola abyście nam 12000, do woyska naszego dali, a Han Jmc, aby ze wszelką Ordą w Państwa Moskiewskie poszedł. Odpowiedział byśmy tylko wzięli od Kozaków respons, zaraz tam blisko iest Orda Budziacka i Nohayska, to we trzech dniach będziecie mieli 30000. Tego iednak potrzeba, abyście nam wieczne Braterstwo poprzysięgli, gdyż i my wam ie poprzysiądz gotowi iesteśmy, a przytem kiedy nam Pan Bóg da zwycięstwo, żeby nam Ordy nasze powrócone były. Odpowiedziałem z trzema rzeczoma posłał mię Król Jmc do was, pierwsza z potwierdzeniem przyiaźni, druga, żądaiąc pomocy wedle paktów dawnych i świeżych, deklaruiąc to przytym, że dla tego

сдѣлаютъ, то мы вмѣстѣ съ вами поднимемъ на нихъ оружіе.» Я похвалилъ это намѣреніе, прибавивъ, что козаки пришли сюда не для заключенія дружбы съ вами (потому что они уже отреклись отъ нея), а чтобъ вывѣдать ваши замыслы, на кого вы заносите саблю. Потомъ спросилъ меня визирь: «сколько вамъ нужно войска?»Я отвѣчалъ: «при моемъ отъѣздѣ изъ Варшавы, его королевская милость желалъ, чтобы вы присоединили къ нашему войску 12.000, а ханъ, его милость, чтобы шелъ со всею ордою въ государство Московское.» Визирь отвѣчалъ: «Только бы получить намъ отвѣтъ отъ козаковъ; тамъ недалеко стоятъ орды Буджакская и Нагайская; въ три дня вы будете имѣть 30,000. Нужно однакожъ, чтобы вы искренно подтвердили присягою заключенное съ нами братство, которое и мы вамъ готовы подтвердить присягою; а когда Господь Богъ дастъ намъ побѣду, то чтобы наши Орды были возвращены намъ.» Я отвѣчалъ: «для трехъ цѣлей послалъ меня къ вамъ король, его милость: вопервыхъ, для подтвержденія дружбы, вовторыхъ. чтобъ

z wami na tę woynę idzie, abyście się Krwie Sołtanów, i Przodkow swoich zemścili, y Ordy swoie rekuperowali, a Krol Jmść aby się przy ziemi y miastach swoich został — Co względem Ord, smaczny im był respons, względem miast niestaneli mi in terminis, zaraz odskoczyli i do tych się słów udali: Zgrzeszyliśmy przeciwko Panu Bogu, iż o tych rzeczach, które są w ręku jego mówiemy, natenczas tam będzie dopiero koło tego mowa, kiedy nam to szczęście da P. Bóg — W Inszą tedy, tey dawszy pokoy, wkroczyli materyą. Jeżeli by kozacy niechcieli odstąpić Moskwy, w którą chcielibyście uderzyć stronę? Odpowiedziałem: tak rozumie, J. K. Mość że przy 12000. Ordy siłami swemi, może się oprzeć Nieprzyiacielowi, zaczym życzy tego J. K. Mość aby Han Jmść z resztą woyska w ziemie iego poszedł — Huic medio non assenserunt, ale rzekli, wprzód trzeba Kozakow znieść a dopiero Moskwę, zawsze z drogi, żeby się nie zakłuć, uprzątnąc ciernie potrzeba. Jak skoro nam deklaracya przyidzie

получить вспоможеніе, на основаніи давнихъ договоровъ; въ третьихъ, объявить, что король, его милость, предпринимаетъ вмѣстѣ съ вами войну для того, чтобъ вы отмстили за кровь своихъ султановъ и своихъ предковъ, возстановили бы свои орды, а его королевская милость чтобъ сохранилъ въ своей власти свои земли и города. На счетъ ордъ, имъ пріятенъ былъ мой отвѣтъ, а о городахъ они не дали мнѣ распространяться; тотчасъ уклонились отъ предмета и стали говорить: «Согрѣшили мы противъ Господа Бога, разсуждая о предметахъ зависящихъ отъ воли Божіей. Тогда уже мы будемъ говорить объ этомъ, когда Господь Богъ пошлетъ намъ счастіе въ войнѣ.» Оставивъ этотъ предметъ, начали рѣчь о другомъ: «Если козаки не захотятъ отстать отъ Москвы, то на кого вы намѣрены напасть?» Я отвѣчалъ: «его королевская милость полагаетъ, что съ 12,000 онъ можетъ противустоять непріятелю; поэтому его королевская милость желаетъ, чтобы ханъ, его милость, со всѣмъ остальнымъ войскомъ шелъ въ Московское государство.» На это они не

od Kozaków, że Moskwy nie odstąpią, za daniem znać od Was 12^{go} dnia w 100000 Ordy pod Korsun stawiemy się. Pytali się potym, czym ich woysko żyć będzie? odpowiedziałem, tym czym przy Chmielnickim Żyło, żołnierz znaydzie sobie chleb. To taka była moia z nim umowa, którą ia donoszę Wmci zycząc abyś Wmć perswadował J. K. Mci żeby te obiecane pod Kamieńcem upominki, na czas naznaczony wystawić rozkazać raczył — Donoszę y to, iż dla smarownieyszego, zkleienia tey przyiaźni przy tych upominkach obiecałem 8000 Talerow Wezyrowi, Podskarbiemu 6000,-Batyr Adze 1000 dwom tłumaczom po 100 Talerow. te pieniądze trzeba aby gotowe były, bo dosyć szczerze koło tego pracowali. — Posłowie Moskiewscy niedziel 2 iako przyszli, obiecuiąc dać zaraz kaznę, byle tylko przeciwko nam na woynę posli, ale im odpowiedzieli, i nie dobrze ich tu traktuią. Odesłali ich na wieś i ieść im niedaią, iuż y Szłyki Marmurkowe przedaią. Poseł Węgierski tak-

соглашались, а сказали, что напередъ нужно непремѣнно сбить съ дороги козаковъ, а тогда уже и Москву: чтобъ не уколоться, нужно истребить терніе. «Какъ только прійдетъ къ намъ увѣдомленіе, что казаки не отступаютъ отъ Москвы, то въ 12-й день по полученіи отъ васъ увѣдомленія, мы станемъ подъ Корсунемъ, въ числѣ 100,000 Орды. Спрашивали потомъ, чѣмъ ихъ войско жить будетъ? Я отвѣчалъ: «тѣмъ, чѣмъ при Хмельницкомъ жило; солдатъ найдетъ себѣ хлѣба.» Таковъ былъ мой уговоръ съ Визиремъ. Донося объ этомъ, я прошу убѣдить его королевскую милость, чтобъ изволилъ приказать доставить подъ Каменецъ подарки, къ назначенному времени. При чемъ доношу и о томъ, что, для прочнѣйшаго скрѣпленія заключенной дружбы, я обѣщалъ, вмѣстѣ съ подарками, 8000 талеровъ визирю, 6000 великому подскарбію, 1000 батыръ-агѣ, и по 100 талеровъ двумъ толмачамъ. Эти деньги должны быть готовы, потому что о нихъ очень усердно хлопотали. Послы московскіе уже около двухъ недѣль находятся здѣсь. Они обѣщаютъ тотчасъ дать

że przy mnie przyiachał, ten upominkow nie mało dał Hanowi, ten oświadczał Rakocego przyiaźń, ofiaruiąc się tam iść z woyskiem gdzie Han każe, interceduiąc iednak za nami, aby przy nas stawał. Poseł Kozacki 3 dni iako przyszedł, z czym? kopia listu, który pisał do Hana demonstrabit W. Mci jako mu też Orda odpisuie ta Ceduła, ktorą posyłam, indicabit. Srodze miał szpetną Audyencyą, za każdym słowem (salva reverentia) łżesz taki a taki Synu chłopie. Nadzieja w Bogu, że się ta liga rozerwie. Ile baczyć mogę szczerze sobie życzą przyiaźni z nami. Kałmucki także poseł był zawieraiąc societatem przeciwko Moskwie. Do Cerkiesow od ktorych także był Poseł Han posłał, aby z nim byli gotowi na woynę. — Datt w Baci Saraju 2 Maii 1654.

z Kroniki Jerlicza, RP. B. Szczorc., RP. Pinocego text zniesiony i poprawiony.

деньги, лишь бы только Татары пошли противъ насъ войною, но имъ отказано, и нехорошо здѣсь обходятся съ ними: отослали ихъ въ село и недаютъ ѣсть; имъ пришлось уже продавать лисьи мѣха. Посолъ Венгерскій также прибылъ при мнѣ и поднесъ хану немало подарковъ. Онъ увѣрялъ въ дружбѣ Ракочія, предлагая двинуть войско, куда ему ханъ прикажетъ; ходатайствовалъ однакожъ въ нашу пользу, чтобы ханъ стоялъ за насъ. Три дня тому назадъ какъ прибылъ посолъ козацкій. А зачѣмъ? это видно изъ копіи письма присланнаго къ хану; приложенная при семъ записка покажетъ, что ему отписала Орда. Онъ имѣлъ грозную и посрамительную аудіенцію. За каждымъ словомъ, ханъ повторялъ (съ позволенія сказать): «лжешь, сякой такой сынъ, холопъ!» Надежда на Бога, что этотъ союзъ разорвется. Сколько могу видѣть, Татары искренно желаютъ дружбы съ нами. Калмыцкій посолъ пріѣзжалъ также и увѣрялъ хана въ союзѣ противъ Москвы. Къ Черкесамъ, отъ которыхъ также пріѣзжалъ посолъ, ханъ послалъ, чтобы готовы были вмѣстѣ съ его ордою итти на войну. Бакчисарай, 2 мая 1654.

XVII.

List Hospodara Wołoskiego do Stanisława Lanckorońskiego, Woiewody Ruskiego, $^{25}/_9$ 1654.

Co miłość moia y dawna obserwancya braterska mnie dyktuie, to ia w pisaniu moim wyświadczam Wmc M. M. Panu, iż Han w piątek die 20 7bris do Babadag przyiachawszy był od Baszy Sylistryiskiego w sobotę hoynie traktowany, a potym od samego Baszy in magno comitatu był odprowadzony, mym zdaniem, że prędzey zechce teraz niebawiąc się gęstemi Konakami spieszyć do Krymu. Ja codzień Bojarow moich

XVII.

Листъ Господаря Волошскаго къ Станиславу Лянцкоронскому, Воеводѣ Русскому. Изъ Яссъ, 25 Сентября 1654.

Что мнѣ внушаетъ любовь и давнее братское расположеніе, то я въ письмѣ своемъ выражаю вашей милости, моему милостивому пану. Ханъ, прибывъ въ Бабадагъ, въ пятницу 20-го Сентября, былъ въ субботу угощаемъ великолѣпно пашею Силистрійскимъ и потомъ уѣхалъ, сопровождаемый самимъ пашею съ многочисленною свитою. По моему мнѣнію, онъ теперь поспѣшитъ въ Крымъ, не задерживаясь во множествѣ встрѣчающими его конаками. Я, со дня на день, ожидаю возвраща-

od niego powróconych spodziewam się, za których przyiściem co rozumiem nieomieszkanie dam znać Waszmości memu Mściwemu Panu. Chmielnickiego Poseł ongi stanąwszy w Jasiech jedzie do Multańskiego Hospodara, y co miał Chmielnicki y do Xięcia Jmci Siedmiogrodzkiego wysyłać Posłow swoich teraz przedsiewzięcie odmieniwszy, cale znosi się z Multańskim Hospodarem, maiąc u siebie onego Siestrzeńca Michała przedtym Wojewody Multańskiego Synowca w Czehrynie co nie dawno przy Cesarzu Jmci Chrześciiańskim zostawał, za którego Chmielnicki Córkę swoię chce wydać koniecznie, praktykuiąc w tym z Hospodarem Multańskim, jako bliskim JEgo krewnym, a po tym Posłow swych do Cesarza Tureckiego z oddaniem poddanstwa chce wyprawić; aby mogł znowu Wasila Hospodara rekuperować, z któremi się zniosłzy, zięcia swego na Państwo Wołoskie Hospodara Multańskiego jako krewnego nieruszaiąc, a Wasila Hospodara na Siedmiogrodzkie promo-

ющихся отъ него своихъ бояръ. По прибытіи ихъ, немедлѣнно дамъ знать вашей милости обо всемъ, что узнаю. Посолъ Хмельницкаго, прибывъ третьяго дня въ Яссы, отправляется къ Молдавскому господарю. Хмельницкій имѣлъ намѣреніе отправить пословъ своихъ и къ князю Седмиградскому, но теперь, перемѣнивъ намѣреніе, сносится только съ Молдавскимъ господаремъ. При немъ, въ Чигиринѣ, находится Михаилъ, племянникъ его, родившійся отъ сына прежняго воеводы Молдавскаго, недавно находившійся при Нѣмецкомъ императорѣ. Хмельницкій рѣшительно желаетъ отдать свою дочь за Михаила и ведетъ объ этомъ переговоры съ Молдавскимъ господаремъ, какъ близкимъ его родственникомъ, а потомъ, онъ намѣренъ отправить пословъ своихъ къ султану Турецкому, отдаваясь ему въ подданство, чтобъ возвратить власть господарю Василію. По сношенію съ ними, Хмельницкій старается сдѣлать зятя своего господаремъ Волошскимъ, не трогая своего родственника, господаря Молдавскаго; а господаря Василія—Седмиградскимъ княземъ, о чемъ далъ знать князю Седмиград-

wać usiłnie — Oczem dałem znać Xięciu Siedmiogrodzkiemu — To zápewne tak z Szpiegów Wasila Hospodara poymanych, jako y listow od tego Michała do matki swoiéy przeiętych y od innych przyiacioł moich dobrych zrozumiałem y obawiam się, żeby y on tak nie uczynił za radą przewrotną Chmielnickiego, jako niegdyś Wuy iego Michał Wojewoda Multański, podjąwszy straszną przeciw Panu swemu rebelią. — Chmielnicki vigesima quinta (?) Septembris z pod Berdyczewa ruszył się ku Piatce przy Posłańcach moich, którzy nazad powracaiąc potkali pułk Humański ku Chmielnickiemu idący w Przyłuce a samego Bohuna w Lipowcu, piechotę zaś w Bracławiu potkali, owo zgoła wszystkie woyska swoie od granic naszych ku sobie zaciągnął. — Ubespieczony odemnie ceremonialną przyiaźnią. Nie wadziłoby zebrawszy co woyska z nim się y sprobować, bo choć ma ze trzydzieści tysięcy woyska z Moskwą, iednak Kozacy, że ich całe lato w obozie trzymał,

скому. Я узналъ навѣрное объ этомъ какъ отъ пойманныхъ шпіоновъ господаря Василія, такъ и изъ перехваченныхъ писемъ Михаила къ его матери, также отъ другихъ добрыхъ моихъ пріятелей. Я опасаюсь, чтобъ и онъ, послушавшись зловредныхъ совѣтовъ Хмельницкаго, не поступилъ такъ, какъ нѣкогда его дядя Михаилъ, воевода Молдавскій, поднявшій страшное возмущеніе противъ своего господаря. Хмельницкій, 25-го Сентября, двинулся изъ подъ Бердичева къ Пяткѣ, въ присутствіи моихъ посланцовъ, которые на возвратномъ пути встрѣтили въ Прилукахъ Уманскій полкъ, шедшій къ Хмельницкому, самаго Богуна—въ Липовцѣ, а пѣхоту встрѣтили въ Брацлавѣ. Однимъ словомъ, Хмельницкій всѣ войска свои отъ нашихъ границъ двинулъ къ себѣ, положившись на мою къ нему наружную пріязнь. Не мѣшало бы, собравши сколько нибудь войска, попробовать съ Хмельницкимъ счастія; ибо хотя онъ имѣетъ около тридцати тысячъ вмѣстѣ съ Московскимъ отрядомъ, однакожъ козаки ужасно ропщутъ на него, за то что онъ цѣлое лѣто дер-

srodze na niego narzekaią, y uciekaią bardzo. Ja podług dawney deklaracyi z moiey strony woyska 293 (!) tysiące na usługę JEgo Królewskiey Mści P. M. M. y Rzeczypospolitey dobrego pieniężnego obiecuię, tylko Boga wziąwszy na pomoc pilno około tego zachodzić potrzeba, z Hanem także zaczęte sprawy Kontynuować, y dobrzeby znowu Posła jakiego na prędze wysłać, ia y Posłowi Wmci w Mściwych Panów z moiey strony pomagać gotowem, żebyśmy rzeczy ab utrinque szczęśliwie do skutku przywiedli. Taka moia deklaracya była przed JPanem Detyneckim Posłem Wmci M. M. Pana, takaż y przed JP. Koryckim. Większą legendą Waśmości M. M. Pana niebawiąc y obiecuiąc, y w dalszych okazyach moię Wmci M. M. Panu życzliwą propensyą, samego siebie zwykłey łasce Wmci M. M. Pana y Brata zalecam.

z RP. B. Szczorc.

жалъ ихъ въ обозѣ, и уходятъ во множествѣ. Я, согласно съ прежнимъ объявленіемъ, обѣщаю съ своей стороны 293 (?) тысячи добраго наемнаго войска, на службу его королевской милости и республикѣ. Только, призвавъ Бога на помощь, должно усердно стараться объ этомъ, продолжать также начатую съ ханомъ сдѣлку, и хорошо было бы снова, какъ можно скорѣе, отправить какого нибудь посла. Я и послу вашихъ милостей, моихъ милостивыхъ пановъ, готовъ помогать съ своей стороны, чтобъ съ обѣихъ сторонъ привести дѣла къ счастливому концу. Такъ я объявилъ предъ его милостію, паномъ Детинецкимъ, посломъ вашей милости, моего милостиваго пана, и предъ его милостію, паномъ Корыцкимъ. Не занимая вашу милость продолжительнѣйшимъ писаніемъ, обѣщая свое вашей милости искреннее усердіе и на будущее время, поручаю самаго себя обычной благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана и брата.

XVIII.

List Jmci Pana Koryckiego, Chorążego Nowogrodzkiego, do JPana Stanisława Lanckorońskiego, Woiewody Ruskiego, $^{29}/_{9}$ 1654.

Cokolwiek iest godnego do wiadomości Wmci M. M. Pana z tych sam Krajow, oznaymuię, żem Hospodara Jmci y bene dispositum zastał y we wszystkim ad mentem Wmci M. M. Panów stawił się; pospieszyłem zatym na Budziak niezastawszy Ali agi, dałem onemu znać o sobie, gdyż iuż dziesięć dni, jako przeciwko Hanowi Jmci wyiechał, z Murzami tuteyszemi y Agami, gdzie y Moynak (?) Sułtan wczoray

XVIII.

Письмо хорунжія Новгородскаго, Корыцкаго, къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Русскому. 29 Сентября 1654,

Извѣщаю о томъ, что только изъ здѣшнихъ краевъ стоитъ быть доведеннымъ до свѣдѣнія вашей милости, моего милостиваго пана. Я нашелъ господаря, его милость, хорошо расположеннымъ къ намъ и во всемъ готовымъ дѣйствовать по волѣ вашихъ милостей, моихъ милостивыхъ пановъ. За тѣмъ, я поспѣшилъ къ Буджаку. Не заставъ Али-Аги, я далъ ему знать о себѣ, потому что уже десять дней прошло, какъ онъ выѣхалъ на встрѣчу хану, его милости, съ здѣшними мурзами и агами. Также и Мойнакъ—Султанъ, вчера помчался изъ Крыма, на встрѣчу хану, съ нѣсколькими мурзами и съ

z kilką Murzow z Krymu we stu koni (drugich za Dniestrem zostawiwszy) bieżał przeciwko Hanowi. Han Jmc wczoray to iest 28 Septembris przejechał przez Dunay do Smaiła (*Izmailow*), gdzie mu zewsząd zajeżdżaią drogę, a z podarunkami wszystko. — Sułtan Gałga z Bejami y Murzami czeka nań na tamtey stronie Oczakowa w Kilborn, ja jutro iadę do Smaiła, gdyż tam iest przy nim y Ali Aga, do którego mam Kredens Jmci Pana Woiewody Kijowskiego M. M. P. y Dobrodzieja, ale y o Hana przyidzie się otrzeć, gdyż y Ali Aga bez woli Hańskiey nic uczynić nie może — Boga mego proszę, aby się jako naylepiey sprawić, Orda Budziacka wszystka w domu konie wojenne, y stada wszystkie na tamtey stronie Dniestru w polach, gdyż tu y ciasno, y szarańca ziadła — Życzę sobie jako nayprędzey nieprózżnować, gdyż konie tłuste maią, to tedy oznaymiwszy — Unizone moie Wmci Memu Msciwemu Panu usługi oddaię.

z RP. B. Szczorc.

сотнею конниковъ, оставивъ прочихъ за Днѣпромъ. Ханъ, его милость, вчера, то есть 28 Сентября, переѣхалъ чрезъ Дунай къ Измаилу, гдѣ отовсюду пріѣзжаютъ встрѣчать его, и все съ подарками. Султанъ Галга съ Беями и Мурзами ожидаетъ его на той сторонѣ Очакова, въ Кильборнѣ. Я утромъ ѣду въ Измаилъ, потому что тамъ находится, вмѣстѣ съ ханомъ, Али-Ага, къ которому я имѣю кредитивное письмо отъ его милости, пана воеводы Кіевскаго, моего милостиваго пана и благодѣтеля. Но и около хана прійдется потереться, потому что Али-Ага, безъ воли ханской, ничего сдѣлать не можетъ. Молю Бога, чтобъ мнѣ отправиться, какъ можно лучше. Орда Буджакская вся дома, а военные кони и всѣ стада — на той сторонѣ Днѣстра, въ степяхъ, потому что здѣсь тѣсно и саранча опустошила поля; они желаютъ, какъ можно скорѣе, имѣть дѣло, потому что имѣютъ откормленныхъ коней. Увѣдомивши объ этомъ, поручаю свои нижайшія услуги вашей милости, моему милостивому пану.

XIX.

List JPana Koryckiego do Stanisława Lanckorońskiego, Woiewody Ruskiego, z Białogrodu $^{6}/_{10}$ 1654.

Mnie jeszcze zatrzymano do powrótu Ali Agi z Oczakowa, który Hana tam prowadził. — Han Jmc wyiechał quarta Octobris z Budziaka, y Paszow nie mało z nim, którzy mu drogę zaiechali, tam się ma znieść z inszymi Paszami którzy na niego oczekują na tamtey stronie Oczakowa. Sam Han Jmc kazał mnie do siebie wokować,y mówił, zemną przy wielu inszych rozmowach, spytawszy się wprzód o zdrowie W. M. M. M.

XIX.

Письмо Корыцкаго къ Станиславу Лянцкоронскому, воеводѣ Русскому. 6 Октября 1654.

Меня задержали еще до возвращенія изъ Очакова Али-Аги, провожавшаго въ этотъ городъ хана. Ханъ, его милость, выѣхалъ четвертаго Октября изъ Буджака, и съ нимъ не мало пашей, выѣхавшихъ къ нему навстрѣчу. Тамъ къ нему присоединятся другіе паши, ожидающіе его по ту сторону Очакова. Самъ ханъ, его милость, приказалъ позвать меня къ себѣ и, спросивъ прежде всего о здоровьи вашихъ милостей, моихъ милостивыхъ пановъ, велъ со мною раз-

Panów, powiedz odemnie obudwu Ichść Hetmanom, mówił. Iż cokolwiek brat mój starszy postanowił z Królem Jmcią y Rzecząpospolitą przez Posła swego ja to trzymam wszystko y skoro da Bóg że osiądę na stolicy, zaraz waszego Posła odprawię, jako będzie mogło bydź naylepiey, aby nasi nieprzyiaciele zobopolnie pociechy nieodnieśli — Pisałbym był y przez ciebie do Panów Hetmanów, ale że oni do mnie nie pisali, y ja nie będę pisał, tylko im odemnie pokłoń się y wszystkim Braciom co są w woysku, było nie mało inszych rozmow między mną a Hanem Jmcią, ale więcey z Paszami, którzy ze mną godzin kilka siedzieli, rozmawiaiąc, które da Bóg do ustnéy zachowuię rozmowy, teraz unizone usługi moię oddaię.

z RP. B. Szczorc.

ные разговоры. «Скажи, говорилъ онъ между прочимъ, обоимъ Гетманамъ, ихъ милостямъ, что я исполняю все, что только постановилъ чрезъ посла своего братъ мой старшій съ его милостію королемъ и Республикою, и какъ скоро, дасть Богъ, сяду на своемъ престолѣ, то тотчасъ отправлю вашего посла съ найлучшими предложеніями, чтобъ наши общіе непріятели не тѣшилися. Я послалъ бы черезъ тебя письмо къ панамъ гетманамъ, но такъ какъ они ко мнѣ не писали, то и я писать не буду; только кланяйся отъ меня имъ и всѣмъ братьямъ, въ войскѣ находящимся.» Немало было и другихъ разговоровъ между мною и ханомъ, его милостію; но болѣе я разговаривалъ съ пашами, которые сидѣли со мною по нѣскольку часовъ. Но расказъ объ этомъ я сохраню до личнаго свиданія, а теперь свидѣтельствую свою готовность къ нижайшимъ услугамъ.

XX.

Konfessata Kozakow Zaporożskich, pobranych w Wielatyczach, dzierżawie Jmci Pana Pisarza Polnego W. X. Litt., i przyprowadzonych z Bereżyny, $^{10}/_{10}$ 1654.

Lawryn Szyło rodem z Hadiacza z początku woyny Kozakiem, teraz był w pułku Niżyńskiey piechoty, którą prowadzi Kobylacki — Ten wyszedł z Taboru pieszo we trzydziestu drużyny, których prowadził na czatę Wasko, a wyszli tertia 8bris.

Pytany o liczbie woyska pod Bychowem ze 40,000 powiadał. Żołota-

XX.

Показаніе козаковъ Запорожскихъ, присланныхъ съ береговъ Березины 10-го Октября 1654, захваченныхъ въ Вѣлятичахъ, въ администраціи его милости, пана писаря польнаго великаго княжества Литовскаго.

Лавринъ Шило, родомъ изъ Гадяча, служилъ козакомъ, съ самаго начала войны. Теперь былъ въ полку Нѣжинской пѣхоты, подъ начальствомъ Кобыляцкаго. Онъ вышелъ пѣшкомъ изъ табора, вмѣстѣ съ другими, въ числѣ тридцати; ихъ повелъ Васько на поискъ, а вышли они 3-го Октября.

Когда спросили его, сколько находится войска подъ Быховымъ, то онъ показалъ — 40000. Командуетъ ими Золотаренко, который съ

renko regimentuie, który od kilku niedziel szedł do Cara w tysiącu Kommunika, nie wie dla czego ieszcze nie powrócił.

Na mieyscu onego zostaie rodzony onego Tymosz — Woyska ich już nic nie przybywa, od Chmielnickiego żadney nie masz wiadomości, y o zgodzie z nami, żadney nie masz noty.

O woysku naszym nic nie wiedzą, z Moskwą się nie schodzą, y żadnego Moskala w taborze niemasz, tylko ieśli się czata z czatą zeydzie, tedy nic sobie nieczynią.

Moskwa jakoby miała powrócić ku Smolensku. W Mohilewie tylko załoga onych a Pohłoński z swoią drużyną z Mohilewian zebraną.

Stali pod Bychowem trzema taborami, to iest od Mohilewa pułk Złotarenkow Tymosza brata onego y Podobayło na którego mieyscu Iwan Popowicz.

Drugi tabor od nowego Bychowa, stoi Paszło z pułkiem Starodubowskim—Pułk Zabiełły którego dotąd od Cara nie masz y powiadaią że na Sibir zesłany.

тысячью конницы отправился къ царю, нѣсколько недѣль тому назадъ, и, неизвѣстно почему, доселѣ не возвратился.

Его мѣсто заступаетъ родной его братъ Тимофей.

Войско ихъ уже нисколько не прибываетъ. Отъ Хмельницкаго никакихъ нѣтъ извѣстій; нѣтъ также никакого увѣдомленія о заключеніи мира съ нами.

О нашемъ войскѣ ничего не знаютъ, съ Московскимъ войскомъ не сходятся, и нѣтъ ни одного Москаля въ таборѣ; только если встрѣчается разъѣздъ съ разъѣздомъ, то другъ друга не трогаютъ.

Москвитяне будто хотѣли возвратиться въ Смоленскъ; въ Могилевѣ они оставили только гарнизонъ; тамъ же находится и Поглонскій съ своею дружиною, составленною изъ жителей Могилева.

Стали подъ Быховымъ тремя таборами, то есть: первый таборъ подъ Могилевомъ; его составляютъ: полкъ Золотаренка, полкъ брата его Тимофея и полкъ Подобайла, мѣсто котораго заступаетъ Иванъ Поповичъ.

Trzeci tabor został na błoniu nad Dnieprem, pułk piechoty Niżyńskiey pod Kobylackim, których było pod trzy tysiące.

Starszyna y Czeladź zebrana w Homlu wolno chodzi y pospołu z Kozakami do wszystkiego ich pociągaią, osobliwie piechota Pana Giedroycowa y Pacholikowie Tatarskiey Chorągwi, ci w kupie stoią obok Złotarenkowego pułku żaden się z nich nieprzydał do wału, y owszem z Kozakami na czatę chodzą.

Z wału wycieczki bywaią, gdzie i teraz 2^{go} 8bris w objady Chłopskie wypadli na dwoie oraz, iedni od bramy Mohilewskiéy wpadli w szańce Kozackie blisko bramy będące samych wystrzelali że precz do taboru swego uchodzić musieli, y iuż go penitus porzucili. — W samym też taborze sroga trwoga była. — Drudzy zaś y konno y pieszo wypadli dolną bramą na szańce pod Młynkiem na Uchlaści leżące, y tam wycięli Kozakow y działek trzy wzieli, a na drugich aż w taborek

Другой таборъ не далеко отъ новаго Быхова. Здѣсь стоитъ Пашло съ полкомъ Стародубскимъ, также полкъ Забѣллы, который доселѣ отъ царя невозвращается; говорятъ сосланъ въ Сибирь.

Третій таборъ остановился на оболоньи по Днѣпру; онъ состоитъ изъ пѣхотнаго Нѣжинскаго полка, подъ начальствомъ Кобылянкаго, и простирается до трехъ тысячъ человѣкъ.

Собранные въ Гомелѣ старшины и челядь ходятъ вольно и участвуютъ во всѣхъ военныхъ дѣйствіяхъ козаковъ; особенно пѣхота пана Гедройца и люди Татарской хоругви. Они стоятъ вмѣстѣ съ Золотаренковымъ полкомъ. Никто изъ нихъ не пришелъ къ валу, и даже они съ козаками отправляются на разъѣзды.

Изъ валу бываютъ вылазки, какъ и теперь, 2-го Октября, когда прислуга обѣдала, козаки выскочили съ двухъ сторонъ вдругъ: одни отъ Могилевскихъ воротъ ворвались въ козацкіе шанцы, близь воротъ находившіеся, перестрѣляли [множество козаковъ, такъ что козаки, должны были уходить въ свой таборъ и даже его совершенно оста-

Kobylackiego w padli, w którym było 3,000 piechoty, którzy z taboru wypadłszy iedni u Pałacu przez Dniepr się puscili; y wiele ich potonęło drudzy do Zołotarenkowego uszli Taboru, a nasi wyrabowszy ich tąbor spalili, y cało do miasta uszli zaczym iuż y woda wolna y błonie nad Dnieprem wolne, bo tam pobliżu bramy y bydło y konie pasą obleżeney.

Niech zachcą, biorą ięzykow Kozackich do Wału, a od nich żadnego ieszcze nie maią. W ostatku, y wychylić się im na błonie nie dadzą, bo ich sięgaią z Janczarek y Hakownic a Kozacy strzelać nie mogą bo ich niedopuszczaią blisko wału.

Drugi Hrycko Wołosowicz od Dziewicy, z pułku Złotarenka z Sotni Berezynskiego wyszedł z taboru quarta 8bris z inszym Wałażnikiem dla zdobyczy.

вили. Въ самомъ таборѣ также была страшная тревога. Другіе конно и пѣшо сдѣлали вылазку изъ дольнихъ воротъ, напали на шанцы, стоявшіе подъ мельницею на Ухлаекѣ, побили тамъ козаковъ и взяли три пушки; а на другихъ напали даже въ таборѣ Кобыляцкаго, въ которомъ было 3000 пѣхоты. Козаки, выбѣжавъ изъ табора, одни пустились вплавъ чрезъ Днѣпръ, близь замка, гдѣ многіе изъ нихъ потонули; другіе ушли въ таборъ Золотаренка; а наши, разорвавъ таборъ, сожгли его и невредно возвратились въ городъ. Въ слѣдствіе сего рѣка и оболонье надъ Днѣпромъ освобождены отъ непріятеля; потому что осаждающіе, недалеко отъ городскихъ воротъ, пасутъ лошадей и скотъ.

Наши, какъ только захотятъ, тотчасъ достаютъ языковъ козацкихъ и приводятъ къ валамъ, а козаки ни одного еще не захватили. Впрочемъ козакамъ и показаться не даютъ на оболоньи, потому что ихъ достаютъ яничарками и гаковницами, а козаки стрѣлять не могутъ, потому что ихъ не допускаютъ приближаться къ валу.

Другой, Грицко Волосовичъ изъ Дѣвицы, служащій въ полку

Złotarenko niepowrócił od Cara, a woyska swego tylko 20,000 liczy.

O Moskwie prawi, że ich połowica snać poszła na Szkłow, a druga pod Smolensk.

Szkłow się broni do tąd.

W Homlu zabrana starszyna posłana do Cara, a tu Tyzemski przy Pułkowniku zostaie — Piechota Węgierska między Kurenie rozdana, a Niemiecką y Pacholikowie w gromadzie stoją, nic im nie odbierano, y powoli chodzą y z nimi czatuią.

Po wsiach wszędy załogi maią a za Berezynę chodzić im nie każą z okolicznych włości, mało ich co przybywa, krom z nowego Bychowa, ze sto ich popisało się.

W Siewierzu żadnych w zamku ani w mieście niemasz załog, ale na głowę wszystkich wypędzono tu pod Bychow.

Золотаренка, въ сотнѣ Березинскаго, вышелъ изъ табору, четвертаго октября, съ другимъ мародеромъ, для добычи.

Золотаренко не воротился еще отъ царя, а войска считаетъ у себя только 20000.

О Московскомъ войскѣ говоритъ, что одна половина его вѣроятно пошла на Шкловъ, а другая подъ Смоленскъ.

Шкловъ до селѣ защищается.

Захваченная въ Гомелѣ старшина отправлена къ царю, а Тызенскій остается здѣсь, при полковникѣ. Венгерская пѣхота распредѣлена по куренямъ, а пѣхота Нѣмецкая и прислуга стоятъ вмѣстѣ. У нихъ ничего не отобрано, ходятъ свободно и вмѣстѣ отправляются на разъѣзды.

Вездѣ по деревнямъ они имѣютъ гарнизоны, а за Березину переходить имъ запрещено; изъ окружныхъ деревень мало что ихъ прибываетъ, только изъ новаго Быхова записалось около ста человѣкъ.

Въ Новгородъ-Сѣверскѣ нѣтъ никакаго гарнизона, ни въ замкѣ, ни въ городѣ; всѣ прогнаны сюда, подъ Быховъ.

W inszych punktach osobliwie z strony wycieczek zgadza się we wszystkim.

z RP. B. Szczorc.

Въ другихъ пунктахъ, а особенно на счетъ вылазокъ, показанія обоихъ языковъ согласны во всемъ.

XXI.

List Hospodara Wołoskiego do Krόla Jmci, pisany z Jass, 16/10 1654.

Nayjaśnieyszy Miłościwy Krόlu Panie
Panie mnie wielce Miłościwy.

Powrόciwszy od Waszey Krόlewskiey Mości Pana mego Miłościwego Wielebny Xiądz Stanisław Szczytnicki rzecz sobie od Waszey Krόlewskiey Mości P. M. M. powierzoną przełożył mi z ktόrą do powrotu Posłow moich z Czehryna zatrzymać się musiałem. Dnia tedy

XXI.

Письмо господаря Волошскаго изъ Ясеъ, къ королю, его милости. 16 Октября 1654.

Найяснѣйшій милостивый король,
панъ мой милостивѣйшій!

Велебный ксендзъ Станиславъ Щитницкій, возвратившись отъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, изложилъ мнѣ дѣло, повѣренное ему вашею королевскою милостію, паномъ моимъ милостивымъ. Это дѣло я принужденъ былъ отложить до пріѣзда пословъ моихъ изъ Чигирина. Наконецъ, эти послы прибыли вчера

wczorayszego y ci przyciągnąwszy, oddali mi instrukcyą od Hetmana Woyska Zaporowskiego napisaną, którey transcript bez wszelakiey zwłóki do rąk waszey Królewskiey Mci P. M. M. dyryguię, pewien tego będąc iż zrozumiawszy Wasza Królewska Mość P. M. M. z niey intencyą Hetmana Zaporowskiego zechcesz eo in passu sensum y zdanie swoie explanare. W czym y ia dalszym W. Król. Mości P. M. M. roskazom, ochotne moie applicabo usługi, y to pro virili meo exequar i cokolwiek in bonum Rzeczypospolitey, y do ugruntowania pożądanego pokoju cedet, życzę za tym Waszey Król. Mości M. M. P., dobrego od Pana Boga zdrowia y szczęśliwego w długi wiek Panowania.

z RP. B. Szczorc.

и отдали мнѣ инструкцію, написанную гетманомъ войска Запорожскаго. Списокъ съ этой инструкціи, безъ всякаго замедлѣнія, отправляю къ вашей королевской милости, пану моему милостивому. Я увѣренъ, что ваша королевская милость, уразумѣвъ замыслы гетмана войска Запорожскаго, благоволитъ изложить свои мысли и намѣренія по этому дѣлу, въ чемъ и я охотно буду служить, слѣдуя дальнѣйшимъ приказаніямъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и, по своимъ силамъ, буду исполнять все, что можетъ содѣйствовать ко благу Республики и къ утвержденію вождѣленнаго мира. Желаю за тѣмъ вашей королевской милости, пану моему милостивому, добраго отъ Господа Бога здоровья и счастливаго на долгій вѣкъ царствованія.

XXII.

List Hospodara Wołoskiego do Jmci Xiędza Andrzeja Trzebickiego, Podkanclerzego Koronnego, 16/10 1654.

Na weselu syna Chmielnickiego serio z Wyhowskim de stabilienda z Rzeczą Pospolitą, pace konferowawszy, przyszło mi rzetelney na takową propozycyą z Czehryna czekać deklaracyi, która już mnie dnia wczorayszego przez Posłów moich doszła. Teyże godziny posyłam ią Jego Królewskiey Mości P. M. M. na osobney karcie wyrażoną widzę iż Hetman Woyska Zaporowskiego takiego pokoju sobie życzy,

XXII.

Письмо господаря Волошскаго къ его милости, ксендзу подканцлеру коронному, Андрею Тржебицкому, 16 октября 1654.

На свадьбѣ сына Хмельницкаго, переговоривъ основательно съ Выговскимъ о заключеніи мира съ Республикою, я долженъ былъ ожидать изъ Чигирина рѣшительнаго отвѣта на свое предложеніе. Этотъ отвѣтъ я получилъ уже вчера, чрезъ своихъ пословъ, и сей же часъ посылаю его королевской милости, пану моему милостивому, на особомъ листѣ. Я вижу, что гетманъ войска Запорожскаго желаетъ такого мира, какой заключенъ былъ подъ Зборовымъ; поэтому, если

jaki pod Zborowem stanął, zaczym ieśli taka possibilitas iest mediowania według tamtych Pakt o rezolucyą Jego Królewskiey Mości P. M. M. przez W. M. M. M. Pana proszę. Upewniam iż nic nieopuszczę, cokolwiek meum officium, w tey mierze concernit, tylko o to uniżenie W. M. M. M. Pana proszę, abym w tey sprawie cathegoricam mógł mieć declarationem, gdyż o jutrze da Pan Bóg, y ia posyłam do Hetmana Woyska Zaporowskiego z tymi punktami, które mi są od Jego Królewskiey Mości P. M. M. przez Wielebnego Xiędza Stanisława Szczytnickiego powierzone, jaki z tamtąd na te punkta respons otrzymam, oznaymić Jego Królewskiey Mości P. M. M. tudzież y Wmść M. M. Panu nie omieszkam, Uprzeyme za tym służby moie polecam jako naypilniey w łaskę Wmści M. M. Pana. Datum w Jasiech 16 Octobris etc. (1654.)

z RP.B. Szczorc.

есть какая нибудь возможность къ заключенію мира на основаніи Зборовскихъ статей, то я прошу, чтобъ чрезъ вашу милость, моего милостиваго пана, дано было мнѣ рѣшеніе его королевской милости. Увѣряю, что я не упущу ничего, что только касается моей обязанности въ этомъ дѣлѣ. О томъ только покорно прошу вашу милость, моего милостиваго пана, чтобы по этому дѣлу я могъ получить рѣшительный отвѣтъ; потому что завтра, если Богу угодно, я пошлю къ гетману войска Запорожскаго статьи, порученныя мнѣ его королевскою милостію, паномъ моимъ милостивымъ, чрезъ велебнаго ксендза Станислава Щитницкаго. Какой получу отвѣтъ на эти статьи, не замедлю о томъ увѣдомить его королевскую милость и вашу милость, пана моего милостиваго. Усерднѣйше за тѣмъ поручаю свои усерныя услуги благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Въ Яссахъ, 16-го Октября 1654.

XXIII.

List JP. Kutnarskiego, pisany z Jass, do Jmci Xiędza A. Trzebickiego, Podkanclerzego Koronnego, $^{18}/_{10}$ *1654.*

Jako Chmielnicki ad speciem tylko o pokoy ten traktuje, y wilczą Submissyą praefert w onegdayszym liście moim, Wmści M. M. Panu y Dobrodziejowi wypisałem ale y z tych punktow, którem z Instrukcyi iego przepisał, liquido patet że nieszczerze idzie, bo raz do podobieństwa mówi a drugi raz ad impossibilia się rzuca, jako y teraz do pakt Zborowskich się alleguie, y inaczey niechce, tylko aby we-

XXIII.

Письмо Кутнарскаго изъ Яссъ, къ ксендзу Подканцлеру коронному, А. Тржебицкому. 18-го Октября 1654.

Что Хмельницкій только для виду ведетъ переговоры о мирѣ и предпочитаетъ волчье повиновеніе, объ этомъ я писалъ вашей милости, моему милостивому пану и благодѣтелю, въ письмѣ, отправленномъ третьяго дня. Даже изъ статей, выписанныхъ мною изъ его инструкціи, ясно видно, что онъ дѣйствуетъ нечистосердечно; потому что одинъ разъ говоритъ о возможномъ, а другой разъ бросается къ невозможному, какъ и теперь привязывается къ статьямъ Зборовскимъ

dług tych pokoy stanął. Ja y powtóre y po trzecie Jego. Królewską Mść P. M. M. przestrzegam, aby wiary w tey mierze nikomu niedawał ani też na mediatora tego pokoju nikogo niebrał, bo się pewnie zawiedzie. Cokolwiek przez ten czas, ten zdrayca robił, to y daley czynić chce, y Tatarow do smierci odstąpić nie myśli. Posłaniec móy z Krymu powróciwszy, to mi referował iż niektórzy Murzowie Jmci Pana Koryckiego z rezolucyą jakąś avidissime oczekiwali, który, że się spóźnił wątpię żeby się to stało, co w intencyi iest. Ordy wszystkie na swoich koczowiskach spokoynie siedzą i nihil jeszcze de hostilitate illorum constat. Do Porty Ottomanskiey Poseł a Republica Veneta jeszcze nieodjechał, brevi tamen speratur, z nieomylną stabiliendae pacis nadzieją. Więzniowie owi od ręki Tatarskiey do tąd z łaski Bożey liberi, zupełną mam nadzieję w Panu Bogu iż liberiori prędko y w oyczystym Kraju gaudebunt sidere, dalszym wiadomo-

и не иначе хочетъ заключить миръ, какъ на основаніи этихъ статей. Я во второй и въ третій разъ предостерегаю его королевскую милость, пана моего милостиваго, чтобы въ этомъ дѣлѣ не довѣрялъ никому и не избиралъ бы никого посредникомъ для заключенія мира; ибо навѣрно будетъ обманутъ. Что доселѣ дѣлалъ этотъ измѣнникъ, то будетъ дѣлать и впредь, а отъ Татаръ не думаетъ отстать до своей смерти. Посланецъ мой, возвратившійся изъ Крыму, донесъ мнѣ, что нѣкоторые мурзы нетерпѣливо ожидали его милость, пана Корыцкаго, съ какою то резолюціею. Боюсь, чтобъ онъ не опоздалъ. Я сомнѣваюсь, чтобы исполнилось то, чего желаютъ. Всѣ Орды спокойно сидятъ на своихъ кочевьяхъ, и ничего еще не слышно о началѣ военныхъ дѣйствій. Посолъ не уѣзжалъ еще изъ Венеціанской республики къ Оттоманской Портѣ, однакожъ его ожидаютъ въ скоромъ времени, съ несомнѣнною надеждою на заключеніе мира. Извѣстные плѣнники доселѣ уже освободились, по милости Божіей, изъ рукъ Татарскихъ и скоро съ бóльшею свободою, въ родномъ краю, будутъ

ściom ob oriente, y z kąd inąd zachodzącym intentissimus zostaię. Oddaię się zatym z uniżonościami memi jako naypilniey w łaskę Wmci M. M. Pana y Dobrodzieja.

z RP. B. Szczorc.

наслаждаться счастіемъ. Съ большимъ вниманіемъ я слѣжу за дальнѣйшими извѣстіями съ востока и изъ всѣхъ другихъ мѣстъ. За тѣмъ усерднѣйше поручаю себя съ своими нижайшими услугами благорасположенію вашей милости, моего милостиваго пана и благодѣтеля.

XXIV.

List Maryana Jaskolskiego, Posła J. K. Msci do Tatar, pisany do Stefana Korycińskiego, Kanclerza Koronnego, $^{18}/_{10}$ 1654.

Rozkazaniu J. K. Mci P. M. M. dosyć czyniąc, jak tylko mogłem nayprędzey do Krymu pospieszyłem — A tym więcey iż mię była na Hanskich wsiach doszła wiadomość że Han morzem ku Krymowi z Konstantynopola obrócił się. Stanąłem tedy w Perekopie 16 7bris z którego zaraz do Bakci Saraju iestem obrócony, tam stanowszy, nie tylko do Polski, ale ani za mil dwie posyłać mi nie pozwolono, a to

XXIV.

Письмо Маріана Яскульскаго, бывшаго у Татаръ посломъ отъ короля, къ Стефану Корыцинскому, канцлеру коронному, 18 декабря 1654.

Удовлетворяя приказанію его королевской милости, моего милостиваго пана, я поспѣшилъ, какъ можно скорѣе, въ Крымъ, особенно когда въ ханскихъ селеніяхъ, я получилъ извѣстіе, что ханъ возвращается моремъ въ Крымъ, изъ Константинополя. Поэтому, я прибылъ 16-го сентября въ Перекопъ, изъ котораго тотчасъ мнѣ велѣно отправиться въ Бакчисарай. Во время моего пребыванія въ этомъ городѣ, мнѣ запрещено было посылать не только въ Польшу,

ztąd jako oni udawali, aby gdzie jako w drodze tak i na mieyscu Posłanców moich aliquod fatum albo contemptus ile to pod interregnum nie potkało. Warta co noc koło mnie y koło Rezydentow była — Gdy półtory Niedzieli w Bakci-Saraju domieszkiwam, zachodzi mię znowu Sułtana Gałgi wola abym do Perekopu przyjachał i w nim przyiazdu przyszłego Hana oczekiwał. Uczyniłem i temu Emirowi dosyć, gdym zatym pod Perekop przyiachał, ukazali mi na rezydencyą pastewnik Hański gdzie oba Sułtani z różnemi Murzami y Agami koczowali. W tym tedy mieyscu oczekującego mnie na przyiazd Hana, zaszła wiadomość od JPana Woiewody Kijowskiego, iż się prędko Woysk skupienia spodziewa, i z nimi nie ma się woli ruszyć, dokąd by nie miał odemnie wiadomośći, com w Krymie sprawił, i jaki Ordy przeciwko mnie affekt; Uważaiąc zatym że pora woienna upływa, a Han ledwo nie na raku na to Państwo swoie iedzie, dałem pisanie

но даже за двѣ мили, подъ тѣмъ предлогомъ, какъ они говорили, чтобы посланцы мои, гдѣ нибудь въ дорогѣ или на мѣстѣ, не потерпѣли несчастія или безчестія, особенно во время междуцарствія. Стража каждую ночь находилась при мнѣ и при резидентахъ. По прошествіи полуторы недѣли моего пребыванія въ Бакчисараѣ, снова пришло приказаніе Галги Султана, чтобы я пріѣхалъ въ Перекопъ и тамъ ожидалъ ханскаго пріѣзда. И этого приказанія я послушался. Когда я затѣмъ пріѣхалъ въ Перекопъ, то резиденціею назначили мнѣ ханское пастьбище, гдѣ кочевали оба султана съ разными мурзами и агами. Ожидая здѣсь ханскаго пріѣзда, я получилъ отъ его милости, пана воеводы Кіевскаго, увѣдомленіе, что онъ скоро надѣется соединить войска, но до тѣхъ поръ не двинется, пока неполучитъ отъ меня извѣстія обо всемъ, что я успѣлъ сдѣлать въ Крыму, и каково ко мнѣ расположеніе Орды. Принимая затѣмъ во вниманіе, что военная пора проходитъ, а Ханъ на свое ханство ѣдетъ почти какъ на ракѣ, я послалъ письмо свое къ се-

moie do Seferkazy Agi Wezyra teraznieyszego, drogę Hanowi ku Oczakowi zajeżdżaiącego oznaymuiąc mu o tym o czym do mnie JPan Woiewoda pisać raczył, prosząc przytym, żeby Hana Jmsci w drodze dysponował, żeby on woyskom swoim na posiłek woyskom J. K. Mci pospieszyć rozkazał. — Ledwie ze Han 14 8bris do Perekopu przyjachał zarazem nazajutrz iniit, tak z Sołtanami jako też Bejami, Agami, Murzami, których wielka była frekwencya consilium, którą amplecti Societatem czy Kozakow, czy Szlachty Polskiey — Conclusio consilii staneła stawać przy Królu Jmci, et circa nobilitatem, zaraz tedy in hoc consilio renunciatum Lidze Kozackiey, a Gałdze Sułtanowi rozkazano y Kaftan na niego eo nomine włożono, aby on z Woyskiem szedł in Auxilium Woyskom J. K. Mci — A iż Gałga Sułtan in instanti z Krymu wybierać się nie może, częścią dla wiazdu Hana do Bakci Saraju, częścią dla uczynienia dalszego rządu, wespół z Ha-

ферказѣ-Агѣ, нынѣшнему Визирю, поѣхавшему въ Очаковъ на встрѣчу Хану. Въ этомъ письмѣ, я увѣдомлялъ его о томъ, о чемъ пишетъ ко мнѣ панъ воевода, прося при томъ, чтобы въ дорогѣ старался расположить сердце Хана, его милости; чтобы Ханъ, его милость, приказалъ войскамъ своимъ поспѣшить на помощь войскамъ его королевской милости. Какъ только Ханъ пріѣхалъ въ Перекопъ, 14 числа настоящаго мѣсяца, тотчасъ на другой день держалъ совѣтъ съ султанами, а также съ беями, мурзами и агами, которыхъ было великое множество, чтобъ рѣшить, съ кѣмъ вступить въ союзъ: съ Козаками или съ шляхтою польскою? Рѣшено на совѣтѣ держать сторону его королевской милости и шляхты. Тотъ же часъ, въ этомъ совѣтѣ, отказано Козакамъ въ союзѣ, а на Галгу султана надѣли кафтанъ и приказали ему итти на помощь войскамъ его королевской милости. Но такъ какъ Галга султанъ не можетъ тотчасъ отправиться изъ Крыму, частію по причинѣ прибытія ханскаго въ Бакчисарай, частію для исполненія, вмѣстѣ съ Ханомъ, дальнѣйшихъ распоряженій въ

nem w Krymie, dano ten Emir Kara Bejowi, aby On zaraz do Budziackiey Ordy y Nachayskiey poszedł, i z nią pod Czerniowcami na dzień dwudziesty od daty dzisieyszey stanął, dawszy przed swoim na to mieysce przybyciem, dziesięcią dni do Woyska Naszego wiadomość, koło mieysca, gdzieby się Woyska ich z Woyskami J. K. Mci łączyć miały — Długo się ze mną Wezyr umawiał, Jam go według zdania JPana Woiewody pod Żywotów wabił, a po tym do Bohu ku Winnicy, daiąc mu przyczynę tę, iż się Chmielnicki, z woyskiem ku Berdyczowu obrócił aby z tamtąd jako nayprędzey wziął mu się tył od Ukrainy, lubo się też i na tamtym mieyscu osadził. Dał mi na tę moią illacyą taką replikę: lubo to Chmielnicki udaie, że się udał pod Berdyczow, tedy to iest fałsz, bo my mamy tę od ich ięzyków wiadomość że się sam Chmielnicki z tamtąd pod Białą Cerkiew, Moskwa zaś pod Sam Kijow cofnęła, a przytym że tam snadnieysza będzie Woy-

Крыму, то поэтому дано приказаніе Кара-бею, чтобъ онъ тотчасъ шелъ въ Будяцкую орду и къ Нагайцамъ, и вмѣстѣ съ ними прибылъ бы подъ Черновцы, въ двадцатый день отъ нынѣшняго числа, а за десять дней до прибытія на вышеозначенное мѣсто, увѣдомилъ бы наше войско о мѣстѣ, гдѣ ихъ войска предположатъ соединиться съ нашими войсками. Долго Визирь велъ со мною переговоры. Я приглашалъ его подъ Животовъ, а потомъ на Бохъ къ Винницѣ, согласно съ мнѣніемъ его милости, пана воеводы Кіевскаго, представляя причину, что Хмельницкій съ войскомъ обратился къ Бердычеву, и поэтому нужно зайти ему въ тылъ со стороны Украины, какъ можно скорѣе, или задержать его на мѣстѣ. На это онъ далъ мнѣ слѣдующій отвѣтъ: хотя Хмельницкій и распускаетъ слухи, что онъ отправился къ Бердычеву, но это ложь; ибо мы отъ языковъ имѣемъ извѣстіе, что Хмельницкій идетъ оттуда къ Бѣлой Церкви, а Московское войско — къ Кіеву. Притомъ тамъ легче будетъ нашему войску достать продовольствіе, потому что вой-

sku naszemu żywność, bo iey tak z pod Dniestru, jako y od Wołoch zasiągać mogą. — Satius tedy, żeby Woyska Wasze szły pod Czerniowce, tego przestrzegając, aby dnia naznaczonego z Woyskami nie uchybili — Jeżeliby też woyska Wasze w przód niż nasze przyszły, abyście jako nayostrożnieyszemi byli, żeby was niespodzianie nie napadli Nieprzyiaciele. W Boh y Dniepr dla bronienia nam przepraw siła Kozakow weszło, a nawet część Ordy pod Kielimbet Murzą, tak mocno między Bohem a Dnieprem przyparli, że żadną miarą ani Bohu ku Oczakowi ani Dnieprу ku Krymowi przebyć nie mogą — Tych tedy nayprzód Karabejowi każą ratować, i Oczakowcow ruszają, aby sudnami pod nich podstąpiwszy przez Boh ich przewozili — Gałga Sołtan z drugim Woyskiem nie mieszkanie pospieszy, który iak na całą zimę wybiera się do nas na woynę. — Już to temu tydzień, jako Kozaccy Posłowie do Perekopu przyszli z twierdzaiąc dawną przyiaźń i

но получать припасы какъ изъ поднѣстровья, такъ и отъ Волоховъ. Поэтому пусть ваши войска идутъ подъ Черневцы, чтобъ не замедлить соединиться съ нашими въ назначенный день. А если войска ваши прійдутъ прежде нашихъ, то вы должны быть какъ можно осторожнѣе, чтобъ непріятели не напали на васъ врасплохъ. Множество Козаковъ пришло къ Бугу и Днѣпру, чтобъ недать татарамъ переправляться, и даже козаки такъ сильно стѣснили между Бохомъ и Днѣпромъ часть орды подъ начальствомъ Калимбетъ-мурзы, что Татары ни какимъ образомъ не могутъ пройти ни Бохомъ къ Очакову, ни Днѣпромъ въ Крымъ Этихъ татаръ прежде всего приказано спасать Карабею; также Очаковцовъ велѣно отправить, чтобъ, подъѣхавши на судахъ, перевозили ихъ черезъ Бохъ. Галга султанъ поспѣшитъ немедленно съ другимъ войскомъ; онъ отправляется на войну къ намъ, на цѣлую зиму. Послы козацкіе, съ недѣлю тому назадъ, пришли къ Перекопу, чтобъ подтвердить давнюю дружбу и просить вспоможенія. Хмельницкій чрезъ Батимиръ-Агу

o posiłki prosząc. — Z osobna Chmielnicki przysłał pisanie przez Batymir Agę, którego Kopią posyłam W. M. Panu. Ten na tę legacyą Kozakom dano respons—Jeżeli życzycie sobie z nami przyiaźni, uczyńcie pokorę Jego Królewskiey Mci, oddaycie Ukrainę, wyścinaycie Moskwę y Starszynę ich nam oddaycie a tak z nas będziecie mieli Przyiacioł. — Dziś Han rusza się do Bakci-Saraju y mnie z sobą iść kazał, tam dopioro Legacyą mam od J. K. Mci odprawować w którey tuszy mi Wezyr iż pomyślną odprawę wezmę, Co day Panie Boże W tym tedy co łaska użyczy iego faworu, nie omieszkam dać znać. spieszno W.M. Panu, więc i wiadomość kiedy się drugie Woysko z Sułtanem Gałgą ruszy, — O upominki umawiał się ze mną Wezyr które iż są w Kamieńcu gotowe opowiadałem aby ie za tym Poseł Hański, który po nie nie mieszkanie wyiedzie z Krymu, zastał; wielce na tym należy— Do czego że się też wysoka W. M. M. M. Pana przyłoży powaga nic nie

прислалъ особое письмо, которое въ копіи посылаю вашей милости. Посламъ такой былъ данъ отвѣтъ: если вы желаете быть въ дружбѣ съ нами, то покоритесь его королевской милости, отдайте Украину, истребите Московское войско, а старшинъ его выдайте намъ; тогда вы будете нашими друзьями. Сегодня ханъ отправляется въ Бакчисарай и мнѣ приказалъ итти съ собою; тамъ только я буду имѣть посольскую отъ его королевской милости аудіенцію. Визирь надѣется, что на этой аудіенціи я получу желанный отвѣтъ, что дай Боже! Затѣмъ, что только ни пошлетъ милость его святая, какъ можно скорѣе, сообщу вашей милости, моему милостивому пану, а особенно увѣдомлю, когда Султанъ-Галга выступитъ съ другимъ войскомъ. Визирь говорилъ со мною о подаркахъ; я сказалъ ему, что они готовы въ Каменцѣ; поэтому необходимо, чтобъ посолъ Ханскій, который немедленно отправляется за подарками изъ Крыму, нашелъ ихъ готовыми. Я не сомнѣваюсь, что ваша милость, мой милостивый панъ, употребите въ этомъ дѣлѣ и ваше высокое содѣйствіе. Усердно са-

wątpić pilnie samego siebie z usługami swoiemi miłościwey łasce WPana oddawam, pokornie y nisko upraszaiąc abyś mnie Pan swym u Jego Królewskiey Mści wesprzeć zaleceniem raczył, żeby na usługi moie pamiętał.

Dań z Pola pod Perekopem

Dnia 18 8bris

Roku 1654.

z RP. B. Szczorc.

маго себя съ услугами своими поручаю вашей милостивой благосклонности, покорно и униженно прося покровительствовать мнѣ ходатайствомъ предъ его королевскою милостію, чтобъ его королевская милость помнилъ мои заслуги. Дано на полѣ подъ Перекопомъ, 18-го Октября 1654.

XXV.

List Kazimierza Lwa Sapiehy, Podkanclerzego W. X. L., do Andrzeja Leszczyńskiego Arcybiskupa Gnieznieńskiego, $^{23}/_{10}$ 1664.

Jaśnie Oświecony Xiążę Mościwy Xiążę Arcybiskupie Gnieznieński.

Móy wielce Mościwy Panie y Bracie. —

Pod bytność JEgo Królewskiey Mośći w Grodnie będąc przytomnym, revoco cultum tey powolnośći moiey, który zdawna zawsze Waszey Xięcey Mośći debeo, y uniżony móy pokłon defero, życząc aby przy zdrowiu

XXV.

Письмо Казиміра Льва Сапѣги, подканцлера Литовскаго, къ ксендзу Андрею Лещинскому, Архіепископу Гнѣзненскому.

Превосвященный милостивый князь, Архіепископъ Гнѣзненскій, мой милостивый панъ и братъ!

Находясь въ Гроднѣ, въ бытность въ этомъ городѣ его королевской милости, я свидѣтельствую свое высокопочитаніе, которое, по своей покорности, издавна и всегда считаю долгомъ оказывать вашей княжеской милости; нижайше кланяюсь и желаю, что-

pomyslnym wszystkie ad vota Waszey Xiążęcey Mci szły successus — Ad praesens donoszę W. Xięciey Mci że Białoruskie kraje, a w nich domicilia nasze gemunt pod ręką y bronią Moskiewską y Kozacką. Smolensk w ścisłym przez nie mały czas oblężeniu, wiadomości dać o sobie y wziąc wzajem (:choć non negliguntur przesłania sposoby:) dotąd nie może. — Dombrowna JPana Starosty Zmudzkiego ieszcze się trzyma, — Hory moie za Dnieprem od Moskwy, a Bychow u Dniepru oblężony od woyska Kozackiego z Złotarenkiem (:ktorego siła z Mohilewskiey i Szkłowskiey Włości bardzo accrevit, nie mniey z Homla, bo dziewięc Chorągwi pieniężnego Rzeczypospolitey ludu poddawszy Homel przyięły Obsequium y zdraycy temu assistunt:) inter spem et metum od 7[miu] niedziel zostaie— Witebsk ieszcze się szturmom Moskiewskim opiera w nadzieię wątpliwego Succursu (:bo i woyska po zabawie mniey fortunney z nieprzyiacielem jeszcze nie w swoich siłach, stratę

бы, при вождѣленномъ здравіи вашемъ, всѣ дѣла шли согласно съ желаніемъ вашей княжеской милости. Въ настоящее время, доношу вашей милости, что Бѣлорусскій край и въ немъ жилища наши стонутъ подъ рукою и оружіемъ Москвитянъ и Козаковъ; Смоленскъ, въ теченіи немалаго времени, находится въ тѣсной осадѣ и доселѣ не можетъ ни дать о себѣ вѣстей, ни взаимно получить, хотя и не пренебрегаются средства къ доставленію извѣстій. Домбровна, собственность его милости старосты Жмудскаго, еще держится. Мое имѣніе Горы за Днѣпромъ осаждено Московскимъ войскомъ, а Быховъ при Днѣпрѣ осажденъ Козаками подъ начальствомъ Золотаренка (котораго силы весьма увеличились людьми изъ Могилевскихъ и Шкловскихъ селеній, а также изъ Гомеля; потому что десять хоругвей войска, служившаго республикѣ на жалованьи, отдавши Гомель, покорились этому измѣннику), и около семи недѣль находится между страхомъ и надеждою. Витебскъ все еще противустоитъ Московскимъ штурмамъ, въ надеждѣ на сомнительное подкрѣпленіе (по-

poniosłszy porządku wojennego:) życzy sobie refici chlebem, y skarb nie sporo tę podatkow cząstkę ex residuo Woiewództw y Powiatow odbiera. — Day Boże aby JPanowie Hetmani ludźmi z woyska Koronnego y z Woiewodztw, które od tey inundacyi wolne są wsparci, mogli w tym miesiącu bydź in actione z nieprzyiacielem, ktory rzecz pewna u Berezyny potenter attendere zechce przeprawie woyska Naszego, i wezmie cokolwiek przyiaznego rebus gerendis czasu.

Kommissya przypadaiąca w Minsku desudat w ujęciu woyska, któremu służby termin nona Novembris wychodzi — Consilium swoie JEgo Królewska Mość in spem zjazdu y frequencyi większey Senatu odłożyć raczył do Wtorku przyszłego, z tego tam terminu subsistencyą dalszą w Grodnie determinować chce zwłaszcza że y droga do Wilna dissonos znayduie sensus — To wszystko brevibus namieniwszy

тому что войско, приведенное въ разстройство послѣ стычки съ непріятелемъ, не совсѣмъ счастливой, еще доселѣ не собралось съ силами). Этотъ городъ желаетъ подкрѣпиться хлѣбомъ, а его казна не скоро пополняется недоимочными податями воеводствъ и повѣтовъ. Дай Боже, чтобы паны гетманы, подкрѣпленные людьми изъ войска короннаго и изъ воеводствъ, не терпящихъ этого наводненія, могли въ этомъ мѣсяцѣ сразиться съ непріятелемъ, который вѣрно захочетъ, съ большими силами, дожидаться у Березины переправы нашего войска и сколько нибудь воспользуется временемъ, благопріятнымъ для военныхъ дѣйствій.

Въ Минскѣ назначена коммиссія, чтобъ задобрить и удержать на службѣ войско, которому срокъ службы оканчивается девятаго ноября. Его королевская милость изволилъ отложить засѣданіе своего совѣта до слѣдующаго вторника, надѣясь, что съѣздъ и собраніе сенаторовъ будетъ многочисленнѣе. Съ этого времени, онъ желаетъ для дальнѣйшаго проживанья избрать Гродно, и тѣмъ болѣе, что на отъѣздъ въ Вильно не всѣ согласны. Напомнивъ вкратцѣ обо всемъ

W. X. Msci proszę, abyś mnie W. X. Mość w nieodmiennym affekcie swoim chciał fovere, a sam się łasce W. X. Msci z służbami memi, polecam — W Grodnie vigesima tertia Octobris — Anno 1654.

z RP. B. Szczorc.

вышесказанномъ, прошу вашу княжескую милость питать ко мнѣ неизмѣнную любовь и поручаю самъ себя съ своими услугами благосклонности вашей княжеской милости. Въ Гроднѣ, двадцат третьяго октября. 1654 года.

XXVI.

List, pisany z Woiewodztwa Mińskiego, z Radoszkowicz,
26/10 1654.

Że mi W. Mść M. M. Pan rozkazał, abym tak o dobrych jako y o przeciwnych W. Msci M. M. Pana uwiadamiał nowinach, nieżałuiąc Kursora, lubo niepocieszną donoszę W. Msci M. M. Panu nowinę: że Smolensk forteca nasza naygłównieysza iuż in potestate Moskwy 24 8bris niedziel trzy minęło, iako cessit Nięprzyiacielowi. — Lud, który był w Smoleńsku, y Szlachta na Carskie przysiągłszy imie. — Pod Dą-

XXVI.

Письмо, писанное изъ Радошковичъ Минскаго воеводства.
26 Октября 1654.

Такъ какъ ваша милость, мой милостивый панъ, приказалъ мнѣ, не жалѣя гонцовъ, увѣдомлять о всѣхъ какъ добрыхъ такъ и дурныхъ новостяхъ, то поэтому я довожу до свѣдѣнія вашей милости, моего милостиваго пана, новость хотя и неутѣшительную. Смоленскъ, наша главнѣйшая крѣпость, уже во власти Москвы; 24 октября минуло три недѣли съ тѣхъ поръ, какъ она сдалась непріятелю. Простой народъ и шляхта въ Смоленскѣ дали присягу царю; подъ Дуб-

browną 100,000 stoi woyska Moskiewskiego. — Burmistrz Smoleński Stefanek, który przysiągł na imie Carskie podjeżdzał pod Dąbrownę: żeby się więcey nie broniąc poddali Moskwie, że prawi Smoleńska forteca tak potężna, iuż w ręku nieprzyiacielskich: a Wy z tak małą resistencyą, pogotowiu bronić się będziecie, lecz oni nie tracąc serca, y nie dając temu wiary, na placu go zarazem położyli (?)— JMc. Pan Józeffowicz, chcąc się pewney dowiedzieć rzeczy, ieżeli to iest in rei veritate, co on im deducebat, a obawiaiąc się strategema iakiego, prosił ich żeby zań w zakładzie Moskalow kilku dano, którzy pozwoliwszy na to, dali do Dąbrowney sześć Moskalów, a Pan Józeffowicz wyiechał do nich na rozgowor y Szlachtę Smolenską his allocutus est: — Co was prawi do tego przywiodło, żeście się przy tak potężney fortecy maiąc wszelkie do obrony necessaria y żywności w potrzebę, poddali in servitutem temu Nieprzyiacielowi — Ja prawi w Bogu na-

ровною стоитъ 100,000 Московскаго войска, бургомистръ Смоленскій Стефанекъ, присягнувшій царю, подъѣзжалъ къ Дубровнѣ и уговаривалъ поддаться безъ сопротивленія Москвѣ. Смоленская, говорилъ онъ, крѣпость, такая сильная, уже въ рукахъ непріятеля, а вы, съ такими слабыми средствами готовитесь къ оборонѣ. Но они, нетеряя духу и невѣря разсказамъ, тотчасъ положили его на мѣстѣ. Панъ Юзефовичъ, желая навѣрное узнать, правду ли говорилъ бургомистръ, и опасаясь военной хитрости, просилъ Смолянъ, дать въ заложники нѣсколько Москвитянъ. Смоляне, согласившись, прислали въ Дубровну шесть Москвитянъ, а панъ Юзефовичъ выѣхалъ для переговоровъ и такъ говорилъ Смоленской шляхтѣ: что заставило васъ отдаться въ рабство непріятелю, когда вы въ такой сильной крѣпости имѣли все необходимое для обороны и достатокъ въ продовольствіи? Я, говорилъ онъ, надѣясь на Бога, хотя съ гораздо меньшею крѣпостію, не поддамся однакожъ, имѣя довольно людей, всякаго продовольствія, пушекъ и пороху. Да подкрѣпитъ ихъ тамъ

dzieię pokładaiąc, lubo nie równo przy mnieyszey fortecy; maiąc iednak dosyć ludzi przy wszelkiey żywności, armaty y prochow niepoddam się — Panie Boże ich tam posiłuy, aleć ieśli tak leniwo sukkurs się im dodaie, płocha nadzieja. — Ludu około Radoszkowicz pełno tylko rozbijaią a kradną — To też JPan Woiewoda y Pan Korff powiadali że z Smolenska w tropy prowadzili woysko do Dąbrowney y działa burzące, y iuż w kilku milach słyszeli, wielki hałas, znać podobno szturmowali. — Po napisaniu tego listu, w tę niedzielę to jest 26 8bris przez Radoszkowicze iechał do Xięcia J. Mci Pana Hetmana JPan Woiewoda Smolenski y Pan Korff.

z RP. B. Szczorc.

Господь Богъ! Плоха однакожъ надежда, когда имъ такъ лѣниво оказывается вспоможеніе. Людей около Радошковичъ полно; они только разбиваютъ и крадутъ. Тоже самое говорили панъ воевода и панъ Корфъ, прибавляя, что изъ Смоленска по пятамъ преслѣдовали войско до Дубровны, стрѣляя изъ пушекъ, и уже за нѣсколько миль слышали ужасный шумъ. вѣроятно былъ штурмъ. По написаніи этого письма, въ воскресенье, то есть 26 октября, панъ гетманъ, панъ воевода Смоленскій и панъ Корфъ поѣхали чрезъ Радошковичи, къ его милости князю Радзивилу.

XXVII.

List B. Chmielnickiego H. W. Z. do Hana Jmci Krymskiego, $^{29}/_{10}$ 1654.

Za powrótem Posłow naszych, przy których przyszedł Tochtomis Aga, wyrozumieliśmy tak z listu W. H. Mści jako y z ust Poselstwa że chcesz Braterstwa dotrzymać, tak jako nieboszczyk sławney pamięci Islan Gierei Han — Czemu my ze wszystkim woyskiem Zaporowskim wielce radzi, tylko to nam w podziwieniu że W. Hańska Mość piszesz, abyśmy Cara Moskiewskiego odstąpili — To rzecz nie podobna, bo rozumiemy, że y W. H. Mść Cesarzowi Tureckiemu nic złego nie

XXVII.

Письмо Хмѣльницкаго къ хану Крымскому. 29 Октабря 1654.

По возвращеніи пословъ нашихъ, съ которыми прибылъ Тохтамышъ-Ага, мы какъ изъ письма вашей ханской милости, такъ и изъ устныхъ расказовъ посольства, узнали, что ваша милость желаетъ сохранять братскій союзъ съ нами, какъ хранилъ его покойный, славной памяти Исланъ Герей Ханъ. Этому мы со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ очень рады. Только насъ удивляетъ письмо, въ которомъ ваша ханская милость пишетъ, чтобы мы отступились отъ царя Московскаго. Это невозможная вещь; ибо мы знаемъ, что и ваша хан-

myslisz. — A co zaś W. H. Mość w liście swoim dokładasz, gdybyśmy nie mieli Cara odstąpić Moskiewskiego, tak Węgrow, Multan y Wołoch, na nas obrócić umyśliłeś, i Sam zniósłszy się z Lachami kraje Nasze pustoszyć chcesz. — Co my usłyszawszy, nazad powrócili y ze wszystkim Woyskiem Zaporowskim na granicach naszych przyiaznieyszego pisma od Waszey Hańskiey Mości oczekujemy niedając naymnieyszey przyczyny do rozerwania przyiaźni pomniąc to dobrze, że każdego Pan Bóg za złamanie przysięgi srogo karze, jako niegdyś Króla Władysława za krzywo-przysięstwo srogo ukarał, który poprzysiągłszy przyiaźń wieczną Cesarzowi Imci Tureckiemu, porwawszy się z woyskiem swym pod Warną marnie zginął. — Co my uważywszy uchodząc gniewu Bożego żadną miarą łamać przysięgi nie możemy, y niechcemy, y żadney okazyi do naruszenia przyiaźni nieszukaiąc przy sprawiedliwey przyczynie. Boga błagać będziemy y każde-

ская милость никакого не мыслитъ зла султану Турецкому. Ваша ханская милость въ письмѣ объявляешь, что если мы не отступимся отъ царя Московскаго, то ты приведешь на насъ Венгровъ, Молдаванъ и Волоховъ и, соединившись съ полками, самъ будешь опустошать край нашъ Услышавъ это, мы воротились назадъ и со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ ожидаемъ, на границахъ нашихъ, болѣе дружескаго письма, не подавая ни малѣйшаго повода къ расторженію дружбы, помня хорошо, что Господь Богъ строго наказываетъ каждаго за нарушеніе присяги. Такъ нѣкогда строго покаралъ онъ за лживую присягу короля Владислава, который, присягнувъ въ вѣчной дружбѣ его милости, султану Турецкому, устремившись съ войскомъ своимъ, жалкимъ образомъ погибъ подъ Варною. Имѣя это въ виду и избѣгая гнѣва Божія, мы никакъ не можемъ и не хотимъ нарушать присягу. Не ища никакого повода къ нарушенію дружбы и имѣя на своей сторонѣ правду, мы будемъ молиться Богу и, стоя на границахъ нашихъ, готовы умереть, отражая каждаго непрія-

mu nieprzyiacielowi Naszemu, stoiąc na Granicach Naszych daiąc odpor umierać gotowiśmy — A Bóg Wszechmogący każdego sprawiedliwego bronić będzie, a nie sprawiedliwemu nagrodzi pomstą. — A co W. H. Mść odpowiadasz Nam Węgrami, Multanami także Wołoszą, y wielką potęgą woysk Krymskich, mnieysza to, my w Bogu, nie w wielkościach woysk Cara Moskiewskiego, ani w potędze woyska Zaporowskiego nadzieię kładziemy, tylko w Bogu iednym, który w momencie wielkośc woysk woli iego Świętey sprzeciwiaiących się poraża.

Rozumieliśmy inaczey o W. H. Mci. Wyrozumiawszy tak z listow jako y z ustney powieści Posła Baszy Jmci Sylistryiskiego deklaruiąc nam wprzód łaskę Cesarza Jmci Tureckiego, i życzliwośc przeciwko nam nieodmienną W. H. Mci aliści inaczey się dzieje a wszystko z dopuszczenia zobopolnych naszych nieprzyiacioł — Sam tedy rozsądź

теля; а Всемогущій Богъ будетъ защищать каждаго справедливаго, а несправедливому воздастъ гнѣвомъ. А что ваша ханская милость грозитъ намъ Венграми, Молдаванами, также Волохами и великою силою войскъ Крымскихъ, то мы возлагаемъ упованіе не на многочисленность войскъ царя Московскаго, ни на силу войска Запорожскаго, но на одного Бога, который вмигъ поражаетъ великія войска, противящіяся его святой волѣ.

Мы думали иначе о вашей ханской милости, основываясь какъ на письмахъ, такъ и на устномъ расказѣ посла его милости, паши Силистрійскаго, объявившаго намъ на будущее время благоволеніе его милости султана Турецкаго и неизмѣнное къ намъ усердіе вашей ханской милости. И однакожъ дѣло иначе дѣлается, и все по кознямъ нашихъ общихъ непріятелей. Поэтому разсуди самъ, ваша ханская милость съ ихъ милостями панами агами, беями и всѣми мурзами, что было бы приличнѣе и выгоднѣе, не прельщаясь обѣщаніями нашихъ общихъ непріятелей, жить съ нами въ братствѣ, какъ

W. H. Mść z Ichmść Panami Agami Bejami y wszystkiemi Murzami iż słusznieysza y pożytecznieysza by rzecz była nie uwodząc się obietnicami zobopolnych nieprzyiacioł naszych, i z nami żyć w Braterstwie, jakośmy żyli przez tę siedm lat w kupie chleb i sol iedząc i zawarłszy ieszcze przyiaźń z nieboszczykiem sławney pamięci Tokaybeiem słuszna, by, i teraz W. H. Mść kogo godnego do nas wysłał na potwierdzenie wieczney między Nami przyiaźni, czego ochotnie na Granicach stoiąc naszych oczekiwamy. — Życząc aby nie tylko my, ale y po nas potomkowie Nasi, na czasy potomne z tego się cieszyć mogli — Więdz że W. H. Mść że Polacy nie tylko Niemców ale i inszych wiele Cúdzoziemców na nas pobudzili, a my tylko część woyska Naszego Państwa y tych którzy nam dobrze życzą maiąc, po wiek przysięgi łamać nie chcemy — Tylko chciey W. H. Mość z nami zostawać w Braterstwie, i do nas posłańca swego jako nayprędzéy racz posłać — Szczerzey opowie ustnie o wszystkim Tochtomis Aga Poseł

мы жили впродолженіи семи лѣтъ, вмѣстѣ хлѣбъ соль ѣли, заключивъ дружескій союзъ еще съ покойнымъ славной памяти Токайбеемъ. Хорошо было бы, еслибы и теперь ваша ханская милость прислали къ намъ какую нибудь достойную особу для подтвержденія вѣчной между нами пріязни, чего мы, стоя на границахъ нашихъ, охотно ожидаемъ, желая, чтобъ не только мы, но и послѣ насъ потомки наши, на будущее время, нашею дружбою тѣшилися. Вѣдай, ваша ханская милость, что Поляки не только Нѣмцовъ, но и много другихъ чужеземцовъ возбудили противъ насъ, а мы, имѣя при себѣ только часть войска нашего государства, а также тѣхъ, которые желаютъ намъ добра, повѣкъ не хотимъ нарушать присяги; изволь только, ваша ханская милость, жить съ нами въ братствѣ и пришли къ намъ посланца своего, какъ можно скорѣе. Откровеннѣе обо всемъ раскажетъ лично Тохтомышъ-Ага, посолъ вашей ханской ми-

W. H. Mći. Zalecamy się przy tym cale życliwey przyiaźni W. H. Mći — Dań w Korsuniu 29 8bris, 1654.

Waszéy Hanskiey Mości
we wszym Zyczliwi Sludzy
Bohdan Chmielnicki
Hetman Woysk Zaporowskich.

z RP.B. Szczorc.

лости. Поручаемъ себя при семъ вполнѣ усердной пріязни вашей ханской милости. Дано въ Корсунѣ, 29 октября 1654.

Вашей ханской милости во всемъ усердный слуга,
Богданъ Хмельницкій, гетманъ войскъ Запорожскихъ.

XXVIII.

List Stanisława Potockiego, Hetmana W. Kor., pisany do Krola JMci, w Kwietniu, 1655.

Nayiasnieyszy Miłosciwy Królu
Panie Panie Móy Miłosciwy i Dobrodzieiu!

Od Gońca W. K. Mci Pana Mego Miłościwego więc osobno Ichmciow Pana Woiewody Ruskiego y Czernihowskiego, iako tylko staneły nunciatorice do mnie w przesłaniu tych wszystkich W. K. Mci listow celeritate utor. Ztych W. K. M. Coniecturuiąc Woyska swego szczupłe

XXVIII.

Письмо Станислава Потоцкаго, гетмана великаго короннаго, писанное къ королю, въ апрѣлѣ 1655.

Найяснѣйшій милостивый король,
панъ мой милостивый и благодѣтель!

Лишь только я получилъ извѣстіе отъ гонца вашей королевской милости, въ особенности же отъ ихъ милостей, пана воеводы Русскаго и Черниговскаго, тотчасъ спѣшу переслать всѣ письма вашей королевской милости. Изъ нихъ, догадываясь о скудныхъ силахъ

Vires Confuzią w nim zaszłą całey ztąd Rzplitey Statum co dalsze pertendunt czasy wyrozumiec będziesz raczył. mnie ten żal Ustawiczny Conficere musi, wspomniawszy Sobie moie wierne y zyczliwe w Warszawie tak W. K. Mci iako też in Senatus Consulto, exponowane Consilia, że mię szczęście moie przeciwne iakieś priuauit fructu mow obseruacyi, y Usilnych perswasyi moich do Ukontentowania Woyska, do poparcia następuiącey Woyny a przez to do Całości Oyczyzny Sciągaiących się. Tylko w tym z prowidentiey prawie Boskiey Szczęśliwym się sądzić musze że przeczuwaiąc te wszystkie incommoda, ktore nastąpiły by wiesczym duchem iakim protestowałem sie nieraz in Casum sinistri euentus że gdy przestrzegam, gdy zabiegać wczesnie imminenti malo doradzałem niema mi bydź nie imputatum Strzeż Boże! Successu niepomyslnego. Aż czego tylko obawiałem się, czemu obuiabam, to razem erupit zewsząd. Orda odeszła, Chorągwie po-

своего войска, о замѣшательствѣ, случившемся въ немъ, и о состояніи цѣлой Республики, ваша королевская милость изволитъ понять, чего требуютъ дальнѣйшія обстоятельства. Вспомнивши свои вѣрные и искренніе совѣты, которые я предлагалъ въ Варшавѣ какъ вашей королевской милости, такъ и въ собраніи сената, я долженъ вѣчно скорбѣть о томъ, что какая то враждебная судьба не позволила мнѣ насладиться плодомъ моихъ рѣчей, соображеній и твердыхъ убѣжденій касательно удовлетворенія войска, и увеличенія военныхъ силъ, для спасенія отечества. Только въ томъ я долженъ считать себя счастливымъ, вѣрно при содѣйствіи промысла Божія, что, предчувствуя всѣ случившіяся неудачи, какъ бы нѣкоторымъ вѣщимъ духомъ, я не разъ протестовалъ, чтобъ предотвратить гибельныя послѣдствія; и такъ какъ я предостерегалъ, совѣтовалъ заранѣе предупреждать угрожавшее бѣдствіе, то поэтому я ни за что не долженъ быть въ отвѣтѣ. Сохрани Боже отъ не предвидѣннаго случая! Но чего только я ни боялся, чему ни противился, все то хлынуло отовсюду. Орда уда-

zwiiane Nieprzyiaciel Woysku słabemu Super Cervicem niemal; Plebs znowu insolescit. Tak iawnym niebezpieczenstwom z kim resistere, iako zolnierza reuocować ad obsequium, wyniszczonego bardzo czym Ucontentować y do Ochoty wesprzeć, racz W. K. Mść Pan M. Mwy Unizenie prosze medium sufficiens et modum podać. Jać wszelakiemi Bóg widzi siłami y zdrowiem* własnym moim non deero Maiestatowi W. K. Mci y Woysko do Usług Rzepltey dalszych kłonić będę, iesli mu raz dane labefactowawszy słowo, gdyśmy tez pewną z Skarbu Commissią assecurati zostali sami, mogę go w Kredit drugi pociągnąć sobie. Gwoli czemu zbliżąc się na tamte mieysca dni te kilka Ustawicznym niewczasom mom na wytchnienie iakieżkolwiek dawszy. Wprawdzieć JMść Pan Woiewoda Ruski wzywa mnie do Podhaiec. Consideratia iednak determinowanego Seymu z którego belli gerendi Sposob dependet. y ia radbym wiedział co mi otworzy za progres

лилась, хоругви разбиты, непріятель едва не на шеѣ у слабаго войска, чернь снова неистовствуетъ. Нижайше прошу, благоволи, ваша королевская милость, панъ мой милостивый, принять надежныя мѣры къ тому, чтобы было съ кѣмъ противостать такимъ явнымъ опасностямъ, чтобъ совершенно привести солдатъ опять къ повиновенію, чтобъ удовлетворить обнищавшихъ и возбудить въ нихъ рвеніе. Что же до меня касается, то свидѣтельствуюсь Богомъ, что я не премину силами и собственнымъ здоровьемъ служить величеству вашей королевской милости, и буду склонять войско къ дальнѣйшей службѣ Республикѣ, если, однажды нарушивъ данное войску слово, буду въ состояніи въ другой разъ имѣть отъ него кредитъ, ибо мы же сами остались обеспеченными отъ казны вѣрною коммиссіею. Посему я и приближаюсь къ назначеннымъ мѣстамъ, давъ нѣсколько дней на отдохновеніе, послѣ всегдашнихъ военныхъ хлопотъ моихъ. Правда, его милость панъ воевода Русскій, зоветъ меня въ Подгайцы, однако и мнѣ хотѣлось бы знать какой откроетъ мнѣ

Woyny przytrzymac mie blizey musi. Niemniey y to iesli moiey przytomnośći iaka Urgens niebędzie necessitowała Occasia. Wczym nutu y roskazaniem W. K. Mci gotowem regi: A teraz W. K. Mci Pana M. Mliwego Upraszaiąc unizenie, abyś W. K. Msć: Rzpltey upadaiącey zwykłego swego do ratunku iey Obmysliwania, na mnie samego in ea tempestate niezdaiąc się, boć Unus nullus, auxiliatricem raczył podać rękę. Wierne poddanstwo moie y unizone Usługi Miłościwey oddaie W. K. Mci Pana Mego Miłosciwego łasce. w Krasnym Stawie die April: 1655:

z RP. B. Szczorc.

ходъ войны рѣшеніе сейма, отъ котораго зависитъ способъ веденія войны. Не менѣе заставляетъ меня держаться ближе и то, что можетъ быть, какой нибудь крайній случай потребуетъ моего присутствія. Въ такомъ случаѣ, я готовъ спѣшить по мановенію и приказанію вашей королевской милости; а теперь прошу униженно вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, чтобы ваша королевская милость, во время этого смятенія клонящейся къ упадку Республики, не возлагалъ на одного меня обыкновеннаго своего попеченія о поддержаніи государства. Ибо unus—nullus (одинъ тоже что никто). Поручаю вѣрное подданство мое и униженныя услуги милостивой благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Въ Красномъ Ставѣ, апрѣля 1655.

XXIX.

List Hana Tatarskiego, Mehmet Giereia, do Stanisł. Potockiego, Hetmana W. K., z Swiatyna, 13/12 1655.

Odemnie Wielmoznego Mechmet Giereia Chana Krymskiego Wielkich Ord Krymskich Oczakowskich Nahayskich Perekopskich Petiorskich Scismanskich Dobrudzkich Budziackich Seymanskich y innych Jasnie Wielmoznemu J. M. Panu na Podhaycach Potockiemu Woiewodzie Kijowskiemu Hetmanowi Koronnemu Staroscie Krasnostawskiemu, Sokalskiemu przyiacielskie pozdrowienie zdrowia dobrego powinszowanie.

XXIX.

Письмо Татарскаго Хана Мехметъ-Гирея къ Станиславу Потоцкому, гетману великому коронному, изъ Святина. 13 декабря 1655.

Отъ меня вельможнаго Мехметъ-Гирея, Хана Крымскаго, великихъ ордъ Крымскихъ, Очаковскихъ, Нагайскихъ, Перекопскихъ, Пятигорскихъ, Сцисманскихъ, Добруцкихъ, Будяцкихъ, Сейманскихъ и иныхъ, ясновельможному его милости, пану на Подгайцахъ Потоцкому, воеводѣ Кіевскому, гетману коронному, старостѣ Красноставскому, Сокальскому, дружескій привѣтъ и добраго здоровья желапіе!

Jakoscie Wm do nas posyłali posłow swoych abym wychodził z Woyskami swemi przeciwko Nieprzyiacielom naszym uczyniliśmy to a przyszedszy tu w Wasze kraie zadnych posłow nie miałem od Wm M. P. y Brata iakobym się tesz miał dowiedziec co się dzieie z Bratem naszym K. J. M. Kazimierzem y z Woyskami Koronnemi nikt do naszy wiadomosci nieprzyniosł. ale ze my teraz tu staneli pod Haliczem wzielismy wiadomosc od Was ze potrzebuiecie od nas Woyska gdy to teras nimoże byc. ale my zawsze zostaiemy gotowymy K. J. M. Bratu naszemu i Rpol. waszy gdy bendzie od was Wasze roskazanie y przysłanie do nas listy swoie idziemy i za to tesz wiernie Bogu dziękuiemy ze z kozakamy przymierze stało y gotowe zawsze na usługę K. J. M. Brata naszego. Zatym Wm Brata naszego P. B. oddaie. Dan z Swiatyna die 13 decembris Anno Dni 1655.

(*Pieczątka szarą farbą wycisnięta.*)

Такъ какъ ваша милость присылали къ намъ своихъ пословъ съ просьбою, чтобъ я выступилъ съ войсками своими противъ нашихъ непріятелей, то мы и выступили; но пришедши въ ваши страны, я не имѣлъ отъ вашей милости, пана и брата нашего, никакихъ пословъ, отъ которыхъ бы могъ по крайней мѣрѣ узнать, что дѣлается съ его королевскою милостію, братомъ нашимъ Казиміромъ, и съ войсками коронными; никто не принесъ намъ извѣстія объ этомъ. Но когда мы остановились подъ Галичемъ, то получили отъ васъ извѣстіе, что вы требуете нашего войска. Хотя мы теперь и неможемъ удовлетворить вашему желанію, однакожъ всегда остаемся готовыми къ услугамъ его королевской милости, брата нашего, и вашей Республики. Какъ скоро вы прикажете и пришлете къ намъ свои письма, мы пойдемъ. Усердно благодаримъ Бога, что съ козаками перемиріе и готовы всегда къ услугамъ его королевской милости, брата нашего. За симъ поручаю вашу милость, брата нашего, Господу Богу. Дано въ Святинѣ, 13 декабря 1655.

na kopercie podpisano:
Jasnie Wielmożnemu J. Mci P. Piotrowi na Potoku Potockiemu Woiewodzie Brasławskiemu Staroscie Kamienieckiemu Staroscie Bratu naszemu należy.

Na własne roskazanie Chana J. Msci.

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

На конвертѣ надписано:
ясновельможному его милости пану Петру на Потокѣ Потоцкому, воеводѣ Брацлавскому, старостѣ Каменецкому брату нашему, надлежитъ.

По собственному повелѣнію Хана, его милости.

XXX.

List B. Chmielnickiego, H. W. Z., do Hieronima Radziejowskiego, Podkanclerzego Koronnego, 11/1 1656.

Jasnie Wielmożny Msci Panie Podkanclerzy Koronny Moy Msci Panie y Przyiacielu.

Wielce to nam y wszystkiemu Woysku naszemu Zaporozkiemu uciesznо że W. M. Nasz Msci Pan z obustron miłego y statecznego pokoiu zyczysz, czego y my takze zyczymy, day Boze aby y dalsze czasy P. Bog W. M. N. M. Pana szczęśliwemi progressami pomnażał a że

XXX.

Письмо Хмельницкаго къ подканцлеру коронному Радзѣіовскому.

Ясновельможный, милостивый панъ подканцлеръ, мой милостивый панъ и пріятель!

Весьма утѣшительно для насъ и для всего нашего Запорожскаго войска, что ваша милость, милостивый панъ нашъ, желаете для обѣихъ сторонъ вожделѣннаго и твердаго мира, чего и мы также желаемъ. Дай Богъ, чтобы и на будущее время Господь благословилъ вашу милость счастливыми успѣхами! А что ваша милость извѣ-

W. M. M. Pan oznaymuiesz nam o przyiezdzie swoiem do nas że fatygi woienne teraz tey drogi y przyiazdu do nas (dla wszelakiey umowy y potrzeb obopolnych) zabroniły, uważamy my to, bo y my sami po tych transactiach woiennych pokoy stateczny z Chanem J. M. Krymskim y ze wszytkiemi Ordami uczyniwszy, dla odpocznienia z Woyskami ku Ukrainie poszlichmy y teraz w Czehirynie zostaiemy. bo trudnosmy mięli do tychczás z Woyskiem tak daleko zostawac, dla samey zimowli, iako y inszych fatyg y trudnosci. Oczekiwamy tedy my na szczęsliwy przyiazd W. M. Pana tylko y drugi raz iezeliby mozna racz nam W. M. Pan oznaymic iak prętko do nas iachac raczysz y gdziebys W. M. Pan, na ktorym mieyscu y w iaki dzien zyczył z nami widziec się y o wszytkim rozmowic y postanowic cokolwiek potrzebnego, a że W. M. P. zyczysz sobie zeby to gdzie na Wołyniu o tym traktowac, tedy to trudna barzo tak daleko Woyska

щаетъ насъ о своемъ пріѣздѣ къ намъ, что военные труды воспрепятствовали вашей милости, въ настоящее время, отправиться въ дорогу и пріѣхать къ намъ (для разныхъ переговоровъ и обоюдныхъ надобностей), то мы считаемъ это уважительнымъ; потому что мы и сами, послѣ такихъ военныхъ подвиговъ, заключивши прочный миръ съ Ханомъ Крымскимъ и со всѣми ордами, двинулись съ войсками въ Украину для отдыха и теперь находимся въ Чигиринѣ. Трудно было намъ оставаться до сихъ поръ съ войскомъ въ такой отдаленной сторонѣ, какъ по причинѣ самой зимовки, такъ и другихъ неудобствъ и затрудненій. Поэтому мы ожидаемъ благополучнаго пріѣзда вашей милости; только благоволите ваша милость и на сей разъ, если можно, увѣдомить насъ, какъ скоро пріѣхать къ намъ изволите, и гдѣ, въ какомъ мѣстѣ и въ который день ваша милость желаете видѣться съ нами, чтобы переговорить обо всемъ и постановить, что будетъ нужно. Ваша милость желаетъ вести переговоры гдѣ нибудь на Волыни; но трудно запровадить такъ далеко войска, въ настоя-

pod ten czas zimny zatłukac, bo o zywność wszelaką trudno, gdyż Woyska nasze y cudzoziemskie, Tatarskie tu zywność wszelaką wypasli, gdy tedy iusz W. M. Pan zechcesz przyiezdzac, ku Ukrainie W. M. P. przyiezdzay. Tu z sobą widziawszy się o wszytkim statecznie postanowimy, zeby na potomnę czasy dobrze było, y aby imię W. M. M. P. y nasze u postronnych Monarch i Panow słynęło y dobrze miano było, y oto się pilno staramy aby s postronnymi Monarchami y Panami pokoy mielichmy, y mamy nadzieię w Bogu ze dobrze wszytko będzie za pomocą iego, o inszych rzeczach potrzebnych nie bawiąc W. M. P. pisaniem, ustną mowę P. Sebestyanowiczowi ktory nam listy od P. Zaiąca oddał zlecilichmy. bo P. Zaiąc dla niesposobnosci zdrowia y choroby którą był od Boga nawidzony nie mogł u nas być przesłał tę listy przez Sebestyanowicza Szwagra swego, cokowiek tedy będzie miał od nas zleconego ten Sebestyanowicz

щее зимнее время, трудно достать продовольствія; потому что наши войска и татарскія потребили тамъ всѣ запасы. Поэтому, если ваша милость захочетъ пріѣхать, то пріѣзжай въ Украину. Здѣсь, увидѣвшись, мы обо всемъ сдѣлаемъ прочное постановленіе, чтобы хорошо было и на будущее время, и чтобъ имя вашей милости и наше у иноземныхъ монарховъ и государей славилось и уважалось. А о томъ мы особенно стараемся, чтобъ намъ быть въ мирѣ съ иноземными монархами и государями. И мы надѣемся на Бога, что все, при его помощи, будетъ хорошо. О другихъ нужныхъ дѣлахъ, не затрудняя вашей милости писаньемъ, мы изустно сообщили пану Севастіановичу, который вручилъ намъ письма отъ пана Заіонца; потому что панъ Заіонцъ, по причинѣ слабости здоровья и болѣзни, которою Богъ посѣтилъ его, не могъ быть у насъ, а прислалъ тѣ письма съ своимъ шуриномъ Севастіановичемъ. Мы полагаемъ, что Севастіановичъ передастъ пану Заіонцу все, что мы поручили ему, а панъ Заіонцъ сообщитъ вашей милости. А мы въ настоящее время усердно

rozumimy ze to wszytko opowie P. Ziącowi, a Pan Zaiąc W. M. Panu. A my na ten czas łasce y przyiazni W. M. Pana pilno polecamy się. Datt z Czehiryna 11 Januarÿ A° 1656.

W. M. M. Pana cale zyczliwy Přzl y sługa Bohdan Chmielnicki Hetman Wiel. Woysk Zaporozkich.

Na kopercie: *Jasnie Wielmožnemu a mnie Wielce Msciwemu Panu y Przyiacielowi JE. Msci Panu Heronimowi Radzieiowskiemu Podkanclerzemu Koronnemu do rąk JE. Msci oddac.*

(*Pieczęc Woyska Zaporożskiego, na wosku wycisniona.*)

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

поручаемъ себя благосклонности и пріязни вашей милости. Дано въ Чигиринѣ, 11-го января, 1656 года.

Вашей милости, милостиваго пана, вполнѣ доброжелательный пріятель и слуга, Богданъ Хмельницкій, великій гетманъ войскъ Запорожскихъ.

Адресъ: *Ясновельможному, милостивому пану и пріятелю, его милости, пану Іерониму Радзеіовскому, подканцлеру коронному, въ собственныя руки.*

XXXI.

List Jana Wyhowskiego, Pisarza Woyska Zaporożskiego, do Hieronima Radziejowskiego, byłego Podkanclerzego, z Czyhiryna, $^{11}/_{1}$ 1656.

Jasnie Wielmozny Mosci Panie Podkanclerzy Koronny moy wielce Msci Panie y Prllu.

Pan Zaiąc przez którego Wm M. M. Pan Listy tak od Krola JE° Msci iako y od W. Msci M. M. Pana dirigowane do JE° Msci Pana Hetmana y do mnie raczył przesyłac sam nie mogąc dla niesposobnosci zdrowia y choroby ktorą od Boga nawiedziony zostawszy w Ho–

XXXI.

Письмо Яна Выговскаго, писаря войска Запорожскаго, къ Іерониму Радзеіёвскому, бывшему подканцлеру коронному, изъ Чигирина, 11 генваря 1656.

Ясновельможный милостивый панъ подканцлеръ коронный, мой милостивѣйшій панъ и пріятель!

Панъ Заіонцъ, чрезъ котораго ваша милость, мой милостивый панъ, изволили прислать письма короля (Шведскаго) и свои собственныя, адресованныя къ его милости пану гетману и ко мнѣ, не могъ лично исполнить порученія, по слабости здоровья и по болѣзни, кото-

szczy przez Jerzego Sebestianowicza Szwagra swego do Nas przesłał ktore oddane tak JE° Msci P. Hetmanowi iako y mnie po przeczytaniu tedy tych listow wielcesmy się ucieszyli wyrozumiawszy ze Wm M. M. Pan lubo zniewczasowany tot publicis curis y więcey pracowac raczysz się podeymowac dlą gruntownego uspokoienia y całosci nienaruszoney Oczekiwac tedy JE° Msc P. Hetman wespoł znami przyiazdu szczęśliwego Wm M. M. Pana tylkoz zmiankuiesz Wm M. M. Pan w liscie swoim zeby tam gdzie blisko wołynia o tych wszystkich rzeczach obudwum stronom potrzebnych mogło się traktowac co barzo przytrudno, bo iuż listy Wm M. M. Pana przesłane do nas J° Msci Pana Hetmana w Czehirynie zostały y iakom wyrozumiał s Pana Sebestianowicza ktory powiadał barzo wielką scisłość drogi a to dla zywnosci wszelakiey bo wszędzie az do samey ukrainy zywność tak nasze Woyska iako y Tatarskie mało nie wszystkie strawiły y barzo

рою посѣтилъ его Богъ. Оставшись въ Гущѣ, онъ прислалъ къ намъ письма чрезъ шурина своего Андрея Севастіановича; эти письма и доставлены какъ его милости пану гетману, такъ и мнѣ. По прочтеніи сихъ писемъ, мы весьма обрадовались, узнавши, что ваша милость, нашъ милостивый панъ, хотя и обременены такимъ множествомъ общественныхъ дѣлъ, не смотря на то, еще болѣе изволите дѣйствовать и принимать на себя трудовъ для окончательнаго успокоенія и нерушимой цѣлости отечества. Поэтому его милость, панъ гетманъ, вмѣстѣ съ нами, ожидаетъ счастливаго пріѣзда вашей милости, моего милостиваго пана. Ваша милость, милостивый панъ, упоминаете въ письмѣ своемъ, что лучше бы было разсуждать о всѣхъ дѣлахъ, важныхъ для обѣихъ сторонъ, гдѣ нибудь близь Волыни, но это сдѣлать весьма трудно, потому что письма вашей милости, посланныя къ намъ, застали его милость, пана гетмана, уже въ Чигиринѣ; а я узналъ отъ пана Севастіановича о чрезвычайныхъ затрудненіяхъ въ дорогѣ, происходящихъ отъ недостатка съѣстныхъ припасовъ; ибо

trudno o żywność iezeliby można żeby dla tych trudności y zimnych do wiosny się mogło odłożyć iednak to wszystko wysokiemu y mądremu rozumowi y uwadze Wm M. M. Pana zlecam Gdyz JE° M. Pan Hetman w Czehirynie przez wszytką zimę zostawac będzie nigdzie nie odiedzie z Czehiryna, gdyz co dzien pełno z roznych stron Posłow tak od Chana JE° Msci z ktorym wieczne braterstwo y stałe JE° Msc Pan Hetm. zawzioł y zobopolnie przysięgą iest stwierdzone y naprzod JE° M. Chan Krymski ze wszytką starszyną y Murzami swemi przysiąg a potym JE° M. Pan Hetman s pułkownikami y teraz przez mal nie codziennie posły swoie o roznych rzeczach traktuie także y z inszych stron rozne posły dla tego tedy JE° Msc Pan Hetman zostawac będzie w Czehirynie. Jezeli tedy Wm M. M. P. uwazywszy zapewnie teraz raczysz iachac ieszcze przez iakiego prętkiego gonca swego dawszy naprzod tak JE° M. Panu Hetmanowi iako y mnie Wm M. M. Pan

какъ наши войска такъ и Татарскія истребили почти всѣ съѣстные припасы, вездѣ до самой Украины, а достать ихъ очень трудно. Ежели бъ можно было отложить дѣло до весны, по причинѣ трудностей въ зимнее время. Однако все это я предоставляю высокому и мудрому вашему разуму и благоусмотрѣнію вашей милости, моего милостиваго пана. Его милость, панъ гетманъ, будетъ оставаться всю зиму въ Чигиринѣ и никуда не выѣдетъ изъ него, ибо каждый день дворъ его полонъ пословъ, пріѣхавшихъ съ разныхъ сторонъ, а также и отъ его милости Хана, съ которымъ гетманъ вступилъ въ вѣчное и постоянное братство, укрѣпленное обоюдною присягою. Сперва присягнулъ его милость, Ханъ Крымскій, со всѣми старшинами и мурзами своими, а потомъ его милость, панъ Гетманъ, съ полковниками, и теперь, почти каждый день, трактуетъ съ послами своими о разныхъ предметахъ, и принимаетъ пословъ изъ другихъ странъ; поэтому его милость панъ гетманъ, и будетъ оставаться въ Чигиринѣ. Если же ваша милость, мой милостивый панъ, вздумаете теперь же ѣхать, то благо-

wiadomosc zebysmy Wm M. M. P. obmyslili za czasu bespieczny przeiazd az na mieysce naznaczone, insze rzeczy niektore dla krotkości czasu niewypisuiąc w liscie zleciliszmy temuz P. Sebestyanowiczowi aby on P. Ziącowi opowiedział, a Wm M. M. P. Ziąc opowie prosze racz mi Wm M. M. P. o wszystkim uwiadomic a ia iako przedtym był zyczliwym y teraz zostaię łasce y przyiazni Wm M. M. P. na ten czas pilno polecaiąc się.

Wm ME° Młciw Pana zyczliwy Przyll y sługa
Jan Wychowski.

z Oryg. B.K.S. zbioru O'N.

Na kopercie: *Jasnie Wielmoznemu a mnie wielce Młwemu Panu y Przyiacielowi Jm Panu Hieronymowi Radziejowskiemu Podkanclerzowi Koronnemu do rąk Jmci oddac.*

волите напередъ, чрезъ какаго нибудь скораго гонца, дать извѣстіе какъ его милости, пану Гетману, такъ и мнѣ, чтобъ мы могли заблаговременно позаботиться о безопасномъ вашемъ пріѣздѣ, въ назначенное мѣсто. Еще о нѣкоторыхъ вещахъ умалчивая въ письмѣ, за краткостію времени, поручаемъ тому же Севастіановичу, разсказать Заіонцу, а панъ Заіонцъ разскажетъ вашей милости, пану. Прошу удостоить меня извѣстіемъ обо всемъ, а я какъ прежде былъ преданъ вамъ, такъ и теперь остаюсь, усердно поручая себя на сей разъ благосклонности и дружбѣ вашей милости, моего милостиваго пана.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный пріятель и слуга

Янъ Выговскій.

На конвертѣ: *Ясновельможному и милостивѣйшему пану пріятелю моему, его милости пану Іерониму Радзеіёвскому, подканцлеру коронному, въ собственныя руки отдать.*

XXXII.

List Jana Wyhowskiego, Pisarza Woyska Zaporoźskiego, do Stefana Korycińskiego, Kanclerza Wielkiego Koronnego, z Czyhiryna, $^{18}/_{4}$ 1657.

Jasnie Wielmozny Msciwy Panie Kanclerzu Koronny Moy wielce Msci Panie y Przyiacielu.

Ustna Je° Msci Pana Bieniewskiego Sekretarza y Posła Je° K. Msci rellatia Wm M. M. Pana sufficientissime docebit quantum o zniesieniu y umorzeniu tego opłakanego wnętrznego zamieszania desudaui wszystkie siły moie stosuiąc aby porządna zaiętrzonych y upartych differen-

XXXII.

Письмо Яна Выговскаго, писаря войска Запорожскаго, къ Стефану Корыцинскому, канцлеру великому коронному, изъ Чигирина, 18 апрѣля 1657.

Ясновельможный милостивый панъ канцлеръ коронный, мой милостивѣйшій панъ и пріятель!

Изустное донесеніе его милости, пана Бѣнѣвскаго, секретаря и посла его королевской милости, покажетъ вашей милости, моему милостивому пану, какъ много старался я объ устраненіи и совершенномъ прекращеніи плачевныхъ домашнихъ смутъ, напрягая всѣ свои силы къ тому, чтобы перемѣна въ статьяхъ, служившихъ пред-

ciy metamorphosis z dobrym oboiey strony zbudowac się mogła, iako o tym wszystkim Szyrzey pomieniony JE° Msc Pan Bieniewsky Wm M. M. Panu opowie. A teraz z powolnoscią vsług moich Łasce Wm M. M. Pana oddaie się. Dan w Czyhirynie ię 18 Aprilis veti Styl. 1657.

Wm M. M. Pana wszego dobra
zyczliwy przyiaciel
y Sługa
Jan Wyhowski.

Na kopercie: *Jasnie Wielmożnemu a mnie wielce Msciwemu Panu y Przyiacielowi JE° Mść Panu Stephanowi z Pilce Korycinskiemu Kanclirzowi Wielkiemu Koronnemu oddac.*

(*Pieczątka herbowa, na wosku czerwonym wycisnięta.*)
z *Oryg. B K.S. zbioru O'N.*

метомъ закоренѣлыхъ и упорныхъ распрей, могла быть соглашена съ благомъ обѣихъ сторонъ. Обо всемъ этомъ раскажетъ вашей милости, моему милостивому пану, его милость, панъ Бѣнѣвскій

А теперь поручаю себя съ доброхотными своими услугами благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Дано въ Чигиринѣ, 18 апрѣля 1657.

Вашей милости, моего милостиваго пана, доброжелательный пріятель и слуга Иванъ Выговскій.

На адресѣ: *Ясновельможному и милостивѣйшему пану и пріятелю, его милости пану Стефану изъ Пильца Корыцинскому, канцлеру великому коронному, отдать.*

XXXIII.

List B. Chmielnickiego, H. W. Z., do Krola, 18/4 1657.

Najasnieyszy Młciwy Krolu
Panie Nam Wielce Mciwy.

Długi by Vczynic trzeba Commentariusz porządkiem nasże ku sw. Pamięci Antecessorom W. K. M. wypisuiąc przysługi y zyczliwosci. ale ze nicktore y z tesknicą resuscitowac, ze długie y Vprzykrzone; drugie zas ze dla dawnosci wykradli się ludziom z pamięci; tych tedy poniechawszy, swizemi tylko, a dobrze W. K. M. swiadomemi popi-

XXXIII.

Письмо Б. Хмельницкаго къ королю. 18 апрѣля 1657.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ нашъ всемилостивѣйшій!

Длинное нужно бы было составлять повѣтствованіе, чтобы описать по порядку наши заслуги и доброжелательство, оказанныя блаженной памяти предшественникамъ вашей королевской милости. Но такъ какъ о нѣкоторыхъ изъ нихъ грустно вспомнить, потому что длинны и тягостны, другія напротивъ исчезли изъ памяти людской; то поэтому, оставивъ ихъ, мы будемъ хвалиться только, недавними заслугами, которыя вполнѣ извѣстны вашей королевской милости, и особенно мы бу-

szemy się; nayosobliwiey ze nas zadna leniwemi roskazania W. K. M. okazya nie zastawała nigdy, poki iakie złych ludzi namowy, niesmakami nas nakarmiwszy, od Łaski W. K. M. nie odstrychneły: owszem takesmy Panskiego zawsze czuli byli roskazania iakobysmy ie naywierniey pełnili, strzegąc się y naymnieyszey w Vsługach przygany. Ale bysmy sie my by tez naybarziey Vsadzili na Vcukrowanie naszey Vnizonosci ochoczey, nalazły zawsze ięzyki przewrotne, iakoby ie były W. K. M. ogorczyły: ze tak za Fabricą Achitophelowską my, lubosmy się y importunami stawili, narazaiąc się Vsługami Vstawnemi, niegodnemismy jednak Łaski byli sądzeni. Teraz iednak, ze W. K. M. listem swym Panskim przez Pana Bieniowskiego obsyłac nas raczysz łaskę swą oswiadczaiącym, y nasze gładzącym, iesli Nasze były iakie, przewinienia, Vnizenie W. K. M. Panu naszemu Mliwemu dziękuiemy: a wdzięcznię przyiąwszy starao się będziemy iakobys od Nas wzaiemnie znał

демъ хвалиться тѣмъ, что приказанія вашей королевской милости, ни въ какомъ случаѣ, не заставали насъ лѣнивыми, пока нѣкоторые навѣты злыхъ людей, напитавши насъ горечью, не лишили насъ любви вашей королевской милости. Да! мы всегда съ такою же охотою ожидали повелѣній вашей королевской милости, съ какою вѣрностію исполняли ихъ, боясь малѣйшей укоризны по службѣ. Но, какъ сильно мы ни старались выражать свою доброхотную покорность, однакожъ всегда являлись коварные языки, готовые чернить насъ предъ лицемъ вашей королевской милости, такъ что мы, хотя наскучали предложеніемъ своихъ постоянныхъ услугъ, однакожъ, по интригамъ ахитофеловскимъ, были признаваемы недостойными любви. Въ настоящее время, ваша королевская милость изволили прислать намъ, чрезъ пана Бѣнѣвскаго, свою грамоту, съ объявленіемъ своей милости и прощеніемъ проступковъ, если какіе были совершены нами. За это мы нижайше благодаримъ вашу королевскую милость, пана своего милостиваго, и, принявъ радостно оказанную намъ милость,

Vkontentowanie. Dla tegoz i z P. Bieniowskim poufale w rzeczach od W. K. M. powierzonych, rozmawialismy, Vgadzaiąc cale iakoby W. K. M. Maiestat w poniewieranie y Nasze swobody nie poszły w Vpadek; ze iednak Vltimatum finem desideria W. K. M. nie wzięły y przyczyny tenze Bieniowski opowie, y z nami traktowanych rzeczy wyłozy porządek. Czemu wszytkiemu mniemamy dostatecznie iako człowiek fidei rectæ y dobrey experienciey wystarczy: y z tey przysługi zarobi na to, ze nie przez inszego będzie ten Akt, iesliby Bog pozwolił, ieno przezniego terminowany czegobysmy i zyczyli. Tenze gdy W. K. M. przywita, y naszą przedłozy W. K. M. zyczliwosc Pana Boga zatem o dobre zdrowie W. K. M. prosząc, Vsługi Nasze Młciwey zalecamy Łasce. Dan z Czyhyryna d. 18 Aprilis anno 1657.

будемъ стараться, чтобы ваша королевская милость взаимно и нами были довольны. Въ слѣдствіе сего, мы чистосердечно разсуждали съ паномъ Бѣнѣвскимъ о дѣлахъ, ввѣренныхъ ему вашею королевскою милостію, стараясь всѣми мѣрами, чтобы и достоинство вашей королевской милости осталось неприкосновеннымъ, и наши вольности не были нарушены. А что, не смотря на то, желанія вашей королевской милости не исполнены окончательно, то на это вышеупомянутый панъ Бѣнѣвскій объявитъ причины и доложитъ о порядкѣ переговоровъ съ нами о дѣлахъ; все это, мы надѣемся, онъ выполнитъ удовлетворительно, какъ человѣкъ прямой и притомъ весьма опытный. За такую услугу онъ будетъ вознагражденъ тѣмъ, что это дѣло, если Богъ благоволитъ, будетъ приведено къ концу не кѣмъ нибудь другимъ, какъ только имъ однимъ, чего мы и желаемъ. Тотъ же Бѣнѣвскій, когда будетъ привѣтствовать вашу королевскую милость, то засвидѣтельствуетъ и наше усердіе. За тѣмъ, прося у Господа Бога добраго здоровья вашей королевской милости, поручаемъ нашу готовность къ услугамъ милостивому вашему благорасположенію. Дано въ Чигиринѣ, 18 апрѣля 1657 года.

W. K. Mści Naszego Mlego Pana Vnizeni słudzy

Bohdan Chmielnicki

Hetman Woyska Zaporozkiego.

Na kopercie: *Najasnieyszemu y Niezwyciężonemu Janowi Kazimirzowi z Bozey łaski Krolowi Polskiemu Panu Naszemu Miłosciwemu.*

z Oryg. B.K.S. zbioru O'N.

Вашей королевской милости, нашего милостиваго пана, нижайшіе слуги, Богданъ Хмельницкій, гетманъ войска Запорожскаго.

На адресѣ: *Найяснѣйшему, непобѣдимому Яну Казиміру, Божіею милостію королю Польскому, милостивому нашему пану.*

XXXIV.

List Stanisława Potockiego, Hetmana W. Kor., do Krola, z Sokala, $^{23}/_{5}$ 1657.

Naiasnieiszy Miłosciwy Krolu
Panie Panie moi Miłosciwy y Dobrodzieiu,

Pan Pisarz Grodzki Łucki, Peractâ w Vkrainie Functione, iakom iuz o tym dawał znáć Prioribus, będąc y dalszei usługi W. K. Mci pilnie studiosus, venit dla tego do W. K. Mci præsens, żeby ustnie wszystko promat cokolwiek w támtym Vkrainnym Horyzoncie u Chmielnickie° elaborauit. Pomaga mu Pan Sędzia Łukowski in Vim securioris Tran-

XXXIV.

Письмо Станислава Потоцкаго, гетмана великаго короннаго, къ королю. Изъ Сокаля, 23 Мая, 1657.

Найяснѣйшій милостивый король, панъ мой милостивый и благодѣтель!

Панъ писарь гродскій Луцкій, исполнивъ свое порученіе въ Украйнѣ, какъ я уже писалъ объ этомъ въ прежнихъ письмахъ, и будучи готовъ къ дальнѣйшимъ услугамъ вашей королевской милости, отправляется лично къ вашей королевской милости для того, чтобы устно разсказать все, сдѣланное имъ на Украинскомъ горизонтѣ, у Хмельницкаго. Касательно безопасности путешествія, помогаетъ ему панъ

situs drogi. Ci obai W. K. Mci instructi odemnie dobrze ipsâ rerum Currentium Forma, referują moie conatus takie, ze według woli W. K. Mci y ad normam Pisania, nuper z Dankowa nonâ Præsentis Przysłanego, cupio według moznosci y Podobienstwa adimplere roskazanie W. K. Mci. Patrząc y na Coniunctią Ordy, y na nasz do W. K. Mci y do Posiłkow Krola J. M. Węgierskiego, designowanych pro certo W. K. M. od PP. Generałow wprędce, congres. Będę intentus, y na progressy nieprzyiacielskie, mieszaiąc mu ilo occasia y Possibilitas dopuszczą imprezy. Ex ratione Hana, nadbiegaią s Kamienca ponowy, ze accelerat z Woiskami swemi ku Wołoskiei Ziemi. Ale y Turecki nie mały confluit przy nim, Twierdzą Podsto Tysięcy exercitus. Czym nie ktorych turbantur Opiniones, iesli te narody constanter s taką Potentią, nas w swoiey fouebunt Przyiazni. W Mieisca te ciasne y Przez nie, ze nam wchodzić Przyszło, y z Woiskem Litewskim w połączeniu nie zostac, lubosmy na

судья Луковскій. Оба они хорошо ознакомлены мною съ ходомъ настоящихъ дѣлъ и донесутъ объ этомъ вашей королевской милости. Я же стараюсь, по волѣ вашей королевской милости и по смыслу письма, присланнаго ко мнѣ изъ Данкова, 9 числа сего мѣсяца, выполнить по возможности и въ точности повелѣніе вашей королевской милости. Имѣя въ виду и союзъ съ Ордою, и нашъ конгрессъ у вашей королевской милости, и скорую помощь его милости короля Венгерскаго, навѣрно обѣщанную вашей королевской милости панами генералами, я буду наблюдать за ходомъ дѣлъ непріятеля, препятствуя его замысламъ, сколько позволятъ случай и возможность. Въ разсужденіи хана, приходятъ изъ Каменца слухи, что онъ поспѣшаетъ съ своими войсками, къ предѣламъ Волошскимъ, но и Турецкаго войска идетъ съ нимъ немало; утверждаютъ, что будетъ около ста тысячъ. По этой причинѣ, мнѣнія начинаютъ колебаться, и нѣкоторые считаютъ невозможнымъ, чтобы эти народы, постоянно обладающіе такими силами, могли сохранять къ намъ пріязнь. Что намъ при-

Bugu spolną Przeprawę y Pirwszą Coniunkcią wzieli z sobą byli, y w Kamiencu Litewskim declaratiei P. Woiewody Wilenskiego Præstolabamur, iuz to Innotuit Przeszłym pisaniem W. K. Mci. Czego nie iteruiąc, gdyż Pan Sędzia Łukowski wszystkich transactiei tamtych Gnarus, explicabit omnia, gdy W. K. M. innouatam mieć zechcesz notitiam o tym, zyczę na ten czas patrzac szczęsliwie quantocius na Maiestat W. K. M. y extinctam tandem iego, diuturne Venerari, teraznieiszą w Rzpty aduersitatem. Wierne zatym y unizone usługi moie oddaie Młciwei łasce W K. M. Pana mego Miłosciwego y Dobrodzieia. W Sokalu d. 23 Mai 1657.

W. K. M. Pana swego Młwego y dobrodzieia Wierna rada y Vnizoni sługa.

Stanisław Potocki Wda Kiiow. H. W. Kor. mp.

z Oryg. B.K.S. zbioru O'N.

шлось проходить чрезъ мѣста тѣсныя, разорвать связь съ войскомъ Литовскимъ, хотя мы имѣли съ нимъ общую переправу на Бугѣ, что въ Каменцѣ Литовскомъ мы дожидались декларации пана воеводы Виленскаго, это уже извѣстно вашей королевской милости, изъ прежняго письма моего. Посему я не хочу повторять объ этомъ, ибо панъ судья Луковскій, зная вполнѣ ходъ дѣлъ, разскажетъ обо всемъ подробно, если вашей королевской милости угодно будетъ имѣть новое свѣдѣніе. На этотъ разъ, желаю скорѣе зрѣть счастіе вашей королевской милости, желаю, чтобъ наконецъ прекратившееся настоящее несчастіе Республики долго возбуждало къ вамъ уваженіе. За симъ поручаю мои вѣрныя и покорныя услуги милостивой благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля. Въ Сокалѣ, 23 мая 1657 года.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, вѣрный совѣтникъ и нижайшій слуга, Станиславъ Потоцкій, воевода Кіевскій, гетманъ великій коронный, собственною рукою.

XXXV.

List B. Chmielnickiego do obywateli powiatu Pińskiego, 8/6 1657.

W Imie Pańskie amen, na wieczney rzeczy pamiątkę.

My Bohdan Chmielnicki Hetman Generalny woysk Jego Carskiey Mci Zaporozkich. Oznaymuiemy tym listem wiarą naszą y wszytkiego woyska stwierdzonym każdemu komu by o tym wiedziec należało. Przedwieczna mądrosc sama drogi pospolitego rozdaiąc pozycia, dobrze czyniącym zle zadziaływac gdy zakazała, przyiaznich sercem vstano-

XXXV.

Грамота Богдана Хмельницкаго обывателямъ Пинскаго повѣта. 8 Іюня 1657.

Во имя Господне, аминь. Для вѣчной памяти.

Мы Богданъ Хмельницкій, генеральный гетманъ Запорожскихъ войскъ его царской милости, объявляемъ симъ листомъ, утвержденнымъ присягою нашею и присягою всего войска, каждому, кому бы объ этомъ вѣдать надлежало. Сама предвѣчная мудрость, преподавая правила общежитія, запретила воздавать зломъ за добро и, повелѣвая благопріятствующихъ намъ принимать пріятельскимъ сердцемъ,

wiła przymowac przyiacielskim dawszy tego nalezne podobienstwo ze nie rzecz słuszna aby za rybę wężem, za chleb kamieniem y inszemi złemi rzeczoma miał kto zadobre odbierac vczynki gdy tedy naywyszszy swiata podsłonecznego stworca y rządca takowych do obeyscia z ludzmi navczał sposobow naypewnieysze takie szczyrosci y przyiazni wzaiemney funduiąc vstawy, dobrym oddąwac za dobre; dla tegoz a ni zadnemu iego łaską stworzonemu z bliznim swoim obchodzic się nieszłuszna inaczey zyczyli sobie vysc za schybienie drogi zbawienney Bozkiey kary y ludzkiego posądzenia. Skąd y my zachowanych dawno nie odstenpuiąc zwyczaiow gdy Powiatu Pinskiego Bog skłonił vprzeymie ku ziednoczeniu z nami wole y serca posłow od nich na vpewnienie wieczney przyiazni przysłanych Jego Mci Pana Łukasza Jelskiego Marszałka y Jego Mci Pana Adama Spytka Brzeskiego Stolnika Dignitarzow Pinskich przyiacielsko y wdzięcznie przyiąwszy namowy y obowiązki

представила прекрасное уподобленіе, сказавъ что неприлично просящимъ рыбы давать змѣю, а просящимъ хлѣба подавать камень, и вообще за благодѣянія платить злыми поступками. Если верховный Творецъ и Промыслитель всего подсолнечнаго міра научилъ насъ обходиться съ людьми означеннымъ выше способомъ, давъ намъ такія твердыя правила искренности и взаимной пріязни, повелѣвая за добро платить добромъ; то поэтому, никто изъ сотворенныхъ по его благости, не долженъ инымъ способомъ поступать съ своими ближними, если не хочетъ уклониться отъ пути спасенія, и если желаетъ избѣгнуть наказанія Божія и людскаго осужденія. Мы также не отступаемъ отъ давнихъ обычаевъ. Поэтому, когда Богъ склонилъ желанія и сердца обывателей Пинскаго повѣта къ искренному соединенію съ нами, то мы дружески и съ честію приняли пословъ ихъ, сановниковъ Пинскихъ: его милость, пана маршала Лукаша Ельскаго, и его милость, пана Адама Спытка, стольника Брестскаго, присланныхъ къ намъ, для заключенія вѣчной дружбы. Съ этими послами, мы

nalezne przyiazni postanowilismy onych zupelnie nie wątpliwie y pod sumnieniem vbezpeczaią, iz od tąd z niemi a ni sami przez się nieprzyiacielski obchodzic się a ni nasyłac na ich maiętnosci woyska osobliwego prócz osobnych załog bezpieczenstwu służących a ni kogo obczego na ich zgubę tak sami przez się, iako y przez namowione osoby poduszczac będziemy owszem iesli by kto z nienawisci ku nim dla vczynienia z nami przyiazni y ziednoczenia albo iakiey kolwiek inszey przyczyny zawziętey chciał onym szkodzic, z woyskiem w ich kray wtargnąwszy y mieczem y ogniem ich pustoszyc maiętnosci, bronic posiłkowac y by tez woyskiem wszytkim oganiac nieprzyiaciołom na nie nastempuiącym by tez blizkim naszym, rady iednak naszey o poniechanie ich nie sluchaiącym obiecuiemy w Rzymskiey zas wiary s ktorą do nas przystempuią obrzędach naymniey im przeszkadzac z potomkami naszemi y wszytkim woyskiem Zaporozkim nie będziemy a ni za-

постановили договоръ и обязательство о союзѣ дружбы, обеспечивъ этотъ уговоръ вполнѣ, несомнѣнно и совѣстливо. Съ сего времени, мы не будемъ поступать съ обывателями Пинскими понепріятельски, не будемъ насылать на ихъ имѣнія никакого войска, кромѣ гарнизоновъ, необходимыхъ для безопасности, не будемъ также подущать на ихъ погибель никого посторонняго, ни сами отъ себя, ни чрезъ другихъ. Сверхъ того, если бы кто, питая къ нимъ вражду, за дружбу и соединеніе ихъ съ нами или по какой нибудь другой причинѣ, захотѣлъ вредить имъ и, вторгнувшись въ ихъ край, опустошалъ бы ихъ имѣнія огнемъ и мечемъ; то въ такомъ случаѣ, мы обѣщаемъ защищать ихъ, посылать имъ вспомогательные отряды и даже всѣмъ нашимъ войскомъ отражать непріятелей, на нихъ нападающихъ, хотя бы эти непріятели находились въ близкой дружбѣ съ нами, если только они не послушаютъ нашего совѣта и не прекратятъ враждебныхъ дѣйствій. Мы и потомки наши, со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ, ни въ чемъ не будемъ нарушать обрядовъ Римской вѣры, которую исповѣдуютъ

dnego z nich do Prawosławney - Graeckiey gwałtem przymuszac a ni funduszow dawnich y swiezych na Koscioły ktore by iedno niezwydzierstwa maiętnosci Cerkiewnych y vkrzywdzienia vbogich Prawosławnych stanęli znyszczac y znosic powinnismy. Obce iednak sekty y Vnią iako wiela złego podniety wykorzeniac zobopolnie stanowimy nie zagradzaiąc do łaski naszey przystempu jesliby ktory z Duchownych ku vznaniu prawdy przyszedszy y przy oddaniu naleznemu Metropolicie Kiiowskiemu posłuszenstwa porządną vczyniwszy pokutę, miał za sobą gorące Duchownych naszych zalecenie. W prerogatyw swobod iako y sądow stancwi swemu naleznych vzywaniu y odprawowaniu nieinakszym ieno iako za Krolow polskich byli onych vbespieczamy. To iedno waruiąc aby skrociwszy postempkow prawnych do vbozstwa y zbytniey pieni Szlachcie vbogiey zagrodzic drogę dignitarstwa godności eminentię tak ziemskie iako y woyskowę które ieno teras nadane

заключившіе съ нами союзъ обыватели Пинскіе, не будемъ никого изъ нихъ насильно принуждать къ принятію нашей православной Греческой вѣры, не будемъ ни уменьшать ни уничтожать фундушей костёльныхъ, древнихъ и новыхъ, если только при пожалованіи ихъ не были ограблены церковныя имѣнія и не причинены обиды убогимъ православнымъ людямъ. Однакожъ иновѣрческія секты и унію, такъ какъ онѣ причинили много зла, мы взаимно обязуемся искоренять. Не запрещаемъ однакожъ прибѣгать къ нашей милости тѣмъ изъ духовныхъ особъ, которыя, убѣдившись въ истинѣ и оказывая послушаніе законному митрополиту Кіевскому, принесутъ надлежащее церковное покаяніе, и о которыхъ будутъ усердно ходатайствовать духовные наши. Пользованіе и распоряженіе привилегіями, льготами и судами, присвоенными шляхетскому сословію, мы обеспечиваемъ на томъ же основаніи, какъ это было при короляхъ Польскихъ, предоставляя себѣ впрочемъ право сократить порядокъ судопроизводства, чтобъ тѣмъ избавить бѣдную шляхту отъ обнищанія и

sobie maią od Krola Polskiego Ich Mcz. P.P. Obywatele Powiatu Pinskiego kazdego przy nim do zywota trwac będą. Jesli by iednak wyrokiem Bozkim ktory miał z vrządnikow z tego swiata vstompic, wolne maią miec inszego na mieysce vmarłego według zwyczaiu obranie, ktorych ieno przez electią z starego zachowania nastawiac zwykli. Lecz confirmatią obranego przy sobie zostawuiemy. Inszym zas ktoreby zdaniu y woli naszey nalezeli starszenstwa disponowac będziemy maiący respect y baczenie zasłuzonych za zaleceniem Starosty naszego Pinskiego. Procz tego woyskowe przełozenstwa wszytkie ktore teras y na potym naydowac się będą upewniamy władzą zupełną zostawiwszy wolne Pułkownikowi na ten czas będącemu y całe Rotmistrzow y Porucznikow podawanie. Ci wszysci iednak bez ordynansu naszego nikomu woyny zapowiedac niepowinni iako a ni nowych przyiazni stanowic z kim kolwiek bez osobliwego naszego dołozenia maiętnosci dzie-

судебныхъ издержекъ. Достоинства, должности урядовыя и почести, какъ гражданскія такъ и военныя, пожалованныя королемъ Польскимъ, каждый обыватель повѣта Пинскаго будетъ сохранять пожизненно. Но еслибы кто изъ урядниковъ, по волѣ Божіей, умеръ, то обыватели имѣютъ право избрать другаго урядника, но только на такія должности, которыя, по старому обычаю, замѣщались по выборамъ, а утвержденіе выборовъ мы предоставляемъ себѣ. Остальными правительственными мѣстами, зависящими отъ нашей воли и распоряженія мы будемъ располагать, принимая въ уваженіе и вниманіе заслуги засвидѣтельствованныя старостою нашимъ Пинскимъ. Сверхъ того, всѣ должности войсковыя, которыя существуютъ въ настоящее время или будутъ учреждены послѣ, мы подтверждаемъ полною властію нашею, предоставляя теперешнему полковнику полную власть опредѣлять ротмистровъ и поручиковъ. Однакоже всѣ эти военные чины не имѣютъ власти, безъ нашего приказанія, ни объявлять войны, ни заключать мира съ кѣмъ бы то нибыло, безъ особаго разрѣшенія нашего. Доз-

dzicznych w powiecie Pinskim Mozyrskim y Turowskim iako y inszym trakcie ktorym kolwiek nayduiących się ktory by iednak przysęgę wykonał wiernosci wolno zazywac onym zewszytkiemi przychodami dopuszczamy. Lenne takze prawa ktore by kolwiek zdawnego mieli sobie od Krolow nadania zupełnie przykazdym zostaną y zostawac będą zanas y Potomkow naszych assecuruiemy z woyskiem Zaporozkim. Same tylko Krolewszczyzny starowstwu Pinskiemu iako y insze przychodowi naszemu nalezące od ich vzywania wyiętę będą. Dozywotnie zas kazdemu do smierci słuzyc powinne nadania, a pozeysciu kazdego possessora do naszey wrocą się dispositiey. Nabozenstwa procesiy zwykle odprawowanie, dzieci Szlacheckich wolna navka duchownych rzymskich wszelakie poszanowanie przy nich zostawac my y potomkowie naszi z woyskiem Zaporozskim zupełnie słowem chrzescianskim przyrzekamy ni w czym ich cwiczeniu naymnieyszey nie czyniąc vymy y przeszkody

воляемъ свободно пользоваться наслѣдственными имѣніями въ повѣтахъ: Пинскомъ, Мозырскомъ и Туровскомъ, также и во всѣхъ другихъ мѣстахъ, со всѣми доходами, но только тѣмъ изъ обывателей, которые дадутъ присягу въ вѣрности. Мы съ войскомъ Запорожскимъ обѣщаемъ, за себя и за потомковъ нашихъ, что и ленныя права, пожалованныя въ давнее время королями, останутся въ своей силѣ и будутъ принадлежать каждому ненарушимо; одни только королевскія имѣнія, приписанныя къ старосту Пинскому, равно какъ и прочія имѣнія, назначенныя для доходовъ нашихъ, будутъ изъяты изъ пользованія обывателей. Пожизненныя имѣнія должны оставаться въ распоряженіи владѣльцовъ, до ихъ смерти, а по смерти каждаго владѣльца эти имѣнія возвращаются въ наше распоряженіе. Богослужебные обряды, установленныя обычаемъ процессіи, свободное обученіе шляхетскихъ дѣтей, всякое почтеніе къ духовенству Римско-Католическому, все это мы и потомки наши съ войскомъ Запорожскимъ обѣщаемъ словомъ нашимъ христіанскимъ сохранять ненарушимо, не дѣлая ни въ

zgoła wewszytkich im naleznych wolnosciach krzywdy zadney nie czynic submittuiemy się ktoreby ieno nowo wymyslone na oszukanine nasze nie byli, takze w kondytiach do przyiazni należących wytrzymac statecznie y tę naszą assekuratią przez osobliwę Posły naszę y ich przysięgę stwierdzic podeymuiemy się obowięzuiąc od tąd z samych siebie spotomkami swemi y wszytkim woyskiem zaporozkim, ze spolnych będziemy miec przyiacioł y nieprzyiacioł y trwac wiecznie w przyiazni y nie naruszenie y obiecuiąc sobie po ich Mciach Panach obywatelach Pinskiego Powiatu ze y oni takowych ze na iakie się obowiązali dotrzymaią cale condyty, sumnienie swe przez przysięgę dostatku w przyiazni kazdy nam oswiadczywszy. Co wszytko aby tym waznieyszę y gruntowniey-sze byc mogło ręką własną te nasze ubezpieczenie przy pieczęci woyskowey podpisuiemy. Działo się w Czehyrynie dnia dwudziestego osmego Junia według starego kalendarza roku Panskiego tysiąc szescset pięcdziesiąt

чемъ ни малѣйшаго вреда и никакихъ препятствій для ихъ преуспѣянія. Однимъ словомъ, мы обязуемся не дѣлать никакого нарушенія какихъ бы то ни было правъ, имъ принадлежащихъ, если только эти права не вымышлены для того, чтобъ обмануть насъ. Обѣщаемъ также исполнять ненарушимо условія дружбы и утвердить это наше обѣщаніе особенными послами нашими и ихъ присягою обязываясь съ сего времени, за себя самихъ, за своихъ потомковъ и за все войско Запорожское, имѣть общихъ пріятелей и непріятелей и пребывать въ дружбѣ вѣчно и ненарушимо. При семъ, мы надѣемся, что и ихъ милости, паны обыватели Пинскаго повѣта, ненарушимо исполнятъ всѣ условія, которыми они обязались, такъ какъ каждый изъ нихъ далъ намъ присягу, для подтвержденія союза дружбы. Чтобъ всѣ вышеизложенныя условія были дѣйствительнѣе и прочнѣе, для этого мы сіе наше обязательство собственноручно подписали, приложивъ къ нему войсковую печать. Дано въ Чигиринѣ, двадцатъ восьмаго іюня, по старому календарю, лѣта отъ рождества Христова

siodmego, U tego listu pieczęc woyska Zaporozkiego iest przycisniona a podpis ręki Jasnie Wielmoznego Jego Mci Pana Hetmana tymi słowy. Bohdan Chmielnicki Hetman Woysk Jego Carskiey Mci Zaporozkich.

тысяча пятьсотъ пятьдесятъ седмаго. Къ этой грамотѣ приложена печать войска Запорожскаго и собственноручная подпись ясновельможнаго его милости, пана гетмана, слѣдующими словами: Богданъ Хмельницкій, гетманъ войскъ его царской милости Запорожскихъ.

Эта грамота записана была въ книги Кіевской Ратуши, 7 іюля 1657. Выписка изъ книгъ, выданная въ 1658 года, іюля 20 и засвидѣтельствованная, присяжнымъ писаремъ, доставлена въ Коммиссію изъ Архива Святѣйшаго Правительствующаго Синода.

XXXVI.

Instructia Vrodz. Stanisławowi Kazimirzowi Bieniewskiemu Secretarzowi y Posłowi JE° K. Mci y Rzeptey do Vrodz. Bohdana Chmielnickiego Hetmana y wszytkiego Woyska Zaporowskiego ex Senatus Consulto, w Dankowie, ¹³/₆ 1657.

Pozdrowi Imieniem J. K. M. Vrodzonego Hetmana ze wszytkim Woyskiem Zaporowskim, całym sczyrym Oycowskim affectem.

Większey sobie J. K. M. po łasce Bozey nie kładzie y nie zyczy sczęsliwosci iako aby bendąc z przeyrzenia Bozego Krolem Polskim

XXXVI.

Инструкція, данная благородному Станиславу Казиміру Бѣнѣвскому, секретарю и послу его королевской милости и Республики, отправленному къ благородному гетману Богдану Хмельницкому и всему Войску Запорожскому, извлеченная изъ сенатскаго опредѣленія, данная въ Данковѣ, 13 Іюня 1657 года.

Привѣтствовать благороднаго гетмана со всѣмъ войскомъ Запорожскимъ, отъ имени его королевской милости, объявивъ имъ совершенную, искреннюю отеческую любовь.

Его королевская милость, по милости Божіей, не ищетъ и не желаетъ себѣ большаго счастія, какъ только того, чтобы, будучи, по Божію предопредѣленію, королемъ Польскимъ, соединить въ одно тѣло разъединенные члены Республики. Объ этомъ заботился онъ при

mogł ziednoczyc rozroznione członki Rzeptey w iedno ciało, do czego iako zaraz na początku Panowania swego przykładał starania tak y teras zycząc aby ta pożądana godzina co prędzey zblizyła sie A chcąc do skutku przywiesc Commissyą z Vrodz. Hetmanem y Woyskiem Zaporowskim na Seymie przeszłym za zgodą wszech stanow namowioną wysyła znowu tegosz Vrodz: Bieniewskiego Sekretarza y Posła swego ad continuandum opus. Maiąc nadzieię, o łasce Bozey, ze iako J. K. M. y stanow Rzptey wszytkich serce y vmysł sczyrze ku iednosci sposobiła, tak y Vrodzon°. Hetmana y Woysko Zaporowskie do miłosci własney Oyczyzny y ziednoczenia miłosierną swą dispozycyą pociągnie.

Declaruie sie przy tem J. K. M. przed Bogiem isz y Sam ÿ wszytkie stany Rzeptey rzetelney prawdziwey nigdy nieodzowney zyczą z Vrodzonym Hetmanem y wszytkim Woyskiem Zaporowskiem iednosci. To

самомъ началѣ своего царствованія и теперь желаетъ, чтобы поскорѣе настала эта вождѣленная минута. Желая привести къ концу Коммиссію, назначенную для переговоровъ съ благороднымъ гетманомъ и войскомъ Запорожскимъ, король, убѣжденный на прошломъ сеймѣ единодушнымъ согласіемъ всѣхъ сословій, снова посылаетъ того же благороднаго Бѣнѣвскаго, своего секретаря и посла, для продолженія переговоровъ. Должно надѣяться, что такъ какъ, по милости Божіей, его королевская милость равно какъ сердца и помыслы всѣхъ сословій Республики искренно желаютъ соединенія, то это милосердное расположеніе пробудитъ любовь къ отечеству и къ соединенію, въ благородномъ гетманѣ и войскѣ Запорожскомъ.

При семъ его королевская милость свидѣтельствуется Богомъ въ томъ, что онъ и всѣ сословія Республики желаютъ искренняго, нелицемѣрнаго и навѣки неизмѣннаго соединенія съ благороднымъ гетманомъ и всѣмъ войскомъ Запорожскимъ. А тò, что съ обѣихъ сторонъ сталось за грѣхи наши, предаемъ суду Божію и вѣчному заб-

cokolwiek z obudwu stron stało się, za grzechy sprawiedliwosci Boskiey ofiaruiąc, y wieczną zakopywaiąc niepamięcią, y tey sczerosci prawdziwey y rzetelney z strony swoiey Swiadkiem y Sędzią Naywyzszego wzywaiąc.

Więc aby tym bardziey Vrodz. Hetman y wszytko Woysko Zaporowskie sczerosc J. K. M. y Rzptey uznawało zlecic raczeł pomienionemu Vrodz. Bieniewskiemu posłowi swemu ex Senatus Consulto zupełną moc, aby do Tractamentu z Vrodz. Hetmanem y Woyskiem Zaporowskim przystąmpieł y rzecz namowioną y zebysie wnętrzny domowy zapał z vkontentowaniem Woyska Zaporowskiego y Rzptey ugasic mogł J. K. Mci przyniosł. A J° K. Mść obiecuie tak sam iako y wszytkie Stany Rzptey że słusznym rzeczom przeczyc nie bendą y to cokolwiek będzie postanowiono sacrosancte et inviolabiliter trzymac ze wszytkimi stanami Rzptey bendzie. Maiąc za to ze Vrodz. Hetman y wszytko Woysko

венію и съ своей стороны призываемъ Всевышняго, да будетъ Онъ свидѣтелемъ и судьею нашей истинной и нелицемѣрной искренности.

И такъ, дабы гетманъ и все войско Запорожское вполнѣ узнали искренность его королевской милости, его королевская милость, согласно опредѣленію Сената, благоволилъ упомянутому послу своему, благородному Бѣнѣвскому, предоставить полную власть вступить въ переговоры съ благороднымъ гетманомъ и войскомъ Запорожскимъ и представить королю его милости все, что будетъ постановлено для прекращенія внутренней домашней вражды, къ удовольствію войска Запорожскаго и Республики. А его королевская милость обѣщаетъ, что онъ, равно какъ и всѣ сословія Республики, не будутъ противиться справедливымъ требованіямъ, и то, что постановлено будетъ, онъ и всѣ сословія Республики будутъ соблюдать свято и ненарушимо. Мы увѣрены, что гетманъ и все войско Запорожское не захотятъ пренебречь желаніемъ его королевской милости и сословій Республики и, условившись окончательно о вождѣленномъ соедине-

Zaporowskie tey J. K. M. y stanow Rzptey chęci nie bendzie chciał contemnere y cale pożądane ziednoczenie obwarowawszy y przy spolney Oyczyznie potęgę Woyska Zaporowskiego z potęgą Woysk Rzeczypospolitey złączy.

Co wszystko dexteritati Vrodz. Posła committit J. K. M. aby negotium iako naskuteczniey y prędzcy z ucontentowaniem obu stron expediat.

Przestrzegac tego ma nabarziey J. P. Poseł, aby to co sczyrze iako Bogu Samemu wiadomo tractuie Krol Jmc z Hetmanem y z Woyskiem Zaporowskim nie beło na zadne oszukanie, bo to pewna y nieomylna ze Porta y z Tatarami chce uskromic Xcia Siedmigrodzkiego, Wołoskiego y Multanskiego Hospodarow, a na ostatek y samych Kozakow. Probuie sie to, ze iusz Chmielnicki zadney u Moskwy niema confidencyey. Pominąwszy inszych wiele przyczyn sufficit iedna Coniunctio z Ra-

нія, для общаго отечества, соединятъ войско Запорожское съ войсками Республики.

Его королевская милость предоставляетъ благоразумію благороднаго посла окончить это дѣло, какъ можно успѣшнѣе и скорѣе, удовлетворивши обѣ стороны.

Его милость, панъ посолъ, особенно долженъ остерегаться, чтобы то, о чемъ король, его милость, ведетъ переговоры съ гетманомъ и войскомъ Запорожскимъ отъ чистаго сердца, какъ то самому Богу извѣстно, не повело къ обману. Ибо заподлинно и навѣрное извѣстно, что Порта и Татаре хотятъ усмирить князя Седмиградскаго и господарей Волошскаго и Молдавскаго, а наконецъ и самихъ козаковъ. Извѣстно и то, что Хмельницкій уже не пользуется никакимъ довѣріемъ Москвы, къ чему, кромѣ многихъ другихъ причинъ, о которыхъ не упоминаемъ, достаточно было одно соединеніе его съ Ракочіемъ и Шведами; онъ потерялъ также и довѣріе Порты, отъ того что, отдаваясь столько разъ во власть ея, соединился безъ ея вѣ-

kocym y ze Szwedami. V Porty — ze tak wiele razy poddawał sie Porcie, a contra scitum oney zligował sie z Moskwą; teraz Vasallorum Porty Ottomanskiey, Rakoce°. Wołoskiego y Multanskiego Hospodarow auxit potentiam. Bendzie to tedy znac ze on sczyrze z Krolem J. M. y Rzpitą pokoy chce zawrzec, jesli za przyiazdem P. Posła, nulla mora interiecta, bendzie zaraz konczeł, kondycye umawiał, y do realnego spisania podpisu y zapieczętowania ab utrinque przystąmpi. Jesli iusz revokował Kozackie Woysko y iesli zechce dziesiątek tysięcy dobrych y Comunnych Kozakow posłac Krolowi J. Mci przeciwko Szwedom, a oraz y do Węgier y z Chanem J. M. drugą częsc Kozakow obroci, sam zostawaiąc w Vkrainie dla ostroznosci.

Jesli zas moras iakie nectet, bendzie to albo dla tego, zeby ieszcze na rzeczy patrzeł iak Nąm poydą. Albo dla tego zeby tym czasem do Moskwy posłał, y z nami ich zwadzieł, a do Pokoiu ze Szwedami po-

лома съ Москвою, а теперь увеличилъ силу вассаловъ Оттоманской Порты: Ракочія а также господарей Волошскаго и Молдавскаго. Тогда видно будетъ, что онъ отъ чистаго сердца желаетъ заключить миръ съ его милостію королемъ и Республикою, когда онъ окончитъ дѣло тотчасъ по пріѣздѣ пана посла, когда безъ всякаго отлагательства, уговорится объ условіяхъ и дѣйствительно приступитъ къ написанію акта, съ приложеніемъ обѣими сторонами печатей, если онъ уже отозвалъ Козацкое войско, и если захочетъ послать его королевской милости десять тысячь добрыхъ конныхъ козаковъ противъ Шведовъ, а кромѣ того другую часть козаковъ, вмѣстѣ съ Ханомъ, обратитъ противъ Венгровъ, оставаясь самъ изъ предосторожности въ Украинѣ.

Если же какъ нибудь станетъ медлить, то это или для того, чтобы еще выждать, какой оборотъ пріймутъ наши дѣла, или для того, дабы тѣмъ временемъ послать въ Москву, поссорить ее съ нами и чрезъ то заставить заключить миръ со Шведами, или для того, чтобы отправить къ Портѣ и къ Хану письма, въ коихъ его милость

ciągnął. Albo zeby y do Porty y do Chana posłał listy, ktore Krol Jmc pisze, że iusz Pokoy z nami stanowi, zeby periculum imminens od Porty y od Tatarow od Siebie amoueret y zwlokł czas. Prudentiæ to tedy P. Posła committitur aby tak rzeczy uwazał, zeby Krol Jmc y Rpita nie beła elusa, a niebendzie. Bo gdy Pan Poseł bierze list do Chana Jmci .... jego tam poseł i Chan J. M. interponeret autoritatem suam, łacno będzie poszepnąc Posłowi Chanskiemu, czy iako cum amico iungere arma, czy iako cum hoste postąmpic. Czego lubo niezyczymy ieno pokoiu, ale poki ten nie stanie jako nalezy — poty trudno sobie non prouidere. Bo Tureckie potencye wczesnie s pola zwykły sie wracac, nie trzeba zeby y my y oni beli oszukani.

Wszytka tedy Vis consilii. Prędko skonczyc, umowic, spisac, podpisac. Jeden Originał zeby tam zostawał. A Pan Poseł zeby miał dwa

король пишетъ, что заключаетъ уже съ козаками миръ. Этимъ козаки могутъ отклонить опасность, угрожающую имъ со стороны Порты и Татаръ, и выиграть время. Въ такомъ случаѣ, предоставляется благоразумію пана посла повести дѣла такъ, чтобъ его королевская милость и Республика не были обмануты. А они не будутъ обмануты; потому что, въ то время, какъ панъ посолъ получаетъ листъ къ хану, его милости, ханскій посолъ и самъ ханъ употребятъ свое вліяніе, и тогда легко будетъ внушить ханскому послу, какъ ему поступить: соединить ли свое оружіе съ Хмельницкимъ какъ съ другомъ, или обойтись съ нимъ какъ съ врагомъ. Хотя мы не ищемъ ничего кромѣ мира, однако пока онъ не будетъ заключенъ, какъ слѣдуетъ, необходима предосторожность; потому что Турецкія войска привыкли заблаговременно оставлять поле, и нужно, чтобы ни мы, ни они не были обмануты.

Такимъ образомъ, вся сущность наставленія состоитъ въ томъ, чтобы, какъ можно скорѣе, окончить, условиться, написать, подписать. Одинъ

originały, ieden przÿ sobie a drugi zeby posłał przez pewną okazyą do Dubna, a potem y do Krola J. M. bo dantur multi casus.

Za sczęsliwym da P. Bog skonczeniem tey tranzactiey expedit aby P. Poseł efficiat to, zeby zaraz Posłowie Kozaccy tu do J. K. M. iachali z tą transactią, zeby sie zaraz przez nich confirmatio posłała przy nich ze przez Posła Krola J. M., Ktory by ią zaraz do rąk P. Posła oddał, zeby ią tam P. Poseł solenniter oddawał, a potem zczęscią Woyska Zaporowskiego przybeł do usługi K. J. M y Rzeptey.

Tego iako nabarziey przestrzegac, aby poki sie wszytko nie skonczy nic o tem Moskwie nie oznaymowali gdysz nalezy to wiele do ugody z Moskwą, abysmy in vno corpore regni bendąc, felicius z niemi tractowali. Po tranzakciey iednak mogą oznaymic, ze ad obedientiam J. K. M. redierunt y ze co intentiones suas chcą dirigere, zeby pokoy

оригиналъ договора долженъ оставаться у Хмельницкаго, а панъ посолъ долженъ имѣть два: одинъ при себѣ, а другой для того, чтобы при вѣрномъ случаѣ отправить въ Дубно, а потомъ и къ его королевской милости; потому что бываетъ много случаевъ къ отправленію.

Когда Господь Богъ дастъ счастливо окончить эти переговоры, панъ посолъ долженъ распорядиться, чтобы козацкіе послы тотчасъ ѣхали съ договоромъ сюда, къ его королевской милости, а король его милость, утвердивши договоръ при нихъ, съ ними же отправитъ его чрезъ своего посла, который доставитъ этотъ договоръ въ руки пана посла, а панъ посолъ торжественно вручитъ его козацкимъ посламъ и потомъ съ частію войска Запорожскаго явится къ услугамъ его королевской милости и Республики.

Особенно остерегаться, чтобы ничего о томъ не узнала Москва, пока все не будетъ кончено. Это весьма важно для заключенія мира съ Москвою, потому что, будучи соединены въ одно тѣло, мы счастливѣе можемъ вести съ нею переговоры. По заключеніи же мира, можно

między koroną Polską a Koroną Moskiewską zostawał, Rakocego tesz mogą upomniec, aby sie powrocił y tey woyny poniechał. Portę y Chana za serce sobie uchwycą. Kiedy u J. K. M. y Rzeptey w posłuszenstwie zostawac bendą.

(*Kopia owczesna z B.R.S. zbioru O'N.*)

увѣдомить, что козаки возвратились къ повиновенію его королевской милости и готовы употребить всѣ усилія, чтобъ былъ миръ между республикою Польскою и государствомъ Московскимъ. Ракочія также можно убѣдить возратиться въ свое отечество и прекратить войну. Когда козаки будутъ находиться въ повиновеніи у его королевской милости и республики, то пріобрѣтутъ благорасположеніе Порты и хана.

XXXVII.

Kopia listu Jana Wyhowskiego, H. W. Z., do K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, ¹⁹/₁₂ 1657.

Jasnie Wielmożny M. Panie Wołyński
Nam Wielce Młwy Panie y Bracie

Nie kogo inszego Compellandum w rzeczy przytomnéy Censui iedno W. M. M. M. Pana Umow naszych, y postanowienia Conscium, ze Zupełnie słowom inhæreo ab Utrinque rzeczonym, vgadzaiąc żeby Arma Suspensa do czasu præfigowanego zwyczayney poprzestali grassaty

XXXVII.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ Казимиру Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому, 19 декабря 1657.

Ясновельможный милостивый панъ кастелянъ Волынскій, милостивѣйшій панъ и братъ!

Не къ кому другому почелъ я нужнымъ обратиться въ настоящихъ обстоятельствахъ, какъ только къ вашей милости, моему милостивому пану, такъ какъ ваша милость знаете наши договоры и постановленія, твердо держитесь даннаго съ обѣихъ сторонъ слова, стараясь о томъ, чтобы военныя дѣйствія были пріостановлены до опредѣленнаго времени, и чтобы неистовства, обыкновенно сопровождающія

Tylko W. M. M. M. Pana prosimy abyś wzaiem manuducere Ich M. Mciow Panow Hetmanow raczył do takowéy że od Naiazdow abstinenciej: ponieważ to dowódna że bella irritantur bellis, y za przyczyną by też naycierpliwszy uwieść się musi, vindicando za daną Sobie krzywdę; To iednak nie dla tego ingerimus, abyśmy mieli bydź iuż iakim lacessiti zadatkiem, ale raczey abyś W. M. M. Pan chciał Ich M. M. Panów od wszelakich na ten czas odwodzic violencij, gdyż Załogę moie do Pinska wyprawuię Panow Obywatelów tamecznych dobrowolney prosbie y naszey dosyć czyniąc w przyiętey Opiece powinnosci; Wszakże rozumiemy że to non mouebit tak Króla J° Mci iako y innych wszystkich Stanów ani też pogotowiu będzie przeszkodą naszemu między sobą postanowieniu, ponieważ y oni non inviti podczas grassuiącey tribulacÿ na się zaciągneli z pewnemi Condiciami Przyiaźń naszą za ktoremi y teraz iako Swey własnosci vpominamy się.

войну, были прекращены. Только мы просимъ вашу милость, моего милостиваго пана, взаимно внушать ихъ милостямъ, панамъ гетманамъ, чтобъ они также воздерживались отъ нападеній; ибо справедливо говорится, что войны возбуждаются войнами, и если есть достаточная причина, то и самый терпѣливый долженъ увлечься, мстя за нанесенную ему обиду. Это мы говоримъ не потому, чтобъ мы были уже оскорблены чѣмъ нибудь враждебнымъ, но болѣе для того, чтобы ваша милость, мой милостивый панъ, старался въ нынѣшнее время удерживать ихъ милости, милостивыхъ пановъ, отъ всякихъ насильственныхъ дѣйствій, такъ какъ я отправляю свой гарнизонъ въ Пинскъ, исполняя добровольную просьбу тамошнихъ обывателей и принятую нами обязанность заботиться о нихъ. Надѣюсь, что это обстоятельство не возбудитъ гнѣва короля и всѣхъ сословій, и въ настоящее время не будетъ служить препятствіемъ къ заключенію между нами договора; потому что и Пинскіе обыватели, во время неистовыхъ смятеній, пріобрѣли нашу пріязнь, заклю-

Compatior przytym et JE. M. Panu Marszałkowi Pinskiemu Seniculo non tantum ætatis progressu, ale nawet, a barziey podobno odwagami, postrzałami, y pracami wojennemi decrepito, że in malum cessit u powietnikow jego przysługa: którzy nietylko złym u Króla JE⁰ Mci vdaniem sławę iego Contaminarunt blaterando iako by ich miał Ultro w niewolą zaprzedać, a Swey własnemi rękoma podpisaney Immemores Instructiey; ale nawet y Zasługi iego y Cnoty obliterari fecerunt, bonisque proprijs exuerunt et extruserunt, potrafiaiąc w to żeby zaś przez iego usprawiedliwienie się na ich głowę non revoluatur Culpa, et in Laqueum quem Statuerunt pedibus ejus sami nie wpadli, Jakoż Ufamy że się bez tego nie obeydzie gdy dla skuteczniey szey o tym wszystkim Informacij ichże własney poszlemy Królowi JE⁰ Mci autentyk podpisow, z których wyrozumieć będzie mógł, iaką byli nalegli Usilnością, a by te na się był. wziął Poselstwa, do Godney pa-

чивъ съ нами, безъ всякого принужденія, неизмѣнныя условія, которыхъ мы и добиваемся, какъ своей собственности. При семъ изъявляю сожалѣніе и объ его милости, панѣ маршалѣ Пинскомъ, не столько, какъ кажется, устарѣвшемъ отъ лѣтъ, сколько одряхлѣвшемъ отъ своей отваги, ранъ и военныхъ трудовъ. Повѣтовые жители обратили ему во зло всѣ его услуги; они нетолько злыми навѣтами предъ королемъ запятнали его славу, болтая, будто онъ продалъ ихъ въ неволю, не помня инструкціи, подписанной ихъ собственными руками, но они привели въ забвеніе его заслуги и добродѣтели, лишили его собственнаго имущества, стараясь, чтобъ чрезъ его оправданіе вина не пала на ихъ голову, и чтобъ имъ самимъ не попасть въ сѣти, ему разставленныя. Мы и дѣйствительно надѣемся, что не обойдется безъ этого, потому что, для совершеннѣйшаго увѣдомленія обо всемъ вышесказанномъ, мы пошлемъ королю подлинный актъ съ ихъ подписями, изъ котораго будетъ видно, какъ усильно они настаивали, чтобъ маршалъ Пинскій отправился

mięci Antecessora Naszego y Nas, funetią, a nie Sam na nie gwałtownym iako oni vdaią był Intrusorem. Myć wprawdzie nitimur Spei obietnicy Boskiey, Który nieda nigdy zanurzyć się prawdzie: ale iednak na takie tak zacnego Starca patrząc zkontemnowanie discindimur Corde, nad tym naybarziey zdumiewaiąc się ze deglutientes Camelum prości y czyści, a ten który nec calici obnoxius Zawiną zostaię: iako widziemy że y teraz eisdem Vitiis iako y przedtym Curia scatet, że prawda u drzwi stoi, a calumnie iedne we drzwi kołacą, a drugie w Pokoiach Honorifice tractantur. Że tedy swey niewinnosci na ten czas nie miał Patronum, teraz za nim pilno do W. M. M. M. Pana Intercedo, prosząc abys wszystkie mniey prawdziwe raczył swoią o niem diluere powieści et oppilare Ora iniqua, iako ten który zwykłeś zawsze prawdzie patrocinari, także y inszym którzy in eodem z Panem Marszałkiem zostaią prædicamento chciał wymoc

посломъ къ достойной памяти предшественнику нашему и къ намъ; а онъ никогда не навязывался насильно, какъ они это утверждаютъ. Хотя мы уповаемъ на промыслъ Божій, который никогда не даетъ погибнуть правдѣ; однакожъ, смотря на глубокое униженіе такого почтеннаго старца, мы разрываемся сердцемъ, помышляя особенно о томъ, что проглатывающіе цѣлаго верблюда выходятъ чистыми и невинными, а тотъ, который даже не прикасался къ чашѣ, остается виновнымъ. Изъ этого мы видимъ, что дворъ королевскій полонъ тѣхъ же пороковъ, какъ и прежде; что правда стоитъ у дверей, а клеветы, однѣ стучатся въ дверь, а другія, съ честію принимаемыя, угощаются въ палатахъ. Такъ какъ прежде маршалъ не имѣлъ защитника своей невинности, то я теперь усердно ходатайствую у вашей милости, моего милостиваго пана, прося разсѣять всѣ ложные о немъ расказы и заградить лживыя уста; потому что ваша милость, панъ мой милостивый, привыкли всегда быть защитникомъ правды. Прошу также ходатайствовать о возвращеніи и утвержденіи благо-

Łaski JE° Kr. Msci przywrocenie y o niey vpewnienie. Gdyż ani my takich deserere możemy ktorzy by dla naszey Conjunctiey mieli na Ucciwym y Substanciach Szwankować. Ta W. M. M. Pana vczynna praca promerebitur, y v nas wzaiemne zawdzięczenie y v Pana Marszałka, vstawiczne zasługiwanie. Zalecamy się zatym iako naypilniey Łasce W. M. M° Młwego Pan. Z Czehiryna d. 19 Xbris 1657 A° veteris stili.

W. M. M. Młgo Pana Cale zyczliwy Brat y sługa

Jan Wyhowski H. W. Z.

z Kopii B.K.S. zbioru O'N.

склонности его королеской милости и для другихъ лицъ, подпавшихъ одинаковому осужденію съ паномъ маршаломъ; потому что и мы не можемъ оставить безъ помощи такія лица, которыя за союзъ, съ нами заключенный, должны терпѣть ущербъ въ чести и имуществѣ. Такое доброе дѣло вашей милости, пана моего милостиваго, заслужитъ нашу благодарность и взаимную услугу пана маршала. За симъ усерднѣйше поручаемъ себя благорасположенію вашей милости, нашего милостиваго пана. Изъ Чигирина, 19 декабря 1657 года.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный братъ и слуга,

Янъ Выговскій гетманъ войска Запорожскаго.

XXXVIII.

List Jana Wyhowskiego, H. W. Z., do Krola, ¹/₁ 1658.

Naiasnieyszy Miłościwy Krolu
Panie Panie Moy Miłościwy.

Nie tylko Vigente Antecessora mego Vita poradą ku temu wiodłem rzeczy zeby zobopolne dissensie do pożądaney przyść mogły Complanatiey. Ale tym barziey, kiedy Woyska Zaporowskie° rząd do moiey delapsus dispositiey faciente et auspicante Deo, otymem miec począł Sczegulne Staranie iakoby redintegrare mogły za Wnętrznym zapa-

XXXVIII.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана войска Запорожскаго, къ королю, 1-го Января 1658.

Найяснѣйшій милостивый король,
Панъ мой милостивый!

Не только въ теченіи дѣятельной жизни моего предшественника, я совѣтомъ своимъ велъ дѣла къ тому, чтобы обоюдныя несогласія могли окончиться желаннымъ миромъ; но, когда содѣйствіемъ и промысломъ Божіимъ, управленіе войскомъ Запорожскимъ перешло въ мои руки, я началъ особенно стараться о томъ, какъ бы возстановить зданіе, превращеное въ развалины внутреннимъ пламенемъ вой-

łem ab Utrinque poczynione ruiny: Jakosz y teras in eadem non desisto sedulitate, pieczołuiąc wszytko Woysko manuducere mediis non elicitis do Pokoiu którémi by wszelka mogła restaurari iactura tak z wielą niesnasek dolendoque temporis interuallo Comparata. Znaiąc się do tego, ze memu Vrzędowi debetur tęn początek aby za moim przywodem ku miłey Serca ludzkie sciągały się zgodzie: Przetosz ẏ zesłanemu od W. Króleskiey M. Panu Wołyńskiemu ilem mogł oswiadczył przychylnosci zabiegaiąc aby non irriti mogły byc iego conatus w zleconey sobie od W. K. Msci Functij: ale owszem mogł do Swey gosciny wesołą y dobrą przynieść wiadomosc, niemniey dla tego aby y ta moia, s ktorey się W. K. M. cieszysz, pozyteczna była y Korzystna zwierzchna Woyska wszytkiego wolą ofiarowana władza z ktorey otrzymania Panską W. K. M. vznawam z listu congratulatią, vnizenie podziękowawszy protestor oswiadczoney niebyc nigdy niewdzię-

ны. Такъ и теперь я не оставляю той же заботливости, стараясь вести къ миру все войско вѣрными средствами, которыми бы могла быть вознаграждена всякая утрата, понесенная среди междоусобій, въ этотъ несчастный періодъ времени. Признаюсь, что моему правленію одолжены своимъ началомъ стремленія сердецъ людскихъ къ вожделенному миру; я показалъ примѣръ для нихъ. По сему-то и присланному отъ вашей королевской милости пану кастеляну Волынскому я оказалъ, какое могъ, благорасположеніе, предупреждая, чтобы не тщетны были его усилія въ исполненіи порученія, на него вашею королевскою милостію возложеннаго, и онъ конечно могъ принесть домой вѣсть радостную и добрую. Не менѣе и для того я поступилъ такимъ образомъ, чтобы власть моя, угодная вашей королевской милости, предложенная мнѣ волею цѣлаго войска, была полезна и выгодна. По принятіи этой власти, получивъ письменное поздравленіе вашей королевской милости, я нижайше благодарю и даю обѣщаніе никогда не быть неблагодарнымъ за оказанную

czuym Łaski. Armistitium iako się Swiątobliwie z Panem Wolynskim postanowiło, tak y Vsilnie do stateczney wiodę wszytko perseuerantij, ostrożnie y surowie przykazawszy wszytkim z strony moiey nienaruszone Zachowanie, tak iednak aby się nam wzaiem y od Woysk W. K. M. przechodzenia linij słownię postanowioney niedziała krzywda y Violentia. Ominor dobrze poniewasz Panu Wołyńskiemu tych rzeczy poruczony dozor, iako temu ktory Umie consulere integritati Patriæ ze nie snadno przydzie naszemu postanowieniu do naruszenia, zwłaszcza ieszcze kiedy przez wzaięmne Conferentie orientes pacificabimus tumultus ieden drugiego naleznemi obsyłaiąc pewnosciami, co na moią stronę nalezy invigilabo aby się zadney niemilosci od nas niepoczynała okazya, y lubo nad wolą moią y obesłanie listowne, niektorzy posunęli się ad hunc ausum że spiknąwszy się irruerant w kray Wołyński, S tey iednak swoiey zuchwałosci nie odniesli po-

мнѣ милость. Перемиріе какъ свято постановлено съ паномъ кастеляномъ Волынскимъ, такъ не нарушимо и продолжается. Я осторожно и строго приказалъ всѣмъ съ моей стороны ненарушимо сохранять перемиріе съ тѣмъ однакожъ, чтобъ и намъ взаимно не было обидъ и оскорбленій отъ перехода войскъ вашей королевской милости за линію, словесно опредѣленную. Хорошо, что надзоръ въ этомъ дѣлѣ порученъ пану кастеляну Волынскому, какъ такому человѣку, который умѣетъ пещись о благѣ отечества. Не легко нарушить наше постановленіе, особенно когда, посредствомъ взаимныхъ сношеній, мы будемъ усмирять возмущенія въ самомъ началѣ, посылая одинъ другому нужныя увѣдомленія. Что касается до меня, то буду всячески заботиться, чтобъ не было ни малѣйшаго повода къ враждѣ. И хотя, вопреки моей волѣ и письменнымъ приказамъ, нѣкоторые простерли было свою дерзость до того, что, сговорившись, вторгнулись въ край Волынскій; однако они не получили никакой выгоды отъ своей дерзости, но были наказаны должною и заслуженною ими смер-

ciechy nalezne y zasluzone na gardłach swoich odniosszy karanie. Zaczym ani dalszemu borgowac obiecuię Insolentio Jesliby przykładem skaranych w powinnym niezechcieli zostawac roskazania mego Vszanowaniu. Wszakze pewienem ze moim Staraniem a Bozą wprzod pomocą Imponetur tey Swawoli frenum, az do nalezney, którey sobie zyczemy wrzeczach, naszey Combinatiey. Tym czasem przecię nim bespiecznie osiędą y Vspokoią się domowe rządy y ich Variatie od Posłania Posłow naszych abstinere musiemy czekaiąc poki nąm do takiey intentij łaskawszą niebo przyswieci okazyą. Boga mego przytym o nieodmienne W. K. M. P. N. Mlego prosząc zdrowie moie nainisze iako naipilniey Zalecam Vsługi w W. K. M. Miłosciwą łaskę. Datt W Czychrynie die 1 January A. 1658.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

ною казнію. Послѣ сего я не обѣщаю и впредь поблажать своевольству, если кто, по примѣру казненныхъ, не захочетъ исполнять моихъ приказаній. Впрочемъ я увѣренъ, что впредь, стараніемъ моимъ и Божіею помощію, обуздается это своеволіе до надлежащаго распоряженія, котораго мы желаемъ для дѣлъ своихъ. Между тѣмъ, пока надежно не утвердится и не успокоится внутреннее устройство и пока не кончатся перемѣны, въ немъ происходящія, до тѣхъ поръ мы должны поудержаться отъ отправленія пословъ нашихъ, ожидая, пока Небо не пошлетъ намъ случая болѣе благопріятнаго, для исполненія сего намѣренія. При семъ, моля Бога моего о неизмѣнномъ здравіи вашей королевской милости, пана моего милостиваго, усерднѣйше поручаю мои нижайшія услуги милостивой благосклонности вашей королевской милости. Дано въ Чигиринѣ, 1 Января, 1658 года.

XXXIX.

List J. Wyhowskiego, H. W. Z., do Andrzeja Leszczyńskiego, Arcyb. Gnieznieńskiego, 1/1 1658.

Jasnie Oswiecone Xiąze M. Xięze Arcibiskupie Gnieznienski Nam Wielce M. Panie y Przyiacielu.

Do rowney Smiele mozemy przyznac nad Chrzescianskiey krwie rozlaniem nam iako y Wm M. P. przychodziło zawsze ingemiscentij zwłaszcza kiedysmy patrzyli a ono z naszey ku sobie zaiątrzoney zaiadłosci postronne czynią nasmiewiska narody. Wczym snadz ze się

XXXIX.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана войска Запорожскаго, къ Андрею Лещинскому, архіепископу Гнезненскому, 1 генваря 1658.

Сіятельнѣйшій князь, милостивый ксендзъ архіепископъ Гнѣзненскій, нашъ всемилостивѣйшій панъ и пріятель!

Смѣло можемъ сознаться, что намъ, равно какъ и вашей милости, милостивому пану, всегда приходилось соболѣзновать о пролитіи крови христіанской, особенно, когда мы видѣли, что посторонніе народы смѣются надъ нашею неукротимою свирѣпостію другъ къ другу; знать до сихъ поръ еще не было удовлетворено правосудіе Божіе, за наши пре-

było ieszcze niedosic stało Boskiey asz dotąd za nasze przemienienia sprawiedliwosci ludzkie rozumy przybrac nie mogły rozumu ktorimby mogli euaginatum in suam Vaginam Conuertere gladium, lubo roznych o Pokoy czasy przeszłemi doswiadczyły racij y na Viednanie Serc rozroznionych sposobnych i pozornych. Teras iednak gdy nasz Krol JE° Mość P. N. Miłośwy J. M. M. Panem Wołyńskim obsyła, skłonną swoię kú Pokoiowi przezen declaruiąc Wolą, bierzemy o łasce Bozey nadzieię dobrą ze nas potym Vkołataniu zechce Vczynic Vpokoionych, tym czasem nam Ordinansem swym Wszechmocnym do czasu pewnego sprawiwszy, przes Vmowy Przyiacielskie Armistitium Sam spolitowania Swego do dalszych między Chrzesciany rozruchow zagradzaiąc drogę. To nieomylna ze Jakosmy we Wszelkich przeszłych o Pokoy Tranzactiach, strzegli z swoiey Strony do rozerwania przyczyny, boiąc się o niestateczne dotrzymanie słowa skarania: tak y terazniey-

грѣшенія. Умы людскіе не могли придумать, какъ бы извлеченный изъ ноженъ мечъ вложить опять въ ножны, хотя въ прошлые годы узнали много благовидныхъ и достаточныхъ причинъ къ миру, и соединенію разрозненныхъ сердецъ. Однако теперь, когда король его милость, панъ нашъ милостивый, посылаетъ намъ его милость, пана кастеляна Волынскаго, объявляя чрезъ него свое желаніе упрочить миръ, мы питаемъ себя лестною надеждою на милость Божію, что послѣ такаго изнеможенія онъ захочетъ успокоить насъ; между тѣмъ, установивши до извѣстнаго времени перемиріе своимъ всесильнымъ повелѣніемъ, посредствомъ дружескихъ договоровъ, самъ онъ, по сердоболію своему, заграждаетъ путь къ дальнѣйшимъ смутамъ между христіанами. Справедливо, что какъ во всѣхъ прошлыхъ мирныхъ трактатахъ мы съ своей стороны остерегались подавать поводъ къ разрыву, боясь кары за несдержаніе слова, такъ и теперешнее наше постановленіе мы оградили строгимъ наказомъ войску Запорожскому, чтобъ не смѣлъ никто переходить за назначенную пограничную линію, не

sze nasze Surowym ogrodzilismy Woysku Zaporowskiemu roskazaniem postanowienia, przygroziwszy aby zaden wrywaniem się za naznaczoną niesmiał profanowac Linią niechcąc na się postronnych zaciągnąc narodów pomowiska. Wszakze nie żadną przysiodłania czyiego Vczynilismy to Vstraszeni boiaznią. Poniewasz wolnym Servitutem zaden propinare nie może, ani iarzma nieprzyzwyczaionym w nie zarzucic, ale szczegulney y osobliwey ku pomnozeniu rzeczy Chrzescianskich inclinacyi wiedziawszy dostatecznie, że nasze discordie wszytkie prawie obce narody Więzniem oboyga narodow rowno napełniły, non deerit tedy Czasu naleznego nic na moiey propensij, byleś y W. M. M. M. Pan z swoim chciał teras adesse staraniem I Ich M. M. PP. Hetmanow aby przyczynami iakiemi niechcieli przywiesc w Vpadek postanowioney Armistitij, gdyby, mogąc dobrowolnie powściągnąc Woysko, mieli dopuscic cisnąc za okresloną słowem Szlacheckim Linią naszych

желая навлечь на себя нарѣканіе иноземныхъ народовъ. Впрочемъ мы это сдѣлали не изъ боязни, не по принужденію чьему нибудь, ибо свободныхъ никто не можетъ принудить къ рабству, ни наложить ярма на шею, непривыкшую къ нему; но по особенному сильному стремленію къ увеличенію благоденствія христіанъ, зная достаточно, что наши раздоры наполнили почти всѣ иностранныя государства плѣнниками обоихъ народовъ. И такъ въ моемъ стараніи не будетъ нисколько недостатка, если потребуютъ обстоятельства, лишь бы только и ваша милость, мой милостивый панъ, захотѣли содѣйствовать теперь своимъ стараніемъ къ тому, чтобы, по какимъ либо причинамъ, ихъ милости, паны, не вздумали нарушить постановленное перемиріе, чтобъ они, имѣя возможность удержать войско, не допускали угнетать нашъ народъ за линіею, начертанною благороднымъ словомъ шляхетскимъ. Справедливо ваша милость, мой милостивый панъ, изволилъ сказать, что вольному народу съ вольнымъ самый сподручный союзъ; этому и мы противорѣчить не

ludzi. Dobrześ Wm M. M. Pan intimouac raczył ze Wolnemu z Wolnym naisnadnieysza Narodem Coniunctija, czego ani my przec mozemy, wszakze za niepewny Pokoy Swego z nikim niechcielismy zafrimarczyc bespieczenstwa. Boskim zrządzeniem po zadnym z naszych Confederatow dotąd zadney nieuznaiąc fideij nobilitatem po gotowiu V Cara JEgo Mci iako Pana Chrzescianskiego dawney nieodsądzeni Łaski. Wszytkie rzeczy snadno dalibog prosperabuntur, iezeli ieno tym czasem na naszych nie będzie zbywało Modlitwach y gorących o Vnizenie gniewu JEgo Votach. Oddaię zatym Szczere nasze Vsługi Łasce Wm M. Pana. Datt W Czychrynie 1. Januaryi Anno 1658.

Wm M. Pana Cale Zyczliwy
Przyiaciel y sługa
Jan Wychowski H. W. Z.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

можемъ. Однако же за невѣрный миръ никому не хотѣли бы промѣнять своей безопасности. По допущенію Божію, доселѣ ни одинъ изъ нашихъ союзниковъ не показалъ благородства, оставаясь вѣрнымъ намъ, исключая царя, его милость, какъ государя христіанскаго, который не лишаетъ насъ прежней своей милости. Однако всѣ дѣла, дастъ Богъ, пойдутъ счастливо, если только въ настоящее время не будетъ съ нашей стороны недостатка въ пламенныхъ обѣтахъ и молитвахъ о смягченіи гнѣва Божія. Поручаю за тѣмъ усердныя наши услуги благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Дано въ Чигиринѣ, 1 генваря 1658 года.

Вашей милости, моего милостиваго пана доброжелательный другъ и слуга,
Янъ Выговскій,
гетманъ войска Запорожскаго.

XL.

List Stanisława Potockiego, Wojewody Krakowskiego, Hetmana W. Koronnego, do Kasztelana Bieniewskiego, 8/1 1658.

Wielmożny Mci Panie Kasztelanie Wołyński
Moy Mci Panie y Przyiacielu.

Miałem ia dawniey uczynic dosic affectibus W. M. M. Pana, ale rożne mnie dotąd prolongowały trudnosci y zabawy. Wczym widząc i sam necessitatem i providendo securitatem W. M. M. Pana od tych ludzi ktorzy barziey Nieprzyiacielowi niżeli Oyczyznie y Krolowi J.

XL.

Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго, гетмана великаго короннаго, къ кастелляну Бѣнѣвскому. 8 генваря 1658.

Вельможный, милостивый панъ Кастеллянъ Волынскій, мой милостивый панъ и пріятель!

Уже давно я долженъ бы былъ удовлетворить желанію вашей милости, моего милостиваго пана, но до сихъ поръ меня удерживали разныя затрудненія и занятія. Видя и самъ необходимость исполнить ваше желаніе, стараясь также обезопасить вашу милость отъ людей, благопріятствующихъ болѣе непріятелю, нежели отечеству и

Mci Panu swemu favent, posyłam Draganiey trzydziesci W. M. M. Panu. Jednak proszę aby nie na posyłkach ale przy boku W. M. M. Pana zostawali, a według affektaciey W: M. M. Pana roskazałem Podstarościemu memu Sokalskiemu aby gdy przyidą od W. M. M. Pana do mnie należące listy niemieszkanie odsyłał. A luboc odedworu częste miewiam wiadomosci, ale że y W. M. M. Pan to coś wiedział oznaymić raczyleś wdzięcznie przyimuię. Z Ukrainy iesli iest co nowego albo będzie proszę racz mi W. M. M. Pan prętko dawać znać. U nas sam rumor sparsus iakoby Kozaccy Posłowie mieli poiść do Króla Jmci, o czym nie mam nic pewnego, iesliby to wiadomo było W. M. M. Panu chciey y mnie defferre proszę. I z tych niezboznych practikantów ktorego racz Pan opowiedzieć, niewadziłoby im obmierzić choc na iednym to braterstwo z Nieprzyiacielem — oddaię się zatym zyczliwoy W. M. M. Pana chęci. Uniwersał J. K. Mci posyłam, racz

его королевской милости, своему государю, я посылаю вамъ тридцать драгуновъ. Прошу однако же, чтобъ они не были употребляемы для посылокъ, но оставались бы при васъ. По желанію вашей милости, моего милостиваго пана, я приказалъ своему подстаростѣ Сокальскому отправлять немедленно посылаемыя ко мнѣ вашею милостію письма, какъ только они будутъ получены; ибо хотя я часто получаю извѣстія отъ двора, однакожъ я все таки благодаренъ и вашей милости за сообщеніе полученныхъ вами свѣдѣній. Прошу вашу милость, моего милостиваго пана, немедленно увѣдомлять меня обо всемъ, что только есть, или будетъ новаго въ Украинѣ. У насъ разнесся слухъ, будто бы козацкіе послы отправились къ королю, его милости; но объ этомъ я не знаю ничего вѣрнаго. Если бы что нибудь объ этомъ извѣстно было вашей милости, моему пану, то прошу сообщить и мнѣ. А что касается до безбожныхъ интригантовъ, то я прошу объявить кого нибудь изъ нихъ; не мѣшало бы вымѣстить хоть на одномъ изъ нихъ дружбу ихъ съ непріятелемъ.

go W. M. M. Pan kazać w którym grodzie aktikować. w Robczycach d. 8 Januarii 1658.

W. M. M. Pana życzliwy Przyiaciel
i sługa powolny
Stanisław Potocki W. K. H. W. K.

z Orygin. w Archiw. Sławuckiém.

Затѣмъ, поручаю себя искреннему доброжелательству вашей милости моего милостиваго пана. Посылаю универсалъ его королевской милости. Изволь, ваша милость, приказать вписать его въ актовыя книги какого нибудь города. Въ Робчицахъ, 8 января 1658.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный пріятель и доброхотный слуга, Станиславъ Потоцкій, воевода Краковскій, гетманъ великій коронный.

XLI.

List Pawła Sapiehy, Wojewody Wileńskiego i Hetmana W. X. L., do Stanisława Kazimierza Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego. $^{8}/_{1}$ *1658*

Jasnie Wielmożny Mosciwy Panie Wołyński
Moy wielce Mwy Panie y Przyiacielu.

Częste pro bono publico z W. M. Panem Correspondentie, y pracowitey functiey W. M. Pana desudatio, day Boże aby powszechne Vota pożądanym ukontentować mogło pokoiem, niewiem quo fine super spem inculpar w pisaniu W. M. Pana o dane Kozakom od Woyska

XLI.

Пнсмо пана Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана великаго княжества Литовскаго, къ Станиславу Казимиру Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 8 Января 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій,
мой милостивый панъ и пріятель!

Дай Боже, чтобы мои частыя, для общаго блага, сношенія съ вашею милостію и ваши усердные труды по возложенной на васъ обязанности могли удовлетворить общему желанію, водвореніемъ вождѣленнаго мира. Не понимаю, по какому поводу, въ письмѣ вашей милости, взводится на меня обвиненіе, будто бы войско великаго кня-

W. X. L. zaczepki, ktore ordynowałem ad metam postanowioney linij, y assekurować mogę że y noga żadnego za Horynią niepostała, zaczym skądby urość miała do naruszenia Armistitii okasia widziec nie mogę przyczyny. Vanus rumor zalterował W. M. Pana, bo sine obstaculo przy Consensie J. M. Pana Wdy Kijowskiego, stanęły Chorągwie koło linij, która ile colligere mogę z listu P. Tarnawskiego od samego W M. Pana przysłanego vocatur in dubium, bo ją sobie po Horyń nie po Słucz prætendunt Kozacy: y ten Pas między Rzekami wolny sobie usurpant. A co większa potiorem niemal partem Pińskieskiego traktu, żadnego accessu niemając præoccuparunt: Niebyło z Łaski Bożey dotąd żadnego od Woyska X^a^ L^o^ ansy, y wdalszy czas omni conatu postrzedz tego gotowem, nauczywszy się dobrze in turbulentiori Rzptey statu obmysliwać iey securitatem. Sinistro ore o zaczepki inculpamur. Ponieważ inaczey sonabat relatia, kiedy rzeczono,

жества Литовскаго сдѣлало нападеніе на козаковъ. Войско Литовское я расположилъ на пограничной линіи, опредѣленной договоромъ, и могу ручаться, что ни одна нога не была за Горынью. Поэтому я не вижу, откуда бы могла явиться причина, подавшая поводъ къ нарушенію перемирія. Пустой слухъ потревожилъ вашу милость, пана; потому что хоругви, съ согласія его милости, пана воеводы Кіевскаго, расположились, безъ всякаго препятствія, по линіи, которая впрочемъ, сколько могу заключать изъ присланнаго вами письма пана Тарнавскаго, находится подъ сомнѣніемъ. Козаки проводять для себя эту линію не по Случъ, но по Горынь, и свободно, безъ всякаго права, пользуются пространствомъ, между этими рѣками находящимся; а что важнѣе, они заняли почти большую часть Пинскаго тракта, не имѣя на то никакого права. До сихъ поръ, по милости Божіей, не было со стороны войска Литовскаго, никакого повода къ нарушенію перемирія; и на будущее время, я всѣми силами буду стараться объ этомъ, хорошо научившись придумывать

Legatie Obywatelów Xstwa Litt[go] były niewielkim impedimentem dobrych rzeczy. Co iako in præiudicium nienaruszoney wiary moiey rzeczono, tak lubo mnie to-afficit, virtute obstante, nielękam się obietnicy, gdyż zawsze in rem Oyczyzny formowane były legatie moje w sposob zatrzymania Impetów, nie traktowania o pokóy. Co się dotycze chorągwi Pana Alexandrowicza, y niektorych Dragańskich stemi za daniem pozwów snadna rosprawa przed Pułkownikiem lub przed Sędzią woyskowym, assekuruję że niesfolguię nikomu, o co y teraz surowie expostuluiąc piszę do Starszyny wszelkim Exactiom zabiegaiąc by y na garle karać kazałem, ile o tak niedyskretny proceder, z fortunami W. M. M. Pana ktory wszelki mereris respect będzie satisfactia nieomylna y surowy Sąd o te oppressye, prosząc przytem W. M. M. Pana ne cesses w Correspondentiach dla wygody publiczney, oddaię

средства къ безопасности республики, въ ея смутномъ состоянiи. Злостные языки обвиняютъ насъ въ нападенiи. Иначе написано было въ реляцiи, гдѣ сказано: посольства обывателей великаго княжества Литовскаго не были большимъ препятствiемъ къ достиженiю благихъ цѣлей. Это сказано было въ упрекъ моей неизмѣнной вѣрности, и хотя непрiятно для меня, однакожъ я не боюсь даннаго мною обѣщанiя; потому что мои посольства, которыя назначаемы были для блага отечества, имѣли цѣлiю предотвращенiе непрiятельскихъ нападенiй, а не переговоры о мирѣ. Что касается хоругви пана Александровича и нѣкоторыхъ драгунскихъ хоругвей, то онѣ позваны будутъ на судъ, и съ ними будетъ строгая расправа, предъ войсковымъ судьею. Увѣряю, что никому не будетъ пощады. Объ этомъ я и теперь пишу къ старшинѣ, строго требуя справедливости, предупреждая всякiя просьбы о пощадѣ, хотябы пришлось казнить преступниковъ смертiю. А особенно будетъ взыскано надежное удовлетворенiе, и данъ будетъ строгiй судъ за неуважительные поступ-

się spowolnoscią y usługą moią łasce W. M. M. Pana. W Wieszkach d. 8 Januarii A° 1658.

W. Msci Mego M° Pana
życzliwy Przyiaciel y sługa
Paweł Sapieha H. W.

z Oryginału w Archiwum Sławuckiém.

ки въ отношенія къ имуществу вашей милости, моего пана, заслуживающаго всякое уваженіе. При семъ, прося вашу милость продолжать переписку, для пользы государственной, поручаю себя, съ доброжелательствомъ и услугами своими, ласкѣ вашей милости, моего милостиваго пана. Въ Вѣшкахъ, 8 Января 1658 года.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный пріятель и слуга,

Павелъ Сапѣга, гетманъ великаго княжества Литовскаго.

XLII.

Kopia Listu J. Wyhowskiego, Hetmana W. Zaporożskiego, do Jm P. S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, $^{9}/_{1}$ 1658.

Tym sniadnieyszi Interpellaciey Moiey staie się przystęp v Wm. M. M° Pana, im swiadomszego znam byc cnot y Niepodeyrzanego w Vkrainie Pomieszkania Pana Teodora Tomkiewicza ktory że y mnie z wierney ku Panu swemu zyczliwości i poddańistwa niwezym nie napiątnowane° złą iaką notą przypadł do smaku. Mianowicie że y tu lubo

XLII.

Письмо И. Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ его милости пану С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 9 январа 1658.

Тѣмъ легче моему ходатайству открывается доступъ къ вашей милости, милостивому моему пану, чѣмъ вѣрнѣе я знаю пана Ѳедора Томкевича, по его достоинствамъ и безукоризненному пребыванію въ Украинѣ. Онъ понравился мнѣ по усердію къ своему пану и по вѣрноподданству, не замаранному никакимъ дурнымъ поступкомъ. Именно, и здѣсь, хотя онъ пробылъ короткое время по дѣламъ торговымъ, однако не оставилъ ничего такого, что было бы противъ правилъ

krotki czas na Kupieckim mieszkaiąc dziele przecie iednak nic w powinney nie ostawiał wierności, Miawszy przeto moiey potrzeby wyprawy do JE° K. Mci nie komu inszemu ieno iemu dla zachowałe° statku vpatrzyłem zlecic powinność, wsparty ktemu zachowałą Wm M. Pana Braterską Miłością. Gdy go tedy przez List z Uroczystą Wm M, Panu præsentuię Comendo, pilno proszę abyś tak iego prywat iako mego zlecenia, ktore ma vstnie do J. K. Msci aperire, chciał na się wziąc tutelam Spodziewaiąc się nie tylko moiey zasługi wzaiemney susceptis w tey mierze sudoribus condignam, ale y pospolitych ztey iego expediciey decerpere fructus. Mam dobrą nadzieję ze nim do realnego rzeczy postanowionych nam przydzie concludowania, Tym czasem hisce mediis iakiekolwiek stanie do tak poważney rzeczy przygotowanie. Wnadzieie przytym Miłości Wm M. Pana ktorey nie rzecz prolixioribus agere adigor laconisare moie tylko iako naypilniey Zale-

честности. Посему, имѣя нужду отправить собственныя депеши къ его королевской милости, я никому другому не заблагоразсудилъ поручить эту обязанность, какъ только ему, видя примѣрное его поведеніе. Сверхъ того, я надѣюсь на неизмѣнную братскую любовь вашей милости, моего милостиваго пана. Посему открыто рекомендую его вашей милости, моему милостивому пану, въ письмѣ своемъ, и усерднѣйше прошу принять на свое попеченіе какъ его частныя дѣла, такъ и порученія къ его королевской милости, изустно мною на него возложенныя. За это ваша милость можете надѣяться не только взаимной съ моей стороны услуги, достойной предпринятыхъ вами трудовъ, но и важныхъ плодовъ для общественнаго блага. Я твердо надѣюсь, что прежде нежели будетъ сдѣлано окончательное рѣшеніе нашихъ дѣлъ, до того времени и эти средства могутъ служить нѣкоторымъ приготовленіемъ къ столь важному дѣлу. За симъ въ надеждѣ на любовь вашей милости, моего пана, для выраженія которой нужно не многословіе, а лаконическая рѣчь, усерднѣйше пору-

caiąc Łasce Wm M. Pana powolnosc. Datum w Czeherynie d. 9. Januaryi Anno Dni 1658.

W. Msci M. Msciwego Pana Zyczliwy
Brat y Sługa
Jan Wyhowski H. Z.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

чаю мою готовность къ услугамъ благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Дано въ Чигиринѣ, 9 Генваря 1658 г.

Вашей милости, милостиваго пана, доброжелательный братъ и слуга,

Янъ Выговскій, гетманъ Запорожскій.

XLIII.

List Pawła Sapiehy, Wdy Wileńskiego i Het. W. X. L., do S. K. Bieniewskiego Kasztelana Wołyńskiego, 15/1 1658.

Jaśnie Wielmożny M. Panie Wołynski
Moy wielce M. Panie y Przyiacielu.

Tož mi innotuit z listu do J. M. Pana Kmicica Pułkownika J. K. Mci ordynowanego, czegom się iuż doczytał w pisaniu W. M. Pana sobie należącym. Na każdy punkt dała się realna W. M. Panu justifikatia, że żadney niedaie Ansy Woysko W. X. L. do rozerwania

XLIII.

Письмо Павла Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана великаго княжества Литовскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 15 января 1658

Ясновельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій,
мой милостивѣйшій панъ и пріятель!

Изъ письма, адресованнаго къ его милости, пану Кмитичу, полковнику его королевской милости, я узналъ тоже самое, о чемъ уже было говорено въ письмѣ вашей милости, писанномъ ко мнѣ. На каждый пунктъ дано было вашей милости, пану, достаточное оправданіе, изъ котораго видно, что войско великаго княжества Литов-

ustanowionego Armistitium. Erratum przez dwa terminy w tey mierze przez domysł jednego Obywatela, który więcey sobie, niż miał in Commissis od Braci, usurpował, co nigdy (in fide perseverującym) szkodzić nie może; potym oblivio powiatu Pinskiego, podczas traktatów, znaczną tey mieszaniny przyczyną. Dotychczas nullo obstante stanęła część Woyska X^a^ Lite^o^ przy liniey ocyrklowaney zobopolną zgodą. Teraz niewiem skąd urosły obiectiones ze z occasiey naszey ruit to opus, toties wspomnianey prace y dexteritatis W. M. Pana iako twierdzić raczysz. Która zręcznieysze od wszystkich utrapionych odbierać mogła Encomia, gdyby skuteczniey pracowitey functiey W. M. M. Pana wszystkim scianom Oyczyzny było provisum osobliwie powiatowi Pińskiemu, który iako się nigdy Kozackimi niezdobił protektiami tak tey oppressyiey zaciągać na Karki Obywatelów Cnotą z nienaruszoną wiarą przyozdobionych, samo inconveniens præcludit viam,

скаго не даетъ никакого повода къ нарушенію заключеннаго перемирія. Ошибка въ двухъ терминахъ произошла, въ настоящемъ случаѣ, отъ замысловъ одного обывателя, который присвоилъ себѣ болѣе власти, нежели сколько предоставлено было ему, по порученію товарищей, что однако же нисколько не можетъ вредить тѣмъ, которые остались вѣрными. Важною причиною замѣшательства было также то обстоятельство, что при переговорахъ забыли о повѣтѣ Пинскомъ. До сихъ поръ, часть войска Литовскаго безпрепятственно стояла на линіи, назначенной по взаимному уговору. Теперь, на знаю откуда, явились обвиненія, будтобы по нашей винѣ рушится дѣло, созданное часто упоминаемыми трудами и искуствомъ вашимъ, какъ ваша милость объ этомъ твердить изволишь. Ваши труды и искуство заслуживали бы большихъ похвалъ отъ всѣхъ бѣдняковъ, еслибы вашимъ дѣйствительнымъ и усерднымъ стараніемъ обезпечены были всѣ области, составляющія охранительную стѣну отечества, и особенно повѣтъ Пинскій, который никогда не поддавался козацкой про-

Jako tedy potenczas wpowinney retus Armistitiy zostawał observantii w Woysku W. X. L° tak non desperandum że tego dótrzyma obowiązku, przy linij y nie zawoiowaney zostaiąc granicy — Oddaię się zatym pilno łasce W. M. M. Pana. w Kamiencu Litt. d. 15 Januar. 1658. —

Po napisaniu listu tego dał mi przestrogę J. M. Pan Kmicic Pułkownik J. K. Mci, ze Zaporoskiego Woyska przeszło kilkaseth na tę stronę Horyni, y co raz większe sobie obiecują posiłki na danie odporu naszym bez wszelkiego naruszenia Armistitij przy linij Consistentią mającym, zaczym jeżeli ten Impet wywrą Kozacy, a hostiliter nastąmpić zechcą, Ja salvando integritatem armistitij y na tom się resolwował żem dał Ordynans aby się Chorągwie W. X. L° cofnęli trochę od linij, tak jednak aby Powiat Piński mógł cale być wolen od tey Protectiey kturey acceptować niepodobna piszę znowu y do Pana

текціи. Поэтому, уже одно приличіе не дозволяло притѣснять обывателей, украшенныхъ добродѣтелію и хранящихъ ненарушимую вѣрность Такъ какъ войско великаго княжества Литовскаго до сихъ поръ соблюдало установленное перемиріе, то не должно отчаяваться, что оно исполнитъ до конца свою обязанность, оставаясь на линіи и не переходя незавоеванной границы. Затѣмъ, усердно поручаю себя ласкѣ вашей милости, моего пана. Въ Каменцѣ, 15 Января 1658.

По написаніи сего письма, я получилъ извѣстіе, которымъ его милость, панъ Кмитичъ, полковникъ его королевской милости, предостерегаетъ меня, что нѣсколько сотъ войска Запорожскаго перешло на ту сторону Горыни, и что козаки грозятъ посылать болѣе и болѣе отрядовъ для отраженія нашего войска, которое стоитъ на пограничной линіи, ни въ чемъ не нарушая перемирія. Если порывъ козаковъ разразится, и если они рѣшатся нападать на насъ, то я, сохраняя ненарушимость перемирія, рѣшусь даже дать хоругвямъ

Wyhowskiego Pułkownika Nakaźnego w teyże materyey, gorąco expostuluiąc żeby Armistitium in suo robore zostawać mogło.

W. M. M. M[o] *Pana przyiaciel y sługa*
Paweł Sapieha W. H. Litt.

z Oryginału w Archiwum Sławuckiém.

великаго княжества Литовскаго приказаніе отступить немного отъ линіи, однакожъ такъ, чтобъ повѣтъ Пинскій былъ совершенно свободенъ отъ той протекціи, которой ему принимать не должно. Пишу снова объ этомъ дѣлѣ и пану Выговскому, наказному полковнику, настоятельно требуя, чтобы перемиріе оставалось въ своей силѣ.

Вашей милости, моего милостиваго пана, пріятель и слуга, Павелъ Сапѣга, великій гетманъ Литовскій.

Jako tedy potenczas wpowinney retus Armistitiy zostawał observantii w Woysku W. X. L° tak non desperandum że tego dótrzyma obowiązku, przy linij y nie zawoiowaney zostaiąc granicy — Oddaię się zatym pilno łasce W. M. M. Pana. w Kamiencu Litt. d. 15 Januar. 1658. —

Po napisańiu listu tego dał mi przestrogę J. M. Pan Kmicic Pułkownik J. K. Mci, ze Zaporoskiego Woyska przeszło kilkaseth na tę stronę Horyni, y co raz większe sobie obiecują posiłki na danie odporu naszym bez wszelkiego naruszenia Armistitij przy linij Consistentią mającym, zaczym jeżeli ten Impet wywrą Kozacy, a hostiliter nastąmpić zechcą, Ja salvando integritatem armistitij y na tom się resolvował żem dał Ordynans aby się Chorągwie W. X. L° cofnęli trochę od linij, tak jednak aby Powiat Piński mógł cale być wolen od tey Protectiey kturey acceptować niepodobna piszę znowu y do Pana

текціи. Поэтому, уже одно приличіе не дозволяло притѣснять обывателей, украшенныхъ добродѣтелію и хранящихъ ненарушимую вѣрность Такъ какъ войско великаго княжества Литовскаго до сихъ поръ соблюдало установленное перемиріе, то не должно отчаяваться, что оно исполнитъ до конца свою обязанность, оставаясь на линіи и не переходя незавоеванной границы. Затѣмъ, усердно поручаю себя ласкѣ вашей милости, моего пана. Въ Каменцѣ, 15 Января 1658.

По написаніи сего письма, я получилъ извѣстіе, которымъ его милость, панъ Кмитичъ, полковникъ его королевской милости, предостерегаетъ меня, что нѣсколько сотъ войска Запорожскаго перешло на ту сторону Горыни, и что козаки грозятъ посылать болѣе и болѣе отрядовъ для отраженія нашего войска, которое стоитъ на пограничной линіи, ни въ чемъ не нарушая перемирія. Если порывъ козаковъ разразится, и если они рѣшатся нападать на насъ, то я, сохраняя ненарушимость перемирія, рѣшусь даже дать хоругвямъ

Wyhowskiego Pułkownika Nakaźnego w teyże materyey, gorąco expostuluiąc żeby Armistitium in suo robore zostawać mogło.

W. M. M. M^o Pana przyiaciel y sługa
Paweł Sapieha W. H. Litt.

z Oryginału w Archiwum Sławuckiém.

великаго княжества Литовскаго приказаніе отступить немного отъ линіи, однакожъ такъ, чтобъ повѣтъ Пинскій былъ совершенно свободенъ отъ той протекціи, которой ему принимать не должно. Пишу снова объ этомъ дѣлѣ и пану Выговскому, наказному полковнику, настоятельно требуя, чтобы перемиріе оставалось въ своей силѣ.

Вашей милости, моего милостиваго пана, пріятель и слуга, Павелъ Сапѣга, великій гетманъ Литовскій.

XLIV.

Opisanie Krotkie Wiadomośći Ukrainnych przez Kazimierza Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, przesłane Krolowi wprzody, potem Kanclerzowi, w Styczniu r. 1658

Lubo to wypisałem dostatecznie wprzeszłych Listach moich otym Cokolwiek po moim z Poznania odiezdzie Intervenit wsprawach Rzpltey mnie Concredowanych, Jednak aby tym barziey Constet de fide et diligentia mea Compendiose præsentibus wypisuię.

Co się tknie Expediciy względem Vięcia Woyska Litewskie° przez

XLIV.

Краткое описаніе Украинскихъ произшествій, присланное Казиміромъ Бѣнѣвскимъ, кастеляномъ Волынскимъ, сперва королю, а потомъ канцлеру. Въ генварѣ 1658 г.

Хотя я достаточно писалъ въ прежнихъ своихъ письмахъ о томъ, что случилось, по выѣздѣ моемъ изъ Познани, во ввѣренныхъ мнѣ дѣлахъ Республики, однако, чтобы еще болѣе доказать свою вѣрность и свое усердіе, вкратцѣ изображу произшествія въ настоящемъ описаніи.

Что касается до распоряженій объ уменьшеніи войска Литовскаго, отправленныхъ мною къ его милости, ксендзу епископу Луцкому, и къ его милости, пану старостѣ Луковскому, то эти распоряженія

mnie dirigowaný do JE°Mci Xiędza Biskupa Łuckie° y Jmci Pana Ştarostý Łukowskie°, te nie przez Posłance, ale de manu in manus JE° Msci Panu Staroscie Łukowskiemu *16 Xbris* zprowadziwszy JE° Msc do Kiian oddałem; a potym ziechawszý do Łucka gdzie na ten czas JE° Msc Xiądz Biskup residuie,to cokolwiek miałem in Comissis retuli JE° Mci, et ea in parte functus iestem Officio meo, ý iuż to negotium do mnie więcey nienależy.

Z Vkrainy wtymże po wyiezdzie moim z Poznania czasie, to intervenit, List doszedł mnie wdrodze, od Hetmana Zaporozkie°, ktore° oryginał przesłałem z Kijan d. *16 Xbris* do rąk Jm. Xiędza Biskupa Przemyskie° y W. M. M. P[u] teraz posyłam przepiss.

Potym powziąwszy tak od Pana Woroszyła, Podczasze° Kiiowskie° iako y od Mieszczan Horodelskich Informatią, ze Posłowie Kozaccy, Fedorenko y Demko, Szli do JE° Kr. Mci, posłałem List z Horodła do JE° Kr. Mosci P. M. Młwe°, niektore moie Considerationes względ-

отправилъ я не чрезъ посланца, но отдалъ изъ рукъ въ руки его милости, пану старостѣ Луковскому, привезши ихъ 16 декабря въ Кіяны. Потомъ, заѣхавши въ Луцкъ, гдѣ въ настоящее время живетъ его милость, ксендзъ епископъ, я донесъ его милости обо всемъ, что было поручено мнѣ; съ этой стороны я исполнилъ свой долгъ, и это дѣло уже болѣе не относится ко мнѣ.

Въ то же время, по выѣздѣ моемъ изъ Познани, я получилъ въ дорогѣ, изъ Украины, отъ гетмана Запорожскаго письмо, котораго подлинникъ я переслалъ изъ Кіянъ, 16 декабря, къ его милости, ксендзу епископу Перемышльскому, а вашей милости, милостивѣйшему пану, теперь посылаю копію.

Потомъ, получивъ увѣдомленіе какъ отъ пана Ворошила, подчашія Кіевскаго, такъ и отъ мѣщанъ Городельскихъ, что козацкіе послы, Федоренко и Демко, отправились къ его королевской милости, я послалъ письмо изъ Городла, къ его королевской милости, пану своему милостивому, съ нѣкоторыми своими разсужденіями насчетъ

dem odprawy ich wypisawszy, przez tychże niewątpie że był list do mnie ktory tamże miał byc oddany.

Trzeci List od Hetmana Zaporozkie° domnie należący odesłany z Dubna, pierwey niżlim się Ja z Poznania powrocił, JE° Mci Panu Woiewodzie Kiiowskie^u wktorym niewiem Co Continetur Suppono że JE. K. Mci odesłany.

Czwarty List doszedł mnie 5 Januarij ktore° copią posyłam. Z ktorych Listow patet y Me quoqve tacente res per se loquitur ze Załogi indebite petito a personis privatis mieszaią rzeczy, cze° Sine Invidia nie może się oznaymować, nec tacere secura Conscientia. Za Słucz wprowadzona Załoga, nad Horyń Vczyniła *Primo*, ciężkość Stanowi Szlacheckie^u gdyż z dobr wyciągaią stacij pieniężnych Chlebowych. *Secundo,* Zwodzi stare Woysko Litewskie ktore° część nad Rzeką Horyniem, J° M. Pan Woiewoda Wilensky na Hibernie Collocował. Te zaś Chorągwie w iakie zaszły zadatki ztemi Załogami, patet z Listu Tarnawskie°.

отправленія этихъ пословъ. Я не сомнѣваюсь, что чрезъ тѣхъ же посланцовъ было отправлено и ко мнѣ письмо, которое тамъ же должно быть отдано.

Третье письмо отъ гетмана Запорожскаго, ко мнѣ адресованное, отослано изъ Дубна къ его милости, пану воеводѣ Кіевскому, еще до моего возвращенія изъ Познани. Что въ немъ содержится, не знаю; думаю, что оно отослано къ его королевской милости.

Четвертое письмо получилъ я генваря 5 и копію съ него посылаю. Изъ сихъ писемъ видно, и безъ словъ моихъ дѣло само собою говоритъ, что гарнизоны, противозаконно выпрошенные частными лицами, приводятъ дѣла въ безпорядокъ; нельзя объ этомъ ни говорить безъ негодованія, ни молчать безъ угрызенія совѣсти. Гарнизонъ, отправленный за Случь на Горынь, причиняетъ *вопервыхъ* тягость шляхетскому сословію, ибо съ имѣній ихъ требуетъ денегъ и хлѣба; *вовторыхъ*, сводитъ старое Литовское войско, котораго часть расположилъ его милость, панъ воевода Виленскій, надъ Го-

Załogi Koreckie°, ktore° Copią posyłam. *Zgoła* res in discrimen deducta. *3-tio* Ze przez te Załogi de minutissimis quibusuis Vstawicznie ma Hetman Zaporozky wiadomosci.

Więc quod est Officii mei, pisałem do JE° Mci Pana Woiewody Wilenskiego posławszy Jmci copią Listu Tarnawskie° expostulaiąc aby Horyni przechodzić zakazał.

Na co doszedł mię respons od JE° Msci, w ktorym się JE° Mść declaruie, ze lubo nad Horyń Chorągwie zemknął ale niekaże przęchodzić Horyni.

Nadto y ztemi Ich M. M. ad quorum instantiam te załogi wprowadzone expostuluię, aby ich zbyli, ale podobno nie tak łatwo zbyc iako się ich nabyło.

Do Hetmana Zaporozkie° posłałem z Listami tak od JE° Kr. Mci iako y moiemi, przez tegoż pisałem aby Zalogi zwiodł ponieważ przeciwko postanowieniu wprowadzone.

рынью. Въ какихъ непріязненныхъ отношеніяхъ находятся эти войска къ вышеупомянутыхъ гарнизонамъ, это видно изъ письма Тарнавскаго Залоги-Корецкаго, съ котораго посылаю копію. Вообще дѣла пришли въ опасное положеніе. *Въ третьихъ*, посредствомъ этихъ гарнизоновъ, гетманъ Запорожскій получаетъ всегда извѣстія о самыхъ малѣйшихъ происшествіяхъ.

И такъ, по обязанности своей, я писалъ къ его милости, пану воеводѣ Виленскому, пославши ему копію съ письма Тарнавскаго и требуя, чтобъ онъ запретилъ переходить за Горынь.

На что я получилъ отъ его милости отвѣтъ, въ которомъ его милость объявляетъ, что хотя онъ растянулъ свои хоругви по Горынь, но не велитъ переходить Горыни.

Даже и отъ тѣхъ ихъ милостей, по настоянію коихъ введены сіи гарнизоны, я требую чтобъ ихъ вывели; но, вѣроятно, не такъ легко вывесть ихъ, пакъ легко было ввести.

Я посылалъ къ гетману Запорожскому съ письмами, какъ отъ его

Pinsk perfidia quorundam iako Intrykowany z tego listu Hetmana Zaporozkie° Constat. Ktory List chować życzę in Subsidia czasu swe° Veritati, ponieważ negant niektorzy factum. Odpisałem że w tym punkcie bez Declaratij od JE° Kr. Mci nie mogę resolvere, obiecuię mu respons prędki, tym czasem zatrzymuię go ab hostilitate.

Z Strony tego Pińska iakom w Rellacij powiedział tak y teraz resumo Informationem, że po wykonaniu Juramentu H. Chmielnickiemu, przez Pana Marszałka Pinskie° y JEgo Collegi gdy realiter przyieli Subiectionem zesłał zaraz Chmielnicky ad apprehendendam possessionem Hruszę, y de facto Hrusza zostawał tam. Co wszystko działo się między odiazdem moim pierwszym z Vkrainy y powrotem powtornym w Vkrainę przy tractatach, Gdym się vpomniał aby Hruszę sprowadzono, powiedzieli y stawali przytym że to ma być do Generalnych tractatów Zachowano. Gdyż ad Instantiam Nobilitatis przez Posły za-

королевской милости, такъ и съ своими собственными, въ которыхъ писалъ, чтобъ выведены были гарнизоны, потому что они введены въ противность договору.

Изъ того же письма гетмана Запорожскаго видно, какимъ образомъ Пинскъ былъ настроенъ измѣною нѣкоторыхъ. Это письмо я хочу сохранить для подтвержденія истины въ свое время, ибо нѣкоторые отрицаютъ этотъ фактъ. Я отписалъ, что въ этомъ дѣлѣ не могу дать рѣшенія безъ воли его королевской милости; обѣщаю гетману скорый отвѣтъ и, между тѣмъ, удерживаю его отъ враждебныхъ дѣйствій.

Касательно Пинска, какъ я въ донесеніи своемъ писалъ, такъ и теперь повторяю тоже самое, что по выполненіи присяги гетману Хмельницкому, чрезъ пана маршала Пинскаго и его товарища, и по дѣйствительномъ принятіи подданства, Хмѣльницкій тотчасъ же прислалъ Грушу для принятія владѣнія, и Груша дѣйствительно

przysiężoną, weszliśmy tam; Ja tedy widząc manifestam w tey Legatiey perduellionem nie mogłem daley procedere, y iako wszystko tak y to wziąłem do JE° Kr. Mci Pana M° Młwe°.

Po odiezdzie Interim moim Ostatnim z Ukrainy, Chorągwie Xięstwa Littew° wypędziły te Załogi z Pinska, względem cze° Hetman Zaporozki prætendit violationem Armisticij; Jako to w Liscie swoim do mnie pisze, grożąc zesłaniem Woyska.

Vważyc tedy można li rzecz w takim postępku nieswórze, gdy co ieden zrobi drugi zepsuie spodziewać się dobrych progressow.

Die Octava præsentis od moich Exploratorow z Vkrainy taka doszła mię Informacia, Ze Wyhowsky niepodobawszy sobie Moskiewskiey oppressij ktora mu vsiadła na karku wysłał był Posłancow z Listami do Hana quæ-

оставался тамъ. Все это происходило между первымъ моимъ выѣздомъ изъ Украины и вторичнымъ возвращеніемъ въ Украину. При заключеніи трактатовъ, когда я напоминалъ, чтобъ выведенъ былъ Груша, то козаки утверждали и настаивали, что такъ должно оставаться до генеральныхъ трактатовъ; потому что они вошли въ Пинскъ по требованію дворянства, подтвержденному послами. Я видя явную измѣну въ этомъ посольствѣ, не могъ продолжать дѣла далѣе, и какъ все вообще, такъ и это дѣло, положилъ представить его королевской милости, моему милостивому пану.

Между тѣмъ, по окончательномъ выѣздѣ моемъ изъ Украины, хоругви княжества Литовскаго выгнали гарнизоны изъ Пинска; посему гетманъ Запорожскій жалуется на нарушеніе перемирія, какъ онъ пишетъ объ этомъ въ своемъ письмѣ ко мнѣ, угрожая высылкою войска.

При такомъ несогласномъ образѣ дѣйствованія, можно ли надѣяться счастливыхъ успѣховъ въ то время, когда все, что одинъ сдѣлаетъ, другой испортитъ?

Осьмаго числа сего мѣсяца, я получилъ изъ Украины отъ своихъ

rendo reconciliationem. Ktorych nieiaki Barabaszenko gdy miiali Zaporoże zchwytał, y posłał te Listy Wyhowskie[o] do Hana pisane, Carowi Moskiewskiemu, przestrzegaiąc tegoż Cara że Wyhowsky na Zdradzie iemu, y knuie przyiazn z Tatarzynem na Cara. Wtych że Listach, ten że Barabaszenko persuaduie Carowi, żeby niemiał Kozaków tylko na Zaporożu, a włość obrocił w Poddanstwo. Wyhowskie[o]-aby złapać kazał, Barabaszenka aby Hetmanem Zaporozkim Creował. Przestrzeżony Wyhowsky te listy intercepit, y zrozumiawszy jawny bunt wysłał Popa w Legatij do Zaporozcow aby wydali Buntownikow, Inaczey deklaruiąc się że z Woyskiem na nich idzie; Ktore[o] Popa Barabaszenko zatrzymał był, zwątpiwszy tedy o przyiazni Zaporożcow Wyhowsky ruszył Pułki na nich. To iest Niżynski, Kiiowsky, Pułtawsky, Mirgrodzki, a gdy przeszedł pod Maximowką Dniepr, y przyciągnął z temi Pułkami do

шпіоновъ извѣстіе, что Выговскому не понравилось иго Московское, которое лежитъ у него на шеѣ; и онъ выслалъ было посланцевъ съ письмами къ хану, предлагая примиреніе. Но какой-то Барабашенко схватилъ этихъ посланцевъ, когда они миновали Запорожье, и письма Выговскаго, писанныя къ хану, послалъ къ царю Московскому, предостерегая, что Выговскій замышляетъ противъ него измѣну и заводитъ дружбу противъ царя съ Татарами. Въ этихъ же письмахъ, тотъ же Барабашенко совѣтуетъ царю, чтобъ онъ не имѣлъ Козаковъ, развѣ только на Запорожьи, и обратилъ бы всѣ козацкія селенія въ крестьянство; чтобы Выговскаго приказалъ схватить, и Барабашенка сдѣлалъ бы Запорожскимъ гетманомъ. Но Выговскій, будучи предостереженъ, перехватилъ эти письма, и, видя явное возмущеніе, отправилъ попа посломъ къ Запорожцамъ съ требованіемъ, чтобъ они выдали бунтовщиковъ, объявляя вмѣстѣ съ тѣмъ, что, въ противномъ случаѣ, онъ выступитъ противъ нихъ съ своимъ войскомъ. Этого попа задержалъ было Барабашенко. Тогда, усомнившись въ пріязни Запорожцевъ, Выговскій двинулъ на нихъ

Kryłowa. W Kryłowie potykaią go Zaporozcy z tym, że Mu Chłopów kilku wydali. a o Barabaszenku powiedzieli że vciekł. prosząc go zatym o Miłosierdzie.

Interim Moskwa też Sciąga się do kupy Expostuluiący zniem przez Posły dla cze° z Woyskiem wyszedłeś w Pole urgent aby Woysko rozpuscił. y tak quasi wydaniem onych Chłopow vkontentowany powrocił do Czehyryna, Pułki rospuscił. Kodak opatrzywszy præsidio y Kryłow, y na Zaporoże pro Custodia kilka Set Niżyńskich posłał. Owo s tey Rellacij Constat że się Wyhowskim wszyscy niekontentuią, bo ta gens Tauro-Scythica rada by co godzina insze° miała starsze°. Initia to tego Buntu, ktory nieomylnie powstanie prope diem.

полки: Нѣжинскій, Кіевскій, Полтавскій и Миргородскій. Когда же подъ Максимовкой перешелъ Днѣпръ и приступилъ съ этими полками къ Крылову, тогда въ Крыловѣ встрѣтили его Запорожцы тѣмъ, что выдали ему нѣсколько холоповъ, а о Барабашенкѣ сказали, что онъ ушелъ, и просили о помилованіи.

Между тѣмъ Москва также собираетъ войска въ одно мѣсто и спрашиваетъ у Выговскаго чрезъ пословъ: для чего онъ вышелъ въ поле съ войскомъ? Вмѣстѣ съ тѣмъ Москва принуждаетъ Выговскаго распустить войска. По этой причинѣ, Выговскій, какъ будто бы удовлетворенный выдачею означенныхъ выше холоповъ, поворотилъ въ Чигиринъ, распустилъ полки, снабдивъ Кодакъ и Крыловъ гарнизонами, и послалъ на Запорожье для стражи нѣсколько сотъ Нѣжинцовъ. И такъ, изъ этой реляціи видно, что Выговскимъ всѣ недовольны, ибо этотъ родъ Тавро-Скиѳовъ радъ бы каждый день имѣть новаго начальника. Это еще только начало возмущенія, которое, безъ сомнѣнія, вспыхнетъ въ скоромъ времени.

Wyhowsky z Bejem Perekopskim Częste miewa Correspondentie, y teraz był Poseł od tegoż Beja obiecuiąc mu reconciliationem Hana, Suppono że in fundamento zgody z nami te Przyiazń Hańską onemu pollicetur zaciągaiąc na Moskala. Od Hana penitus zadney nie było do nie° Legacij. Szwedzki Daniel Abbas ktory, przy Wołoszynie residuie Szedł też swieżo z Wołoch do Wyhowskiego y z niem Rakoce° y Multanski Posłowie.

Będę miał, dostateczną wiadomość iako ich odprawią, bo mam dobrych Correspondentów, przy Wyhowskim. To nie omylna że utramque nie mogą mieć amicitiam to iest oraz Moskiewskiey y Tatarskiey. Moskiewska pewnie się im vprzykrzyła, Woleliby Hańską, yle ci Kozacy co na Włości. Zaporozcy zaś omnino nie życzą zgody z Tatarami,

Выговскій ведетъ частую корреспонденцію съ Беемъ Перекопскимъ, и теперь былъ посолъ отъ Бея, обѣщавшій ему примиреніе съ Ханомъ. Полагаю, что эта дружба хана обѣщается Выговскому подъ условіемъ мира съ нами и съ намѣреніемъ итти на Москву. У него не было отъ хана никакаго посольства; Шведскій посолъ, Даніилъ Аббасъ, пребывающій въ Волощинѣ, также отправился недавно изъ Волохъ къ Выговскому, и съ нимъ послы Ракочія и Молдавскіе.

Я буду имѣть достаточныя свѣдѣнія о томъ, съ чѣмъ отправятъ ихъ, ибо имѣю при Выговскомъ хорошихъ корреспондентовъ. Но несомнѣнно то, что козаки не могутъ быть въ дружбѣ съ обоими народами вмѣстѣ, то есть съ Москвою и Татарами. Дружба съ Москвою вѣрно имъ наскучила; они хотѣли бы дружбы съ ханомъ, покрайней мѣрѣ этого желаютъ козаки, живущія по деревнямъ. Запорожцы же вовсе не желаютъ дружбы съ Татарами: они хотѣли бы остаться въ союзѣ съ Польшею; а если это невозможно, то – въ союзѣ

woleliby przy Polszcze zostać, a iesli nie mozna przy Polszcze, tedy przy Moskwie; Owo rzeczy Vkrainskie in Statu Confusissimo.

Oryginalny Brullion Bieniewskiego z B.K.S. zbioru O'N.

съ Москвою. Вотъ въ какомъ смутномъ состояніи находятся дѣла Украинскія!

XLV.

Kopia Listu Tarnawskiego, Załogi Koreckiego, do Pana S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, $^{26}/_{1}$ 1658.

Raczysz Wm M. Pan pisać do mnie sługi swego iż się niedzieie według postanowione° Pokoiu z J° Mścią P. Hetmanem Woysk Zaporoskich P. moim Miłościwym a Bratem Wm Pana, Bog mi iest swiadkiem. że mie ktoś opacznie vdał przed Wm Panem, abym miał przyczynę dawac do rozerwania Pokoiu, y Szlachcie krzywdę czynic. Na co Ich M. Mściow PP. Szlachty wszystkich prosiłem aby się ziacha-

XLV.

Письмо Тарнавскаго Залоги — Корецкаго къ пану С. К. Бѣневскому, кастеляну Волынскому. 26 Января 1658.

Изволишь ваша милость, мой панъ, писать ко мнѣ, слугѣ своему, что не исполняется мирный договоръ, заключенный съ его милостію паномъ гетманомъ войска Запорожскаго, паномъ моимъ милостивымъ и братомъ вашей милости, пана. Богъ мнѣ свидѣтель, что кто нибудь несправедливо наговорилъ па меня вашей милости, пану, будто бы я подаю поводъ къ нарушенію мира и причиняю обиды шляхтѣ; почему я просилъ всѣхъ ихъ милостей пановъ шляхту, чтобъ съѣха-

li do mnie y niewaruiąc się nikogo opowiedzieli iakaby się miała komu krzywda dziac. Zesłany sługa Wm Pana niech sumiennie zezna przed Wm M. Panem ktory bywszy v mnie o wszystkim słyszał y iam gotów sprawiedliwość czynic na kogoby się miało co pokazać by y na garle gdyz takie mam roskazanie od Dobrodzieia mego. Zmiankuiesz Wm Pan w liscie swym zem Pisał do W. Mosci Dobrodzieia Mego narzekaiąc na iakąś ludzką nieprawdę. Nie tycze się to W. Msci Dobrodzieia Mego iako tego, ktorego Bóg własnie na to powołał, aby S. Pokóy uczynił ktorego day Boże. Ale do tamtych Ich Mościów dawnych Commissarzów ktorzy niedotrzymali Onych się ta prawda tycze, co y Woysko Zaporoskie po kilka razy poznawało. Ale W. M. Msc Dobrodziey moy ktory nietylko na Ziemi Pokoy buduięsz ale y tam za Modlitwami tych Ubogich ludzi będziesz miał. A ia do Woli Dobrodzieia M° cale się stosuię, y nad roskazanie onego zadney rzeczy

лись ко мнѣ и, не боясь никого, разсказали мнѣ, кому какая нанесена обида. Присланный человѣкъ вашей милости пана, который, бывши у меня, слышалъ обо всемъ, пусть по совѣсти признается вашей милости. Я готовъ судить и наказывать каждаго, на кого бы ни былъ сдѣланъ доносъ, хотя бы и смертною казнію: ибо я имѣю такое приказаніе отъ моего благодѣтеля. Упоминаешь, ваша милость панъ, въ письмѣ своемъ, что я писалъ къ вашей милости, благодѣтелю моему, жалуясь на какую-то людскую неправду. Это не касается вашей милости, моего благодѣтеля, какъ такого человѣка, котораго Богъ призвалъ собственно для того, чтобы водворить миръ, о которомъ мы молимъ Бога. Но моя жалоба относится къ прежнимъ ихъ милостямъ коммиссарамъ, которые несоблюдали правды. Къ нимъ относится моя справедливая жалоба, о чемъ нѣсколько разъ объявляло и войско Запорожское. Но ваша милость, мой благодѣтель, не только устраиваешь миръ на землѣ, но и тамъ, на небѣ, будешь имѣть миръ, молитвами этихъ бѣдныхъ людей. А я во всемъ сообра-

ważyć się nie myslę, a według roskazania Wm M° Pana we wszystkim się powinienem znosic; a za obietnicę Lwowskie° Jarmarku Wm Dobrodziejowi wielce dziękuię. Oddaię się przytym z powolnością usług moich iako naypilniey w Łaskę W. M. Pana y Dobrodzieia. Dat z Międzyrzycza d. 26 January A. D. 1658.

W. M. Pana Dobrodzieia
naniszy Sługa
Iwan Tarnawski.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

зуюсь съ волею моего благодѣтеля и не отважусь ни на что, противное приказаніямъ вашей милости; напротивъ, во всѣхъ поступкахъ буду сообража̀ться съ волею вашей милости, моего пана, а за обѣщаніе Львовской ярмарки весьма благодаренъ вашей милости, благодѣтелю. За симъ усерднѣйше поручаю себя съ доброхотными своими услугами любви вашей милости, пана и благодѣтеля. Дано въ Межирѣчѣ, 26 Генваря 1658 г.

Вашей милости, пана и благодѣтеля,
нижайшій слуга,
Иванъ Тарнавскій.

XLVI.

List S. Kazim. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, do Stefana Korycińskiego, Kanclerza W. Kor., z Połonney, 27/1 1658

Jasnie Wielmozny Msciwy Panie Kanclirzu Wielky Koronny Moy wielce Msci Panie y Dobrodzieiu.

Wypisac niemogę iako wdzięcznym v mnie gosciem pisanie W. M. M. Pana, od tak dawnego pożądane czasu. Bo iako intense rad służę W. M. M. M. Panu Dobrodzieiowi memu, tak zostawałem anxius, pewney o zdrowiu W. M. M. Pana niemaiąc wiadomosci. Więc zrozumiawszy

XLVI.

Письмо С. Казимира Бѣньевскаго, кастеляна Волынскаго, къ Стефану Корыцинскому, канцлеру великому коронному, писанное изъ Полонной, 27 генваря 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ канцлеръ великій коронный, всемилостивѣйшій панъ и благодѣтель!

Не могу описать, какимъ пріятнымъ гостемъ для меня было письмо вашей милости, милостиваго пана, ожиданное съ столь давняго времени. Ибо какъ искренно я радъ служить вашей милости, милостивому моему пану и благодѣтелю, такъ я беспокоился, не получая вѣрнаго о здоровьи вашемъ извѣстія. Наконецъ, узнавши изъ вашего

s pisania W. M. M. Pana, że eodem premeris morbo, ktory y mnie pressit: smiałbym upraszac abys poniechał Doktorow, ktorych w takim razie nil proficit cura. Ja y nog y rąk vsum cale iużem był stracił. Nadto za vncyę ciała nie miałem na sobie. Siedm niedziel nieiadłem, telko mnie zakrapiano, y prawie nie byłem człowiekowi podobien. Co wszystko gosciec we mnie robił, ktorego barziey medicorum irritabat industria. A gdy opusciłem Medycow y dałem goscowi po woli, barsczem tylko myiąc głowę, kołton mi się wywił, y przyszedłem do zdrowia. Moy Dobrodzieiu Oyczyznie y nam potrzebne zdrowie W. M. M. M. Pana: zyczę y proszę chciey vti Consilio meo.

Co się tknie Vkrayny cokolwiek interuenit do dnia dzisieyszego, na osobnym posyłam rescripcie. Wypisałem nie tylko dawnieyszych rzeczy Rellatią, ale y swieżo, to iest, dzis trzeci dzien przysłanych od Hetmana Zaporoskiego Listow Copie: s ktorych W. M. M M. Pan wyro-

письма, что вы страждете тою же болѣзнію, которая мучила и меня, я осмѣливаюсь просить оставить докторовъ, которыхъ стараніе нисколько не помагаетъ въ подобномъ случаѣ. Я лишился было вдругъ употребленія и ногъ и рукъ, не имѣлъ на тѣлѣ болѣе унціи мяса, не ѣлъ семь недѣль; только пропускали мнѣ нѣсколько капель, такъ что я вовсе непохожъ былъ на человѣка. Все это происходило отъ колтуна, который попеченіями медиковъ былъ только болѣе раздражаемъ. Когда же я оставилъ медиковъ и, давъ полную свободу колтуну, мылъ только голову борщемъ, то у меня вывелся колтунъ, и я выздоровѣлъ. Здоровье ваше нужно отечеству и намъ, нашъ благодѣтель. Желаю и прошу, чтобъ ваша милость воспользовался моимъ совѣтомъ.

Что касается до Украины, то о случившемся до настоящаго дня я извѣщаю въ особой запискѣ. Я списалъ не только Реляцію давнишнихъ дѣлъ, но и копію писемъ, только что третій день присланныхъ отъ гетмана Запорожскаго, изъ которыхъ ваша милость, мой милостивый панъ, узнаете, въ какомъ состояніи дѣла находятся.

zumiesz, quo in statu rzeczy. Constat W. M. M. M. Panu iako quorundam curiositas (boc przecie perfidiam niemogę supponere) priuata authoritate wprowadziła Załogi Kozackie na Wołhyń y w Podole. O ktore Załogi pisałem ia do Wyhowskiego, aby ie sprowadził. Poniewaź niemogą ex nexu postanowienia armistitij subsistere. Na co odpisał mi w pierwszym Liscie swoim, którego Copią przesłałem W. M. M. M. Panu. Ze na Vsilną prozbę J. M. Pana Lesczynskiego Woiewodzica Derbskiego dał te załogi, y submittował się sprowadzic ych. Teraz contrarium pisze, ze te Załogi niemogą byc sprowadzone, iako petitae a priuatis y wprowadzone libere. — Pinska się tez domaga, maiąc te Ratią, ze mu się libere przez swoich Posłow ten Powiat poddał. Owo zgoła nieydzie constanter, ale pro sua Vtilitate rzeczy interpretuie: Ja czyniąc dosic powinnosci moiey odpisałem mu na ten List iego ostatny. ze ex parte Nostra żadna hactenus nie zaszła contrauentia Armistitio

Извѣстно вашей милости, милостивому пану, какимъ образомъ любопытство нѣкоторыхъ (ибо вѣроломства я не могу предполагать), безъ дозволенія правительства, ввело козацкіе гарнизоны на Волынь и въ Подолію; объ этихъ гарнизонахъ я писалъ къ Выговскому, требуя, чтобъ онъ вывелъ ихъ, потому что они не могутъ оставаться тамъ, по силѣ заключеннаго перемирія. На это онъ отвѣчалъ мнѣ въ первомъ своемъ письмѣ, копію котораго я послалъ вашей милости, моему милостивому пану, что онъ отрядилъ сіи гарнизоны, по усильной просьбѣ его милости, пана Лещинскаго, сына воеводы Дербскаго, и обѣщался вывести ихъ; теперь же, напротивъ, пишетъ, что эти гарнизоны не могутъ быть выведены, какъ испрошенные частными лицами и введенные добровольно. Онъ также домогается Пинска, основываясь на томъ, что этотъ повѣтъ покорился ему свободно, чрезъ пословъ своихъ. Вотъ и видно, что онъ не идетъ прямымъ путемъ, но толкуетъ вещи въ свою пользу. Исполняя свою обязанность, я отписалъ ему на это послѣднее письмо, что съ нашей стороны доселѣ не учинено

A ex parte iego Vim patimur przez wprowadzone Załogi. Ktore od Połonney zaczowszy Konstantynow, Zasław, Miedzybož, Ostrog, Huszczą, Stepan, Miedzyrzec, Korzec oppendzaią y sollicite ursi, aby ich sprowadził y Rzeczą samą trzymał Armistitium. Wprawdzie te Załogi modeste się sprawuią, aleź przecie wzglendem zasiągnienia żywnosci non parcunt y Domom Szlacheckim. Tarnawsky iest starszym tey załogi, ktory mieszka w Miedzyrzyczu, maiętność to iest Jmci Pana Lesczynskiego Woiewodzica Derpskiego. Do tego vstawicznie piszę, requiruiąc Sprawiedliwosci, y expostulando, ze nad postanowienie dzieie się, ze tu weszły za Linią. Modeste mie zbywa a swe czyni. Cokolwiek będę miał daley wiadomosci, nie omieszkam dać znać W. M. M. M. Panu, Ktorego się łasce z posługami memi iako naipilniey oddawam.

Ja nieustaynie correspondebo z Wyhowskim, czym iesli nie pomo-

никакого нарушенія переговоровъ, а съ его стороны мы терпимъ насиліе отъ введенныхъ гарнизоновъ, которые начиная отъ Полонной, облегли Константиновъ, Заславъ, Меджибожъ, Острогъ, Гущу, Степань, Межиречъ, Корецъ; вмѣстѣ съ тѣмъ я настоятельно побуждалъ вывести гарнизоны и на самомъ дѣлѣ хранить перемиріе. Правда, эти гарнизоны ведутъ себя скромно, но при всемъ томъ, для полученія съѣстныхъ припасовъ, не щадятъ и домовъ шляхетскихъ. Начальникомъ сего гарнизона Тарнавскій, который живетъ въ Межиречѣ, помѣстьи его милости, пана Лещинскаго, сына воеводы Дерпскаго. Къ нему я пишу постоянно, требуя справедливости и жалуясь, что, вопреки постановленію, здѣсь перешли за пограничную линію. Но онъ учтиво отдѣлывается отъ меня, а свое дѣлаетъ. Если узнаю что нибудь далѣе, то не замедлю дать знать вашей милости, милостивому пану, коего благосклонности усердно поручаю себя съ своими услугами.

Я постоянно буду переписываться съ Выговскимъ, чѣмъ если не

gę, pewnie nie zaszkodzę. interim non præiudico medijs fortioribus iesli dantur. iakoż trafilibysmy na dispositissimam plebem.

A że W. M. M. M. Panu y Rzptey nalezy na tym aby odemnie częsta W. M. M. M. Pana dochodziła wiadomość. Tedy nie widzę przesłania listow inszego sposobu tylko przez Miesczan Lubelskich do ktorych piszę aby się tym W. M. M. M. Panu przysłuzyli, wiem ze gdy będą mieli List od same° W. M. M M. Pana vczynią to, in quantum tez sprowadzi P. Bog W. M. M. M. P. do Dworu, tedy directe do rąk W. M. M. M. P. expeditie przesyłać będą. Posłaniec W. M. M. M. Pana az na Wołyń trudził się, od ktore° listy odebrałem d. 24 præsentis A że dwa dni przetrzymałem ta ratio — Iz superuenerunt listy z Vkrainy. Ktore mie nieco w tey expeditiey retardarunt. Nad to y żal moy

принесу пользы, то вѣрно не здѣлаю и вреда; между тѣмъ я не пренебрегаю и средствами болѣе сильными, если какія находятся, чтобъ только расположить къ себѣ чернь, сколько возможно болѣе.

Такъ какъ вашей милости, моему милостивому пану, и Республикѣ нужно, чтобъ отъ меня часто доходили къ вамъ вѣсти, то я не вижу инаго способа къ пересылкѣ писемъ, какъ только чрезъ мѣщанъ Любельскихъ, къ которымъ я пишу, чтобъ они оказали эту услугу вашей милости, моему милостивому пану. Знаю, что они сдѣлаютъ это, если будутъ имѣть письмо отъ васъ самихъ. Когда же Господь Богъ приведетъ васъ ко двору, то буду отправлять письма прямо въ руки вашей милости. Посланецъ вашей милости, милостиваго моего пана, ѣздилъ даже на Волынь; отъ него я получилъ письма 24 сего мѣсяца. А что два дни продержалъ, то это по той причинѣ, что подошли письма изъ Украины, которыя нѣсколько задержали меня въ отправленіи писемъ. Къ тому же случилось и домашнее мое го-

domowy, Gdyż w tych dniach wzioł Pan Bóg Rodzicielkę dobrodzikę moią.

W. M. M. Pana y Dobrodzieia Zyczliwy
y powolny sługa
Stanisław Kazimierz Bieniewski K. W.

List W. M. M. M. Pana odęsłałem Wyhowskiemu.

W Połonney d. 27 Januaryi 1658.

List własnoręczny z B.K.S. zbioru O'N.

ре; ибо на этихъ дняхъ, Господь Богъ принялъ душу моей доброй матери.

Вашей милости, милостиваго пана и благодѣтеля, усердный и доброхотный слуга, Станиславъ Казимиръ Бѣнѣвскій, кастелянъ Волынскій.

Письмо вашей милости, моего милостиваго пана, я отослалъ къ Выговскому.

***Въ Полонной**, 27 генваря 1658.*

XLVII.

Kopia Listu Teodora Michayłowicza, Pułkownika Podolskiego, do S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego. $^{31}/_{1}$ 1658.

Pisanie do W. M. Pana bez bytności moiey od Pana Daniela Stepanowicza Assawuła Pułku mego Nakaznego na ten czas dirigowane iz Respons otrzymało, pod ktury y mnie powracaiącego się od JE° Mci P. Hetmana Woysk Zaporoskich Dobrodzieia mego zastało, z ktorego łacnom się mógł Colligować iz Wm Pan iako Dyrektor pokoiu Świątobliwego między Rzecząpospolitą a Woyskiem Zaporoskim przestrzegac

XLVII.

Письмо Өедора Михайловича, полковника Подольскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 31 генваря 1658.

На письмо, отправленное къ вашей милости, во время моего отсутствія, паномъ Даніиломъ Степановичемъ, наказнымъ Асауломъ моего полка, уже полученъ отвѣтъ, къ которому подоспѣлъ и я, воротившись отъ его милости, пана гетмана войскъ Запорожскихъ, моего благодѣтеля. Изъ сего отвѣта, я легко могъ заключить, что ваша милость, какъ блюститель святаго мира между Республикою и войскомъ Запорожскимъ, изволишь предостерегать насъ и писать, что мы по-

raczysz y raczysz pisac że do rozerwania Pactów anse daiemy. Czego y w pomysleniu naszym nie mamy. To pono Wm Pan uzurpuiesz izem posyłał do Ozohowiec, Manaczyna dla zasiągnienia chleba, y to nie violenter ale z prozbą gdyz to człowiekowi Rycerskiemu wolno. Jednakże niebyli dyszkretni tamci obywatele aby mieli dac, przez co controversiey nie masz żadney. Większe my cierpiemy præiudicium w Chlebie naszym, iz Chorągiew Pana Skurzina z Lachowiec nad postanowienie Pact bierze chleb za Słuczą. Bóg swiadek iż za Assignacią sobie naznaczoną od JE° Mci Pana Hetmana Woysk Zaporoskich to czyniemy y to ostroznie, maiąc to na pamięci: Swiaty pokoiu dobro z toboiu. Niepretenduy tego Wm Pan, abyśmy to mieli czynić na zaczepkę iakową, ale lubobysmy Chleba y za granicą iako Woysko i vprosili vszłoby to przy tak szczupłem, a w niemałey kupie stoiąc stanowisku. Przy-

даемъ поводъ къ уничтоженію договоровъ, чего нѣтъ у насъ и въ помышленіи. Полагаю, ваша милость, панъ, недоволенъ тѣмъ, что я посылалъ въ Озоховичи и въ Маначинъ, за хлѣбомъ. Но я дѣлалъ это не насиліемъ, а просьбою, что позволительно военному человѣку. Однако же, тамошніе обыватели не были такъ учтивы и не дали ничего; поэтому нѣтъ никакого повода къ спорамъ. Мы болѣе терпимъ убыли въ нашемъ хлѣбѣ, отъ того что хоругвь пана Скуржина изъ Ляховецъ добываетъ хлѣбъ за Случью, въ противность договорнымъ статьямъ. Богъ свидѣтель, что мы это дѣлаемъ по назначенію его милости, пана Гетмана войска Запорожскаго, и то осторожно, помня поговорку: « святой покой! добро съ тобой. » Да неподумаешь, ваша милость, панъ, что мы дѣлали это для возбужденія къ враждѣ; напротивъ, еслибъ мы и выпросили, за пограничною чертою, хлѣба для войска, то это было бы простительно, по причинѣ бѣдности мѣста, въ которомъ мы стоимъ въ немаломъ

iazni się zatym y Łasce Wm Pana zalecam iako naypilniey Wielmożności Waszey Panskiey Cale Zyczliwy Przyiaciel

Teodor Michayłowicz Pułkownik Podolski, Straznik Pograniczny, Gubernator Zamku Międzyboskiego.

w Międzybożu 31 Januaryi
1658 anno.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

количествѣ. За симъ усерднѣйше поручаю себя дружбѣ и благосклонности вашей милости, пана.

Вельможности вашей панской совершенно преданный слуга и пріятель, Ѳедоръ Михайловичъ, полковникъ Подольскій, пограничный стражникъ, губернаторъ замка Меджибожскаго.

Въ Меджибожѣ, 31 генваря
1658 года.

XLVIII.

List Pawła Sapiehy, Wdy Wil. i Hetm. W. X. L., do S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, 9/2 1658.

Wielmożny Mci P. Kasztelanie Wołyński
Moy Mci Panie y Przyiacielu.

Za communicatią tak emergentium od Kozactwa Zaporozkiego, iako y innych occurentyi pilnie dziękuję W. Mci M. M. Panu, prosząc abyś one chciał continuare. Za prawdę Hetman Zaporozki, nullo merito causam prætendit sobie iuż do Pinskiego Powiatu, który protectio-

XLVIII.

Письмо Павла Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана великаго княжества Литовскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 9 февраля 1658.

Вельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій, мой милостивый панъ и пріятель!

Усердно благодарю вашей милости, моему милостивому пану, за извѣстіе какъ о дѣйствіяхъ козачества Запорожскаго, такъ и о другихъ обстоятельствахъ. Прошу и впредь сообщать мнѣ извѣстія. Дѣйствительно, гетманъ Запорожскій, безъ всякаго права объявляетъ притязанія уже и на Пинскій повѣтъ, который не принялъ его ненави-

nem iego arduam non acceptavit y teraz w głos onę ejurat. Jeżeli iedna osoba w tey mierze oxorbitowała, contra voluntatem całego tamecznego Kraju, ma li ex eo fonte redundare na wszystkę Slachtę culpa nie bez znacznego naruszenia swoiey sławy ku Panu y Oyczyznie, niechay się sam z sobą Hetman Zaporozki porachuie? W. Mci mego Mciwe° Pana miały by w tym desudare studia, abyś go avocował od tak uporczywey imprezy y persuadował, żeby niechciał daley terminu evagari y temi załogami privatnemi aggravować Oyczyzny. Nadzieja w Bogu że ten cereus nasus, który in suam utilitatem pociąga, za powrotem do nas z ordinansu niebieskiego pożądanego słońca ztopnieje. Insolescat iako chce fortuna sua, przyidzie ten czas, że tey złości swoiey, ktora pervicax iest, et nullis pervia rationibus, musi ponere modum. Ja czekając na rezolutią Krola J. Mci, niepozwalam zadney præbere ansam z ktoreyby miało iakie przeciwne wybuchnąc emergens; lubo Kozactwo

стной протекціи и теперь громко отрекается отъ нея. Если одно лицо рѣшилось совершить такое преступленіе, противъ воли всего тамошняго края, то можетъ ли обвиненіе въ этомъ падать на всю шляхту, безъ помраченія ея славы и безъ нарушенія вѣрности къ государю и отечеству? Пусть гетманъ Запорожскій самъ съ собою объ этомъ разсудитъ. Усилія вашей милости, моего милостиваго пана, должны бы быть устремлены къ тому, чтобъ отклонить Хмельницкаго отъ этого упорнаго замысла; нужно бы убѣдить его, чтобъ не переступалъ установленной договоромъ границы и не угнѣталъ бы отечества отдѣльными отрядами. Будемъ надѣяться на Бога, что этотъ восковой носъ, втягивающій полезное для себя, растаетъ, когда, по волѣ Божіей, поворотитъ къ намъ желанное солнце. Пусть кичится, какъ хочетъ, своимъ счастіемъ; настанетъ время, когда онъ принужденъ будетъ укротить свою непреоборимую злость, недоступную ни для какихъ убѣжденій. Я, ожидая рѣшенія отъ короля, его милости, не позволяю подавать никакого повода, изъ котораго могло бы воз-

non continetur intra terminos przyrzeczoney sobie zobopolnie modestiey, co mnie bardzo afficere musi, y całą Oyczyznę. Oddaię się zatym łasce W. Mci Pana z powolnością moją — Datum w Kamieńcu d. 9 Februar. A° 1658.

W. Mci Mego M° Pana życzliwy Brat
y sługa
Paweł Sapieha W. H.

(P.S) *proszę abis W. M. Pan niechciał w dalszey Korrespondentii ze mną ustawać.*

z Orygin. w Arch. Sławuckiém.

никнуть что нибудь неприятное; хотя казачество и не удерживается въ предѣлахъ умѣренности, установленныхъ взаимнымъ согласіемъ, что весьма неприятно для меня и для всего отечества. За тѣмъ, съ искреннимъ усердіемъ, поручаю себя ласкѣ вашей милости, моего милостиваго пана. Дано въ Каменцѣ, 9 февраля, 1658.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный братъ и слуга,

Павелъ Сапѣга, великій гетманъ.

P. S. *Прошу вашу милость, пана, непрекращать переписки со мною, на будущее время.*

XLIX.

List Stan. Potockiego, W. K. i Hetm. W. K., do S. K. Bieniewskiego, Kasztel. Wołyńskiego, 13/2 1658.

Wielmożny Mci Panie Kasztelanie Wołynski
Moy Mci Panie y Przyiacielu.

Maiąc deklaraciją woli J. K. Mci abym do Chorągwi na Wołyniu zostaiących ieszcze więcey co ludzi przyczynił ordynuię tam kilka Chorągwi aby tym snadniey ad primi impetus occasionem byli gotowi ad

XLIX.

Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго, гетмана великаго коронпаго, къ С. К, Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 13 февраля 1658.

Вельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій,
мой милостивый панъ и пріятель!

Получивъ приказаніе его королевской милости объ отправленіи еще большаго числа людей къ хоругвямъ, стоящимъ на Волыни, я отрядилъ туда нѣсколько хоругвей, чтобъ войско тѣмъ болѣе было готово подавить въ самомъ началѣ могущія возникнуть оскорбленія.

reprimendos insultus iesliby nastąpiły iakie: Nad któremi ludzmi zlecam na czas commendę Panu Hołubowi, metuendo iednak aby inne tamże będące Chorągwie cale iemu dosequi chciały: posyłam do Pana Landzkoronskiego aby na czas dalszy id functionis przyiął na się gdysz iest Człowiek dexter et qualificatus, a co większa na ludzi dyskretny. Jesliby się zdało W. Mci M. P[u] posłałbym do Wyhowskiego z pisaniem żebyśmy go quid intendit wyrozumieć mogli, expostuluiąc oraz z iakiey przyczyny stante armistitio occupat mieysca do obrony podobne, albo bym tosz pisanie odesłał W. M. M. Panu w czym radbym wprzod wyrozumiał sensum et mentem onego. Ja y sam niezadługo do Sokala ruszam się ad eum effectum abysmy co facilius owych wyrozumieć mogli, iako nam zostaią affecti, gdzie tym prędzey wyiadę, kiedym się iusz z drogi Warszawskiey Królowi J. Mci wymowił. To natenczas

Начальство надъ этими людьми я временно поручилъ пану Голубу. Опасаясь однакожъ, что нѣкоторыя изъ находящихся тамъ хоругвей не будутъ ему вполнѣ послушны, я посылаю приказаніе къ пану Лянцкоронскому, чтобъ онъ, на будущее время, принялъ начальство; потому что онъ человѣкъ искусный, извѣстный своими способностями и, что важнѣе, умѣетъ обходиться съ людьми. Я послалъ бы къ Выговскому письмо для узнанія его дальнѣйшихъ намѣреній, если только ваша милость найдетъ это полезнымъ; при семъ, я спросилъ бы, по какой причинѣ онъ, во время перемирія, забираетъ въ свою власть мѣста, годныя для обороны? Я могъ бы также послать письмо къ вашей милости, моему пану, и былъ бы радъ, еслибъ вы напередъ уразумѣли его смыслъ и существенное содержаніе. Я и самъ, въ непродолжительномъ времени, иду къ Сокалю съ тою цѣлію, чтобъ удостовѣриться въ расположеніи къ намъ непріятеля. Тѣмъ скорѣе я выѣду, что король его милость, въ слѣдствіе моей просьбы, уволилъ меня отъ поѣздки въ Варшаву. Увѣдомивъ пока объ этомъ,

oznaymiwszy przyiazni iego z posługami memi oddaię się. Z Robczyc 13° Februarii 1658.

W. M. M. Pana zyczliwy Przyiaciel
y sługa powolny
Stanisław Potocki W. K. H. W. K.

z Orygin. w Arch. Sławuckiém.

я поручаю себя съ своими услугами, пріязни вашей милости, моего пана. Изъ Робчицъ, 13 февраля 1658.

Вашей милости, моего пана, усердный пріятель и доброжелательный слуга,

Станиславъ Потоцкій, воевода Краковскій, гетманъ великій коронный.

L.

List Stan. Potockiego, Woiew. Krak. i Hetm. W. Koron., do S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego. $^{19}/_{2}$ 1658.

Wielmożny Mciwy Panie Casztellanie Wołhynski
Mnie Wielce M. Panie y Przyiacielu!

Że mnie W. M. M. Pan za każdą okazyą, incidentium z Ukrainy wiadomosciami convenire niezaniedbywasz grato animo przyimuię y ten ku sobie affekt y w sprawach Rplitey czułość. A że s tych kraiow

L.

Письмо воеводы Краковскаго и гетмана великаго короннаго, Станислава Потоцкаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 19 февраля 1658.

Вельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій,
мой милостивѣйшій панъ и пріятель!

Душевно благодарю, что ваша милость, панъ мой, при всякомъ удобномъ случаѣ, не оставляешь увѣдомлять меня о событіяхъ въ Украинѣ; благодарю также за благорасположеніе ко мнѣ и за ревность въ дѣлахъ республики. Такъ какъ я изъ этого края, въ чет-

ruszam w Czwartek da P. Bóg ku Sokalowi, otwiera mi się z W. M. M. Panem bliższych Conferencyei sposob, y tego Greczyna Confidenta Wyhowskiego, directi z listami do Sokala, Communicatia potrzebna. Trutynowałem relacią W. M. M. Pana progressów Kozackich, utinam conceptæ respondeant opinioni, wierząc iednak y ich Inklinacyei do łaski JE° Król. Mci nic niezawadzi in omnem casum gotowość, przy którey faciliores we wszystkim succedent rationes. Co na tey Convocatiey, że będzie provisum dostatecznie, od JE° Kr. Mci y Ich M. M. Panow Senatorow do Warszawy zgromadzonych nic niewątpię. Mnie avocarunt odjazdu tego, lubom był sollicitatus bardzo, consideracie tei naszei Sciany, zebyśmy opuszczoney od wszystkich niewyzuli ex securitate. Uprzei-

вергъ, если Богъ поможетъ, отправляюсь къ Сокалю, то этимъ самымъ открывается для меня средство для ближайшихъ сношеній съ вашей милостію, моимъ милостивымъ паномъ. Необходимо также сноситься и съ Грекомъ, который служитъ повѣреннымъ у Выговскаго и отправленъ съ письмами въ Сокаль. Я внимательно разобралъ донесеніе вашей милости объ успѣхахъ козацкихъ и желаю, чтобъ они соотвѣтствовали существующему мнѣнію. Впрочемъ, вѣря благорасположенію козаковъ къ его королевской милости, я полагаю, что все таки не мѣшаетъ быть готовыми, на всякій случай, чтобъ тѣмъ легче достигнуть успѣховъ. Я не сомнѣваюсь, что на нынѣшнемъ сеймѣ, будутъ, по этому дѣлу, приняты достаточныя мѣры королемъ, его милостію, и панами сенаторами, собранными въ Варшавѣ. Я, не смотря на усильныя просьбы, принужденъ былъ отказаться отъ участія въ этомъ съѣздѣ, заботясь о томъ, чтобъ нашей пограничной защиты не подвергнуть опасности, если она будетъ

me zatym służby moie oddaię łasce W. M. M. Pana. W Gorze d. 19. Februar. 1658.

W. M. M. Pana zyczliwy Przyiaciel
i sługa powolny
Stanisław Potocki W. K. H. W. K.

z Orygin. w Arch. Sławuckiém.

всѣми оставлена. Усердно, затѣмъ, поручаю свои услуги ласкѣ вашей милости, моего пана. Въ Горѣ, 19 февраля 1658.

Вашей милости, милостиваго пана, усердный пріятель и доброхотный слуга,

Станиславъ Потоцкій, воевода Краковскій, гетманъ великій коронный.

LI.

Relatia Ukraińska z Różnych pewnych Wiadomości, przesłana Krolowi od S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, w Lutym 1658 r.

Theodozy który z Listami od Hetmana Zaporozkiego iedzie iest Grek Mieszczanin Lwowsky który prætextu handlów bawiąc się na Vkrainie tak meruit amari od Wyhowskiego że mu arcanissima quæque zwykł concredere. Ten iest o którym W. K. M. P. M. Młwmu w Relaciey moiey powiedziałem żem go za Residenta mego zostawił był przy Wyhowskim y który mi expedicie procurował od tegoż Wyhowskiego,

LI.

Донесеніе объ Украинѣ, составленное изъ разныхъ вѣрныхъ извѣстій, присланное королю, его милостію, паномъ С. К. Бѣнѣвскимъ, костеляномъ Волынскимъ, въ февралѣ 1658.

Θеодосій, который ѣдетъ съ письмами отъ гетмана Запорожскаго, есть Грекъ, мѣщанинъ Львовскій. Проживая, подъ предлогомъ торговли, въ Украинѣ, онъ заслужилъ такую любовь Выговскаго, что Выговскій обыкновенно повѣрялъ ему самыя важнѣйшія тайны. Это тотъ самый, о которомъ я говорилъ въ донесеніи своемъ вашей королевской милости, пану моему милостивому, увѣдомляя, что я оставилъ его своимъ повѣреннымъ при Выговскомъ, и что онъ доставилъ

Listy przywiozł, Pierwszy do W. K. Mci, drugi do JE° Msci Pana Woiewody Kiiowskiego, Trzeci do JE° Msci Pana Canclirza Koronnego, Czwarty do mnie, moiego listu Copią posyłam.

Stanął v mnie d. 10 February A że zachorzał był trzeciego dnia odemnie iachał prostuiąc drogę na Lwów, ze Lwowa pospieszy do W. K. M. P. M. Młsego.

Więc iz ma zemną Confidentią z czym iedzie detexit, ze Hetman Zaporosky iuż się determinował pacem velle z nami i submissią swoią posyła do W. K. Mci a naybarziey dla tego aby ten Grek wyrozumiał tak z W. K. M. P. M. Młwego iako tez ex Senatu tudziesz y z Rzpltey iesli ia prawdziwie assecuruię go in iure confidentiey y iesli z niemi non agitur insidiose. In Summa affectus boni explorator y determinationem voluntatis do vspokoienia niesie. O którym Greku to moie

мнѣ отъ Выговскаго письма: одно къ вашей королевской милости, другое къ его милости, пану воеводѣ Кіевскому, третье къ его милости, пану канцлеру коронному, четвертое къ мнѣ. Копію съ письма, присланнаго ко мнѣ, при семъ посылаю.

Онъ прибылъ ко мнѣ 10 февраля, заболѣлъ было третьяго дня и отправился отъ меня прямо на Львовъ; изъ Львова поспѣшитъ къ вашей королевской милости, пану моему милостивому.

Такъ какъ онъ имѣетъ довѣренность ко мнѣ, то открылъ мнѣ, съ чѣмъ онъ ѣдетъ, а именно съ извѣстіемъ, что гетманъ Запорожскій уже рѣшился искать мира съ нами и посылаетъ объявить свою покорность вашей королевской милости; но болѣе ѣдетъ этотъ грекъ для того, чтобы развѣдать отъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, также отъ сената и Республики: можно ли надежно положиться на данное мнѣ уполномочіе вести секретно переговоры, и не хотятъ ли обмануть ихъ? Вообще этотъ Грекъ шпіонъ добросовѣстный и несетъ съ собою рѣшительное желаніе мира. Я свидѣтельствую, что у Выгов-

testimonium ze nihil est arcanum v Wyhowskiego, czego by mu nie miał credere.

Nie omyliłem się na Relatiey moiey, cokolwiek powiedziałem samą się isci prawdą. Assecurowałem ze niemozna zgodzic Kozakow z Moskwą, post has które między niemy per infirmum, me nec tanti capacem laboris, Bozka Dispositia zrządziła Confusiones,

Więc y teraz z relatiey tegoż Posla expliciter wyrazam de Statu Kozakow w czem Assecuruię, W. K. M. Pana M. Mił. że nie iest inaczey. Jesliby Contrarium kto udawał siebie iactabit et non veritatem.

Co do Osoby Wyhowskiego ten v Cara Moskiewskiego we złey reputatiey, a tey nieprzyiazni ieszcze przy mnie przyniosł mu od Cara declaratią Tetera. Teraz tanto plus excrevit po vdespectowaniu kilku Posłów gdyz zadnego prawie nie odprawiono bez Contemptu.

скаго нѣтъ никакой тайны, которой бы онъ не ввѣрилъ этому Греку.

Я не ошибся въ своемъ донесенін: что сказалъ, то и сбывается на самомъ дѣлѣ. Козаки не могутъ ужиться съ Москвою, послѣ тѣхъ смятеній, которыя, по волѣ Божіей, произошли между ними, чрезъ меня слабаго и неспособнаго къ такому труду.

Посему и теперь, согласно съ донесеніемъ того же посла, ясно говорю о состояніи козаковъ, утверждая, что оно дѣйствительно таково, въ чемъ ручаюсь вашей королевской милости, пану моему милостивому. Еслибы кто представлялъ противное, тотъ бы хвасталъ, а не говорилъ правды.

Что касается до особы Выговскаго, то царь Московскій объ немъ худаго мнѣнія. Объявленіе немилости царской принесъ ему еще при мнѣ Тетеря. Теперь эта немилость возрасла еще болѣе, по причинѣ неуваженія, оказаннаго нѣсколькимъ посламъ; ибо почти всякій изъ нихъ отправленъ съ презрѣніемъ.

Deducitur ta Carska malevolentia i ztąd że Zaporowscy, v których Starszym Barabaszenko, chcąc się Carowi przysłużyć, Posłów *których był Wyhowsky* posłał do Hana przeiąwszy potopili *a Posłów swoich posłali z przeiętemi Listami od Wyhowskiego do Hana pisanemi*, przestrzegaiąc Cara Moskiewskiego ze *z nim Wyhowski infideliter* postępuie y Ordę nań praktykuie a gdy Ci *Posłowie od Cara powracali poimał ich Wyhowsky i potracił* a potym na Zaporowców z kilką Pułków puścił się był, chcąc ich znosić iakem pierwy o tym pisał, y teraz supervacuum rozumiem iterować.

Niemniey i ztąd deducitur hostilitas Moskiewska przeciwko niemu że swieżo Poseł od Cara nieiaki Iwan Chytrz przyszedł y zastawszy Wyhowskiego w Hoholiowie niechciał mu Hramoty oddać aż w Pereasławiu przy Radzie, ktora Rada w tych dniach miała byc. Ten Poseł z tym przyszedł że się tegoż vpomina Car czego przez Kikina

Эта царская немилость происходитъ отъ того, что Запорожцы съ своимъ старшиною Барабашенкомъ, желая прислужиться царю, перехватили пословъ, отправленныхъ Выговскимъ къ хану, утопили ихъ и послали своихъ пословъ съ перехваченными письмами Выговскаго, писанными къ хану, предостерегая царя Московскаго, что Выговскій поступаетъ съ нимъ измѣннически и подговариваетъ на него Орду. Когда же эти послы возвращались отъ царя, то Выговскій схватилъ и умертвилъ ихъ, а потомъ устремился съ нѣсколькими полками на Запорожцевъ, съ намѣреніемъ истребить ихъ, какъ я прежде уже писалъ и теперь считаю излишнимъ повторять объ этомъ.

Непріязнь Московская къ Выговскому не менѣе происходитъ и отъ того, что недавно пріѣзжалъ посолъ царскій, нѣкто Иванъ Хитрый, и, заставъ Выговскаго въ Гоголевѣ, не хотѣлъ отдать ему грамоты, а отдалъ ее уже въ Переяславѣ на совѣтѣ, который былъ назначенъ къ этому времени. Чрезъ этого посла, царь домогался того же самаго, чего требовалъ при мнѣ, чрезъ перваго посла Кикина, то есть, не-

vpominał się scilicet, Absolutissimum Dominium. Wszakże Statie Carskie oddałem W. K. Mści y czytałem ich przy Relaciey moiey.

Tenże Wyhowsky ex parte Kozakow iaką ma Securitatem z tey że patebit Relaciey. Co do Zaporosców Ci simpliciter detestantur go tak per Alios respectus iako Signanter dla tego ze Zaporoscy bez Rzeczek, pol, incursij na Morze, y Pola Tatarskie Obeyść się nie mogą y tego im bronić iest petere Jugum ich. *Ze się tedy brata Wyhowski z Tatarami non placet* im ten Concept, woleliby przy dawnym Panie zostawać, A iesli to nie mozna przynaymniey przy Moskwie. Więc iż z nami Ciż Zaporowscy nie mogą przyść do Conferenciey tulą się tantisper do Moskala pewnie tylko eligendo minus malum. Niechcąc się dostac Poganstwu. Co zas na Włości będących osobliwie z Starszyny y u tych mało ma Wyhowski Confidentiey. Co się dowodzi tym że Pułkownicy, Przyłucki i Mirogrodzki y insi zbuntowali

ограниченной верховной власти. Впрочемъ, я вручилъ статьи царскія вашей королевской милости и читалъ ихъ при моемъ донесеніи.

Изъ сего же донесенія видно, какъ безопасенъ Выговскій со стороны козаковъ. Что касается до Запорожцевъ, то они просто проклинаютъ Выговскаго, какъ по разнымъ причинамъ, такъ особенно потому, что они не имѣя рѣкъ и полей, не могутъ обойтись безъ грабежей по морямъ и набѣговъ на поля татарскія, а потому запрещать имъ это значитъ желать ихъ погибели. Поэтому имъ не нравится то, что Выговскій братается съ Татарами; они хотѣли бы остаться въ подданствѣ прежняго государя, а если это не возможно то, покрайней мѣрѣ, въ подданствѣ Москвы. Но какъ Запорожцы не могутъ соединиться съ нами, то прибѣгаютъ подъ защиту Москаля, вѣроятно, избирая только меньшее зло и не желая достаться невѣрнымъ. Что же касается до Украинскихъ козаковъ, особливо старшинъ, то и у нихъ Выговскій мало имѣетъ довѣрія. Это доказывается тѣмъ, что полковники Прилуцкій, Миргородскій и другіе взбунтовались про-

się przeciwko niemu ktorych gdy ex improviso złapać chciał, iedni do Moskwy Uciekli, a drudzy na Don, iednym słowem doszedłem ia tego sekretu że u wszystkich Wyhowsky in odio.

Nie mnieysze y z tąd contrahet Odium że novissime iachał do Hadiacza w kilku Tysięcy wykopywać Skarby Chmielnickiego skąd y na Jerzego Chmielnickiego znacznie sobie zarobi nieprzyiazń.

Plebs na Włośći zostaiąca Tatarów Abominantur skąd yż Samym subsistere nie można, a Minimo ad Maximum Wszyscy do W. Krol. Mośći y Rzpltey inclinant.

In hac tanta distractione Wyhowsky nie wie quo se Vertat ani Nam ex toto dowierzaiąc y o Moskiewskiey Cale zdesperowawszy Przyiazni, a co naywiększa de Suorum quoque tak Zaporowskich iako y na Włośći siedzących Kozakow informatus perfidia, tuli się pod Ordę y respicit Turcam. Intencia iego z Ordą zgodziwszy się miec kilka Ty-

тивъ него. Когда же Выговскій хотѣлъ неожиданно схватить ихъ, то одни убѣжали въ Москву, а другіе на Донъ. Однимъ словомъ, я довѣдался, что Выговскій у всѣхъ въ ненависти.

Неменьшую ненависть навлекъ онъ на себя и тѣмъ, что недавно ѣздилъ съ нѣсколькими тысячами въ Гадячъ откапывать сокровища Хмельницкаго; этимъ онъ возбудилъ къ себѣ большую вражду Юрія Хмельницкаго.

Чернь, живущая по деревнямъ, боится Татаръ; и такъ какъ ей нельзя жить одной, то поэтому всѣ они, отъ наименьшаго и до найбольшаго, склоняются къ вашей королевской милости и къ Республикѣ.

Находясь въ такомъ затруднительномъ положеніи, Выговскій не знаетъ куда обратиться, не имѣя къ намъ полной довѣренности, отчаявшись вовсе въ Московской дружбѣ, а, что хуже всего, зная объ измѣнѣ даже козаковъ своихъ, какъ Запорожскихъ такъ и живущихъ по деревнямъ, онъ прибѣгаетъ подъ защиту орды и обращаетъ взоры

sięcy Tatarów pod Czarnym Lasem ustawicznych pro præsidio Sobie naybarziey od swoich. A stanąwszy przy potencyey Tatarskiey chciałby odmienić Pułkowników y sobie Niechętnych y zgoła Absolute tyrannice Uiąć Kozakow zamyslił, iakoż inaczey niemogłby się osiedzić.

Tego iego Sekretu doszła Starszyna, Sędziowie, Pułkownicy y pàlam admonent aby się kłaniał W. K. Mśći.

Coby tedy hac rerum conditione uczynic, subijcio altissimæ W. K. Msci et Senatus trutinæ? Meo quidem iudicio trzeba instare dum Candet (ferrum). Jakoż po wyiezdzie tego Greka odemnie wysłałem do Wyhowskiego sprawnego Posłańca y do inszych do ktorych rozumiałem z Starszyny napisałem, aby niewahaiąc się posłał Posłow do W. K. Mśći cum plenaria potestate y żeby zgoła konczył. Co niech się niezda nikomu zle gdyż mam w Bogu nadzieię że nie pomylę, zwlaszcza ze intus et in cute zrozumiałem tę Monarchią Chłopską. Ani względem

на Турка. Онъ намѣренъ, примирившись съ Ордою, имѣть нѣсколько тысячъ постояннаго войска татарскаго подъ чернымъ лѣсомъ, вмѣсто гарнизона, для своей защиты особенно отъ Козаковъ. Утвердившись же съ помощію татарскою, онъ хотѣлъ бы смѣнить полковниковъ и своихъ недоброжелателей. Вообще онъ замыслилъ совершенно тирански усмирить козаковъ, ибо иначе не могъ бы держаться.

Тайну этого замысла проникли старшины, судьи, полковники, и явно совѣтуютъ ему поклониться вашей королевской милости.

Посему, какъ поступить при такомъ положеніи дѣлъ, предоставляю на высочайшій судъ вашей королевской милости и сената. По моему мнѣнію, нада ковать желѣзо, пока оно горячо. По выѣздѣ вышеозначеннаго Грека, я послалъ отъ себя къ Выговскому ловкаго посланца и писалъ, по своему усмотрѣнію, къ нѣкоторымъ изъ старшинъ, чтобы, не думая долго, отправили полномочныхъ пословъ къ вашей королевской милости, и чтобъ кончили все разомъ. Да не покажется это никому неблагоразумнымъ; ибо я надѣюсь, что не оши-

Cara Moskiewskiego quidquam przeszkodzę, gdyż O tém wzmianki żadney nie czynię.

Od Turczyna iest Poseł u Wyhowskiego nieiaki Eli aga z tym: że Polacy przez Jaskulskiego daią im Kamieniec y dań postępuią abym im pomógł znieść Was a że ia doznałem Waszey przyiazni barziey aniżeli Lackiey tedy Wam chcę więcey zyczyć bylescie Mi się cale oddali y Tatarom godzić się z Wami kazałem.

Tenże Grek powiada że Wenetowie traktuią o Pokoy z Turczynem, ale Turczyn zatrzymawa się z Deklaratią aż Mu się wprzod zdeklaruią Kozacy — bo iesli się zgodzi z Kozakami z Wenetami nie zgodzi.

Pytałem tegoż Greczyna iesli Posel ktorego przy mnie do Turek wysłali, nieiakiego Hermana, wrocił się, powiedział że się niewrócił y niepuszczą go aż Kozacy wielkiego Posła z deklaracią poszlą. Z Tatarami ieszcze Kozacy niekonkludowali. Powiada Grek ze Karaczbey

бусь въ своихъ расчетахъ, зная вдоль и поперегъ эту холопскую монархію. А въ отношеніи къ царю Московскому, я не причиню никакого вреда, потому что и не вспоминаю о немъ.

Отъ Турка есть у Выговскаго посолъ, нѣкто Эли-ага. Онъ прибылъ съ извѣстіемъ, что Поляки даютъ Турку чрезъ Яскульскаго Каменецъ и сулятъ дань, съ тѣмъ условіемъ, чтобы помогъ имъ одолѣть Козаковъ. «Но я, говоритъ Турокъ козакамъ, испыталъ болѣе вашей дружбы, нежели польской. Посему хочу болѣе вамъ доброжелательствовать, лишь бы только вы были преданы мнѣ совершенно, а Татарамъ я приказалъ жить съ вами въ мирѣ.»

Тотъ же Грекъ сказываетъ, что Венеціане ведутъ съ Туркомъ переговоры о мирѣ, но Турокъ медлитъ дать рѣшеніе, пока Козаки не пришлютъ ему рѣшительнаго отвѣта; ибо если онъ заключитъ миръ съ Козаками, то съ Венеціанами не помирится.

Спрашивалъ я того же Грека: воротился ли посолъ, нѣкто Германъ, котораго при мнѣ выслали къ Туркамъ? Онъ сказалъ, что не воро-

y Szeienbey są w Pięciuset Koni za Czehérynem w kilku milach dla Conclusij tych Traktatów y zaprzysiężenia którym kazał na się Wyhowsky czekać, Ordynowawszy im dostatki, a sam puscił się do Hadiacza po Skarby Chmielnickiego. *NB.* Z rożnych stron Osobliwie od Szweda Ucichły Praktyki.

Z Strony Pinska Assecurował mię tenże Grek, ze iesli z naszey strony nie będzie zaczepki oney nie dadzą.

Od Metropolity Kiiowskiego to iest Oyca Bałabana który z Łuckiego postąpił na tę Metropolią, mam też pisanie, Utilissime ten Człowiek zasiadł tam y spodziewam się ze proderit Oyczyznie; iam go dysponował na tamte mieysce alias nolentem et reluctantem dopatrywałem bowiem że liberius agere może tam zasiadszy, in Summa ten w Liscie swym proximam pollicetur Spem.

тился, и не пустятъ его до тѣхъ поръ, пока Козаки не пришлютъ великаго посла съ отвѣтомъ. Съ Татарами Козаки еще не заключали мира. Грекъ расказываетъ, что Карачбей и Шейенбей находятся въ нѣсколькихъ миляхъ за Чигриномъ, съ пятью стами конницы, для заключенія трактатовъ, и что Выговскій, доставивши имъ содержаніе, приказалъ ожидать себя, а самъ отправился въ Гадячъ за сокровищами Хмельницкаго. *NB.* Изъ разныхъ странъ, особливо со стороны Шведа, не слышно никакихъ военныхъ дѣйствій.

Тотъ же Грекъ увѣрялъ меня, что со стороны Пинска не подадутъ никакого повода къ раздору, если только съ нашей стороны не будетъ нападенія.

Отъ Митрополита Кіевскаго, т. е. отъ отца Балабана, который изъ Луцка поступилъ на Кіевскую митрополію, имѣю также посланіе, полное надежды. Этотъ человѣкъ, поступивъ на митрополію, можетъ принести величайшую пользу, и я надѣюсь, что онъ будетъ полезенъ отечеству. Я убѣдилъ его занять это мѣсто, а безъ этого онъ не хо-

Nie godzi mi się pro fide mea przemilczeć quorumdam Zabieżańców y Arendarzów około Horynia perfidiam, ktorzy Tarnawskiemu Załodze Koreckiemu nietylko clanculario modo ale y aperte Adhærendo tegoż Tarnawskiego wsadzili na to że wydał vniwersał, aby się Szlachta po Horynska na dzien 18 January na Radę pod gardłem do niego zjachali, Oczym gdym wziął przestrogę posłałem do tego Tarnawskiego napisawszy mu pro captu iego tak iako mi dictabat tanti progressus iego ratio, Zaczym y declarowałem mu ze nietylko od nas spodziewać się ma tego na co zarabia, ale za listem moim y v P. Hetmana Zaporoskiego pewnie nie vydzie Smierci, który móy Posłaniec prævenit in ipso Actu ten Seymik ich y już zastał list napisany i podpisany do P. Wyhowskie° z ktorym nieiakiego Nowakowskie° wysłać mieli, i non desiderabatur ad Expeditionem tylko Collecta temuż Nowakowskiemu na Strawę. Listu tego ta była Summa, ze za Protektora P. Wy-

тѣлъ и отказывался. Я видѣлъ, что онъ, сдѣлавшись Митрополитомъ въ Кіевѣ, можетъ дѣйствовать свободнѣе. Вообще онъ обѣщаетъ въ письмѣ своемъ самое скорое исполненіе надежды.

Негодится мнѣ, по вѣрности моей, умолчать о вѣроломствѣ, учиненномъ близь Горыни нѣкоторыми выходцами и арендаторами. Приставши къ Тарнавскому Залогѣ—Корецкому, не только тайнымъ, но и явнымъ образомъ, они настроили Тарнавскаго издать универсалъ, чтобы шляхта погорынская съѣхалась, къ нему на совѣтъ, къ 18 генваря, подъ угроженіемъ смертной казни. Узнавши объ этомъ, я послалъ къ Тарнавскому письмо, написавъ сообразно съ его понятіями, какъ указывали мнѣ его значительные успѣхи. Причемъ я объявилъ ему, что онъ не только отъ насъ можетъ надѣяться того, чего заслуживаетъ, но и отъ пана гетмана Запорожскаго, въ слѣдствіе моего письма, вѣроятно не избѣжитъ казни. Посланецъ мой засталъ на самомъ дѣлѣ этотъ сеймикъ ихъ, и уже написано было и подписано къ пану Выговскому посланіе, съ которымъ хотѣли послать какого-то

howskiego przymuią a proszą aby Tarnawskiego niesprowadzał y owszem aby go subsidiował. Więc za przyiazdem me° Posłańca stracili frontem Jeden z między nich Herszt quasi Marszałek List porwawszy uciekł, drudzy się też rozbiegli. Tarnawsky interim odpisuie do mnie ktory List iego posyłam zgoła (absit verbo invidia) przeszkodą moia vigilantia niektorym. Co iednak pokornie proszę aby reputaciey Woiewodztwa mego nieszkodziło, ktore zawsze dotrzymywało Wiary y Cnoty y teraz sine dubio dotrzymuie y dotrzyma y owszem wielki o to Rug między nami. Ale privatim Nemo audet aggredi licenciosos, y w tym vpewniam że tam żadnych niebyło z tych ktorzy ex possessionibus do Woiewodztwa należą, iako (tylko) arendarze, Zabieżańce. Zyczyłbym ia złapać samego Herszta y dać in exemplum drugim co facile mogłoby być, gdy przyidzie Informacia.

Новаковскаго. Для отправленія требовалась только складчина на содержаніе Новаковскому. Въ этомъ посланіи написано, что обыватели признаютъ пана Выговскаго протекторомъ и просятъ, чтобъ онъ не высылалъ отъ нихъ Тарнавскаго, а напротивъ помогалъ бы ему. Но, по прибытіи моего посланца, они потеряли духъ. Одинъ изъ нихъ Герштъ, бывшій какъ бы маршалкомъ, разодралъ посланіе и ушелъ; другіе также разбѣжались. Между тѣмъ, Тарнавскій пишетъ ко мнѣ письмо, которое посылаю при семъ. Вообще, не говоря худаго слова, моя бдительность приводитъ нѣкоторыхъ въ затрудненіе. Покорно прошу однако же, чтобъ все вышесказанное не повредило репутаціи моего воеводства, которое всегда пребывало вѣрнымъ и безукоризненнымъ, и теперь безъ сомнѣнія пребываетъ и пребудетъ таковымъ же. Хотя и идетъ между нами большой розыскъ объ этомъ дѣлѣ, но частнымъ образомъ никто не смѣетъ схватить своевольныхъ. Я завѣряю, что тамъ не было ни одного изъ тѣхъ, которые принадлежатъ по своимъ владѣніямъ къ воеводству, кромѣ арендаторовъ и выходцевъ. Желалъ бы я схватить самаго Герштa и показать на немъ примѣръ

Od Międzyboża Teodor Pułkownik ktory tam residuie począł też był ku Lachowcóm nie bez szkody w maiętnosciach Szlacheckich i tego Uiołem iako to z Listu iego patet ktorego przepis posyłam.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

другимъ; это легко можно было бы сдѣлать, когда бы пришло увѣдомленіе.

Ѳедоръ, полковникъ изъ Меджибожа, имѣющій жительство въ этомъ городѣ, также пошелъ было къ Ляховцамъ, не безъ вреда для шляхетскихъ имуществъ; но я и его удержалъ, какъ это видно изъ письма его, которое посылаю въ копіи.

LII.

List Stan. Potockiego, W. Kr. i H. W. K., do S. K. Bieniewskiego, Kaszt. Wołyńskiego 7/4 1658.

Jasnie Wielmożny Mci Panie Wołynski,
Moy Mci Panie y Bracie.

Dziwno mi temu bardzo że żadney dotąd od W. M. M. M. Pana niemam wiadomosci z teraznieyszego z Teterą congressu. Zaprawdę długo W. M. M. Pan przy sobie zatrzymuiesz sekret który expedit abym wiedział wczesnie żebym ex re et necessitate mógł commode disponować

LII.

Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго, гетмана великаго короннаго, къ С. К. Бѣньевскому, кастеляну Волынскому. 7 апрѣля 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ Кастелянъ Волынскій,
мой милостивѣйшій панъ и братъ!

Весьма удивляюсь, что до сихъ поръ не получаю отъ вашей милости, моего милостиваго пана, никакого извѣстія о настоящихъ переговорахъ вашихъ съ Тетерою. По правдѣ сказать, ваша милость долго держишь у себя секретъ, который мнѣ нужно знать заблаговременно, чтобъ, по мѣрѣ обстоятельствъ и надобности, я могъ удобно

ruszenie y insze rationes woyska. Czekam tedy na prędką o wszystkim od W. M. M. Pana wiadomość y żeby niemieszkała y niezwłoczna była pilnie o to proszę. A że Xięzna Jeymość Pani Kanclerzyna Litewska, iadąc na rezydencią do Ołyki, potrzebuie załogi, i zem rożnie rozesłał Dragoniią proszę abyś W. M. M. Pan z będących u siebie piętnastu wypuscił ktorzyby zostawali w Ołyce, wszak iak kiedy W. M. Pan potrzebować będziesz gdy przyidzie Dragonia supplebo numerum W. M. M. M. Panu pozostałych. Przyiazni zatem W. Mci M. M. Pana powolne moie służby zalecam. Z Sokola 7 Aprilis 1658 — (Stanęło było między nami że tu więcey nie miało bydz Chorągwi, ale że Krol Jmc ordynował na Wołyń Woÿsko Litewskie y Jmc Pan Wda Wileński pisał do mnie żeby musiał iść do Żmudzi, zatym nasza conjunctia rozerwać by się

распорядиться походомъ и сдѣлать другія военныя распоряженія. Поэтому я ожидаю отъ вашей милости скораго обо всемъ увѣдомленія, убѣдительно прося прислать оное немедленно и безъ отлагательства. Ея милость, княгиня, пани канцлерша Литовская, отправляясь на житье въ Олыку, требуетъ охранительнаго отряда; и такъ какъ я разослалъ драгуновъ въ разныя мѣста, то прошу вашу милость отпустить, изъ числа находящихся при васъ драгуновъ, пятнадцать человѣкъ, которые останутся въ Олыкѣ. Если впрочемъ вашей милости будетъ нужно, то я пополню число остающихся при васъ драгуновъ, когда пріидутъ новые драгунскіе отряды. Затѣмъ поручаю пріязни вашей милости, моего милостиваго пана, доброхотныя свои услуги. Изъ Сокаля, 7 февраля 1658. (Мы условились было между собою, чтобы здѣсь не было болѣе хоругвей. Но такъ какъ король, его милость, приказалъ войску Литовскому итти на Волынь, а его милость, панъ воевода Виленскій, писалъ ко мнѣ, что долженъ итти въ Жмудь, то соединеніе между нашими войсками было бы разор-

musiała, trudnom mógł w tey mierze negare tego czego y wola Panska y publica requirit necessitas.)

W. Mci M. M. Pana zyczliwy przyiaciel y sługa powolny
Stanisław Potocki W. K. H. W. K.

z Orygin. w Arch. Sławuck.

вано. Трудно было бы мнѣ, въ настоящемъ случаѣ, противиться тому, чего требуютъ и воля королевская и государственная необходимость.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный пріятель и доброхотный слуга,

Станиславъ Потоцкій, воевода Краковскій, гетманъ великій коронный.

7

LIII.

List Andrzeja Leszczyńskiego, Arcybiskupa Gnieznieńskiego, do Krola, ze Skierniewic. $^{11}/_{4}$ 1658

Naiaśnieyszy Krolu
Panie moy Miłosciwy.

J^o M. Pan Woiewodzic Derpski Wnuk moy, maiąc załogi Kozackie w Koreczczyznie, aby się vchronił wszelakiey suspiciey, słał do Wybowskiego, tego Towarzesza ktory iedzie do W. K. Mci P. M. Miłosciwe-

LIII.

Письмо Андрея Лещинскаго, Архіепископа Гнѣзненскаго, къ королю. Изъ Скерпѣвичъ, 11 Апрѣля 1658.

Найяснѣйшій король,
панъ мой милостивый!

Его милость, панъ воеводичъ Дерпскій, внукъ мой, имѣвшій гарнизонъ въ Корещизнѣ, чтобы предохранить себя отъ всякаго подозрѣнія, посылалъ къ Выговскому того самаго товарища, который ѣдетъ къ вашей королевской милости, пану моему милостивому. Онъ про-

go, prosząc o sprowadzenie tych załog. Jakosz non infeliciter, bo Wyhowski zaraz tam posłał Szwagra swego Teterę, tak żeby weyrzał w krzywdy tamże poczynione, iako tesz żeby załogi zprowadził. Jako iest inclinatus Wyhowski y Tetera do pokoiu z W. K. Mcią, wyrozumiesz W. K. Mc. z listow Jm. P. Wołyńskiego, także y z relaciey Towarzesza tego. Ja życzyłbym aby zagrzać Ich. M. M. P. P. Hetmanow, żeby co prędzey admoveant manum Commissiey y Tractatom z Kozakami: bo ta rzecz, a zatym y nostra salus in celeritate consistit. Więc że y to wyrozumiewam, iako Moskwa propendet do pokoiu y Tractatow z Szwedami, aby wszytkie siły swoie na nas obrociła; iakom iusz o tym pisał, rozumięm aby omnes ineantur rationes zawarcia prętkiego Tractatow z Szwedami, żebyśmy tym liberiores byli przeciwko Moskwie. Z Tatarami także expedit ligę accelerare. Całuię zatym

силъ вывести гарнизоны; и не напрасно, потому что Выговскій тотчасъ послалъ туда своего шурина Тетеру, какъ для разсмотрѣнія причиненныхъ обидъ, такъ и для выведенія гарнизона. Какъ склонны Выговскій и Тетера къ миру съ вашею королевскою милостію, объ этомъ узнаетъ ваша королевская милость изъ писемъ его милости, пана кастеляна Волынскаго, и изъ донесенія его товарища. Я желалъ бы побудить ихъ милостей, пановъ гетмановъ, какъ можно скорѣе, приступить къ дѣйствіямъ, порученнымъ коммиссіи, и къ заключенію трактатовъ съ козаками; ибо это дѣло, а слѣдовательно и наша безопасность зависитъ отъ скорости. Я начинаю понимать, что Москва хочетъ мира и трактатовъ со Шведами, чтобъ обратить всѣ силы свои на насъ, какъ я писалъ уже объ этомъ; посему полагаю, что надобно употребить всѣ мѣры къ скорѣйшему заключенію трактатовъ со Шведами, чтобы мы тѣмъ свободнѣе могли дѣйствовать противъ Москвы. Съ Татарами нужно также ускорить союзъ. Засимъ цѣлую

rękę W. K. Mci. Pana Mego Miłosciwego. W Skierniewicach die 11 Aprilis 1658.

Waszey Krolewskiey Mci Pana mego Mlwe°
wierna rada y
vnizony sługa Andrzei z Leszna Arcib. Gnieznienski.

z Orygin. B.K.S. Zbioru O'N.

руку вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Въ Скерневичахъ, 11 апрѣля 1658.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго,
вѣрный совѣтникъ и нижайшій слуга,

Андрей изъ Лешна
Архіепископъ Гнѣзненскій.

LIV.

List Stanisława Kazimierza Bieniewskiego, do Pawła Sapiehy, Wojewody Wileńskiego, 13/4 1658.

Jasnie Wielmożny Msciwy Panie Wojewodo Wilenskij Moy wielce Msci Panie y Przyiacielu.

Przymusza mnie Ratio publici boni iako nayczęściey W. M. M. Pana listownie compellandi, Wziąwszy bowiem wiadomość ze W. M. M. Pan ex dispositione J. K. Mci Półki ściągać raczysz pod Dubno præ-

LIV.

Письмо Станислава Казимира Бѣньевскаго, къ Павлу Сапѣгѣ, воеводѣ Виленскому. 13 Апрѣля 1658.

Ясновельможный, милостивѣйшій панъ воевода Виленскій, милостивый панъ и пріятель!

Общее благо заставляетъ меня, какъ можно чаще, обращаться письменно къ вашей милости, милостивому пану. Получивъ извѣстіе, что ваша милость, въ слѣдствіе королевскаго распоряженія, изволишь придвигать полки къ Дубно, подъ предлогомъ коммиссіи, я заклинаю спасеніемъ отечества не дѣлать этого, и именно, по слѣдующимъ причинамъ: во первыхъ, поводомъ къ упомянутому выше

textem Commissÿieÿ, posyłam persuaduiąc przez całość Oyczyzny aby to niebyło stych Ratij, pierwsza yż ten Ordinans J. K. M. P. M. Msciwego stanął ad male narrata, bo Kozacy sami mieli dać znac o czasie na co czekać omnino potrzeba y wiem że J. K. M. za informacyą moją, ktorą posłałem od P. Tetery ynakszy przyszle Ordynans y turbować by się tym musiał, gdyby Pułki pod Dubno sciągnione były. Więc y ten Græk ad cuius informationem ta wzniecona nullo fundamento Commissya ieszcze iest we Lwowie ani ustney ani listowney dotąd Wyhowskiemu ieszcze nieuczynił Rellatÿ· — Druga Że to wprowadzenie Woyska pod Dubno simpliciter contra mentem Wyhowskiego przez Teterę declaratam stanęłoby, ktorÿ Woysko quidem pogotowiu na kwatyrach miec persuadował, ale go sciągać do Obozu tak prędko, a ieszcze ku Horyni omnino nie życzył, a to propter commotionem plebis, ktora nieomylnie tym by się musiała zgorszÿć. Gdy

королевскому приказанію послужили ложные слухи; потому что козаки должны сами увѣдомить о времени, благопріятномъ для движенія войска. Непремѣнно нужно дожидаться этого увѣдомленія. Я знаю, что его королевская милость пришлетъ другое приказаніе, какъ только получитъ посланное мною отъ пана Тетеры извѣстіе. Его королевская милость безпокоился бы, если бы полки были придвинуты къ Дубно. Даже тотъ Грекъ, котораго донесеніе подало поводъ къ учрежденію коммиссіи безъ всякого основанія, находится еще во Львовѣ, и до сихъ поръ не представилъ Выговскому ни словесной, ни письменной реляціи. Повторыхъ, движеніе войска къ Дубну было бы совершенно противно желанію Выговскаго, объявленному Тетерою. Выговскій совѣтовалъ имѣть войско наготовѣ, расположенное на квартирахъ, но вовсе не желалъ, чтобъ оно такъ скоро было двинуто къ лагерю, а тѣмъ болѣе къ Горыни; и это для того, чтобъ предотвратить возстаніе простаго народа, который возмутился бы непремѣнно. Поэтому, такъ какъ я несомнѣнно преду-

tedy w Klur przestrzegam że ieszcze dla Kommissey nietrzeba Woyska sciągać, sequitur ze za sciągnieniem Pułkow pod Dubno spodziewac się pewney diffidentiey Kozackiey zwłaszcza gdy się przeciwko postanowieniu z Teterą to stanie. A zatym Res Moscoviticas ztwierdzimy, a to co się dość znaczno zbudowało obalimy — podstąpiwszy pod Dubno gdy Commissyey niebędzie — iako Woysko obrocić? bo że go tam sustentować w zgłodzonym koncię niepodobna y stać w iednym mieyscu omnino trudna, przyszłoby albo za Horyń Woysku, albo Czatom pozwolic, coby było pacta rozerwać y ultro lacessere hostem inclinatum in partes nostras, albo znowu cofnąć nazad woysko, niewiem z jakim tak Woysko iako y Rptey pożytkiem. Jesli tedy W. M. M Pan miec raczysz Secretum consilium opportune Invadendæ Ukrainæ y iesli iest modus bez Traktatow przywieść to ad obedientiam, racz szczęsliwie progredi: nietylko non detineo, ale votis accedo. Ale iesli zaczętymi

преждаю, что для коммиссіи еще не нужно придвигать войска, то изъ этого слѣдуетъ, что движеніе полковъ подъ Дубно непремѣнно возбудитъ недовѣрчивость въ козакахъ, такъ какъ этимъ будутъ нарушены условія, заключенныя съ Тетерою. Вмѣстѣ съ тѣмъ, мы дадимъ опору Московскимъ дѣламъ и разрушимъ то, что создано довольно прочно. Подступивъ подъ Дубно, какъ мы поворотимъ назадъ войско, когда не будетъ коммиссіи? Невозможно содержать его въ тамошнемъ голодномъ краѣ, и весьма трудно оставаться на одномъ мѣстѣ. Поэтому, пришлось бы или отправить войско за Горынь, или дозволить отрядамъ ходить на добычу, а это значило бы нарушить перемиріе и еще болѣе раздражать непріятеля, склоняющагося на нашу сторону; или мы принуждены бы были поворотить войско назадъ, безъ всякой пользы какъ для войска, такъ и для республики. Поэтому, если ваша милость, милостивый панъ, имѣешь тайное намѣреніе вторгнуться въ Украину при благопріятномъ случаѣ, и если есть возможность привести козаковъ къ повиновенію безъ трактатовъ, то

przez mię practikami y podług zyczliwości y declaratiy Tetery należałoby ten pokóy kączyć. To iuż wyraźnę moie przesyłam sensum że wszystkie moie staranie wprowadzenie Pułków pod Dubno nietylko pomiesza, ale cale zruinuie y prędzey się gości spodziewać niżeli czas kaze. Rozumiem że W. M. M. Pan niebędziesz chciał apertum meum fastidere candorem y cokolwiek uczynić będziesz raczył, mnie po staremu zawziętą z W. M. M. Panem continuandæ correspondentiæ manebit obobligatio. Wszak in rebus magnis sufficit bene voluisse. Moie zatym posługi pilnie łasce W. M. M. Pana oddawam. Datt w Połonney d. 13 Aprilis 1658.

Rozumiałbym Woysko do powrotu P. Tetery na Kwatyrach zatrzymać, lubo nieco chorągwij nie turmami ale poiedynkiem wprowadzić także na Kwatyry za Styr, aby przecie — za trzy mile Horyni niedo-

изволь дѣйствовать благополучно. Я не только не удерживаю вашей милости, но желаю успѣха. Но еслибы нужно было кончить настоящее дѣло о заключеніи мира, посредствомъ начатыхъ мною переговоровъ и согласно съ добрыми намѣреніями, объявленными Тетерою, то я рѣшительно объявляю, что движеніе полковъ подъ Дубно не только воспрепятствуетъ моему старанію, но совершенно разрушитъ всѣ мои труды, и намъ нужно будетъ ожидать гостей прежде, чѣмъ мы надѣемся. Надѣюсь, что ваша милость, милостивый панъ, не презришь моего откровеннаго чистосердечія и будешь попрежнему сообщать мнѣ обо всемъ, что сдѣлаешь, а я съ своей стороны буду исполнять принятую мною обязанность продолжать переписку съ вашею милостію, милостивымъ паномъ. Впрочемъ, въ важныхъ дѣлахъ, довольно уже и одного доброжелательства. Затѣмъ усердно поручаю свои услуги ласкѣ вашей милости, милостиваго пана. Дано въ Полонной, 13 апрѣля 1658.

Я полагалъ бы, до возвращенія пана Тетеры, оставить войско на

chodziły, ktory P. Tetera prędko się do mnie powrocić obiecał, o czym i zdrogi mam list od Niego.

W. M. M. M. Pana życzliwy Przyiaciel
y sługa powolny
Stanisław Kazimierz Bieniewski K. W. S. B.

z Orygin. w Arch. Sławuck.

квартирахъ, или отправить нѣсколько хоругвей за Стырь, но не толпами, а поодиначкѣ, расположивъ ихъ также на квартирахъ, при томъ такъ, чтобы находились не ближе трехъ миль отъ Горыни. Панъ Тетера обѣщалъ скоро возвратиться; объ этомъ онъ писалъ ко мнѣ съ дороги.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный пріятель и доброхотный слуга,

Станиславъ Казимиръ Бѣнѣвскій, кастелянъ Волынскій.

LV.

List Wincentego Korwin Gosiewskiego, Podskarbiego i Het. Pol. W. X. L°, do Kasztelana Bieniewskiego, 19/4 1658.

Jasnie Wielmożny Mci Panie Kasztelanie Wołyński Moy wielce Mciwy Panie y Bracie.

Pod bytność moją u Jmci Pana Hetmana W. W°. X. L° w Brześciu zdarzyło się czytać listy W. M. M. Pana do Jmci Pana Wojewody pisane o negotiatiey swoiey z Kozakami oznaymuiące. Poniewasz tedy y ia mam od J. K. Mci commissionem w rzeczach spólnemu dobru użytecznych z Moskwą znosić się iako nayczęsciey przeto interes-

LV.

Письмо Викентія Корвина Госьвскаго, подскарбія и гетмана польнаго великаго княжества Литовскаго, къ кастеляну Бьньевскому. 19 апрѣля 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій, мой милостивѣйшій панъ и братъ!

Во время пребыванія моего въ Брестѣ у его милости, пана гетмана великаго княжества Литовскаго, я имѣлъ случай читать письма вашей милости, писанныя къ пану воеводѣ, о вашихъ переговорахъ съ козаками. Но такъ какъ я имѣю отъ его королевской милости порученіе сноситься, какъ можно чаще, съ Москвою, о дѣлахъ, ка-

set y mnie iako socio bellici consilii takoweż pocztą do Jmc Pana Woiewody idącą od W. M. M. Pana odbierać przestrogi, z ktorych gdy będę informatus ostrożnie począwszy snadno wszystko pomyslnie z upodobaniem powszechnym skończyć będę mógł. Proszę tedy abyś mnie niemiiał z potrzebnemi wiadomosciami. Jeżeliby zaś co ocurrerit arcanum tedy cefrą do Jmc Pana Wdy pisanych listow racz mi W. M. M. Pan communicare scienda, Czekając zatym łaskawie certitudinem de statu rerum tamże toczących się Braterskiey Łasce z moią oddawam się powolnoscią. z Brześcia d. 19° Aprilis 1658.

W. M. M. Pana Zyczliwy Brat
y sługa powolny
Wincenty Corvin Gosiewski Podskarbi Wielki
Hetman polny W. X. L°

z Orygin. w Arch. Sławuck.

сающихся общаго блага; то поэтому и мнѣ, какъ участнику въ военномъ совѣтѣ, нужно получать извѣстія, отправляемыя вами по почтѣ, къ его милости, пану воеводѣ, чтобы я, имѣя вѣрныя свѣдѣнія, начавъ съ осторожностію, могъ удобно и благополучно окончить всѣ дѣла, согласно съ желаніемъ всѣхъ. Поэтому, прошу неоставлять меня сообщеніемъ нужныхъ для меня извѣстій; а если что случится секретное, о чемъ будетъ писано шифрами къ его милости, пану воеводѣ, то изъ этихъ писемъ прошу сообщать необходимое для меня. За тѣмъ, ожидая съ нетерпѣніемъ увѣдомленія о положеніи, въ какомъ находятся у васъ дѣла, усердно поручаю себя братской любви. Изъ Бреста, 19 апрѣля 1658.

Вашей милости, милостиваго пана, искренній братъ и доброжелательный слуга.

Викентій Корвинъ Госѣвскій, подскарбій великій и гетманъ польный великаго княжества Литовскаго.

LVI.

List Tymosza Nosacza, Oboźnego Woyska Zaporozkiego, do S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wol., 29/4 1658.

Jaśnie Wielmozny Mci Panie Kasztelanie Wołyński
Mnie wielce Mciwy Panie y Przyiacielu.

Pisanie Wielmożności Waszey M. M. Pana doszło mnie, w ktorym odzywaiąc się z powolnością swą raczysz przyiacielską nawiedzać y ku pospolitemu dobru pokoju swiętego prowadząc coby należało starania swego przykładać, Ja z moiey życzliwości ku Oyczyznie sprzyiać dobrego namniey nieodmawiam, ale owszem mego przykładać bę-

LVI.

Письмо Тимоша Носача, обознаго войска Запорожскаго, къ Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 29 апрѣля 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій, мой милостивѣйшій панъ и пріятель!

Дошло ко мнѣ письмо вашей милости, милостиваго пана. Въ этомъ письмѣ, ваша милость, свидѣтельствуя свое братское благорасположеніе, изволишь прилагать все свое стараніе къ тому, чтобы достигнуть общаго блага, водвореніемъ святаго покоя. Я, по своему усердію къ отчизнѣ, не отказываюсь отъ этого блага, но, напротивъ,

dę starania podczas bytności Wielmożności Waszey M. M. Pana w Kraiach naszych roku przeszłego, raczyłeś Submisse na prośbę moją Kozaka nazwanego Czeczela wniewoley tam zostaiącego uwolnić, iakoż cale trzymam o nieodmiennym ku mnie Wielmożności W. affeccie y staraniu w odszukaniu Kozaca pomienionego z znaną w tey mierze łaską Wielmożności Waszey M. M. Pana unižonemi usługami memi każdego czasu winien będę zawdzięczać, z któremi na ten czas nieodmienney przyiazni Wielmożnosci W. M. M. Pana y łasce pilnie się oddaię. Dat w Korsuniu 29 Aprilis 1658.

Wielmożnosci W. M. M. Pana wewszem zycżliwy
Przyiaciel y unizony sługa
Tymosz Nosacz, Obożny.

z Orygin. w Arch. Sławuck.

буду прилагать свое стараніе. Ваша вельможность, мой милостивый панъ, когда былъ въ нашихъ краяхъ, въ прошломъ году, то изволилъ, по моей покорной просьбѣ, освободить козака Чечеля, бывшаго въ неволѣ. Твердо помня о неизмѣнной ко мнѣ благосклонности вашей вельможности и объ извѣстномъ усердіи, оказанномъ вами въ отысканіи поименованнаго козака, я считалъ себя обязаннымъ во всякое время благодарить вашу вельможность, милостиваго пана, нижайшими своими услугами, съ которыми, въ настоящее время, усердно поручаю себя неизмѣнной пріязни и ласкѣ вашей вельможности, милостиваго пана. Дано въ Корсунѣ, 29 апрѣля 1658.

Вельможности вашей, милостиваго моего пана, во всемъ усердный пріятель и нижайшій слуга,

Тимошъ Носачъ, обозный.

LVII.

List Stanisława Potockiego, Woi. Kr. i H. W. K., do Kasztel. Bieniewskiego. /4 1658.

Wielmożny Mci Panie Kasztellanie Wołynski
Moy Mci Panie y Bracie.

Respons od Xcia J° Mci Pana Strażnika Koronnego in negotio urazy W. M. M. Pana dany odsyłam W. M. Panu z ktorego informuiesz się W. M. M. M. Pan że się iustifikuie że o zadney przeciw W. Mci nieprzyiazni niemysli. Aże mi tam znać daią z Kamieńca że Wyhowski

LVII.

Письмо Станислава Потоцкаго, воеводы Краковскаго и гетмана великаго короннаго, къ кастеляну Бѣнѣвскому. Въ апрѣлѣ, 1658.

Вельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій, мой милостивый панъ и братъ!

Посылаю вашей милости, пану, отвѣтъ князя, его милости, стражника короннаго, присланный по дѣлу о нанесенномъ вашей милости оскорбленіи. Въ этомъ отвѣтѣ, его милость удостовѣряетъ, что никакой не мыслитъ непріязни къ вашей милости. Изъ Каменца даютъ мнѣ знать, что Выговскій разжалованъ, что на мѣсто его поставленъ

degradowany że suffectus in locum iego Chmielniczenko, że na Wyhowskiego Kozacy maią pilne oko, ÿ ze Puszkarenka do Cara wyprawili hoc nomine co znim czynić każe luboc ia tym wiesciom wiary ieszcze niedaię poki od W. M. M. M. Pana in simili nieobaczę do siebie pisania, iednak że mi wtenże sens piszą notam z Wołoch pilnie upraszam ieslibyś W. M M. Pan miał iaką koło tego wiadomość abyś mi communikował. Na co czekaiąc przyiazni W. M. M. Pana oddaię się z Sokala. — Aprilis 1658.

W. Mci M. M. Pana zyczliwy przyiaciel
i sługa powolny
Stanisław Potocki W. Kr. H. W. K.

z Orygin. w Arch. Sławuck.

Хмельниченко, что козаки строго присматриваютъ за Выговскимъ, и что они отправили Пушкаренка къ Царю спросить о томъ, какъ поступить съ Выговскимъ. Хотя я еще не вѣрю этимъ извѣстіямъ, пока не получу письма отъ вашей милости, моего милостиваго пана, однако же тоже самое пишутъ и изъ Валахіи. Усердно прошу увѣдомить меня, если ваша милость имѣешь объ этомъ какое нибудь извѣстіе. Въ ожиданіи чего, поручаю себя пріязни вашей милости, милостиваго пана. Изъ Сокаля, апрѣля 1658.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный пріятель и доброжелательный слуга,

Станиславъ Потоцкій, воевода Краковскій, гетманъ великій коронный.

LVIII.

Copia Listu od Jana Wyhowskiego, Hetmana Zaporozkiego, do J. M. P. Stan. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, $^5/_5$ 1658.

Sam W. M. M. M. Pan Swiadkiem iesteś widocznym iako my tenaces Armisticij zostaiemy zadney do tąd naruszenia onego niedaiąc ansy, owszem około animadversyi na Violatorow mamy pilne staranie, zeby to quod Sacro Sancte postanowiło się niebyło illicito ausu nałomano od żadnego z strony naszey. Z czego spem sumimus, ze y od W. M. Pana do czasu wyscia naszey umowy abstinebitur od

LVIII.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ его милости, Станиславу Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому. 5 мая 1658.

Ваша милость, мой милостивый панъ, сами видите собственными глазами, какъ мы твердо сохраняемъ перемиріе, не подавая доселѣ ни малѣйшаго повода къ нарушенію онаго. Особенно мы наблюдаемъ за нарушителями спокойствія, усердно стараясь, чтобы никто съ нашей стороны не смѣлъ нарушить священнаго постановленія о перемиріи. Посему надѣемся, что и съ вашей стороны, до окончанія срока нашего договора, каждый изъ вашихъ милостей удержится отъ нападе-

zaczepek, ile kiedy W. M. Mł. Pan popieczołuiesz, iako ten ktory tak dobrych rzeczy byłeś Plantatorem. — Plura recondet W. M. M. M. Panu Pan Theodozy iako człowiek virtutis probatae, gdy listowną odemnie oddaiąc Vizitę będzie w rozmowie z W. M. M. M. Panem, Ja tylko pro colophone kładę że ieżeli który czas do dalszych rzeczy tractowania był nad teraznieyszy przednieyszy przyiemnieyszy y pogodnieyszy. Hoc tantum desideratur aby absit hæc opinio W. M. M. zebyśmy mieli adacti necessitate zaciągać, raczey tym o naszey daiemy wywod propensij. Gdyz iesliby teraznieysza miała prætermitti commoditas długo by obiegać trzeba nim taka przyswieci gwiazda. Wiem że y Car J. M. ambit o Pokóy z Królem J. M. y dla tegoz wielce haesituie ieżeli non inflabit spiritus præsumptionis iednoz hoc memorandum quod Sermones Illorum super oleum, et ipsi sunt iacula. Dosyć zemnie, że quod amica dictat conscientia praecaveo, ale y o so-

ній, если только ваша милость, мой милостивый панъ, какъ насадитель такъ многихъ благъ, позаботится объ этомъ. Подробнѣе перескажетъ обо всемъ вашей милости, моему милостивому пану, панъ Өеодосій, человѣкъ испытанной честности, когда, отдавая отъ меня письменный визитъ мой, будетъ говорить съ вашею милостію, моимъ милостивымъ паномъ. Я только скажу, что настоящее время есть удобнѣйшее, лучшее и благопріятнѣйшее для дальнѣйшихъ переговоровъ о дѣлахъ. Только желательно, чтобъ ваша милость не думалъ, будто бы мы старались кончить дѣло, бывъ вынуждены необходимостію. Этимъ мы скорѣе показываемъ наше доброжелательство. Если упущенъ будетъ теперишній удобный случай, то прійдется долго ждать, пока блеснетъ такая благопріятная звѣзда. Я знаю, что и его милость Царь желаетъ мира съ его милостью королемъ, и потому сильно выжидаетъ, не будетъ ли ему прежде сдѣлано предложеніе; только надобно помнить, что рѣчи ихъ сладки, но сами въ себѣ стрѣлы. Съ меня довольно, если я предостерегаю отъ того,

bie upewniam, ze nie z żadney to czynię co radzę potrzeby. O Inszych rzeczach temuz P. Theodozemu zleciwszy, Samego Siebie pristino commendo amori y Łasce Braterskiey. Data w Czehirynie die 5 Maj 1658.

W. M. Mlwgo Pana Cale brat Życzliwy y Sługa
Jan Wyhowski Hetman Woyska Zaporozkiego.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

что внушаетъ мнѣ дружелюбная совѣсть; но и о себѣ могу увѣрить, что не изъ нужды какой нибудь дѣлаю то, что совѣтую. О прочихъ дѣлахъ поручивши разсказать тому же пану Θеодосію, поручаю теперь самаго себя братской любви и благосклонности. Дано въ Чигиринѣ, 5 мая 1658 года.

Вашей милости, милостиваго пана, искреннѣйшій братъ и слуга,

Янъ Выговскій, гетманъ войска Запорожскаго.

LIX.

Kopia Listu od J. Wyhowskiego, Hetman Zaporozkiego, do S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, [18]/[5] 1658.

Adacto potrzebami pospolitemi przyszło mi za Dniepr uczynic drogę: gdzie będącego pośćigła mię certitudo od pogranicznych naszych Pułkowników; iakoby ductu Ich M. M. P. P. Hetmanów a snać et authoritate W. M. M. Pana, miało się pod Dubno kupić Woysko Kwarcianne, quo animo y iakim zamysłem, zgoła nie wiemy, to tyl-

LIX.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому, писанное 15 мая 1658.

Государственныя дѣла заставили меня сдѣлать поѣздку за Днѣпръ. Бывши тамъ, я узналъ навѣрное отъ пограничныхъ полковниковъ нашихъ, что, по распоряженію ихъ милостей, милостивыхъ пановъ гетмановъ, а знать по волѣ вашей милости, милостиваго пана, собралось подъ Дубно кварціонное войско, а съ какимъ намѣреніемъ и съ какимъ замысломъ, о томъ совершенно не знаемъ. Только знаемъ то, что въ договорѣ нашемъ, съ обѣихъ сторонъ подтвержден-

ko znamy do siebie, ze z obustron w Umowie naszey iuramento sacro Sancto potwierdzoney staneło było, do czasu pewnego spokoynie z sobą mieszkaiąc, słowa sobie dotrzymywac, y w żadne nie wchodzić nieprzyiażni. — Quod et fideliter praestitum znaszey strony, ze o żadney do siebie nieznamy do tąd winie, przez ktorąbyśmy do naruszenia Armistitium mieli dadź anse. Wszakże y o W. M. Panu statecznie trzymamy, ze ten zawod Woyskowy od wszelkich zechcesz arcere incursyi, miawszy od nas wszelaką przyiazń y zachowanie. Luce clarius żeśmy y Pana Tetere dla uprzątnienia wszelakich differentij byli wyprawili, dawszy mu zupełną władzę na swawolnych garłach za naymnieyszym dowodem animadvertendi. Ale y teraz albo tego albo iemu podobnego wyprawiemy, na tąż go ordinowawszy functią postrzegania z naszéy strony bespieczeństwa: bylebyscie y W. M. M. P. P. chcieli nas eadem tractare humanitate, poniechawszy znami przed

номъ священною клятвою, постановлено было твердо исполнять данное слово и не входить ни въ какія ссоры, спокойно живя между собою до опредѣленнаго времени. И это вѣрно было исполняемо съ нашей стороны, такъ что мы доселѣ не знаемъ за собою ни малѣйшей вины, которою бы подали поводъ къ нарушенію перемирія. Впрочемъ, что касается до вашей милости пана, то мы совершенно увѣрены, что вы удержите этотъ порывъ войска отъ всякихъ нападеній, видя съ нашей стороны дружбу и уваженіе. Самымъ яснѣйшимъ доказательствомъ служитъ то, что мы посылали и пана Тетеру для предотвращенія всякихъ раздоровъ, давши ему полную власть казнить своевольныхъ смертною казнію, по малѣйшему доказательству. Но и теперь мы высылаемъ то его, то ему подобнаго, возложивши ту же обязанность наблюдать за безопасностію съ нашей стороны, лишь бы польно и ваши милости, милостивые паны, захотѣли поступать съ нами съ такимъ же человѣколюбіемъ, воздерживаясь отъ всякой непріязни съ нами, до истеченія срока переми-

wyśćiem umowy Naszey wszelkiey nieprzyiaźni. Inaczey bowiem ieslibyscie W. M. M. P. P. umknąć nam nad swóy zwyczay mieli słowa; przy Bógu samym zostanie za to pomsta: Jednak y My o obronie naszey niewinnosci będziem przemyslali: Czego nie rozumiemy, abyś nam W. M. M. Pan bywszy Evictorem w tey mierze miał to wyrządzić, Umyślną tę listowną naszey szczerośći posyłamy contestatią prosząc abyś nas prędkim w tey materyey obesłał responsem. Tym czasem Woysko y Ich M. M. P. P. Hetmanów Verbi dataeqne fidei Upomniawszy Zalecamy się zatym iako naypilniey Łascę W. M. Pana. Dan w Taborze pod Hołtwą die 15 Maj 1658 Anno.

Jan Wyhowski H. W. Z.

Kopia ręką Bieniewskiego w B.K.S. zbioru O'N.

рія. Въ противномъ случаѣ, если бы ваши милости, милостивые паны, захотѣли, противъ своего обычая, отказаться отъ словъ своихъ, то самъ Богъ отмститъ за это; да и мы съ своей стороны будемъ промышлять о защитѣ нашей невинности. Мы не вѣримъ, чтобъ ваша милость, милостивый панъ, бывши виновникомъ заключенія перемирія, поступилъ такъ съ нами. Посему и посылаемъ это нарочное устное объявленіе нашей искренности, прося вашу милость прислать къ намъ скорый отвѣтъ по этому дѣлу. Между тѣмъ, напомнивши войску и ихъ милостямъ, панамъ гетманамъ, о сохраненіи даннаго слова, поручаемъ себя усерднѣйше благосклонности вашей милости пана. Дано въ таборѣ подъ Гултавой, 15 мая 1658.

Янъ Выговскій, гетманъ войска Запорожскаго,

LX.

List Jerzego Lubomirskiego, Marszałka Koronnego, H. P., do Kasztelana Bieniewskiego, 16/5 1658.

Jasnie Wielmożny Msci Panie Kasztelanie Wołyński
Mnie wielce Mci Panie y Przyiacielu.

Praca W. M. M. M. Pana, w tak wielkiey negotiatieij, z którey salus Oyczyzny dependet, iako iest tanto sumptûs, et periculi probata impendio, że wszystkich ku W. M. M. Panu obligat et adstringit do wdzięcznosci: tak mnie iednego nieznalazło tak ingratum abym iey su-

LX.

Письмо Юрія Любомирскаго, маршала короннаго, гетмана польнаго, къ кастелляну Бѣнѣвскому. 16 мая 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій,
мой милостивѣйшій панъ и пріятель!

Труды вашей милости, моего милостиваго пана, въ столь важномъ дѣлѣ, отъ котораго зависитъ спасеніе отечества, доказанные пожертвованіемъ имущества и опасностями, заставляютъ всякаго быть вамъ благодарнымъ Поэтому, я одинъ не останусь такъ неблагодарнымъ,

um decus przyznawać niemiał; y owszem w czymem W. M. M. Panu przestrogi dał iako to eo zelo y tym uczynił życzącego affectu celem; żeby ta Transactia, ktorąś W. M. M Pan zaczął, pożądaney coronuiąc Oyczyznę skutkiem pacificatiey; oraz peractæ feliciter operæ przysługę; imieniu W. M. M. M. Pana connectar y sławię tak na swoim da P. Bog mieyscu racz sobie W. M. M. Pan ze mnie obiecywać eum testem, ze powinne tribuam przyznanie, co W. M. M. Panu za wdzięczność publice od całey Rzplitey: co privatim od każdego debetur — Consideracyi moich W. M. M. Panu wypisanych, wszytka to iest mens y vis; ze iestem tego rozumienia, aby ze Szwedami pokóy omnino był uczyniony, a wszytkie vires, ktorych na tamte stronę naywiększą część oderwano; tu były unitim na tę obrócone scianę. W. M. M. Panu przyznać kazdy musi, żeś wiele uczynił negotii: wiele

чтобъ не отдать полной справедливости трудамъ вашимъ. И дѣйствительно, если я въ чемъ нибудь давалъ совѣты вашей милости, то я дѣлалъ это изъ усердія, съ тою цѣлію, чтобы начатые вами переговоры, увѣнчавъ отечество водвореніемъ желаннаго мира, покрыли ваше имя славою. Прошу вашу милость, моего милостиваго пана надѣяться, что я, дастъ Богъ, буду въ своемъ мѣстѣ, свидѣтельствовать о подвигахъ, которыми ваша милость заслужилъ благодарность всей республики вообще и каждаго изъ насъ въ особенности. Вся сущность и сила моихъ соображеній, написанныхъ къ вашей милости, милостивому пану, есть слѣдующая: я держусь того мнѣнія, что непремѣнно нужно заключить миръ со Шведами, и что всѣ силы, которыхъ большая часть оторвана и отправлена противъ Шведовъ, должны быть соединены, для защиты здѣшняго края. Каждый долженъ признать, что ваша милость, милостивый панъ, много сдѣлалъ своими переговорами, многое совершилъ своимъ благоразуміемъ, наиболѣе и прежде всѣхъ содѣйствовалъ къ тому, чтобъ стар-

prudentiâ suâ sprawił; żeś ad Rempublicam Wyhowskiego y Teterę, naywiększe y naypierwsze przeciągnął Kozakow Capita; y niechybnie, kiedyby do tych początków efficacibus medijs od nas cooperować chciano; a nie in Imaginariis Ideis fundowano rzeczy, moglibyśmy się prędko przy łasce Bożey, bonum pacis, y szczęśliwego Oyczyzny spodziewać s tey sciany uspokojenia. Ale Dwor eo felici W. M. M. Pana ingressu abutitur: bo iest tak mocną, iakoby rzetelnego pokoju ubespieczony wiarą że na tę stronę nietylko zadnych non parat arma ale y tych co trochę iest umnieysza, ku Prusom odrywa, omnem vim na iedno Priwatne Fortec destinuiąc dobywanie, a tu prowincije, Narody giną: Litwa y Ruskie Kraie oborientibus periculis na zgubne imie zostaią puszczone. Kiedybysmy rebus od Pruss pacatis tu Woyska obrócili, wszytkie; co teraz obstinata przy zasmakowanym Septemtrionie

шинъ козацкихъ, Выговскаго и Тетеру, привлечь на сторону республики. Еслибы мы захотѣли поддержать это начало дѣйствительными средствами, а не строили бы воздушныхъ замковъ, то нѣтъ сомнѣнія, что, при помощи Божіей, можно бы было надѣяться скораго заключенія мира и счастливаго успокоенія отечества. Но дворъ злоупотребляетъ счастливымъ началомъ дѣйствій вашей милости, милостиваго пана. Онъ такъ сильно убѣжденъ въ дѣйствительности мира съ козаками, что не только никакого не приготовляетъ противъ нихъ войска, но еще уменьшаетъ небольшое число войска, здѣсь находящагося, отрывая часть для отправленія въ Пруссію, направляя всю силу только на добываніе отдѣльныхъ крѣпостей, между тѣмъ какъ здѣсь гибнутъ цѣлыя провинціи и народы. Литва и Русскіе края, при появленіи опасностей, оставляются на погибель. Хотя въ настоящее время, чернь, полюбившая сѣверную Русь, упорно стоитъ за нее и не хочетъ приступить къ республикѣ, желая отличиться своимъ повиновеніемъ; однако же, еслибы мы, окончивъ войну въ Пруссіи,

Plebs; per obsequij gloriam do Rzptey detrectat przystąpić: mnie się zda, że tym Modelem wieleby Wyhowskiemu przybyło pomocy, ulęknionych inducere do uczynienia tey Accessyey: y choć pisze ze duræ cervices, rad obaczę, ieżeli zemkniętych metus Woysk nie zmiękczy et inflectet uporu. Ale iesli tak odsłoniemy y exarmuiemy te kraie hæreo w niemałym powątpiewaniu; aby y sam Wyhowski tak był nieostrożny y bezrozumny, szczęścia y bespieczeństwa swego prostitutor; żeby go miał super caducum reponere Parietem; widząc nas niczym nie wspartych widząc na tyle stron rozerwanych. Sameć to Wyhowskiego wydawaią Tractatij, że tę accessią do nas dla tego czyni aby securitati consulat: bo u Moskwy y Kozaków metuunt capitibus suis, y z Teterą; będąc nietylko bez władze, ale invisi et in periculo positi: dla tego nam radzi pacisci ze Szwedem, pacisci z Moskwą: życzy

всѣ войска обратили въ здѣшній край, то Выговскому немало прибавилось бы помощи для того, чтобъ привлечь робкихъ на нашу сторону. Хотя онъ и пишетъ, что упрямыя головы сенаторовъ увидятъ, какъ онъ разсѣетъ страхъ войска, оставившаго насъ, и какъ смягчитъ ихъ упорство; однакожъ, если мы оставимъ эти края такъ беззащитными и съ такимъ малымъ войскомъ, то я весьма сомнѣваюсь, захочетъ ли самъ Выговскій такъ неосторожно и безрасудно рисковать своимъ счастіемъ и своего безопасностію, положившись на такую слабую опору, видя насъ ничѣмъ не защищенныхъ, разорванныхъ на столько частей. Самые переговоры Выговскаго доказываютъ, что онъ соединяется съ нами, для своей безопасности; ибо онъ и Тетера не только не имѣютъ власти, но будучи ненавидимы и угрожаемы опасностію, боятся, чтобъ не потерять головъ отъ Москвы и Козаковъ. Для этого и совѣтуетъ намъ Выговскій мириться со Шведомъ и съ Москвою; для этого онъ желаетъ, чтобы мы сохраняли хотя притворный союзъ съ Татарами, и чтобъ оставались въ дружбѣ съ

zebysmy Tatarow lubo subdolam przecię iakokolwiek conservowali societatem: życzy żebysmy Hospodarów obudwu mieli amicos. Na cosz nam tyle firmari potentiis życzy, znać że niewiele y swoiey y naszey ufa mocy? Praeparuje tedy aby Corona reddatur secura; żeby potym pod tak assekurowane mieli dokąd y z Teterą transire refugium. To tak ieden Wyhowski upatruie, tot fulcimentis wesprzeć securitatem swoię. A my na iedney zle formowaney, lekkiey, płochey Cavaleriey, obronę tych Kraiow y Conserwatią fundujemy, bez Armaty bez piechot zostawamy? Dwoma Diwisyami tak nadwątlonemi y zmnieyszonemi; z ktorych do Pruss tak wiele oderwano ludzi, wktorych nie roboris nie gravioris arma tylko trzy choragwie Usarskie i te bez Kopij mamy — moli gentium, tak wielkim mocnym ognistym Woyskom Moskwy y Kozakom oprzeć się? Jakom tedy w listach wyższych do

обоими государями. Зачѣмъ же онъ совѣтуетъ намъ укрѣпляться такъ многими силами? Видно, что не слишкомъ надѣется на свою и нашу силу; поэтому, онъ предварительно хлопочетъ о безопасности Короны, чтобъ потомъ можно было ему, вмѣстѣ съ Тетерею, имѣть надежное убѣжище. Такъ много оградъ одинъ Выговскій старается воздвигнуть для охраненія своей безопасности; а мы всю защиту и охраненіе здѣшнихъ краевъ полагаемъ только въ легкой плохой кавалеріи, дурно сформированной, не имѣя ни пушекъ, ни пѣхоты. Можемъ ли мы противустоять огромному множеству народа, столь многочисленнымъ, сильнымъ огнестрѣльнымъ войскамъ Московскимъ и Козацкимъ, имѣя только двѣ дивизіи, ослабленныя и уменшенныя, изъ которыхъ такое множество людей отправлено въ Пруссію, и въ которыхъ нѣтъ никакой силы, никакого тяжелаго оружія, а только три гусарскія хоругви, и тѣ безъ копій? Поэтому, какъ въ прежнихъ письмахъ своихъ, писанныхъ къ вашей милости, милостивому пану, такъ и теперь, я неизмѣнно держусь своего мнѣнія: изволь, ваша

W. M. M. Pana pisał, tak y teraz constanter mego trzymam się intentum, racz W. M. M. Pan persuadować Dworowi aby w Prusiech pokoiem ze Szwedami konczono: a tu unitis agamus viribus: pokazać że y to co dotąd prudentia W. M. M. Pana transactum na Ukrainie, y co więcey et solidius in rem Oyczyzny transigi może, potrzeba aby arma stabiliant: bez ktorych ia się przyznam, że będę miał pro miraculo, iesli do nas Narody accedent. Kończe dziękuiąc bardzo W. M. M. Panu za tę confidentią, ktorą mi w częstych oswiadczasz conferentiach, a wielce proszę, abyś wszystko co W. M. M. Panu actus przyniesie negotii; niebawnym communicować iako nayczęsciey chciał znoszeniem się, gwoli czemum y Poszty napomnieć kazał, aby znich nie niebyło morae, wprętkim należących wiadomosci przenoszeniu — z ktorych tylko samych od W. M. M. Pana, dependemus z Jmć Pa-

милость, милостивый панъ, убѣдить королевскій дворъ окончить въ Пруссіи войну со Шведами миромъ, чтобы здѣсь мы могли дѣйствовать соединенными силами; изволь доказать, что необходимо укрѣпить оружіемъ какъ все то, что до сихъ поръ сдѣлано на Украинѣ благоразумными переговорами вашей милости, такъ и то, что еще больше и надежнѣе можно сдѣлать впредь, для блага отечества. Признаюсь, что я буду считать чудомъ, если безъ этого средства пристанетъ къ намъ народъ Украинскій. Оканчиваю, усердно благодаря вашу милость, милостиваго пана за то довѣріе, которое выражаешь ко мнѣ частными сношеніями, при семъ усильно прошу извѣщать меня, какъ можно чаще, немедленными увѣдомленіями, обо всемъ, что только ваша милость, милостивый панъ, сдѣлаешь посредствомъ переговоровъ. Для этого, я приказалъ и почтамъ, чтобъ не дѣлали никакого замедлѣнія въ скорѣйшемъ доставленіи извѣстій, отъ которыхъ только и зависитъ дальнѣйшій ходъ военныхъ дѣйствій, моихъ и его милости, пана воеводы Краковскаго. За тѣмъ усер-

nem Wdą Krakowskim w dalszym bellici progressus poprowadzeniu. Powolne zatym pilnie W. M. M. Panu oddawam usługi moie.

W. M. M. Pana życzliwy sługa
Jerzy Lubomirski.
w Dąbrowie d. 16 Maij 1658.

z Orygin. w Arch. Sławuck.

дно свидѣтельствую вашей милости, милостивому пану, свои доброхотныя услуги.

Вашей милости, милостиваго пана, усердный слуга,

Юрій Любомирскій.
Въ Дубровѣ, 16 мая 1658.

LXI.

Copia Listu od Jana Wyhowskiego, do Stan. Potockiego, Hetmana W. K., z Podpułiezierza, $^{20}/_{5}$ 1658.

Zawsze Ja potrafiam w to iakobym naylepiey mógł usłużyć Jego K. M. ile moia udolność znosi ku pospolitemu pożytkowi nawodząc rzeczy; a teraz miasto wzaiemney szczyrości iako mamy wiadomość Woyska na nas gotuią grożąc nam przez swe Uniwersały niektorzy z P. P. Szlachty niedługim Ukrainy Władaniem. Mnieysza by to, z kilką Tysięcy

LXI.

Письмо Яна Выговскаго къ Станиславу Потоцкому, гетману великому коронному, отъ 20 мая 1658, изъ Подпульезера.

Всегда стараюсь я о томъ, какъ бы лучше услужить его королевской милости, направляя дѣла къ общей пользѣ, сколько позволяютъ мои силы; а теперь, вмѣсто взаимной искренности, мы имѣемъ извѣстіе, что противъ насъ приготовляютъ войска; нѣкоторые изъ пановъ шляхты грозятъ своими универсалами, что намъ не долго владѣть Украйною.— Небольшая побѣда ворваться съ нѣсколькими тысячами и причинить какой нибудь вредъ, но зло въ томъ, что сердца, раздра-

wpadłszy uczynić co szkody Victoriâ, a na potym by się iuż roziątrzone takim zadatkiem nigdy nienawróciły serca. Lepiey tedy myslić o dalszym ugodzeniu bez wszelakich zaczepek, niżeliby w nowe zachodzić iednaniny przez te małe pomieszkanie po między nami tak znaczny maiąc przystęmp y nadzieie o ziednoczeniu. Wielce tedy prosimy W. M. M. M. Pana abyś woyska swoie chciał według słowa rzeczonego wściągać od incursij; gdyż ja mam Umysł iakobym wszystką Rzpltą moią ukontentował pieczą przywiodszy nasze kraie do słuszney Combinacyi; Inaczeybym pewien był niełaski Bozey kiedy bym J. K. Miłosci niemiał moiey dotrzymać życzliwośći, Jedno tylko nadewszystko amplectendum abyśmy ięzykiem y poselstwy nie szablą ani woyskiem z sobą Contractowali, Zalecam się zatym iako naypilniey łasce W. M. N. M. Pana z Taboru z Pod-Połiezierza die vt supra (:swą ręką to przypisał:) po-

женныя такимъ нападеніемъ, никогда уже не примирятся. Посему лучше подумать о продолженіи согласія безъ всякихъ нападеній, нежели стараться о новомъ примиреніи, тогда какъ, въ теченіи теперешняго кратковременнаго пребыванія вмѣстѣ, мы положили начало соединенію и надѣемся, что это соединеніе утвердится. Поэтому усильно просимъ вашу милость, милостиваго пана, удерживать войска свои отъ нападенія, согласно данному слову; потому что я стараюсь, какъ бы угодить всей Республикѣ своимъ попеченіемъ, приведя наши края въ надлежащее устройства. Я вѣрно навлекъ бы на себя гнѣвъ Божій, если бы не сохранилъ признательности къ его королевской милости. Одно только особенно нужно наблюдать, именно, вести дѣло посредствомъ переговоровъ и посольствъ, а не саблею и войскомъ. За симъ усерднѣйше поручаю себя благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Изъ табора въ Подъ-Польезеромъ, вышеозначеннаго числа Своею рукою приписалъ слѣдующее: Давно послалъ я къ вашимъ милостямъ, милостивымъ панамъ, Ѳеодосія Томкевича,

słałem dawno Teodozego Tomkiewicza Lwowianina do W. M. M. M. PPanow dziwnie się że do tych czas w tamtych Kraiach go niemasz.

W. M. M. M. Pana Cale życzliwy
Przyiaciel y Sługa
Jan Wyhowski Hetman.

Kopia owczesna z B.K.S. zbioru O'N.

Львовскаго жителя, и удивляюсь, что до сихъ поръ нѣтъ его въ вашихъ краяхъ.

Вашей милости, милостиваго моего пана, усердный другъ и слуга,
Янъ Выговскій Гетманъ.

LXII.

List Pawła Sapiehy, Wdy Wil. i Het. Wiel., do Kasztelana Bieniewskiego, $^{26}/_{5}$ 1658.

Jaśnie Wielmożny Mci Panie Wołyński
Mòy Mci Panie y Przyiacielu,

Ponieważ nie przybył do W. M. M. M. Pana w Swięta iako obiecał przybydz Tetera, a przecie nie dał wiedzieć, co go zabawiło, obawiać się słusznie możemy, żeby to zamilczenie dla rady ktorą 7 presentis mieli mieć, zachodzic go miało, albo postrzeżony y w słabych

LXII.

Письмо Павла Сапѣги, воеводы Виленскаго и гетмана, къ кастеляну Бѣньевскому. 26 мая 1658.

Ясновельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій, мой милостивый панъ и пріятель!

Такъ какъ Тетера не прибылъ на святкахъ къ вашей милости, моему милостивому пану, какъ онъ обѣщалъ, и даже не далъ знать, что его задержало; то по справедливости можемъ опасаться, что это молчаніе есть слѣдствіе совѣта, который хотѣли имѣть козаки 7-го числа настоящаго мѣсяца; а можетъ быть, гетманъ, одумавшись и видя слабыя свои силы, измѣнилъ своимъ намѣреніямъ и обманулъ наши ожиданія, или съ намѣреніемъ обманываетъ насъ, какъ это до сихъ поръ дѣлается съ нами, по причинѣ несчастнаго и гибель-

będąc siłach swoich Hetman intentie swoie y Expectatie Nasze zawiodł, albo sam uwodzi iako się to dzieje dotąd z nami infortunio et fato credulitatis nostrae. Że Jmc Pan Wojewoda Krakowski pomykać począł Woysko, a przecie W. Mci M. M. Panu videtur, żeby nienacierać barzo, in spem ulteriorem skutkow lepszych expectatiey tey naszey, niewiem iako Woyska Coronne y W° X. L° y na krotkim czasie w iednym mieyscu przydzie zatrzymać, ale y w Ukrainę się na gotowość taką przy protekciey Carskiey bedącą odważać, niewiem iako Consultum, zwłaszcza żeby to iuż było co poczynać z wzruszeniem Armisticiey, które nam może ziednać słuszny z Carem Moskiewskim pokóy, przez obiecaną, o ktorą recenter Car agebat u K. Jmci Commisiię. Już tedy iako niepowetuiemy straty czasu opuszczonego w ktorey myśmy się sami potarli, i Woysko nagłodzili per angustias Consistentiey przeszłey; tak interest iako nayprędzey co pewnego wiedzieć, iesli W. M. M. Pan

наго легковѣрія нашего. Его милость, панъ воевода Краковскій, начинаетъ двигать войско. Не смотря на всѣ эти обстоятельства, вашей милости, моему милостивому пану, кажется, что ненужно слишкомъ напирать на непріятеля, въ надеждѣ, что наши ожиданія о заключеніи мира скоро будутъ имѣть лучшій успѣхъ. Но я не знаю, какъ можно будетъ, даже въ теченіи краткаго времени, держать, на одномъ мѣстѣ войска коронныя и войска великаго княжества Литовскаго. Не знаю также, хорошо ли будетъ отважиться итти въ Украину, гдѣ войско стоитъ на готовѣ, подъ протекціею Царя. По крайней мѣрѣ, нарушивъ перемиріе, нужно бы предпринять что нибудь такое, что могло бы содѣйствовать намъ къ заключенію мира съ Царемъ Московскимъ, посредствомъ обѣщанной коммиссіи, о которой недавно Царь сносился съ его королевскою милостію. Теперь, такъ какъ мы не можемъ возвратить потерянное время, въ продолженіи котораго, мы и сами себя измучили и заморили голодомъ войско, расположивъ его въ тѣснотѣ; то нужно, какъ можно скорѣе,

przez wyprawionych Szpiegów będziesz miał słuszne relatię, ale oto proszę abyś W. M. M. Pan częściey raczył dawać wiedzieć zażywaiąc Poszty, bo y w tem informare było dawniey trzeba, coś teraz pisał o nieprzybyciu Tetery, y że zaszło takie Silentium. Oddaię się zatem łasce W. M. M. Pana z słuzbami memi w Rasney Maia 26° A° 1658.

Proszę W. Mci Pana abis mnie oznaimił pro confidentia de statu od Vkrainy y o starszym w Woysku iako mu się powodzi, bo mnie siła na tem zależy żebym sam sobą mogł za czasu w sprawach Rzptey uważywszy stanowić y na wszystkie strony pilnie oko i straż mieć, bo się oba··iać trzeba od Xtwa Lit°. Sonsiada.

W. Mci Mgo M. Pana Brat zyczliwy
y sługa
Paweł Sapieha W. H.

z Orygin w Arch. Sławuck.

узнать что нибудь опредѣленное, если ваша милость, милостивый панъ, имѣешь какія нибудь вѣрныя извѣстія отъ посланныхъ шпіоновъ. Прошу только вашу милость чаще присылать мнѣ извѣстія по почтѣ; потому что и о не прибытіи Тетеры и о прекращеніи сношеній, о которомъ ваша милость теперь писалъ, нужно было увѣдомить прежде. За тѣмъ поручаю себя съ своими услугами, ласкѣ вашей милости, милостиваго пана. Въ Расной, 26 мая 1658 года.

Прошу вашу милость, пана, секретно увѣдомить меня о положеніи дѣлъ въ Украинѣ, и о войсковомъ старшинѣ, какъ идутъ его дѣла. Для меня весьма важно, если я буду имѣть возможность разсуждать самъ по себѣ о дѣлахъ республики, принимать мѣры заблаговременно, зорко смотрѣть на всѣ стороны, стоя на стражѣ; потому что должно опасаться прибытія сосѣда изъ великаго княжества Литовскаго.

Вашей милости, милостиваго моего пана, усердный братъ и слуга,

Павелъ Сапѣга, воевода Виленскій.

LXIII.

List S. Kazim. Bieniewskiego, Kasztel. Wołyńskiego, do Krola, 7/6 1658.

Naiasnieyszy Miłosciwy Krolu
Panie Panie moy Młsciwy.

Niezawiodłem się na moiey w Bogu ponoszoney nadziei ktory tę naszą teskliwą remorę nagradza znacznie. Dnia dzisieyszego Pan Theodozy Thomkiewicz ktory nie dawno był præcursor do W. K. M. P. M. Młwe° dobrey nadziey. Teraz iuż Z rzetelną iedzie declaratią Wierney Pana Wyhowskiego submissiey. A ze na tym wszystka res aby Krol

LXIII.

Письмо Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, къ королю, писанное 7 Іюня 1658.

Найяснѣйшій милостивый король,
панъ мой милостивый!

Не обманулся я въ надеждѣ, возложенной на Бога, который явно награждаетъ насъ за наше горькое терпѣніе. Сегодня панъ Ѳеодосій Томкевичъ, бывшій недавно у вашей королевской милости, пана моего милостиваго, вѣстникомъ доброй надежды, ѣдетъ уже съ рѣшительнымъ объявленіемъ вѣрноподданства пана Выговскаго. Теперь вся сила въ томъ, чтобы король Шведскій, вторженіемъ (отъ

Szwedzky wtargnieniem strzeż Boze do Korony nie uczynił iakiey Confusiey nowey Tegoz Pana Theodozego wysyła Pan Wyhowski do Krola Szwedzkiego persuaduiąc aby się z koroną ugadzał czego iesliby nieuczynił aby wiedział ze Woysko Zaporowskie przy W. K. Mci iako własnym Panu swoiem przeciwko nieprzyiaciołłom wszystkiem mocno stawac będzie. iakosz takowa Legatia ze wszystkich stron iest W. K. Mci P[u] memu Młłwemu y wszystkiey Rzptey potrzebna w ktorey aby omieszkania iakiego nie było wysłałem przed Panem Theodozym aby tym ktorym poydzie goscincem do Warszawy konie wszędzie zastawał gotowe. Rozumiem tedy ze W. K. Mc Pan M. Miłosciwy takowey pracy cooperatoribus Łaskę swą Panską oswiatczyć raczysz osobliwie zaś temu samemu Panu Theodozemu na ktorego nie zawiodłes się W. K. Mc Pan moj Młwy zyczliwosci y wierności y namniey nie wstyd zem tak wielą listow wysoką onego W. K. Mci zalecał cnotę Ci y tacy ludzie godni

чего Боже сохрани!) въ предѣлы Республики, не произвелъ какаго-нибудь новаго замѣшательства. Того же пана Ѳеодосія панъ Выговскій посылаетъ къ королю Шведскому съ предложеніемъ заключить миръ съ короною. Въ противномъ случаѣ, пусть король знаетъ, что войско Запорожское за вашу королевскую милость, какъ за собственнаго пана своего, будетъ крѣпко стоять противъ всѣхъ непріятелей. Отправленіе этого посольства нужно во всѣхъ отношеніяхъ, какъ для вашей королевской милости, пана моего милостиваго, такъ и для всей Республики; поэтому, чтобъ не было какого замедлѣнія, я отправилъ гонца напередъ, чтобъ на дорогѣ, по которой панъ Ѳеодосій будетъ ѣхать въ Варшаву, вездѣ были лошади наготовѣ. Я увѣренъ, что ваша королевская милость, панъ мой милостивый, благоволите изъявить свою благосклонность сотрудникамъ въ этомъ дѣлѣ, особливо же тому самому пану Ѳеодосію, въ усердіи и вѣрности котораго не обманулись ваша королевская милость, панъ мой милостивый; и я не стыжусь, что такимъ множествомъ писемъ рекомендо-

W. K Mci y wszystkiey Rzeczypospolitey łaski Same za niemi peroruią opera. Vpadam za tym do nog W. K. Mci Pana mego młwego zycząc aby Maiestat Panski post tot rerum vicissitudines dał tandem pod nogi W. K. Mci wszystkich Nieprzyiacioł.

W. K. Mci Pana mego Młwe° wierna Rada y podnożek Uniżony

Stanisław Kazimierz Bieniewski K. W. S. B.

z Izby die 7
Junij 1658.

List własnoręczny w B.K.S. zbioru O'N.

валъ вашей королевской милости высокія качества его. Такіе и подобные имъ люди достойны благосклонности вашей королевской милости и всей Республики; самыя дѣла ходатайствуютъ за нихъ. За симъ падаю къ стопамъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, желая, чтобы ваше величество, послѣ стольких превратностей счастья, наконецъ повергли всѣхъ враговъ къ стопамъ своимъ.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, вѣрный слуга и нижайшее подножіе,

Станиславъ Казимиръ Бѣнѣвскій,
кастелянъ Волынскій, С. Б.

Изъ Избы, 7 Іюня 1658.

LXIV.

Informacya od S. K. Bieniewskiego, Kaszt. Wołyńskiego, posłana Krolowi, bez daty, około 15 Czerwca 1658.

List ten który posyłam Meretur w każdym punctie Słusznéy Uwagi. Te są specialia wniém. Iż wielu Starszych oderwał in partem W. K. M. Pana Mego Młwego y iuż tylko iungendarum dexterarum, urget accellerationem. 2° Że ordinował Teterę cum absoluta potestate. Scilicet tego Tetere, który absolutissime, iest wiernym W. Kr. Mci y który Capitulatie zgody zemną umowił y podpisał w Międzyrzeczu. 3tio Wtych

LXIV.

Уведомленіе С. К. Беневскаго, кастеляна Волынскаго, посланное королю, около 15 Іюня 1650 г.

Письмо, теперь посылаемое мною, заслуживаетъ въ каждомъ пунктѣ особеннаго вниманія. Оно заключаетъ въ себѣ слѣдующія важныя обстоятельства: 1) Выговскій уже склонилъ многихъ старшинъ на сторону вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и старается только ускорить заключеніе союза; 2) избралъ для этого Тетеру, давъ ему неограниченную власть, именно того Тетеру, который безпредѣльно вѣренъ вашей королевской милости, который составилъ

słowach. (Tego tylko potrzeba) daie ad intende quid velit, to iest żeby on y Dom iego Łaski W. Kr. Mci P. M. M. był Securus. gdzie notandum że Nie wspomina Kozakow y tu figmenta Hæretickie Niemiryczowe Refutantur. Że inscio Wybovio w iego się głowie urodziły. 4to Że Carską przyiaźn ejurat tam dira Maledictione. 5to Że Conditiones ponit. Jesli mnie w tym Czego sobie żądam z drugiemi Satisfiet. Czego żąda wiemy. Niepiszę ze wszystkiemi, ale z drugiemi to iest s temi, Starszemi ktorych iako Obiecał in partem W. Kr. Mci a Septemtrione przeciągnoł. Na ostatek cale się declaruie że znami y z Tatarami gotów na Moskwę: y o Przyiazni Tatarskiey upewnia. Ten List Meretur. Custodiam Secreti, takze y Tetery pospiechu nie głosić, ia incognito z niem zbiegę. nie czyniąc oniem zadnego pogłosku z iakiem iedzie. gdyż idzie o Cara Moskiewskiego. Więc y ten List rozumiałbym aby etiam in Consilio nie wszystkiem pateat.

со мною договоръ о мирѣ и подписалъ его въ Межирѣчѣ; 3) Словами: «то только нужно» даетъ знать, чего ему хочется, то есть, чтобы онъ и домъ его былъ обезпеченъ на счетъ благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Здѣсь надобно замѣтить, что онъ не напоминаетъ о козакахъ, и что здѣсь устраняются еретическія выдумки, родившіяся въ головѣ Немирича, безъ вѣдома Выговскаго. 4) Съ клятвою отрекается отъ царской пріязни; 5) Полагаетъ слѣдующія условія: «если буду удовлетворенъ въ томъ, чего пожелаю себѣ вмѣстѣ съ другими.» Мы знаемъ, чего онъ желаетъ. Не пишетъ: «со всѣми» но «съ другими» то есть, съ тѣми старшинами, которыхъ, какъ обѣщалъ, онъ переманилъ отъ Сѣвера на сторону вашей королевской милости. Наконецъ, рѣшительно объявляетъ, что готовъ, въ соединеніи съ нами и съ Татарами, итти на Москву, ручаясь за пріязнь Татаръ. Это письмо заслуживаетъ быть хранимымъ въ тайнѣ; не нужно также разглашать о поспѣшномъ отправленіи Тетеры; я снесусь съ нимъ секретно, не дѣлая никакой

Listy od W. Kr. Mości P. M° Mł° y od Krolowey Jey Mci tak do Wyhowskiego od Oboyga iako też do samey od Królowey Jey Mci P. M. Młcwey iako naypilniey posyłać do rąk moich. A żeś W. K. M. Pan M. Mscwy nie zawiodł się na moiey Życzliwey radzie. gdyś przez mie kartkę Ręką swą Pańską przesyłał Wyhowskiemu którą ia kładę pro fundamento Optati Successus. Proszę y teraz racz W. Kr. Mość P. M. M. acquiescere persvasij moiey a ręką swą ossobno Kartkę napisać tą formą.

P. Hetmanie Zaporozski! Wypisac nie możemy, iako z wdzięcznośćią W. T. ku Nam przyimuiemy inclinatią gdyśmy się nie zawiedli na tym wszystkim co kolwiek Nam przez P. Wołyńskiego Confidenta naszego declarowałeś. Gdy tedy widziemy Stateczną W. T. ku Nam y Oyczyznie swey wiare iako przyznawamy ze raro Exemplo Starożytnosci Swoiey nam nalezytą w oczach Swiata wszystkiego wyswiadczasz Obliga-

огласки о томъ, за чѣмъ онъ ѣдетъ; потому что дѣло идетъ о Царѣ Московскомъ. Даже я хотѣлъ бы, чтобъ и это письмо не всѣмъ было навѣстно въ совѣтѣ.

Письма отъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и отъ королевы, ея милости, къ Выговскому, какъ отъ обоихъ вмѣстѣ, такъ и отъ одной королевы, ея милости, прошу посылать, какъ можно осторожнѣе, въ мои руки. И какъ ваша королевская милость, панъ мой милостивый, не усумнился въ моемъ искреннемъ совѣтѣ, переславъ чрезъ меня къ Выговскому собственноручную записку, которую я считаю причиною желаннаго успѣха, такъ и теперь прошу вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, положиться на мое убѣжденіе и написать собственноручно особенную записку въ слѣдующемъ видѣ:

Панъ гетманъ Запорожскій! Не можемъ описать, съ какою признательностію пріемлемъ мы пріязнь къ намъ твоей вѣрности; ибо мы несомнѣнно вѣримъ всему тому, что ты объявилъ намъ чрезъ пана

tią Tak nie możemy tylko Serce Nasze Królėwskie Cale też do W. T. obracać. Nas y Oyczyznę wszystko obowiązuiąc do należytego W. T. y Domowi wszystkiemu od wdzięczenia. Ani tedy iuż W. T. powątpieway o Naszey Łasce nie tylko przeciwko Sobie, ale przeciwko wszystkiem Którym tylko bene vis; do którey gravitate meritorum słusznie zasłuzyłeś præeminentią. y to wszystko co kolwiek S. P. Wołyńskim stanowisz, upewniamy ze My y Rzplta ratum Habemus. Wszystkie insze przyiazni cale u Nas W. T. Superant Merita y to co nam de Septemtrione piszesz, nieomylnie iuż W. T. miey od Nas Approbatum. że za Zdaniem W. T. iść gotowiśmy. W Zakładzie pewnośći Łaski Naszey nie tylko Słowo y Ręka Nasza Królewska, ale taż iusiurandi Religio Krórąsmy Oczyznie W. T. obligowali. Którą presenti W. T. wyswiatczemy. Na ostatek, do Nas będzie należało, W. Twey Nieprzepłacono Cnote Swiatu wszystkiemu in sera posteritate podać Exemplo

кастеляна Волынскаго, нашего повѣреннаго. Посему, видя твердую вѣрность твою къ намъ и къ отечеству, и признавая, что ты, предъ цѣлымъ свѣтомъ, показываешь рѣдкій примѣръ исполненія искони должной намъ обязанности, мы ничего не можемъ сдѣлать, какъ только обратиться къ твоей вѣрности нашимъ королевскимъ сердцемъ, обязавъ себя самихъ и все отечество воздать должную благодарность твоей вѣрности и всему твоему дому. Поэтому, не сомнѣвайся въ нашей милости не только къ себѣ самому, но и ко всѣмъ тѣмъ лицамъ, къ которымъ питаешь благоволеніе, какую милость ты преимущественно заслужилъ важностію услугъ своихъ. Удостовѣряемъ также, что мы сами и Республика утверждаемъ все, что пи постановишь вмѣстѣ съ паномъ кастеляномъ Волынскимъ. Заслуги твоей вѣрности превосходятъ въ глазахъ нашихъ всякое другое выраженіе пріязни. То, что ты пишешь намъ о Сѣверѣ, считай уже несомнѣнно одобреннымъ нами. Мы готовы послѣдовать совѣтамъ вѣрности твоей. Залогомъ искренняго благоволенія пусть будетъ не

wszelaką w tey Oyczyznie Zdobiąc praeminentią y Fortunami. A iako W. T. Zyczysz iungere dexteras tak żądamy abyś vwazaiąc aquilonis progressum, accellerował. a My Celo teste W. T. nie zawiedziemy.

Lubo by się nie zdał komu ten list, W. K. Msc chciey sequi Consilium meum y nie głosząc o tym tak iako było piérwey in silentio Napisawszy przesyłać do mnie iako Naprędzey.

Theodozego Greka Sine mora wyprawić do Króla Szwedzkiego cum reliquis na Tetere oczekiwaiąc, a z Listami niech mię potykaią w drodze bo ia poczty na Ukrainie mam Ordinowane.

Ja Hactenus iakom W. K. Mci Pana Me° Młgo w Poznaniu pożegnał nie mogę się doprosić na tak potrzebne Expensa szeląga. Więc niechcąc upuszczać zaczętych rzeczy com miał troche Substanciey y tę pofantowałem y Zgoła iesli mię assygnatia od W. K. M. Pana M. Młgo pewna nie potka Nie mam oczem iachać z Teterą.

только ваше слово и рука наша королевская, но и клятва, которую мы дали отечеству твоей вѣрности и которую настоящимъ письмомъ нашимъ подтверждаемъ. Наконецъ, мы предоставляемъ себѣ вознаградить невознаградимую доблесть вѣрности твоей первенствомъ сана въ твоемъ отечествѣ и всѣми дарами счастія, въ примѣръ цѣлому свѣту, въ отдаленномъ потомствѣ. А какъ твоя вѣрность проситъ заключить союзъ дружбы, то мы желаемъ, чтобъ ты поспѣшилъ, имѣя въ виду успѣхи Московскаго войска; а мы, Богъ свидѣтель, не измѣнимъ нашему Слову.

Хотя бы это письмо и не понравилось кому нибудь, то все таки изволь ваша королевская милость слѣдовать моему совѣту и, не разглашая объ этомъ, какъ было прежде, изволь написать въ тайнѣ письмо и прислать ко мнѣ поскорѣе.

Ѳеодосія Грека отправить немедленно къ королю Шведскому, дожидаясь Тетеры; а съ письмами пусть встрѣтятъ меня въ дорогѣ; ибо у меня на Украинѣ устроены почты.

Listy do Wyhowskiego y do Starszyny ostrożnie pisać. tak aby Wyhowskiego nie podac in periculum clancularie Correspondentiae.

Ten List od Wyhowskiego według nowego Kalendarza data 30 Maij, przez Kamieniec Podolski przesłany.

Oryginał własnoręczny w B K.S. zbioru O'N.

Съ тѣхъ поръ, какъ я въ Познани откланялся вашей королевской милости, моему милостивому пану, не могу досслѣ выпросить ни копѣйки на самыя необходимыя издержки. Посему, не желая упустить начатое дѣло, я истратилъ все, что имѣлъ у себя; однимъ словомъ, если отъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, не будетъ доставлено мнѣ денегъ, то не съ чѣмъ будетъ мнѣ ѣхать къ Тетерѣ.

Письма къ Выговскому и къ старшинѣ писать осторожнѣе, чтобъ не ввести Выговскаго въ бѣду, за тайную переписку.

Это письмо Выговскаго писано отъ 30 мая по новому календарю и прислано чрезъ Каменецъ-Подольскъ.

LXV.

List S. K. Bieniewskiego, Kaszt. Wol., do Krola, pisany z Polonney, 22/6 1658.

Naiasnieyszy Miłosciwy Krolu
Panie Panie moy Mliwy.

Jako prędko doszło Mie pisanie od Wyhowskiego zarazem odsyłam ię do Rąk W. K. M. Pana me° Mlwe°. W ktorym rzetelną iuż W. K. M. Pan Moy Mliwy odbierasz od niego declaratią. Więc gdy y tym listem cale eiurat przyiazni Carskiey y declaruie się yz z Tatarami y

LXV.

Письмо Станислава Казимира Бѣньевскаго, кастеляна Волынскаго, къ королю, пасанное изъ Полонной, 22 іюня 1658.

Найяснѣйшій милостивый король,
Панъ мой милостивый!

Лишь только получилъ я письмо отъ Выговскаго, тотчасъ же и отсылаю его къ вашей королевской милости, пану моему милостивому. Въ этомъ письмѣ, ваша королевская милость, панъ мой милостивый, получаете отъ него рѣшительное объявленіе. Такъ какъ онъ и въ этомъ письмѣ совершенно отрекается отъ дружбы царской и объявляетъ свою готовность, съ Татарами и съ нами, итти на царя;

z Nami gotow iść na Cara. Meo iudicio kączyc iuż z Ukrainą trzeba y non abuti benignitate Numinis. Ktora tak wielkiego W. K. M. Pana M. Mliwe[o] domieściła szczęscia. Nalezy na tym, aby ich Mść Panowie Kommissarze nie barzo się na Commissią kwapili, by zas nie wpadły in periculum. A ze iakom zrozumiał wiele iest między Nami ktorzy zasmakowali sobie Septemtrionem y zyczą sobie aby Niemieskie staneły propositie. Non dubito ze W. K. M. Pan Moy Mliwy powagą swoią zawzięte a pessimo proposito oderwiesz animusze. W czym wiele mi dopisania suppeditat Ratij zelus dostoienstwa W. K. Mci Pana M. M. y conseruandæ libertatis studium, parco iednak papirowi. Ustnie ut spero compensaturus, A wszakże ostrożnie et secretissime tractowac tę inclinatią Kozacką expedit, y non nisi cale iuz determinatis z Wyhowskim rebus publicowac ią. Wszak non

то по моему мнѣнію, нужно уже кончить дѣло съ Украиною и не злоупотреблять милостію Божіею, пославшею такое великое счастіе вашей королевской милости, пану моему милостивому. Дѣло зависитъ отъ того, чтобъ ихъ милости, паны коммиссары, не слишкомъ торопились на коммиссію, дабы непопасть въ бѣду. Я знаю, что между нами есть много такихъ, которые полюбили Сѣверъ и желаютъ, чтобъ состоялись трусливыя предложенія. Не сомнѣваюсь, что ваша королевская милость, панъ мой милостивый, своимъ вліяніемъ отклонишь упорные умы отъ этого гнуснаго предложенія. Я могъ бы много писать объ этомъ предметѣ, какъ изъ усердія къ вашей королевской милости, такъ и изъ ревности къ сохраненію свободы; но писать не буду, надѣясь вознаградить этотъ недостатокъ изустнымъ разговоромъ. Впрочемъ это расположеніе козаковъ къ союзу нужно вести какъ можно осторожнѣе и секретнѣе и публиковать объ немъ не прежде, какъ развѣ уже по совершенномъ окончаніи дѣла съ Выговскимъ; можно однакожъ найти способы къ тому, чтобъ провести его

desunt modi Carskiego Wieliczestwa Complementami uchodzenia. Szwedem interim quanto potentius urgenda complanatio. Ja w moiey nie ustane powinnosci jakoż wysłałem Pana Strzałkowskiego do Wyhowskiego y do wszystkiey starszyny Listy moie y J. M. P. Woiewody Krakowskiego dirigowałem czyniąc to ex Sensu samego Wyhowskiego, y prawie co trzeci dzien posyłac będe, upewniaiąc o łasce W. K. M. P. M. Mliwego to tylko barzo nie na rękę ze residentia W. K. M. P. M. Mliwego remota. Jakoż smiałbym pokornie persuadowac, abyś, W. K. M. Pan M. Mliwy per amorem Patriæ zblizyć się lub do Lwowa lub do Lublina raczył y Seym ten Meo iudicio słuszny by we Lwowie albo w Lublinie odprawowac, poniewasz z tych tu kraiow wszystka Vis felicitatis dependet. Ani to iest novum, Seym naznaczony w Warszawie reuocowac na insze mieysce, Præcessit Exemplum Torunskiego

царское величество комплиментами, а между тѣмъ какъ можно сильнѣе должно стараться объ окончаніи спорныхъ дѣлъ со Шведами. Я, съ своей стороны, неутомимо исполняя свою обязанность, отправилъ пана Стржалковскаго къ Выговскому, и ко всѣмъ старшинамъ послалъ письма свои и его милости, пана воеводы Краковскаго, по совѣту самаго Выговскаго. Я буду посылать къ нимъ письма чрезъ каждыя три дня, увѣряя ихъ въ благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Въ томъ только большое неудобство, что далеко резиденція вашей королевской милости, пана моего милостиваго, поэтому я осмѣлился бы униженно совѣтовать, чтобъ ваша королевская милость, панъ мой милостивый, благоволилъ прибыть къ намъ поближе, во Львовъ или въ Люблинъ. Предстоящій, по мнѣнію моему, важный сеймъ, собрать во Львовѣ или въ Люблинѣ; ибо отъ этихъ-то странъ и зависитъ все наше счастіе. И это не новость, чтобъ сеймъ, назначенный въ Варшавѣ, былъ перенесенъ на другое мѣсто; примѣромъ можетъ служить Торунскій Сеймъ

Seymu za S. Pamięci Rodzica W. K. Mci P. M° Mliwego gdzie też naznaczony był Seym w Warszawie a potym posłow obranych potykano z Uniwersałami w drodze aby nie do Warszawy ale do Torunia zieżdzali. Ja z Teterą iako prędko przybędzie do W. K. Mci P. M° Mliwe° pospieszę, iednak donec veniat tu musze in uigilare, bo nie barzo by dobrze było gdybym się miał alienowac stych kraiow. Poniewaz z Woli Bozkiey y W. K. M. P. M. Mliwe° na ramionach moich wsparła się tey sciany securitas. Tym czasem listy iako naylepszym Complementem pisane do Wyhowskiego od W. K. M. P. M. Mliwe° y drugi od wszystkiego Senatu posyłać do rąk moich tym sensem zeby był on y Woysko pewni łaski W. K. M. P. M° Mliwe° y Rzptey y ze to wszystko co kolwiek zemną tractatur masz W. K. Mść y Rzpta pro rato. Takze y do Starszyny Listow posłać ze dwadzie-

при блаженной памяти родителѣ вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Этотъ сеймъ былъ назначенъ въ Варшавѣ, но потомъ на встрѣчу избраннымъ посламъ, находившимся въ дорогѣ, отправлены универсалы, чтобъ съѣзжались не въ Варшаву, а въ Торунь. Я съ Тетерою, какъ скоро прибудетъ, тотчасъ поспѣшу къ вашей королевской милости, пану моему милостивому, но до тѣхъ поръ я долженъ оставаться здѣсь на стражѣ; ибо нехорошо было бы удалиться мнѣ изъ этихъ странъ, когда по волѣ Божіей и вашей королевской милости, пана моего милостиваго, безопасность охранительной стѣны лежитъ на плечахъ моихъ. Между тѣмъ нужно посылать чрезъ меня къ Выговскому письма, написанныя съ отборными комплементами отъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и отъ всего сената, для того, чтобъ онъ и войско были увѣрены въ благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и Республики, равно какъ и въ томъ, что все, о чемъ идутъ со мною переговоры, одобряется вашею королевскою милостію и Республикою.

scia bez intitulatiey na tytule, a wewnątrz napisać iako zwyczay Vrodzony wier. nam miły. In summa tak wielkich rzeczy dalsza pożądana Expectatio dependet 1mo A Custodia secreti 2do W rozumnym Cara Moskiewskiego do czasu barzo krotkiego uchodzeniu 3tio In accelerando iako sam Wyhowski pisze 4to in conciliandis animis do Moskiewskiego inclinatis. Co wszystko iako y mnie samego rzuciwszy pod nogi W. K. M. P. M. Mliwe° caluie da Bog felicem dexteram.

Je° Msc P. Smolenski zemną w tych kraiach residuie ex dispositione W. K. M. P. M. Mliwe° iakoz y ia widząc potrzebę tey onego Residentiey. Za trzymuie go owdzie. abysmy Laborem ktory imminet partiamur między się A ze nie bez kosztu ta onego owdzie residentia Miłosciwego W. K. Mci potrzeba respectu.

Также надобно послать писемъ съ двадцать и къ Старшинамъ безъ титуловъ на конвертной сторонѣ; а внутри написать по обыкновенію: Благородный, вѣрно намъ милый! Сущность дѣла состоитъ въ томъ, что надежда на достиженіе такихъ важныхъ цѣлей зависитъ: 1) Отъ храненія тайны, 2) отъ искусной политики съ царемъ Московскимъ, въ теченіи самаго краткаго времени, 3) отъ поспѣшности, какъ самъ Выговскій пишетъ, 4) отъ привлеченія на нашу сторону умовъ, находящихся на сторонѣ Москвы. Все это, равно какъ и себя самаго, повергая къ стопамъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, цѣлую руку, дай Богъ, счастливую.

Со мною проживаетъ въ здѣшнихъ краяхъ его милость, панъ кастелянъ Смоленскій, по распоряженію вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Видя необходимость его присутствія здѣсь, я удерживаю его, дабы раздѣлить съ нимъ трудъ, который предстоитъ намъ. Но здѣшнее пребываніе его не обойдется безъ издержекъ; это требуетъ милостиваго вниманія вашей королевской милости.

Waszey Krolewskiey Mci Pana moie° Miłswe°
Wierna Rada y Naniszy sługa
Stanisław Kazimierz Bieniewski K. W. S. B.

W Połonney die 22 Julij
1658.

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, вѣрный совѣтникъ и всенижайшій слуга,

Станиславъ Казимиръ Бѣнѣвскій, кастелянъ Волынскій С. Б

Въ Полонной,
22 *Іюня 1658.*

LXVI.

List S. K. Bieniewskiego, Kasztelana Wołyńskiego, do Andrzeja Trebickiego, Biskupa Krakowskiego, Kanclerza W. Kor., z Połonney, $^{22}/_{6}$ 1658.

Illustrissime et Rndissime Domine Dne et Patrone observantissime!

Tandem rzecz samą z Ukrainy posyłam y confirmationem tego z czym Theodozy iachał. Pocieszyciel Tetera według tego listu ktory posyłam supplebit omnia interim prudentiæ, W. M. M. M. P. na-

LXVI.

Письмо Станислава Казимира Бѣнѣвскаго, кастеляна Волынскаго, къ Андрею Требицкому, Епископу Краковскому, канцлеру великому коронному, писанное изъ Полонной, 22 Іюня 1658.

Преосвященнѣйшій и достопочтеннѣйшій владыко, всемилостивѣйшій покровитель!

Наконецъ посылаю изъ Украйны самое дѣло и конфирмацію того, съ чѣмъ отправился Өеодосій. Утѣшитель Тетера дополнитъ все, согласно съ листомъ, который посылаю. Между тѣмъ, благоразуміе вашей милости, моего милостиваго пана, должно направлять дѣло къ цѣли желаемаго счастья, и при такомъ благопріятномъ стеченіи

lezy kierowac rzecz ad scopum optatæ felicitatis y w takowey concurrentiey inclinatiey od Kozakow y a septentrione uwazac co Reipæ consultius et utilius. Ja rozumiem ze mey zyczliwosci Panu y Oyczyznie wyswiatczyłem skutek. Więc o to specialiter prosze aby wszystkie oryginały Listow y expeditie Wyhowskiego były chowane ten ostatni list secretissime zeby strzez Boze na przepisy, nie poszedł. bo by to musiało bydz ze złem naszym ast ze czego się naybardziey boie musze wyrazić,. Per Sacra Omnipotentis Dei prosze aby tych listow a osobliwie tego ostatniego nie zażywano ad promovendás res Moschoviticas. bo za wydanie confidentiey musiałby nas Bog karac. Theodozego Greka expedit do Krola Szwedzkiego wysyłać co prędzey a s Conclusią expectandus Tetera. Pocztę ordinowac ku mnie iako naprętszą y Lublin napomniec de diligentia bo iakoś deficiunt in ea.

Expensa moie czyli negantur czyli contemnantur, a tuteysze kraie wiedzą o

дружественнаго расположенія со стороны козаковъ и со стороны Сѣвера, рѣшать, что благоразумнѣе и полезнѣе для Республики. Мнѣ кажется, что я доказалъ на самомъ дѣлѣ усердіе свое къ королю и отечеству. При семъ прошу особенно о томъ, чтобы всѣ подлинники писемъ и корреспонденцій Выговскаго были хранимы въ тайнѣ, а особенно послѣднее письмо должно быть въ наибольшемъ секретѣ, чтобъ, Боже сохрани, не было переписано; ибо это было бы для насъ величайшимъ зломъ Чего особенно боюсь, о томъ и долженъ сказать: ради всемогущаго Бога, прошу этихъ писемъ, а особливо сего послѣдняго, не употреблять для успѣшнѣйшаго хода дѣлъ Московскихъ; ибо за нарушеніе довѣренности наказалъ бы насъ Богъ. Ѳеодосія Грека надобно поскорѣе выслать къ королю Шведскому, а Тетеру ожидать съ окончательнымъ рѣшеніемъ; учредить ко мнѣ почту, какъ можно скорѣйшую, и напомнить Люблину объ исправности, въ которой чего то не достаетъ.

Расходы мои или не признаются или пренебрегаются; а въ здѣшнихъ

nich y dziwuią się. Jesli podobna tak wielkie machinam movere sine sumptu? czy lepiey było odbiezyc tak potrzebney rzeczy y bez ktorey daremnie salutem Reipcae kto obiecuie? Przeto ex amore patriae, iam się cale pofantował y iuz mihi soli non sufficiar. Jesli tedy moiey s Teterą bytnosci potrzeba iesli rzeczy Ukrainskich dla mizerney expensy cursum nie kazecie mi M. M. P. Panowie hamowac a zgoła si Lucernae opus est infundite oleum.

Pro secundo o list przypowiedni na pułtorasta Tatarow proszę, ktorą chorągiew za wiadomoscią J. Mci Pana Woiewody Krakowskiego mam a prima Aprilis.

Za Jmc Adamem Białostockim Zenciem Oyca Metropolity Kijowskiego z Podsędkowstwa Włodzimirskiego obietnicę proszę.

Tandem iesli merui Dobrodzieju obacz się na mie y moiem dać chciey mieysce instantiom.

краяхъ знаютъ объ нихъ и удивляются. Возможно ли двигать такую огромную машину безъ издержекъ? Можно ли обойтись безъ такой необходимой вещи, безъ которой напрасенъ будетъ трудъ о благѣ Республики? Посему-то, изъ любви къ отечеству, я совершенно истратился и уже не въ состояніи самъ содержать себя одного. И такъ если нужно мое здѣсь пребываніе съ Тетерею, если ваши милости, мои милостивые паны, не желаете пріостановить ходъ Украинскихъ дѣлъ, по причинѣ ничтожной издержки, то совершенно необходимо, чтобъ вы подлили масла въ лампу.

Вовторыхъ, прошу о приказѣ на счетъ отряда, состоящаго изъ полутораста Татаръ, который, съ вѣдома его милости, пана воеводы Краковскаго, находится при мнѣ съ перваго апрѣля.

Прошу предоставить мѣсто подсудка Владимирскаго его милости, Адаму Бѣлостоцкому, шурину отца Митрополита Кіевскаго.

Наконецъ, если я заслужилъ, то воззри на меня, мой благодѣтель, не отринь моихъ прошеній.

Quoad publica, referuie się na pisanie do J. K. M. P. M. Mliwego gdyz nie zdało mi się tak potrzebnemi morari rzeczoma, skąt szerzey pisac nie maiąc czasu Posługi moie iako napilnÿ Łasce W. M. M. Pana oddaie z Polonney die 22 Junij 1658.

W. M. M. M. Pana zyczliwy y powolny sługa
Stanisław Kazimierz Bieniewski K. W. S. B.

Na kopercie: *Illustrissimo Dno Dno Andreae Trebicki Dei et Apostolicae Sedis gratia Episcopo Cracoviensi, Duci Severiae Regni Poloniae Vicecancellario Dno et Patrono observantissimo.*

List własnoręczny w B.K.S. zbioru O'N.

Что касается до дѣлъ общественныхъ, то ссылаюсь на письмо къ его королевской милости, пану моему милостивому; ибо мнѣ не хотѣлось медлить съ такими нужными дѣлами. Посему, не имѣя времени писать пространнѣе, поручаю усерднѣйше мои услуги благосклонности вашей милости, моего пана. Изъ Полонной, 22 Іюня 1658.

Вашей милости, моего милостиваго пана, усердный и доброхотный слуга,
Станиславъ Казимиръ Бѣнѣвскій.

На конвертѣ: *Преосвященнѣйшему Андрею Требицкому, Божіею и Апостольскаго престола милостію епископу Краковскому, князю Сѣверскому, вице-канцлеру Царства Польскаго, владыкѣ и покровителю всемилостивѣйшему.*

LXVII.

List K. Jewłaszewskiego, Kasztel. Smolensk., do Krola, z Połonney ²³/₆ 1658.

Naiasnieyszy Miłosciwy Krolu
Panie a Panie Moy Miłosciwy

Panu Bogu dzięki oddawszy, ktory Serca Rebelisantow skłonił do wiernego Poddanstwa W. K. M. Pana Me° Młł° o czem fusius JE° Ms. Pan Wołynski ktury dexteritate sua przy łasce Bozey to sprawił piszę do W. K. M. Pana me° Młł° Zaczem acześmy się z JE° M. Wołynskim mieli byli iuz ruszyć stąd do W. K. Mci ale poniewaz Pan Te-

LXVII.

Письмо Казимира Ѣвлашевскаго, кастеляна Смоленскаго, къ Королю, изъ Полонной, 23 Іюня, 1658.

Найяснѣйшій милостивый король,
Панъ мой милостивый!

Воздавши благодареніе Господу Богу, склонившему сердца мятежниковъ къ вѣрному подданству вашей королевской милости, пана моего милостиваго, о чемъ подробнѣе пишетъ къ вашей королевской милости, пану моему милостивому, его милость панъ кастелянъ Волынскій, который устроилъ все это своею ловкостію, при помощи Божіей, мы уже хотѣли было съ его милостію, паномъ кастеляномъ Волынскимъ, отправиться отсюда къ вашей королевской милости. Но между тѣмъ, скоро долженъ пріѣхать панъ Тетера съ уполномочіемъ

tera cum plenaria facultate do tractowania nadiezdza visum est JE° M. Panu Wołynskiemu abym się y ia zatrzymał y to wespół z JE° M. exequował coby było z ucontentowaniem W. K. Mci Pana nasze° Mł° y Oyczyzny Interim zyczyłbym aby się stemi Tractatami Moskiewskiemi zatrzymać o kturych tu sam nie wiem skąd sparguntur rumory lubo iako mogąc z JE° M. Panem Wołynskim one gasiemy widząc aliam intentionem tych ktorzy iuz za łaską Bozą są inclinaty ku Poddanstwu W. K. Mci y R. P. to pro mea Conscientia oznaymiwszy moie unizone posługi pod nogi Maiestatu W. K. M. Pana me° Mł° oddaie. W Połonney d. 23 Junij 1658.

Waszey Kr. Mci Pana Me° Mł° Wierna Rada
y unizony sługa
Cazimierz Ludwik Jewłaszewski Kasztelan Smolenski.
List własnoręczny w B.K.S. zbioru O'N.

вести переговоры; посему заблагоразсудилось его милости, пану Волынскому, чтобъ и я остался здѣсь же и дѣйствовалъ вмѣстѣ съ его милостію, паномъ, ко благу вашей королевской милости, милостиваго пана моего, и отечества. Между тѣмъ, я желалъ бы помедлить съ тѣми Московскими трактатами, о которыхъ здѣсь, не знаю самъ откуда, разпространяются слухи, хотя мы по возможности и стараемся съ его милостію паномъ Волынскимъ опровергать ихъ, видя противное желаніе тѣхъ, которые уже склоняются, съ помощію Божіею, къ подданству вашей королевской милости и Республики. Объявивъ о семъ по совѣсти своей, повергаю мои всенижайшія услуги къ стопамъ величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Въ Полонной, 23 Іюня 1658,

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго,
вѣрный совѣтникъ и всепокорнѣйшій слуга,

Казимиръ Людвикъ Евлашевскій, кастелянъ Смоленскій.

LXVIII.

List S. K. Bieniewskiego, Kaszt. Wołyń., do Krola z Połonney, 30/6 1658.

Naiasnieyszy Młciwy Krolu
Panie. Panie moy Młciwy.

Nie dawno odesłałem. W. K. Mci Panu M. M. list Wyhowskiego do mnie pisany d. 20 Maij V. styło. Teraz oznaymuię ze iuz Tetera obiecany stanoł w Międzyrzeczu. Niewiem co za ratia że mie do Siebie vocuie a nie sam do mnie iedzie. Suppono iednak ze to czyni

LXVIII.

Письмо Станислава Казимира Бѣньевскаго, кастеляна Волынскаго, къ королю. Изъ Полонной, 30 Іюня 1658.

Найяснѣйшій милостивый король,
панъ мой милостивѣйшій!

Недавно я отослалъ вашей королевской милости, пану моему милостивому, письмо Выговскаго, писанное ко мнѣ отъ 20 мая новаго стиля. Теперь объявляю, что обѣщанный Тетера уже прибылъ въ Меджиричъ. Не знаю причины, по которой онъ зоветъ меня къ себѣ, а не самъ ѣдетъ ко мнѣ; полагаю впрочемъ, что онъ дѣлаетъ это

in melius nostrum. Przeto biegę w tey godzinie do niego. iutro da Bog rano congrediemur. o czym, to iest de nostro Colloquio dam znać przez spieszną pocztę W. K. Mci P. M^u Mliwemu. Teraz nic więcey tylko o iego przybyciu oznaymuię y List iego do mnie pisany przesyłam Insuper posyłam Relatią rosprawy Wyhowskiego z Puszkarzem, przy ktorey był præsens moy posłaniec y testimonium przyniosł z boku. To nieomylna że Tetera iedzie z zupełną mocą y iest ten ze totissimus W. K. Mci Pana Me° Młwe°. Całuię za tym rękę.

Waszey Krolewsk. Mci Pana Pana Me° Młwe°
wierna Rada y unizony sługa
Stanisław Kazimierz Bieniewski K. W. S. B.

W Połonney
30 Junij 1658. *z Orygin. B.K.S.*

для нашей пользы. Посему я тотчасъ бѣгу къ нему; завтра, дастъ Богъ, рано сойдемся, о чемъ, т. е. о нашемъ разговорѣ, дамъ знать вашей королевской милости, пану моему милостивому, по легкой почтѣ. На сей разъ объявляю только о прибытіи Тетеры, и посылаю письмо его, писанное ко мнѣ. Сверхъ того, посылаю реляцію о сраженіи Выговскаго съ Пушкаремъ, гдѣ присутствовалъ мой посланецъ и принесъ объ этомъ извѣстіе. Вѣрно, что Тетера ѣдетъ съ полномочіемъ и что онъ совершенно преданъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго. За тѣмъ цѣлую руку.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго
вѣрный совѣтникъ и всенижайшій слуга,

Въ Полонной, *Станиславъ Казимиръ Бѣнѣвскій,*
30 іюня 1658. *кастелянъ Волынскій. С. Б.*

LXIX.

List J. Wyhowskiego, H. Z., do Mik. Praźmowskiego, Kanclerza W. K., z Rzyszczewa, $^{5}/_{12}$ 1658.

Jasnie Wielmożny Mswy Xięze Kanclerzu Koronny moy wielce Msciwy Panie y Bracie.

Osobliwey Bozkiey czułey około rozdwoionego naszego narodu prouidentiey przyczytywam y ja: ze w burzach tak długiey domowey woyny fluctuantem patriam namowionym przez nas nadziela pokoiem: a Krolestwo Ich Msc y wszytka Oyczyzna wdzięcznie acceptować ra-

LXIX.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана, къ Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному, писанное изъ Ржищева, 5 Декабря 1658.

Ясновельможный, милостивый князь канцлеръ коронный, всемилостивѣйшій панъ и братъ!

Что Провидѣніе посылаетъ заключенный нами миръ нашему отечеству, волнующемуся въ буряхъ столь долговременной междуусобной войны, и что ихъ величества, король и королева, и все отечество принимаютъ этотъ миръ съ благодарностію, это и я приписываю особенному попеченію Божію о раздвоенномъ народѣ нашемъ. Поистинѣ,

czy: iakoż z naszey strony w nieprzeżyte zyczemy umowionemu przez nas maturescere pokoiowi wieki: a gdy fortuna Wm mego M° Pana zasługom inpensius fauet y exantlatas propriæ gazæ vires na usłudze Rzpltey coronide Pieczętarskiey functiey rofocillat et auget: nie inaczey iako z mego własnego raduię się szczęścia: życząc W. M. Memu M. Panu y naywyższe w Oyczyznie capessere honores: sam się na zadne w Oyczyznie nie sądzę dostoieństwa: barziey promouere te ktore publicum concernunt bonum zyczę sobie sprawy: a nizli moie uganiac priuaty: z W. M. Moim Miwym Panem do poduſałey confidentiey y scisłey braterskiey przyiazni iako naywiększe zycze sobie rozprzestrzenic pole: za to ze me przez Je° Msc Pana Wołynskiego acquietowane maią bydz desideria wielce dziękuie: w incidentiach życząc mą ad nutum W. M. M. M. Panu zarownywać powolnoscią. Panu Łączynskiema z tą dragonią ordinowaną do mnie: ba by tez co y konnego woy-

съ своей стороны, мы желаемъ, чтобъ этотъ миръ, заключенный нами, созрѣлъ навѣки. Если же счастіе болѣе благопріятствуетъ заслугамъ вашей милости, пана моего милостиваго, съ избыткомъ вознаграждаетъ васъ, и титломъ канцлерскаго достоинства увѣнчаваетъ пожертвованія, сдѣланныя вами изъ собственной вашей сокровищницы, на пользу республики; то я радуюсь этому, какъ своему собственному счастію. Желая вашей милости, моему милостивому пану, удостоиться еще высшихъ почестей въ отечествѣ, самъ я не домагаюсь никакихъ достоинствъ, поставляя своимъ долгомъ лучше способствовать къ возвышенію тѣхъ, которые стремятся ко благу общественному, нежели гоняться за своими частными выгодами. Весьма желаю какъ можно болѣе расширять кругъ искренней довѣренности и тѣсной братской дружбы съ вашею милостію, моимъ милостивымъ паномъ. Что мои требованія будутъ удовлетворены чрезъ пана кастеляна Волынскаго, за это я весьма благодарю и готовъ заплатить, по желанію вашему, своею услужливостію пану Лончинскому, назначен-

ska przybyło rad będę: inaczey umowy naszey w obiecanych posiłkach spe frustratus: niewiem iakobym niedowierzaiącey plebis stalemu pokoiowi miał uiąc serca ku Je° K. M. y Rzptey: ia y mego woyska resisto y resistam za Bożą pomocą siłami, bo ile się ten Nieprzyiaciel porwie, znaczną z pola spędzony w własnych odnowi klęskę ludziach: a drugiemi od boku mego na Zadnieprze ordinowanemi Woyskami z domową swowolą osadzony Nieprzyiaciel wkrotcę woysku naszemu cedet in prædam: iednakze dla gruntownego utwierdzenia chwieiącey się in dubiam seruitiique aleam plebis łaską Je° Krol. Msci y Rzptey; expedit subministrare prętkie do boku mego obiecanego Woyska Polskiego subsidium. bo inaczey oczyszczone Hana Krymskiego posiłkami Ukrainne granice: do dotrzymania umowionego z trudnoscią flectent plebem pokoiu. Condoleo z mey strony Je° Msc Pana Podskarbiego W. X. Lit° przez nieprzyiaciela usidleniu: y prętkiego na plac pozą-

ному ко мнѣ съ отрядомъ драгуновъ. Да хотя бы также прибыло сколько нибудь и коннаго войска, то я былъ бы радъ; иначе, обманутый надеждою на полученіе обѣщанной договоромъ помощи, я не знаю, какъ буду въ состояніи расположить въ пользу его королевской милости и Республики народъ, недовѣряющій заключенному миру. Я, съ помощію Божіею, сопротивляюсь и буду сопротивляться силами одного своего войска; ибо сколько разъ ни порывался непріятель, всегда прогнанный съ поля сраженія терпѣлъ значительную потерю въ людяхъ; стѣсненный же другими, отряженными мною на Заднѣпрье войсками и внутреннимъ своеволіемъ, онъ скоро сдѣлается добычею нашего войска. Однакоже для твердаго успокоенія народа, пускающагося въ опасную игру рабства, по милости короля и Республики, нужно прислать ко мнѣ скорѣе на помощь обѣщанное войско Польское; иначе Украинскія границы, очищенныя войсками хана Крымскаго, съ трудомъ преклонятъ народъ къ заключенному миру. Сожалѣю съ своей стороны о его милости,

daney swiebody wyscia zyczę: Za communicowanie awizow o progressach z Krolem Szwedzkim wielce dziękuie zycząc Oyczyznie iustis z nim zawrzeć pokoy conditionibus: y obiecuiąc go Rzptey kiedy W. M. Mego M° Pana do tey Rzpta sobie vocowała przysługi.

Nieczay Ordinowany odemnie na Białą Ruskich zasczycenie kraiow, zadney do ponękania Nieprzyiacielia nie omieszka okkaziey. y ia wzaczętey nieleniwe będę czynił progressus robocie. Zatym me powolne łasce W. M. mego M. Pana oddaie usługi. W Taborze z pod Rzysczewa d. 5 Decembris v. s. 1658.

W. M. mego Mwego Pana
uprzeymy Brat y powolny sługa
Jan Wyhowski Hetman.

панѣ, подскарбіѣ великаго княжества Литовскаго, взятомъ въ плѣнъ непріятелемъ, и желаю ему скораго выхода на желанное поприще свободы. Покорно благодарю за извѣщеніе объ успѣшныхъ переговорахъ съ королемъ Шведскимъ и желаю отечеству заключить съ нимъ миръ на выгодныхъ условіяхъ, чего безъ сомнѣнія и достигнетъ Республика, избравъ вашу милость, моего милостиваго пана, для оказанія этой услуги.

Нечай, отряженный мною для защиты Бѣлорусскаго края, не опускаетъ ни одного случая тревожить непріятеля, а я неослабно буду способствовать успѣхамъ начатаго дѣла. Затѣмъ поручаю доброхотныя свои услуги благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Въ таборѣ подъ Ржищевомъ, 5 декабря 1658 г.

Вашей милости, моего милостиваго пана,
искренній братъ и доброхотный слуга,
Янъ Выговскій, гетманъ.

A gdyby tego potrzeba była zeby y Ja moią interposicią do zgody z Kr. Je° Mscią Szwedskim dopomogł nieomieszkam y Posłow swoich wysłać gotowem.

Na kopercie: *Jasnie Wielmoznemu.... J. M. X. Mikołaiowi Prażmowskiemu Kanclerzowi Wielkiemu Koronnemu Nominatowi Łuckiemu.*

Pieczęc wycisn. na ciemnym wosku przez Papier, Kozak z Samopałem.

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

А еслибъ нужно было и мое посредничество для заключенія мира съ его королевскимъ величествомъ, королемъ Шведскимъ, то я не премину помочь и готовъ выслать своихъ пословъ.

На конвертной сторонѣ: *Ясновельможному его милости, князю Николаю Пражмовскому, номинату Луцкому.*

Печать вытиснута на черномъ воскѣ, изображающая козака съ ружьемъ.

LXX.

List J. Wyhowskiego, Hetmana Zapor., do J. X. Mik. Prażmowskiego, Kanclerza W. Kor., $^{17}/_{27}$ Grudnia 1658.

Jasnie Wielmozny Msci Xięze Kanclerzu Wielki Koronny Mnie wielce Msci Panie y Przyiacielu.

Tak długie Posłow naszych zatrzymanie ukrociło czas przed Seymem następującym, do przygotowania tych rzeczy, ktore są fundamentem wiecznego pokoiu. medendo iednak rebus præmitto do Je° Kr. Mści P. M. M. Intercessyą moie za J° M. P. Jerzym Niemiryczem

LXX.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ его милости, Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному. $^{17}/_{27}$ декабря 1658 г.

Ясновельможный, милостивый князь, канцлеръ Великій коронный, всемилостивѣйшій мой панъ и пріятель!

Столь долговременная задержка нашихъ пословъ отняла предъ наступающимъ сеймомъ много времени, нужнаго для приготовленія дѣлъ, служащихъ основаніемъ вѣчнаго мира. Однако, заботясь объ этихъ дѣлахъ, я предварительно ходатайствую у его коро-

Podkomorzym Kiiowskim o wielką pieczęc Xiestw Ruskich, aby przywileiem Je° K. Msci na ten urząd przed Seymem assecurowany w łasce Panskiey, tym ochotniey podiął się drogi na Seym, ktoremu totam molem Sancti huius negocyi pacis poruczyć chcemy. W czym do W. M. M. M. Pana recurro ktorego to iest oficium y takowe na głowie swey dzwigać materie, y bene meritos Je° K. Msci przekładac; Wielce W. M. M° M. Pana upraszaiąc abys w to potrafiać raczył zebym ten przywiley z łaski Je° K. Msci przed Seymem do rąk moich odebrał, niegubiąc czasu ktorego momenta tym drozsze być u nas maią, im większe conatus Nieprzyiacielskie następuią na Rzptą. Dnia wczorayszego przyszła mi wiadomość z Krymu ze Car Moskiewski z stolice się ruszył z wielką potęgą wiedziec iednak doskonale nie mogę gdzie się obroci. Ja tu Boga na pomoc wziowszy, nie będę go w ziemi czekał ale za granice da Bog Woysko wyprowadzić usiłuie oczekiwaiąc

левской милости, пана моего милостиваго, о предоставленіи великой печати княжествъ Русскихъ пану Юрію Нѣмѣричу, подкоморію Кіевскому, дабы, прежде сейма, увѣренный въ полученіи этой должности королевскою привилегіею, онъ тѣмъ охотнѣе отправился на сеймъ; потому что мы хотимъ возложить на него все бремя этого святаго трактата о мирѣ. Почему и прибѣгаю къ вашей милости, моему милостивому пану, коего обязанность вести тяжесть подобныхъ дѣлъ на главѣ своей и давать ходъ лицамъ, оказавшимъ важныя услуги его королевской милости. Усерднѣйше прошу вашу милость, моего милостиваго пана, постараться о томъ, чтобъ я могъ получить предъ сеймомъ въ свои руки эту привилегію, по благосклонности его королевской милости, не тратя времени, котораго минуты становятся для насъ тѣмъ дороже, чѣмъ большія непріятельскія усилія угрожаютъ Республикѣ. Вчерашняго дня пришло ко мнѣ изъ Крыма извѣстіе, что Царь Московскій выступилъ изъ столицы съ большими силами, хотя точно не могу знать, куда онъ обратится. Я здѣсь, призвавши на помощь

na Selam Gereia y Karacz beia ktorzy w sześćidziesiąt tysięcy Woyska iuż się zblizaią ku nam: tegoz dnia przywiedziono mi Setnika Dońskiego s pod Lochwice, ktorego poymano wpotrzebie gdy Romadonowski od Woyska naszego oblężony, chciał na Połk Pereasłowski uderzyć, ale mu Pan Bog nie poszczęscił; bo namniey tysiąc trupa zostawiwszy swego musiał się znowu w głodne to miasto retirować, gdzie arctius oblężony zostaie, y nadzieia w Bogu ze prędko nas opusci. Woysko Koronne z Je^{o} Mscią Panem Oboznym do Dniepru tez iuz przystąpi przed niedzielą da Bog przyszłą z ktorym przeprawiwszy się proznowac nie będziemy Pana Boga na pomoc wziąwszy za dostoienstwo Je^{o} Krolewskiey Msci ÿ całość Rzptey: oddaiąc się na ten czas łasce W. Msci Mego Msci Pana iako naypilniey. Datum w Rzyszczowie d. $^{17}/_{27}$ Decembris 1658.

Бога, не буду дожидаться непріятеля, но, дастъ Богъ, отправлю войско за границу, ожидая съ нетерпѣніемъ Селимъ-Гирея и Карачъ-Бея, которые съ шестьюдесятью тысячами войска уже приближаются къ намъ. Того же дня приведенъ былъ ко мнѣ Донской сотникъ изъ подъ Лохвицы, пойманный въ схваткѣ, въ то время, когда Ромодановскій, осажденный нашимъ войскомъ, хотѣлъ ударить на полкъ Переяславскій; но Господь Богъ не помогъ ему, ибо, оставивши не менѣе тысячи труповъ на полѣ сраженія, онъ долженъ былъ снова возвратиться въ голодный городъ, гдѣ онъ осажденъ еще тѣснѣе и откуда, дастъ Богъ, нескоро выйдетъ Войско коронное съ его милостію паномъ Обознымъ также подойдетъ къ Днѣпру, дастъ Богъ, на слѣдующей недѣлѣ, и мы, переправившись съ нимъ и призвавши на помощь Господа Бога, не будемъ оставаться въ праздности, когда идетъ дѣло о достойнствѣ его королевской милости и цѣлости Республики. На сей разъ поручаю себя усерднѣйше благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Дано въ Ржищевѣ, $^{17}/_{27}$ Декабря 1658 г.

Wm. Memu Msciwemu Panu zyczliwy Brat
y sługa powolny
Jan Wyhowski H. W. Z.

Niechciey Wm. moy Msci Pan zapomnieć tego kazac wyrysować dwie pieczęci Narodu nasze° wielką y małą rowne Litewskim na ktorych S. Jerzy ma byc z Tytułami Je° K. Msci dokoła Ruskimi literami.

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

Вашей милости, моего милостиваго пана, искренній братъ и доброхотный слуга, Янъ Выговскій, гетманъ войска Запорожскаго.

Незабудь, ваша милость, мой милостивой панъ, приказать нарисовать двѣ печати народа нашего: большую и малую, равныя Литовскимъ, на которыхъ долженъ быть изображенъ Св. Георгій, а во кругъ его титулы его королевской милости, Русскими буквами.

LXXI.

Przestrogi Andrzeja Potockiego, Oboznego Kor., o Ukrainie 1659.

Z winny życzliwosci moiey ku W. K. M. Panu y Dobrodzieiowi memu, to co moge widzić, na co sie tu rzeczy zanoszą, W. K. M. oznaimuie y medium appropriatum conjuncturæ czasuw y rzeczy tutecznych podaie.

Naprzod tedy nie racz Sobie W. K. M. czego dobrego tu obiecować, ci ludzie prędko cale Moskiewskimi będo bo ich pertrahet Za-

LXXI.

Предостереженія его милости, пана Андрея Потоцкаго, Обознаго коронкаго, касательно Украины. 1659.

Побуждаемый достодолжною преданностію къ вашей королевской милости, пану моему и благодѣтелю, довожу до свѣденія вашего то, что могу видѣть, и какой принимаютъ здѣсь оборотъ дѣла, предлагая вмѣстѣ съ тѣмъ и средство, приличное настоящему времени и здѣшнимъ обстоятельствамъ.

И такъ вопервыхъ, не изволь ваша королевская милость ожидать для себя ничего добраго отъ здѣшняго края! Всѣ здѣшніе жители скоро будутъ Московскими; ибо ихъ перетянетъ къ себѣ Заднѣпровье,

dnieprze do siebie, a oni tesz tego sobie y życzo jeno querunt occasii zeby kształtnie to mogli uczynić, posłali Szeremetowi kopie przywileiuw W. K. M., pytaiąc go sie, iesli Car takie im pakta pozwoli.

Prawda że u nich to jest summa ratio status żeby nie bydź ani pod W. K. M. ani pod Carem; spodziewaio się oni tego dokazać, zwodząc y strasząc W. K. M. Carem, a Cara W. K. Mscio. A tosz trzeba zeby ich astucye na nich się obrociły, trzeba W. K. Mci koniecznie z Carem się poiednać, y transigere o Ukraine choć by mu co oney za Dnieprem puscił W. K. M., ażeby iuż ich więcey nie brał pod protekcio swą.

Jednak takowe pakta postanowiwszy trzeba quam secretissime trzymać, zeby się zaś do Porty Ottomanski nie udali, bo by uchoway Boże magno et periculoso bello inuoluerent by W. K. M., lecz jesli W. K. M. z Carem mozesz miec ciche condictamen, Racz tu W. K. M.

а они того и хотятъ, и только ищутъ случая, чтобы благовиднѣе достигнуть желаемаго. Они послали къ Шереметьеву копію привилегій вашей королевской милости, спрашивая: согласится ли царь заключить съ ними такія же условія?

Правда, что у нихъ главная цѣль состоитъ въ томъ, чтобъ не быть ни подъ властію вашей королевской милости, ни подъ властію Царя. И этого они надѣются достигнуть, ссоря и страшая вашу королевскую милость—Царемъ, а Царя—вашею королевскою милостію. Посему и нужно, чтобы это коварство ихъ обрушилось на ихъ же голову; нужно вашему королевскому величеству непремѣнно помириться съ Царемъ и сдѣлать постановленіе съ нимъ объ Украинѣ, хотя бы даже ваша королевская милость принуждены были уступить ему что нибудь за Днѣпромъ, лишь бы только Царь не бралъ козаковъ подъ свое покровительство.

Впрочемъ, постановивши такія условія, мы должны хранить ихъ во всевозможной тайнѣ, чтобы козаки не обратились къ Оттоманской

w Ukrainę iak z naipotężnieyszym Woyskiem wnisc szabli niedobywszy za iednym zamachem uspokoisz ich W. K. M. wiecznie iednym przyściem swoim. a potym wprawisz ich W. K. M. w taki porządek, żeby iuż więcey wirzgnąc nie mogli ani szkodzić, y na potym Panstwu W K. M.

Słabi są widzi Bog miłosciwy Nayiasnieyszy Krolu Panie moy, przymo cokolwiek W. K. M. na nich włozysz. A jesli by tesz niewdzięcznie to przymowali, trzeba mieć woysko Tatarskie na doręgdziu zeby kilko fur ich wywiezli do Krymu, a zaś Woysko W. K. M. onych z ubozy, y tak muszo na włość na Wołyn Podole, siła tego puyść, a tak W. K. M. przeplenisz Ukrainę, ktora puki będzie ludna, zawsze oni o tem myslić będo jako korone Polsko intrygować w nowe woyny. Bo iuz ja widze, że ta lucta tak długo trwać będzie, że albo Ukraina Polske, albo Polska Ukrainę obali Srogie tu mnostwo ludzi haniebnie złych y Sowolnych.

Портѣ; ибо тогда они вовлекли бы вашу королевскую милость въ большую и гибельную войну. Но если ваша королевская милость можешь имѣть съ Царемъ тайное соглашеніе, то благоволи вступить въ Украину съ сильнѣйшимъ войскомъ. Не вынимая сабли, однимъ разомъ ты успокоишь ихъ навсегда однимъ своимъ прибытіемъ, а потомъ приведешь ихъ въ такой порядокъ, что они не будутъ уже болѣе своевольничать и вредить государству вашей королевской милости.

Видитъ Богъ, они слабы, милостивый, наияснѣйшій король, панъ мой! и пріймутъ все, что ни возложитъ на нихъ ваша королевская милость. А еслибы они принимали это съ неудовольствіемъ, то надобно имѣть подъ рукою Татарское войско, чтобъ оно вывезло ихъ нѣсколько фуръ въ Крымъ; а съ другой стороны войско вашей королевской милости доведетъ ихъ до нищеты, что заставитъ многихъ изъ нихъ разойтись по деревнямъ на Волыни и въ Подоліи. Такимъ образомъ, ваша королевская милость обезлюдишь Украину, которая до тѣхъ поръ, пока будетъ многолюдна, никогда не перестанетъ думать

Poki Ukraina nie będzie pociągniona versus sua principia, nigdy pokoiu nie będzie w Polszcze to iest aby tylko kilka Horoduw było iako przedtym w Ukrainie; to kiedy ich nie wiele będzie, to będą dobrzy. Panowie dla swoich prywatnych pożytkow słobodami poddanych z Włosci w Ukrainie wywabili y rozswywolili, a Chmielnicki nieboszczyk tymi woynami bez miary a umyslnie ich rozswywolił y zakrwawił przeciwko nam, A teraz iuż się sami iedzo Miasteczko przeciwko Miasteczku woiuie syn oyca ociec syna rabuie, sroga to tu *turris Babel* co rozsądnieyszy Kozacy Starzy Boga proszo, zeby ich kto mocno ręko uioł. lub W. K. M. lub Car, zeby inconditæ plebi taki swowoli nie dopuszczał. W. K. M. to da Bog iednym przysciem Swym z woyskiem cale uspokoisz, a masz W. K. M. racio iako Pan do swoych puidziesz poddanych byle tylko tak długo chcieli trwać *in hoc imaginario obsequio* W. K. M.

о томъ, какъ бы посредствомъ интригъ завлечь корону Польскую въ новыя войны; ибо я уже вижу, что борьба будетъ продолжаться до тѣхъ поръ, пока не одолѣетъ Украина Польшу, или Польша Украину. Здѣсь ужасное множество людей позорно злыхъ и своевольныхъ.

Пока Украина не будетъ приведена къ прежнимъ своимъ началамъ, до тѣхъ поръ не будетъ покою въ Польшѣ; то есть нужно, чтобъ только нѣсколько городовъ было въ Украинѣ, какъ прежде. Города будутъ хороши, когда ихъ будетъ немного. Паны на Украинѣ, для своихъ частныхъ выгодъ, предоставляя льготы, выманили крестьянъ изъ селеній и сдѣлали ихъ своевольными. А покойный Хмельницкій, своими войнами, съ намѣреніемъ сдѣлалъ ихъ безмѣрно своевольными и поселилъ въ нихъ кровавую вражду къ намъ; а теперь они уже сами пожираютъ другъ друга: одно мѣстечко воюетъ противъ другаго, сынъ грабитъ отца, а отецъ сына. Страшное представляется здѣсь Вавилонское столпотвореніе! Благоразумнѣйшіе изъ старшинъ козацкихъ молятъ Бога, чтобъ кто нибудь, или ваша королевская

Jest i inszych kilka sposobuw do poskromienia tey ich swywoli, ktore da Bog ustnie W. K. M. opowiem, To iednak Miłosciwy Naiasn. Krolu naywiększa maxima miec dobro W. K. M. korrespondencio z postronnymi Carami, zeby im odiąc media skakac od Cara do Cara. Jakoż już y Moskwa się postrzega, ze lat dwanascie nasza krew wiernych poddanych W. K. M. się leie, także poddanych Cara Moskiewskiego, Cara Krymskiego a oni interim z tego się nasmiewaio przeskakuiąc od Pana do Pana. Cara Krymskiego W. K. M. masz po sobie, o Cara Moskiewskiego ieszcze sie W. K. M. przyiazń racz postarać, to im W. K. M. pozamykasz drogi że nie będo ktorędy mogli wypaść. Cysarz Turecki to uczyni, co Car Krymski zechce bo on pułnocne kraie cale dał mu w dyspozycyo. Unizenie przytym y pokornie Maiestatu W. K. M. P. M. M. proszę aby mi przebaczyć raczył, ieslim co mniey ostroznie napisał gdyż wszytko cokolwiek napisałem, z zy-

милость или царь, взялъ ихъ въ крѣпкія руки и не допускалъ грубую чернь до такаго своеволія. Ваша королевская милость можешь совершенно успокоить, дастъ Богъ, однимъ приходомъ съ войскомъ своимъ. И ваша королевская милость имѣешь на то причину; потому что прійдешь, какъ государь къ своимъ подданнымъ, лишь бы только они хотѣли до тѣхъ поръ оставаться въ этомъ мнимомъ подданствѣ вашей королевской милости.

Есть нѣсколько и другихъ средствъ къ обузданію этого своеволія, но я открою ихъ, дастъ Богъ, устно вашей королевской милости. Скажу однакожъ, милостивый, наияснѣйшій король, главное средство, которое состоитъ въ томъ, чтобъ ваша королевская милость имѣлъ хорошую корреспонденцію съ иностранными государями, и тѣмъ отнялъ у козаковъ средство перебѣгать отъ одного государя къ другому. Уже и Москва опомнилась, видя, что двѣнадцать лѣтъ льется наша кровь, кровь вѣрныхъ подданныхъ вашей королевской милости, равно какъ и кровь подданныхъ Царя Московскаго и хана

czliwy moiey a winny ku W. K. M. pochodzi uslugi. Kowełowski teraz u Chmielnickiego summus rerum moderator, człowiek nie głupi y poniekąd życzliwy W. K. M. on to twierdzi że oni Moskiewskiemi pewnie będo, tosz. i Mirgrocki Hrycko twierdzi, Szemeczko Obozny y insza Starszyna. Owo kto wprzud z Woyski przydzie ten ich infallibiliter osiędzie.

Własnoręczny Oryginał w B.K S. zbioru O'N.

Крымскаго, а они между тѣмъ издѣваются, перебѣгая отъ одного государя къ другому. Ханъ Крымскій находится на сторонѣ вашей королевской милости; постарайтесь еще пріобрѣсть пріязнь и Царя Московскаго. Этимъ ваша королевская милость преградишь имъ путь такъ, что имъ не къ кому будетъ обратиться. Султанъ Турецкій сдѣлаетъ то, чего захочетъ ханъ Крымскій; потому что онъ отдалъ хану Крымскому весь Сѣверный край, въ полное распоряженіе. При семъ нижайше и покорнѣйше прошу вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, извинить, если я написалъ что нибудь не такъ осмотрительно; ибо все что ни написалъ, происходитъ отъ искренней и достодолжной моей преданности къ вашей королевской милости. Теперь у Хмельницкаго главнымъ распорядителемъ дѣлъ Ковелёвскій, человѣкъ не глупый и пока преданный вашей королевской милости. Онъ то и твердитъ, что козаки вѣрно будутъ Московскими; тоже твердятъ и Миргородскій полковникъ Грицко, обозный Шемечко и другіе старшины. Впрочемъ, кто прежде пріидетъ съ войскомъ, тотъ вѣрно и завладѣетъ ими.

LXXII.

List Jana Wyhowskiego, Hetm. Zapor., do Krola, z Perzasławia, $^{16}/_{1}$ 1669 pisany.

Naiasnieyszy Młciwy Krόlu
Panie a Panie moy Młsciwy.

Jako z listu Waszey Krolewskiey Miłosci Pana Mego Młsciwego przez Pana Theodozego Thomkiewicza do Mnie pisanego tak y powtore przez P. Miniowskiego kilką dni przed tym oddanego niewyrozumiałem tylko Młsciwą W. K. Milosci a prawie Oycowską ku sobie łaskę, a nie ku sobie tylko lecz y ku wszystkiemu Woysku W. K. Mci

LXXII.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ королю. 16 января 1659 г.

Наияснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивый!

Какъ изъ письма вашей королевской милости, пана моего милостиваго, присланнаго ко мнѣ чрезъ пана Өеодосія Томкевича, такъ и изъ втораго письма, доставленнаго мнѣ, за нѣсколько дней предъ симъ, паномъ Миневскимъ, я не уразумѣлъ только милостиваго и поистинѣ отцовскаго благоволенія ко мнѣ вашей королевской милости, и не только ко мнѣ, но и ко всему вашей королевской милости Запорожскому войску. Чтобъ вознаградить за это, остается только мнѣ и всему войску,

Zaporozkiemu. W nagrodę czego Mnie y im iako wiernym poddanym nie zostaie tylko krew naszą za dostoienstwo W. K. Mci P. N. M. z kozdym Nieprzyiacielem przelewać y zdrowia Naszego nie załowaniem takowey wypłacać dobroczynności. Elicuit y z tąd Nam osobliwa W. K. Msci łaska gdy Nas Woyskiem pod Commendą Je° Msci P. Oboznego Koronnego będącym subsidiowac raczył z ktorego wielce Woysko W. K. Msci Zaporozkie ukontentowane zostaie częscią ze w nalezytey zostaie skromnosci, częscią ze odwagą swoią Nieprzyiacielskim przeszkadza imprezom kilką bowiem podiazdow pod Kiiow odprawionych nie rowno naprzykrzyło Nieprzyiacielowi, iednych na placu połozywszy, drugich pobrawszy zywcem. Dzis tez wziąwszy P. Boga na pomoc szczęsciem W. K. Msci P. M. M. z Pereasławia z Artylerią y woyskami tak naszemi iako przy J. M. Panu Oboznym będącemi z Pereasławia ruszamy ku Łochwicy kędy Nie-

какъ вѣрнымъ подданнымъ, проливать кровь нашу противъ каждаго непріятеля, за честь вашей королевской милости, пана нашего милостиваго, и, не щадя живота своего, платить за такое благодѣяніе. Особенная благосклонность къ намъ вашей королевской милости видна изъ того, что ваша королевская милость благоволили прислать къ намъ на помощь войско, подъ начальствомъ его милости, пана обознаго коронняго. Чрезъ это, Запорожское войско вашей королевской милости остается очень довольнымъ, и это видно частію изъ того, что оно ведетъ себя съ надлежащею скромностію, частію изъ того, что своею храбростію оно уничтожаетъ непріятельскіе замыслы; ибо сколько ни было предпринимаемо нападеній подъ Кіевомъ, оно каждый разъ причиняло большой вредъ непріятелю, положивъ однихъ на мѣстѣ битвы, а другихъ захвативъ въ плѣнъ. Теперь же, призвавъ на помощь Господа Бога, уповая на счастіе вашей королевской милости, пана моего милостиваго, выступаемъ съ артиллеріею и войсками, какъ нашими такъ и находящимися при его милости, панѣ

przyiaciel z Romadanowskim będący obsidione premitur od Naszych dokąd iako w drodze prętki zechcemy uczynic pospiech, tak na mieysce przyszedłszy bez zabawny experiment. Więc ze chytrą tych wiarołomowcow namową y częstym hramot zwodliwych rozsyłaniem, rudis plebs do nich nakłania iedna, druga y teraz przy nich zostaie nienaprzykrze rozumiem W. K. Msci gdy ieszcze o większe pokornie upraszam succursy. Bo in quantum by zostaiąc w swoim uporze insolentia domowa post repulsos s tąd hostes z nimi za granice chciała ustąpic prosequi ich wszelkiemi potrzeba siłami aby znowu po odstąpieniu ten kray niepodac effrenatæ in rapinam licentiæ skąd by potym większa mogła urość trudność. A Co W. K. Mść P. M. M. roskazowac Mnie raczysz abym cokolwiek piechoty na usługę W. K. Msci posłał. Z tym iakom Ja przez P. Theodozego Thomkiewicza declarował tak y teraz gotowem byle Mię powtorne od W. K. Msci za-

обозномъ, изъ Переяславля къ Лохвицѣ, гдѣ непріятель, находящійся подъ начальствомъ Ромодановскаго, содержится нашими въ осадѣ, пока мы не поспѣшимъ прійти туда и, прибывши на мѣсто, не приступимъ немедленно къ дѣлу. А такъ какъ хитрыя увѣщанія этихъ вѣроломныхъ и частая разсылка возмутительныхъ грамотъ производятъ то, что часть простаго народа склоняется на ихъ сторону, а другая часть и теперь остается при нихъ, то думаю, что не противно будетъ вашей королевской милости, если я покорно прошу еще о большемъ подкрѣпленіи. Ибо, если бы домашніе мятежники, оставаясь въ своемъ упорствѣ, по изгнаніи враговъ отсюда, ушли вмѣстѣ съ врагами за границу; то надлежало бы преслѣдовать ихъ всѣми силами, дабы снова, по отступленіи, не предать этотъ край на расхищеніе необузданному своеволію, отъ котораго могли бы произойти еще большія затрудненія. А что ваша королевская милость, панъ мой милостивый, изволишь мнѣ приказывать, чтобы я послалъ сколько нибудь пѣхоты на службу вашей королевской милости, то объ этомъ я уже

szło rozkazanie Jakoz iuż piechota Zaporoska na usługę W. K. Msci P. M. M. ordinował pogotowiu z Połkiem Białocerkiewskim pod Białą Cerkwią stoi na Kiiowskiego maiąc pilne oko Nieprzyiaciela aby pobliznych in desolacionem nieprzywodził kraiow Jako tedy tę naszą gotowismy posłac piechotę tak o prętkie pokornie po dziesiąto upraszaiąc subsidia Wierne poddaństwo Nasze pod nogi W. K. Msci poddaiemy. Ustney P. Jakuba Sloski y P. Hrehorego Olszanskiego Posłow Naszych cætera zleciwszy mowie. Ktorym abyś W. K. Mść P. M. M. Miłosciwego nieraczył zbraniac ucha pokornie upraszamy. Dan z Pereasławia d. 16 Januarij v. s. 1659.

Waszey Krolewskiey Mśc Panu Panu memu Mlsciwemu unizony sługa i wierny Poddany Jan Wyhowski H.

увѣдомлялъ чрезъ пана Θеодосія Томкевича, и теперь, когда вторичное пришло отъ вашей королевской милости приказаніе быть въ готовности, увѣдомляю, что пѣхота Запорожская уже отряжена на службу вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и стоитъ наготовѣ, вмѣстѣ съ Польскимъ Бѣлоцерковскимъ войскомъ, подъ Бѣлою-Церковію, наблюдая внимательно за непріятелемъ, дабы онъ не опустошалъ ближайшихъ мѣстъ. Посему, какъ мы готовы послать нашу пѣхоту, такъ, въ десятый разъ покорно прося о вспоможеніи, повергаемъ вѣрное подданство наше къ стопамъ вашей королевской милости. Поручивши остальное устному донесенію пана Якова Слезки и Григорія Ольшанскаго, пословъ нашихъ, мы покорнѣйше просимъ, чтобъ ваша королевская милость, панъ мой милостивый, не отказался выслушать ихъ. Дано въ Переяславлѣ. 16 генваря 1659.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, покорный слуга и вѣрный подданный, Янъ Выговскій, гетманъ Запорожскій.

Na kopercie: *Naiasnieyszemu y Niezwyciężonemu Janowi Kazimierzowi Polskiemu y Szwedzkiemu Krolowi Panu a Panu memu wielce Młsciwemu.*

(Pieczęć zwycz. Hetmańska).

z Oryg. B.K.S. zbioru O'N.

На конвертѣ: ***Найяснѣйшему, непобѣдимому Яну Казиміру, королю Польскому и Шведскому, пану моему всемилостивѣйшему.***

LXXIII.

List J. Wyhowskiego, H. Z., do Krola, $^{9}/_{19}$ Marca 1659.

Naiasnieyszy Młsciwy Krolu
Panie a Panie mnie wielce Młsciwy.

Aby i diffidentie między Kozakami z małey pod czas rodzące okkazÿeÿ ustały y iawnie to woysku Zaporoskiemu innotescere mogło że im a nie komu in persona ich Młsciwa Waszey Kr. Mosci patet łaska, za spolną dobru pospolitemu służącą idąc radą wyprawuię P. Oboznego Woyskowego z przydanemi od kozdego połku dwiema kozakami na blizko przyszły Seÿm. Ktorzy nim przybędą Visum przez

LXXIII.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ королю, $^{9}/_{19}$ марта 1659.

Наияснѣйшій, милостивый король, панъ мой всемилостивѣйшій!

Чтобы прекратить недовѣрчивость между козаками, возникающую иногда отъ мелочнаго случая, и ясно доказать войску Запорожскому, что ему, а не кому либо въ лицѣ его, оказывается милостивое благоволеніе вашей королевской милости, я, по общему совѣту, имѣющему цѣлію общее благо, отправляю на приближающійся сеймъ пана обознаго войсковаго, съ двумя козаками отъ каждаго полка. Но прежде нежели они прибудутъ, я почелъ нужнымъ увѣдомить вашу

P. Macieia Papkiewicza Irkliewskiego Połkownika y Hawryłę Lisowskiego Asaułę Waszą K. M. P. M. M. uwiadomić, aby nie wprzody wszelkie były concludowane Commissią namowione Pacta az ci wszystkiego woyska przyspieią plenipotentiarij. Tym zasie za podiętą prace ze Młsciwą W. K. Mść P. M. M. y wszystkim zwykłą okazać będziesz raczył łaskę, namniey nie powątpiwaiąc y pokorną moią za onemi wnaszaiąc prosbę. Całuię rękę W. K. Msci z oddaniem wiernego poddanstwa mego. Datt w Taborze pod Zinkowem d. $^{9}/_{19}$ Mca Marca 1659. R.

Waszey Kr. Msci Panu memu Młsciwemu
Naynizszy sługa y wierny poddany
Jan Wyhowski H.

Oryginał z pieczęcią Zaporoską w B.K.S. zbioru O'N.

королевскую милость, пана своего милостиваго, чрезъ пана Мацея Папкевича, Ирклѣевскаго полковника, и асаула Гаврила Лисовскаго, чтобы не прежде были утверждены всѣ договорныя статьи, постановленныя коммиссіею, какъ только тогда когда прибудутъ вышеупомянутые уполномоченные, избранные отъ всего войска. Нисколько не сомнѣваясь въ томъ, что ваша королевская милость, панъ мой милостивый, благоволитъ оказать, за подъятый трудъ, имъ и всѣмъ обычную благосклонность, и представляя о нихъ мою покорнѣйшую просьбу, цѣлую руку вашей королевской милости, съ изъявленіемъ моего вѣрноподданства. Дано въ таборѣ подъ Зинковымъ, $^{9}/_{19}$ марта 1659 г.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго,

нижайшій слуга и вѣрноподданный,
Янъ Выговскій, гетманъ.

LXXIV.

List Jana Wyhowskiego, H. Z., do JX. Mikołaia Prażmowskiego, Kanclerza W. Kor., pisany 7/17 Marca 1659.

Jasnie Wielmozny Msci Xięze Canclerzu Wielki Koronny, Wielce Moy Msciwy Panie y Bracie.

To moie iedynie iest zawsze y będzie staranie aby nic takowego nie zachodziło coby y przystoynym do poządanego pokoiu obicem mogło ponere początkom y nachylone wszystkiego Woyska Zaporozkiego ku Je° Kr. Mosci y Rzpltey animusze iakową wzruszone nie były

LXXIV.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ Николаю Пражмовскому, великому коронному канцлеру. 17 марта 1659.

Ясновельможный, милостивый князь, канцлеръ великій коронный, всемилостивѣйшій мой панъ и братъ!

Мое единственное и всегдашнее стараніе состоитъ и будетъ состоять въ томъ, чтобы предотвращать все, что могло бы служить препятствіемъ прочному началу вожделѣннаго мира и моглобы поколебать какою либо недовѣрчивостію умы всего Запорожскаго войска, расположенные къ его королевской милости и къ Республикѣ. Посему я почелъ нужнымъ присоединить къ посламъ, отправленнымъ отъ насъ на наступающій сеймъ, еще пана Тимофея Носача, войсковаго обоз-

diffidentią. Visum tedy abym wysłanym na blisko przyszły Seym od Nas Posłom P. Timosza Nosacza Oboznego Woyskowego człowieka wielkich cnot y osobliwey ku Oyczyznie zyczliwosci z przydanemi od kazdego Półku Kozakami przyłączył że præsentes Młsciwą Je° Kr. Mosci upewnieni łaską tym barziey do wiernego za powrotem swym narod ten deuinkowali poddanstwa. Superest tedy aby gdy im persona wszystkiego Woyska P. Obozny z przydanemi od Połkow Kozakami u Nog Je° Kr. Msci wiernę oddawac y składac będą poddanstwo W. M. Moy Mlsciwy Pan solite im raczył suffragari iakoby y osobliwą JE° K. Msci P. M. M. uznali Łaskę y pokornie wniesionych prozb compotes zostawszy uno ore et corde Panską depredicowali clementią. Co ze ku pospolitemu wszystkiey Rzptey inter cætera cedet dobru obiecuiąc łasce W. M. Msciwego Pana z powolnością służb moich pilno siebie oddawam. Dan z Taboru d. 7/17 Marca 1659.

наго, человѣка съ большими достоинствами и съ особенною преданностію къ отечеству, а при немъ по нѣскольку козаковъ отъ каждаго полка, дабы они, лично увѣрившись въ милостивой благосклонности его королевской милости, тѣмъ сильнѣе, по возвращеніи своемъ, склоняли народъ къ вѣрноподданству. И такъ, когда отъ лица цѣлаго войска панъ Обозный съ козаками будетъ повергать свое вѣрное подданство къ стопамъ его королевской милости, остается только вашей милости, моему милостивому пану, оказать имъ свое обычное содѣйствіе, чтобъ они испытали и особенную благосклонность его королевской милости, пана моего милостиваго, и за благосклонное принятіе нижайше поданныхъ просьбъ своихъ, прославляли одними устами и однимъ сердцемъ милосердіе государя. Обѣщая, что и это, между прочимъ, послужитъ къ общему благу всей Республики, усердно поручаю себя съ доброхотными своими услугами благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Писано въ таборѣ, 7 марта 1659.

W. M. M. Panu cale zyczliwy Brat
y sługa
Jan Wyhowski Hetman.

Oryginał z Piecz. Zapor. z B.K.S. zbioru O'N.

Вашей милости, милостиваго пана, совершенно преданный братъ и слуга,
Янъ Выговскій, гетманъ.

LXXV.

Exekucya Pact Hadiackich z uniżoną prosbą do J. K. M. Pana naszego Młwego y wszytkiey Rzpliтey. (:Pismo podane podczas Seymu. 1659, gdy szło o potwierdzenie Pakt Hadziackich przez Posłow Kozackich:)

1. Comissya na oddanie dobr do rąk y dispozitiey ludziom Religiey Starogreckiey Prawosławney nie Unijackiey, ma bydź Constitucią naznaczona y exequowana aby wszystkie Kathedry to iest Archiepiscopie,

LXXV.

Мѣры къ исполненію договорныхъ статей Гадяцкихъ, представленныя съ покорною просьбою его королевской милости, пану нашему милостивому, и всей Республикѣ. Актъ, поданный послами козацкими во время сейма 1659 г., когда дѣло шло о подтвержденіи договорныхъ статей Гадяцкихъ.

1. Коммиссія для возвращенія имѣній во власть и распоряженіе лицамъ древней Греческой Православной неуніатской религіи, должна быть назначена конституціею и приведена въ исполненіе; чтобы всѣ каѳедры т. е. архіепископства, владычества, архимандріи, игуменства,

Władyctwa, Archimandrie, Ihumenstwa, Monastery, Cerkwie, Szpitale, Seminarya tak w Koronie jako y W. X. L. po Miastach, Miasteczkach y Wsiach tak J. K. M. jako y Dziedzicznych Szlacheckich poki język Narodu Ruskiego zasiąga, in genere et in specie; generi per speciem et e contra nihil derogando, pooddawane były nie Uniatom ze wszystkiemi Wsiami y Dobrami y Parafiami: to iest Episcopia Włodzimierzska, ktorą Xiądz Pociey trzyma, Episcopia Przemyslska, ktorą Xiądz Chmielowskij possidet; Episcopia Chełmska y Bełzka Xiądz Susza: Episcopią Ostrozską od Łuckiey Xiądz Chmielowskij oderwał y Administratorem iey się pisze.

Cerkwie wszystkie jedne Jezuici zabrali y z gruntu zniesli drugich cesserunt Unitom.

Monastyr Archimandriey Zydyczynskiey Xiądz Susza ma.

Monastyr Archimandriey Dermanskiey, Xiądz Chmielowski.

монастыри, церкви, госпитали, семинаріи, находящіяся какъ въ королевствѣ такъ и въ великомъ княжествѣ Литовскомъ, по городамъ, мѣстечкамъ и селеніямъ, какъ королевскимъ, такъ и вотчиннымъ шляхетскимъ, такъ далеко, какъ далеко простирается языкъ народа Русскаго, возвращены были неуніатамъ, такъ чтобъ общее частному а частное общему ни въ чемъ не вредило, со всѣми селеніями, имѣніями и приходами, а именно: епископство Владимірское, которымъ владѣетъ ксендзъ Поцей, Епископство Премысльское, которымъ владѣетъ ксендзъ Хмѣлевскій, Епископство Хелмское и Бѣлзское, которыми владѣетъ ксендзъ Суша, Епископство Острожское, которое отторгнулъ отъ Луцкаго ксендзъ Хмѣлевскій и пишетъ себя его администраторомъ.

Всѣ церкви забрали Іезуиты, однѣ изъ нихъ разрушили до основанія, а другія отдали уніатамъ.

Монастырь архимандріи Жидичинской держитъ ксендзъ Суша.

Монастырь архимандріи Дерманской — ксендзъ Хмѣлевскій.

Monastyr Archimandriey Dubienskiey y wszystkie tameczne Monastyry y Cerkwie pod Uniią gwałtem bydź muszą y tenże Xiądz Chmielowski trzyma.

Monastyr Dorohobuzkij pod Unitami y Monastyr y Szpital S. Troyce w Ostrogu z Miasteczkiem Surazem y włoscią do niego należącą to Oycowie Jezuici wzięli.

Monastyr y Cerkiew w Lublinie.

Cerkwie w Sokalu, w Bełzie, w krasnym-stawie, we Włodzimierzu, wszystkie pod unitami w Drohiczynie, w Stojanowie, w Krzemieńcu, w Mosciech, Cerkwie w Bielsku, w Bransku, w Mielniku, w Tykocinie, w Knyszynie, w Goniądzu, pod Unitami, w Buzku, w Hrubieszowie, w Żołkwie, w Horodle, w Kowlu, w Ratnie, etc.

w W. X. L.

Archiepiscopia Połocka, Episcopia Witepska Mscisławska u Xiędza Kolędy.

Монастырь архимандріи Дубенской и всѣ тамошніе монастыри и церкви насильно принуждены оставаться въ уніи, и всѣ находятся во власти того же ксендза Хмѣлевскаго.

Монастырь Дорогобужскій, принадлежащій уніатамъ, также монастырь и госпиталь Св. Тройцы въ Острогѣ, съ мѣстечкомъ Суражемъ и принадлежащею къ нему волостью, взяли отцы Іезуиты.

Монастырь и церковь въ Люблинѣ.

Церкви въ Сокалѣ, въ Бельзѣ, въ Красномъ—Ставѣ, во Владимірѣ, въ Дрогичинѣ, въ Стояновѣ, въ Кременцѣ, въ Мостахъ, церкви въ Бѣльскѣ, въ Брянскѣ, въ Мельникѣ, въ Тыкочинѣ, въ Книшинѣ, въ Гонензѣ, въ Бускѣ, въ Грубѣшовѣ, въ Жолквѣ, въ Городлѣ, въ Ковлѣ, въ Ратнѣ и проч. находятся во власти уніатовъ.

Въ Великомъ Княжествѣ Литовскомъ.

Архіепископство Полоцкое, епископство Витебское и Мстиславское у ксендза Коленды.

Archiepiscopia Smolenska y Episcopia Czernihowska u Xiędza Złotego.

Eppia Pinska y Turowska u tegoż.

Monastyr Archimandriey Supraslskiey fundaciey PP. Chodkiewiczow Starowieczney.

Monastyr Zurowicky fundaciey Starowieczney Sołtanowskiey.

Monastyr Bytensky fundaciey Panow Tryznow ma Xiądz Karzinski.

Monastyr Archimandriey Postynskiey pod Mscisławiem miał Warłaam Kozicki.

Monastyr y Archimandria pod Grodnem nazwany Kołoza y wszystkie Cerkwie w Grodnie w trakcie tamecznym będące przy Unitach Cerkiew w Trokach y w Koronie pod Unitami.

Monastyr Archimandriey Onofreyskiey pod Mscisławiem miał X. Korsak

Monastyry Borysohlebski y Swięto-spasky także Cerkwie wszystkie w Połocku pod Unitami były w Bychowie w Czerei.

Архіепископство Смоленское и епископство Черниговское у ксендза Злотаго.

Епископство Пинское и Туровское у него же.

Монастырь архимандріи Супрасльской древней фундаціи панов Ходкевичей.

Монастырь Журовицкій древней фундаціи Солтановской.

Монастырь Бытенскій фундаціи Тризновъ держитъ ксендзъ Каржинскій.

Монастырь Архимандріи Пустынской подъ Мстиславлемъ былъ у Варлаама Козицкаго.

Монастырь и архимандрія подъ Гродномъ, называемый Колоза; всѣ церкви въ Гроднѣ и находящіяся въ тамошней окрестности; церковь въ Трокахъ и въ Коронѣ находятся во власти уніатовъ.

Монастырь архимандріи Онуфріевской подъ Мстиславлемъ былъ у ксендза Корсака.

Монастырь Борисоглѣбскій и Свято-Спасскій, также всѣ цер-

Cerkwie wszystkie w Witebsku w obodwoch Dioceziach Archiepiscopiey Połockiey i Witebskiey w dobrach Krolewskich y Szlacheckich wszystkie Unici gwałtem zagarnęli w Orszy, w Dzisnie, w Noblu, w Kleszczach w Ihumeniu.

Monastyr w Województwie Nowogrodzkiem Lawrysow nazwany Unici w dzierzeniu swoim maiąc do szczętu spustoszyli, maiętności tego jednak Monastyru przy sobie maią.

Cerkwie w Nowogrodku y w okolicy tameczney w dobrach Krolewskich y Szlacheckich będące, pod Unią: są w Bobruysku w Lidzie y Żadziszczynie.

Cerkwie w Pinsku w okolicy tego Powiatu po większey częsci ile w Kroleszczyznie pod Unitami są.

Monastyr Bereznicki y Archimendria onego fundaciey Korsakowskiey przy Unitach zostaie.

кви въ Полоцкѣ въ Быховѣ, въ Череѣ были подъ уніатами.

Всѣ церкви Витебскія, въ двухъ епархіяхъ архіепископства Полоцкаго и Витебскаго, въ имѣніяхъ королевскихъ и шляхетскихъ, всѣ церкви въ Оршѣ, въ Диснѣ, въ Невлѣ, въ Клещахъ, въ Игуменѣ захватили силою уніаты.

Монастырь въ воеводствѣ Новгородскомъ, называемый Лаврисовъ, держали во власти своей уніаты и разорили его вконецъ, однакожъ владѣютъ до селѣ имѣніями этого монастыря.

Церкви въ Новогрудкѣ и находящіяся въ тамошней окрестности, въ имѣніяхъ королевскихъ и шляхетскихъ, въ Бобруйскѣ, въ Лидѣ, и Задыщинѣ во власти уніатовъ.

Церкви въ Пинскѣ и въ окрестности сего повѣта, какъ то въ Кролевщизнѣ, большею частію во власти уніатовъ.

Монастырь Березницкій и архимандрія его Корсаковской фундаціи остаются во власти уніатовъ.

Въ Минскѣ монастырь Св. Духа и всѣ церкви Минскія, также на-

Monastyr w Minsku S. Ducha y wszystkie Cerkwie Minskie y w okolicy tego Wojewodztwa pod unią: Archimandria Kobrynska ze wszystkiemi cerkwiami w trakcie tamecznym a w głowach Katedra Metropolitanska W. X. L. w Miescie Wilenskim S. Preczystey z Monastyrem S. Troyce y Cerkwiami (oprocz jedney S. Ducha prawosławney) przy unitach zostawała y insze wszystkie nic a nic Uniatom niezostawiając y owszem to waruiąc, aby się Unici ani Archiepiscopami ani Władykami ani Archymandrytami; Ihumenami y swieszczennikami zadnych Katedr Archimandryi Ihumenstw y Cerkwie poki Narod Ruski zachodzi niemianowali.

Do ktorey Commissiey naznaczeni być maią z Korony.

Z Wielkiego Xięzstwa Litewskiego.

Z Wielkiego Xięzstwa Ruskiego.

Przy P. Instygatorze W. X. Ruskiego albo jego Wice-Instygatorze

ходящіяся въ окрестности сего воеводства—подъ уніею; архимандрія Кобринская со всѣми церквами въ тамошней окрестности и особенно каѳедра митрополитская великаго княжества Литовскаго въ Вильнѣ, съ монастыремъ Св. Троицы и церквами (кромѣ одной православной церкви Св. Духа) и всѣ прочія церкви находились во власти уніатовъ; а неуніатамъ ничего не оставалось.

Не оставлять ничего уніатамъ и запретить имъ именоваться архіепископами, владыками, архимандритами, игуменами и священниками, какихъ бы то ни было каѳедръ, архимандрій, игуменствъ и церквей, такъ далеко, какъ далеко простирается народъ Русскій.

Для этой коммиссіи имѣютъ быть назначены коммиссары отъ Короны,

Отъ великаго княжества Литовскаго,

Отъ великаго княжества Русскаго.

Инстигаторъ великаго княжества Русскаго или вицеинстигаторъ долженъ отобрать вышеупомянутыя каѳедры съ имуще-

ktorzy pomienione Katedry z Dobrami y parafiami Odbierać y do rąk nie Unitow oddawać maią, przed Convocatią Brasławską y tam Relatią tego wszystkiego uczynić. A iesli tylko z Uniatow Katedr Cerkwiey y dobr niepuszczał albo Prawosławnych nie Unitow o podeptanie przenayswiętszych Sakramentow do prawa pociągał ipso facto ma bydź infamis y executioni subesse cuius libet affici.

Alias declaruie się woysko z Dobr na Rusi y W. X. L. nikomu niepostąpi przed uczynieniem dosyć tego. A coby się w tak krotkim czasie przed oznaczonemi Commissarzami utaiło P. Instygatorowi W. X. R. daie się moc y władzą pozywania ad forum competens non obstantibus quibusuis praescriptionibus ratione bonorum et personarum et omnium iniuriarum ludziey Religiey Greckiey nie Unitom pro poena contra convulsores decretorum tam comitialium iako tribunalitiorum sancita.

ствами и приходами отдать неуніатамъ, предъ сеймомъ Брацлавскимъ, на которомъ должно быть представлено обо всемъ этомъ донесеніе. А если бы кто изъ уніатовъ не захотѣлъ оставить каѳедры, церкви и имущества, или позвалъ на судъ православныхъ неуніатовъ за поруганіе святѣйшихъ таинствъ, тотъ самымъ дѣломъ да будетъ безчестенъ и долженъ подчиниться приговору каждаго уряда.

При семъ войско объявляетъ, что, до выполненія этого условія, оно никому не уступитъ имѣній на Руси и въ великомъ княжествѣ Литовскомъ. А еслибы что нибудь въ столь короткое время было утаено отъ назначенныхъ коммиссаровъ, то на такой случай дается инстигатору великаго княжества Русскаго право и власть звать въ надлежащій судъ, не смотря ни на какія возраженія и, за нарушеніе правъ личныхъ, правъ по имуществу и за всѣ обиды, нанесенныя лицамъ Греческой религіи неуніатамъ, требовать наказанія, положеннаго за нарушеніе опредѣленій сеймовыхъ и трибунальскихъ.

Отцы іезуиты должны возвратить и другіе монастыри, отнятые

Oycowie Jezuici y insze Klasztory tak w Koronie iako y W. X. L. cokolwiek pozabierali Rusi nie unitom aby to sub eadem poena powracali.

Duchowni Religiey Rzymskiey zadney jurysdyctiey miec nie maią nad duchownemi Religiey Prawosławney nie Unitami.

Pieczętarze W. X. Ruskiego maią być zawsze ritus Graeci nie Unici, ktorzy tak w Koronie jako W. X. L. beneficia wszystkie ritus Graeci nie Unitow pieczętowac maią a w Wojewodztwie Kijowskiem, Bracławskiem y Czernihowskiem, tak duchowne iako y swieckie y Miast sądy im nalezeć maią.

Oycowie Jezuici w Wojewodztwie Kijowskim Bracławskim y Czernihowskim być nie maią.

Infamia na Oycu Episcopie Przemyslskim y Szlachcie teyze ziemie otrzymana prosimy aby zkassowana była y dekret Oyca Tukalskiego aby był stwierdzony.

у Русскихъ неуніатовъ, какъ въ королевствѣ Польскомъ, такъ и въ великомъ княжествѣ Литовскомъ, подъ страхомъ того же наказанія.

Духовныя лица римско-католической религіи не должны имѣть никакого права суда надъ духовными религіи православной неуніатами.

Печатники великаго княжества Русскаго должны быть всегда религіи Греческой—неуніаты; они должны прикладывать печати ко всѣмъ жалованнымъ грамотамъ, выдаваемымъ въ коронѣ и въ великомъ княжествѣ Литовскомъ лицамъ Греческой религіи неуніатамъ. А въ воеводствѣ Кіевскомъ, Брацлавскомъ и Черниговскомъ должны быть предоставлены суды духовные, свѣтскіе и городовые— неуніатамъ.

Отцы іезуиты въ воеводствѣ Кіевскомъ, Брацлавскомъ и Черниговскомъ жить не должны.

Просимъ, чтобъ лишеніе чести, изрѣченное на отца епископа Премышльскаго и шляхту этой земли, было уничтожено, и чтобъ былъ утвержденъ декретъ отца Тукальскаго.

O polonice na Białey-Rusi prosi J. M. P. Hetman aby wszystkie Caduki pokassowano y nikomu nie dano.

2. Zniesienie Constitutiey 1638 przeciwko Woysku Zaporoskiemu y skrypt ad Archivum dany aby był skassowany i liczba Woyska 60 Tysięcy.

P. Obozny Woyska Zaporoskiego. Sędziowie Assawułowie Pułkownicy Setnicy, prosimy aby sowitą nagrodą byli ukontentowani, jako im Car Moskiewský obiecywał.

Czerń wszystka Woyska Zaporoskiego po włosciach mieszkaiąca tak w dobrach J. K. M., Duchownych iako i Szlacheckich w Wojewodztwie Kijowskim Brasławskim i Czernihowskiem, aby wszelakich wolnosciey zazywała w Komissiey opisanych, y zeby Połkownikow Setnikow gdziekolwiek teraz mieszkaią, nieruszano.

Oboznemu W. X. R. y Woyska Zaporozkiego kwarta starostwa Zy-

Его милость панъ гетманъ проситъ о полоницѣ (?) на Бѣлой Руси, чтобы произведенная раздача выморочныхъ имуществъ была уничтожена, и чтобъ ихъ не жаловать никому.

2) Чтобъ постановленіе 1638 г. противъ войска Запорожскаго было отмѣнено, и актъ объ этомъ, отданный въ архивъ, долженъ быть уничтоженъ; число войска должно быть въ 60 тысячъ.

Панъ обозный войска Запорожскаго, судьи, асаулы, полковники, сотники просятъ, чтобъ имъ дана была двойная награда, какую имъ обѣщалъ Царь Московскій.

Всему простому народу войска Запорожскаго, проживающему въ имѣніяхъ его королевской милости также въ имѣніяхъ духовныхъ и шляхетскихъ, въ воеводствахъ Кіевскомъ, Брацлавскомъ и Черниговскомъ, пользоваться всѣми вольностями, изложенными въ актѣ коммиссіи; полковниковъ и сотниковъ не лишать мѣстъ, которыя они теперь занимаютъ.

Обозному великаго княжества Русскаго и войска Запорожскаго дол-

tomirskiego z Gissernią ma należeć: a post decessum moderni possesoris starostwo Zytomirskie z Administratią salis po wszystkiey Ukrainie w dobrach Kptey należeć ma temuż do armaty woyskowey.

Wdowy Kozackie zadney krzywdy miec nie maią.

Przywileje Kozakom utwierdzić y dobra Monastyra Trechtymirowskiego

3. Województwa Wołyńskie, Ruskie y Podolskie prosimy aby do W. X. Ruskiego przyłączone były.

Do Województw y Kasztelaniey W. X. R, prosimy aby Starostwa przyłączone były.

O residowanie Starostw na Ukrainie prosimy reassumptionem constitutiey.

Succesie Hetmana Polnego na Wielką Buławę W. X. Ruskiego. Juryzdyctie w Woysku Hetmana W. X. R. nad wszystkiem rycerstwem

жна принадлежать кворта староства Житомирскаго съ литейнымъ заводомъ для военныхъ орудій, а по смерти нынѣшняго владѣтеля, староство Житомирское съ управленіемъ соляною частію по всей Украинѣ, въ имѣніяхъ Республики, должно принадлежать тому же обозному, для войсковой артиллеріи.

Вдовы козацкія не должны терпѣть никакихъ обидъ.

Подтвердить привилегіи козакамъ, а также монастырю Трехтимировскому, на имѣнія.

3. Просимъ, чтобъ воеводства Волынское, Руское и Подольское присоединены были къ великому княжеству Русскому.

Къ воеводствамъ и кастелянствамъ великаго княжества Русскаго просимъ присоединить староства.

Просимъ возобновить постановленіе о мѣстопребываніи старость на Украинѣ.

Просимъ о преемственномъ правѣ гетмана польнаго на великую булаву великаго княжества Русскаго; о предоставленіи гетману великаго

na Ukrainie będącem cum reasumptione Constitutiey de desciplina militari.

Convocatiey Brasławskiey determinowanie czasu.

Ordinatie Trybunału W. X. Rus. y sądow Seymowych y zadwornych.

Xiążęta w W. X. Ruskim aby zadney wyższey nad stan Szlachecki nieusurpuwali sobie praerogatiwy.

Nietylko Dignitates Senatorskie ale i Urzędy Generalne Narodu Ruskiego jako y particularne po Województwach Starostwa y Dzierżawy ludziom tylko Religiey Greckiey nunc et in posterum maią bydz oddawane natis et bene possesionatis.

Laski Poselskiey alternata nalezeć będzie Xięstwu Ruskiemu jako y na komissijach poselstwach par habebitur ratio Xięstwa Ruskiego.

Mieysce Posłom Województwa Kijowskiego w izbie Poselskiey zaraz

княжества Русскаго судебной власти въ войскѣ надъ всѣмъ рыцарствомъ, находящимся на Украинѣ, и о возобновленіи постановленія касательно военной дисциплины.

О назначеніи времени Браславской конвокаціи.

Объ учрежденіи трибунала великаго княжества Русскаго и судовъ сеймовыхъ и задворныхъ.

Чтобъ князья въ великомъ княжествѣ Русскомъ не присвоили себѣ никакихъ высшихъ преимуществъ предъ шляхетскимъ сословіемъ.

Не только достоинства сенаторскія, но также генеральные уряды народа Русскаго и партикулярные въ воеводствахъ, староства и державы отдавать отнынѣ и навсегда только благороднымъ, владѣющимъ большими помѣстьями лицамъ религіи Греческой.

Депутаты княжества Русскаго будутъ чередоваться съ депутатами другихъ воеводствъ, такъ какъ и на посольскихъ коммиссіяхъ, княжество Русское будетъ принимаемо во вниманіе на равнѣ съ другими.

Просимъ, чтобъ возвращено было издавна принадлежавшее посламъ

wedle Posłow Sędomirskiego Wojewodztwa z dawna należące aby przywrocone było prosimy.

Condemnaty wszelkie, Lucra Banitie Infamie i Processa na jakim kolwiek stopniu zawisłe in quocunque subselio na tych ktorzy u Szweda a potym w Woysku Zaporoskim zostawali az dotąd otrzymane aby kassowane były.

O nominatią urzędow W. X. Rus. wedle assekuratiey Jm. PP. Comissarzow prosi J. M. P. P. Hetman.

4. Beneficia y urzędy bez intercessiey J. M. P. Hetmana Woyska Zaporosk. na Rusi uproszone, prosi aby skassowane były.

Ad personalem comparitionem aby do zadnego Sądu nienależał J. M. P. Hetman prosi.

Primae vacantiae w Koronie aby Ichmosc Panom dzierzawcom na Rusi Religiey Rzymskiey oddawane były, aby co prędzey do pos-

воеводства Кіевскаго мѣсто въ избѣ посольской, то есть непосредственно за послами воеводства Сендомирскаго.

Всѣ уголовные приговоры, взысканія, баниціи, инфаміи и процессы, на какой бы онѣ степени суда ни остановились, и какому бы ни подлежали суду, должны быть сняты съ тѣхъ, которые служили у Шведа, а потомъ въ войскѣ Запорожскомъ.

Его милость, панъ гетманъ, проситъ, чтобъ ему предоставлено было замѣщеніе урядовъ, какъ это постановлено было ихъ милостями, панами коммиссарами

4. Его милость, панъ гетманъ, проситъ, чтобъ помѣстья и уряды, выпрошенныя на Руси безъ участія его милости, пана гетмана войска Запорожскаго, были объявлены недѣйствительными.

Его милость, панъ гетманъ, проситъ, чтобъ онъ изъятъ былъ отъ обязанности лично являться въ какой бы то ни было судъ.

Чтобъ первыя вакантныя мѣста въ коронѣ были отдаваемы ихъ милостямъ, панамъ державцамъ католическаго вѣроисповѣданія, жи-

sesyi przychodzili dobr Rplitey ludzie Religiey Greckiey na Rusi.

Bar y Luboml aby in forma juris sufficientissima był conferowany.

Intercessie za J. M. P. oycem, J. Mcią P. Danielem y J. M. P. Konstantym y J. M. P. Teodorem Wyhowskiemi aby chlebem opatrzeni byli y dygnitarstwy.

Za Xiążęciem J. M. P. Koniuszym W. X. L. pilno J. M. P. Hetman y Woysko prosi.

Za J. M. P. Jerzym Chmielnickim.

Za J. M P. Hreborym Hulanickim Hetmanem nakaznym Siewierskim.

Za J. M. P. Hrehorym Lesnickim Pułkownikiem Mirhorodzkim.

Za J. M. P. Podkomorzym Kijowskim aby według assekuratiey Comissarskiey był zachowany.

Za J. M. P. Wereszczaką y Oycem Gunaszewskim y Oycem Popielem y inszemi wszystkiemi ktorzy przyczynne listy maią do J. K. M.

вущимъ на Руси, чтобъ тѣмъ скорѣе лица Греческаго вѣроисповѣданія на Руси, получали во владѣніе имѣнія Республики.

Чтобъ города Баръ и Любомль получили форму суда самую удовлетворительнѣйшую.

Ходатайствовать о его милости панѣ отцѣ, ихъ милостяхъ панахъ: Даніилѣ, Константинѣ и Өеодорѣ Выговскихъ, чтобъ были пожалованы хлѣбнымъ жалованьемъ и дигнитарствами.

Его милость, панъ гетманъ, и войско покорно просятъ о князѣ его милости, панѣ конюшемъ великаго княжества Литовскаго.

О его милости, панѣ Юріѣ Хмѣльницкомъ.

О его милости, панѣ Григоріѣ Гуляницкомъ, Сѣверскомъ наказномъ гетманѣ.

О его милости, панѣ Григоріѣ Лѣсницкомъ, Миргородскомъ полковникѣ.

О его милости, панѣ подкоморіѣ Кіевскомъ, чтобъ съ нимъ поступлено было такъ, какъ постановили коммиссары.

Za J. M. P. Gabrielem Hulewiczem chorążym Czernihowskim.

Za J. M. P. Alexandrem Czaplicem.

Za P. Danielem Oliwemberskim Sekretarzem Woyskowym.

z owczesney kopij, nadesłaney do Komissyi.

О его милости, панѣ Верещакѣ, объ отцѣ Гунашевскомъ, объ отцѣ Попелѣ и всѣхъ прочихъ, о которыхъ отправлены къ королю просительныя письма.

О его милости, панѣ Гавріилѣ Гулевичѣ, Черниговскомъ хорунжіѣ.

О его милости, панѣ Александрѣ Чапличѣ.

О его милости, панѣ Даніилѣ Оливемберскомъ, секретарѣ войсковомъ.

LXXVI.

List J. Wyhowskiego, H. Z., do Krola $\frac{26 \text{ Kwietnia}}{6 \text{ Maja}}$ 1659.

Naiasnieyszy Mlsciwy Krolu
Panie Panie mnie wielce Młsciwy.

Zadumiałemu niepoiętą Waszey Kr. Msci Pana mego MłŁ. przychodzi mnie odbierać łaskę, ktorey coby Mię participem czyniło nie nayduiąc obowiązanym zostaię odwagą własnego za dostoieństwo W. K. Msci P. M. M. to zasługowac zdrowia Co sobie ad Vitae zachowuiąc

LXXVI.

Письмо Яна Выговскаго, гетмана Запорожскаго, къ королю $\frac{26 \text{ априля}}{6 \text{ мая}}$ 1659.

Найяснѣйшій милостивый король, панъ мой всемилостивѣйшій!

Съ изумленіемъ я долженъ пользоваться непостижимымъ благоволеніемъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Не понимая, что сдѣлало меня достойнымъ такого благоволенія, я считаю обязанностію заслужить его пожертвованіемъ собственной жизни своей за честь вашей королевской милости, пана моего милостиваго.

tempora, na ten czas com mogł communicatis z Je° Mscią P. Oboznym Koronnym szczyrze około tego iako prawemu godzi Oyczyzny Synowi pracuiącym, y z starszyną Woyskową uczyniłem Consilijs y meliorata dniem y nocą odsyłam przy oddaniu wiernego poddanstwa mego W. K. Mści P. M. Mlsciwemu Commissiey Hadiackiey punkta o prętką onych pokornie upraszaiąc autoritate W. K. Mści y wszystkiego Seymu approbatią z nieprzedłużoną (na czym wiele nalezy) Posłow naszych odprawą. Ja wziąwszy P. Boga na pomoc sam przeciwko grasuiącemu na zadnieprzu szczęsciem W. K. Msci P. M. Mł° ruszam nieprzyiacielowi o prętkie posiłki y ieżeli ich mam spodziewac albo nie pewną uniżenie upraszaiąc wiadomosc całuie za tym rękę z powtornym wiernego poddanstwa mego pod nogi Maiestatu W. K Mci P. M. M. oddaniem. Dan z Czyhiryna d. $\frac{26 \text{ Apr.}}{6 \text{ May,}}$ A. 1659.

Предоставляя себѣ это на будущее время, на сей разъ я, по сношенію съ войсковою старшиною и его милостью, паномъ обознымъ коронным, который трудится въ нашемъ дѣлѣ усердно, какъ прилично вѣрному сыну отечества, сдѣлалъ, что могъ, и теперь посылаю днемъ и ночью исправленныя статьи Гадяцкой коммиссіи, съ изъявленіемъ моего вѣрноподданства вашей королевской милости, пану моему милостивому. При чемъ прошу покорнѣйше о немедленномъ утвержденіи этихъ статей вашею королевскою милостію и цѣлымъ сеймомъ, и о скоромъ отправленіи пословъ нашихъ, что очень важно. Самъ же я, призвавъ на помощь Господа Бога, отправляюсь, на счастье вашей королевской милости, противъ неистовствующаго на заднѣпрьи непріятеля, покорнѣйше прося немедленно прислать вспоможеніе и извѣстить меня, могу ли я надѣяться получить его, или нѣтъ. Цѣлую за тѣмъ руку съ вторичнымъ изъявленіемъ моего вѣрноподданства и повергаюсь къ стопамъ величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Дано изъ Чигирина $\frac{26 \text{ апрѣля}}{6 \text{ мая}}$ 1659 г.

Waszey Kr. Msci Panu memu Mwemu nay-
nizszy sługa y wierny poddany
Jan Wyhowski Hetman.

Orygin. z Pieczęcią Zapor. w B.K.S. zbioru O'N.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго,
всенижайшій слуга и върноподданный,
Янъ Выговскій, гетманъ.

LXXVII.

List Andrzeja Potockiego, Oboz. Kor., do Krola, 4/8 1659.

Naiasnieyszy Miłosciwy Krolu
Panie moy y Dobrodzieiu Miłosciwy

Nie maiąc na ten czas znacznieyszym z Nieprzyiaciela presentem moïe wierne W. K. Mci M. M. wyswiatczyc poddanstwo dwuch Rumakow pod nogi W. K. Mci P M. M. ofiaruie, ktore abys W. K. M. P. M. M. od wiernego poddanego a unizonego sługi swego mielosci-

LXXVII.

Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго коронного, къ королю. 4 августа 1659 г.

Пайяснѣйшій милостивый король, панъ мой и благодѣтель милостивый!

Не имѣя счастія засвидѣтельствовать на сей разъ мое вѣрноподданство вашей королевской милости, моему пану милостивому, болѣе значительнымъ, добытымъ у непріятеля подаркомъ, повергаю къ стопамъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, двухъ аргамаковъ, и прошу покорнѣйше принять ихъ милостиво отъ вѣрнопод-

wie przyiąć raczył unizenie W. K Mci P. M. M. proszę. Statum Ukrainy krotko W. K. Mci wypisuie po przegraney potrzebie y zginieniu Romadanowskiego Trubecki zaledwie obronną ręką uszedł Taborem do Putywla. P. Hetman Zaporohski obrociel sie przeciwko tym miastom ktore sequebantur partes Moskwy iako to Rumno, Łochwica, Połtawa, Rumno się iusz poddało dotąd pewnie Panu Hetmanowi, y insze sequentur podobno partes Victoris. Moskwa z Kiiowa temi czasy przeszła była Dniepr y chcąc znowu Bariszpola dostawać za wzięciem tedy tey wiadomości przeprawiołem się prętko przez Dniepr o czym Moskwa dowiedziawszy się nie podstąpieła pod Bariszpol tylko Hoholowa wsi porabowała y Hoholowa dopaliła a zaras nazad do Horoda powrocieła. Przyszedszy ia pod Bariszpol spodziewałem się zem ich miał ieszcze z te tam stróne Dnieprn zastac, poszedłem ku Browarom a Pana Roszczyca posłałem pod Kiiow do Dniepra ktory az do samego szancu ktory na tey tam

даннаго и всенижайшаго слуги вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Состояніе Украины опишу вкратцѣ вашей королевской милости. Послѣ проиграннаго сраженія и погибели Ромадановскаго, Трубецкой едва вооруженною рукою добрался съ лагеремъ своимъ до Путивля. Панъ гетманъ Запорожскій пошелъ на тѣ города, которые склонились на сторону Москвы, какъ то: Ромны, Лохвицу, Полтаву. Ромны уже вѣрно сдались пану гетману, и другіе города вѣроятно перейдутъ на сторону побѣдителя. Между тѣмъ Московское войско, выступивъ изъ Кіева, перешло было Днѣпръ, желая снова завладѣть Баришполемъ, но я, получивъ извѣстіе объ этомъ, тотчасъ же переправился чрезъ Днѣпръ. Московское войско, узнавши объ этомъ, не подступило подъ Баришполь, а только разграбило селенія около Гоголева, сожгло въ конецъ самый Гоголевъ и возвратилось тотчасъ же въ Кіевъ. Пришедши къ Баришполю, я надѣялся, что еще застану ихъ на той сторонѣ Днѣпра, поэтому отравился къ Броварамъ, а пана Рущица послалъ къ Днѣпру подъ Кіевъ. Онъ дошелъ

stronie ma Moskwa u Dniepra przyszedł, ale ani ich zastał y oni tesz lubo go widzieli niewyszli na tamtę strone. Zostawiwszy ia tedy na tamtey stronie Dniepra Pana Roszczyca dla tego iesliby usłyszawszy Moskwa o powrocie moim chcieli by znowu wyniść y Bariszpol infestować sąmem na te stronę Dniepru powrocił gdysz mi dąno znac ze Moskwa wyszła do Lebedy, y chce na moy Tabor w niebytności moiey uderzyc. Uprzedziłem ich tedy do swego Taboru a oni tesz dowiedziawszy się o tem do Horoda powrocieli.

Sierko teras swiezo Ułus wziął nie mały w Polach gdy tu Chan wyszedł na Woinę y wszedł w Zaporoze z tą zdobyczą przez co nowe motus względem tego Sierka między pospolstwem insurgunt przeciwko ktoremu Pan Hetman posyła Pułk Czeherynski w Pola. Ja Pana Karczewskiego posyłam do Pana Hetmana Zaporozskiego y do Chana takze do P. Hulanickiego conferendo z niemi de ulteriori statu belli co ich

до самыхъ шанцевъ, находящихся на этой сторонѣ у Днѣпра, не не засталъ уже тамъ непріятеля, который хотя и видѣлъ пана Рущица но не перешелъ на эту сторону. Посему оставивши по сей сторонѣ Днѣпра пана Рущица, для того чтобы Москва, услышавши о моемъ возвращеніи, не вздумала снова выступить и напасть на Баришполь, я самъ переправился на другую сторону Днѣпра. Когда же мнѣ дали знать, что Москва двинулась къ Лебедѣ и хочетъ, во время моего отсутствія, напасть на мой таборъ, но я предупредилъ ихъ; а они, узнавъ объ этомъ, также воротились въ городъ.

Сѣрко, воспользовавшись отправленіемъ хана на войну, недавно завоевалъ довольно большой улусъ въ степяхъ, и вступилъ въ Запорожье съ отнятою добычею. Появленіе его возбудило новыя волненія въ народѣ. Панъ гетманъ посылаетъ противъ него въ степи полкъ Чигиринскій. Я посылаю пана Карчевскаго къ пану гетману Запорожскому и пана Гулянницкаго къ хану, чтобъ посовѣтоваться съ ними о дальнѣйшемъ ходѣ войны, какое они имѣютъ намѣреніе.

za mens iest co tedy przyniesie mi P. Karczewski W. K. Msci rzetelnie o wszystkiem wypiszę. Przysięgi ktore stanęły za przysciem Chana między Chanem Ordami wszytkiemi Panem Hetmanem Zaporoskiem y wszytkiem Woiskiem Zaporohskiem W. K. Mci P. M. M. posyłam. Unizone przy tym usługi moie przy wiernem poddanstwie oddaie Łasce W. K. Mci mego Mlcwego.

W. K. Mci Pana moiego Mlcwego y Dobrodzieia
Wierny poddany y unizony sługa
Andrzey Potocki Obozny Kor. St. W.

W Obozie na Rudku
d. 4 Augusti 1659.

Po napisaniu listu mego do W. K. Mci oddany mi iest list od Pana Hetmana Zaporohskiego ktory W. K. Mci posyłam z ktorego W. K. Mc

Обо всемъ, что принесетъ мнѣ панъ Карчевскій, напишу подробно вашей королевской милости. Посылаю присемъ вашей королевской милости, пану моему милостивому, присяги, которыя, по прибытіи хана, взаимно дали другъ другу: съ одной стороны ханъ и всѣ орды, а съ другой панъ гетманъ Запорожскій и все Запорожское войско. Присемъ поручаю покорныя свои услуги, съ вѣрноподданствомъ, благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, вѣрноподданный и покорнѣйшій слуга, Андрей Потоцкій, обозный коронный, собственною рукою.

Въ станѣ на Рудкѣ.
4 августа 1659.

По написаніи этого письма къ вашей королевской милости, я получилъ письмо отъ пана гетмана Запорожскаго, которое и посылаю. Изъ этого письма ваша королевская милость уразумѣть изволите, на что онъ принужденъ рѣшиться, такъ долго неполучая вспоможенія отъ войска вашей королевской милости.

wyrozumiec będziesz raczył do iakowych mu przychodzi resolucij za tą prolongacyo posiłkuw od Woyska W. K. Mci.

Cedula w Liscie

Dochodzą mie wiesci że tamto Woysko pod Gliniany barzo sie miesza y nie tylko nie mysli tu isc, tak słychac ale mysli się roześć po woiewudztwach, ieslıby tak miało bydz, uchoway Boze Mlsciwy Naiasnieyszy Krolu Panie moy Miłosciwy y to woysko co iest zemno nulla ratione mogło by się zatrzymac in officio. Widząc ze tamci zazywaio wszelakich commoditates a oni w ustawicznym głodzie pracach y niebespieczenstwach zostaio, a ieszcze oni te maio maxime w kupie się zasług upominac iesli by to tam miało tak bydz, wiem ze niepodobna ich wszytkich będzie utrzymac y tak ledwie nas tu iest z pułtora ty-

Записка въ письмѣ.

До меня доходятъ слухи, что войско, находящееся подъ Глинянами, приходитъ въ большое разстройство и не только не думаетъ итти сюда, какъ слышно, но хочетъ разойтись по воеводствамъ. Если это (сохрани Боже!) случится, милостивый, пайяснѣйшій король, панъ мой милостивый, то и войско, находящееся со мною никоимъ образомъ не останется на службѣ, видя что Польское войско пользуется всѣми выгодами, а они постоянно терпятъ отъ голода, трудовъ и опасностей, имѣя еще болѣе правъ напоминать о своихъ заслугахъ. Если войско подъ Глинянами разойдется, то я знаю, что невозможно будетъ удержать ихъ всѣхъ. И такъ насъ всѣхъ, готовыхъ къ бою, едва наберется полторы тысячи. Что же касается до меня, то я готовъ оставаться здѣсь, хотя бы и самъ-другъ, до дальнѣйшаго приказанія вашей королевской милости. Но избави Богъ отъ этого! Большой былъ бы соблазнъ для здѣшняго края. Увѣряю вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, что въ моей ревности и усердіи не будетъ недостатка, но Богъ знаетъ, справлюсь ли я съ ними.

siąca effectiue do boiu. Jać tu gotowem zostawac by y samowtor do dalszego ordynansu W. K. Mci, ale uchoway Boze barzoby się te kraie poskandalizowały. Na moiey upewniam Miłosciwy Naiasnieyszy Krolu Panie moy niezydzie zyczliwosci y pilnosci ale P. Bog wie iezeli efficiam co u nich.

Pan Hetman Zaporohski tu barzi cudzoziemskiego potrzebuie woyska, wienc poniewasz in obsequio zostaie cudzoziemskie woysko, przysłac mu Dragonuw y iesli mozna co piechoty naprętce ze trzy tysiące. Jest moy Regiment albo raczey squadron, są y insze poblizsze racz ich W. K. Mc kazac ruszyć a ukontentuie się Pan Hetm. y tym, inaczy uchoway Boze zeby mu nie przyszło do tey Resolucij o ktory w liscie do mnie swoim pisze ktory posyłam W. K. Mci. To pewna Hemmatego (*) Posła iego bardzo u Porty wdzięcznie przyięto Gdy te cedułę

(*) w Relacii Ukrainskiey Bieniewskiego stoi Hermana

Панъ гетманъ Запорожскій имѣетъ большую нужду въ иностранномъ войскѣ. А какъ иностранное войско остается въ повиновеніи, то послать къ нему драгуновъ и, если можно, сколько нибудь пѣхоты, на первый разъ тысячъ до трехъ. Тамъ есть мой полкъ, или лучше эскадронъ, есть и другія войска поближе. Повели, ваша королевская милость, отправиться имъ; панъ гетманъ доволенъ будетъ и тѣмъ. Иначе (отъ чего сохрани Богъ), чтобъ не пришлось ему рѣшиться на то, о чемъ онъ пишетъ ко мнѣ въ письмѣ своемъ, которое посылаю вашей королевской милости. То вѣрно, что посолъ его Гамалей (*) былъ принятъ портою очень ласково. Пиша сіе письмо къ вашей королевской милости, я получилъ извѣстіе, что Сѣрко вышелъ изъ Запорожья и идетъ къ Чигирину. Завтра буду имѣть совѣщаніе съ паномъ Даніиломъ, который требуетъ отъ меня нѣсколько людей и хочетъ итти въ Чигиринъ, чтобы спасать пани

(*) Въ Донесеніи объ Украинѣ Бѣнѣвскаго сказано: Германъ.

pisze do W. K. Mci przyszła mi wiadomość ze Sirko wyszedł z Zaporoza y idzie ku Czyhrynowi. Jutro będę miał radę z Panem Danielem, ktory potrzebuie co ludzi odemnie, y chce iść do Czyhryna aby mogł salwować Panio Hetmanowo y swoią żonę w Smiły. Ale obacze po rzeczach zyczyłbym sobie sam puiść przeciw niemu w pola, y zatłumic ten ogień bo pewnie kozacy go nie zatłumią tylko chyba Tatarowie a my. Tatarowie mam wiadomość ze zagony puscili w Moskwe Jedne tylko mam consideratio, ze gdy stod odeyde, obawiam się żeby Szeremet Biały-Cerkwi nie ubigł y nowych Buntuw w pospulstwie tutecznym nie zaczoł a Białocerkiewski Pułk barzo do tego skłonny. bo ieszcze im moskiewska przyiazn poniekod w glowie tchwi.

Oryginał z własnoręczną Cedułą w B.K.S. zbioru O'N.

гетманшу и свою супругу въ Смѣлой. Но, смотря по обстоятельствамъ, я желалъ бы самъ выступить въ поле противъ Сѣрка и потушить это пламя, котораго вѣрно козаки не потушатъ, развѣ только Татары и мы. Я имѣю извѣстіе, что Татары пустили въ Московское государство загоны. Одного только я опасаюсь: чтобы Шереметъ не захватилъ Бѣлой Церкви, когда я уйду отсюда, и не возбудилъ новыхъ возмущеній въ здѣшнемъ народѣ. А Бѣлоцерковскій полкъ очень склоненъ къ этому; ибо у него еще не выходитъ доселѣ изъ головы пріязнь съ Москвою.

LXXVIII.

Respons Urodzonym Krzysztophowi Łaskowi Pułkownikowi, Kazimierzowi Czyzewskiemu Strażnikowi, Samuelowi Kurbackiemu Setnikowi Szapakałowskiemu y Iwanowi Zabieledo, na Puncta podane od Wielmożnego Jana Wyhowskiego Woiewody Generalnego Kiiowskiego, y Hetmana Ziem Ruskich, Posłom do J. K. Msci wyprawionym, dany z Cancellaryey Wielkiey Koronney. D. 19 Augusti 1659.

Opowiedzą quâ gratitudine przyiąć raczył J. K. Mość tak znamienitą y w potomny wiek pamięlną przysługę Wielmożnego Woiewody

LXXVIII.

Отвѣтъ отправленнымъ къ его королевской милости, благороднымъ посламъ: Христофу Ласкѣ—полковнику, Казиміру Чижевскому—стражнику, Самуилу Курбацкому — сотнику, Шапакаловскому и Ивану Забѣлѣ, на статьи, поданныя отъ имени вельможнаго Яна Выговскаго, генеральнаго воеводы Кіевскаго и гетмана земель Русскихъ, выданный изъ великой коронной канцеляріи, 19 августа 1659 г.

Послы донесутъ, съ какою благодарностію его королевская милость изволилъ принять столь знаменитую и навѣки незабвенную заслугу вельможнаго воеводы Кіевскаго; ибо не только частно, но

Kiiowskiego, gdy nietylko priuatim, ale też et in publico wyswiadczył to JE° K. Mci, Solennes gratiarum actiones oddawszy Panu Bogu w Kościele S. Jana, przy obecnośći Poslow Postronnych Monarchow, czego sami spectatores byli, pomienieni Urodzeni Posłańcy, Tesz przysługę, y dalsze wszytkie dla dobra Pospolitego odwagi, prace y trudy Wielmożnego Woiewody Kiiowskiego, obiecuie JE. K. Mość łaskami et favorami swemi Panskiemi, Jemu y Domowi iego zawdzięczać; żądaiąc pilnie aby y do końca nieustawał w zyczliwośći swey, przeciwko J. K. Mci, y Oyczyznie ktora nigdy w Dobrodzieystwa skąpa niebendzie przy hoynym y pamiętnym Szafarzu J. K. Mci.

Omieszkanie dawno obiecanych posiłkow, wymówią, u Wielmożnego Woiewody Kiiowskiego; a czemu się to dotąd dzieie, samisz bendą swiadkami, poniewasz tam maią do Lwowa iachać, y list Wielmożnego Woiewody Kiiowskiego oddać Woysku, czego życzy JE° K. M.

и торжественно засвидѣтельствовалъ это королевская милость, принесши торжественное благодареніе Господу Богу въ костелѣ св. *Яна*, въ присутствіи пословъ иностранныхъ монарховъ, чего были очевидными свидѣтелями сами упомянутые благородные посланники. За таковую услугу и за всѣ будущія для блага общаго заслуги, подвиги и труды вельможнаго воеводы Кіевскаго, обѣщаетъ его королевская милость возблагодарить своею любовью и государскими милостями, какъ ему такъ и дому его, усердно желая, чтобъ вельможный воевода Кіевскій и въ послѣдствіи не переставалъ оказывать ревность свою къ его королевской милости и къ отечеству, которое никогда не будетъ скупо на награды, при достославномъ правленіи его королевской милости.

Представятъ вельможному воеводѣ Кіевскому извиненіе въ замедленіи давно обѣщаннаго вспомогательнаго войска. А отъ чего это доселѣ происходитъ, сами узнаютъ лично; потому что они должны ѣхать отсюда во Львовъ и отдать письмо вельможнаго воеводы Кіев-

aby nieponiechali Szuka iednak J. K. Mość sposobow przez P.P. Commissarzow, na to od Rzpltey wysadzonych, y nie iest extra spem, ze to woysko ktore iest z Synow tey Oyczyzny złożone da się viąć, lubo tak oporem rzeczy idą po części, a to dla niedostatku pospolitego, gdy po tak długi czas niepłatne zostaiąc, uporczywie stawa poniekąd. Przybędzie ono iednak do pracy nie powątpiewa J. K. M. y co zamieszkało nagrodzi, ochotą y dzielnością swoią azali y sami te da Pan Bóg pierszą Wielmożnemu Woiewodzie Kiiowskiemu dadzą nowinę, wziąwszy woyskową declaracyą.

Niezostawał po te czasy y w W. X. Litt. tak opuszczony Nieprzyiaciel, gdy z rąk iego kilka iest odebranych fortec, y różne klęski odnosił, iako y teraz swiezo pod Bychowem wziął nienagorszą chłostę, ale y tam mogły by były rzeczy daleko sporzey iść, gdyby nie ta mieszanina Woyska Koronnego była przeszkodą; z ktorego część na

скаго войску, чего непремѣнно желаетъ его королевская милость. Между тѣмъ его королевская милость чрезъ пановъ коммиссаровъ, избранныхъ Республикою, изыскиваетъ способы къ удовлетворенію и питаетъ себя надеждою, что это войско, состоящее изъ сыновъ нашего отечества, успокоится. Хотя дѣла отчасти идутъ медленно, но это происходитъ отъ недостатка казны общественной; ибо войско, въ продолженіи столь долгаго времени не получая платы, дѣлается нѣсколько упрямымъ. Впрочемъ его королевская милость не сомнѣвается, что оно прійиется за дѣло и всѣ упущенія вознаградитъ своимъ усердіемъ и своею отважностію. А можетъ быть, и сами эти послы принесутъ, дастъ Богъ, первое извѣстіе вельможному воеводѣ Кіевскому, получивъ войсковую декларацію.

Не оставался по сіе время безъ вниманія и непріятель въ великомъ княжествѣ Литовскомъ; ибо изъ рукъ его отобрано нѣсколько крѣпостей и онъ потерпѣлъ разныя пораженія, какъ и теперь потерпѣлъ подъ Быховымъ немалое пораженіе. Но и тамъ дѣла могли

posiłek Wiel° X. Litt. ordynowana iest od J. K. Mci, byłe się tedy za pomocą Boską te motus uspokoiły, y tam się znacznie poprze ten Nieprzyiaciel.

Opowiedzą y to że JE° K. M. nic bardziey niezyczy iako zeby tam nayprędzey stanąć Osobą swoią — gdzie tak wiele przyczyn inuitant J. K. M. dla tego wszelakie J. K. M. bierze przed się sposoby, iakoby się od tey strony z Krolem Szwedzkim vspokoił, na to iuż swoich wysadzić raczył Commisarzow, y w krótkim czasie ma nadzieię, ze ten congres stanie spolnych Commisarzow, za którem bierze te J. K. M. nadzieie prędkiego y skutecznego uspokoienia się z tym Nieprzyiacielem. Niech tedy W. Woiewoda Kiiowski pewien zostaie, bytności w tamtych kraiach J. K. Mci gdysz tego nie więcey, W. Woiewoda Kiiowski, iako J. K.' Mość sam sobie życzy.

Nierozumie J. K. Mość, aby ta kiedy paść miała potrzeba na W.

бы итти гораздо успѣшнѣе, если бы не препятствовалъ вышеупомянутый безпорядокъ въ коронномъ войскѣ, котораго часть *назначена* его королевскою милостію, на помощь великому княжеству Литовскому. Если бы эти волненія успокоились съ помощію Божіею, то и тамъ непріятель былъ бы ослабленъ значительно.

Донесутъ и то, что его королевская милость ничего болѣе не желаетъ, какъ только того, чтобы какъ можно скорѣе, явиться своею особою тамъ, куда столь многія причины призываютъ его. Для сего его королевская милость употребляетъ всѣ способы, какъ бы примириться съ королемъ Шведскимъ. На этотъ конецъ, онъ уже изволилъ назначить своихъ коммиссаровъ, и надѣется, что скоро составится общій конгрессъ коммиссаровъ, который подаетъ его королевской милости надежду на скорое и выгодное примиреніе съ королемъ Шведскимъ. Посему вельможный воевода Кіевскій пусть не сомнѣвается, что его королевская милость прибудетъ въ Украину; ибо этого не менѣе желаетъ самъ король, какъ и вельможный воевода Кіевскій.

Woiewodę Kiiowskiego, żeby miał do obcych się udawać protectyey, niedawno Wierność swoie J. K. Mci y całey Oyczyznie stwierdziwszy przysięgi obowiąskiem, maiąc w oczach tak iawne od Pana Boga błogosławieństwa, przy szczęściu JE° K. Mci które y to swieże nad Nieprzyiacielem wyswiadcza zwycięstwo. Ta trocha mieszaniny niepłatnego Woyska przez którą to się omieszkanie stało, niech nic nie alteruie W. Woiewodę Kiiowskiego, gdysz to się wszytko możę w prędkim czasie uspokoić, y Oyczyzna od własnych sił swoich, ten mieć będzie zaszczyt, którego się od obcych spodziewać kiedy może W. Woiewoda Kiiowski.

Rokoszu zadnego niemasz za łaską Bożą między poddanemi J. K. Mci, oprocz tego między woyskiem zamieszania. Wolą iest tedy J. K. Mci, aby z listem W. Woiewody Kiiowskiego pospieszyli do Woyska, ktory może siła dobrego sprawić, w umysłach tamecznych, a tym

Его королевская милость не думаетъ, чтобъ когда нибудь пришла нужда вельможному воеводѣ Кіевскому искать покровительства иноземнаго, когда онъ недавно подтвердилъ свою вѣрность его королевской милости и всему отечеству присягою; когда онъ видитъ столь явное благословеніе Божіе, при счастіи его королевской милости, доказанное еще недавно побѣдою надъ непріятелемъ. Замедлѣніе, происшедшее отъ большаго замѣшательства въ войскѣ, не получающемъ платы, не должно нисколько тревожить вельможнаго воеводу Кіевскаго, ибо все это можетъ успокоиться въ скоромъ времени, и отечество будетъ имѣть отъ собственныхъ силъ такую защиту, какой только оно можетъ надѣяться когда либо отъ постороннихъ государствъ.

Между подданными его королевской милости, слава Богу, нѣтъ никакого рокоша; кромѣ вышеупомянутаго замѣшательства происшедшаго въ войскѣ. Посему его королевская милость желаетъ, чтобъ поспѣшили къ войску съ письмомъ вельможнаго воеводы Кіевскаго,

więcey gdy y sami ustnie opowiedzą. iakiem affektem stawa W. Woiewoda Kiiowski z Woyskiem Zaporoskiem ku Oyczyznie spolney, oswobadzaiąc onę od Nieprzyiaciela, aby też y oni tymże przykładem, chcieli się mieć do równey przysługi Dobru Pospolitemu. Wdzięcznym iednak J. K. Mc, tey ochoty ktorą wyświadcza W. Woiewoda Kiiowski ku J. K. Mci y w tey przysłudze.

Żądać bedą Imieniem J. K. Mci, aby W. Hetman u tego się Kniazia Lwowa postarał, azali przez niego oswobodzony będzie Wielmożny Podskarbi W. X. Litew. y Hetman Polny; w czym aby swego chciał przyłożyć starania, y tę przysługę uczynił całey Oyczyznie, w uwolnieniu tego tak potrzebnego iey y zasłużonego Urzędnika. Więc iesliby się iaki znaczny dostał więzień, tego życzy J. K. M., żeby chciał pomnic na to W. Woiewoda Kiiowski y sam swoim się przyłożył staraniem.

которое можетъ произвести много добра въ войскѣ, тѣмъ болѣе, что посланцы и сами раскажутъ, съ какою преданностію присоединяется вельможный воевода Кіевскій съ Запорожскимъ войскомъ къ общему отечеству, освобождая оное отъ непріятеля, дабы и коронное войско, слѣдуя примѣру его, обратилось на службу, ко благу общественному. При семъ его королевская милость приноситъ благодарность за то усердіе, которое оказываетъ вельможный воевода Кіевскій и въ этомъ дѣлѣ.

Объявятъ желаніе его королевской милости, чтобы вельможный гетманъ употребилъ свое ходатайство у князя Львова, нельзя ли будетъ съ помощію его освободить вельможнаго подскарбія великаго княжества Литовскаго и гетмана польнаго, чтобы онъ благоволилъ приложить свое стараніе и оказать услугу цѣлому отечеству освобожденіемъ сего столь нужнаго и заслуженнаго сановника. Впрочемъ, если бы достался какой нибудь знатный плѣнникъ, то его королевская милость желаетъ, чтобъ вельможный воевода Кіев-

Posiłek pieniężny w tak ścisłem czasie Rzpltey, iż żadną miarą być niemoze obmyslony W. Woiewodzie Kiiowskiemu mieć za złe niebędzie wiedząc co się w Oyczyznie dzieie, iako iest wyniszczona, tak wielą Nieprzyiacioł. Samego JE° K. Mci Intraty cale zruinowane przez te kilka lat, że cokolwiek w gotowiznie było, y w zbiorach Królewskich wysypać się musiało. Tego iednak rozumienia iest J. K. Mć. aby W. Woiewoda Kiiowski, tamecznych włości intrat zażył, które iako przedtym znacznym były posiłkiem Rzpltey, tak y teraz bydź mogą gdy na to obrócone będą.

Zalecą Imieniem J. K. Mci częstą W. Woiewodzie Kiiowskiemu correspondencyą z Wielmożnym Kasztellanem Wołyńskiem, któremu to porucić raczył, aby się iako nayczęściey z W. Woiewodą znosił, iako w tamtey zostawaiący bliskości około tego wszystkiego, cokolwiek zachodzić będzie ugruntowanie Pokoiu szczęśliwie dokonczonego.

скій помнилъ о вышесказанномъ и приложилъ бы свое старапіе.

Вельможный воевода Кіевскій не прогнѣвается, что при нынѣшнихъ тѣсныхъ обстоятельствахъ Республики, никоимъ способомъ не можетъ быть ему дано денежное пособіе. Онъ знаетъ, что дѣлается въ отечествѣ, въ какой оно находится нищетѣ, и какъ многими окружено непріятелями. Всѣ доходы самаго короля пришли въ совершенный упадокъ въ теченіи нѣсколькихъ лѣтъ, такъ же всѣ запасные капиталы и все, что собиралось, нужно было истратить. Впрочемъ, его королевская милость полагаетъ, что вельможный воевода Кіевскій можетъ воспользоваться тамошними волостными доходами, которые какъ доселѣ были значительнымъ пособіемъ Республикѣ, такъ и теперь могутъ быть, если будутъ употреблены для означенной цѣли.

Поручатъ, отъ имени его королевской милости, вельможному воеводѣ Кіевскому вести частую корреспонденцію съ вельможнымъ кастеляномъ Волынскимъ, которому поручено, какъ можно чаще, сноситься съ вельможнымъ воеводою, какъ находящимся вблизи, обо

To tedy przełożywszy Imieniem J. K. Mci W. Woiewodzie Kiiowskiemu iemu samemu y całemu Woysku Zaporoskiemu wierni poddani J. K. Mci Pańską Jego łaskę ofiarować będą.

Owczesna kopia w B.K.S. zbioru O'N.

всемъ, что только будетъ касаться до утвержденія мира, счастливо заключеннаго.

И такъ, предложивши это отъ имени его королевской милости вельможному воеводѣ Кіевскому, ему самому и цѣлому войску Запорожскому, вѣрные подданные объявятъ имъ королевскую милость.

LXXIX.

List Andrzeja Potockiego, O. K., do Stanisława Potockiego, Wdy Kruk., H. W. K., 17/10 1659.

Jasnie Wielmożny Mcwy Dobrodzieiu.

Umyslnie posyłąm do W. M. M. M. Pana P. Osuchowskiego Towarzysza z pod Chorągi moiey aby dostateczną W. M. M. M. P^u dał o mieszaninach tutecznych Informatią. Posyłam y listy Pana Boruchowskiego dla lepszy około tego informatiey ktory substitit w Biały

LXXIX.

Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ Станиславу Потоцкому, воеводѣ Краковскому, гетману великому коронному. 1659 года сентября 17.

Ясновельможный милостивый благодѣтель!

Посылаю къ вашей милости пана Осуховскаго, товарища моей хоругви, съ тою цѣлію, чтобъ онъ сообщилъ вашей милости, моему милостивому пану, подробное извѣстіе о здѣшнихъ замѣшательствахъ. Посылаю также, для лучшаго увѣдомленія, и письма пана Боруховскаго, который остался въ Бѣлой Церкви, потому что полковникъ Бѣлоцерковскій не совѣтовалъ ему ѣхать къ Хмѣльницкому, который

Cerkwi poniewasz mù Pułkownik Białocerkiewski nieradzil aby iachał do Chmielnickiego gdysz dnia dzisięyszego miał publice poprzysiąc Carowi Moskiewskiemu poddanstwo. Pułkownik Białocerkiewski widze ze cale chce perseverare w poddanstwie Je° Kr. Mci iako z Copiey listu iego W. M. M. M. Pan wyrozumiesz będę się oto starał aby się przy łasce Boży mogło y więcey Pułkownikow na strone J. K. Mci przeciągnąc. Jakosz rozumiem ze będą y taci ktorzy zechcą przy Je° K. Mci stanąc gdy obaczą potęgę sieł naszych, a gdy obaczą słabość naszą y nayzyczliwszy nas odstąpią. Przeto zyczyłbym abys W. M. M. M. Pan do Zasławia się iako nayprędzey zemknął a tych ludzi ktorych W. M. M. M. Pan masz iuż gotowych pod Zasławiem rozumiałbym zebyś W. M. M. M. Pan tu ich do nas przysłał. Sam zyczyłbym abys W. M. M. M. Pan w Zasławiu zostawał nie pomykaiąc się tu daley poki W. M. M. M Pan nie będziesz miał kilkuna-

сегодня долженъ былъ торжественно присягнуть на подданство царю Московскому. Видя, что полковникъ Бѣлоцерковскій непремѣнно желаетъ оставаться въ подданствѣ его королевской милости, какъ ваша милость убѣдитесь изъ копіи его письма, я буду стараться о томъ, что бы, по милости Божіей, склонить и другихъ полковниковъ на сторону его королевской милости. Я убѣжденъ, что найдутся и такіе, которые захотятъ остаться на сторонѣ его королевской милости, какъ только увидятъ силу войскъ нашихъ; а когда увидятъ нашу слабость, то самые усерднѣйшіе оставятъ насъ. Поэтому, я желалъ бы, чтобъ ваша милость, какъ можно скорѣе, сосредоточилъ силы въ Заславлѣ, а тѣхъ людей, которые уже находятся наготовѣ подъ Заславлемъ, ваша милость прислалъ бы къ намъ. Я желалъ бы при томъ, чтобы ваша милость самъ оставался въ Заславлѣ и не двигался къ намъ, пока не будешь имѣть при себѣ отъ десяти до двадцати тысячъ доброй пѣхоты и артиллеріи. Довольно, если непріятель услышитъ о томъ, что ваша милость стоитъ въ Заславлѣ

stu tysięcy Piechoty y Artyleriey dobry dosic z sobą ze Nieprzyiaciel usłyszy o bytnosci W. M. M. M. Pana w Zasławiu ze tu masz wolą iść bo fama bella constant. Z Woyskiem tem ktore tu iest ze mną racz W. M. M. Pan co uczynic albo ich do boku swego wziąsc iako oto proszą albo iesli usługa Je° K. Mci y Rzptey tego requirit zeby tu zostawali racz ich W. M. M. M. Pan ulegować napisac do nich ze W. M. M. M. Pan sam idziesz na Woynę y przysłac iakiego powaznego człowieka tu do nich zeby ich imieniem W. M. M. M. Pana y powagą ulegował na te czterdziesci Tysięcy za zimowy przeszły Chleb racz ięm W. M. M. M. Pan effectiue przysłac Assignatię zeby zapewne odszukali te pieniądze tudziesz y na przyszly zimowy chleb racz ięm W. M. M. P. także przysłac Assignatię albo upewnic ich ze ięm pretko W. M. M. M. Pan rozdasz, tedy rozumiałbym ze ich W. M. M. P. tym snadniey mozesz ulegowac. Inaczy ia niewiem sposo-

и намѣренъ прійти сюда; ибо fama bella constant. Изволь ваша милость, милостивый панъ, сдѣлать какое нибудь распоряженіе о томъ войскѣ, которое здѣсь находится со мною; можешь взять ихъ къ себѣ, о чемъ они просятъ сами. Если же служба его королевской милости и Республики требуетъ, чтобъ они оставались здѣсь, то изволь, ваша милость, успокоить ихъ, написавъ, что самъ идешь на войну, и приславъ къ нимъ какого нибудь значительнаго человѣка, который бы успокоилъ ихъ именемъ и властію вашей милости, милостиваго моего пана. Изволь, ваша милость, прислать имъ кредитную записку на сорокъ тысячъ, слѣдующихъ за хлѣбъ, употребленный въ прошлую зиму, чтобъ они непремѣнно могли получить эти деньги. Также и на покупку хлѣба для наступающей зимы, изволь, ваша милость, прислать кредитную записку или увѣрить ихъ, что въ скорости роздашь имъ деньги. Такимъ способомъ, я увѣренъ, ваша милость легко можешь успокоить ихъ. Иначе, я не вижу способа, какъ бы побудить ихъ къ дальнѣйшимъ трудамъ; довольно и того,

bu iakiembym ich miał do dalszy pracy pociągnąc dosic na tem ze dotąd ich ieszcze w kupie trzymąm. Ja sam widze rzecz potrzebną ruszyc ich pod Pawołcz iako Pulkownik Białocerkiewski potrzebuie ale trudno ich mam ruszyć az ich W. M. M. M. Pan uleguiesz. Unizone przytym uslugi moie oddaie łasce W. M. M. M. Pana. W obozie z pod Kotelni die 17 7bris 1659.

W. mego Młcwego Pana
Strya y Dobrodzieia
Uprzeymie zyczliwy
Synowiec y
unizony sługa
Andrzey Potocki Ob. Ko.

Oryginał z Pieczątką w B.K.S. zbioru O'N.

что я доселѣ еще держу ихъ вмѣстѣ Я самъ считаю нужнымъ двинуть ихъ подъ Паволочь, какъ этого требуетъ полковникъ Бѣлоцерковскій; но трудно двинуть ихъ, пока они не будутъ удовлетворены вашею милостію, моимъ милостивымъ паномъ. За тѣмъ нижайшія свои услуги поручаю ласкѣ вашей милости, моего милостиваго пана. Въ обозѣ подъ Котельнею, 17 Сентября 1659.

Вашей милости, моего милостиваго пана, дяди и благодѣтеля, усердно доброжелательный племянникъ и нижайшій слуга, Андрей Потоцкій, обозный коронный.

LXXX.

List Jana Wyhowskiego do Krola, pisany $^{26}/_{9}$ 1659.
Naiasnieyszy Młcwy Krolu
Panie a Panie wielce mnie Młcwy.

Jakowe na Zadnieprzu przez Ceciure powstali rebellie iuzem to pierszą przez P[a] Hrusze doniosł Maiestatowi Waszey Kr. Mci Pana mego Młego okkazią do wiadomosci: Ktora ze y w sercach niektorey z tę strone Dniepru będącey starszyny znacznie poczynała exardescere iedyną przełozenstwa mego rozbudzona inuidią y sfactiowaną na Vrząd Hetmanski na P[a] Jerzego Chmielnickiego inauguratią: visum było y

LXXX.

Письмо Яна Выговскаго къ королю. 26 Сентября 1659.
Найяснѣйшій, милостивый король,
панъ мой милостивѣйшій!

Уже прежде я донесъ, чрезъ пана Грушу, вашей королевской милости, пану моему милостивому, какіе за Днѣпромъ возникли бунты, возбужденные Цецюрою. Такъ какъ и на этой сторонѣ Днѣпра, значительно начиналъ, въ сердцахъ нѣкоторыхъ старшинъ, разгораться мятежъ, возбужденный единственно завистію къ моему старшинству и возведеніемъ, по проискамъ партіи, пана Юрія Хмельницкаго, на урядъ гетманскій; то и мнѣ показалось благоразумнымъ сложить съ себя довольно хлопотливый урядъ гетманскій, чтобъ не по-

mnie abym nie daiąc do dalszych in plebe przez Starszyne wznieconych tumultow okkazy dosc kłopotliwy złozył urząd Hetmanstwa: iakosz communicatis z JE° Mcią Panem Oboznym Koronnym consilijs nie wprzody do złozenia onego przystąpiłem az wszystka Starszyna y czerń Woyska Zaporozkiego fidelitatem y poddanstwo iuramento probauit Waszey Kr. Mći. Co gdy y w generalney ich przy obieraniu nowego Hetmana proclamatum est radzie: Insignia to iest buławę y bunczuk przez przybyłą do mnie oddałem starszyne. A ze w tym narodzie nie nawykłym do dotrzymania przysięgi trudno y niebespieczno mi było dosiadac: złączywszy garść ludu mego zaciągowego z woyskiem pod Commendą JE° Mći Pana Oboznego będącym tumem pod Kotelnią udał, maiąc wolą nieco w tych zabawic kraiach pogłądaiąc iezeli cale wiary y cnoty Waszey Kr. Mci Panu memu Młcwemu podług swey dotrzymaią przysięgi: y Małzonke mą ze wszystką

дать повода къ дальнѣйшимъ мятежамъ, возбуждаемымъ старшинами въ простомъ народѣ. Въ слѣдствіе чего, посовѣтовавшись съ его милостію, паномъ обознымъ коронпымъ, я рѣшился сложить съ себя урядъ гетманскій, однакоже не прежде, какъ только тогда, когда вся старшина и чернь войска Запорожскаго подтвердила присягою, что козаки останутся въ вѣрномъ подданствѣ вашей королевской милости. Когда это условіе объявлено было и на генеральной козацкой радѣ, при избраніи новаго гетмана, тогда я, чрезъ прибывшихъ ко мнѣ старшинъ, отдалъ гетманскіе знаки, то есть булаву и бунчукъ. Но такъ какъ трудно и небезопасно было для меня оставаться между этимъ народомъ, непривыкшимъ исполнять присягу, то я, соединивъ горсть своихъ новобранцовъ съ войскомъ, находящимся подъ начальствомъ его милости, пана обознаго, прибылъ сюда подъ Котельню. Я намѣреваюсь оставаться нѣкоторое время въ здѣшнихъ краяхъ, чтобъ видѣть, останутся ли козаки вѣрными вашей королевской милости, пану моему милостивому, согласно съ данною ими присягою,

fortuną na Czehirynskiey zostaiącą fortecy podlug osobliwey swey na to mnie daney wypuszczą assecuraty: Ale iako to mnie aby mieli temu dosyc uczynic wątpliwość rodzi: tak nie zyczyłem aby ta forteca pełna wszelakich woiennych apparatow y wszystkie niemal pobrane w te lata maiąca w sobie działa y artilerią do wiadomosci Waszey Kr. Mci Pana mego Mlego miała w ręce teraznieyszego dostac Hetmana ile ze nondum iego fides probata Maiestatowi Waszey Kr. Mci y całey Rptey zostaię. Ktory verendum aby za powodem przewrotnych niektorych w tym woysku ludzi na Moskiewską nie nachylił strone: z samey swey młodosci będąc do wszelkich flexibilis rzeczy: na co ia tu z JE° Mcią Panem Oboznym Koronnym osobliwe będe miał oko. Oczekiwaiąc na Mandata Waszey Kr. Mci iako y gdzie nam będziesz rozkazac raczył ustąpic y postąpic Więc ze nad inne czasy teraznieysza znaczney potrzebuie gotowosci immutatia: pokornie Waszą Kr. M. Pana

и выпустятъ ли, какъ они обѣщали мнѣ, жену мою, оставшуюся со всѣмъ имуществомъ въ Чигиринской крѣпости. Сомнѣваюсь, чтобъ они исполнили свои обѣщанія; поэтому, я не желалъ бы, чтобъ, до полученія вашею королевскою милостію извѣстія, Чигиринская крѣпость, наполненная всякими военными снарядами и заключающая въ себѣ почти всѣ пушки и артиллерійскіе снаряды, собранные въ эти годы, досталась въ руки нынѣшнему гетману, и тѣмъ болѣе, что его вѣрность къ вашей королевской милости и республикѣ остается недоказанною. Должно опасаться, чтобы онъ, по наущенію нѣкоторыхъ недоброжелательныхъ людей въ войскѣ Запорожскомъ, не склонился на сторону Москвы, такъ какъ онъ съ самой молодости своей былъ легко склоняемъ ко всему. Я вмѣстѣ съ его милостію, паномъ обознымъ коронпымъ, буду смотрѣть здѣсь зоркимъ окомъ, ожидая приказаній вашей королевской милости, какъ и куда прикажешь намъ отступить или итти впередъ. Но такъ какъ нынѣшній переворотъ требуетъ, болѣе чѣмъ когда либо, готовности къ войнѣ, то я вмѣстѣ

mego Młcwego wespoł z JE° M. Panem Oboznym Koronnym upraszamy abys woyskom po tak wielekroc obiecanym co prędzey ku granicom zblizyc rozkazac raczył: iakoby takową w nas gotowoscią uięta plebs, a ustraszona starszyna od wiernego Waszey Kr. Mci Pana mego Młwgo nie mogła recalcitrare poddanstwa. Reliqua Maiestatowi Waszey Kr. Mci delegata odemnie persona P. Hieronim Borysowicz Szałatonia bywszy u mnie Generalny Woyska Zaporozkiego Pisarz iako omnium conscius enucleabit ustnie. Ktoremu abys Wasza Kr. Msc. Pan Moy Młcwy dac raczył młiwe ucho: y prętki z pocieszną do mnie regress odprawą pokornie supplikuiąc Nanizsze me pod nogi Maiestatu Waszey Kr. Mci Pana mego Młiwego składam usługi. W Obozie pod Kotelnią Mca Septembra d. 26 A° 1659. Waszey Kr. Msci Panu Me[u] Młosciwemu naynizszy sługa y wierny poddany.

Jan Wyhowski W. K. H.

z Orygin. B.K.S.

съ его милостію, паномъ обознымъ коронннымъ, покорно прошу вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, приказать такъ многократно обѣщаннымъ войскамъ приблизиться, какъ можно скорѣе, къ границамъ. Усмиренная нашею готовностью къ войнѣ чернь и устрашенные старшины побоятся отречься отъ вѣрноподданства вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Остальное объяснитъ изустно вашей королевской милости посланецъ мой, панъ Іеронимъ Борисовичъ Шалатоня, знающій обо всемъ, бывшій у меня генеральнымъ писаремъ войска Запорожскаго. Покорно прошу, выслушавъ его милостиво, въ скорости отправить обратно ко мнѣ, съ утѣшительнымъ посланіемъ. За тѣмъ повергаю нижайшія свои услуги къ стопамъ величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Въ обозѣ подъ Котельнею, 26 сентября 1659 года. Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, нижайшій слуга и вѣрноподданный.

Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

LXXXI.

List J. Wyhowskiego, W. K., do Stanisł. Potockiego, H. W. Koronnego, $^{26}/_{9}$ 1659.

Jasnie wielmozny Mcwy Panie Woiewodo Krakowski
moy wielce Mcwy Panie y Bracie.

Vkrainnych immutatÿ przez zbuntowane osobą Ceciury Zadnieprze dałem wiedziec W. M. M. M. Panu przez kilka okkazÿ seriem: Teraz przyszło do tego ze gdy y w tey stronie Starszyna niektora władze mey Hetmanskiey odium concepit: P^a Jerzego Chmielnickiego umysliwszy

LXXXI.

Письмо Я. Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ Станиславу Потоцкому, гетману великому коронному. 26 сентября 1659.

Ясновельможный, милостивый панъ воевода Краковскій,
мой милостивѣйшій панъ и братъ!

Нѣсколько разъ я имѣлъ случай сообщать вашей милости, моему милостивому пану, свѣдѣнія о ходѣ украинскихъ перемѣнъ, происшедшихъ въ Заднѣпровьи, взбунтованномъ личнымъ присутствіемъ Цецюры. Теперь дошло до того, что и на этой сторонѣ Днѣпра нѣкоторые изъ старшинъ, возненавидѣвъ мою гетманскую власть, замыс-

na ten po mnie substituere Hetmanski urząd zniozszy spolne rady z JE° M. Panem Oboznym Koronnym mym Mcwym Panem i bratem præuio od wszyskiey Starszyny y Czerni na wierne Krolowi JE° Mci poddanstwo iuramento: insignia z renunciatią buławie, przybyłey do mnie oddałem starszynie. Atoli ze temu Narodowi ktory nieraz fregit fidem cale dowierzac trudno było z woyskiem Pod Commendą JE° Mci Pana Oboznego będącym złączywszy się z garscią ludzi mych zaciągowych pod Kotelnią ustąpiłem poglądaiąc pilno iesli iuratam zechcą seruare fidem nie czyniąc z Moskwą conferentÿ pogotowiu do ich nieprzystaiąc protecty: y iesli Zone mą z Zamku Czyhirynskiego na ktorym præsidium me y wszyskiego woyska artileria podług Assecuratÿ wypuszczą. Zostaie tylko abys W. M. M. M. Pan do dalszey JE° Kr. Mci Pana mego Młego declaratiey po ktorą Pana Hieronima Borysowicza Szałatonie Pisarza mego posyłam Woyskom od niema-

лили отставить меня и возвести въ санъ гетманскій пана Юрія Хмельницкаго. Посовѣтовавшись съ его милостію, паномъ *обознымъ* коронпымъ, моимъ милостивымъ паномъ и братомъ, я отдалъ гетманскіе знаки прибывшей ко мнѣ старшинѣ, и отказался отъ булавы, заставивъ напередъ старшину и чернь присягнуть въ вѣрноподданствѣ королю, его милости. А такъ какъ совсѣмъ нельзя было довѣрять этому народу, неразъ нарушавшему присягу, то я соединился съ войскомъ, находящимся подъ начальствомъ его милости, пана обознаго, и остановился подъ Котельнею, съ горстью набранныхъ мною рекрутъ. Здѣсь я зорко наблюдаю, останутся ли козаки вѣрными присягѣ, не входя въ сношенія съ Москвою и не поддаваясь ея протекціи, а съ другой стороны смотрю, выпустятъ ли они, согласно съ обѣщаніемъ, жену мою изъ Чигиринскаго замка, въ которомъ находится мой гарнизонъ и вся войсковая артиллерія. Остается только, чтобы ваша милость, мой милостивый панъ, изволилъ приказать войскамъ, давно уже отряженнымъ въ Украину, придвинуться къ грани-

łego czasu w Vkraine ordinowanym ku nam do granic zemknąc raczył. Czym uymiemy plebem rzeczy nowych chciwą ze iesli nie przysięgi pamięcią przynamniey formidine gotowosci woysk Koronnych powinney Krolowi Panu y Oyczyznie dochowa wiernosci. W ostatku na ustną eiusdem delegatæ odemnie personæ iako tego ktory w Vkrainie moderni status y u mnie z dawna y teraz omnium conscius zdawam relatią Powolne me zatym łasce W. M. M. M. Pana oddaię usługi. W Obozie pod Kotelnią d. $\frac{26\ 7bra}{6\ 8bra}$ A° 1659.

Wm mego wielce Młgo Pana
brat y sługa
Jan Wyhowski W. K. H.

z Orygin. B.K.S.

цамъ, для соединенія съ нами, до дальнѣйшаго приказанія его королевской милости, пана моего милостиваго. За этимъ приказаніемъ, я посылаю писаря своего, пана Іеронима Борисовича Шалатоня. Такимъ движеніемъ войска мы обуздаемъ народъ, склонный къ новизнѣ. Если не долгъ присяги, то по крайней мѣрѣ страхъ при видѣ готовыхъ къ войнѣ войскъ коронныхъ, заставитъ козаковъ сохранять должное королю и отечеству вѣрноподданство. Въ остальномъ полагаюсь на устное донесеніе отправленнаго мною, поименованнаго выше посланца, который знаетъ настоящее положеніе дѣлъ въ Украинѣ, и которому извѣстны, издавна и теперь, всѣ мои тайны. За тѣмъ поручаю свои доброхотныя услуги ласкѣ вашей милости, моего милостиваго пана. Въ обозѣ подъ Котельнею, 26 сентября 1659.

Вашей милости, моего милостивѣйшаго пана, братъ и слуга,

Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

LXXXII.

List Jana Wyhowskiego, W. K. H., do Krola, 10/10 1659.

Naiasnieyszy Młciwy Królu
Panie a Panie wielce mnie Młcwy.

Tak mnie szczęscie utraktować chciało: że gdy za dostoienstwo Maiestatu W. K. Mosci P. M. M. extrema umysliłem experiri: inuidia virtutis comes calumniantium usty opacznie moią Maiestatowi W. K. Mci zyczliwosc ý wiernosc tłumaczy. Nieleniwą raz ja W. K. Mci y Rptey resoluowałem usługę: nietylko ad fortunæ ktorom cale exinanivi ale y ad vitæ dispendia dam wiernosci moiey cnotą y wia-

LXXXII.

Письмо Яна Выговскаго, великаго коронного гетмана, къ королю, 10 октября 1659.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивѣйшій!

Таково мое счастіе, что когда я, за честь вашей королевской милости, пана моего милостиваго, рѣшился испытать крайнія средства, въ то время зависть, спутница доблести, устами клеветниковъ толкуетъ превратно мою вѣрность и усердіе къ вашей королевской милости. Немалую я теперь оказалъ услугу вашей королевской милости и Республикѣ, жертвуя не только имуществомъ, которое я все истратилъ, но и жизнію. Во всякое время, я могу представить, по вѣрѣ и правдѣ, доказательства своей вѣрности. Хотя я и отказался отъ Запорожской булавы, однакожъ, соединивъ находящихся при

rą kozdego czasu dowod. A lubo Zaporozkiey renunciaui buławie: złączywszy iednak ludzie zaciągu mego z woyskiem pod Kommęndą J° M. Pana Oboznego Koronnego będącym omnem admoueo lapidem czekaiąc miłosciwey W. K. Msci po ktorąm posłał declaratiey, abym uiął zyczliwą niektorych Pułkow Starszynę: ze iesli z młodosci swey do wszelkich rzeczy flexibilis Hetman do Moskiewskiey przystanie protectiey: oni iednak od powinney Majestatowi W. K. Msci P. M. M. nieodpadali wiernosci. Jakosz pewne mam przestrogi ze z Moskwą nastąpiła conferentia y certo iuz ta combinatio percrebuit rumore: bo y listy Pułkownika Białocerkiewskiego ktory goscił z Chanem Je° Mcią w Moskwie idem niemal affirmant: pisane do mnie y do J. M. Pana Oboznego ktore posyłam w involucie listu do J. M. Xiędza Kanclerza Koronnego do przeczytania Maiestatowi W. K. Mci a sam tu wszelako enitar abym Pułki Białocerkiewski, Umanski, Brasławski

мнѣ людей съ войскомъ, состоящимъ подъ начальствомъ его милости, пана обознаго коронпаго, употребляю всѣ усилія, ожидая отъ вашей королевской милости благосклоннаго приказанія, за которымъ послалъ я. Это приказаніе нужно для того, чтобъ я могъ удержать на нашей сторонѣ усердныхъ старшинъ нѣкоторыхъ полковъ; чтобъ они не измѣнили должной вашему величеству вѣрности, хотя бы гетманъ, съ молодыхъ лѣтъ легко склоняющійся ко всему, и обратился къ покровительству Москвы. И дѣйствительно, я имѣю вѣрныя извѣстія, что съ Москвой уже начаты сношенія, и вѣрно союзъ уже предварилъ молву. Это почти подтверждаютъ и письма полковника Бѣлоцерковскаго, который гостилъ въ Москвѣ, вмѣстѣ съ Ханомъ, его милостію. Эти письма писаны ко мнѣ и къ его милости, пану обозному; я ихъ посылаю для прочтенія вашей королевской милости, въ конвертѣ, адресованномъ къ его милости князю канцлеру коронному. Самъ я здѣсь всячески стараюсь укрѣпить усердіе полковъ Бѣлоцерковскаго, Уманскаго, Брацлавскаго, Паволоцкаго и дру-

Pawołocki y inne w życzliwosci utwierdził y w wiernym W. K. Mci P. M. M. zatrzymał Poddanstwie: bym tez y z naypotęznieyszym miał extrema experiri Nieprzyiacielem. Wielce tylko a pokornie proszę aby ex imperio W. K. Mci Woyska w Succurs maturent drogę: bocby w takowy nigdy Ukraina nieprzychodziła zamęt by nie remora ordinowanych posiłkow accessisset. Poseł Turecki z czym do mnie przychodził doniosłem ja do wiadomosci Maiestatowi W. K. Mci ale jako zadney rzeczy, same poswiadczy mi niebo non ambio, krom zyczliwey W. K. Mci usługi tak z Zimnego Monarchi rozstawszy protectią: a gruntowną y nie omylną w Oycowskiey Mciwey W. K. Mci łasce przyrodzonego Pana zasadziwszy nadzieią: zyć y umierać inszego nieszukaiąc szczęścia uovi. Czego y teraz dałem swiadectwo gdy boni publici curis distractus na fortecy Czyhirynskiey Zonę fortunę y præsidium chyba odwagą ratowac mi przyidzie. J^o M. Pana Podskarbie-

гихъ, чтобъ удержать ихъ въ вѣрноподданствѣ вашей королевской милости, моего милостиваго пана, хотя бы мнѣ пришлось терпѣть крайнія несчастія, въ борбѣ съ сильнѣйшимъ непріятелемъ. Только прошу усильно и покорно, чтобъ скорѣе пришли на помощь войска отъ вашей королевской милости; ибо Украина не пришла бы въ такое замѣшательство, если бы не случилось замедлѣнія въ присылкѣ отряженнаго вспомогательнаго войска. За чѣмъ пріѣзжалъ ко мнѣ посолъ Турецкій, о томъ я уже увѣдомилъ вашу королевскую милость. Самъ Богъ свидѣтель, что я ничего болѣе не желаю, какъ только служить усердно вашей королевской милости, пану моему милостивому. Отказавшись отъ протекціи сѣвернаго монарха и возложивъ крѣпкую надежду на отцовскую ласку вашей королевской милости, природнаго своего государя, я далъ обѣтъ жить и умереть, не ища другаго счастія. Я и теперь доказалъ это, когда занятый заботами о благѣ общемъ, принужденъ одною развѣ отвагою спасать жену, имущество и гарнизонъ, оставшіеся въ Чигиринской крѣпо-

go W° X* L° by mię dawniey imperium W. K. Mci P. M. M. zaszło znacznym więzniem na plac pożądaney swiebody z ręku Tyranskich eliberare usiłowałbym. Congress moy iednak z Chanem Je° Mcią y teraz enitetur exequi to mandatum Waszey K. Mci Panu Hruszy ktory u mnie a consilijs zebym miał diffidere wiem ze y sam nie przyzna się. Zatym zdaiąc się y na ustną Pana Mazepy W. K. Mci Pokoiowego Dworzanina relatią wierne me y unizone pod nogi Maiestatu Panskiego scielę usługi. W Obozie pod Kotelnią d. $^{10}/_{20}$ Octobra A° 1659.

W. K. Mci Panu y Dobrodziejowi memu Młosciwemu
Naynizszy sługa y wierny poddany
Jan Wyhowski W. K. H.

Oryginał w B.K.S. zbioru O'N.

сти. Если бы прежде пришло ко мнѣ приказаніе вашей королевской милости, пана моего милостиваго, то я постарался бы освободить его милость, пана подскарбія великаго княжества Литовскаго, изъ рукъ тиранскихъ и доставить ему желанную свободу, чрезъ обмѣнъ на какого нибудь знатнаго плѣнника. Впрочемъ, переговоры мои съ ханомъ, его милостію, теперь направлены къ тому, чтобъ исполнить означенное выше приказаніе вашей королевской милости. Несправедливо, будто я не довѣряю пану Грушѣ, который находится при мнѣ для совѣтовъ; я знаю, что онъ и самъ не скажетъ этого. Затѣмъ, ссылаясь также на устное донесеніе пана Мазепы, комнатнаго дворянина вашей королевской милости, повергаю къ стопамъ вашего величества свои вѣрныя и нижайшія услуги. Въ обозѣ подъ Котельнею, 10 октября 1659 года.

Вашей королевской милости, пана и благодѣтеля моего милостиваго, нижайшій слуга и вѣрный подданный,
Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

LXXXIII.

List Jana Wyhowskiego, W. K. H., do Mikołaia Praźmowskiego, Kanclerza W. Kor., B. Ł., ¹⁰/₂₀ Octobra 1659.

Jasnie Wielmozny Młiwy Xze Kanclerzu W. Koronny moy wielce Młiwy Panie y Bracie

Do iakowego w Ukrainie przyszło zamieszania iuz troiakie me W. M. M. M. Panu dostatecznie enucleowali listy y wysłani ktorzy u mnie omnium conscij dostatecznie rozumiem definiowali. Teraz przez Pana Mazepę Pokoiowego J° K. Msci Dworzanina to przydaię ze nowo

LXXXIII.

Письмо Яна Выговскаго къ Николаю Пражмовскому, великому коронному канцлеру, 10 октября 1659.

Ясновельможный, милостивый князь, канцлерь великій коронный, мой милостивый пань и брать!

До какого замѣшательства дошли дѣла въ Украинѣ, объ этомъ уже тремя письмами извѣщалъ я вашу милость, моего милостиваго пана, и кромѣ того, я полагаю, посланцы мои, знакомые со всѣми дѣлами, достаточно обо всемъ увѣдомили вашу милость. Теперь же увѣдомляю чрезъ пана Мазепу, комнатнаго дворянина его королев-

obranego z Moskwą nastąpiła conferentia Hetmana: y takowe zewsząd mam przestrogi iakoby do Moskiewskiey cale iuz przystali protektiey do czego ze zyczliwa Krolowi J° Mci y Rzptey nie przystąpiła Starszyna Listy Pułkownika Białocerkiewskiego ktory z Chanem Je° Mcią goscił w Moskwie posyłam y mam w łasce Bozey nadzieią ze te Pułki na ktorych nam wiele zalezy, Białocerkiewski, Umanski, Brasławski, Pawołocki y inne do powinney Majestatowi J. K. Mci P. M. M. uymę wiernosci: bylebym ieno leniwo dosyć postępuiących do nas doczekał się od J° M. Pana Wojewody Krakowskiego Succursow: bym tez miał extrema experiri. A iako invidia nil intentatum relinquere zwykła tak y mnie calumniantium usty nie minęła przed Krolem J. Mcią traductia iakobym nie poiętey J. K. Mci P. M. M. Oycowskiey dobroczynnosci niewdzięcznikiem zostawac y nad przyrodzonego inszego Pana y Sczęscia szukać miał Moze Krol J. M. P. M. M. y ztąd me-

ской милости, что вновь избранный гетманъ вступилъ въ сношеніе съ Москвою, и я отовсюду получаю извѣстія, что будто бы онъ со всѣмъ уже поддался Московской протекціи. Однакоже, преданные его королевской милости и республикѣ старшины не приступили къ этому; въ доказательство посылаю письма полковника Бѣлоцерковскаго, который гостилъ въ Москвѣ съ его милостію Ханомъ, и надѣюсь, что, по милости Божіей, самые важные для насъ полки, именно Бѣлоцерковскій, Уманскій, Браплавскій, Паволоцкій и другіе, я удержу въ должной вѣрности величеству его королевской милости, пану моему милостивому; только бы мнѣ дождаться медленно идущихъ къ намъ отъ его милости, пана воеводы Краковскаго, вспомогательныхъ войскъ, хотя бы мнѣ пришлось дойти до крайности. Такъ какъ зависть обыкновенно не оставляетъ никого въ покоѣ, то и на меня устами клеветниковъ донесла его королевской милости, будто бы я, не обращая вниманія на оказанныя мнѣ его королевскою милостію отцовскія благодѣянія, оказался неблагодарнымъ, и будто бы,

go wiernego brac probę poddaństwa zem z Czyhiryna zostawiwszy na Zamku z Zoną præsidium nie w pola nie do Białogrodu ani Bakcysaru ale z woyskiem Je° Kr. Mci Koronnym łączył y ustępował woląc odwagą przysięgłego potym ratowac przyiaciela y fortunę y præsidium anizeli nadweredzic wiernosci Panu y dać opacznego o sobie rozumienia okkazią. Wprawdzie dawnobym iuz Ordy gdybym sam przybył sprowadził ale consultius wierze y cnocie mey było z Woyskiem Je° Kr. Moi na nie czekac. Je° Mci Pana Podskarbiego W° X° L° znacznym więzniem pewnie starałbym się eliberare by mie wczesnie od W. M. M. M. Pana zaszła requisitia y teraz iednak z Chanem Je° Mcią oto umawiać będę ze mi znacznego na pierwszym Cogressie ze mną nie odmowi więznia. Powolne me zatem łasce W. M. M M. Pana oddaię usługi. W obozie pod Kotelnią d. $^{10}/_{20}$ Octobra A° 1659.

отказавшись отъ своего природнаго государя, ищу другаго государя и инаго счастія. Король, его милость, панъ мой милостивый, можетъ видѣть доказательство моего вѣрноподданства и въ томъ, что я, оставивши въ замкѣ гарнизонъ и жену, выступилъ изъ Чигирина не въ степи, не въ Бѣлгородъ и не въ Бакчисарай, но соединился съ коронным войскомъ его королевской милости, рѣшившись лучше отложить спасеніе жены своей, имущества и гарнизона на будущее время, нежели измѣнить въ вѣрности государю, и тѣмъ подать поводъ къ превратному о себѣ мнѣнію. Правда, еслибъ я самъ отправился, то давно бы уже вызвалъ орды, но для вѣрности и чести своей, я благоразумнѣйшимъ счелъ ожидать ихъ съ войскомъ его королевской милости. Вѣрно я постарался бы высвободить его милость, пана подскарбія великаго княжества Литовскаго, въ обмѣнъ на какого нибудь знатнаго плѣнника, еслибъ заранѣе получилъ приказъ вашей милости, пана моего милостиваго. Не смотря на то, я все таки переговорю объ этомъ съ ханомъ, его милостію, и увѣренъ, что при первомъ сви-

Wm mego wielce Mciwego Pana
uprzeymy brat
y sługa
Jan Wyhowski W. K. H.

Proszę wielce Wm M. M. Pana aby Krol Je° Mc do Chana posła wysyłał aby iako nayprędzey Succurat rebus Je° Kr. Mci w Ukrainie.

Oryginał własnor. z pieczęcią Xięstwa Ruskiego z B.K.S. zbioru O'N.

даніи онъ не откажетъ мнѣ въ выдачѣ знатнаго плѣнника. За симъ поручаю доброхотныя свои услуги благосклонности вашей милости, моего милостиваго пана. Въ станѣ подъ Котельней, $\frac{10}{20}$ октября 1659.

Вашей милости, моего милостивѣйшаго пана, искренній братъ и слуга, Янъ Выговскій.

Усердно прошу вашу милость, моего милостиваго пана, постараться объ отправленіи королевскаго посла къ Хану, чтобы Ханъ, какъ можно скорѣе, прислалъ вспоможеніе его королевской милости, въ Украину.

LXXXIV.

List A. Potockiego, O. K., do Krola, $^{25}/_{10}$ 1659.

Naiasnieyszy Miełos iwy Krolu
Panie y Dobrodzieiu moy Miełosciwy.

Niemam nic W. K. Mci P. M M. singulare oznaimic nad to com przez Pana Mazepę pokoiowego W. K. Mci oznaimieł, oprocz ze przysięga Chmielnickiego nie doszła w Monasterze Trechtemirowskim, gdyz zesłany od Trubeckiego Andrzey Wasielowicz Buturlin do Taboru Kozackiego niechciał na to zadną miarą pozwolic aby gdzie indzie miał

LXXXIV.

Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ королю, 25 октября 1659.

Найяснѣйшій, милостивый король панъ и благодѣтель мой милостивый!

Ничего особеннаго не имѣю довести до свѣдѣнія вашей королевской милости, пану моему милостивому, кромѣ того, о чемъ я увѣдомилъ уже вашу королевскую милость, чрезъ пана Мазепу, комнатнаго дворянина вашей королевской милости. Прибавлю только, что присяга Хмельницкаго въ монастырѣ Трехтемировскомъ не состоя-

wypelniać Chmielnicki przysięgę tylko aby iachał do Trubeckiego y Dołhorukiego do Periasławia y tam przed niemi Carowi przysięgę wypełniel dał się tedy do tego przywiesc Chmielnicki ze iachał do Periasławia y Starszynę niektorą dla wykonania tey przysięgi ktora quibus conditionibus stetit ieszcze niewiem, bo dopiero czwarty dzien iako iachał do Periasławia y ieszcze był nie powrociel do Taboru. Varij variant conditiones między niemi Sieła ich iednak affirmant ze ta principalna ma bydz konditia zeby Woyska Moskiewskie głęboko w Ukrainę nie wchodzieły ste tu strone Dniepra ale czekały exitum Commissiey między W. K. Mscią a Carem Moskiewskim. Niewiemci ja Miełosciwy Naiasnieyszy Krolu Panie M. M. iesli to tak iest ale iezeli by tak było do tego centrum widze zmierzaią koło ktorego vertitur wszystka sphera rozumow ich, aby się mogli uczynic wolnemi y podobno zechcą oni intervenire na Commissiey tractuiąc interessi

лась; потому что присланный отъ Трубецкаго въ козацкій таборъ, Андрей Васильевичъ Бутурлинъ, не хотѣлъ позволить Хмельницкому присягать ни въ какомъ другомъ мѣстѣ, какъ только въ Переяславлѣ, куда онъ долженъ былъ ѣхать къ Трубецкому и Долгорукому и тамъ предъ ними присягнуть Царю. Хмельницкій былъ доведенъ до того, что поѣхалъ въ Переяславль съ нѣсколькими старшинами, для совершенія присяги. На какихъ условіяхъ совершена эта присяга, еще не знаю; потому что вотъ уже четвертый день, какъ онъ поѣхалъ въ Переяславль и доселѣ еще не возвратился въ таборъ. Различно говорятъ о заключенныхъ между ними условіяхъ; многіе однакожъ утверждаютъ, что главное условіе должно состоять въ томъ, чтобъ Московскія войска не заходили глубоко въ Украину по этой сторонѣ Днѣпра, но ожидали бы окончанія Коммиссіи, учрежденной для переговоровъ между вашею королевскою милостію и Царемъ Московскимъ. Не знаю, правда ли это, наіяснѣйшій король, панъ мой милостивый; но если это дѣйствительно такъ, то я вижу,

swoie z osobna za favorem Moskiewskim ale to iest iescze futurum contingens bo niemam iescze wiadomosci o tych ich punctach na ktore przysięgli. Jesli tractuią to armistitium nieomylna ze y do mnie przyszlą zebym za Horyń ustąpieł, ale ia zechce secundum exigentiam temporis cum Cretensibus cretizare. Jesli mie tesz zechcą adoriri aperta Vi gotowem przy łasce Bozey a szczęściu W. K. Mci z niemi tentare Fortunam, iesli zechcą adtakowac Białą Cerkiew gotowęm ią succurowac. Ja tu mutuijs consilijs z Panem Pisarzem Polnem Koronnem ktory się iusz ze mną złączył fraterne cokolwiek iest potrzebnego do usługi W. K. Mci znosiemy się. Lecz y to iest u nas Miełosciwy Naiasnieyszy Krolu magnum momentum iako Zamek Czyhirynski ratowac y gdy niebędzie mozna rzecz inaczey obai tam pusć y succurrowac go o Panią Woiewodzinę Kiiowską z tamtąd eliberowac. Pisze mi tesz Pułkownik Białocierkiewski isz Pułkownik Humanski y

что козаки стремятся къ тому центру, около котораго вращается вся сфера ихъ умовъ, то есть, чтобъ имъ быть вольными, и вѣроятно они пожелаютъ участвовать въ дѣйствіяхъ Коммиссіи, стараясь особенно о своихъ выгодахъ, подъ покровительствомъ Московскимъ. Но это только догадка о будущемъ, потому что я не получилъ еще извѣстія о заключенныхъ ими условіяхъ, на которыхъ совершена присяга. Если они договариваются о перемиріи, то непремѣнно и ко мнѣ пришлютъ, чтобъ я отступилъ за Горынь; но я, сообразно съ обстоятельствами, буду съ Критянами поступать покритски. А если они захотятъ напасть на меня открытою силой, то я готовъ помѣряться съ ними, надѣясь на милость Божію и на счастіе вашей королевской милости. Если же они рѣшатся атаковать Бѣлую Церковь, то я готовъ итти на помощь. Я здѣсь обо всемъ, что только нужно для услугъ вашей королевской милости, сношусь съ паномъ писаремъ польнымъ коронным, который уже соединился со мною. Впрочемъ и то для насъ теперь очень важно, милостивый наияснѣйшій

Bohun cale są a partibus W. K. Mci y teraz przysięgac z Chmielnickim nie iachali do Periasławia ale się w Taborze zostali pisałem ia do nich y do inszych Pułkownikow iako do Hulanickiego Nosacza y do inszych rozumiem ze sobie będziem tu mogli uformowac iakiekolwiek Partito z wiernych W. K. Mci ludzi, ale to nic nie iest, tych ludzi zadna na swiecie rzecz niepoprowadzi ad rectam rationem y do Poddanstwa W. K. Mci tylko iedna vis et potentia armorum Jesliby ięm Moskwy niestało przysięgam Bogu Miełosciwy Naiasnieyszy Krolu ze się ieszcze do Turkow przedadzą. Dla czego racz W. K. Mc. prętko iako naypotęznieysze wprowadzic tu woyska y sam osobę swą Pańską zblizyc ku tem kraiom a ia poprzysięgam W. K. Mci ze bez zadney trudnosci osiędziesz W. K. Mc tę ziemie. Co strone potęgi Moskiewski ktora tu weszła wszysci się na to zgadzaią ze z Trubeckim y Dołhorukiem iest czterdziesci tysięcy pod Periasławiem Woyska oprocz

король, чтобы спасти замокъ Чигиринскій; а если нельзя будетъ этого сдѣлать переговорами, то мы оба пойдемъ туда, чтобъ оказать замку помощь и освободить оттуда пани воеводшу Кіевскую. Пишетъ мнѣ также полковникъ Бѣлоцерковскій, что полковникъ Уманскій и Богунъ совершенно преданы вашей королевской милости и теперь не поѣхали въ Переяславль присягать вмѣстѣ съ Хмельницкимъ, но остались въ таборѣ. Я писалъ къ нимъ и къ другимъ полковникамъ, какъ-то: къ Гулявицкому, Носачу и къ нѣкоторымъ другимъ. Я понимаю, что мы могли бы здѣсь составить кой-какую партію изъ людей, вѣрныхъ вашей королевской милости, но это ничего не значитъ. Ничто на свѣтѣ не приведетъ этихъ людей на правый путь и не принудитъ къ подданству вашей королевской милости, какъ только сила оружія. Если бы для нихъ перестала существовать Москва, то клянусь Богомъ, найяснѣйшій, милостивый король, что они передались бы Туркамъ. Поэтому изволь, ваша королевская милость, немедленно отправить сюда сильнѣйшее

tey Moskwy co iest z Szeremetem na Kiiowie. Rozumiałbym Miełosciwy Naiasnieyszy Krolu abys W. K. Msc nieraczył odbiegać tractatow Moskiewskich poniewasz do nich sam Car invitat W. K. Mść y Tatarowie rozumiem ze się będą do nich miec permissiue gdysz oni teraz nie mogą W. K. M. Succurowac bo będą implicati Woinami Węgierskiemi y Multanskiemi jakosz y teraz słyszę ze Galga Sołtan poszedł do Multan. Nas tu Miełosciwy Naiasnieyszy Krolu barzo exigua manus dosyć y tak mało zostawało ze mną a teraz na tych dniach sieła się urwało y poszli swywolnie do Polskiey gdy tę declaratią wzieli od Jmci Pana Woiewody Krakowskiego ze tu muszą w Ukrainie zostawac. Uprosiłem iednak ich ze ci ktorzy się tu zostali zemną statecznie chcą niebozęta w usłudze W. K. Mci perseverare ze mną. Unizenie W. K. Mci za niemi proszę aby przynaymniey te czterdziesci Tysięcy na ktore maią assecuratią od Panow Commissarzow za prze-

войско, и самъ, своею государскою особою, изволь приближиться къ этимъ краямъ, и я готовъ присягнуть, что ваша королевская милость завладѣете здѣшними землями, безъ всякаго затрудненія. Что касается до силы Московскаго войска, пришедшаго сюда, то всѣ согласно утверждаютъ, что подъ Переяславлемъ, подъ начальствомъ Трубецкаго и Долгорукаго, находится сорокъ тысячъ войска, кромѣ тѣхъ Москвитянъ, которые находятся въ Кіевѣ, подъ начальствомъ Шереметьева. Я полагалъ бы, милостивый, наияснѣйшій король, что не нужно вашей королевской милости избѣгать мирныхъ договоровъ съ Москвою, потому что къ заключенію ихъ самъ Царь призываетъ вашу королевскую милость. Да и Татары, я полагаю, не будутъ препятствовать этому; потому что они теперь не въ состояніи помогать вашей королевской милости, будучи заняты войнами съ Венгріею и Молдавіею. Я и теперь слышу, что Галга султанъ пошелъ въ Молдавію. Насъ здѣсь, наияснѣйшій, милостивый король, очень мало. И прежде немного войска оставалось при мнѣ, а на сихъ дняхъ,

szły zimowy Chleb mogli z łaski W. K. Mci otrzymać. Unizone przytym usługi moie przy wiernym poddanstwie łasce W. K. Mci oddaie.

W. K. Mci Pana y Dobrodzieja mego Miłosciwego
wierny poddany y unizony sługa
Andrzey Potocki Ob. Kor.

W Obozie z pod
Kotelni d. 25.
8bris 1659.

Oryginał z B.K.S. zbioru O'N.

когда получено было приказаніе отъ его милости, пана воеводы Краковскаго, непремѣнно оставаться здѣсь въ Украинѣ, многіе, бросивъ войско, своевольно отправились въ Польшу. По моей просьбѣ однакожъ, тѣ, которые остались здѣсь со мною, рѣшились, бѣдняги, служить вѣрно вашей королевской милости. Нижайше прошу вашу королевскую милость приказать выдать имъ по крайней мѣрѣ тѣ сорокъ тысячъ, на которыя они имѣютъ удостовѣреніе пановъ коммиссаровъ и которыя должны быть выданы имъ за хлѣбъ, употребленный въ прошлую зиму. При семъ, поручаю свои нижайшія услуги, вмѣстѣ съ вѣрноподданствомъ, ласкѣ вашей королевской милости.

Вашей королевской милости, пана и благодѣтеля моего милостиваго, вѣрный подданный и нижайшій слуга,

Андрей Потоцкій, обозный коронный.

Въ обозѣ подъ Котельнею,
25 октября 1659.

LXXXV.

List Andrzeja Potockiego, O. Kor., do Stanisława Potockiego, Wdy Krak., H. W. Kor., 25/10 1659.

Jasnie Wielmozny Mcwy Dobrodzieiu.

Jakom pokilkakroc do W. M. M. M. Pana pisał ze sam bytność W. M. M. M. P. summe necessaria iest Jeslibys W. M. M. M. Pan niemiał præsto zgromadzonych Pieszych ludzi y Armaty, tedy cokolwiek W. M. M. M. Pan raczysz miec gotowego Zołnierza pro tunc

LXXXV.

Письмо Андрея Потоцкаго, обознаго короннаго, къ Станиславу Потоцкому, воеводѣ Краковскому, гетману великому коронному. 25 октября 1659 года.

Ясновельможный, милостивый благодѣтель!

Уже нѣсколько разъ писалъ я къ вашей милости, милостивому моему пану, что личное прибытіе къ намъ вашей милости совершенно необходимо. Поэтому, хотя бы ваша милость, мой милостивый панъ, не имѣлъ въ готовности собранной пѣхоты и артиллеріи, не смотря на то, изволь прислать немедленно, сколько теперь имѣешь готоваго войска;

racz go nie mieszkanie sam przysyłać, Bo to nieomylna rzecz że potęga Moskiewska iest wielka y wszysci na iedno się zgadzaią isz czterdziesci Tysięcy Woyska z Trubeckiem y Dołhorukiem pod Periasławiem stoi Regimenti Raitarskie y Piesze barzo completne. Za czym przeciwko takowey potędzę Nieprzyiacielskiey potęznych Woisk naszych iako naiprędzy potrzeba w te sam kraie. Gdysz y ta część Woyska ze mną tu dawno zostaiąca powziąwszy declaratią przez Pana Pawłowicza ze ich W. M M. Pan do czasu zatrzymac raczył ad resolutivam declarationem, tedy sieła się ich poboiawszy przyszły prace zimowy nie opowiednie z szescset y więcey koni urwało się Ci zas ktorzy się pozostali ze mną submittowali mi się w dalszey usłudze Rzptey pozostac ale P. Bog wie długoli będą mogli y ci perseuerare. Przeto iteratis precibus W. M. M. M. Pana unizenie upraszam racz nie omieszkanie, wiele tylko moze bydz zgromadzonego Woiska

ибо несомнѣнно, что сила Московская велика. Всѣ согласны въ одномъ: что съ Трубецкимъ и Долгорукимъ подъ Переяславлемъ сорокъ тысячъ пѣхоты, и что конные полки совершенно комплектны. Противъ такой силы непріятельской необходимо, какъ можно скорѣе, прислать въ здѣшніе края, и съ нашей стороны, сильное войско. Когда часть войска, давно находящаяся здѣсь со мною, получила чрезъ пана Павловича декларацію, что ваша милость, мой милостивый панъ, велѣлъ имъ оставаться до окончательнаго распоряженія; то многіе изъ нихъ, боясь наступающихъ зимнихъ трудовъ, ушли тайно, съ шестью стами и болѣе лошадей; тѣ, которые остались со мною, дали слово продолжать свою службу отечеству. Впрочемъ, одинъ Богъ знаетъ, долго ли и эти остальные будутъ въ состояніи держаться. Поэтому многократно нижайше прошу вашу милость, милостиваго моего пана, прислать сюда немедленно, сколько можно собрать войска, или посѣтить лично эти края, о чемъ я постоянно, горячими мольбами умоляю Господа Бога. Что касается

przysylac sam albo tesz sąm, O co ia zawsze Pana Boga gorąco proszę presentią swoią te sam kraie visitare. Co strony Jenterwenienty sam tutecznych Chmielnicki na przeszłym tygodniu miał był przysięgę wypełnic Carowi Moskiewskiemu ktorą na tey stronie Dniepra chciał exequi ale Andrzey Wasilewicz Buturlin od Trubeckiego do Chmielnickiego przysłany nullo modo na to niechciał pozwolic gdzie Chmielnicki pesuasionibus u iedziony w Niedziele przeszłą z niektorą starszyną do Trubeckiego do Pereasławia poiachał quibus tam stetit conditionibus ta przysięga ieszcze nie masz około tego wiadomosci gdysz ieszcze niepowrociel był Chmielnicki do Taboru swego ale gdy będę miał pewność około wykonania tey przysięgi iakiem sposobem staneła nieomieszkam W. M. M. P. wtym uwiadomic Pilnego y wtym starania mego przykładam abym mogł niektore Pułki od tamtych auocare iakosz kilka ich ofiaruie się a partibus J. K. Mci stawac, o ktorych

до здѣшнихъ событій, то Хмельницкій долженъ былъ дать на прошедшей недѣлѣ присягу Царю Московскому. Онъ хотѣлъ исполнить этотъ обрядъ на сей сторонѣ Днѣпра, но Андрей Васильевичъ Бутурлинъ, присланный Трубецкимъ къ Хмельницкому, никакъ не хотѣлъ позволить этого. Поэтому Хмельницкій, склонившись на убѣжденія, на прошедшей недѣлѣ поѣхалъ въ Переяславль къ Трубецкому, съ нѣкоторыми старшинами. На какихъ условіяхъ состоялась тамъ присяга, о томъ я не получалъ еще увѣдомленія; потому что Хмельницкій не возвращался еще въ свой таборъ. Но какъ только я получу вѣрное извѣстіе о совершеніи присяги и о томъ, какъ это случилось, то не премину увѣдомить вашу милость, моего милостиваго пана. Прилагаю усердное стараніе также и о томъ, чтобы нѣкоторые полки отвлечь отъ противной партіи, на нашу сторону; и дѣйствительно нѣкоторые изъ нихъ объявили, что готовы стать на сторонѣ его королевской милости, но я объ нихъ ничего не могу сообщить вѣрнаго вашей милости, пока не будутъ доказаны

nie mogę nic certi W. M. M. M. Panu oznaymic az mi wprzod będzie ich stateczna wiara y zyczliwość ku Je° K. Mci doswiatczona. Unizone przytym usługi moie zalecam pilno łasce W. M. M. M. Pana y Dobrodzieia. W obozie z pod Kotelni d. 25 8bris 1659.

W. Mego Młcwego Pana
Strya y Dobrodzieia
uprzeymie zyczliwy
Synowiec y
unizony Sługa
Andrzey Potocki
Ob. Kor. St. W.

Oryginał z pieczęcią w B.K.S. zbioru O'N.

ихъ вѣрность и усердіе къ его королевской милости. За тѣмъ униженно поручаю усердныя свои услуги ласкѣ вашей милости, моего милостиваго пана и благодѣтеля. Въ обозѣ подъ Котельнею, 25 октября 1659.

Вашей милости, моего милостиваго пана, дяди и благодѣтеля, усердно доброжелательный племянникъ и покорный слуга, Андрей Потоцкій.

LXXXVI.

Relatia Oboznego Koronnego, Andrzeja Potockiego, do Krola, z obozu pod Kotelnią, $^{7}/_{10}$ 1659.

Naiasnieyszy Młsciwy Krolu Panie P. Dobrodzieiu moy Młsciwy.

Na co sie było zdawna zaniosło tandem parturiuit to Vkraina, iz P. Wyhowskiego Hetmana Zaporohskiego Kozacy z Hetmańtwa złozyli, a to takim Sposobem, skoro bowiem wybuchnął ogien Rebelliey Zadnieprskiey, przez Cucure Pułkownika Pereasławskiego wzniconey, y tutei-

LXXXVI.

Донесеніе Обознаго короннаго, Андрея Потоцкаго, королю, изъ лагеря близъ Котельни. 7 Октября 1659.

Наияснѣйшій и милостивый король, панъ и благодѣтель мой милостивый!

Что заран҇ждалось издавна, тѣмъ наконецъ разразилась Украйна. Козаки отставили отъ гетманства пана Выговскаго, гетмана Запорожскаго. Это произошло слѣдующимъ образомъ:

Какъ скоро вспыхнуло пламя мятежа, возбужденнаго Переяславскимъ полковникомъ Цецурою, тотчасъ полки, находящіеся на сей

sze z tey Strony Dniepra Pułki ięłẏ się kupic y rozne agitare Consilia, czy w poddańśtwie W. K. M. zostawac, czy vdac się do Cara Moskiewskiego, tym czasem ja Starałem się o to nabarziey, iakobym mogł P. Hetmana Zaporohskiego tu pertrahere do Siebie, gdyz miał nie mało takich ktorzy mu radzili, zeby się był w pola vdał y szedł do Chana, vpatruiąc ia quantum by, z tego W. K. M. miało bydz praeiudicium, gdyby Porta Othomanska iego causam vczyniła Suam propriam, boć y tak Porta Othomańska poczyna to iawnie decantare, ze Sobie praetendit ius na te tu prouincie, ztąd, ze iusz lat dwanascie armis suis od roznych nieprzyiacioł zasczyca te tu Kraie praeualuit iednak w P. Hetmanie Zaporohskim, miłosc ku W. K. M., y Vfnosc w miłosierdziu W. K. M., ze go nie będziesz raczył deserere. Zostawiwszy tedy Żone na Zamku Czyhryńskim, złączył sie zemną, chcąc vspokoic te bunty zebrał rade Czernecką, pod Hermanuwką, gdzie przy czytaniu Przywileiow od W.

сторонѣ Днѣпра, начали собираться и дѣлать различныя совѣщанія: оставаться ли имъ въ подданствѣ вашей королевской милости, или отдаться Московскому Царю? Я. въ это время, особенно старался о томъ, какъ бы привлечь къ себѣ пана гетмана Запорожскаго; потому что немало было при немъ такихъ, которые совѣтовали ему пуститься въ степи и идти къ хану. Я понималъ, какъ много могло бы произоити вреда для вашей королевской милости, еслибъ Оттоманская порта признала дѣло Выговскаго своимъ собственнымъ; ибо и такъ уже порта начинаетъ явно напѣвать, что имѣетъ право на здѣшнія провинціи, и это право основываетъ на томъ, что она уже въ теченіи 12-ти лѣтъ защищаетъ своимъ оружіемъ этотъ край, отъ разныхъ непріятелей. Однакожь, въ Запорожскомъ гетманѣ взяли верхъ любовь въ вашей королевской милости и убѣжденіе, что вы не оставите его. Поэтому онъ, оставивъ жену свою въ Чигиринскомъ замкѣ, соединился со мною. Желая прекратить возникшіе бунты, онъ созвалъ чернецкую раду подъ Германовкою, гдѣ, при чтеніи привилегій,

K. Mści nadanych Woisku, mało nie był obrutus od Czerni, intrepide iednak wyszedł z Rady Secundowany od Towarzystwa, ktorem znim był ordinował Securè przez Przeprawe do Swoich przyiechał.

Pułki tym czasem na Tarhaki kupiły sie, P. Hetman z pod Hermanuwki ruszył sie do mnie na Rutek, wziowszy od P. Jerzego Chmielnickiego Assecuracią na pismie y Przysięgę, ze nimiał nic przeciwko niemu attentare, przyprowadziwszy P. Hetmana na Rutek sub Specie iechania do Subotowa będąc inuitatus od Woiska diuertit do niego, Jam z P. Hetmanem ruszył sie z Rutka y stanąłem pod Chwastowem, a Woisko Kozackie na Wzieniu pod Białocerkwią, skąd przysłało Woisko do mnie Posłow, prosząc abym P. Hetmanowi persuadował, aby połozył Buławe w Radzie, acrius byłem inuectus na tych ich Posłow y na rozną inszą Starszyne ktorzy bywali v P. Hetmana, o te takowe ich Bunty. Przysłali potym znowu Lizohuba Pułkownika Kaniowskiego

пожалованныхъ войску вашею королевскою милостію, едва не былъ подавленъ чернію. Однакожъ онъ безтрепетно вышелъ *изъ собранія*, въ сопровожденіи отряженнаго мною товарищества, и, безопасно переправившись, прибылъ къ своимъ.

Тѣмъ временемъ, собирались полки на Таргаки. Панъ гетманъ изъ подъ Германовки двинулся ко мнѣ въ Рутокъ, взявъ отъ пана Юрія Хмельницкаго письменное увѣреніе и клятву въ томъ, что Хмельницкій ничего злоумышленнаго противъ него предпринимать не будетъ. Препроводивъ пана гетмана въ Рутокъ, Юрій Хмельницкій, подъ видомъ поѣздки въ Субботовъ, поѣхалъ къ войску, которое приглашало его къ себѣ. Я съ паномъ гетманомъ отправился изъ Рутка и остановился подъ Хвастовомъ, а козацкое войско стояло на Взѣньи, близъ Бѣлой-Церкви. Отсюда оно прислало ко мнѣ пословъ, прося, чтобы я убѣдилъ пана гетмана сложить въ собраніи булаву. Я жестоко бранилъ этихъ пословъ и прочую старшину козацкую, являвшуюся къ пану гетману, за ихъ бунты. Они потомъ снова прислали

y Hrycka Lesnickiego Mirgrodzkiego Pułkownika do Pana Hetmana y do mnie, do P. Hetmana zeby przez nich Buławe y Bunczuk odesłał Woisku, a do mnie prosząc abym mu to persuadował, declaruiąc sie mi przez nich Woisko, iz cale in fide y Poddańslwie W. K. Msci chce zostawac, po długich Vmowach euicit zyczliwosc ku W. K. Msci P. Hetmana Zaporohskiego ze propter bonum pacis declarował sie połozyc Bunczuk i Buławe, cum hac Cautella iesli Woisko Zaporohskie będzie wniezmysloney Wierze i poddańslwie W. K. Msci zostawac, Sin minus Buławy kłasc niechciał, gdy tedy owi posłani Pułkownicy Assecurowali, posłał przez rodzonego Swego P. Daniela Bunczuk y Buławe do Woiska przy tychze Posłach. Jam zas z Strony moiey posłał do teize rady przy tych Posłach P. Karczewskiego Pułkownika W. K. M. aby sie mi Woisko declarowało na te trzy puncta. Pierwszy, aby Woisko Zaporohskie y Starszyna Wiare y Poddańslwo W. K. M. poprzysięgło. Drugi aby Szlachta była

Каневскаго полковника Лизогуба и Миргородскаго полковника, Грицка Лѣсницкаго, къ пану гетману, чтобъ онъ черезъ нихъ отослалъ войску булаву и бунчукъ, а меня просили, чтобъ я склонялъ къ тому гетмана, объявляя, что войско желаетъ оставаться въ вѣрности и подданствѣ вашей королевской милости. Послѣ продолжительныхъ переговоровъ, въ панѣ гетманѣ Запорожскомъ наконецъ взяло верхъ усердіе къ вашей королевской милости; онъ объявилъ что, для сохраненія мира, отдастъ бунчукъ и булаву, по съ тѣмъ условіемъ, чтобы войско Запорожское оставалось въ непоколебимой вѣрности и подданствѣ вашей королевской милости; безъ этого условія, онъ не хотѣлъ отдавать булавы. Когда же присланные войскомъ полковники дали слово, что означенное выше условіе будетъ исполнено, то онъ послалъ войску, чрезъ своего роднаго брата Даніила, бунчукъ и булаву, вмѣстѣ съ тѣми же самыми послами. Я же, съ своей стороны, послалъ къ козакамъ въ собраніе, пана Карчевскаго, полковника вашей королевской милости, требуя чтобъ войско согласилось

reindukowana do dobr Swoich, Trzeci aby zastawe dali z Pułkowników, aby tak P. Hetmanowa Zaporohska, iako y Ludzie W. K. M. ktorych P. Hetman Zaporohski zostawił na Zamku Czyhrynskim Securè tu mogli przesc. Gdy tedy ztym Posłowie odprawieni do Woiska od nas iadą potkali sie z woiskiem kozackim ktore ku nam ciągneło, y staneło mile odemnie dla tego vmyslnie aby byli na mnie wystraszyli, abym był P. Hetmana Zaporohskiego odstąpił, y napisali długą Apologią przeciwko P. Hetmanowi Zaporohskiemu, ktorą chcieli do mnie przez Pułkownika Humańskiego do mnie posłac, y ktorą zdami sie teraz przez Posłow Swych W. K. Msci posyłaią, lecz gdy od P. Karczewskiego otrzymali te declaracią ze raczey gotowismy nieraz ale kilka razy kozdy znas vmrzec, nizeli taką indignitatem popełnic zeby zyczliwego W. K. Mści sługę mielismy odstąpic. Supersedowali tedy od tego y daley sie nie ruszywszy tam substiterunt, Gdy tedy przyiechawszy do Taboru ich

на слѣдующіе три пункта: во-первыхъ, чтобы войско и ихъ старшины присягнули на вѣрность и подданство вашей королевской милости; во-вторыхъ, чтобы шляхта опять введена была въ свои имѣнія; въ третьихъ, должны быть даны заложники изъ числа полковниковъ, чтобъ госпожа гетманша Запорожская, а также люди вашей королевской милости, оставленные паномъ гетманомъ Запорожскимъ въ Чигиринскомъ замкѣ, благополучно могли прибыть сюда. Когда послы, отправленные съ этими предложеніями, ѣхали отъ насъ къ войску, то повстрѣчались съ козацкимъ войскомъ, которое шло къ намъ и остановилось за милю отъ меня, съ тѣмъ намѣреніемъ, чтобы принудить меня страхомъ оставить пана гетмана Запорожскаго. Они написали противъ пана гетмана длинное обвиненіе, которое хотѣли послать ко мнѣ чрезъ полковника Уманскаго, но, какъ кажется, посылаютъ теперь, чрезъ своихъ пословъ, къ вашей королевской милости. Когда панъ Карчевскій объявилъ имъ, что каждый изъ насъ охотнѣе готовъ не одинъ, а нѣсколько разъ умереть, чѣмъ рѣшиться

wniesiony był Bunczuk y Buława w Czernecką rade ich, natychmiast te Insignia oddało Woisko P. Jerzemu Chmielnickiemu cum fausta apprecatione Sczęsliwego Regimentu. Przyiąwszy tedy w Radzie ten urząd P. Chmielnicki, pytał się kogo chcą miec za Pana czy W. K. Msc czyli Cara Moskiewskiego, wszyscy krzyknęli vnanimi voce tak Starszyna iako y Czerń ze wolą W. K. M. iako przyrodzonego Pana. Podziękował im P. Karczewski za te zyczliwosc imieniem moim à prosił o declaracią na tamte dwa Puncty. Reinductią tedy pro more Suo na dalszy czas odłozyli y ktorey Executia chiba na Sądny dzień będzie. P. Hetmanową, y Ludzie W. K. M. na Czyhrynie będące obiecali quam Securissime przeprowadzic, y przysłali z P. Karczewskim znowu Nosacza Oboznego. Hulanickiego Nizynskiego Doroszenka Przyłuckiego Pułkownikow, ktorzy by mie vpewnili o nieodmienney ku W. K. M. Woiska Zaporohskiego Statecznosci, zacom ia im y Wszytkiemu Woisku

на постыдный поступокъ, оставивъ безъ защиты усерднаго слугу вашей королевской милости, то они отказались отъ своего намѣренія и остались на мѣстѣ, не двигаясь далѣе. Когда потомъ, по прибытіи пословъ въ таборъ, внесены были бунчукъ и булава въ чернецкую раду, то эти знаки войско тотчасъ отдало пану Юрію Хмельницкому, съ привѣтливымъ желаньемъ счастливаго управленія. Панъ Юрій Хмельницкій, принявши въ собраніи гетманское достоинство, спрашивалъ: кого они хотять имѣть государемъ, вашу ли королевскую милость или Московскаго Царя?—Всѣ единодушно, какъ старшины, такъ и чернь, въ одинъ голосъ закричали, что они лучше хотятъ имѣть государемъ вашу королевскую милость! Панъ Карчевскій, отъ имени моего поблагодаривъ ихъ за такое усердіе, просилъ отвѣта на другіе два пункта. Тогда они, по своему обыкновенію, отложили вводъ владѣльцовъ въ имѣнія на дальнѣйшее время, и это будетъ исполнено развѣ въ день судный; пани гетманшу и людей вашей королевской милости, находящихся въ Чигиринѣ, обѣ-

imieniem W. K. Mści podziękował. A P. Hetmanowi Assecuracią dali z podpisem Hetmańskim y Starszyny iz mu Małzonke tu do Kotelni y ludzie W. K. M. stawic maią, y destinowali do tego Samuiła Zarudnego Sędziego przeszłego Woiskowego Hricka Mirhorodzkiego y Dzmeczka Oboznego mnieyszego. Po tych transactiach iam z P. Hetmanem ruszył sie pod Kotelnią, à P. Chmielnicki z woiskiem, miał sie ruszyc takze dnia wczoraiszego pod Rzysczow chcąc tamte Zadnieprskie Bunty vspokoic y Hulanickiego maią posłac w Zadnieprze aby sobie mogł iakie Partito vformowac, y pertrahere ich in partes W. K. Msci, ale surdo fabula, mocno iusz wszytko Zadnieprze stoi przy Caru Moskiewskim. tu zas z te Strone Dniepru Sirko wszedł w włosc ktory aperte iest Partium Cara Moskiewskiego. Bruchowiecki takze sługa P. Chmielnickiego ktory był w Warszawie v W. K. Msci vczyniwszy sie na Zaporozu Atamanem Koszowym wyszedł z Zaporoza i probował Sczęscia do

щали препроводить во всей безопасности и прислали опять, съ паномъ Карчовскимъ, обознаго Носача и полковниковъ: *Нѣжинскаго*— Гуляницкаго и Прилуцкаго — Дорошенка, для того, чтобы эти послы увѣрили меня въ неизмѣнной вѣрности Запорожскаго войска къ вашей королевской милости. Я благодарилъ ихъ за это, отъ имени вашей королевской милости, а пану гетману Выговскому они дали увѣреніе, за подписью гетмана и старшинъ, въ томъ, что доставятъ сюда подъ Котельню его супругу и людей вашей королевской милости. Для этого они назначили бывшаго войсковаго судью Самуила Заруднаго, Миргородскаго полковника Грицька и младшаго обознаго Джмечка. Послѣ этой сдѣлки, я съ паномъ гетманомъ двинулся подъ Котельню; а панъ Хмельницкій также имѣлъ вчерашняго дня двинуться съ войскомъ подъ Ржищевъ, желая прекратить заднѣпровскіе бунты. Гуляницкаго они посылаютъ на ту сторону Днѣпра, чтобъ составить какую нибудь партію и преклонить Козаковъ на сторону вашей королевской милости; но рѣчь будетъ обращена къ

Zamku Czyhrynskiego, ale irrito Conatu, idzie iednak tu na włosc ku Woisku, wydał Apologią ktorą W. K. M. przekopiiowaną posyłam po polsku, bo originał po Rusku ręką iego podpisany przy sobiem zatrzymał. Łacnie tedy W. K. Msc coniecturowac mozesz, na co sie rzeczy zaniosły, ze oni tilko occasionem quaerunt resilire od poddaństwa W. K. Mści bo nimaią przyczyny, sobie od W. K. M. daney, aby mogli przysięgi vczynioney W. K. M. odstąpic ale chocby y chcieli bydz wiernemi W. K. M. oni non resistent Moskwie y Zadnieprzu, maiąc z te Strone Sirka y Woisko Dnieprowe przeciwko sobie będą mieli praetext zesmy nie mogli wytrzymac musielismy się poddac. Posyłaią Posłow swoich do W. K. Msci Jareme z Winnicy Sędziego Pułku Vmańskiego, słysze ze maią na tych dniach Posła przysłac do mnie prosząc abym z woiskiem szedł do nich, ale ia nie wim iako im mam fidere poniewaz v nich ten iest pospolity głos, zeby mie radzi z woiskiem zgu-

глухимъ. Уже все Заднѣпровье непоколебимо стоитъ на сторонѣ Царя Московскаго. Сѣрко, который открыто держитъ сторону Царя Московскаго, вступилъ въ волость. Тоже и Брюховецкій, слуга пана Хмельницкаго, который былъ нѣкогда въ Варшавѣ у вашей королевской милости, сдѣлавшись на Запорожьи кошевымъ атаманомъ, вышелъ изъ Запорожья и пробовалъ щастья надъ замкомъ Чигиринскимъ; но усилія его были тщетны. Однакожъ онъ идетъ сюда къ войску, издалъ воззваніе, котораго списокъ на Польскомъ языкѣ посылаю вашей королевской милости, а Русскій оригиналъ, подписанный его рукою, я удержалъ у себя. Изъ этого ваша королевская милость легко судить можете, въ какомъ состояніи находятся дѣла. Очевидно, что козаки только ищутъ случая, какъ бы избавиться отъ подданства вашей королевской милости; ибо со стороны вашей королевской милости не имѣютъ они предлога, чтобъ измѣнить присягѣ, данной ими вашей королевской милости. Но хотя бы козаки и хотѣли остаться вѣрными вашей королевской милости, то они все таки не будутъ въ состояніи

bili, do tego nie wim jaką W. K. M. przyimiesz te ich mieszaniny à co naiwiększa, o com do W. K. Mści po kilka razy wcześnie pisał, iz woisko tu ze mną będące zadną miarą niechce tu więcey w Vrainie zostawac y przy Expiraciey Czwierci teraznieyszey ledwiem ich vprosił aby dwie Niedzieli do declaraciey od J. M. P. Hetmana Koronnego tu zostawali w posłuszenstwie, jakoz Miłciwy Naiasnieyszy Krolu tym Woiskiem nie odpoczowszym mało się moze co sprawic dobrego. Przeto ia vnizenie Maiestatu W. K. M. Pana Moiego Miłciwego za nim upraszam, abyś W. K. Msc z Miłciwey Łaski Swey raczył Oycowskie miec na nich baczenie ze Statecznie cały Rok w usłudze W. K. M. zemną tu zostawali w Vkrainie y chleba praciuiąc tak roczną zime nie wzieli, y w zadnych buntach nie byli. Przeto abyś ich W. K. M. tym ochotnieyszych i sposobnieyszych do Vsług Swych miec mogł vnizenie proszę racz ich W. K. M. czymkolwiek teraz pocieszyc a tym

противиться Москвѣ и Заднѣпровью. Имѣя противъ себя, по той сторонѣ, Сѣрка и все Днѣпровское войско, они будутъ имѣть предлогъ говорить: «Мы, принуждены были поддаться». Они посылаютъ къ вашей королевской милости посла своего Ярему, Уманскаго полковаго судью, изъ Винницы. Носится слухъ, что теперь они хотятъ прислать ко мнѣ посланца съ просьбой, чтобъ я прибылъ къ нимъ съ войскомъ; но я не знаю, довѣрять ли имъ? ибо въ одинъ голосъ они говорятъ, что рады были бы погубить меня съ войскомъ. Да еще я не знаю, какъ ваша королевская милость будетъ смотрѣть на эти смуты. А что наиважнѣе, такъ это то, о чемъ я не однократно заблаговременно писалъ вашей королевской милости, именно, что войско, со мною находящееся, никакъ не хочетъ болѣе оставаться здѣсь въ Украинѣ. Когда истекала настоящая четверть года, то я едва ихъ упросилъ остаться здѣсь въ повиновеніи, недѣли на двѣ, до полученія отзыва отъ пана коронного гетмана. Какъ мало можно сдѣлать чего нибудь хорошаго, милостивый

Czasem racz W. K. M. iakie nowe Woisko nad Horyn zemknąc aby ten kto znim będzie, był intentus in omnes occasiones.

Ja tez vnizenie W. K. M. Pana M° Młciwego vpraszam abyś mi W. K. M. z Miłciwey Łaski Swey pozwolił do domu odiechac gdyz widzi Bog zdrowia nie poratowawszy niezmogłbym dalszey vsługi W. K. M. traktowac. Vnizone przytym vsługi moie przy wiernym poddaństwie oddaie łasce W. K. Mci.

W. K. M. Pana y Dobrodziea mego Miłosciwego
wierny poddany y unizony sługa
Andrzey Potocki Ob. Ko. H. W. K. L.

W Obozie pod Kotelnią
7 8bris 1659.

наияснѣйшій король, съ этимъ истомленнымъ войскомъ! Поэтому, я нижайше прошу величество вашей королевской милости, моего милостиваго пана, чтобъ ваша королевская милость, по своему милостивому благоволенію, соизволили обратить на нихъ отеческое вниманіе. Они постоянно, въ теченіи цѣлаго года, здѣсь находились со мною, на Украинѣ, на службѣ вашей королевской милости, и трудясь прошлогодней зимой, не взяли хлѣба, и ни въ какихъ возмущеніяхъ не были. Поэтому, чтобы ваша королевская милость могли имѣть ихъ тѣмъ ревностнѣйшими и способнѣйшими слугами, нижайше прошу, изволь ваша королевская милость, нынѣ чѣмъ нибудь порадовать ихъ, а между тѣмъ необходимо двинуть на Горынь какое нибудь новое войско, чтобы тотъ, кто будетъ начальствовать имъ, былъ готовъ на всякій случай.

Я также нижайше прошу вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, дозволить мнѣ уѣхать домой; ибо, Богъ свидѣтель, что, не поправивъ здоровья, я не могъ бы продолжать службу

Przypisek własnoręczny Hetmana.

Jesliby woysko zaporohskie słowa Panu Hetmanowi zaporohskiemu nie dotrzymało y podług vmowy y assykuracy małzonki onemu, a ludzi W. K. M. wydac niechcieli vnizenie W. K. M. prosi abys W. K. M. raczył patrocinari iego tak słuszny sprawie a naprzod upomnic onych raczył pisaniem swym, aby słowu y assykuracy na pismie dany dosyc czynic chcieli.

вашей королевской милости. При семъ свои услуги и вѣрноподданство нижайше поручаю благосклонности вашей королевской милости.

Вашей королевской милости, пана и благодѣтеля моего милостиваго, вѣрный подданный, нижайшій слуга, Андрей Потоцкій, обозный коронный, гетманъ великаго княжества Литовскаго.

Въ лагерѣ подъ Котельной,
7 октября 1659.

Собственноручная приписка гетмана.

Если бы Запорожское войско не сдержало слова, даннаго пану гетману Запорожскому, и, въ противность условію и письменному обѣщанію, не хотѣло выдать ему жены и людей вашей королевской милости, то я нижайше прошу вашу королевскую милость защитить столь правое дѣло и прежде всего письменнымъ приказаніемъ убѣдить, чтобы они выполнили свое слово и данное на письмѣ обѣщаніе.

LXXXVII.

List Jana Wyhowskiego, W. K. H., do Krola, ²/₁₂ novembra 1659.

Naiasnieyszy Młciwy Krolu
Panie a Panie wielce mnie Młciwy.

Kiedy ani me unizone suppliki: ani odemnie z niemi delegatæ personæ z Młciwą W. K. Mci regrediantur odprawą z dalszych w Ukrainney sphærze wiadomoscią immutatij Pana Antona Żdanowicza probatæ dexteritatis Męża, do W. K. Mci P. M. M. wysyłam definiet on Ukrainney odmiany seriem ktora im daley tym barziey pomnozenie

LXXXVII.

Письмо Яна Выговскаго, великаго коронпаго гетмана, къ королю, 2 Ноября 1659.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивый!

Такъ какъ ни мои униженныя просьбы, ни отправленныя мною лица не возвращаются съ милостивымъ рѣшеніемъ вашей королевской милости, то я посылаю къ вашей королевской милости, пану моему милостивому, пана Антона Ждановича, человѣка извѣстнаго своими способностями, съ увѣдомленіемъ о дальнѣйшихъ перемѣнахъ

swe bierze gdy przysięgą nowego Hetmana spracticowana Zimnego Monarchi Protectia pestem Oyczyznie nefariè molitur. Opowie y o mey resolwowaney ad extremos terminos za dostoienstwo Maiestatu W. K. Mci P. M. M. zyczliwosci: gdy od zony y fortun na Zamku Czyhirynskim pozostałych odcięty: iedynie intendi ostatnim krwie mey wytoczeniem wypłacic dług niepoiętey Oycowskiey W. K. Mci P. M. M. dobroczynnosci ktora mie y teraz kotwicą nieomylney utwierdza nadziei ze raz assumptum w obrone y łaskę, listy y ręką swą Panską formowanym pismem assecurowanego optime cupientem slugę indefesso łaski Panskiey wspierać nie odmowic raczysz suffragio: y mnie facturam dobroczynnosci swey Panskiey zadney opaczney niedopuscisz zruynowac interpretatiey: y factie y subtelnosci invidiæ non immutabunt ku wiernemu poddanemu Maiestatu W. K. Mci P. M. M. affect: albowiem zrzekszy się ia postronnych Monarchow protectiey y w naygorszey toni

въ украинской сферѣ. Онъ представитъ ходъ произшедшей на Украинѣ перемѣны, которая, чѣмъ далѣе, тѣмъ болѣе распространяется, будучи приведена въ исполненіе присягою новаго гетмана. Протекція Сѣвернаго монарха позорно угрожаетъ отечеству заразою. Вышепоименованный посланецъ раскажетъ и о моемъ усердіи, которое побуждаетъ меня рѣшиться на всѣ крайности, за достоинство вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Вдали отъ жены и имущества, оставшихся въ Чигиринскомъ замкѣ, я думалъ объ одномъ: чтобъ пролитіемъ послѣдней капли крови своей, заплатить за непостижимое отцовское благоволеніе вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Это благоволеніе я и теперь считаю для себя якоремъ несомнѣнной надежды, будучи увѣренъ, что ваша королевская милость не откажете въ неизмѣнномъ покровительствѣ доброжелательному слугѣ, принятому однажды подъ покровительство и милость, обеспеченному грамотами и собственноручнымъ письмомъ вашей королевской милости; будучи увѣренъ что ваша королевская

do podzwignienia sczyce Waszey Kr. Mci Pana mego Młgo forti præsidio. A ze obawiaiąc się aby municia Czyhirynska obsidione fracta non succumbat idę za pomocą Bozą w Pola abym y præsidium pomnozył ludzmi y zywnoscią y zone ratował: a practicuiąc stan woienny wiem iako dubius belli eventus. Lubo tedy rozumiałbym ze mi tã impreza szczęsciem W. K. Mci P. M. M. cedet ad mentem atoli iezeliby mie tam z wyroku Bozkiego ineuitabilis Sors smiertelnosci ręką nieprzyiacielską potkała zebym w drodze w polach albo obiecanego doszedszy mieysca za dostoienstwo Maiestatu W. K. Mci P. M. M. poledz musiał: pokornie proszę aby łaską W. K. Mci P. M M. Zona ma z Zamku Czyhirynskiego z oblęzenia y post fata mea dzwigniona była. Rodzice moi ktorzy w Panstwach W. K. Mci Pana mego Młowego w bespiecznych na ten czas za łaską Bożą subsistant mieyscach od Oycowskiey Waszey Kr Mci niebyli odrazeni łaski. Osobliwie iednak

милость не допуститъ превратнымъ толкамъ уничтожить на будущее время свое милостивое ко мнѣ расположеніе. Ни козни, ни тонкія хитрости завистниковъ не перемѣнятъ благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго, къ вѣрному подданному; ибо, отрекшись отъ покровительства иноземныхъ монарховъ, и въ величайшемъ несчастіи, я полагаю свое спасеніе въ крѣпкой защитѣ вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Опасаясь, чтобъ оборонительное Чигиринское войско, ослабленное осадою, не погибло, я отправляюсь, съ помощію Божіею, въ степи, чтобы усилить гарнизонъ людьми и продовольствіемъ, и вмѣстѣ съ тѣмъ спасти жену. Занимаясь военнымъ ремесломъ, я знаю какъ сомнителенъ успѣхъ войны. Хотя я и полагаю, что это предпріятіе будетъ имѣть желанный успѣхъ, счастіемъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго; однакожъ если бы мнѣ, изволеніемъ Божіимъ, суждено было неизбѣжно умереть отъ руки непріятельской, если бы я долженъ былъ пасть за честь вашей королевской милости, пана моего мило-

Młciwey W K. Mci P. M. M. łasce y patrocinio Syna mego Ostaphia ktorego przy Rodzicach mych zostawuię oddawam: zycząc animitus aby go pomnozone cwiczeniem y wzrostem lata do zasługiwania sposabiały do zywotnego obfitych z łaski Młciwey W. K. Mci spływaiących na mnie unizonego sługę dobrodzieystw. Zatym me nanizsze pod nogi Maiestatu W. K. Mci P. M. M. składam usługi. W Obozie pod Chmielnikiem d. $^{2}/_{12}$ Novembra A° 1659.

Waszy Kr Mci Pana y Dobrodzieia me° naynizszy
sługa y wierny poddany
Jan Wyhowski W. K. H.

Naiasnieyszy Młosciwy Krolu Panie Panie moy Młciwy dosyc pracowałem y krew moią rozlałem za Dostoienstwo Waszey Kr Mci aże

стиваго, въ дорогѣ, въ степяхъ, или достигши желаннаго мѣста; то покорно прошу, чтобы жена моя, по благосклонности вашей королевской милости, пана моего милостиваго, была выведена, по смерти моей, изъ осажденнаго Чигиринскаго замка; чтобы родители мои, находящіеся теперь, по милости Божіей, въ безопасныхъ мѣстахъ, въ областяхъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, не были лишены отцовской ласки вашей. Особенно же, я поручаю милостивой ласкѣ и отеческому попеченію вашей королевской милости сына своего Евстафія, котораго я оставляю у своихъ родителей. Душевно желаю, что бы силы его, развитыя возрастомъ и воспитаніемъ, сдѣлали его способнымъ, въ теченіи всей жизни, отслуживать за благодѣянія, такъ обильно изливаемыя вашею королевскою милостію на меня, нижайшаго слугу. За тѣмъ повергаю къ стопамъ величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго, свои нижайшія услуги Въ обозѣ подъ Хмельникомъ, 2 ноября 1659.

Rebbelia stanęła nie moia wina tylko ze nie prędko posiłki przyszli W. K. Mc. bo lubo nieprzyiaciel za Szczęsciem W. Kr Mci był wypędzony s Panstwa W. K. Mci rebellia widząc ze niemasz woysk W. K. Mci znowu przysięgę złamawszy inszych Panow Protectiey szukaią y iuz przysięgli na to wszyscy Moskwie zapomniawszy Młosciwą Oycowskę łaskę W. K. Mci P. M. M.

z Orygin. B.K.S. zbioru O'N.

Вашей королевской милости, пана и благодѣтеля моего, нижайшій слуга и вѣрноподданный, Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивый! Довольно работалъ я и проливалъ своей крови, за честь вашей королевской милости. А что возникло возмущеніе, то это не моя вина. Единственною причиною было то, что не скоро пришли вспомогательныя войска вашей королевской милости; ибо хотя непріятель, щастіемъ вашей королевской милости, и былъ изгнанъ изъ областей вашихъ, однако же мятежники, видя, что нѣтъ войскъ вашей королевской милости, снова нарушили присягу, начали искать покровительства другихъ государей, и уже всѣ присягнули Москвѣ, забывъ милостивую, отцовскую ласку вашей королевской милости, пана моего милостиваго.

LXXXVIII.

List Jana Wyhowskiego, W. K. H., do Krola, 11/12 1659.

Naiasnieyszy Msciwy Krolu
Panie a Panie moy Msciwy

Jako szczegulnemu to memu przypisywać mussę nieszczęsciu ze do wiern° lubo indomitam plebem raz Maiestatu W. K. Msci P. M. M. nakłoniwszy poddanstwa w dalszy czas za nowo wszczętemi w Ukrainie Rebelliami wierney mey, ktorą sam P. Bog poswiadczyć moze

LXXXVIII.

Письмо Яна Выговскаго, великаго коронпаго гетмана, къ королю, 11 декабря 1659.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивый!

Особенному своему несчастію я долженъ приписать то, что склонивши однажды необуэданную чернь къ вѣрноподданству вашей королевской милости, пана моего милостиваго, я не могъ послѣ съ такимъ же успѣхомъ продолжать свою вѣрную (въ чемъ самъ Богъ свидѣтель!) службу, по причинѣ вновь возникшихъ на Украинѣ возмущеній. Поэтому, долгомъ считаю объявить, что тотъ долженъ будетъ

prosequi nie mogłem, hoc in passu przysługi; tak z tym odezwac muszę ze kto nieprzysłania prętkich w Ukrainę author extitit succursow sam z tego strictissimam Pan Bóg requiret rationem ile ze niektorzy z ich Msciow PP. Regimentarzow maiąc po tak wiele krec od W. K. Msci P. M. M. mandata listami mię tylko ze mieli pospieszyc cieszyli a w samey ani dotąd exequowali ani ad præsens to samo exequuią rzeczy. Lzeyby było mi cathegoricam ze nie mogą prętko zemknąc woyska odbierac declarationem bo bym sam o sobie dbał y albo Ordy wszystkiey z Zadniepra ieszcze nieodpuszczał albo o przysłanie swiezey co nayprędzey starał albo w ostatku sam po oną polami przebierał mając nadzieie w Opatrznosci Boskiey ze y wszczęta gory nie wziełaby iako przedtym swawola, lecz ze prętkiemi y iuż pod Połonnym iuż pod Czudnowem pod Kotelnią iuż. Za Dnieprem ieszcze ostaiąc był tylko cieszony posiłkami całą w onych położyłem dufność, ratusza przybyciem ani nie-

отдать строгій отчетъ Богу, кто воспрепятствовалъ скорой присылкѣ вспомогательнаго войска въ Украину. Сколько разъ случалось, что нѣкоторые изъ нихъ милостей, пановъ командировъ, получивъ нѣсколько приказовъ отъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, только тѣшили меня увѣдомленіями, что поспѣшатъ ко мнѣ на помощь, но на самомъ дѣлѣ, какъ доселѣ не исполняли приказа, такъ и теперь не исполняютъ. Лучше бы мнѣ было имѣть отъ нихъ рѣшительное увѣдомленіе, что въ скорости нельзя собрать войска, потому что я бы самъ промышлялъ о себѣ: не отпускалъ бы еще всей орды изъ-за Днѣпра, или старался бы о скорѣйшей присылкѣ свѣжей орды, или, наконецъ, я самъ пустился бы за нею въ степи, надѣясь, что, при содѣйствіи промысла Божія, не могло бы попрежнему одержать верхъ, хотя уже и начавшееся своеволіе. Но такъ какъ меня манили скорою помощію, когда я находился подъ Полоннымъ и подъ Чудновомъ, и подъ Котельнею, и за Днѣпромъ; то я и возложилъ всю надежду на вспомогательныя войска, полагая,

przyiaciel attritas pierwiey znacznie będzie mogł resumere Vires, ani domowa swawola chociayby chciała odwazyć co moliri. Naczym y ia wielce zawiodł y Oyczyzna w iakowe wprawiona zostaie difficultates ktoz nie widzi. Przez to bowiem własnie Nieprzyiacielowi na swą stronę niestatecznego pole otworzyło ludu a nesciae wiary Panu swemu dotrzymac plebi do correspondentiey a wtym y do nachylenia się in partes hostiles wczesna podała okazya. Zaczym nastąpiło iz po sprzysięzoney z Kozakami de novo coniunctiey Szeremet z niemałymi na nas następowac począł Moskiewskiemi siłami a za powodem kozakow de novo ze wszech stron exorti tumultus, y teraz w Polesiu y około Baru nie ustaiąc, a Zamek Barski y Międzyboz oblegszy w dalsze czaty y podiazdy wypuszczaią kraie, lud pospolity chcący do siebie gromadząc a przeciwny ogniem znosząc y mieczem. Wprawdzie pod Chmielnikiem znagła na nas następuiącemu die 23 łaską Bozą a szczę-

что, по прибытіи ихъ, и непріятель не будетъ въ состояніи опять собрать свои силы, уже сначала ослабленныя, и домашнее *своеволіе* не отважится ничего предпринимать, хотя бы и желало. Кто жъ не видитъ, что и я былъ обманутъ, и отечество введено въ весьма затруднительное положеніе? Чрезъ это именно непріятелю открылась возможность привлечь на свою сторону народъ непостоянный, чернь, незнающую вѣрности къ своему государю; этимъ самымъ поданъ былъ и удобный случай къ привлеченію ихъ на сторону непріятеля. Слѣдствіемъ этого было, что Шереметьевъ, снова подтвердивъ присягою договоръ съ козаками, началъ наступать на насъ съ немалымъ Московскимъ войскомъ, и что вслѣдъ за козаками, снова со всѣхъ сторонъ, начались бунты, и теперь непрерывно продолжаются въ Полѣсьѣ и около Буга. Бунтовщики, осадивъ замокъ Барскій и Меджибожъ, посылаютъ отряды для наѣздовъ въ дальнѣйшія мѣста, присоединяя къ себѣ своихъ доброхотовъ и истребляя противниковъ огнемъ и мечемъ. Правда, подъ Хмельникомъ мы, по милости Бо-

sciem W. K. Miłosci odpor dalismy Nieprzyiacielowi y ze ustępowac za milę musiał adegimus, gdzie y Ja ostatnim zycia wierne me Majestatowi W. K. Msci P. M M. poddanstwo chciał testari zgonem; ale ze impares nostrae Nieprzyiacielskim zostawały Vires, stetit ze reiterowac musilichmy az ku Dubnowi niemając zwłaszcza spem succursu lubo nieopodal od nas cudzoziemskiego niemało, polskiego nieco zostawało woyska. Gdzie iednym będąc utrapionym wygnancem, bom nietylko od wszystkich moich odpadł fortun, na iednym koniu y w iedney z Czyhiryna wypadłszy sukmanie ale y charam Vitae postradawszy sociam y niemaiąc zadney recuperandae illius nadziej ile ze nie mam z kim. U nog Maiestatu W. K. Mci P. M. M. upadam pokornie uprazaiąc abyś memor mego wiernego przy całey zyczliwości poddanstwa nieraczył mię od Młsiwey Pańskiey oddalac łaski ale osobliwą utra-

жіей и по счастію вашей королевской милости, дали отпоръ непріятелю, который, 23 числа, внезапно напалъ на насъ, но долженъ былъ отступить за милю. Въ этомъ сраженіи и я, послѣднимъ издыханіемъ, хотѣлъ доказать свое вѣрноподданство величеству вашей королевской милости, пана моего милостиваго; но такъ какъ силы наши были неравны силамъ непріятеля, то мы принуждены были отступить къ Дубну, особенно потому, что не могли надѣяться получить вспоможеніе, хотя, не далеко отъ насъ, стояло значительное число иноземнаго и немного Польскаго войска. Здѣсь я теперь только жалкій изгнанникъ, потому что, бѣжавъ изъ Чигирина верхомъ, въ одной сермягѣ, я не только лишился всего имущества, но и потерялъ любезную подругу жизни, не имѣя никакой надежды возвратить ее, потому что нѣтъ у меня никакого войска. Припадая къ стопамъ величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго, покорно прошу не лишать меня вашей милостивой панской ласки, помня мое вѣрноподданство и неизмѣнное усердіе, и утѣшить несча-

pionego chciał solari protectią. A Ja byleby tey pracy prętkiego miec mogł socium za dostoienstwo Maiestatu W. K. Msci P. M. M. y całość Oyczyzny zdrowie me przeciwko następuiącemu gotowem nieść nieprzyiacielowi. W czym nie rozumiem aby mię kto efficacius mogł secundare iako J° M. P. Wda Ruski, moy Msciwy Pan y Bratt, ktorego wierna ku W. K. Msci usługa y we wszystkim commendata dexteritas iezeli gdzie tedy tu iako nayprędzey requirit, nim daley, skupiony daley szkodliwą brać gorę pocznie Nieprzyiaciel, bo by potym etiam efficacissima remedia z trudnoscią desiderato mogły sortiri effectu za prętkim za się Jm. P. Wdy Ruskie° pospiechem rozumiałbym ze y forteca Czyhirynska na ktorey dotąd artileria Kozacka zostaie a ieszcze dotąd broni mogłaby recuperari, y ubespieczony niegotowoscią naszą pociechy pewnie nieodniosł Nieprzł., a wtym y Orda animata gotowo-

стнаго своимъ покровительствомъ. А я, еслибъ только могъ вскорости имѣть товарища въ предстоящихъ трудахъ, готовъ нести животъ свой навстрѣчу наступающему непріятелю, за честь величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго, и за цѣлость отечества. Я убѣжденъ, что въ этомъ случаѣ никто успѣшнѣе не можетъ помочь мнѣ, какъ его милость, панъ воевода Рускій, мой милостивый панъ и братъ, котораго вѣрная вашей королевской милости служба и дознанное во всемъ искуство, если гдѣ нибудь, то особенно здѣсь, можетъ быть полезнымъ. Чѣмъ далѣе, тѣмъ болѣе непріятель будетъ увеличиваться и, къ нашему вреду, брать верхъ надъ нами; потому что послѣ, даже самыя дѣйствительнѣйшія средства съ трудомъ могли бы достигнуть желанной цѣли. Между тѣмъ, если бы его милость, панъ воевода Русскій, поспѣшилъ своимъ приходомъ, то я увѣренъ, что и крѣпость Чигиринская, въ которой доселѣ еще остается и защищается козацкая артиллерія, была бы возвращена, и непріятель вѣрно не радовался бы, увѣренный въ нашей неготовности;

ścią ochoczeyby ruszyła. do ktorey lubom sam iakom sobie zyczył nie mogł przebrać kilka iednak mych wysłałem posłancow aby memor y mnie in specie poprzysięzoney wiary Chan Je° Msc co prędzey raczył znaczne przysyłac succursy y sam za niemi wychodził, ktory upewniam nie zaspi, gdy y o W. K. Msci P. M. M. zasłyszy w te kraie pospiechu a tego iako iest wielce rzecz potrzebna tak y ia smiem pokornie Majestatu W. K. Msci upraszac abyś raczył co nayprędzey ku nam zblizyc ktoremu u nog z oswiadczeniem wiernego upaść zycząc poddanstwa tantisper z Je° Mscią P. Wołynskim propter communicanda bonum publicum concernentia zostawac będe Consilia y abychmy W. K. Msc o wszystkim przez częste uwiadamiali. Gdyz Je° Msc P. W'da Krakowski ukazawszy Rycerstwu do nowego lata consistentie sam raczył do Sokala odiachac. Składaiąc tedy wierne me pod nogi Maiestatu Pod-

также и орда, воодушевлённая нашею готовностію, двинулась бы охотнѣе. Сколько я ни желалъ, не могъ однакожъ лично пробраться къ ордѣ, а отправилъ нѣсколько посланцовъ, чтобы ханъ, его милость, помня особо данную мнѣ присягу, какъ можно скорѣе, прислалъ значительное войско, и самъ бы шелъ въ слѣдъ за нимъ. Ручаюсь, что онъ дремать не будетъ, когда услышитъ, что ваша королевская милость, панъ мой милостивый, поспѣшаете въ эти края. Такъ какъ это очень нужно, то и я осмѣливаюсь покорно просить вашу королевскую милость приблизиться къ намъ, какъ можно скорѣе, желая пасть къ ногамъ величества вашей королевской милости. А до тѣхъ поръ, я буду оставаться съ его милостію, паномъ кастеляномъ Волынскимъ, какъ для совѣтовъ, касающихся общаго блага, такъ и для того, чтобъ мы могли частыми донесеніями увѣдомлять обо всемъ вашу королевскую милость; потому что его милость, панъ воевода Краковскій, распредѣливъ войско по квартирамъ до новаго года, самъ изволилъ уѣхать въ Сокаль. Повергая за тѣмъ свое вѣрно-

danstwo Całuie Panską W. K. Msci P. M. M. rękę. Dan z Dubna d. 11 Xbra 1659.

Waszey Kr. Msci Pana me° Młosciwego
najnizszy sługa
y wierny Poddany
Jan Wyhowski W. K. H.

Oryginał w B.K.S. ze zbioru O'N.

подданство къ ногамъ величества, цалую панскую руку вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Дано въ Дубно, 11 декабря 1659.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, нижайшій слуга и върный подданный,
Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

LXXXIX.

List Jana Wyhowskiego, W. K., do Mikołaia Prażmowskiego, Kanclerza W. K. $^{17}/_{12}$ 1659.

Jasnie Wielmożny Młcwy Xze Kanclerzu W. Koronny moy wielce Mciwy Panie y Bracie.

Nie omieszkałem ia dac znac W. M. M. M. Panu iakowa z rowną garscią nas pod Chmielnikiem, z gromadnym, z Szeremetem, Moskiewskim przybyłym Woyskiem stętit rosprawa: y by z J. M. P. Wojewodą Krakowskim obiecane chciały maturare iter succursy: bezpochybnie gloriosa in rem utrapioney zewsząd Oyczyzny subsisteret victoria. Opoznio-

LXXXIX.

Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному. 17 декабря 1659.

Ясновельможный, милостивый князь, канцлеръ великій коронный, мой милостивый панъ и братъ!

Я не замедлилъ увѣдомить вашу милость, моего милостиваго пана о томъ, какая у насъ, имѣвшихъ незначительную горсть людей, была расправа подъ Хмельникомъ, съ огромнымъ Московскимъ войскомъ, прибывшимъ подъ начальствомъ Шереметьева. Если бы хотѣли подоспѣть обѣщанные вспомогательные отряды, подъ начальствомъ его

ne zas subsidia do reiterowania się nas przyniewoliły do większych sił: ktoremi pomnozony zaraz na ubespieczonych niegotowoscią naszą szczęsciem Je° Kr. Mci Pana mego Młcwego, Nieprzyiacioł wsieść chciałem Karki. Ale ze Je° Mci Pana Wojewody Krakowskiego nastąpiła wola aby woyska na consistentie rospuscie; y na nich az do nowego lata haereant; nieprzyszło mi do exequowania potrzebney dobru pospolitemu usługi, ktora extra otium zostawac powinna, iako woienna, iednakze y teraz nie co innego exequor tylko przy codziennych niemal listach sollicità adiungo postulata do Je° Mci Pana Wojewody Krakowskiego aby mię z częścią woyska iako naypręedzey dla zmieszania imprez nieprzyiacielskich sporządził w Ukrainę y w krotce y z rowną garscią ludzi drogę tę zechce aggredi: boc mi nie zostaie tylko wiarę moją y stateczną Panu y Oyczyznie zyczliwość (iako temu ktorym nie tylko od wszystkich mych odpadł fortun ale y od dozywotnego Przyiaciela) ostatnim zycia mego

милости, пана воеводы Краковскаго, то безъ сомнѣнія славную одержало бы побѣду угнѣтаемое со всѣхъ сторонъ отечество. *Но позднее* прибытіе вспоможенія опять принудило насъ отступить, чтобъ соединиться съ большими силами. Увеличивъ свои силы, я, надѣясь на счастіе его королевской милости, пана моего милостиваго, хотѣлъ тотчасъ напасть на непріятеля, который сдѣлался безпечнымъ, считая насъ неготовыми къ битвѣ; но послѣдовало приказаніе его милости, пана воеводы Краковскаго, распустить войска по квартирамъ и оставить ихъ тамъ до будущаго лѣта. Поэтому, не пришлось мнѣ сослужить полезную для общаго блага службу, которая, какъ служба военная, не должна терпѣть праздности. Однакожъ я и теперь ни чего больше не дѣлаю, какъ только въ ежедневныхъ почти письмахъ пишу настоятельныя просьбы къ его милости, пану воеводѣ Краковскому, чтобы онъ, какъ можно скорѣе, отрядилъ меня съ частію войска въ Украину, для уничтоженія непріятельскихъ замысловъ. Я бы отважился немедленно, съ горстью людей, пуститься въ до-

na krwawym pobojowisku comprobare zgonem. Wszystkie zaś osoby mey u Je° Kr. Mci promotię iakom zawsze na gruntowney łasce Wm. M. M. Pana zasadzał tak y teraz wielce proszę abys mię indefesso łaski swey wspierał suffragio y malignantium niedopuszczał szkodzic opacznym interpretatiom: sposabiaiąc do tego swą poważną interpositią iakobym y prędko z proportionalną częscią Woyska regimentowi memu powierzoną przeciwko Oyczystemu w Ukraine był sporządzony nieprzyiacielowi y formalnego w Ukrainę za mną Woyska wyprawa niebyła opoźniona ale immediate subsistat. Fusius intentie moie ku pomnozeniu dobra pospolitego Je° Mci Pª Radzickiego enucleabit relatia: a ja natenczas powolne me łasce Wm. M. M. Pana oddawam usługi. W Połonney d. 17 Xbra A° 1659.

рогу. Потому что мнѣ (потерявшему не только все имущество но и подругу жизни) ничего болѣе не остается, какъ только доказать свою вѣрность и усердіе къ королю и отечеству, послѣднимъ издыханіемъ на кровавомъ побоищѣ. Такъ какъ я, получая почести отъ его королевской милости, всегда полагался на неизмѣнную ласку вашей милости, моего милостиваго пана, такъ и теперь усердно прошу поддерживать меня неослабнымъ своимъ покровительствомъ и защищать отъ вредныхъ, превратныхъ толковъ, разсѣеваемыхъ моими недоброжелателями. Прошу употребить ваше сильное вліяніе для того, чтобы я былъ скоро отряженъ въ Украину, съ достаточнымъ количествомъ войска, ввѣреннаго моему начальству, противъ непріятеля отечества, а также чтобъ главное войско не замедлило, но тотчасъ бы выступило въ походъ. Донесеніе его милости, пана Радзицкаго, прояснитъ подробнѣе мои планы къ умноженію общаго блага, а я, въ настоящее время, поручаю усердныя свои услуги ласкѣ вашей милости, моего милостиваго пана. Въ Полонной, 17 декабря 1659.

Wm. M. wielce Młciwego Pana
Zyczliwy Brat
y sługa powolny
Jan Wyhowski W. K. H.

Unizenie proszę Wm. me° Mlwe° Pana y Dobrodzieia nie day mi upadać do ostatku bo i tak cale upadłem y wszystko straciłem y dali mnie dla zazdrosci ruynowac. Co by to za rzecz była słuszna gdym podpad pod Mciwą obronę Je° Kr. Mci a teraz wniwecz obrocilem się y przedtym miałem za swoy koszt cztyry tysiąca Woyska w potrzebie z Trubeckim a teraz ni chleba ni cze° niemam z bidy pisze

Na kopercie: *Jasnie Wielmoznemu a mnie wielce Miłosciwemu Panu y Bratu Jm. Xiędzu Mikołajowi Praźmowskiemu Kanclerzowi W. Koronnemu etc. etc. oddac (pieczątka mała, na laku orzeł Polski z herbem Wyhowskiego na piersiach.)*

Oryginał w B.K.S. ze zbioru O'N.

Вашей милости, моего милостивѣйшаго пана, усердный братъ и доброхотный слуга,
Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

Покорно прошу вашу милость, моего милостиваго пана и благодѣтеля, не дай мнѣ погибнуть до конца; потому что я и то уже погибъ совершенно, все потерялъ, будучи преданъ на жертву завистникамъ. И чтожъ бы тутъ было хорошаго, если бы я, предавшись милостивой защитѣ его королевской милости, былъ теперь обращенъ въ ничто. Прежде я содержалъ на свой счетъ четыре тысячи войска, когда нужно было сражаться съ Трубецкимъ, а теперь ни хлѣба и ничего другаго не имѣю; отъ бѣды пишу.

На конвертной сторонѣ: *Ясновельможному, милостивѣйшему пану и брату, его милости, князю Николаю Пражмовскому, канцлеру великому коронному, и проч. и проч. отдать.*

XC.

List Jana Wyhowskiego, W. K., do Krola, $^{29}/_{12}$ 1659.

Naiasnieyszy Młswy Krolu

Panie a Panie wielce mnie Młcwy.

Jakom ia dał znac W. K. Msci P. M. M. takiem tego y był rozumienia iz po Chmielnickiey z Nieprzyiacielem rosprawie ustąpiwszy ku większym siłom: a congressu facto z J. M. P. Wojewodą Krakowskim zaraz z formalnym woyskiem na ubespieczonego niegotowoscią naszą mielismy obrocic nieprzyiaciela alić consultius zdało iako supremo Duci

XC.

Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю. 29 декабря 1659.

Наияснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивѣйшій!

Какъ я увѣдомилъ вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, такъ и думалъ сдѣлать, то есть, послѣ сраженія съ непріятелемъ подъ Хмельникомъ, отступить къ большимъ отрядамъ и, соединившись съ его милостію, паномъ воеводою Краковскимъ, тотчасъ обратиться съ главнымъ войскомъ на непріятеля, безпечно считавшаго насъ неготовыми къ сраженію. Но его милости, пану воеводѣ Краковскому, какъ главному вождю, котораго приказанія я исполняю, казалось благоразумнѣйшимъ оставить войско на квартирахъ, до будущаго лѣта. Хотя эта отсрочка сильно огорчила доброжелательнаго слугу, однакожъ не отклонила отъ совершенія предпринятой

ktorego ia sequor ordinans: aby do nowego lata z quater nie schodziło woysko y lubo ta expectativa wielce uteskniła optime cupientem sługę: od raz iednak przedsiewziętey Maiestatowi W. K. Msci nieodraziła usługi gdy z niemałym exinanita fortunae meae wycięczeniem nad substantią moią ciągnąc się y pienięzne y roznych Przyiaciol zasięgaiąc subsidia ludzi mych ktorzy się ze mną w wielu ochinęli za dostoienstwo Maiestatu W. K. Msci toniach zatrzymuie in obsequio Wtym zas czasie iakowe expugnowaney fortecy Czyhirynskiey dostały mi aviza: osobny list moy zal wyraża nad stratą Małzonki mey ktorą rozumiem uzna Panskie politowanie Expediebat iednak Oyczyznie tey fortecy conservatia z ktorey nieprzyiaciel w kartany w pułkartany y colubriny zgoła w nieoszacowaną wspomogł infanterią; y iako Moskal dla nie expugnowanego Kiowa do apprehensiey Ukrainy przyszedł: toz y Oyczyznie forteca Czyhirynska obiecowała gdyby iey subuenire occulta

уже услуги величеству вашей королевской милости; ибо, *дѣлая усилія*, превосходящія мое состояніе, съ немалымъ ущербомъ *растраченнаго* имущества, собирая денежное пособіе отъ разныхъ пріятелей, я удерживаю въ повиновеніи людей своихъ, претерпѣвающихъ вмѣстѣ со мною большія несчастія, за честь величества вашей королевской милости. Въ настоящее время, посылаю извѣстія, полученныя мною о взятіи Чигиринской крѣпости; въ особомъ письмѣ, я выразилъ печаль о потерѣ моей супруги, которая, я увѣренъ, заслужитъ сострадание вашей королевской милости. Нужно было, однакожъ, для отечества сохраненіе Чигиринской крѣпости, въ которой непріятель добылъ картаны, полкартаны, кулеврины, однимъ словомъ неоцѣненное подкрѣпленіе для своей пѣхоты. И какъ Москва, успѣла завладѣть Украиною, потому только, что Кіевъ оставался въ ея рукахъ, то тоже самое обѣщала нашему отечеству Чигиринская крѣпость, еслибъ только непонятная сила судьбы дозволила оказать этой крѣпости вспоможеніе. Такъ, какъ наконецъ его милость, панъ воевода Кра-

fatorum vis dopusciła. Kiedy tedy tandem J. M. P. Woiewoda Krakowski iako declarował mi w Ukrainę proceduie: y ia ochotnie me na szanc zdrowie za dostoienstwo Maiestatu W. K. Msci P. M. M. y całość Oyczyzny niose chcąc stateczną moią Maiestatowi W. K. Msci zyczliwosc y ostatnim krwie mey comprobare wytoczeniem: gotowem mą sposobnoscią y umieiętnoscią woiowania z Ukrainą wierne y nieleniwe praestare obsequium. Jest bowiem non horribilis potęga Kozacka przez te lata w burzach domowey woyny fluctuando nadweręzona: gdy co naygromadnieysze wygineli Pułki. Pułtawski we czterdziesci tysięcy a Mirhowski we trzydziesci tysięcy Przyłucki takze y Irkliowski wszczęt zniesieni a pokrzywami miasta y wsi porosłe bo iedni na placu w tak wielu krwawych poboiowiskach legli, a drudzy z białą płcią w Ordę zaięci. Zgoła wszytko woysko Kozackie na głowe zgromadzone ledwo effective´ czterdziestu tyśięcy liczbę wyniesię: a y to na

ковскій, идетъ въ Украину, какъ онъ объявилъ мнѣ, то и я охотно желаю вести на войну жизнь свою, за честь вашей королевской милостиваго и за цѣлость отечества; а чтобъ пролитіемъ послѣдней капли крови своей доказать постоянное свое усердіе къ величеству вашей королевской милости, то я готовъ вѣрно и усердно служить своею способностію и своимъ умѣньемъ вести войну съ Украиною. Ибо сила козаковъ не страшна; въ прошлые годы она ослабѣла, волнуясь въ буряхъ междуусобія. Самые громаднѣйшіе полки погибли: Полтавскій, заключавшій сорокъ тысячъ, Миргородскій, заключавшій тридцать тысячъ; также Прилуцкій и Ирклієвскій уничтожены вконецъ, а городъ и села заросли крапивою. Одни изъ козаковъ полегли на мѣстѣ, въ такъ многихъ кровавыхъ побоищахъ, другіе уведены въ орду вмѣстѣ съ женщинами. Однимъ словомъ, все козацкое войско, соединенное вмѣстѣ, едва составитъ сорокъ тысячъ; и при томъ они не могутъ сосредоточить всѣхъ своихъ силъ въ одномъ мѣстѣ, но должны разрывать ихъ на части, чтобъ послать и въ степи, противъ

iednym mieyscu nie staną potęgą całą, ex quo muszą rozrywac siły y w pola przeciwko Tatarom. Moskwa zas ile bitew w Ukrainie stoczyła tyle szczęsciem W. K. Msci P. M. M. clades memorabiles poniosła Nie są tedy tak straszne nieprzyiacielskie potęgi ktoreby od czynienia z niemi y parua manu nas odrazać miały, byle iedno iesli Je° Msc Panu Woiewodzie Krakowskiemu ważna legalitas tardabit wyprawę, Wiadomemu imprez Ukrainskich summa rerum demandata była, y intimatum aby ze mną de iucundis belli rationibus communicet consilia, boć y teraz occulta fatorum vis siłe rei bene gerendae subtraxit, kiedy y zyczliwego Białocerkiewskiego nie secundowano Pułkownika y Pawołockiego odrazono ustąpieniem pod Chmielnik; potym y tam uciekaiącego dla reitery nie prosequowano Nieprzyiaciela. *Listow do* mnie przysłanych przez Posłannika Chana Je° Mci Devled Gielde Agę niezatrzymuiąc zarazem same formalne do Waszey Kr. Msci Pana me-

Татаръ. Также и Москва, сколько разъ ни вступала въ битву въ Украинѣ, столько разъ, счастіемъ вашей королевской милости, *пана моего* милостиваго, терпѣла памятныя пораженія. Поэтому, непріятельскія силы не такъ страшны, чтобъ могли отклонить насъ, хотя бы въ маломъ числѣ, бороться съ ними. Нужно только одно, именно: если законныя причины замедлятъ походъ его милости, пана воеводы Краковскаго, то нужно поручить главное начальство лицу, знакомому съ положеніемъ дѣлъ Украинскихъ, вмѣнивъ ему въ обязанность совѣтоваться со мною о способахъ веденія войны; потому что и теперь тайная сила судьбы побѣдила силу, направлявшую дѣла къ добру: усердному полковнику Бѣлоцерковскому не дано вспоможенія, а полковникъ Паволоцкій принужденъ былъ отстать отъ насъ, когда мы отступили подъ Хмельникъ; послѣ того, бѣжавшій непріятель преслѣдуемъ не былъ. Не задерживая писемъ, привезенныхъ ко мнѣ посланцемъ его милости, Хана, Девлетъ-Гильде-Агою, тотчасъ въ подлинникѣ посылаю вашей королевской милости, пану моему мило-

go Mł° odsyłam: a posłannika teyze godziny wyprawiłem do Je° Msci Pana Wojewody Krakowskiego i radzi Chan Je° Msc abysmy się zimney nie upuszczali pory y wraz się na spolnego rzucili Nieprzyiaciela potrzeba by przez gonca y Waszey Kr. Mci Panu memu Młemu tam amicum o pospiech w Ukrainę requirere Principem, boc to ten narod ktory częstego przez posły y listy vocowania do spolney requirit roboty. To pro debita Maiestatowi Waszey Kr. Mci Pana mego Mł° oznaymiwszy fide nanizsze me pod nogi Maiestatu Waszey Kr. Msci Pana mego Młciwego składam usługi. W Połonney d. 29 Xbris A° 1659.

Waszey Kr. Msci Pana me° Młcwe°
y Dobrodzieia Wierna rada
y nanizszy poddany
Jan Wyhowski Woe. Kiow. Het.

Oryginał w B.K.S. zbioru O'N.

ствиому, а самаго посланца, тотъ же часъ, я отправилъ къ его милости, пану воеводѣ Краковскому. Ханъ, его милость, совѣтуетъ намъ не пропускать зимняго времени, и тотчасъ двинуться противъ общаго непріятеля. Нужно было бы и вашей королевской милости, пану моему милостивому, отправить гонца къ такому дружественному государю и просить, чтобъ поспѣшилъ въ Украину; потому что это народъ, котораго нужно звать для общаго дѣла частыми гонцами и письмами. Увѣдомивши объ этомъ вѣрноподданнически величество вашей королевской милости, пана моего милостиваго, повергаю свои нижайшія услуги къ стопамъ величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Въ Полонной, 29 декабря 1659 года.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго и благодѣтеля, вѣрный совѣтникъ и нижайшій подданный,

Янъ Выговскій, воевода Кіевскій, гетманъ великій коронный.

XCI.

List Jana Wyhowskiego, W. K., do Krola, w Grudniu 1659.

Naiasnieyszy Młsciwy Krolu
Panie Panie moy Młsciwy.

Tylkom co pierwsze dwa listy moie do W. K. Msci P. M M. miał wyprawic przyszedł posłaniec od Chana JE° Msci do mnie przysłany, ktorego legatiey contenta Visum est seorsiuis Maiestatowi W. K. Msci P. M. M. deferre literis. Po oddaniu przez mię buławy Chmielnickiemu teyze niemal godziny ktorey do W. K. Msci P. M. M. swych wy-

XCI.

Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю. Въ декабрѣ 1659.

Найяснѣйшій милостивый король, панъ мой милостивый!

Только что я отправилъ два первыя письма къ вашей королевской милости, пану моему милостивому, прибылъ посланецъ отъ хана, его милости, отправленный ко мнѣ. Содержаніе привезеннаго имъ посланія я почелъ нужнымъ сообщить вашей королевской милости, пану моему милостивому, въ особомъ письмѣ. Когда я отдалъ булаву Хмельницкому, то козаки послали къ его милости, Хану Крымскому,

słali Posłancow y do Chana JE° Msci Krymskie° Setnika Pułku Umanskiego wyprawili. Ten nomine Chmielnickiego y wszystkiego Woyska Zaporozkiego declarował że woysko Zaporozkie w wiernym W. K. Msci chce zostawac poddanstwie z Chanem Je° Mscią poprzysiężoną będą trzymali przyiaźn na kozdego Nieprzlla W. K. Msci y Chana Je° Msci a osobliwie na Moskala iunctis poydą viribus. Ukontentowany poniekąd Chan Je° Mość takową ich declaratią a nie wiedząc że aliud tu dicunt aliud w Ukrainie agunt o zadney niepomyslał z niemi nieprzyjazni y z rownym zyczliwosci swey Posłanca odprawił oswiadczeniem lecz iako skoro Posłaniec moy z pod Kotelni ieszcze wyprawiony przyniosł pewną o nowey Kozackiey przeciwko W. K. Msci P. M. M. rebelliey y do Cara Moskiewskie° powtore poprzysiązoney adhæsiey nowine nie pomału ta Chana Je° Msc Movit wiadomość ile ze præsensit sobie tez ztąd novum imminere periculum Zaraz tedy Ordzie

сотника Уманскаго полка, почти въ то же самое время, когда отправили посланцовъ своихъ и къ вашей королевской милости, пану моему милостивому. Отправленный къ хану посланецъ, именемъ Хмельницкаго и всего войска Запорожскаго, объявилъ, что войско Запорожское желаетъ оставаться въ вѣрномъ вашей королевской милости подданствѣ, что будетъ сохранять съ Ханомъ, его милостію, пріязнь, утвержденную присягою, и готово итти соединенными силами противъ каждаго непріятеля вашей королевской милости и его милости хана, а особенно противъ Москвы. Удовлетворенный такимъ ихъ объявленіемъ и не видя, что они говорятъ ему одно, а на Украинѣ дѣлаютъ другое, Ханъ, его милость, не замышлялъ никакой вражды съ ними и отправилъ посланца съ такимъ же увѣреніемъ въ своемъ усердіи. Но какъ скоро посланецъ мой, отправленный еще изъ подъ Котельни, принесъ вѣрное извѣстіе о новомъ противъ вашей королевской милости, пана моего милостиваго, возмущеніи козаковъ и о вторичномъ, подтвержденномъ присягою соединеніи ихъ съ Царемъ

apparamento bellico. Szeremet do Kijowa powrocił y teraz tam zostaie. Kniaź Kozłowski w dziesięc tysięcy w Białey Cerkwi stoi Buturlin w Pereasławiu sedem fixit. O ruszeniu Woysk Kozackich twierdzi po swiętach Ruskich. Starszyna niektora ze iest Waszey Kr. Mci addictissima powiada. O czym y ia niewątpie y gdyby iuż w Ukrainie zostawały Woyska bez pochyby wiele by ich mogło in partes W. K. Msci P. M. M. transire. Co doniosszy Maiestatowi W. K. Msci przy oddaniu poddanstwa. Całuię rękę W. K. Msci P. M. M. Dan z Połonney.

Waszey Kr. Msci Panu y Dobrodzieiowi
me^u Miłsciwe^u wierna rada
y nanizszy sługa
Poddany
Jan Wyhowski, W. K. H.

шій потомъ въ Чигиринѣ. Онъ былъ очевиднымъ свидѣтелемъ Чигиринскихъ переговоровъ и видѣлъ, какъ завоевана *была Чигиринская* крѣпость. Хмельницкій пошелъ въ Богуславъ, куда онъ приказалъ собираться къ себѣ и всѣмъ полкамъ. У него есть нѣсколько десятковъ пушекъ, со всѣми военными снарядами. Шереметьевъ возвратился въ Кіевѣ, гдѣ и теперь находится, князь Козловскій стоитъ съ десятью тысячами въ Бѣлой Церкви, Бутурлинъ остановился въ Переяславлѣ. Говорятъ, что войско козацкое двинется послѣ Русскихъ святокъ. Означенный выше товарищъ говоритъ, что нѣкоторые старшины совершенно преданы вашей королевской милости, въ чемъ и я не сомнѣваюсь, и если бы уже находились войска въ Украинѣ, то безъ сомнѣнія много бы старшинъ козацкихъ перешло на сторону вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Донося объ этомъ величеству вашей королевской милости, при засвидѣтельствованіи подданства, цѣлую руку вашей королевской милости, пана моего милостиваго. Дано въ Полонной.

Młosciwy Naiasnieyszy Krolu, iuzem wszystko stracił iako Wasza Kr. Msc wisz y teraz mam Ludzij moich dobry trzy tysiące iedno mnie niewiem iak tam piszą do Waszey Kr. Msci. kiedy teraz na woynę niepoydo, tedy pewnie spotęsywszy się Nieprzyiaciel poydzie w Panstwa Waszey Kr. Msci.

Oryginał w B.K.S. zbioru O'N.

Вашей королевской милости, пана и благодѣтеля моего милостиваго вѣрный совѣтникъ и нижайшій слуга и подданный,

Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

Милостивый, найяснѣйшій король! Я уже все потерялъ, какъ извѣстно вашей королевской милости, и теперь имѣю при себѣ три тысячи добраго войска. Не извѣстно только мнѣ, что тамъ пишутъ къ вашей королевской милости. Когда теперь не пойдутъ на войну, то непріятель, усилившись, вѣрно вторгнется въ области вашей королевской милости.

XCII.

List Jana Wyhowskiego, W. K., do Krola, pisany z Polonney w Grudniu 1659.

Naiasnieyszy Młciwy Krolu
Panie a Panie moy Młsciwy.

Nie maiąc effrenata niespokoynych rebelizantow licentia ullum z strony naszey do uięcia siebie obijcem iako wszędzie wolnie sobie w małey grassuie kupie y iako Bar y Międzyboz stricta premit obsidione osobliwe edocebunt W. K. Mść P. M. M. Listow do mnie pisa-

XCII.

Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю, изъ Полонной, въ декабрѣ 1659.

Найяснѣйшій, милостивый король, панъ мой милостивый!

Мятежные бунтовщики, не встрѣчая съ нашей стороны никакого препятствія необузданному своеволію, вездѣ свободно неистовствуютъ малыми толпами; Баръ и Меджибожъ находятся въ тѣсной осадѣ. Объ этомъ ваша королевская милость, панъ мой милостивый, подробно узнаете изъ полученныхъ мною писемъ, посылаемыхъ при семъ въ копіяхъ, Изъ этихъ писемъ, ваша королевская милость

nych kopie. Gdzie y forteca Czyhirynska iako nieprzllowi ze wszystką w sobie ostaiącą cessit artilerią a Małżonka moia cum fortunis w ręce dostała Chmielniczenka; z niemałym moim zalem odebraną od iedne° poddanego mego (ktory personam exploratoris egit) posyłam na teyze karcie Maiestatowi W. K. Mci P. M. M. relatią, tamze y zamysłow nieprzyiacielskich krotka lubo pewna iednak iest inserowana mentio. Nie moze mię tedy zaden iuz niezyczliwosci przed Maiestatem W. K Msci P. M. M. y przed wszystkim arguere swiatem, kiedy utratą dozywotniego eandem probavi Przyiaciela, nie moze nowych y niebespiecznych na Oyczyznę przez Rebellią kozacką wznowionych culpam na mię redarguere trudnosci, bom nieprzestawał sollicitare częstemi memi y ieden po drugim wyprawionemi W. K. Msc P. M. M. o succursy prosząc listami: nie przestałem y JE° Mci Panu Wojewodzie Krakowskiemu prętki w Ukrainę radzic pospiech nieprze-

узнаете, что крѣпость Чигиринская, со всею артиллеріею, досталась непріятелю, а жена моя досталась, со всѣмъ имуществомъ, въ руки Хмѣльниченка. Съ немалою печалью, посылаю вашей королевской милости, на томъ же самомъ листѣ, донесеніе, полученное мною отъ одного моего крестьянина, бывшаго шпіономъ; тамъ же помѣщено и краткое, но вѣрное извѣстіе о замыслахъ непріятельскихъ. Теперь уже никто не можетъ обвинять меня въ недостаткѣ усердія, предъ вашею королевскою милостію и предъ цѣлымъ свѣтомъ, когда я доказалъ свое усердіе утратою избраннаго на всю жизнь друга; никто не можетъ меня считать виною того затруднительнаго и опаснаго положенія, въ которое вновь повержено отечество козацкимъ возмущеніемъ, потому что я не переставалъ, частыми, одно за другимъ отправляемыми письмами безпокоить вашу королевскую милость, пана моего милостиваго, прося о присылкѣ вспоможенія; не переставалъ и его милости, пану воеводѣ Краковскому, совѣтовать поспѣшить въ Украину, не переставалъ и самъ искать такихъ случаевъ, гдѣ бы я

stałem y sam na takowe narażać okazye gdziebym za Dostoienstwo Maiestatu W. K. Msci y całość krew moią z zycia ostatnim mogł wylac zgonem. Ale tak mi moie gorące w tym nieposłuzyły Vota ze nie tylko przez tak długi mogły co lucrari czas ale co większa æmulos wrodzoney narodziły cnocie. Co lubo większego Utrapionemu coraz musi przydawać utrapienia, iednak wiele sobie po Miłosciwey W. K. Msci P. M. M. obiecuiąc łasce pewenem ze meae panską dobroczynnoscią będziesz raczył mederi calamitati y to po moiey raz na usługę Maiestatu W. K. Mci P. M. M. consecrowaney obiecywac zyczliwosci co po naywiernieyszym z naynizszych swych poddanych. A ze tak z tych ktore posyłam iako y z innych wielu dobrze to constat wiadomosci, ze Chmielniczenko swe iuż rozesłał po Pułkach Uniwersały, intimando pretką do Woyska przeciwko Panstwom Waszey Kr. Mci wyprawę y sam ieżeli iuż nie ruszył, pewnie po swiętach Ru-

могъ пролить кровь свою до послѣдняго издыханія, за честь вашей королевской милости и за цѣлость отечества. Но мои пламенные обѣты ни къ чему не послужили, такъ что не только не принесли пользы въ теченіи такого продолжительнаго времени, но, что гораздо болѣе, возродили зависть къ моей природной доблести. Это значитъ несчастнаго подвергать еще большимъ несчастіямъ. Однакожъ, обѣщая для себя многое отъ милостивой ласки вашей королевской милости, пана моего милостиваго, я увѣренъ, что ваша королевская милость благоволите облегчить мои несчастія своею благотворительностію и, за мое усердіе, разъ навсегда посвященное величеству вашей королевской милости, пана моего милостиваго, благоволите обѣщать то, чѣмъ ваша королевская милость наградили бы наивѣрнѣйшаго изъ нижайшихъ своихъ подданныхъ. Изъ посылаемыхъ мною извѣстій, равно какъ и изъ многихъ другихъ, ясно видно, что Хмельниченко разослалъ уже по полкамъ свои универсалы, объявляя, что онъ скоро прибудетъ къ войску, чтобъ итти противъ государствъ вашей коро-

skich ma wolę, wyprawiwszy iuż przed sobą kilkadziesiąt dział, zaczym racz Wasza Kr. Msc Pan moy Młsciwy consulere iakoby temu zawczasu mogło obviari, prętkim Woyska ku Ukrainie ruszeniem y nowych iakie będą mogły z Je° Mcią P. Wdą Ruskim przysłaniem succursow, by zas na potym szkodliwa hoc in passu remora Nieprzllowi przy zgromadzeniu większych sił dalszey nie przydała ochoty, a nam szkodliwszych nie narodziła trudnosci, ktora y mię w takowe totaliter wprawiła odmiany. Bo gdyby mię prae foribus będącemi nie cieszono posiłkami, miałbym z tak wiele sposobow zebym tey tak iako y przedtym zapobiegł sweywoli maiąc zwłaszcza Ordę sobie przychylną, a do kozakow dla sweywoli Sirkowey wielce urazoną z ktorą nic pewnieyszego zebym ich y w wiernym ku W. K. Mci poddanstwie y w pohamowaniu niecnotliwych uiął zapędow. Wierne me zatym pod Nogi Maiestatu Waszey Kr. Mci składaiąc poddanstwo ca-

левской милости. Если онъ еще не выступилъ, то вѣрно имѣетъ намѣреніе выступить послѣ Русскихъ святокъ, отправивъ напередъ нѣсколько десятковъ пушекъ. Поэтому благоволи ваша королевская милость, панъ мой милостивый, подумать, какъ бы заблаговременно предотвратить эту бѣду скорою присылкою въ Украину войскъ и новыхъ вспомогательныхъ отрядовъ, какіе только могутъ быть присланы подъ начальствомъ его милости, пана воеводы Русскаго, чтобы вредная при нынѣшнихъ обстоятельствахъ проволочка не придала большей смѣлости непріятелю, по соединеніи большихъ силъ, а намъ не причинила бы гибельныхъ опасностей. Проволочка и меня ввела въ настоящія трудныя обстоятельства; ибо, если бы я, стоя на стражѣ, не получалъ обѣщаній о высылкѣ вспоможенія, то нашелъ бы столько средствъ, чтобъ, какъ и прежде, предотвратить возмущеніе, и тѣмъ болѣе, что я имѣлъ на своей сторонѣ орду, раздраженную противъ козаковъ, за своеволіе Сѣрка. Съ ордою я, безъ сомнѣнія, удержалъ бы козаковъ въ вѣрноподданствѣ вашей королев-

łuię Młsciwą Waszey Kr. Msci Pana me° Mł° rękę. Dan z Połonney d. Xbris 1659.

Waszey Kr. Msci Panu y Dobrodziejowi temu
Młosciwemu wierny poddany y sługa
Jan Wyhowski W. K. H.

Oryginał w B.K.S. zbioru O'N.

ской милости и подавилъ бы ихъ злые помыслы. За тѣмъ, повергая свое вѣрноподданство къ стопамъ величества вашей королевской милости, цалую милостивую вашей королевской милости, пана моего милостиваго, руку. Дано въ Полонной, въ декабрѣ 1659.

Вашей королевской милости, пана и благодѣтеля моего
милостиваго, вѣрный подданный и слуга,
Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

XCIII.

List Jana Wyhowskiego, W. Kijow. do Krola $^{1}/_{2}$ *1660.*

Naiasnieyszy Młsciwy Krolu
Panie Panie moy Młsciwy.

Jako prętko posłaniec Je° Msci Wołynskiego z Połonney do Chmielniczęka y Starszyny praevio zemną consilio wyprawiony nazad powrocił natychmiast co u tego przewrotnego sprawił Narodu visum est Maiestatowi W. K. Msci P. M. M. uwiadomi enucleatią. Mnie za się ciężki moy przychodzi przełozyć żal z tyranskiey rodzonemu memu od

XCIII.

Письмо Яна Выговскаго, воеводы Кіевскаго, къ королю Изъ Дубно, 1 февраля 1660.

Наияснѣйшій, милостивый. король, панъ мой милостивый!

Какъ только посланецъ его милости, пана кастеляна Волынскаго, отправленный по совѣщаніи со мною изъ Полонной къ Хмельниченку и старшинѣ, воротился назадъ, тотчасъ отправлено вашей королевской милости донесеніе обо всемъ, что успѣлъ сдѣлать посланецъ нашъ у этого развращеннаго народа. Мнѣ опять приходится изъявлять тяжкую печаль о тиранской смерти моего роднаго брата,

Moskwy smierci zadaney podięty ktory wątpliwą u niektorych swoią Maiestatowi W. K. Msci P. M. M. y całey Rptey zyczliwość, ostatnim zycia zgonem probavit. Niemoze tedy iuz zaden fidem ubogiego Domu mego in dubium vocare, kiedy co W. K. M. P. M. Miłosciwemu co miłey w ktorey porodzili debent Oyczyznie krwie własney wylaniem oswiadczać poczynaią. I to mię tylko w dość cięzkim cieszy poniekąd utrapieniu ze cokolwiek cierpię, cierpię uymuiąc o Dostoienstwo Maiestatu W. K. Msci P. M. M. cierpię publicum Rzptey promovendo bonum. Do czego pewen po łasce Boga mego ze nigdybym nie przyszedł, kiedybym przysłaniem prętkich niebył upewniony posilkow, ktorey remory y takowego nieszczęścia mego, a consequenter znaczney w Oyczyznie immutatiey kto iest author, da strictam czasu swego Panu Bogu rationem a ia w iedyne u wszystkiego swiata z teyze własnie przyczyny obrocony ludibrium przed strasznym rosprawic gotow będę

убитаго Москвитянами. Послѣднимъ издыханіемъ, онъ доказалъ сомнительную для нѣкоторыхъ вѣрность свою къ вашей королевской милости и къ отечеству. Теперь уже никто не можетъ сомнѣваться въ вѣрноподданствѣ моего несчастнаго семейства, которое пролитіемъ собственной крови начинаетъ запечатлѣвать свое усердіе къ вашей королевской милости и къ любезному, родному нашему отечеству. Только то меня утѣшаетъ нѣкоторымъ образомъ, въ моемъ тяжкомъ несчастіи, что сколько ни терплю, терплю, защищая честь величества вашей королевской милости, пана моего милостиваго, терплю, стараясь объ общественномъ благѣ республики Я увѣренъ, что, по милости Божіей, я никогда не дошелъ бы до этого, еслибъ не былъ увѣренъ въ скорой присылкѣ войска Кто былъ виновникомъ такого промедлѣнія, такого моего несчастія, а, въ слѣдствіе того, и важнаго переворота въ отечествѣ, тотъ, въ свое время, долженъ будетъ отдать строгій отчетъ Богу; а я, сдѣлавшись посмѣшищемъ для всего свѣта, единственно по означенной выше причинѣ, готовъ буду дать отвѣтъ на

Trybunałem. Ostradawszy iuż tedy dozywotniego Przyiaciela pozbywszy krwawie nabytych fortun, opłakawszy krew moią nie widzę aby mi co zostało tylko własney wylaniem krwie dalszą oswiadczyć ku Maiestatowi Waszey Kr. Msci Pana mego Mł. y Oyczyznie mey zyczliwość. Na co cale rezolwowany z ludem mym zaciągowym ktory iuz za Zasławiem zostaie ochoczo idę w Ukrainę, maiąc nie omylną w Bogu mym Nadzieię ze sam niewinnie przelaney krwi zemsci y nieda daley z mego Nieprzyiaciołom cieszyc utrapienia, ile kiedy złączywszy z Chanem Je° Mscią y maiąc w pomoc sobie Ordy przyidzie to szczęsciem W. K. Msci P. M. M. zacząc dzieło. Co tym ochoczey przedsiębiorę im pewen zostaię ze gdy y na mię rowna fortuna z ordinansu Boskiego padnie alea, pozostałą w Młosciwey Panskiey łasce krew chować będziesz raczył. O co pokornie u nog Maiestatu W. K. Msci

страшномъ судѣ. Теперь уже, потерявъ подругу жизни, потерявъ нажитое потомъ и кровію имущество, оплакавъ смерть своего единокровнаго брата, я не имѣю въ виду ничего, какъ только еще болѣе доказать свою вѣрность къ вашей королевской милости и отечеству пролитіемъ собственной крови. Совершенно рѣшившись на ато, охотно иду въ Украину, съ своими новобранцами, которые находятся уже за Заславлемъ. Я имѣю несомнѣнную надежду на Бога, что онъ самъ отмститъ за пролитіе неповинной крови и не дастъ болѣе непріятелямъ моимъ утѣшаться моимъ несчастіемъ, когда я надѣясь на счастіе вашей королевской милости, приступлю къ дѣлу, соединившись съ ханомъ, его милостію, и съ ордами, которыя прійдутъ ко мнѣ на помощь. Съ большою охотою я отваживаюсь на такое предпріятіе, будучи увѣренъ, что, когда, по волѣ Божіей, и меня постигнетъ такая же участь, то ваша королевская милость благоволите поберечь остальную кровь моей фамиліи; о чемъ покорнѣйше прося у ногъ величества вашей королевской милости, пана

Pana mego Mił° upadszy Całuię Młsciwą W. K. Mosci rękę z oddaniem wierne° poddanstwa. Datt z Dubna d. 1 Februarij 1660.

Waszey Kr. Msci Pana me°
Młosciwego nayniższy
Sługa
wierna rada
y Poddany
Jan Wyhowski W. K. H.

Oryginał w B.K.S. zbioru O'N.

моего милостиваго, цалую милостивую вашей королевской милости руку, свидѣтельствуя свое вѣрноподданство.

Дано въ Дубно, 1 Февраля 1660.

Вашей королевской милости, пана моего милостиваго, нижайшій слуга, вѣрный совѣтникъ и подданный,

Янъ Выговскій, великій коронный гетманъ.

XCIV.

List Jerzego Chmielnickiego, H. W. Z., do S. K. Bieniewskiego Kasztelana Wołynskiego $^{5}/_{2}$ 1660.

Wielmozny Mci Panie Kasztelanie Wołynski
Moy wielce Mływy Panie y Bracie.

Wydziwic się temu nie mozemy ze W. M. M. Pan wziąwszy dzieło Rzptey na siebie, y maiąc in commissis między Woyskiem Zaporozkim a Wmciami do uspokoienia podane media, a tak nie prędko ku nam pospiesza, na ktorego prawie wzrok przytępilismy ochotnie

XCIV.

Письмо Юрія Хмельницкаго, гетмана войска Запорожскаго къ С. К. Бѣнѣвскому, кастеляну Волынскому, 5 Февраля 1660 года.

Вельможный, милостивый панъ кастелянъ Волынскій, мой милостивый панъ и братъ!

Надивиться не можемъ тому, что ваша милость, милостивый панъ, взявъ на себя дѣло республики, и имѣя въ рукахъ средства, ввѣренныя вамъ для водворенія мира между войскомъ Запорожскимъ и вашими милостями, такъ не скоро ѣдешь къ намъ, что мы, выглядывая съ нетерпѣніемъ, почти притупили зрѣніе. А что мы, чрезъ

wyglądaiąc. A ze przez pierwszego posłanca W. M. M. Panu dostateczney niepodalismy Declaratiey temu W. M. M. Pan nieracz zdumiewac, bo nie owszeki uwierzylismy bys W. M. M. Pan ku nam tak się zblizył. Teraz tedy przez drugie° Posłanca W. M. M. Pana słusznieyszą y pewnieyszą Declaratią w tym W. M. M. Panu posyłamy liscie, ktorą W. M. M. Pan iako totalem chciey przyiąc. Poddanym Ja Jego Kr. Mci gdy byłem ze wszystkim woyskiem Zaporozkim wielce dziękuiemy, iz W. M. M. Pana iako kommisarza y Mediatora szle do nas, nie tak dla stwierdzenia Hetmanstwa mojego, iak dla upewnienia wszystkiego Woyska Zaporozskiego Łaską iego krolewskiey Mci, ktorego Hetmanstwa lub iestem lat młodszych y mnieysze° rozumu anizeli Pan Wyhowski, niechce iadnak stwierdzic, ani od Cara Je° Mci Pana mego Hramotami ani od Jego Kr. Msci Przywilegiami y Constitutiami gdyż solitum Woysku Zaporozkiemu według upodoba-

перваго посланца, не дали обстоятельнаго отвѣта, тому не изволь удивляться ваша милость, милостивый панъ; мы не совсѣмъ были увѣрены, что ваша милость такъ сблизился съ нами. Поэтому теперь, чрезъ другаго посланца вашей милости, милостиваго пана, посылаемъ, въ настоящемъ письмѣ, болѣе вѣрное и болѣе опредѣленное объясненіе, которое ваша милость, милостивый панъ, изволь принять за рѣшительное Я, какъ бывшій подданный его королевской милости, и все войско Запорожское весьма благодаримъ, что его королевская милость посылаетъ къ намъ коммиссаромъ и посредникомъ вашу милость, милостиваго пана, и притомъ не столько для утвержденія моего гетманства, какъ для удостовѣренія всего войска Запорожскаго въ благоволеніи его королевской милости. Хотя я моложе лѣтами и слабѣе разумомъ, нежели панъ Выговскій, однакожъ я не хочу, чтобъ мое гетманство было утверждено грамотами царя его милости, государя моего, или привилегіями его королевской милости, или конституціями; потому что войско Запорожское,

nia y iednego Dnia miec Trzech Hetmanow. Widzieliscie W. M. M. Panstwo błazenską rzecz Pana Jana Wyhowskiego, ktory sadził się razem byc Hetmanem Zaporozkim, Kijowskim Wojewodą, y Xiążęcem Ruskim, y tym chcieliscie W. M. pozyskać nie mało, a tak wszystko utracili. Co się przypomni względem supplikowania do Je° Kr. Mci przez W. M. M. Paná, teraz ni suplikować, y żądania nászego opisać nie możemy, gdy W. M. M. Pana nie widzimy u siebie, za szczęsliwym W. M. przybyciem, na ten czas wszystkie prozby Woyska Zaporozkiego ÿ moie W. M. M. Panu patebunt; y do Je° Kr. Mci wniesionę będą. Ze się W. M. M. M. Pan urągász nam naszą przysięgą na Walnym Seymie wykonąną w Warszawie przez posłow Woyska Zaporozkiego. Ci posłowie ktorzy byli wiadomo W. M. M. Panu, nie od wszystkiego Woyska Zaporozkiego, ale od Pana Jana Wyhowskiego, wyprawując mu Xięztwo Wojewodztwo y Hetmanstwo do smierci

слѣдуя своимъ обычаямъ, можетъ и въ одинъ день имѣть трехъ гетмановъ, по своему произволу. Ваши милости, милостивые паны видѣли глупость Яна Выговскаго, который хотѣлъ быть гетманомъ Запорожскимъ, и вмѣстѣ воеводою Кіевскимъ и князенъ Рускимъ. Этимъ ваши милости хотѣли выиграть немало, а между тѣмъ потеряли все. Что касается до упомянутой въ вашемъ письмѣ просьбы, которую ваша милость берешься представить его королевской милости, то мы не можемъ теперь ни просить, ни излагать нашихъ желаній, потому что не видимъ у себя вашей милости, милостиваго пана. По счастливомъ прибытіи вашемъ, тотчасъ будутъ объяснены вашей милости всѣ просьбы войска Запорожскаго и мои собственныя и будутъ представлены его королевской милости. А что ваша милость, милостивый панъ, попрекаешь намъ присягою, совершенною послами войска Запорожскаго въ Варшавѣ, на генеральномъ сеймѣ; то эти послы, какъ извѣстно вашей милости, милостивому пану, не были отправлены отъ всего Запорожскаго войска, а только отъ пана

ci, a Woysku Zaporozkiemu wolnosci iakies malowane okazując. Po-tym W. M. M. Pan wyrozumiec mozesz, Tych Posłow tegdÿ nie od wszystkiego Woyska Zaporozkiego przybyłych poniewaz My bez tamtey strony Dniepra niejestesmy Woysko Zaporozskie, a tamta strona bez Nas. A przecie moglibysmy się przy Je° Kr. Mci, lub iedna strona opponowac, y tamtą nakłonic stronę drugą, gdybÿ posiłki J. K. Mci przybyły z ktoremi potędze by Jego Carskiey Mości odpor dało, ale ze nie stało tak, trudno się było małey garstce pomknąc przeciwko potęndze nastąpioney; w Czernihow, Nizyn y Pereasław, gdyz sami między sobą wysililismy się o Hetmanstwo Pana Jana Wyhowskiego ubiiając. A co było ludu troche z nami Jego Kr. Msci z Połtora tysiąca, y to nie barzo Hozi, niebezpieczno było z tym ludem z tych trzech miast potęgę Jego Carskiey Msci wypłoszyc na ktorych miastach nasze woysko Zaporozkie zalezÿ, popusciwszy głowę ogonowi bronic się nie lzia.

Яна Выговскаго; они хлопотали о пожизненномъ княжествѣ, воеводствѣ и гетманствѣ для Выговскаго, а войску Запорожскому показывали какія-то фальшивыя вольности. Изъ этого ваша милость, милостивый панъ, можешь уразумѣть, что тѣхъ пословъ нельзя считать отправленными отъ всего войска Запорожскаго; потому что мы безъ другой стороны Днѣпра не составляемъ Запорожскаго войска, равно какъ и та сторона безъ насъ. Однакожъ все таки мы, хотя и одна сторона, могли бы оказать сопротивленіе и склонить къ себѣ другую сторону, если бы прибыло отъ его королевской милости вспоможеніе, съ которымъ бы мы могли дать отпоръ войску его царской милости. Но такъ какъ этого не случилось, то трудно было малой горсти итти противъ непріятеля, двинувшагося въ Черниговъ, Нѣжинъ и Переяславль, въ то время, когда мы изнуряли свои силы, хлопоча о гетманствѣ пана Выговскаго. А если и было съ нами немного людей его королевской милости, около полуторы тысячи, и то не слишкомъ годныхъ, то съ этими людьми небезопасно было

Na tą Declaratią naszą listem W. M. M. Pan nieodpisuy lecz swoią chciey domowic bytnoscią. Druga, niedziwuy się W. M. M. Pan y niezaluy szczęscia y nieszczęscia naszego (według swego pisania) zebysmÿ mieli wręce dostac Tyranowi. Niewiem tez iakiey łaski y od Je° Kr. Mci doznalismy? wtymze liscie W. M. M. Pan zmiankuiesz, iakoby nas iak Ociec łaskawy miał przÿiąc, skrzydłami okrÿc Synow pobłądzonych y kozdego ukontentować. Prawda tych J. Kr. Mść kontentował ktorzy rzecz Pana Jana Wyhowskiego trzymali, a nie ktorzy od Woyska Zaporozkiego byli, iako to Pana Niemierzycza, Pana Fedora, Konstantego Hruszę y Pana Hrehorego Lesnickiego (A nie Pana Tymosza Nosacza od Zaporozkiego Wszystkiego Woyska wnoszącego prozbę) y inszych nie mało z Podpiskow y czeladzi Jego.

Tey zas łaski u Je° K. Mci nie zasłuzyło było Woysko Zaporoz-

вытѣснять войско его царской милости изъ вышеозначенныхъ трехъ городовъ, въ которыхъ стоитъ наше Запорожское войско; когда отдана голова, то хвосту защищаться нельзя. На этотъ отвѣтъ не отписывай, ваша милость, милостивый панъ, но изволь объясниться, прибывъ къ намъ лично. Вовторыхъ, неудивляйся ваша милость, милостивый панъ, и не жалѣй о счастіи и несчастіи нашемъ, какъ пишешь въ письмѣ своемъ, полагая, что мы достались въ руки тирану. Я не знаю также, какія благодѣянія оказаны намъ его королевской милостію? Въ томъ самомъ письмѣ, ваша милость, милостивый панъ, упоминаешь, что его королевская милость принялъ насъ, какъ чадолюбивый отецъ, покрылъ блудныхъ сыновъ крылами и каждаго удовольствовалъ. Правда, его королевская милость удовольствовалъ тѣхъ, которые держались стороны пана Яна Выговскаго, а не тѣхъ, которые держались стороны Запорожскаго войска; именно: пана Нѣмѣрича, пана Федора, Константина Грушу и пана Григорія Лѣсницкаго (а не пана Тимофея Носача, подававшаго просьбу отъ всего

kie Iz J. K. M. złozywszy swą koronę ze wszystkim poprzysiągł Senatem, ale ktoz do rozerwania powodem y naruszenia J. K. Mci przysięgi iesli nie Pan Jan Wyhowski? ktory siląc się na Hetmanstwo Zaporozkie Zadnieprskich Pułkownikow dla niemiłosei swey oddzielił y sposob podał nakłonic się Je° Cesarskiey Mci Panu Naszemu. A takie okrucienstwo na Cara Jego Mci P. N M ktore W. M. M. Pan wypisuiesz nigdy niepokaze aby mieli szwagrowie moi ucierpiec. O niebozczyku Panu Nieczaiu to mowie ze gdy dobyto Starego Bychowa tamze przy tey zawierusze Nieznaiomie od Pospolstwa poległ. Pan Daniel zas Wyhowski swoią własną zszedł z tego swiata smiercią. Dla lepszego uwierzenia Czeladnika przy Niebozczyka Pana Daniela będącego smierci iezeli W. M M. Pan chce poszlemy.

W ostatku szkoda by takich W. M. M. Panu Tyranskich Epitet

Запорожскаго войска) и другихъ не мало изъ подъячихъ и челяди Выговскаго.

Съ другой стороны, войско Запорожское, не заслужило у его королевской милости, благоволенія ему оказаннаго, состоявшаго въ томъ, что король, снявъ свою корону, присягнулъ со всѣмъ сенатомъ. Но ктожъ былъ причиною разрыва и нарушенія присяги его королевской милости, какъ не панъ Янъ Выговскій, который, стараясь о гетманствѣ Запорожскомъ, отчуждилъ Заднѣпровскихъ полковниковъ, по своей немилости къ нимъ, и подалъ средство склониться на сторону его Царской милости, пана нашего А что ваша милость, милостивый панъ, пишешь о жестокостяхъ, будто бы потерпѣнныхъ моими шурьями отъ царя его милости, пана нашего милостиваго, то этого ничѣмъ доказать нельзя. О покойникѣ панѣ Нечаѣ говорятъ, что когда былъ взятъ Старый Быховъ, то онъ тамъ же, въ этой заверухѣ, убитъ народомъ, не извѣстно какимъ образомъ. Такъ же панъ Даніилъ Выговскій умеръ своею смертію; для

do nas wypisywac czego istotnie nie było chiba kto sam swiadomszy okrucienstw podobnych rozumi iżby drugi czynił. I nie wiem czym mnie J. K. Mść ma do siebie powabic gdÿ zadney od J. K. Mci nie uznałem łaski. Lepiey by W. M. M. Pan o łasce J. K. Mci do mnie pisać y iey wyliczac membra anizeli Tyranstwa zmyszlaiąc nieiakies ktorych nigdy in rerum natura niebyło. Przyznam za prawdę kto otrzymał od Jego Kr. Msci Xięztwo, Woiewodztwo? kto Podskarbstwo? kto Panstwo? kto Hetmanstwo y insze Urzędy? A mnie biednego Subotową nie chciano popuscić, ktory krwawą szablą w Polszcze wielki znak za siebie uczynił. A com przypomniał wyzey, wszystkie te zamieszanie za powodem Pana Jana Wyhowskiego stało się y powtarzam. zaczym W. M. M. Pan nie urażay się na Pana Kowalewskiego ktory nie z urazy iakowey przeciwko Jego Kr. Mci y W. M. M. Pana Jego Cesar-

большаго удостовѣренія, мы, если вашей милости угодно, пришлемъ слугу, который былъ при смерти покойнаго пана Данiила.

Жаль, наконецъ, что ваша милость, милостивый панъ, описываешь намъ тиранства, какихъ на самомъ дѣлѣ совсѣмъ не было. Можетъ быть кто нибудь самъ болѣе знакомъ съ подобными жестокостями и приписываетъ ихъ другому. При томъ же, я не знаю, чѣмъ можетъ приманить меня къ себѣ его королевская милость, когда я не испыталъ отъ него никакого благоволенія. Лучше было бы вашей милости, милостивому пану, писать ко мнѣ о благоволенiи его королевской милости и исчислить благодѣянія, нежели выдумывать тиранства, которыхъ на самомъ дѣлѣ никогда не бывало. Скажу по правдѣ: кто получилъ отъ его королевской милости княжество, воеводство? кто получилъ подскарбство, кастелянство, гетманство и другія должности? А мнѣ, положившему кровавою саблей великій знакъ въ Польшѣ, не хотѣли уступить бѣднаго Суботова. Но, какъ я выше сказалъ вашей милости, такъ и теперь повторяю, что причиною всѣхъ без-

skiemu Wieliczestwu P. N. Miłosciwemu nakłonilismy się, ale za przyczyną P. Wyhowskiego. Iż wziąwszy P. Kowalewskiego na Czyhiryńską gurę przemyszlał y wynaydował sposob odiąc zdrowie. A człowiek kożdy zdrowie tak drogi kleynot iak mogąc chroni. Ze się też J. K. M. (Łaskę swą pokazując) na Janie Wyhowskim y Antonie Zdanowiczu nie msci za ich winy na coż na tych mscic gdy w ręku W. M. M., y na potym obiecana moze kogo nieminąc bita. Pisales W. M. M. Pan y to pokazuiąc byc nie kawalerska zem Paniey Wyhowskiey kazał dobywac. Nie Wyhowskiey dobywano lecz fortecy Czyhiryńskiey y Ludzi Czudzoziemskich y nie woysko cale tylko ochotnik. To barziey nie Kawalerska we Liscie wielkość woysk kłaść y liczbę, jakoby kogos strasząc, tedy gdzie się obaczyć przyda, tak Woyska W. Msciow jako y Woyska Naszego, siły widziane będą y komu Bog Wszech-

порядковъ былъ панъ Янъ Выговскій. Поэтому ваша милость, милостивый панъ, не сердись па пана Ковалевскаго, который, не по какой нибудь злобѣ противъ его королевской милости и противъ вашей милости, милостиваго пана, склонился на сторону его царскаго величества, пана нашего милостиваго; но причиною былъ панъ Выговскій, который взявши пана Ковалевскаго на Чигиринскую гору, выдумывалъ и изыскивалъ способъ, какъ бы лишить его жизни; а всякій человѣкъ хранитъ, какъ только можетъ, свое здоровье, какъ драгоцѣнное сокровище. Съ другой стороны, если его королевская милость, оказывая свое благоволеніе, не мститъ Яну Выговскому и Антону Ждановичу за ихъ преступленія, то зачѣмъ же мстить на тѣхъ. (*) Писалъ ваша милость, милостивый панъ, что я поступилъ не порыцарски, приказавъ добывать пани Выговскую. Но не пани Выговскую мы добывали, а Чигиринскую крѣпость и иностран-

(*) Здѣсь смыслъ непонятенъ.

mogący pomoze. Mogły by się obszyrnieysze do W. M. M. Pana opisac quoty, Ale concludując paucis multa, ultimate takową W. M. M. Panu Declaratią dajemy. Z Carem JMsą W. M. M. Panstwo tractuycie, a nie znami, gdyż my cale Jego Carskiey Msci P. N. Młwemu iestesmy zyczliwemi y wiernemi poddanemi. Na czym Jego Carska M. Pan nasz z W. M. M Panstwem postanowi, Tym się ukontentuiemy a iuż o zadney nie myslimy odmianie. I tak postronne Panstwa zdumiewaią się poglądając na Nasz Niestatek y Ony trutinuiąc. Niech tedy nikt porozumienia y domniemania w swey nadziej niekładnie, abysmy od Jego Carskiey Msci P. Ne° oddalic się knowali y tego P. Bog skarze kto swoią przewrotnością a chitroscią niedotrzymawszy Je° Carskiey Mci wedlug przysięgi Wiary nadgładził Ukrainy, iakoż iuz skárál y kárác będzie A Chmielnicki raz poprzysiągszy Je° Carskiey Msci y poddawszy

ное войско, притомъ не цѣлымъ войскомъ, а только охотниками. Гораздо не порыцарски представлять въ письмѣ силу и число войска, чтобъ запугать кого нибудь. Силы какъ вашего, такъ нашего войска будутъ видны, когда мы встрѣтимся; увидимъ, кому всемогущій Богъ поможетъ. Можно было бы еще гораздо обширнѣе писать къ вашей милости, милостивому пану, но заключая многое малымъ, даемъ окончательно вашей милости, милостивому пану, слѣдующій отвѣтъ: ведите, ваши милости, милостивые паны, переговоры съ его милостію царемъ, а не съ нами; потому что мы совершенно преданы его царской милости, пану нашему милостивому, какъ усердные и вѣрные подданные. Что постановитъ его царская милость, панъ нашъ, съ вашими милостями, тѣмъ мы и будемъ довольны, а теперъ уже мы никакой перемѣны не замышляемъ. И то уже иностранныя государства удивляются, смотря на наше непостоянство и размышляя о немъ. Поэтому пусть никто въ своихъ мысляхъ и догадкахъ не надѣется, чтобъ мы злоумышляли отпасть

Ukrainę drugi raz oddalac nie mysli. Zkonczywszy przytym moy List samych siebie W. M. M. Panu oddaiemy Braterskiey przyiazni. Z Czyhiryna d. 5 Februarij A. 1660.

W. M. M. Panu wszego dobra zyczliwy przll. Jerzy Chmielnicki Hetman z Woyskiem Jego Cesarskiey Mci Zaporozskim.

Oryginał w B.K.S. zbioru O'N.

отъ его царской милости, пана нашего, и того накажетъ Богъ, кто своимъ непостоянствомъ и хитростію, нарушивъ присягу, измѣнилъ его царской милости и изнурилъ Украину. И дѣйствительно Богъ покаралъ уже этого измѣнника и будетъ карать. А Хмельницкій, присягнувши одинъ разъ его царской милости и отдавши Украину, уже болѣе отторгать ее не мыслитъ. Симъ оканчивая письмо свое, поручаю себя братской пріязни вашей милости, милостиваго пана. Изъ Чигрина, 5 февраля 1660 года.

Вашей, милости, милостивому пану желающій всего добраго пріятель, Юрій Хмельницкій съ войскомъ его царской милости Запорожскимъ.

XCV.

List od Jerzego Chmielnickiego, do JM. Oyca Metropolity Kiiowskiego Dyonizego Balabana, $^{13}/_{3}$ 1660.

Jasnie w Bodze Przeoswieszczenny Msciwy
Oycze Metropolito Moy Wielce Msciwy Panie y Pasterzu.

Tak Jego Carskie Preswietłe Wieliczestwo Pan y Monarcha Chrzescianski nie pragnie krwie rozlania iako y Woysko Zaporoskie nie zyczy sobie z krolem J. M. Polskim y Rzptą w niepotrzebne niezgody y szranki zahodzić, tylko zeby Krol JE. Msc Polski y Rzpta w Hrody

XCV.

Листъ Юрія Хмельницкаго къ митрополиту Кіевскому, Діонисію Балабану. 1660 марта 13.

Ясно-преосвященный въ Бозѣ, милостивый отецъ митрополитъ, всемилостивѣйшій мой панъ и пастырь!

Какъ его царское пресвѣтлое величество, государь и монархъ христіанскій, не жаждетъ кровопролитія, такъ и войско Запорожское не желаетъ вступать съ королемъ и Республикою въ безполезныя распри и раздоры. Пусть только его милость, польскій король,

JE° Car. Wiel. Ukrainskie Woyska swego Koronnego niezsyłał, Narod nasz irritując y Ukrainę sobie z inszemi Małorossyjskiemi Horodami przywłaszczaiąc, ktore nie słusznie antecessorowie ich byli Xiązętom Ruskim gwałtem z rąk wydarli. bo my raz z Polskiey wybiwszy niewoli, a J° Cars. Wiel^u^ służyć począwszy, nigdy nie myslim zmienic, y iako Prawosławnego Monarchy y Pana odstąpic, ktory nam iesli się dobrze przeyrzym w rzeczach, bardziey nizli kto inszy jest przyrodzonem Panem, w ktorego niewypowiedzianym miłosierdziu ufnosć mocną maiąc aby Przeoswieszczenstwo Twoie basniom ludzkim niewierząc do Katedry osierociałey spieszył z uprzeymosci naszey zyczymy. A co się tknie wyzywienia kleru przy Katedrze zostaiącego temu iesli niezdołaią Maiętnosci Monasterskie przyłożym starania aby za przyczyną naszą JE° Cars. Wiel. z przemnogiego miłosierdzia swego nietylko Maiętnosciami ale y osobliwym opatrzył pozałowaniem czego y insze Mo-

и Республика не посылают своего короннаго войска въ Украинскіе города его царскаго величества, пусть не раздражаютъ нашего народа, присвояя себѣ Украину и другіе малороссійскіе города, несправедливо, насиліемъ исторгнутые предшественниками его королевской милости изъ рукъ князей Русскихъ. Мы же, вырвавшись однажъ разъ изъ подъ ига польскаго и начавши служитъ его царскому величеству, не мыслимъ никогда измѣнять ему и не отстанемъ отъ него, какъ отъ православнаго монарха и нашего государя. Ежели мы разсмотримъ дѣло основательно, то убѣдимся, что онъ болѣе, чѣмъ кто либо другой, есть нашъ природный государь. Поэтому, мы сердечно желаемъ, чтобы твое преосвященство, имѣя твердую надежду на неизреченное его милосердіе и не вѣря баснямъ людскимъ, поспѣшилъ въ осиротѣлую митрополію. А что касается до содержанія соборнаго духовенства, то если имѣнія монастырскія окажутся недостаточными, мы постараемся, чтобы, по ходатайству нашему, Его Царское Величество, по премногому своему милосердію, пожа-

nastery doznali, w czym y Przeoswieszczenstwo Twoie assecuruiąc za tenczas głowę moią pod rękę Przeoswieszcz. Twe° składam.

Przeoswieszczenstwa Twe° Me° M. P. y Pasterza w Duchu S^m Syn

Jerzy Chmielnicki Hetman z Woyskiem Je° Cars. Wieliczestwa Zaporoskim.

z Czechiryna d. 13 Marty
1660.

(Owczesna kopia w B.K.S. zbioru O'N)

ловалъ духовенство не только имѣніями, но и особымъ своимъ жалованьемъ, котораго удостоились и другіе монастыри. Увѣряя въ этомъ, преклоняю на сей разъ свою голову, подъ руку твоего преосвященства.

Твоего преосвященства, милостиваго моего пана и пастыря, о Духѣ Святомъ сынъ,

Юрій Хмельницкій, гетманъ, съ войскомъ его царскаго величества Запорожскимъ.

Изъ Чигрина, 13 марта,
1660.

ПРИБАВЛЕНІЕ.

Грамота Султана Турецкаго, Мохаммеда IV, Богдану Хмельницкому и всему войску Запорожскому. Въ декабрѣ 1650. *)

1. Переводъ Гаммера Фонъ-Пургсталя.

Chiffre du Sultan.

Sultan fils de Sultan Khakan fils de Khakan. Sultan Mohammed Khan fils de Sultan Ibrahim Khan, toujours victorieux.

Gloire des princes du peuple chrétien, Elu des Grands de la nation du Messie, Hetman des Cosaques Bogdan Chmelnitzky (que sa fin soit heureuse!). Lorsque Ma sublime expédition Impériale vous sera parvenue, sachez: Par le Tchiaouche Osman (que sa dignité soit augmentée) qui est un des Tchiaouches de Ma sublime Porte et l'exemple de ses pairs et pareils, et qui accompagnait Votre envoyé que Vous aviez expedié à Notre sublime Porte laquelle par la grâce de Dieu (qui soit exalté) et par les miracles remplis de bénédictions, de Notre Prophète Mohammed Mustapha (auquel Dieu soit propice!) laquelle est le randez-vous des Sultans les plus grands et l'asyle des Khakans les plus puissants, par ce Tchiaouche Nous est parvenue Votre lettre qui porte l'empreinte de la sincérité. D'après l'ancien usage Impérial et selon

*) Литографированный снимокъ съ оригинала этой грамоты, писанный на Турецкомъ языкѣ, приложенъ въ концѣ тома.

la règle souveraine établie Votre lettre a été traduite par le soin de Nos Vezirs et Ministres très honorés, et son contenu soumis dans un rapport à Notre étrier, qui remplit tous les desirs. Vos paroles pleines de soumission et d'amitié et tout ce que vous avez écrit par rapport à Vos troupes et à Vos ennemis, a été embrassé par Notre science qui embrasse le monde entier. Sachez donc que Ma sublime Porte Impériale est toujours ouverte aux amis et aux ennemis et toujours prète d'accueillir ceux qui s'y refugient à Notre bienfaisance et générosité. Ma science a compris que Vous Vous êtes attaché de coeur et d'âme à Mon grand Empire qui subsistera éternellement et que Vous êtes ferme et constant dans Votre soumission et obéissance. Le susdit Osman Tchiaouche a fait son rapport sur tout ce que Vous lui avez recommandé. Ainsi un rescrit Impérial a été transmis de Notre coté glorieux au Khan de la Crimée Islam Guirai Khan pour qu'il tienne toujours les yeux et les oreilles ouvertes du coté de la Pologne afin que, si l'un de vos pays bien gardés ou de leurs appartenances était menacé de quelque dommage, il puisse le détourner avec ses troupes tartares qui marchent avec la vitesse du vent et chassent l'ennemi en avant, et qu'il emploie sa valeur et son zèle à le châtier. C'est dans ce sens que Notre admonition Impériale lui a été adressée. Tant que Vous serez ferme dans le sentier de la soumission et de la sincérité, et tant que Vous serez en bons termes avec le susdit Khan, qui veut le bien de Notre sublime Porte, il est certain que Vous serez sous l'ombre de Ma protection souveraine. Voyez dans le service de ce grand Empire la source du bonheur pour vous tous, depêchez vos envoyés successivement et rapportez d'une manière exacte tout ce qui regarde l'état de ces pays. Ma Grâce Souveraine et Ma munificence Impériale se sent portée sur Vous; je Vous fais présent d'un habit de gala consistant dans un *seraser* (pelisse couverte au dehors et en dedans de martre zibeline) qui Vous est transmis par (espace vide pour le nom du porteur) avec cette lettre gracieuse. A son arrivée Vous irez à la rencontre

honorifique de cet habit de gala si glorieux et de cette pelisse distinguée; Vous la prendrez et Vous en revêtirez. En Vous attachant comme Vous l'avez écrit à cette sublime Porte, qui est le nid du bonheur, et tenant pied ferme dans le service Vous avez demandé un traité tel qu'il est donné aux autres rois chrétiens. Etant donc connu que Vous êtes ferme dans Votre soumission et sincérité, mandez par dépêche toute Votre situation et celle des pays voisins par des hommes sûrs et honorables qui se rendront comme envoyés á Notre Cour qui est la rivale du ciel. Un traité Impérial tel qu'il est donné aux autres rois chrétiens de la part de mon Empire puissant Vous sera accordé d'une manière detaillée en articles et conditions. Tachez de Vous rendre digne de Nos grâces suveraines et de Vous distinguer d'une maniere honorable entre Vos pairs et égaux. — Donné dans les premiers jours de Rebivul-Evvel, l'an 1061 dans la ville bien gardée de Constantinople.

2. Переводъ той же грамоты, исправленный главнымъ королевскомъ переводчикомъ восточныхъ языковъ, Антоніемъ Kруттою.

Naywybornieyszy z Monarchow Religii Jezusowey nayprzednieyszy uczestniku pokolenia Messyaszowego Hetmanie Kozacki Chmielnicki Bogdanie, ktorego koniec niech będzie szczęsliwy. Z wysokiego i przeswietnego Tronu Naszego pochodzącym pisaniem tym oznaymuięmy, iż do wysokiey Porty Naszey pochodzącey od Mechmeta-el-Mustafy Wielkiego Proroka naszego (nad ktorym niechay wiecznego zazywa pokoiu) z Waszymi Posły posłany powrocił ieden z Czauszow i Urzędnikow naszych Osman Czausz z listem waszym zawziętey szczerosci pełnym, ktory podług zwyczaiu wszystkiego Swiata, Naywyzszy Wezyr i Namiesnik Nasz, naywiernieyszy, kazawszy przetłomaczyć od słowa do słowa wszystek, a przetłumaczony Nam go podał, ktoregosmy essencyą wszystkię, to iest Waszę i Woyska waszego wszystkiego Suplikę wyczerpnęliśmy, ze się iako na nieszczyrych Przyiacioł, tak i na głow-

nych nieprzyiacioł Swoich skarzycie, te i tym podobne były insze skargi wasze; Owo zgoła wszystko to o czym kolwiekescie, tylko do Nas pisali, bardzo dobrzesmy poieli, i zrozumieli. Zaczym to tak zapewne wiedzcie, iż wysoka Porta Nasza, zna się dobrze na przyiaciołach, a iako onym łaskę i miłosierdzie swoie oswiadczać zwykła, tak i swoich Nieprzyiacioł umie pokarać. Więc izescie wy się ze wszystką wierną szczyroscią Swoią odkrywszy, cale podaiecie się pod skrzydła i protekcyą Nieogarnioney Porty Naszey, z Serca to i wdzięcznie bardzo przyimuiemy i o wiernosci i szczerosci waszey nic niepowątpiewamy, którąsmy teraz prawdziwą uznali: To zas coscie w sekretach ustnie pomienionemu Osman Czauszowi zlecili, w tym wszystkim szeroką i dostateczną dał Nam relacyą; dla czego zaraz do Wielmożnego między Monarchami Hana Krymskiego Islam Gieray Hana posłaliśmy, rzetelne i ostre Mandaty Nasze, rozkazuiąc mu w ten sposob, aby nigdy na Polską stronę oczu i uszu Swoich nie obracał, ale owszem iezeliby z tamtąd zły iaki wiatr, woienne rozruchy, albo iakie persekucye na Was i wszystko Woysko Wasze padły, żeby na Was chcieli Polacy niespodzianie i gwałtownie napaść, żeby Was zaraz prędkim i bystrolotnym, woiennym woyskiem swoim Tatarskim, zawsze kiedy kolwiek będzie potrzeba posiłkował, surowiesmy mu rozkazali, a poko tylko wy ze wszystkim waszym Woyskiem, szczęsliwey Porcie Naszey, zyczliwemi, szczerymi i wiernymi będziecie, poty z pomienionym Hanem koresponduycie bespiecznie, na ktorym się niezawiedziecie. Już tedy wysoka Nasza Porta cale przyimuie Was pod Swoią protekcyą, czego i wy będąc pewnemi, przez Posły Wasze ktorych tu macie przysłać, o wszystkim co kolwiek się w tamtych Krajach dzieie, szeroko Nam oznaymiycie: A teraz na wyswiadczenie szczerego i uprzeymego afektu, ktory się w tey wysokiey wielkich Cesarzow, Monarchow i Potentatow Swiata wszystkiego znayduie, przy tym iasnym pisaniu Naszym sztukę złotogłowu i Kaftan Wam posyłamy; Tego po Was wyciągaiąc, abyscie temu iasnemu pisaniu dawszy wiarę na znak wier-

nego Hołdownika, zebyscie i Kaftan zaraz na się włożyli, a to o coscie do Nayiasnieyszey Porty Naszey Suplikowali, iż to co insi Chrzescianscy Hołdownicy Nasi dawaią i wyscie daó gotowi, tedy i my zyczliwy i szczery po Was uznawszy cnoty i wiary, tym się kontentować będziemy, a przytym abyscie Posłow Waszych ludzi godnych tu na Rezydencyą przysłali. A na utwierdzenie tym lepszey przyiazni i Paktow Naszych, daiemy iasne to pisanie Nasze, ktoremu abyscie cale we wszystkim wiarę dali pilno potrzebuiemy.

Dat: na początku Miesiąca Rebiùl—Ewèla Roku 1061.

Działo się in diebus Decembris 1650.

W Konstantynopolu, Miescie zachowanym Porcie Panstwa.

Revisum sub Cancellariatu Illmi et Excellentmi Dni Hyacinthi Nałęcz Comitis à Małachowice Małachowski Supremi Regni Cancellarÿ Radoszyсensis, Sanicensis et Grodecensis Capitanei; Per me subscriptum Consiliarium Legationum, et primarium Interpretem Linguarum Orientalium Sacrae Regiae Majestatis, et Sermae Reipublicae.

Varsaviae die 23a Mensis Novembris Anno Dni 1789.

Antonius Crutta.

Конецъ третьяго тома.

ПОПРАВКИ.

Въ первомъ отдѣлѣ.

Страница.	Строка.			
10.	5.	Дстой,	*чит.*	достой.
19.	17.	именуюяй,	*чит.*	именуяй.
20.	26.	Патріархохъ,	*чит.*	Патріарховъ.

Въ третьемъ отдѣлѣ.

4.	1.	tuż	*чит.*	też
—	4.	na	*чит.*	ne
10.	7.	tu	*чит.*	to
40.	21.	въ войнѣ.	*чит.*	къ войнѣ.
40.	9.	wiadosci	*чит.*	wiadomosci
122.	11.	przestrzegam,	*чит.*	przestrzegałem,
200.	12.	вешей,	*чит.*	вашёй.
136.	8.	porządna	*чит.*	pożądana
211.	21.	Хмельницкаго	*чит.*	гетмана
259.	13.	Nię	*чит.*	nic
262.	22.	устройства.	*чит.*	устройство.
263.	2.	dziwnie się,	*чит.*	dziwuie się.
287.	15.	пану Волынскому,	*чит.*	пану кастеляну Волынскому,
347.	2.	$^{17}/_{10}$	*чит.*	$^{17}/_{9}$.

3 2044 014 489 405

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

WIDENER
FEB 10 1993
BOOK DUE